

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΙΑΣ

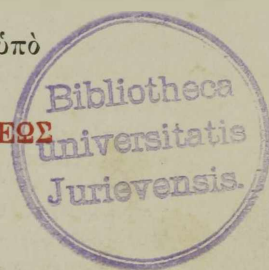
ἐκτυπούμενα μὲν ἀναλώμασι τοῦ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΔΔΙΣΤΙΝΟΥ ΣΥΔΔΟΓΟΥ

συλλεγέντα δὲ καὶ ἐκδιδομένα ὑπὸ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ - ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ΤΟΜΟΣ Ε' (5)

ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ

1898

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

Ορθόδοξος Παλαιστίνη Συναγωγή:		Τιμή.
		P. K.
1-ον τεύχος.	Ἡ ὁριθεύσις ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γῇ ὑπὸ Β. Ν. Χιτροβού	2 —
2-ον »	Ὁδοιπορικὸν Βορδελιγγίων ἐτει 333-ω, ρωσιστὶ μεταφρασθὲν καὶ σχολιασθὲν ὑπὸ Β. Ν. Χιτροβού	1 —
3-ον »	Βίος καὶ ὁδοιπορικὸν τοῦ Ῥώσου ηγουμένου Δανιήλ (1106-1109), ἐκδ. ὑπὸ Μ. Α. Βενοβζτινόβ. Μέρος I	2 50
4-ον »	Ὁδοιπορία εἰς Σινά ἐτει 1881-ω ὑπὸ Α. Β. Ἐλισαβιέβ	2 —
5-ον »	Περίοδος τοῦ ἁγίου Σάββα ἀρχιεπισκόπου Σερβίας (1225-1237), ἐκδοθ. ὑπὸ Λεωνίδου ἀρχιμανδρίτου	1 —
6-ον »	Περιήγησις τοῦ ἐμπορίου Βασιλείου (1465-1466) ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Λεωνίδου ἀρχιμανδρίτου	— 30
7-ον »	Ἀνασκευαὶ ἐν τῷ ρωσικῷ γώρῳ τῷ παρὰ τον ναὸν τῆς Ἀναστάσεως ἐν Ἱεροσολύμοις (1883) μετὰ εἰκόνων χαρτῶν καὶ ὅσο παραρτημάτων, ὑπὸ Ἀντωνίνου ἀρχιμανδρίτου	6 50
8-ον »	Διήγησις Δανιήλ μητροπολίτου Ἐφέσου καὶ περίοδος τῶν Ἁγίων Τόπων, ἐκδ. ὑπὸ Γαβριήλ Σ. Δεστούνη	1 60
9-ον »	Βίος καὶ ὁδοιπορικὸν τοῦ ηγουμένου Δανιήλ. Μέρος II μετ' εἰκόνων καὶ σχεδίων. Ἐξηγητήλη	5 50
10-ον »	Παλαιὰ Γεωργιανὰ μνημεῖα ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἐν τῷ Σινά, μετὰ πινάκων καὶ εἰκόνων ὑπὸ Α. Τζαχαρέλη	4 50
11-ον »	Διήγησις Ἐπιφανίου περὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν ἐν αὐτῇ τόπων: σύγγραμμα ἐλληνικὸν τῆς 8' ἐκατ. ἐκδοθὲν, ρωσιστὶ μεταφρασθὲν καὶ διερμηνευθὲν ὑπὸ Βασιλείου Βασίλειεβσκη	6 50
12-ον »	Περιήγησις Ἰγνατίου τοῦ ἐκ Σμόλνης (1389-1405), ἐκδ. ὑπὸ Σ. Β. Ἀρσένιεβ	1 —
13-ον »	Τὸ ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἱερὸν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μετ' εἰκόνων καὶ πινάκων ὑπὸ Α. Α. Ὁλεσνίτςκη	16 —
14-ον »	Σερβικὴ περιγραφή τῶν Ἁγίων Τόπων περὶ τὸ μέσον τῆς 15' ἐκατ., ἐκδ. ὑπὸ Α. Β. Στογιάνοβιτς	— 50
15-ον »	Διήγησις Ἐπιφανίου μοναχοῦ περὶ τῆς πρὸς Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίας αὐτοῦ (1415-1417), ἐκδοθ. ὑπὸ Λεωνίδου ἀρχιμανδρίτου	— 25
16-ον »	Τρεῖς συμβολαὶ εἰς τὰς περὶ Παλαιστίνης ρωσικὰς γνώσεις, ἐκδοθ. ὑπὸ Λεωνίδου ἀρχιμανδρίτου	1 —
17-ον »	Νικολάου ἐπισκόπου Μεθώνης καὶ Θεσδώρου τοῦ Προδρόμου, συγγραφέων τῆς 13' ἐκατ., βίαι Μελετίου τοῦ νέου ἐκδοθ. ὑπὸ Βασιλείου Βασίλειεβσκη μετὰ προλόγου καὶ ρωσικῆς μεταφράσεως	4 —
18-ον »	Ὁδοιπορικὸν τοῦ ἐμπορίου Βασιλείου Παζνιανόβου (1558-1561), ἐκδ. Χρ. Λοπαρέβ	2 —
19-ον »	Οἱ Ἀναρίσι ὑπὸ Κ. Δ. Πέτκοβιτς	— 75
20-ον »	Peregrinatio ad Loca Sancta saeculi IV exeuntis edita rossice versa, notis illustrata ab Joh. Pomialowsky	5 —
21-ον »	Προσκνητάριον Ἀρσενίου Σουχάνοβ (1649-1653) μετὰ εἰκόνων καὶ σχεδιογράφων, ἐκδοθ. ὑπὸ Χρ. Μ. Λοπαρέβ	6 50
22-ον »	Ἐκδρομαὶ ἀνά τὴν Παλαιστίνην μετὰ τῶν μαθητῶν τοῦ ἐν Νιζαρὲτ οἰκτροφείου τῶν ἀρρένων, ὑπὸ Α. Ι. Γιακούβιτς	2 —
23-ον »	Ἰωάννου τοῦ Φωκᾶ ἐκφρασις ἐν συνόψει τῶν ἀπ' Ἀντιοχείας μέχρις Ἱεροσολύμων κάστρων καὶ χωρῶν Συρίας Φοινίκης καὶ τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἁγίων τόπων. Σύγγραμμα ἐλληνικὸν τῆς 13' ἐκατ. ἐκδοθὲν καὶ ρωσιστὶ μεταφρασθὲν ὑπὸ Ἰωάννου Τρόιτςκι	1 25
24-ον »	Περιήγησις Ζωσιμά μοναχοῦ (1419-1422) ἐκδοθ. ὑπὸ Χρ. Μ. Λοπαρέβ	1 25
25-ον »	Οἱ ἐν Παλαιστίνῃ ἐλῶδεις πυρετοὶ ὑπὸ Δ. Θ. Ρεσσετθίλλου	3 —
26-ον »	Ἀωνόμου περιγραφή τῶν Ἁγίων Τόπων περὶ τὰ τέλη τῆς 18' ἐκατ., ἐκδοθ. ἐν τῷ πρῶτῳ μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ῥωσικὴ μετάφρασις ὑπὸ Γ. Σ. Δεστούνη	— 75
27-ον »	Περιήγησις Τρύφωνος Καραβείνικοβ (1593-1596), ἐκδοθ. ὑπὸ Χρ. Μ. Λοπαρέβ	3 —
28-ον »	Theodosius. De situ Terrae Sanctae liber saeculo VI ineunde conscriptus. Recensionem J. Gildemeisteri repetiuit, versionem rossicam notasque adiecit J. Pomialowsky	2 —
29-ον »	Ἐκφρασις διὰ στίχων πρωτονοταρίου τῆς Ἐφέσου τοῦ Περδίκου, περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Κυριακῶν θαυμάτων καὶ θαυμάτων. Ποιημάτων τῆς 18' ἐκατ., ἐκδ. μετὰ προλόγου ὑπὸ Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ῥωσιστὶ ὑπὸ Γ. Σ. Δεστούνη	— 75

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΙΑΣ

ἢ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ

καὶ σπανίων ἐλληνικῶν συγγραφῶν περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑφάν
ὀρθόδοξων ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα τῆς τῶν Παλαιστινῶν

ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΑ ΜΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ὑπὸ

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΕΡΑΜΕΩΣ

ἐκτυπούμενα δὲ ἀναλώμασι τοῦ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Β. Κηρῆκου

1898

ΑΝΑΛΕΚΤΑ
ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑΧΥΟΛΟΓΙΑΣ
ἢ
ΣΥΛΛΟΓΗ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ ΚΑΙ ΣΠΑΝΙΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΩΝ
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΩΑΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΗΣ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΩΝ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἡ πέμπτος οὗτος τόμος δίδωσι πέρας τοῖς Ἀναλέκτοις, ἑμοῦ αὐτοῦ διὰ συνεχεῖς ἀρρωστίας οὐ δυναμένου τὸ παράπαν τό γε νῦν καὶ τοῦ προηγγελημένου τοῖς ἀναγνώσταις ἔκτον παρασκευασαὶ τόμου τὴν ὅλην· περιέλαβε δ' ἐν ἑαυτῷ δέκα καὶ τέσσαρα κείμενα. βίους μὲν ἢ μαρτύρια διεξηγούμενα κατὰ λεπτὸν ἐνίων τῆς Ἐκκλησίας ἁγίων ἀνδρῶν, σχέσιν δ' ὁπωσοῦν καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ἱστορίαν ἔχοντα τῆς Παλαιστίνης· ἅπερ οὐ μόνον ἐξ ἀπογράφων ἐλήφθη ἱεροσολυμιτικῶν (ὁ γὰρ τοῦ πρώτου τόμου πρόλογος ὑπέσχετο τοιαῦτα μόνον ἐν τοῖς Ἀναλέκτοις ἔσεσθαι), ἀλλὰ ὅη καὶ ἐξ ἑτεροίων τινῶν ἀπογράφων. Τέλος μὲν οὖν ἅπαντες ὁμοῦ οἱ πέντε τῶν Ἀναλέκτων τόμοι συν ἑτέροις οὐκ ὀλίγοις τόμοις ἡμετέρων τινῶν βιβλίων ἐξετυπώθησαν ἐν χρόνῳ σχετικῶς βραχυτάτῳ (1891-1898)· ἐγὼ γὰρ ἐξ ἀρχῆς φιλοτιμία τινὶ καὶ τισιν αἰτίαις, ἑμοὶ αὐτῷ τὰ μάλιστα διαφερούσαις, ἐνύγην οὕτως, ὥς πάντας ἐκείνους τάχιστα τυπωθέντας τάχιστα καὶ τοῖς χρήζουσι διαδοῦναι· φιλολογοῖς, οὐδ' ὁπωσοῦν ὥς εἰκὸς προλογισάμενος τὸν ἐπακολουθῶντα τῇ συνεχεῖ διαπονήσῃ κάματον. Καὶ οὗτος μὲν τὸ τελευταῖον οὐδὲν ἀπολύτως ἑμοὶ κέρδος προσεπορίσατο, τὸνναντίον δὲ ζημίας ἐγένετό μοι πρόξενος οὐ μικρᾶς, τοῦ τε σώματος ἀσθενείας καὶ βίου τινος οὗτοι ζηλωτοῦ· οὐδεὶς γὰρ ἂν σῆμαι τῶν ὀρίην καὶ δικαίαν ἐχόντων τὴν κρίσιν ἀρνήσαιτό ποτ' οἷά περ ἐγὼ περὶ τε τὴν ἐν χρόνῳ οὕτῳ βραχυτάτῳ σύνταξιν καὶ παρασκευήν, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐκτύπωσιν αὐτῶν τε τούτων τῶν Ἀναλέκτων καὶ τῶν ἑτέρων ὑπέστην βιβλίων· ἀλλ' οὐδ' ἂν τοῖς νοῦν ἔχουσιν εἴη τάχα καὶ

θαυμαστὸν ἀπὸ τοῦ τηλικούτου κόπου μέρη μὲν τινὰ τῶν ἐκτυ-
πωθέντων ὑπομνημάτων ἡμαρτημένως ὅλως ἐκδεδοῦσθαι, ἕτερα
δὲ τινὰ πάλιν ἐξηναγκασμένην τινὶ σκοτοδίνῃ, τῶν ἐκτυπωτικῶν
γιννομένων διορθώσεων, καὶ παραδόξῳ τινὶ τρόπῳ παραινεοῦσθαι
τε ἐν σπουδῇ καὶ παραμεμορφῶσθαι· οἷά τινὰ καὶ τούτῳ δὴ
ἐγένετο τῷ τόμῳ, μάλιστα δ' ἐν τῷ πρὸ τούτου τετάρτῳ, ὧν
ἀτυχῶς ἐγὼ πολλὰ φύλλα πυρέττων, εἶτα δὲ καὶ πνευμονίαν ἐπὶ
μακρὸν πάσχων, οὐ μόνον οἴχοι κληνῆρης διὰ τινος ἐπέβλεπον
αἰτίας, ἀλλὰ ποτε καὶ τὴν ζωὴν κινδυνεύων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς
νοσοκομείοις! Τέλος μὲν οὖν τὰ οὐσιώδη τῶν τσούτων καὶ τοιού-
των ἁμαρτημάτων ἀγαθῇ τινὶ τύχῃ συναγαγὼν ἤδη καὶ διορθώσας,
ὥς ἡδυνάμην, ἐθέμην ἰδίᾳ ἐν τῷ ἐσχάτῳ τούτῳ τόμῳ, ὅστις ἐν
ἐαυτῷ καὶ τινὰ χρήσιμα περιέλαβε σημειώματα καὶ τῶν κυρίων
ονομάτων πίνακα ἀλφαβητικόν· ὥς δὲ συμπαθῶς οἱ τῶν Ἀναλέ-
κτων ἀναγνώσται τοὺς προτέρους εἰ καὶ πλημμελεῖς ἐδέξαντο τό-
μους, οὕτω καὶ τοῦτον αὐτοὺς ἐν ἐλπίδι πάλιν εἰμὶ δέξασθαι,
ἐμοὶ δὲ καθόλου γινώσκοντας ἀβουλητὶ πλημμελήσαντι καὶ συγ-
γνώμην ἐκ ψυχῆς ἀπονεμῆν.

Ἐν Πετροπόλει, τῇ 4-ῃ μηνὸς μαρτίου ἔτους 1914'.

Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ - ΚΕΡΑΜΕΥΣ.

I.

ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩΙ Η΄.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩΙ.

(Cod. 79. s. X, monasterii Βατοπέδίου in monte Atho, f. 195 3 - 207 α).

1. Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους ἐβασίλευσαν Διοκλητιανὸς ὁ
 τυραννὸς, καὶ τῇ μανίᾳ τῶν εἰδώλων ἐκβαλχέων καὶ λυμαινόμενος
 τὰς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας δόγμα ἐκτίθεται εἰς πᾶσαν τὴν οἰκου-
 μένην κατὰ τοῦ γένους τῶν χριστιανῶν. Ἐν εἰρήνῃ οὖν ἔτι τῶν
 ἐκκλησιῶν διαγουσῶν καὶ τῶν θεσμῶν συνήθως ἐπιτελουμένων, ἀρ- 5
 χὴν λαμβάνει ὁ διωγμὸς· γραμμάτων γὰρ αὐτοῦ καὶ προσταγμά-
 των κατ' αὐτῶν καταφοιτησάντων εἰς τὴν οἰκουμένην, θαρρῶν τῇ
 τῶν κρατούντων ἀρχόντων δεινότητι ἀπέστειλεν καὶ κατὰ τῆς Δι-
 λiewν πόλεως τὸ δόγμα, περιέχον τὴν κέλευσιν ταύτην· “Βασιλεὺς

4 κωδ. καταγοῦ· αὐτῷ πανταχοῦ· ρητέον δὲ ἅπαξ διὰ παντός, ὅτι πᾶσι αἱ προ-
 θέσεις ἐν τῷ κώδικι κατὰ κανόνα σχεδὸν ἀπανταχοῦ συγκεκριμέναι εἰσι τοῖς ἄρθροις
 ἢ τοῖς ἀπὸ φωνήεντος ἢ διψθόγγου ἀρχομένοις ὀνόμασι, μένουσαι οὕτως ἄτοιμα ἢ ἀπνευ-
 μάτιστοι καὶ τὸ πνεῦμα τῆς ἐπομένης ἐκ φωνήεντος ἀρχομένης λέξεως ὅπως ἐκκρού-
 ουσαι· φυλάττουσι δὲ τὸ πνεῦμα, ὅπουται αἱ λέξεις, αἷς ἐνδύνται, ἤρχωνται ἀπὸ διψθόγ-
 γου· ἀλλὰ καὶ τότε ταῖς τοιαύταις λέξεσιν ἐλλείπει σχεδὸν ἀπανταχοῦ τὸ πνεῦμα, ὡς
 ἐνταῦθα τὸ ἐμειρημένον, ὅτε δὲ αἱ τοιαῦται συνανθόμεναι ταῖς προθέσει λέξεσι οὐ μόνον
 ἐμπνευμάτιστοί εἰσιν, ἀλλὰ καὶ τετονισμέναι ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ αὐτῶν συλλαβῇ, τότε
 τὸ μὲν πνεῦμα ἐξαφανίζεται, ὅ δὲ τόνος τηρεῖται· αἱ δὲ ἀπὸ συμφώνου ἀρχόμεναι
 προθέσεις ἐνοούμεναι λέξεσιν ἐκ φωνήεντος ἀρχομέναις ἐπιτρέπουσι ταύταις ἔχειν τὸ
 αὐτῶν πνεῦμα, εἰ μὴ καταλέγονται αὐταὶ ταῖς δεικτικαῖς ἀντωνυμίαις, ὡς τὸ αὐτῶν,
 αὐτῶν, ὧν τὸ πνεῦμα σχεδὸν ἀπανταχοῦ ἐλλείπει. — 6 διωγμὸς. — 7 καταφοιτη-
 σάντων. — 8 θινότητι || κατεγχελεσιάνων.

μέγας αὐτοκράτωρ Διοκλήτιανός, παντὸς λαοῦ καὶ ἔθνους, ἀνθρώπων, φυλῶν καὶ γλωσσῶν δεσπότης, πᾶσιν τοῖς ἐθνολογικῶς διακειμένοις περὶ τοὺς ἀηττήτους θεοὺς χαίρειν. Παρεγγυῶ ὑμῖν διαπαντὸς πάσῃ σπουδῇ χρῆσασθαι εἰς τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν καὶ
 5 εἰς εὐεργεσίαν τοῦ ἑμοῦ κράτους, ἀναγεῖραιν τε τοὺς τῶν θεῶν ναοὺς καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἑορτὰς αὐτῶν μετ' εὐφροσύνης ἐμφανῶς· ἐμηνύθη γάρ μοι περὶ τινων ἀνθρώπων ἑτεροδιδασκαλούντων καὶ ξένα ἔθνη εἰσαγόντων εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν, καὶ διὰ ταῦτα ἐκτίθημι δόγμα ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας μου μὴς θρησκείας
 10 πάντας ἡμᾶς ὄντας ἐξευμενίζειν τὸ θεῖον, αὐτοὺς τε τοὺς λεγομένους χριστιανούς καὶ ὑμᾶς· εἰ δέ τινες μὴ βούλονται τὰ αὐτὰ φρονεῖν, τῇ ταχίστῃ τιμωρίᾳ ὡς ἀποστατοῦντας ἀφ' ἡμῶν δημοσίῳ ἔσθραι ἀπαλλάττεσθαι αὐτοὺς κελεύω τοῦ ζῆν· τοὺς δὲ πειθομένους τῷ νεύματι τοῦ κράτους μου εἰς μυριάδας ἀργυρίου ἐκ τοῦ
 15 ἑμοῦ παλατίου προστάττω λαμβάνειν, τιμῆς τῆς εἰς τοὺς θεοὺς ἐνεκεν, καὶ εὐσχημονοῦντας ἀζημίως τὸν ἅπαντα χρόνον διατελεῖν. Ἐρρωμένους ὑμᾶς διαπαντὸς εἶναι τοῖς θεοῖς εὐχομαι.” Καὶ ἐκδοὺς τὸ δόγμα ἐπορεύθη εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει ὑπήντησαν αὐτῷ οἱ τῆς πόλεως ἐν φωναῖς καὶ τυμ-
 20 πάνοις, καὶ τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος προσεκαλέσατο τὴν σύγκλητον τῆς πόλεως, ἵνα αὐτοῖς παραδῶ τὴν πικρὰν παράδοσιν τῆς εἰδωλομανίας. Καὶ συναχθέντων πρὸς αὐτὸν ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποίαν θρησκείαν σέβονται· οἱ δὲ λέγουσιν “Τοὺς εὐμενεῖς θεοὺς τοὺς κατὰ τὸν Ἀπόλλωνα καὶ Ἡρακλέα καὶ τοὺς
 25 καθ' ἑξῆς θεοὺς”. “Ὁ δὲ ἀκούσας χαρὰν μεγάλην προσεδέξατο.

2. Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον Θεοδοσία τις [ἦν] συγκλητικὴ πρώτη τῆς πόλεως Αἰλιέων, ἣς ὁ ἀνὴρ τεθνήκει, ὀνόματι Χριστοφόρος. Αὕτη γῆρα ὑπάρχουσα καὶ Ἑλληνὶς οὖσα, μαθοῦσα περὶ τοῦ

5 κῶδ. εὐεργεσίαν - - ἀναγεῖραιν. — 8 εἰθ] τοῦτο κατὰ διόρθωσιν ὑπάρχουσαν ἐν αὐτῷ τῷ κώδικι, ὅς εἶχεν ἀντ' αὐτοῦ τὸ ζῆν. — 9 δεσποτίας. — 10 αὐτοσελ. — 11 αὐτὸ· οὕτω πολλοὶ κατὰ πᾶσαν πῶσιν. — 17 ὑμᾶς· οὕτως ἀπνευματιστον ἀπανταχοῦ κατὰ πάσας αὐτοῦ τὰς πτώσεις· ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ εἰς τὴν ἀρχόμενα ὀνόματα μένει· κατὰ κανόνα ἐν τῷ κώδικι ἀπνευματίστα. — 20 καθίσας. — 21/22 παραδῶσαν. — 26 εἰς συγκλητικῇ. — 27 ἐλπίων, ἦς.

— 3 —

βασιλέως ἐχάρη μεγάλως ὅτι παρεγένετο, καὶ λαβοῦσα τὸν ἑαυτῆς
 υἱόν, μονογενῆ ὑπάρχοντα, ὀνόματι Νεανίαν, καὶ κομισαμένη χρυ-
 σὸν καὶ ἄργυρον ἦλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ πόλει, καὶ ρίψασα τὸν
 χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, γονυπετοῦσα
 ἐδέετο αὐτοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο παρὰ τῶν παρεστώτων 5
 αὐτῷ τίνας χάριν ἔχει· οἱ δὲ λέγουσιν· “ Ἀπὸ τῆς Αἰλιέων πό-
 λεως· συγχλητικὴ πρώτη τῆς πόλεως ἐστὶν αὕτη. ” Πρώτα δὲ αὐ-
 τοὺς τις ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ ποίας θρησκείας τυγχάνουσιν. — “ Ὁ
 μὲν ἀνὴρ αὐτῆς Γαλιλαῖος τελευτᾷ, αὕτη δὲ τοὺς εὐμενεῖς σέβεται
 θεοῦς. ” Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ἐχάρη καὶ ἐκέλευσεν αὐτὴν ἀνα- 10
 στῆναι, ἐπυνθάνετο δὲ παρ’ αὐτῆς τίνας χάριν ἔχει πρὸς αὐτόν.
 Ἡ δὲ λέγει· “ Βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι! ἔγχαγον τὸν ἐμὸν
 υἱόν, σὸν δὲ δοῦλον, ἐν τῷ σῷ παλατίῳ, ἵνα αὐτὸν στρατευοῦς,
 ὥς ἂν βούλῃ. ” Ὁ δὲ λέγει· “ Ποίαν θρησκείαν σέβεται; ” Ἡ δὲ
 λέγει· “ Τῆς μητρὸς τὴν παράδοσιν. ” Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκέλευσεν 15
 αὐτὸν εἰσαχθῆναι, καὶ θεασάμενος τὸ νέον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ
 ἔδωκεν αὐτῷ τὸ τῆς Ἀλεξανδρείας δουκᾶτον καὶ ἐντετείλατο λέγων·
 “ Ὅσους εὐρῆς Γαλιλαίους ὀνομάζοντας ἑαυτοὺς καὶ πιστεύοντας
 τῷ Ἐσταυρωμένῳ κακηγνώκως ἀνάλυσκε αὐτοὺς καὶ τὴν ὑπαρξίν
 αὐτῶν τῷ ταμιεῖω προσάγαγε. ” Ὁ δὲ Νεανίας ἀποκριθεὶς εἶπεν 20
 “ Βασιλεῦ, ἀκήκοα περὶ αὐτῶν, ὅτι σέβονται τινα υἱὸν Θεοῦ, λε-
 γόμενον Χριστόν· εἰσὶν δὲ οὗτοι ἄνδρες σκληροὶ καὶ ἀπότομοι καὶ
 οὐδεὶς δύναται αὐτοὺς ὑποτάξει. ” Ἀνοίξας δὲ τὸ μισθὸν αὐτοῦ
 στόμα ὁ Διοκλητιανὸς ἤρξατο λέγειν βλάσφημα κατὰ τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. “ Ὁ θεὸς αὐτῶν, ” φησὶν, “ γυναιῖκα οὐκ ἔλαβεν 25
 πασάκις γὰρ καὶ ἐφιλολόγησα τὰς αὐτῶν Γραφὰς καὶ οὐδὲν ὥφε-
 λήθη· εἰς ὃν δὲ πιστεύουσιν, ἐκ γυναικὸς ἐγεννήθη, ὃν καὶ ἀρ-
 χιερεῖς συλλαβόντες καὶ ἅπαν τὸ συνέδριον τῶν Ἰουδαίων κατέκριναν
 αὐτὸν θανάτῳ, καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν ἐπὶ

6 κῶδ. ἔχει ἢ αἰλιεῖων. — 7 συγχλητικῆς - - ἐστίν. — 11 ἔχει. — 12 κῶδ. — 13 ἵνα
 αὐτῷ πνιταροῦ, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἐξ ἰωτα ἀρχόμενα ὀνόματα μένει κατὰ κανόνα ἐν
 τῷ κῶδῳ ἀπνευμάτιστα. — 14 οἶσαν. — 18 ἐνθεις. — 20 ἀποκριθεῖς. — 23 οὐ-
 δεῖς. — 26, 27 ἀφελήθη.

τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κολαφίσαντες αὐτὸν ἐνέπαιξαν, καὶ μίξαν-
 τες χολὴν καὶ ὕψος ἐπότισαν αὐτὸν ὡς κατάδικον, καὶ καταγαγόντες
 αὐτὸν εἰς πέτραν ἔρημον, προσηλώσαντες ἔβλω, ἐκεῖ αὐτὸν ἐσταύ-
 ρωσαν, καὶ ὡς ἀφῆκεν τὸ πνεῦμα, τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς καινὸν σπή-
 5 λαιον ἀπέθεντο ὡς κατάδικον· εἰ δὲ θεὸς ἦν, διὰ τί ταῦτα ὑπέστη;
 ὁ γὰρ ἑαυτὸν σῶσαι μὴ θυνάμενος, πῶς σώσει τοὺς πιστεύοντας
 εἰς αὐτόν; Μὰ τοὺς παντοκράτορας θεούς, ἐὰν μὴ μοι πεισθῶσιν
 καὶ θύσωσιν τοῖς θεοῖς, πᾶσαν τιμωρίαν ἐπιδεικνύμενος κατανάλισκε
 αὐτούς καὶ τὴν ὑπαρεῖν αὐτῶν τῷ ταμεῖῳ προσάγαγε". Ἐκέλευ-
 10 σεν δὲ συναναβῆναι αὐτῷ καὶ δύο νοῦμερα στρατιωτῶν εἰς βοήθειαν
 κατὰ τῶν ἀντιλεγόντων.

3. Ὁ δὲ Νεανίας ἀσπασάμενος τὴν αὐτοῦ μητέρα ἐξήρχετο
 μετὰ τῶν γενναιοτάτων αὐτοῦ στρατιωτῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν.
 Τούτων δὲ ἀπερχομένων ἐπὶ τὴν Ἀλεξανδρέων πόλιν, ἐκ τοῦ καύ-
 15 σωνος τοῦ ἡλίου οἱ ἵπποι ἀπέθνησκον. Διὰ τοῦτο οὖν ὁ Νεανίας
 διὰ τῆς νυκτὸς τὴν πορείαν ἐποιεῖτο, διὰ τὸ μὴ ἀποθνήσκειν τοὺς
 ἵππους ἐκ τοῦ καύσωνος, καὶ εἰσελθόντι αὐτῷ ἐν Ἀπαμείᾳ τῆς
 Συρίας ὑπῆντησεν αὐτῷ πᾶσα ἡ πόλις πρὸ τοῦ φθάσαι τὴν ἡλίον
 πρὸς ἀνατολάς. Ἐπερχομένου δὲ αὐτοῦ ἐκ τῆς πόλεως Ἀπαμείας μετὰ
 20 τῶν δύο νομέρων, ὁψίας γενομένης, ὡς περὶ τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς,
 ὡς ἀπὸ σταδίων τριάκοντα Ἀπαμείας, ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐπὶ
 αὐτοὺς καὶ ἀστραπὴ φοβερὰ, καὶ πάντες ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί,
 καὶ φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ ἦλθεν λέγουσα· "Νεανία, ἀποθνήσκεις καὶ
 τοῦ πορεύῃ· Καὶ ὁ Νεανίας ἔφη· "Ἀπὸ τῆς Αἰλίων πόλεως·
 25 τῆς συγκλητικῆς Θεοδοσίας υἱὸς εἰμι καὶ ἡγαγέν με πρὸς τὸν βα-
 σιλέα, ὅστις ἔδωκέν μοι τὸ τῆς Ἀλεξανδρείας δοσιχάτον καὶ ἐξουσίαν
 παρέσχεν μοι λέγων· "Ὅσους εὐρῆς Γαλιλαίους ὀνομάζοντας εἰ-
 αὐτούς χριστιανούς καὶ πιστεύοντας τῷ Ἐσταυρωμένῳ τιμωρουμένους
 κατανάλισκε." Καὶ πάλιν ἦλθεν φωνὴ αὐτῷ λέγουσα· "ὦ Νεα-

1 κῶδ. ἐνέπαιξαν. — 7 μαιούς. — 9 ταμίω. — 16 πορίαν ἐποιεῖτο. — 17 ἀπα-
 μεία. — 19 ἀπαμείας· οὕτω καὶ κατόπι. — 22 ἀστραπὴ φοβερὰ. — 23 φωνή· οὕτω
 καὶ κατόπι. — 24 αἰλίων. — 25 εἰμι. — 27 εὐρεῖς. — 29 ἦλθεν· οὕτω σχεδὸν
 ἀπανταχοῦ.

νία, καὶ σὺ κατ' ἐμοῦ ἦκεις"; Λέγει ὁ Νεανίας· "Κύριε, τίς εἶ;
ἐμφάνισόν μοι σεαυτόν· οὐ γὰρ ἰσχύω σέ θεωρῆσαι". Καὶ εὐ-
θέως ὤφθη αὐτῷ σταυρὸς χρυσταλλοειδὴς καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ σταυ-
ροῦ λέγουσα· "Ἐγὼ εἰμι Ἰησοῦς ὁ ἐσταυρωμένος, ὁ τοῦ Θεοῦ
υἱός". Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Νεανίας· "Ἀκήκοα παρὰ τοῦ βασιλέως, 5
ὅτι ὁ Θεὸς γυναικα σὺν ἔλαβεν, καὶ πῶς λέγεις, ὅτι Θεοῦ εἰμι υἱός;
Διατί οὖν οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων κατέκρινάν σε καὶ παρέδωκάν
σε Ποντίῳ Πιλάτῳ ὥς κατὰδικον, καὶ προσήνεγκάν σοι ὄσος πιεῖν
μετὰ χολῆς μεμιγμένον; καὶ διατί προσήλωσάν σε τῷ ξύλῳ τοῦ
σταυροῦ; εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, διατί ταῦτα ὑπέστης;" Λέγει αὐτῷ 10
ὁ Κύριος· "Νεανία, ἐπειδὴ εώρακά σε μέλλειν ἔσεσθαι μοι σκεῦος
ἐκλογῆς, ἐγὼ σοι ἀποκαλύψω· εἰ μὴ ἐγὼ παρεδόθην, οὐκ ἂν
τοὺς παραδεδωμένους ἀνεκαλεσάμην· εἰ μὴ ἐγὼ κατεκρίθην,
οὐκ ἂν τοὺς καταδικασθέντας ἡλευθέρωσα· εἰ μὴ ἐγὼ προσηλώθην τῷ
ξύλῳ τοῦ σταυροῦ, οὐκ ἂν τοὺς προσηλωθέντας ἐν πυθμένι τοῦ 15
"Ἄδου ἀνήγαγον· εἰ μὴ ἐγὼ ἐνεκρώθην, οὐκ ἂν τοὺς νεκρωθέντας
ζωοποιήσας ἀνήγειρα".

4. Ταῦτα ὁ Κύριος εἰπὼν καὶ χαροποιήσας τὸν Νεανίαν
ἀνῆλθεν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, εἰπὼν· "Ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ νίκα πάν-
τας τοὺς ὑπεναντίους, καὶ ἡ εἰρήνη ἡ ἐμὴ ἔσται μετὰ σοῦ". Ὁ δὲ 20
Νεανίας χαρὰν μεγάλην λαβὼν καὶ πίστιν ἐθαρσυνοῦντο, ὁμοίως
καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς ὑπέ-
στρεψεν μετὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ ἦλθεν ἐν τῇ Σκυθοπόλει, καὶ
προσκαλεσάμενος χρυφίως πᾶσαν τὴν συντεχνίαν τῶν χρυσοχόων καὶ
ἀργυροπλαστῶν ἡρώτα αὐτοὺς λέγων· "Δύνασθαι μοι ποιῆσαι σκεῦος, 25
ὃ ἐγὼ ἐκδίδωμι ὑμῖν"; Οἱ δὲ φοβηθέντες τὸ αὐστηρὸν τοῦ ἀνδρός,
συμβούλιον ποιήσαντες, ἔστησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἕνα, τὸν μείζονα
αὐτῶν τεχνίτην, ὀνόματι Μάρκον, εἰπόντες· "Οὗτος ποιήσει, κύριε,
τὸ θέλημά σου". Καὶ αὐτοὺς μὲν ἀπολύσας ἔλαβεν τὸν Μάρκον ἔγγι-
στα αὐτοῦ καὶ εἰσήνεγκεν αὐτὸν ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ καταμόνας, 30

2 κωδ. σκευτόν.—5 βασιλέως.—11 σκεῦος ἐκλογῆς] Παρξ. δ', 15.—
12 οὐκ ἂν οὕτω καὶ κατόπι. — 20/29 Ὁ δὲ Νεανίας—θέλημά σου] ἔρα Conciliorum
tom. xix. Parisiis 1644, c. 296-297.—25 δύνασθαι.—26 ἐκδίδου.—28 τεχνίτην.

καὶ λέγει αὐτῷ· "Ποίησόν μοι σκεῦος, ὅπερ ἐκδίδωμί σοι, καὶ
λάβε παρ' ἐμοῦ τιμὰς πλείους". Ὁ δὲ λέγει· "Ἐγὼ ποιήσω, κύ-
ριε". Καὶ ἔρριψεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀργύριον καὶ χρυσίον πολὺ
σφοδρὰ καὶ ὑπέδειξεν διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ χειρός, τῷ δακτύλῳ,
5 τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ, τοῦ ὑφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ νυκτί· ὁ δὲ
Μάρκος ἰδὼν εἶπεν· "Κύριε, οὐ δύνησμαι τοῦτο ποιῆσαι, ἐπειδὴ
τὸ μυστήριον τοῦτο γαλιλαϊὸν ἐστίν, καὶ ἐὰν ἀκούσῃ ὁ βασιλεὺς,
κακηγησάμενος ἀναλώσει με". Ὁ δὲ Νεανίας λέγει· "Μὰ τὸ σημεῖον
τοῦτο τὸ ὑφθέν μοι ἐν τῇ νυκτί καὶ τὸν λαλήσαντα πρὸς με δι'
10 αὐτοῦ ἀπόκρυφα μυστήρια, οὐ μὴ ἀναγγεῖλω τῷ βασιλεῖ". Ὁ δὲ
Μάρκος οὐκ ἐπειθέτο αὐτῷ· ὁ δὲ Νεανίας ἔπεισεν αὐτὸν λέγων, ὅτι
"Ἔως θανάτου οὐ μὴ ἀπαγγεῖλω τῷ βασιλεῖ τὸ μυστήριον". Ὁ
δὲ πεισθεὶς, διὰ τῆς νυκτὸς ἐν μυστηρίῳ καταμόνας εἰργάσατο τὸν
σταυρὸν διὰ ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πληρωθῆναι
15 τὸν σταυρὸν καὶ ἀνορθοῦσθαι, ὥφθησαν ἐν αὐτῷ τρεῖς εἰκόνες
γραφαῖς ὀνομάτων δεικνύουσαι τῇ ἑβραϊκῇ διαλέκτῳ ἄνω ἐν τῇ
ἀρχῇ "Ἑρμανουὴλ", καὶ ἐν ταῖς ἐκατέρωθεν ἀρχαῖς "Μιχαὴλ
καὶ Γαβριὴλ". Ἐβουλήθη οὖν ὑφοραθεῖς ὁ Μάρκος ἀπαλεῖψαι καὶ
οὐκ ἠδυνήθη· ἡ γὰρ χεὶρ αὐτοῦ ἔμεινεν ὥσπερ τηρά. Ἀλεκτρονόος
20 δὲ φωνήσαντος ἦλθεν ὁ δοῦς ὁ λεγόμενος Νεανίας εἰς τὸν οἶκον
Μάρκου, τοῦ ἄραι· τὸν σταυρὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν προσεκύνησεν
αὐτῷ καὶ λέγει τῷ Μάρκῳ· "Τί ἐστίν ταῦτα τὰ πρόσωπα καὶ
τίς ἡ ἐπιγραφή"; Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· "Κύριε, ἐν ἣ ὥρᾳ ἐτελέσθη
τὸ ἔργον, ἀνέτειλαν αἱ τρεῖς εἰκόνες αὗται καὶ οὐ γινώσκω τίνας
25 ἢ τίς ἡ ἐπιγραφή". Ὁ δὲ Νεανίας ἔγνω τινὰ ὀνόμαεν ἐν αὐτῷ
εἶναι, καὶ προσκυνήσας τὸν σταυρὸν εἴλισεν ἐν πορεύῃ καὶ ἐπο-
ρεύθη τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων, δεδωκὼς τῷ τεχνίτῃ Μάρκῳ τιμὰς
πλείους, καὶ εἰσῆλθεν μετὰ τῶν δύο νομέρων ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ.

5. Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνήθεια ἐκράτε· καθαρπά-

1 κῶδ. ἐκδίδομί.—3 πολὺν.—6 Μάρκος] μαρκεῖς || εἰδῶν.—8 ματῶ.—11, 29 Ὁ
δὲ Μάρκος - ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ] Concil. τ. XIX, σ. 297. — 16 Concil. εἰκόνες· καὶ
ἐπεγέγραπτο τῇ ἑβραϊκῇ κτλ. — 18 ὑφοραθεῖς || ἀπαλεῖψαι κ. οὐκ ἠδυνήθη || Concil.
ἀπαλ. τὰς εἰκόνας. — 19 ὥσπερ τηρά. ἀλεκτρονόος. — 21 ἄραι. — 26 ἔλισεν. —
30 καθαρπάρεσθαι.

ζεσθαι τὰς θυγατέρας τῶν πέριε πόλεων, τῶν περὶ Ἱερουσαλήμ.
 ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν εἰς γυναικας· γνωστὸν δὲ ἐγένετο τῷ Νεαν-
 νία λεγόντων τῶν πολιτῶν, ὅτι “Ἐλθόντες οἱ Σαρακηνοὶ ἐκύ-
 κλωσαν τὰς πόλεις ἡμῶν”, καὶ ἦλθον δεόμενοι καὶ παρακαλοῦν-
 τες αὐτόν. ὅπως ἐξέλθῃ εἰς πόλεμον κατ’ αὐτόν. Ἀναστὰς δὲ ὁ 5
 Νεανίας ἐξήρχετο μετὰ τῶν γενναϊοτάτων αὐτοῦ στρατιωτῶν ἐβί-
 σταζεν δὲ τὸν σταυρόν καὶ ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· “Νῦν γνώσομαι, εἰ
 ἀληθῆ εἰσιν τὰ λεγθέντα μοι ἐν τῇ νυκτὶ ὑπὸ τοῦ σημείου τοῦ-
 του”, καὶ προσηύχετο λέγων· “Γενοῦ μοι εἰς βοήθειαν ἐλπίδος
 μου καὶ γνώσομαι, ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ 10
 ζῶντος, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων”. Καὶ προσευχομένου αὐτοῦ ἐγέ-
 νετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν λέγουσα· “Νεανία, θάρσει· ἐγὼ γὰρ εἰμι
 κύριος ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ”. Ἀκούσας δὲ τῆς φωνῆς ἐπεδίωκεν αὐ-
 τοὺς, φθάσας δὲ αὐτοὺς λέγει τοῖς στρατιώταις “Στῆτε ἐκ δεξιῶν
 καὶ ἐξ εὐωνύμων, γυμνῶσαντες ὑμῶν τὰς σπάθας· βοηθοῦντος 15
 γὰρ ἡμῖν τοῦ Ἑσταυρωμένου, ἀνελώσομεν πάντας τοὺς ὑπεναν-
 τίους”. Καὶ ἐξέτειναν τὰ ὅπλα αὐτῶν καὶ ἐκύκλωσαν τοὺς Ἴππους
 αὐτῶν τὸν ὄμιμον τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἀπέκτειναν ἐν τῷ βραχίονι
 αὐτῶν ἄνδρας χιλιάδας ἑξ, καὶ τῶν τοῦ Νεανίου στρατιωτῶν οὐδὲ
 εἰς ἓν πεπληγμένους. 20

6. Μετὰ δὲ τῷ τρόπαιον ἀπέστειλεν ἓνα τῶν στρατιωτῶν ἐν
 τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ μνηύσαι αὐτὸν [ἐργόμενον]· ὑπήντησεν δὲ αὐτῷ ἡ
 μήτηρ τοῦ Νεανίου καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν περὶ τοῦ πολέμου,
 καὶ μαθούσα ὅτι ἐνίκησεν ὁ υἱὸς αὐτῆς, ἐχάρη σφοδρὰ. Ἐλθόν-
 τα δὲ αὐτὸν τὸν Νεανίαν εἰς τὴν οἰκίαν ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μή- 25
 τηρ λέγουσα· “Γλυκύτατόν μου τέκνον, οἶδας ὅτι ἐστράτευσά σε
 ἐν τῷ παλατίῳ. Ἐν τῇ γούν ὥρα ἐξῆλθες ἐπὶ τὸν πόλεμον, λα-
 βούσα ἐν τῇ χειρὶ μου τὸ θυμιατήριον ἐδόξαμην τῶν θεῶν, ὅπως
 σοι βοηθήσωσιν, καὶ ὁδοῦ ἐνίκησας”. Λέγει ὁ Νεανίας· “Καλῶς
 ἐποίησας εὐχομένη ὑπὲρ ἐμοῦ, ἐγὼ δὲ ἐβοηθήθην ὑπὸ τοῦ θεοῦ 30

4 αὐτῶν. ἦλθον.—6 γενναϊοτάτων.—8 καλεῖται εἰσὶν.—12 φωνή.—15 ἐξευνέ-
 μου.—16 ἀνελώσομεν.—18 σαρακηνῶν.—22 μνηύσαι || προσεφίκα τὸ ἐργόμενον
 ἔνεκα σαφηνείας || αὐτῶν.—23 τιμωρία || περὶ τοῦ.—26 οἶδας.—27 ἐν.

- μου". Λέγει αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· "Μὴ προσαγόρευε ἕνα θεόν· τέκνον, ἵνα μὴ οἱ λοιποὶ χολέσωνται ἀμύνωνταί σοι". Λέγει ὁ Νεανίας· "Μῆτερ, πλανᾶσαι· πῶς γὰρ γνωσόμεθα, ὅτι οἱ θεοὶ ἐβοήθησάν μοι"; Καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, ἔνθα ἦσαν
5 τὰ εἶδωλα, λέγει· "Ἵμῖν λέγω τοῖς θεοῖς, τίς ἐβοήθησέν μοι ἐν τῷ πολέμῳ"; Καὶ οὐκ ἦν φωνή, οὐδὲ ἀκρόασις, καὶ στραφεῖς πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ λέγει· "Ἰδε, μῆτερ, οἱ θεοὶ οὐκ ἐλάλησάν μοι". Λέγει αὐτῷ· "Ἐπειδὴ ὡς ὑφείλων δεῖραι αὐτούς εἰσῆλθες". Λέγει αὐτῇ· "Ἐἰσελθε σὺν σὺ καὶ εἰπώσιν σοι ποῖος
10 θεὸς ἐβοήθησέν μοι". Καὶ εἰσελθοῦσα λέγει· "Δέομαι ὑμῶν, θεοί, οὐχ ὑμεῖς ἐβοηθήσατε τῷ οἰκέτῃ ὑμῶν"; Καὶ οὐκ ἦν φωνή, οὐδὲ ἀκρόασις. Ὁ δὲ Νεανίας κρατῶν τὸ ὕπλον τοῦ σταυροῦ ἀνεβάλετο τὴν γλαυῦδα, καὶ διαπρώσας τὴν μητέρα αὐτοῦ, εἰσελθὼν ἐλάκτισεν τὰ εἶδωλα καὶ ἐξετίναξεν αὐτὰ ἐκ τῶν βωμῶν
15 αὐτῶν εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ποιήσας αὐτὰ λεπτὰ διέδωκεν ὄρφανοῖς καὶ χήραις (ἦσαν γὰρ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ), καὶ λέγει τῇ μητρὶ· "Ἐγὼ ἐβοηθήθην ὑπὸ τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ". Ἡ δὲ μήτηρ ἰδοῦσα, ὃ ἐποίησεν ὁ υἱὸς αὐτῆς, ἀπῆλθεν πρὸς τὸν βασιλέα Διοκλητιανὸν καὶ λέγει αὐτῷ· "Βασιλεῦ, θέομαί σου· μεγάλη πλά-
20 νη περιέπεσεν ὁ υἱός μου· πιστεύσας γὰρ τῷ Ἐσταυρωμένῳ, λαβὼν τοὺς θεοὺς μου ἐποίησεν αὐτοὺς λεπτὰ καὶ ἔδωκεν πένησιν". Καὶ ὁ βασιλεὺς λέγει πρὸς αὐτήν· "Εἰ [οὗ] δυνάμεθα αὐτὸν πείσαι παραινέσαντες, ἐπεὶ ἀναλωθήτω, καὶ πρόσχες ἐν πάσῃ μου τῇ συγχλήτῳ, καὶ ὅς δ' ἂν ἀρέσῃ σοι, λάβε αὐτὸν εἰς οἶόν".
25 7. Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐπεδήμησεν τῇ Καισαρέων πόλει δεινὸς ἄρχων, ὃ ὄνομα Οὐλκίων, καὶ καθίσας ὁ βασιλεὺς ἐπέστειλεν ἐπιστολὴν Οὐλκίῳ τῷ ἡγεμόνι, περιέχουσιν τὸν τύπον τοῦτον· "Βασιλεὺς Διοκλητιανὸς Οὐλκίῳ τῷ ἐμῷ συνεργῷ χαίρειν. Λαβὼν τῶν πέρις πόλεων τὴν σύγκλητον πορεύου πρὸς

3 κῶδ. πλανᾶσαι. — 6 φωνή· οὕτω καὶ κατόπι. — 8 ὁφ. δεῖραι. — 9 ποῖος. — 13 ἀνεβάλλετο || διαπρώσας. — 14 εἰσελθὼν. — 16 γλαυῦδα καὶ ἀργυρεα. — 22 πείσαι. — 24 δὴν ἀρέσει. — 25 ἐπιγραφή κεφαλαίου ἐν τῷ κώδικι μετὰ τὸ εἶδόν, οὕτως· εἰρηστὰ· Ἡρώτι, ἀθλήσις τοῦ ἁγίου Προκοπίου. — 26 δεινὸς || καθήσεις. — 27 ἡγεμόνι· οὕτω καὶ κατόπι.

Νεανίαν τὸν υἱὸν Θεοδοσίας τῆς συγχλητικῆς, τὸν δοῦκα· ἀκήκοα γάρ, ὅτι πλάνῃ περιέπεσεν καὶ πιστεύει τῷ Ἐσταυρωμένῳ καὶ εἰ μὲν πείσῃς αὐτόν, λήψῃ παρ' ἡμῶν τιμὰς μεγίστας· εἰ δὲ μὴ πεισθῇ, κόψας τὴν ζώνην αὐτοῦ, πᾶσαν τιμωρίαν ἐπιδεισάμενος, κατανάλισκε αὐτόν, ἵνα ἰδόντες οἱ λοιποὶ μηκέτι τολμήσωσιν 5 πιστεῦσαι τῷ Ἐσταυρωμένῳ. Ἦνέχθη δὲ ἡ ἐπιστολὴ τῷ ἡγεμόνι, καὶ ἀναγνοὺς αὐτὴν ἔλαβεν τὴν σύγκλητον τῶν πέριξ πόλεων καὶ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ δουκῆς, καὶ ἀπέστειλεν ἕνα τῆς τάξεως λέγων· “Ἐπειδὴ μέζων μου εἰ τῷ γένει καὶ τῇ στρατείᾳ, ἦλθον πρὸς σέ ἀποδοῦναί σοι 10 τὸν ἀσπασμόν. Ὁ δὲ Νεανίας ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσελθεῖν. Ἀσπασμένων δὲ αὐτῶν ἀλλήλους, ἐπέδωκεν ὁ ἡγεμὼν τὴν ἐπιστολὴν αὐτῷ τοῦ βασιλέως, καὶ καθισάντων αὐτῶν ἤρξατο ὁ ἡγεμὼν λέγειν τῷ Νεανίᾳ· “Ἰδοὺ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἐμοὶ καὶ σοί. Ὁ δὲ Νεανίας ἔγνω δι' ἣν αἰτίαν ἀπεστάλη, καὶ δεξιόμενος τὴν 15 ἐπιστολήν, λύσας καὶ ἀναγνοὺς, ἐπλήσεν αὐτὴν λεπτὰ καὶ ἐσκόρπισεν εἰς τὸν ἀέρα, εἰπὼν· “Ἐγὼ χριστιανὸς εἰμι· νῦν οὖν ποιεῖ τὰ προσταχθέντα σοι”. Λέγει ὁ ἡγεμὼν· “Καὶ τὸν βασιλέα φοβοῦμαι καὶ σέ ὡς φίλον ἐντρέπομαι, καὶ τί ποιήσω οὐκ οἶδα· πείσθητι οὖν μοι καὶ τῇ συγχλήτῳ πάσῃ, καὶ θύσον τοῖς θεοῖς ἐπ' 20 ὧσιν αὐτῶν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἀνεγκώμεν τῷ βασιλεῖ, ὅτι πέπεισαι, ἐπεὶ ἀναγκάζομαι τὸ προσταχθέν μοι ποιῆσαι εἰς σέ. Λέγει ὁ Νεανίας· “Καλῶς εἶπας, ἡγεμὼν, ὅτι θύσον· ἐγὼ γὰρ θυσίαν προσφέρω τῷ βασιλεῖ μου Χριστῷ· τί γὰρ χεῖρω, εἰάν τὸ σῶμα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δορυφορεῖται, ἡ δὲ ψυχὴ εἰς αἰῶνας 25 κολάζεται; ἀκήκοα γὰρ καὶ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς λεγοῦσης· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ θυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν θυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. Ἴδε, σάρκες πρόκεινται σοι·

1 κῶδ. δοῦκα. — 5 εἰδόντες. — 6 πιστεύσει || ἡν. δὲ ἐπιστολῇ. — 8 ἦλθεν. — 12 ἀναγνοὺς οὕτω καὶ ἀλλὰχού. — 13 καθισάντων. — 15 εἰς. — 19 οὐκ οἶδα. — 20 θύσον. — 21 ἐφύψουν αὐτῶν. — 22 ποιῆσαι. — 23 θύσον. — 25 ἡδὲ ψυχὴ εἰς αἰῶνας. — 27 Ματθ. ι', 28 || φοβήθητε ἀποτόν.

ὁ βούλει, ποίει εἰς ἐμέ". Ὁ ἡγεμὼν λέγει· "Μὴ πολυλόγει, ἐπειδὴ φίλος μου εἶ". Λέγει αὐτῷ ὁ Νεανίας· "Εἰπόν σοι ὅτι πιστεύω τῷ Ἑσταυρωμένῳ, τῷ ἔχοντι ἐξουσίαν πάσης βασιλείας καὶ λόγοντι πάσας ἀρχάς καὶ ἡγεμονίας". Καὶ ταῦτα εἰπὼν, λύσας τὴν ζώνην
5 αὐτοῦ, ἔρριψεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἡγεμόνος· ὁ δὲ ἡγεμὼν χολέσας, ἅμα τῇ συγκλήτῳ ἀνέστη καὶ ἐκέλευσεν συληφθέντα αὐτὸν ἄγεσθαι ἐπὶ τὴν Καισαρέων πόλιν, ἔνθα ἦν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ ἐποπτεύων. Καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος ὁ ἡγεμὼν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι· θεασάμενον δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως τῇ τῶν
10 εἰδώλων πλάνῃ μεθύον ἔκραζεν ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος· "Οὗτός ἐστιν ὁ ἀνατρέπων τὰς τῶν θεῶν θυσίας, ὁ τῶν ἡμετέρων θεῶν καθαιρέτης, ὃς καὶ ἐν χλευῇ διασύρει τὸ βασιλικὸν πρόσταγμα. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἡγεμὼν, ὡς ὑπὸ πνεύματος πονηροῦ τὴν ψυχὴν ἀγριωθείς, καὶ τὴν ὄψιν διαστρέψας, ἐκέλευσεν κρεμασθέντα αὐτὸν ἔξε-
15 σθαι, ἕως οὗ ἔλλαζεν δεκατέσσαρας κυρσιοναρίους. Ξεομένου δὲ αὐτοῦ, τινὲς τῶν ἐκεῖ ἐστῶτων ἰδόντες τὸ νέον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔλλαιον· ὁ δὲ Νεανίας εἶπεν πρὸς αὐτούς· "Πατέρες καὶ ἀδελφοί, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμοί, ἀλλὰ κλαύσατε μᾶλλον ἐπὶ τῇ πλάνῃ τῶν ψυχῶν αὐτῶν· τί γάρ μοι ὄφελος, εἰάν τὸ σῶμα ἐν τῷ βίῳ
20 τούτῳ ἀναπαύσῃται, ἡ δὲ ψυχὴ εἰς αἰῶνα κολάζεται; Καὶ προσήρξατο λέγων· "Κύριε ὁ Θεὸς ὁ τῶν πεπλανημένων ὁδηγός, ὁ βοηθὸς τῶν ἐν θλίψεσιν καὶ ἀντιλήπτωρ τῶν καταδυναστευομένων, ἐνίσχυσόν με τὸν δοῦλόν σου, ἵνα καταπατήσω τὰ κέντρα τοῦ Διαβόλου. Οἱ δὲ κυρσιονάριοι ἡτόνουν ξέοντες αὐτόν, ὡς καὶ τὰ ἐν-
25 δοθεν τῶν μελῶν αὐτοῦ διὰ τῶν ὀγκίνων ἐκφέρεσθαι, ὡς πάντας λέγειν ὅτι ἀπέθανεν· οἱ δὲ παρυστώτες ἔλεγον· "Ἡγεμὼν, ἐτελεύτησεν ὁ Νεανίας· κατάγαγε αὐτόν". Καταγομένου δὲ αὐτοῦ, μόνον τὸ ὄργανον τῶν ὑστέρων αὐτοῦ ὑπῆρχεν, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ ἦν σπαίρουσα. Ἐκέλευσεν δὲ ὁ ἡγεμὼν βληθῆναι αὐτόν ἐν τῇ φυλακῇ, ἣν
30 γὰρ ἐσπέρα ἦδη· ἐσκέψατο δὲ τοῦ καῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ.

4 κῶν. ἡγεμονίας. — 5 ἐκείνους οὕτω καὶ κατόπι. — 7 κεσαρέων. — 8 καθίσας. — 13 ὁσὺπο. — 15 ἔλλαξεν. — 16 ἔσε. εἰδόντες. — 19 ὄφελος. — 28 σπέρουσι.

8. Ὁ δὲ καπικλάριος Τερέντιος, φίλος αὐτοῦ ὑπάρχων καὶ
 μνημονεύων αὐτοῦ τιμῶν πολλῶν, εἰσενέγκας χόρτον καὶ σινδόνα
 ἐφαπλώσας, ἀπέθετο τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, κατὰκλείσας εἰς τὴν
 ἐσωτέραν φυλακὴν, διὰ τὸν φόβον τοῦ ἡγεμόνος· ἐπελθούσης δὲ
 τῆς νυκτός, ὥς περὶ ὥραν ἕκτην ἐγένετο σεισμὸς μέγας ἐν τῇ πόλει· 5.
 ἰδοὺ γὰρ ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς παρεγένετο μετὰ τεσσάρων
 ἀρχαγγέλων αὐτοῦ ἐπισκέψασθαι τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐν τῇ φυλακῇ·
 καὶ φθασάντων αὐτῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἠνεώχθη ἡ φυλακὴ καὶ
 τῶν καταδικῶν ἐκ τῶν χειρῶν αἱ ἀλύσεις ἀπεσπάσθησαν, καὶ εἰσελ-
 θόντες ἐν τῇ ἐνδοτέρᾳ φυλακῇ, ὅπου ἦν ὁ Νεανίας, καὶ κινήσαντες 10.
 αὐτὸν οἱ ἄγγελοι εἶπον· "Νεανία ἀνάβλεψον". Ὁ δὲ Νεανίας ἰδὼν
 αὐτοὺς λέγει· "Τίνες ἐστέ ὑμεῖς"; Λέγουσιν αὐτῷ· "Ἡμεῖς Ἀγγελοὶ
 ἐσμεν, καὶ ἀπεσπάλημεν ὑπὸ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς σέ". Λέ-
 γει αὐτοῖς ὁ Νεανίας· "Εἰ ἐστε τοῦ Κυρίου Ἀγγελοι, ποιήσατε γονυ-
 κλισίαν καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύω ὑμῖν". οἱ δὲ ποιήσαν- 15.
 τες λέγουσιν αὐτῷ· "Πιστεύεις, ὅτι ὁ Κύριος ἀπέστειλεν ἡμᾶς πρὸς
 σέ"; Λέγει αὐτοῖς ὁ Νεανίας· "Οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ προσ-
 ῆψάντο καὶ ἀπέστειλεν νεφέλην μετὰ Ἀγγέλου, καὶ κατέπαυσεν
 τὴν καμίνον· ἐγὼ δὲ ποῖον ἄθλον ἐποίησα, ἢ ποῖον πῦρ ἐπάλασεν
 μετ' ἐμοῦ, ἵνα ἀποστείλῃ ὁ Κύριος τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ πρὸς με"; 20
 ὁ δὲ κύριος Ἰησοῦς ἠνέχετο τῶν λόγων αὐτοῦ· ἀκούσαντες δὲ οἱ
 Ἀγγελοι ταῦτα ἐδείχθησαν τοῦ Κυρίου λέγοντες· "Κύριε, ἐμφάνισον
 αὐτῷ σεαυτὸν". ὁ δὲ Κύριος ὤφθη καὶ αὐτῷ, καὶ λαβὼν ὕδωρ ἐν
 τῇ φυλακῇ ἐβράντισεν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀψάμενος αὐτοῦ ἀνέστησεν
 αὐτὸν λέγων· "Σὺ κληθήσῃ Προκόπιος καὶ οὐκέτι κληθήσῃ Νεα- 25.
 νίας. Ἰσχυε σὺν καὶ ἀνδρίζου· σὺ γὰρ προκόπτων προσαγάγεις πολί-
 μιον τῷ πατρί μου τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς". Ὁ δὲ Προκόπιος ἐν-
 τρομος γενόμενος, πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, προσεκύνησεν λέγων· "Δέ-
 σποτα κύριε, τολμῶν ἱκετεύω σου τὴν ἄφρατον μακροθυμίαν· μή

1 καπικλάριος] Ducangii Glossarium ἐν γ. — 2 ἡγεμόνος. — 3 φθασάντων γ.
 ἡγεμόνος. — 5 ὥσπερ. — 6 μετὰ τεσσ. αὐτοῦ. — 8 γ.ν. ἡ φυλακῇ. — 9 ἀλύ-
 λύσεις. — 13 ἐσμεν. — 14 νεανίας. εἰ ἐστέ || γονυκλισίαν. — 16 ἡμεῖς. — 17 παί-
 δες. — 19 ἄθλον || ποῖον π. ἐπάλασεν. — 23 αὐτὸς αὐτοῦ || καὶ αὐτοῦ. — 24 ἐφάν-
 τισεν. — 25 κληθήσῃ αὐτῷ καὶ κατόπι. — 28 πεσὼν. — 29 μνημο.

μου μνησθῆς τῶν ἀνομιῶν· ὁ διὰ σπλάγγνα οἰκτιρισμῶν σου ἐπιβλέ-
ψας ἐπ' ἐμέ, ἐξωγρημένον ὑπὸ τοῦ ἀλλοτρίου, ἄσυχον τὴν ψυχὴν
μου διατήρησον, ἐπειδὴ σῶμα ἔχω θνητόν, μήποτε μου δειλάν-
ορήσῃ ἡ ψυχή". Πάλιν λέγει ὁ Κύριος· "Μὴ φοβοῦ, Προκόπεις,
5 διότι ἐγὼ εἰμι μετὰ σοῦ· ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου". Καὶ ταῦτα λέγων
ἀνῆλθεν ὁ Κύριος ἐν ταῖς οὐρανόις, καὶ τῇ ἐπαύριον ἀπέστειλεν
ὁ ἡγεμὼν ἓνα τῆς τάξεως εἰς τὸ θεσμοτῆριον ἰδεῖν, εἰ ἐτελεύτησεν
ὁ Νεανίας· ὁ δὲ καπιπλάριος Τερέντιος ἐξηγήσατο αὐτῷ πάντα
τὰ γεγεννημένα ἐν τῇ φυλακῇ, ἣν γὰρ διανυκτερεύων καὶ ἀκροώ-
10 μενος τὰ τοῦ Θεοῦ θαυμάσια, τὰ εἰς τὸν μάρτυρα τελούμενα. Ὁ
δὲ τῆς τάξεως ἀκούσας ταῦτα ἤθελεν θεάσασθαι τὸν ἅγιον ἐν τῇ
φυλακῇ, καὶ παρακύψας ἐφώνησεν αὐτόν· ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει·
"Ἰδοὺ ἐγώ". Λέγει ὁ τῆς τάξεως· "Οὐκ ἡδυνήθην σε θεωρῆσαι".
Λέγει αὐτῷ ὁ Προκόπιος· "Πᾶς ὁ ὑπηρετῶν δαίμοσιν καὶ πει-
15 θαρχῶν εἰδωλοῖς τυφλὸς καὶ ἀκάθαρτός ἐστιν, καὶ οὐκ οἶδεν ποῦ
πορεύεται".

9. Πορευθεὶς δὲ ὁ τῆς τάξεως ἀπήγγειλεν τῷ ἡγεμόνι καὶ
τοῖς μεγιστάσιν ὅσα εἶπεν αὐτῷ ὁ Προκόπιος, καὶ καθίσας ὁ ἡ-
γεμὼν ἐπὶ τοῦ βήματος ἐκέλευσεν ἄγεσθαι τὸν μάρτυρα· ἀπαγο-
20 μένου δὲ αὐτοῦ ἐλαμψεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὥς ὁ ἥλιος, καὶ τὸ
σῶμα αὐτοῦ ἐγένετο ὥς σινδῶν καθαρὰ, καὶ ἰδόντες τινὲς τῆς πό-
λεως μὴ ἔχοντα αὐτόν σπῆλον τιμωρίας ἀνεβόησαν ἅμα αὐτοῖς
τοῖς γενναυστάτοις στρατιώταις, λέγοντες μιᾷ φωνῇ· "Ὁ θεὸς τοῦ
ἁγίου τούτου, βοήθησον ἡμῖν". Ὁ δὲ ἡγεμὼν ἀκούσας τῆς φωνῆς
25 τῆς γενομένης ἀνέστη ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα
αὐτοῦ πρὸς πᾶν τὸ πλῆθος τῆς πόλεως ἀνεβόησεν φωνῇ μεγάλῃ
λέγων· "Ἀδελφοί, τί ἔργον ἡγήσασθε ἰδόντες, ὅτι οἱ θεοὶ φιλαν-
θρωπία χρηστάμενοι ἀνέπλασαν τὸν ἴδιον οἰκέτην". Ὁ δὲ ἅγιος Προ-
κόπιος λέγει πρὸς τὸν ἡγεμόνα· "Ἐπ' ἀληθείας ἐλάλησας, ὅτι ἀνε-

1 κῶδ. οἰκτιρισμῶν. — 3 μήποτε μου δειλανθρίση. — 7 ἡγεμῶν ἓνα || θεσμοτῆριον.
11 ἠθέλεν. — 13 οὐκ ἔστιν τ. οὐκ ἡδυνήθην. — 14 δαίμοσιν — 15 οὐκ οἶδεν. — 17 τω-
γεμῶν. — 18 αὐτῷ σπῆλον οἰκτιρισμῶν. — 20 ὁ ἥλιος. — 21 καθαρὰ, καὶ εἰδόντες. —
22 σπῆλον. — 23 γενναυστάτοις. — 24 δειγεμῶν. — 27 ἀδελφοί || ἡγήσασθαι εἰ-
δόντες. — 29 ἡγεμῶνα.

πλάσθην· εἰ δὲ τοῖς θεοῖς σου τὸ ὄρωμα ἐπιγράφεις, πορευθῶμεν
 εἰπὶ τὸν ναὸν τῶν θεῶν σου καὶ εἶδωμεν ποῖος τῶν θεῶν ἀνεπλάσεν
 με· Ὁ δὲ ἡγεμὼν χαρὰν μεγάλην λαβὼν ἐκέλευσεν εὐτρεπισθῆναι
 τὴν ἀγορὰν ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου ἕως τοῦ ναοῦ καὶ ταχυσθῆναι
 ὁθόνας εἰς τὸ ἔδαφος, κήρυκας δὲ ἐπὶ τοῦ τεύχους ἀνελθόντας
 5· βοᾶν μεγάλη τῇ φωνῇ, ὅτι· "Ὁ Νεανίας, ὁ τῆς συγκλητικῆς Θεοδο-
 σίας υἱός, ἐπιστρέψας θυσίαν τοῖς θεοῖς προσάγει. Πάντες οὖν συ-
 νελθετε εἰς τὴν θεωρίαν· Ἀκούσαντες δὲ οἱ τῆς πόλεως, οἱ μὲν
 "Ἕλληνες ἐχάρησαν, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐλυπήθησαν, πᾶν δὲ τὸ πλῆ-
 θος συνέδραμεν συν γυναιξίν καὶ παισίν· ὁ δὲ ἡγεμὼν ἄμα τῷ
 10 ἁγίῳ Προκοπίῳ καὶ πάσῃ τῇ συγκλήτῳ ἐπορεύθη εἰς τὸν ναόν, ὁ δὲ
 ἅγιος τοῦ Θεοῦ λέγει· "Ἡγεμὼν, ἐπειδὴ ἔπταισα εἰς αὐτούς, εἰσελ-
 θὼν παραίνεσον αὐτοῖς, ἵνα θέξωνταί μοι τὴν θυσίαν· ὁ δὲ εἰσελ-
 θὼν εἰς τὸν ναόν λέγει· "Θεοί, μεγάλη φιλανθρωπία ἐχρήσασθε εἰς
 τὸν οἰκέτην ὑμῶν καὶ ἀνεπλάσατε αὐτόν, καὶ νῦν δι' ἐμοῦ παρα-
 15 καλεῖ, ἵνα θέξησθε αὐτοῦ τὴν θυσίαν εὐμενῶς καὶ ἴλασι γένησθε
 αὐτῷ". Ἐξελθὼν δὲ ὁ ἡγεμὼν λέγει τῷ μάρτυρι· "Οἱ θεοὶ παρέ-
 σχον τὸ αἵτημά σου· εἰσελθε πρὸς αὐτούς". Ὁ δὲ ἅγιος μάρτυς
 λέγει τῷ ἡγεμόνι· "Ἡγεμὼν, τί ποθεῖς καὶ φιλεῖς; μᾶλλον τὸν βα-
 σιλέα ἢ τοὺς θεοὺς"; Λέγει ὁ ἡγεμὼν· "Τὸν μὲν βασιλέα τιμῶ,
 20 τοὺς δὲ θεοὺς περισσοτέρως, ὅτι αὐτοὶ παρέχουσιν τὴν φιλανθρω-
 πίαν αὐτῶν εἰς πάντας ἀνθρώπους". Ὁ ἅγιος μάρτυς λέγει· "Τὴν
 σωτηρίαν σοι τοῦ βασιλέως καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τῶν θεῶν σου
 μὴ ἕασης τινὰ συνεισελθεῖν μοι εἰς τὸν ναόν· ἐπειδὴ γὰρ ἐμ[.]άρισα
 αὐτούς, δεῖ με πολλὴν ἀπολογία προσενέγκαι αὐτοῖς· Καὶ εἰσελθὼν
 25 ὁ ἅγιος μάρτυς εἰς τὸν ναόν, ἐκτείνας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρα-
 νόν, εἶπεν· "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ ἀόρατος ὑπάρχων καὶ δι' ἡ-
 μᾶς ὁρατὸς γενόμενος, ὁ ἀψηλάφητος καὶ ψηλαφηθεὶς διὰ τὸ γένος
 τῶν ἀνθρώπων, ὁ ἀγέννητος καὶ δι' ἡμᾶς γεννηθεὶς, ὁ ὢν ἐν τῷ

2 κῶδ. εἶδωμεν. — 3 δεηγεμῶν — μ. λαβὼν. — 4 πραιτωρίου || ταχυσθῆναι
 ὁφ. — 6 βοᾶν. — 17 οἱ γεμῶν οὕτω πολλοί. — 19 ἡγεμῶν. — 21 περισσω-
 τέως. — 24 υἱός] κῶδ. με || ἐμχαρίσα? — 28 ψηλαφηθεὶς] Ἰωάν. εὐαγ. κ', 27-29.
 Λουκ. κβ', 39. — 29 γεννηθεὶς.

πατρί· καὶ ὁ πατήρ ἐν σοί, ὁ πατήρ πάντων καὶ θεμελιωτῆς τῆς
οικοουμένης, ὁ χωρίσας τὰ ὕδατα καὶ τὰ μεν καλέσας οὐρανόν,
τὰ δὲ ὑποκάτω καλέσας ἀβύσσους· ὁ στερεωτῆς τοῦ οὐρανοῦ καὶ
θεμελιωτῆς τῆς γῆς, ὁ ποιήσας τὴν ἄβυσσον καὶ τειχίσας αὐτὴν
5 ψάμμω καὶ πεδῆσας τῷ σῶ προστάγματι, ὁ φουτουργός τῆς στρα-
τιᾶς τῶν Ἀγγέλων, ὁ φῶτα δοὺς διὰ τῶν δύο φωστήρων τῇ
κτίσει σου, ὁ πλάστουργός τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὁ ὑμνολο-
γούμενος ὑπὸ τῶν Χερουβὶμ καὶ Σεραφὶμ καὶ πάσης τῆς στρατιᾶς
τῶν Ἀγγέλων ἀπαύστως, ὁ προσκυνούμενος ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν·
10 λαμπτήρ ὁ ἄσβεστος, ὁ λάμψας διὰ τῆς παρθένου Μαρίας τῷ
γένει τῶν ἀνθρώπων, ὁ ταυνοθεὶς ἐπὶ ξύλου καὶ δῆσας τὸν ἰσχυ-
ρὸν καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ δεδεμένους ἐλευθερώσας· καὶ ταῦν, κύ-
ριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἔκτεινον τὴν ἀόρατόν σου χεῖρα, τὴν πλήρη ἐλέους
καὶ ἀγαθότητος, καὶ σύντριψον τὴν πλάνην τῶν ματαίων θεῶν, καὶ
15 ἐκτίναξον τὰ ἀγάλματα αὐτῶν, τοὺς δὲ βωμοὺς λέπτυνον καὶ δεῖξον
τὴν ἀσθένειαν τῶν εἰδώλων τῷ ἀσβεστάτῳ βασιλεῖ καὶ τῷ ἡγε-
μόνι, διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἐπικεκλημένον ἐπ' ἐμέ, ἵνα γινῶσιν
πάντες, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος". Καὶ ποιήσας
τὸ ὄπλον τοῦ σταυροῦ εἶπεν· "Ἑμὶν λέγω τοῖς ἀκαθάρτοις εἰδώ-
20 λοις, φοβήθητε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἐκτιναχθέντες ἐκ
τῶν βωμῶν καὶ σκορπισθέντες ὡς ὕδωρ ἀφανίσθητε ἐκ τοῦ ναοῦ·
Καὶ κρατήσας ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ Ἀπολλωνος ἤρξατο ἐκτινάσσειν
αὐτούς, καὶ ἔρριψεν ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τριάκοντα καὶ ἑξ τῶν εἰδώ-
λων ἀγάλματα, καὶ ἐγένετο ὡς ὕδωρ καὶ ἐξεπορεύετο τὸ ροιζήμα
25 τοῦ ὕδατος ἔξω τοῦ ναοῦ, ὥστε καὶ τὰς θύρας ἀνεωγῆναι ὑπ'
αὐτοῦ τοῦ ὕδατος, καὶ τινες τῶν ἐκεῖ ἐστῶτων ἀνεβόησαν λέγοντες·
"ὁ Θεὸς τῶν χριστιανῶν, βοήθησον ἡμῖν, ὁ δεῖξας ἡμῖν παράδοξα
σύμμερον·

10. Ὁ δὲ ἀρχὼν ἀπορηθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν εἰδώλων συντριβῇ
30 καὶ τῇ τῶν στρατιωτῶν προσφυγῇ καὶ τῇ τοῦ ὄχλου βοῇ, ἀδύ-

1 Ἰωάν. εὐαγγ. ι', 38, ιδ', 10, 11, ιζ', 21, 22 || θεμελιωτῆς. — 3 Γενέσ. α', 6-9 ||
ταμεν. — 3 στερεωτῆς. — 4 τειχίσας. — 8 χερουβειμ καὶ σεραφεϊμ. — 12 ταμεν. —
13 πλήρησ. — 15 δεῖξον. — 16 ἡγεμόνα. — 24 ὡσεὶ ὕδωρ || ροιζήμα. — 26 κατινέε.

μονῶν ἦν καὶ φροντίζων· ὁ δὲ Διάβολος ἐθαρσαποίησεν αὐτόν, καὶ
τὸν μὲν ἄγιον Προκόπιον ἔθετο ἐν τῇ φυλακῇ, τοῖς δὲ στρατιώ-
ταις προσεσχηχώς λέγει· "Καὶ ὑμεῖς χριστιανοὶ ἐστέ"; οἱ δὲ ὡς
ἐξ ἐνὸς στόματος εἶπον· "Ἡμεῖς Ἰννητῷ βασιλεῖ οὐ προσερχόμεθα.
οὐδὲ πειθαρχοῦμεν αὐτῷ, ἀλλὰ προσερχόμεθα τῷ ἀθανάτῳ βασιλεῖ 5
Χριστῷ, ἵνα τὴν ἀτελεύτητον ζωὴν κληρονομήσωμεν". Ὁ δὲ ἡγε-
μὼν γολέσας κατ' αὐτῶν ἔθετο τοῦ ἀπολέσαι αὐτούς, ἐφοβήθη δὲ
τιμωρήσασθαι αὐτούς λεπτομερῶς διὰ τὸ πλῆθος τῶν δύο νομι-
μων, μήποτε ἐπαναστῶσιν αὐτῷ ἐν θυμῷ καὶ ἀπολέσωσιν αὐτόν·
ἡβουλήθη δὲ λαθραίως κυκλῶσαι αὐτούς μετὰ πλήθους στρατιωτῶν 10
καὶ θανατῶσαι αὐτούς. Ὁψίας δὲ γενομένης ἦλθον οἱ γενναιότατοι
στρατιῶται ἐν τῷ δεσμοτερίῳ πρὸς τὸν ἄγιον μάρτυρα σὺν τοῖς
δυσὶν τριβούνοις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ· "Στρατηλάτα τοῦ
Ἑσταυρωμένου, διατί ὀργισαὺς ἡμᾶς καταλιμπάνεις; καὶ διατί οὐ
δεικνύεις ἡμῖν τὸν ἀτελεύτητον βασιλέα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρα- 15
νοῖς; Ὁ δὲ ἐχάρη ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις καὶ λέγει πρὸς αὐτούς·
"Ἀδελφοί, θέλετε καὶ ὑμεῖς στρατευθῆναι τῷ ἐμῷ βασιλεῖ"; Οἱ
δὲ λέγουσιν αὐτῷ· "Ὁρμίζομέν σε κατὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς
χάριτος τῆς δοθείσης σοι παρὰ τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μὴ χωρισθῇς
ἀπ' ἡμῶν, ἀλλὰ προσάγῃς ἡμᾶς τῷ δεσπότῃ Χριστῷ". Ἀκού- 20
σας δὲ ταῦτα ἡγαλλιάσατο καὶ παρεκάλεσεν τὸν καπικλάριον, δια-
τὸ καὶ εἶναι αὐτοῦ φίλον, καὶ ἐξελθὼν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν
πρὸς τὸν ἀγιώτατον ἐπίσκοπον Λεόντιον καὶ λέγει αὐτῷ· "Ἀγιώ-
τατε ἐπίσκοπε, λαβὼν τούτους προσάγαγε τῷ Χριστῷ, τῷ βασιλεῖ τῶν
αἰώνων". Καὶ διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐβαπτίσθησαν οἱ στρατιῶται 25
τῶν δύο νομιμων σὺν τοῖς δυσὶν τριβούνοις αὐτῶν ἐπιγύντες τὴν
ὁμοσύσιον τριάδα καὶ μεταλαμβάντες τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος
τοῦ Χριστοῦ ἐδόξασαν τὸν Θεόν. Ὁ δὲ ἄγιος Προκόπιος χάριτι
ἐμπνεύμενος ἐδίδασκεν αὐτούς Χριστὸν Θεὸν εἶναι τὸν ὑπ'
αὐτοῦ κηρυττόμενον ἐκ τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν· ἦν γὰρ καὶ 30

3 προσεσχηχώς || οἰθεωσέξερως. — 10 δὲ λαθραίως κυκλῶσαι. — 11 γεν-
ναιότατοι. — 12 στρατιῶται· οὕτω καὶ κατόπι. — 16 ἐχάρει. — 19 μὴ χωρισθῆις. —
20 προσάγεις. — 26 ἐπιγύντες.

τῷ λόγῳ μελιόρουτος, καὶ εἰργάζετο τὴν τῶν πιστευόντων ἀκοήν
 βεβαιωτέραν, ὡς πάντας τοὺς ἀκούοντας θέλγεσθαι ἐκ τῶν λόγων
 αὐτοῦ, ἀποσταζόντων θείας γλυκύτητος. Οὗτος οὖν ὁ ἀληθῶς φε-
 ρώνυμος [Προκόπιος] οὐκ ἤρνεϊτο τοῖς ἔργοις τὸ ὄνομα, οὐδὲ ἐψεύ-
 5 δετο τῇ προσηγορίᾳ τὰ ἔργα, ἀλλ' ἦν προκαόπτων ἐν τῇ θεαρέστῳ
 προκοπῇ, διδάσκων καὶ λέγων· " Ἀδελφοί, οἴδατε ποῖω ἐστρα-
 τεύθητε βασιλεῖ καὶ πῶς ἡγαπήθητε ὑπ' αὐτοῦ· καὶ νῦν μὴ τις
 ὑμῶν χωρισθῇ τῆς στρατείας ταύτης, ἥ γὰρ ἀνθρωπίνη θύξια σκιά
 ὑπάρχει· ἐὰν δὲ τηρήσῃτε τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ, ἀτελεύτητον
 10 θύξαν κληρονομήσετε καὶ τὰ σώματα ὑμῶν ἄγια ἔσται "

11. Καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς καὶ παρατιθεμένου αὐ-
 τοὺς τῷ Χριστῷ, ἀπέστειλεν ὁ ἡγεμὼν παραστῆναι αὐτοὺς τῷ
 βήματι· παραστάντων δὲ αὐτῶν, λέγει αὐτοῖς· " Θύσατε τοῖς θεοῖς "
 οἱ δὲ ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος εἶπον· Ποῖοι θεοὶ ὑπάρχουσίν σοι;
 15 οὐχὶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς διὰ τοῦ θεραπεύοντος αὐτὸν
 Προκοπίου ἐξήλειψεν αὐτούς; ἡμεῖς θυσίαν προσφέρομεν τῷ ἐπου-
 ρανίῳ βασιλεῖ τῶν αἰώνων, τῷ ἀναστήσαντι ἡμᾶς ἐκ τῶν νεκρῶν".
 Ὁ δὲ ἀσεβέστατος ἡγεμὼν πλησθεὶς θυμοῦ ἐκέλευσεν ἐννέα ἀρχὰς
 γενέσθαι σπεκουλατόρων μετὰ πάσης αὐτῶν τῆς βοήθειας, καὶ
 20 οὕτως αὐτοὺς κυκλωθέντας σφαγιάζεσθαι· ἐκέλευσεν δὲ καὶ τὸν
 ἅγιον Προκόπιον, πεφορτωμένον σιδήροις, ὥρᾱν αὐτοὺς σφαγιαζο-
 μένους, ὅπως δειλανδρήσας ἐπιθύσῃ. Ὁ δὲ ἅγιος μάρτυς ὁρῶν
 αὐτοὺς προσήγγετο λέγων· " Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ ἀνα-
 λαβὼν τὴν θυσίαν τοῦ Ἀβραάμ διὰ τοῦ χριστοῦ καὶ μεγαλύνας τὸν
 25 Ἰσαάκ καὶ εὐλογήσας τὸν Ἰακώβ, καὶ νῦν ἔπιθε ἐπὶ τὰ πρόβατα
 ταῦτα τὰ προσερχόμενα εἰς θυσίαν σου, εἰς ὁσμὴν ευωδίας, καὶ
 ἁγιάσον τὰς ψυχὰς αὐτῶν καὶ παράσχου αὐτοῖς, ἃ αἰτοῦνται, καὶ
 ἐπίσκεψαι, Κύριε, τὴν ἄμπελόν σου τὴν φυτευθεῖσαν διὰ τοῦ
 ἁγίου σου πνεύματος, καὶ θὸς αὐτοῖς καρποφορῆσαι καρπὸν δι-

1 κῶδ. μελιόρουτος καὶ ἡργ. — 4 [Προκόπιος] τοῦτο εἰλεῖπον τῷ κώδει προσεθῆκα ||
 συζηρνεῖτο. — 8 στρατίας τ. ἡγέρ || σκαῖ. — 10 κληρονομιεῖται. — 14 ποῖοι
 ὑπάρχ. — 16 ἐξείληψεν || προσφέρωμεν. — 22 δειλανδρήσας. — 24 Γενεσ. κβ',
 1-18. — 29 καρπὸν δικαιοσύνης] Παροιμ. γ', 9. ια', 30. ιγ', 2. Ἀμώς σ', 13.

καισύνης, ἵνα πάντες εὐρωσιν ἔλεος καὶ ἀγαλλίασιν. Κύριε ὁ
ἐπακούσας Μωσέως καὶ Ἀαρὼν καὶ ἀποστείλας τὴν νεφέλην καὶ
ἀγιάσας αὐτὴν διὰ τοῦ ἁγίου σου πνεύματος, καὶ νῦν ὁ αὐτὸς εἰ,
Κύριε, καὶ ἔκτεινον τὴν ἀόρατόν σου χεῖρα τὴν πλήρη ἐλέους καὶ
ἀγαθότητος· καὶ ἀνάλαβε τὰς ψυχὰς τῶν δούλων σου εἰς τὸ κα- 5
ταικητήριον τῶν ἐκλεκτῶν σου, ὅτι σὺ εἰ εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶ-
νας. Ἀμήν". Καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ λέγουσα· "Προκόπια,
οἱ οὐρανοὶ ἀνεώγασιν· οἱ ἄγγελοι καὶ Ἀρχάγγελοι μετὰ χαρᾶς
τὴν ἔλευσίν σου ἐκδέχονται· ὁ πατὴρ ἀγάλλεται, ὁ υἱὸς τοὺς στε- 10
φάνους ἡτοίμασεν, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὁδηγεῖ τοὺς ὑπὸ σοῦ προ-
πεμφθέντας τοῦ ἀταράχως παρελθεῖν τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας
καὶ τὸν ἄρχοντα τοῦ αἵματος, καὶ ἔξουσιν παρ' ἐμοῦ ὃ ἐὰν αἰτή-
σονται". Οἱ δὲ γενναϊότατοι στρατιῶται προσηύχοντο λέγοντες·
"Κύριε, παράσχου τοῖς σώμασιν ἡμῶν χάριν, ἵνα ἐὰν τις μόνον
ἐπικαλέσῃται ἡμᾶς διὰ σοῦ ἰαθῇ, καὶ ὅπου εἰσὶν τὰ λείψανα ἡμῶν, 15
τῇ ἐν τόπῳ ᾧ ἂν ἡ μνήμη ἡμῶν γένηται, μὴ ἐπέλθῃ ἐκεῖ πτώ-
σις ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν τῇ χάριτί σου πάντες διασωθῶσιν". Καὶ
εἶπεν ὁ Κύριος αὐτοῖς· "Δεῦτε πρὸς με οἱ ἐκλεκτοὶ μου ἀπο-
λαμβάνοντες τὰ αἰτήματα ὑμῶν". οἱ δὲ μετὰ χαρᾶς εἶπον τοῖς
σπεκουλάτορσιν· "Δεῦτε, τέκνα, ποιήσατε τὸ προσταχθὲν ὑμῖν". 20
Καὶ ἐγένοντο οἱ σπεκουλάτορες εἰς ἐννέα ἀρχάς, καὶ οὕτως ἐτε-
λείωσαν τὸν ἀριθμὸν τῶν δύο νομερῶν σὺν τοῖς δυσὶν τριβούνοις
αὐτῶν, ὧν τὰ ὀνόματά ἐστιν ταῦτα, Νικόστρατος καὶ Ἀντίοχος.
Οὕτως ἐτελειώθησαν πρεσβεύοντες ὑπὲρ ἡμῶν διὰ παντός, καὶ τις
ἀνὴρ ὀνόματι Εὐλάλιος, τίμιος τῷ λαῷ, ἐλθὼν μετὰ πλήθους πι- 25
στῶν ἀνδρῶν, συνήγαγεν τὰ ἅγια λείψανα καὶ ἀπέθετο αὐτὰ ἐν
τόπῳ σεμνῷ· πολλοῖς δὲ ἀρώμασιν μυρίσας αὐτὰ ἡσφαλίσατο· ἐτε-
λειώθησαν δὲ οἱ ἅγιοι μὴνι μαΐῳ, εἰκάδι πρώτῃ, βασιλεύοντος
Διοκλητιανοῦ τοῦ τυράννου.

12. Κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκεῖνους ἐπεδήμησεν τῇ Καισαρέων

2/4 Ἐξῆδ. δ', 18-27.—4 κῶδ. πλήρη σ.—7 φωνή.—11 τὰ πνευμ. τῆς πονηρίας
κε] Ἐφεσ. ε', 12. — 12 ἄρχοντα τοῦ αἵματος] Ἐφεσ. β', 2 || αἰτῶσονται. — 13 γεν-
ναϊώτατοι. — 14 εαντισ. — 16 πτώσις. — 23 ὧν. — 24 ὑπεριμ. διακινῶντος.

πόλει Φλαβιανὸς ἡγεμὼν, ὅστις εἶχεν ψυχὴν ἀνελετήμονα, τὸν δὲ
τρόπον ἀνήμερον ὃς ὑπερβολῇ κακίας πολιτευόμενος καὶ πᾶσαν
ὠμότητα τῆς ἐν ἀνθρώποις πονηρίας ὑπεραίρων, ὡς μηδὲ λογί-
ζεσθαι ἑαυτὸν τῆς αὐτῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως ὑπάρχειν. Καθί-
5 σαντος δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, προσῆλθον αὐτῷ τινες [λέ-
γοντες] κατὰ τοῦ ἀθλοφόρου Χριστοῦ· ὁ δὲ ἡγεμὼν, μηδεμίαν
ἀναβολὴν ποιησάμενος, ἐκέλευσεν παραστῆναι αὐτόν· οἱ δὲ ὑπη-
ρέται, ὥσπερ ἄγριοι θῆρες, τὸν τῆς εὐσεβείας κήρυκα ἤγαγον
πρὸς τὸν τῆς ἀσεβείας συνήγορον, καὶ ὁ ἡγεμὼν λέγει αὐτῷ· “Τί
10 τὸ ὄνομά σοι”; ὁ δὲ ἔφη· “Χριστιανὸς εἰμι, καλοῦμαι δὲ Προκό-
πιος”. Καὶ ὁ Φλαβιανὸς ἔφη· “Σὺ μόνος ἡγνότησας τὰς θείας
νομοθεσίας τοῦ βασιλέως; πῶς κελεύουσιν οἱ ἄχραντοι αὐτοῦ
νόμοι; θύειν ἡμᾶς τοῖς θεοῖς, ἢ ἐν δειναῖς τιμωρίαις ἐτε-
ταζομένους τοῦ ζῆν ἀπαλλάττεσθαι. Θαυμάζω οὖν ἐγώ, πῶς εἰς
15 τοσοῦτον χρόνον τῆς ἡλικίας ἐ[λά]σας παραπεσεῖν ἀνέχῃ, πῶς δὲ
καὶ ἄλλους διδάσκων αὐτὸς τὸ σωφρονεῖν ἀπεστέρησαι; Ταῦτα δὲ
σοι παραινῶ, ἀποστῆναί σε τῆς ἀνωφελοῦς θρησκείας, ἀπολογουμένω
μοι περὶ τῶν προλαβόντων ὕβρεων, εἴπερ ἤττησαι τῷ τῆς αἰσχύ-
νης πάθει, καὶ σὺ μὲν φανήσῃ βελτίων οὗ ἢς τὸ πρότερον, ὡς ἔδει
20 ἀρνούμενος τὴν ἀνόνητόν σου θρησκείαν καὶ ἀμειψάμενος τὸ κρεῖττον
τοῦ ἐλάσσονος λογισμοῖς καλλίστοις μαθητευθεὶς παρ’ ἐμοί, ἐμοί τε
χαρίσῃ τὰ μέγιστα οὐκ ἀνονήτους μου [τοὺς] εἰς σὲ κόπους ποιῶν·
θεὸν γὰρ ἐκ γυναικὸς γεγεννησθαι λέγειν καὶ τοῦτον ἐσταυρωσθαι
γελαῖόν μοι δοκεῖ”. Ὁ δὲ ἀθλητῆς τοῦ Χριστοῦ καὶ τῇ πίστει ἐδραῖος
25 ἀθολώτῳ λογισμῷ περιφραζάμενος τοῖς τῆς εὐσεβείας ὅπλοις καὶ
διπλασιάσας τὸν εἰς Χριστὸν πόθον ἔφη· “Ἐχρῆν σε, ἡγεμὼν, τὸν
δημιουργόν τε καὶ βασιλέα οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐπιγινώσκειν εὐσεβῶς
καὶ εἰς τὸν αἵτιον τῶν ἀγαθῶν πιστεύειν—ἡ γὰρ θεία φύσις αὐτοῦ
ἀκατάληπτός ἐστιν σωτηρίας ἡμῶν αἵτια καὶ κόσμου—καὶ τοῦτον

2 κῶ. ὑπὲρβολῇ. — 3 ὠμότητα. — 5 τινες κατατον. — 6 ἡγεμῶν. — 8
ρες. — 9 οἡγεμῶν. — 17 ἀνωφελοῦς || ἀπολογουμένω μου. — 18 προλαβόντων]
αὐτος ἐν τῷ κώδικι || ἐπιμετῆσαι. — 19 χαρίσει. — 20 ἀνόνητον. —
22 χαρίσει || σὺ κατανοήσεις. — 24 ἀθλητῆς οὕτω καὶ κατόπι. — 28 ἐγὼ.

εἶναι ἀτρεπτον ἐν ἀμεταλλάκτῳ φύσει ἑαυτὸν εἰδὸτα μόνον· εἰ δὲ
 βούλει μαθεῖν καὶ ἐκ τῶν τοῦ κόσμου φιλοσόφων, ἐν οἷς μάλιστα
 ἡττησθαι ὑμᾶς πέπεισμαι, εὐρήσεις καὶ Ἑρμῆν αὐτὸν παρ' ὑμῖν
 Τρισμέγιστον, Ἀριστοτέλην καὶ Σωκράτην καὶ Πλάτωνα, Γαληνόν
 τε καὶ Σχάμανδρον, ἕνα θεὸν δογματίζοντας· τοὺς δὲ ἐξ ἀνθρώπων 5
 γενομένους θεοὺς ἢ ὀνομασθέντας, τούτους εἰς τὰ σφαλερὰ καὶ κιν-
 δυνώδη βάρανθρα φέρεσθαι ἐτραγώδησαν, ὧν μάλιστα ὁ κορυφαί-
 ος τῶν ποιητῶν Ὅμηρος τὴν αἰσχύνην ἀνηγόρευσεν. Ἐπεὶ δὲ
 εἶρηκας τὸν Χριστὸν ἐκ γυναικὸς γεγενῆσθαι καὶ ἐσταυρωθῆναι,
 ἀκουσον· ἔστιν τις αὐτοῦ ἀπόρρητος ἀγαθότης, ἧς πολλοὶ ἀγνοή- 10
 σαντες οὐκ ἐπέγνωσαν τὸ ἀληθὲς πρὶν ἢ πιστεῦσαι αὐτούς· Θεὸς
 γὰρ ἀληθὴς ὁ Χριστὸς ἔστιν, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πατρὸς οὗτος μονο-
 γενῆς γνήσιος υἱὸς ὑπάρχει. Τὸν οὖν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐπιγινόντες
 ἐν τῇ τοῦ πατρὸς θεότητι ὁμοούσιον ἔχον συμβασιλεύοντα αὐτῷ
 ὑψηλαίμενον ἀπαράλλακτως· εἰ δὲ θέλεις περὶ θεολογίας ἀκοῦσαι, 15
 ᾄδῃς ἡμέραν καὶ ἀκουσον. Ἐγὼ τοίνυν χριστιανὸς εἰμι καὶ διὰ τῆς
 ἐπικλήσεως τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ Δαίμονας, οὓς ὑμεῖς προσ-
 κυνεῖτε, φυγαδεύω”.

13. Ὁ δὲ Φλαβιανὸς βουλόμενος διασῶραι τὰ ὑπὸ τοῦ ἀθλο-
 φόρου λεγθέντα ἔφη· Καλὸς ἡμῖν πέφηνας περὶ θεολογίας ὕψι- 20
 γητῆς ὁ τὰ κλεῖθρα τῶν οὐρανῶν καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ σφραγίδας
 ἐπικομιζόμενος. Πρὶν οὖν τῶν κατὰ σοῦ βασάνων ἄρξωμαι, συμβου-
 λεύω σοι παύσασθαι τῆς ἀσεβοῦς λέξεως, ἀρνήσασθαι τε ἐπαι-
 σχυνθέντα τὴν ἀλογωτάτην φρόνησιν τῶν ἀνοήτων χριστιανῶν.
 φιλοσοφεῖν δὲ αἰρεῖσθαι τοῦ λοιποῦ τὸν Ἑλληνικὸν βίον καὶ ἀπο- 25
 λαύειν τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, καλλίστων οὓσων τοῦ παντός βίου,
 πεισθῆναι δὲ καὶ βασιλεύειν, τὰ ἐξ ἐκείνων μεγάλα ὄωρα ἀπεκδε-
 χόμενον· εἰ δὲ παρὰκοῦσαι θελήσεις τῆσδε ἡμῶν τῆς παρατινέ-
 σεως, πᾶσαν στρέβλωσιν ὑπομαίνας ἐπὶ τέλει τὰ προσταττόμενα

4 κωδ. γαληνόν.—7 κωρυφαῖος.—10 ἔστιν τις || ἡν.—11 πρὶν ἢ πιστεῦσαι.—
 12 ἀληθής.—13 μονογενής || ἐπιγινώσκεις.—14 συμβασιλ.—17 οὓς. οὕτω καὶ κα-
 τόπι.—20 καλῶς || ἡμῖν.—22 τῶν || τὸν.—23 ἐπαισχυνθέντα] οὕτως ἐν τῷ κωδικῷ
 ὄρα καὶ (27) τὸ ἀπεκδεχόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ σπασόμενον ἐν τῇ σελ. 21, ii.—24 ἀλο-
 γωτάτην.—25 αἰρεῖσθαι.—27 βασιλεύειν.—28 παρὰκοῦσαι.

πληρώσεις". Προκόπιος ἔφη· "Ἐπεὶ οὖν τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν
 ἡγνόνησας, σὺ μὲν οὖν θύε καὶ μαγείρευε, τὰ τῶν ἀνθρώπων σώ-
 ματα κατακόπτων καὶ ξαίνων· οὐ γὰρ αἰσθάνηθι θεοειδέσιν ἀνθρώποις
 ὁμοίως μεμορφωμένοις καὶ εἰδώλοις νεκροῖς προσερχόμενος· εἰ μὲν
 5 γὰρ καλὸς ὁ λίθος, ὃν προσκυνεῖς καὶ ὡς θεὸς παρὰ σοὶ νενό-
 μισται, μὴ τέμνε τοῦτον καὶ χῶριζε, εἰς πολλὰς μοίρας ἀπομερίζων
 τὴν πέτραν, καὶ λαβὼν τὸ μὲν ὡς θεὸν προσεκύνησας καὶ λιβάνω
 καὶ θυσίαις ἐδόξασας, τὸ δὲ ἕτερον οὐκ εἰς οἰκοδομὴν οἰκίας μόνον,
 ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκκρινόμενων παρ' ὑμῶν χρείας καὶ ἐτέρους βδελυ-
 10 κτοὺς τόπους ἐνύβρισας. Μὴ οὖν τοσαύτη ἄνοια ἐπισκοτιζέτω τὴν
 σὴν διάνοιαν, ὥστε τὸν ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καταλείψαι καὶ
 λίθῳ εὐτελεσάτω ἑαυτὸν χαμαισυρτεῖν· οὐ μόνον γὰρ λίθον θε-
 ραπεύεις ὡς εὐεργέτην, ἀλλὰ καὶ χρυσῷ πολλάκις θυσίαν καὶ λί-
 βανον προσήνεγκας καὶ ὡς θεὸν θυμιῶν ἐδόξασας αὐτόν· ἦδη δὲ
 15 καὶ ξύλον ὡς θεὸς παρὰ σοὶ νενόμισται. Ποίας οὖν σοφίας ἐστὶν
 χρυσῷ καὶ ξύλῳ προσφέρειν θυσίαν καὶ πυρὶ ταῦτα ἐμβάλλειν καὶ
 κατακαίειν τὸ σέβας, καὶ ἀναφέρειν ὡς ἀφθάρτῳ θεῷ τῷ ξύλῳ
 λίβανον, καὶ φθεῖρειν πυρὶ τὸν νομιζόμενον θεὸν καὶ ζωὴν καὶ
 σωτηρίαν αἰτεῖν παρὰ σαυροῦ ξύλου; διόπερ ἐβλογώτερον ἦν σι-
 20 δῆρ' ὃν προσφέρειν τὴν θυσίαν. Ἄλλ' ὁρᾷς, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ σίδη-
 ρος τῷ πυρὶ μαλακούμενος ἐλαττοῦται τῆς οἰκείας δυνάμεως. Οὐ-
 κοῦν ἐπανάγκασον ἡμᾶς τὸ πῦρ ἡγεῖσθαι θεόν, ὅπερ ἀδίκως καὶ
 τοῦτο νενόμισται μετὰ τῆς λοιπῆς περιττολογίας· ἀπούσης γὰρ
 ὕλης καὶ ξύλων, τῆς τροφῆς τοῦ πυρός, τὸ πῦρ σβέννυται· ἀλλὰ
 25 καὶ ὕδωρ ἐπικρατὲς τούτου γίνεται καὶ καταπαύει τὴν φερομένην
 φλόγα. Πῶς οὖν τὰς ὕλας νομιστέον εἶναι θεούς, τὰς δι' ἀλλήλων
 εἰς φθορὰν καὶ μείωσιν χωρούσας; Δέον οὖν ἀφέντας ταύτην τὴν
 ἐρεσχηλίαν καὶ ἄτονον φιλονεικίαν καθαρθῆναι τῇ πράξει καὶ μόνῃ
 τῇ προσευχῇ τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν θεραπεύειν· οὔτε γὰρ πυρὸς
 30 χρεία, οὔτε ξύλων εἰς καῦσιν, οὔτε ζώων σφαγῆς· ἀπροσδεῆς γὰρ

3 κῶδ. αἰσθάνει. — 5 ὄν. — 6 μητέμνε || μέρας. — 9 χρείας. — 11 κατα-
 λείψαι. — 12 χαμαισυρτεῖν. — 13 ὡσευεργέτην. — 16 ἐμβάλλειν. — 17 κατα-
 καίειν. — 27 μίωσιν. — 30 καύσιν || ἀπροσδεῆς.

τῶν τοιούτων ἢ τοῦ παντοκράτορος δυνάμεις· ἀγαπᾷ μέντοι πράξεις ἀνεπιληπτους ὁ τῶν ὅλων Θεός, ὁ τοσούτους φιλανθρωπίας ἡ-
σαυροὺς εἰς ἡμᾶς ἐφαπλώσας, ὥστε τὸν μονογενῆ υἱὸν αὐτοῦ
δοῦναι εἰς θάνατον, ἵνα τὰς ὁδύνας λύσῃ τοῦ θανάτου καὶ διὰ
τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ ἀφθαρσίαν ἡμῖν καὶ ζωὴν αἰώνιον χαρί- 5
σται. Διόπερ, εἴ σοι φίλον [οὐκ] ἔστιν πεισθῆναι τοῖς ὅπ' ἐμοῦ
λεχθεῖσιν, (ἐπεὶ) ἐπάγαγε τὸ ξίφος ἐπ' ἐμέ”.

14. Ταῦτα τοῦ μακαρίου λαμπρᾷ τῇ φωνῇ πρὸς τε τὸν ἄρ-
χοντα καὶ τοὺς περιεστῶτας εἰπόντος, θάνατον εὐθὺς καὶ σφαγὴν
ἠπειλήσεν αὐτῷ ὁ τῆς ἀσεβείας ἡγεμών, καὶ προστάττει Ἀρχελάω 10
τινί, σπασάμενον ξίφος, διαχειρίσασθαι τὸν γενναῖον ἀθλητὴν τοῦ
Χριστοῦ· τοῦ δὲ γενναίου μάρτυρος μετὰ πολλῆς σπουδῆς πρὸς τὴν
ἐπιφορὰν τοῦ ξίφους ἐαυτὸν ἐτοιμάσαντος, ἡ χεὶρ τοῦ δημίου πα-
ρελύθη, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν καταπεσὼν ὁ στρατιώτης μετὰ τοῦ ξί-
φους εὐθέως διεφώνησεν. Ταῦτα ὁρῶν ὁ Φλαβιανὸς καὶ ὥσπερ ἐν 15
ἐκστάσει γενόμενος ἔφη· “ Σιδηρώσαντες αὐτοῦ χεῖράς τε καὶ πόδας
φυλάττετε ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ”. Ὁ δὲ μακάριος Προκόπιος καρτε-
ρικῶς ὑπομείνας τὰς ἀφορήτους βασάνους, πεφορτωμένος σιδήροις,
ἐφυλάττετο ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ κατακείμενος εἰς τὸ ἔδαφος
προσῆρχετο λέγων· “ Ὁ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, 20
ὁ φωτίσας τὰ πρὶν ἐσκοτισμένα, ὁ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τὴν ὁρωμέ-
νην καὶ ἀόρατον κτίσιν σιστησάμενος, ὁ τὰ σὰ πλάσματα πρὸς
ἐαυτὸν ἐπιστρέψας, ὁ μὴ ἑάσας ἡμᾶς ἐν τῇ ἀφροσύνῃ διάγειν,
εὐχαριστοῦμέν σοι καὶ τῇ ἀγίᾳ δυνάμει σου καὶ σοφίᾳ, τῷ κυρίῳ
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ, δι’ οὗ τοὺς αἰῶνας ἐποίησας καὶ πεσόντας 25
ἡμᾶς ἀνέστησας, καὶ ἀναστήσας ἡμῖν συνέγνως, πλανηθέντας
ἐπανήγαγες, αἰγματοποιήσας ἐλυτρώσω, κειμένους ἀνήγειρας,
τεθνηκότας ἐζωοποίησας. Σοὶ χάρις, δέσποτα, τῷ αὐτως ὑπὲρ
ἀξίαν ἡμᾶς ἀγαπήσαντι· εὐχαριστοῦμέν σοι, ὅτι καὶ προσκαλῇ καὶ
προσάγεις ἡμᾶς πρὸς ἐαυτόν, στερεῶν ἐν πίστει, βεβαίων ἐν ἐλ- 30
πίδι, ἀγάπῃ φωτίζων, οὐ κατὰ τὰς ἀμαρτίας κολάζων, ἀλλὰ κατὰ

4 κῶδ. ὁδύνας λύσει. — 9 τοισπεριεστῶτας. — 14 καταπεσὼν. — 17 φυλάττεται. — 18 ἀφορήτους β. πεφορτωμένους. — 23 μετέωρας.

χρηστότητα χαρίζομενος καὶ εὐσπλαγγνία καὶ ἀνοχῇ τὴν κρίσιν
 ὑπερτιθέμενος καὶ διὰ τῆς μακροθυμίας ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμᾶς ὁδη-
 γῶν. Σὲ οὖν ἐπικαλοῦμαι καὶ τὸν μονογενῆ σου υἱὸν καὶ τὸ πνεῦμα
 σου τὸ ἅγιον· ἐπάκουσόν μου καὶ ἐνίσχυσόν με καὶ τελείωσον τὸν
 5 δρόμον μου· βεβαίωσον τὴν διαθήκην σου καὶ ἐν ἐμοὶ τῷ ἀναξίῳ,
 καὶ ἐξελοῦ με τῆς ἐπηρείας τοῦ Διαβόλου, τῇ σοφίᾳ τοῦ ἁγίου
 σου πνεύματος φυλάσσω ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀπάτης τοῦ πονηροῦ ἄρ-
 χοντος, καὶ διδάξον ἡμᾶς τὰ θελήματα σου καὶ τὰς ἁγίας ὁδοὺς
 σου, καὶ τὴν βοήθειάν σου μὴ ἀφελῆς ἀφ' ἡμῶν, μηδὲ βαρυτέρας
 10 τῆς ἡμετέρας δυνάμεως τὰς παιδείας ἐπαγγάγοις· ἡμεῖς γὰρ οὐχ
 ἱκανοὶ ἐσμεν πρὸς τὸ νικᾶν τὰ ἀντιπίπτοντα, σὺ δὲ δύνασαι τοῦ
 σώζειν ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἀνθισταμένων ἡμῖν, διαφυλάττων
 ἡμᾶς εἰς αἰωνίαν καὶ μακαρίαν ζωὴν τὴν ἐν πληρώσει πνεύματος
 ἁγίου καὶ ἀφθαρσία καὶ βασιλείᾳ τῆς σῆς θεότητος, ἵνα οἰκέτοι
 15 καὶ μέτοχοι καὶ κληρονόμοι εὐρεθῶμεν τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Χρι-
 στοῦ σου". Καὶ προσευχομένου αὐτοῦ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα·
 "Προκόπιε, ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου".

15. Τῇ δὲ ἕκτῃ ἡμέρᾳ καθεστῆεις ὁ ἡγεμὼν ἐκέλευσεν προ-
 σαχθῆναι τὸν μακάριον, καὶ λέγει αὐτῷ· "Προτοῦ τὰς σάρκας σου
 20 ἀναλώσω, θύσον τοῖς θεοῖς". Ἔφη αὐτῷ ὁ μάρτυς· "Λίκιζέ μου
 τὸ σῶμα, ὑπὲρ τῶν ὁμοίων σοι Δαιμόνων ἀγωνιζόμενος". Ὁ δὲ
 ἡγεμὼν ἔφη· "Οὐ παροξύνεις με τοῖς λόγοις σου, ἵνα σύντομον
 τὴν ἐπάξιον ἐπενέγκω σοι τιμωρίαν, ἀλλὰ ἀνεχόμενόν με ἔξεις τῆς
 προπετείας σου, τρισκατάρατε. Εἰ καὶ τῇ μαγγανείᾳ σου τὸ εἶφος
 25 ἀπέστρεψας καὶ τὸν σπεκουλάτορα ἐθανάτωσας καὶ ἡμᾶς πάντας
 ἡμαύρωσας, οὐ παύσομαι κατὰ πᾶν μέλος αἰκίζων σε, ἕως οὗ
 πράξεις τὰ κελεύομένά σοι. Τείναντες τοίνυν αὐτὸν ἱμάσιν λεπτοῖς,
 καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων κρεμάσαντες ἀπὸ τῆς γῆς, νεύροις ὡμοῖς
 τὰς σάρκας αὐτοῦ καταξάνετε, καὶ ἀνδραχιᾶς ξεύσης τὸν νῶτον
 30 αὐτοῦ πληρώσατε· ὦνησις γὰρ ἄφρονι μάλιστα ἀνίατοι". Ταῦτα
 δὲ πάντα ἀκούσας ὁ γενναῖος ἀθλητῆς εἶπεν· "Πάσης ἀνομίας ἐρ-

6 κῶδ. ἐξελοῦμαι εἰσέπειράς. — 11 οὐκ ἱκανοὶ ἐσμεν - - νικᾶν. — 12 χαῖν. — 14 οἰκέτοι. — 18 ἐκτε. — 26 πινύσομαι. — 28 ὡμοῖς. — 31 ἐργαται.

γάτα καὶ πυρὸς αἰωνίου τροφῇ, περὶ τὴν ἀλήθειαν ἀστοχῶν ὡς ἀφρονοῦντά με τιμωρεῖς· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγωνιζόμενος πάντα πόνον ἡδέως ὑπομένω διὰ τὰς ἀμοιβὰς τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, τὰς ὑπερβαίνουσας πάντα νοῦν ἀνθρώπου”. Φλαβιανὸς εἶπεν· “Οὐ φείσομαι σου παραφρονοῦντος, μιαινώτατε πάντων ἀνθρώπων”. Προ- 5 κόπιος ἔφη· “Οὐδὲ ἐγὼ παύσομαι μαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ, παρανομώτατε καὶ τῆς οὐρανοῦ δίκης ἐχθρέ, Δαιμόνων συνήγορε καὶ θυσσεβῶν βασιλέων ὑπέρμαχε”. Φλαβιανὸς ἔφη· “Πυρώσαντες τοὺς ὀβελίσκους τὰ τραύματα αὐτοῦ καταφλέξατε, ἅμα καὶ διακεντοῦντες αὐτόν, ὅπως ἐκ τῆς τιμωρίας νήψας παύσῃται βλασφημιῶν τοὺς θεοὺς 10 καὶ τοὺς σεβαστοὺς”. Ὁ δὲ μακάριος καυτηριαζόμενος λέγει· “Θηριωδέεστατε καὶ πάσης ἀνομίας μεστέ, ἣν νομίζεις τιμωρίαν, διὰ ταύτης ἡττῶ σε, βασανίζων σε τῇ ὑπομονῇ”. Ὁ δὲ ἡγεμὼν λέγει· “Ἐνέγκατε ἄλλας κατὰ τῶν καυτηριασθέντων αὐτοῦ μελῶν, καὶ ἔτι πυρώσαντες τοὺς ὀβελίσκους πρόσθετε, ἵνα, τῶν παθῶν ἐπικινηθέν- 15 των καὶ τῆς ψυχῆς ἐπαλγεστέροις πόνοις λιποτακτησάσης, παύσῃται βλασφημιῶν τοὺς θεοὺς, οὓς οἱ βασιλεῖς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἀπάντων σωτηρίας θεραπεύουσιν ἐπιμελῶς”. Ὁ δὲ γενναῖος ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ, κατακεντούμενος τοὺς μώλωπας τῶν τραυμάτων, ἔφη· “Δυσιτέλειαν λέγεις τὴν λύμην, ἣν ἐπήγαγον οἱ αἰμοβόροι βασι- 20 λεῖς τῇ ἀνθρωπότητι, τὸ κράτος τῶν Δαιμόνων αὐξήσαντες, οὓς ἀμείψεται διατάχους ὁ Θεός, φειδόμενος τῆς ἀνθρωπότητος”.

16. Ὁ δὲ Φλαβιανὸς θυμομαχῆσας ἐπενόησεν ζήτην καὶ ἀπάνθρωπον τιμωρίαν· ἐκέλευσεν γὰρ βωμόν εἰσνεχθῆναι, καὶ ἐξαπλώσαντας τοὺς δημίους τὴν χεῖρα τοῦ μάρτυρος ἐπάνω αὐτοῦ τὴν 25 δεξιάν, ταύτην ἀνδράκων ἐκκεκαυμένων πληρῶσαι καὶ λίβανον ἐπιτεθῆναι· ἐπάνω τῶν ἀνδράκων τῆς χειρὸς· καὶ εἶπεν πρὸς τὸν μάρτυρα· “Μὰ τοὺς θεοὺς ἅπαντας, ἐὰν στρέψας τὴν χεῖρα ρίψῃς τὸν λίβανον ἐπάνω τοῦ βωμοῦ, συγκατέθου τοῖς θεοῖς καὶ τὴν σπονδὴν ἐπλήρωσας”. Καὶ ὁ μὲν βωμός ὑπέκειτο, ἡ δὲ χεὶρ τοῦ 30 μάρτυρος ἦπλωτο, ὁ δὲ λίβανος μετὰ πυρὸς ἐπέκειτο καὶ ὁ ἀθλητὴς

7 κωδ. παρανομώτατε. — 10 τιμωρίας] μωρίας. — 12 ἢ || τιμωρίαν] μωρίαν. — 20 ἢν. — 25 μαινοῖς.

τοῦ Χριστοῦ γενναίως ἔφερεν, ἐπὶ δύο ὥρας ἱστάμενος· ἐπελάθετο δὲ ὅτι χεῖρα εἶχεν· ἡ γὰρ διάνοια τοῦ μάρτυρος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν στηριζομένη καὶ τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ φαιδρυνομένη καὶ τῇ εὐσεβείᾳ εἰς οὐρανὸν ἀνιπταμένη· ὁ αγωνοθέτης Θεὸς ἔχαιρεν,
 5 [ὁ] Χριστὸς ἐκηρύσσετο, τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐδοξάζετο. Ἐκαίτο μάλιστα [ὁ] βωμός, προσεῖχεν ὁ ἀρχων, ἐξεπλήσσοντο οἱ περιεστῶτες, ὁ δὲ μακάριος εἰς τὸν εαυτοῦ σταδιάρχην Χριστὸν ἀναβλέψας, στενάζων ἔλεγεν· "Ἡ δεξιὰ σου, Κύριε, δοδύσσεται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιὰ σου χεῖρ, Κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς· δεξιὰ Κυρίου ἐποίησεν
 10 δύναμιν· δεξιὰ Κυρίου ὕψωσέν με". Ὁ δὲ Φλαβιανὸς ἐκ πάντων ἀστοχῆσας λέγει· "Ἀνοσιώτατε, λέγεις ἀπαῤῥως διακρίσθαι περὶ τὰς βασάνους· διατὶ στενάζων κλαίεις"; Προκόπιος ἔφη· "Μή σοι καλῶς ἵνα ἐγὼ κλαύσω μου τὴν ψυχὴν; τοῦτο γὰρ τὸ σῶμα πηλὸς ἐστίν· πηλὸς δὲ ὅταν πυρὶ προσομιλεῖ, πάντως τὸ ὑγρὸν ἀποστάξει· ἄμα
 15 δὲ καὶ κλαίω τὴν σὴν ψυχὴν, ὅτι ὑπηρέτης γέγονας θυσσεβῶν βασιλέων, σὺν τοῖς Δαίμοσιν πίνων αἵματα ἀνθρώπων". Ὁ δὲ Φλαβιανὸς ἐκέλευσεν ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐνεχθῆναι δύο λίθους παμμεγέθεις προσέταξεν καὶ τρυπηθῆναι αὐτοὺς καὶ ἐνεχθῆναι τὸν μακάριον καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ δε-
 20 θῆναι καὶ κρεμασθῆναι αὐτόν, ἵνα διὰ τοῦ βάρους λυθῶσιν οἱ ἄρμοι αὐτοῦ.

17. Ὡς δὲ ἐπλήρωσεν ταῦτα καὶ τοὺς λίθους ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἀπεκρέμασεν καὶ εἶδεν, ὅτι οὐχ ἄπτεται αὐτοῦ βάσανος, κελεύει γενέσθαι κλίβανον καὶ πυρωθῆναι αὐτόν σφοδρῶς,
 25 κακεῖ ἐμβληθῆναι τὸν ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ μετὰ τινος ἡμέρας ἐκέλευσεν ἀχθέντα αὐτὸν βληθῆναι ἐν αὐτῷ. Εἰσερχόμενος δὲ ὁ ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ ἐποίησεν τὸ ὄπλον τοῦ σταυροῦ ἐφ' αὐτόν καὶ ἤρχετο λέγων· "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὑπερένδοξε εἰς τοὺς αἰῶνας, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι κατηξίωσάς με ἐλθεῖν καὶ ἐν τῇ καμίνῳ
 30 ταύτῃ διὰ τὸ ἅγιον ὄνομά σου· αὐτὸς γὰρ εἶπας διὰ τοῦ προφήτου,

1 κῶδ. γενναίως. — 2 ἡ γὰρ. — 4 ἀνιπταμένη. — 5/6 ἐκαίτοματηνβωμός. προσείχεν. — 8 δεξιὰ || ἰσχύει — 8/10 Ἐξου. ιε', 6. Ψαλμ. ρζ', 16. — 10 δεξιὰ. — 16 σφεσφλαβιανός. — 21 ἄρμοι. — 23 οὐχάπτεταιαυτοῦ. — 27 ἐπαυτον.

ὅτι ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρίῳ ἐδοκίμασα αὐτοὺς καὶ ὡς ὀλοκαύ-
τωμα θυσίας προσεδεξάμην αὐτούς· καὶ ἐμὲ δὲ τὸν δοῦλόν σου
καταξίωσον εἰς τὸ ὀλοκαύτωμα ἐκεῖνο φθάσαι· πληρωσον καὶ ἐπ’
ἐμοὶ τὸν προφητικόν σου λόγον τὸν λέγοντα· Ἐπύρωσας ἡμᾶς,
ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον· εἰσήγαγες ἡμᾶς εἰς τὴν παγίδα· ἔθου 5
θλίψεις ἐπὶ τὸν νῶτόν ἡμῶν διήλθομεν διὰ πυρὸς καὶ ὕδατος.
καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς εἰς ἀναφυγὴν. Καὶ νῦν ἐξάγαγέ με ἐκ τῆς
παγίδος ταύτης. Κύριε ὁ ἐπακούσας Μωσέως καὶ Ἀαρὼν καὶ σώσας
τὸν λαόν σου, καὶ νῦν σώσον με ἐκ τῆς παγίδος ταύτης· ὁ ἐπα-
κούσας τῶν τριῶν παίδων ἐκ τῆς καμίνου καὶ ἐξαποστείλας τὸν 10
Ἀγγελὸν σου καὶ ἐκτινάξας τὴν φλόγα ἐκ τῆς καμίνου, καὶ ἐμὲ
διασώσον, ὅπως ἴδωσιν πάντα τὰ ἔθνη καὶ δοξάσωσιν τὸ ὄνομά σου
τὸ φοβερόν”.

18. Καὶ ἔτι αὐτοῦ προσευχομένου ἡ φλόξ ἐσκορπίσθη καὶ
τοὺς τῆς ἀσεβείας ὑπηρέτας ἐν κύκλῳ κατέκαυσεν, καὶ τινες τῆς 15
πόλεως ἰδόντες τὸ γενόμενον θαῦμα ἐβόων τῷ ἡγεμόνι, λέγοντες·
”Ἀνάλωσον αὐτὸν ἐν τάχει”· Ὁ οὖν ἡγεμὼν φόβῳ συνεχόμενος
ἔδωκεν αὐτὸν εἰς τὸ πραιτώριον, καὶ μετὰ τινος ἡμέρας καθίσας
ἐπὶ τοῦ βήματος ἔδωκεν κατ’ αὐτοῦ ἀπόφασιν, ὥστε ξίφει τὴν
κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτμηθῆναι, ὑπογράφας οὕτως· ”Προκόπιος ἀπει- 20
θήσας τοῖς θεοῖς, καὶ τὸν αὐτοκράτορα παρυβρίσας καὶ διὰ τῆς
μαγείας αὐτοῦ πλήθη ἐκανὰ ἀναλώσας, ξίφει τὸν βίον πληρώσει”·
Λαβὼν δὲ τὴν ἀπόφασιν ἦλθεν ἐπὶ τὸν προκείμενον τόπον καὶ
λέγει τῷ σπεκουλάτορι· ”Ἀδελφέ, ἐν αἴτημα αἰτοῦμαι παρὰ σοῦ”·
Ὁ δὲ λέγει· ”Τί θέλεις”; Λέγει αὐτῷ ὁ μάρτυς· ”Ἐνδὸς μοι μίαν 25
ῥαβδόν, ἵνα προσεύξωμαι”· Ὁ δὲ ἐνέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀναβλέψας
εἰς τὸν οὐρανόν, ἄρας τὰς χεῖρας, προσηύδατο λέγων· ”Ὁ δεδο-
ξασμένος ἐν βουλαῖς ἁγίων, ὁ Θεὸς ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ κόλ-
πων σου ἁγίων ἀφράστως καὶ ἀνεκδιηγήτως τὸν σωτῆρα Θεὸν

1:2 Σοφ. Σολομ. γ', 6 || κωδ. ἐδοκίμασα || ὀλοκαύτωμα] οὕτως ἐν τῷ κωδίκι
ἀντι τοῦ ὀλοκαύτωμα. — 4 Ψαλμ. ξε', 10·11. — 6 διήλθομεν. — 8 ἀαρὼν. —
26 προσετίξομαι. — 28 δεδοξ. - ἁγίων] Ψαλμ. πτ', 7. — 29 ἀνεκδιηγήτως.

γεννήσας καὶ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐκ παρθενικῆς μήτρας
 προσελθεῖν καὶ τεχθῆναι ὀρίσας, δίκαιε ζωοποιέ, ἀνακαινιστὰ κτί-
 σεως καὶ ἁγιαστὰ κόσμου, δοτὴρ τοῦ ἀληθινοῦ σου φωτός, ὁ δοὺς
 ἡμῖν ἐπιφάνειαν τοῦ Χριστοῦ σου καὶ χαρισάμενος ἐπιδημίαν τοῦ
 5 ἁγίου πνεύματος· ὁ ποιήσας ἡμᾶς υἱοὺς ἐν υἰοθεσίᾳ, ὁ μέλλων
 τὸ μέγα κῆτος χειροῦσθαι καὶ τὸν ποιμένα τῶν λογικῶν προβάτων
 ἀναστήσας, ὁ κτίστης καὶ δημιουργὸς πάσης κτίσεως, ἐπάκουσόν
 μου θεομένου σου καὶ παράσχου μοι τὸ αἶτημα καὶ διαφύλαξον
 τὴν πόλιν ταύτην, ὥπως μὴ ἔσται ἐν αὐτῇ κτίσσα εἰδώλων, μήτε
 10 πλάνη Διαβόλου· ἀλλὰ κατασφάλισαι αὐτὴν διὰ τῶν ἁγίων σου
 Ἀγγέλων καὶ μνησθητι, ὁ Θεός, παντὸς τοῦ λαοῦ σου· ἴασαι τοὺς
 ἀρρώστους, ἐξελοῦ τοὺς καταπονουμένους· χηρῶν, γυναικῶν καὶ
 παίδων ὀρφανῶν ἀναπλήρωσον τὰ ὑστερήματα· πηρώσεις παρα-
 μύθησαι, τοὺς ἐν φυλακῇ ἐπίσχεψαι, πλέουσιν κύβερνος γενοῦ,
 15 ὁδοιποροῦσιν ἀκίνδυνον τὴν πορείαν ποιήσον, ἐπηρεαζομένοις ἀνε-
 σιν δόξ, τῶν καταπονουμένων καταφυγὴ γενοῦ, τοὺς σκιάζομένους
 ἐλευθέρωσον, τοὺς ὑπὸ πονηρῶν πνευμάτων ἐνοχλουμένους θερά-
 πευσον, ἐστῶτας στήριξον, κατηρραγμένους ἀνόρθωσον, πεπλανημέ-
 νους ἐπίστρεψον θραῦσον ἰσχύϊ Διαβόλου, διασκέδασον αὐτοῦ τὰς
 20 πολυτρόπους ἐπιβουλὰς, τὰς τῆς δικαιοσύνης, εἰρήνῃ τῷ κόσμῳ
 σου ὁωρούμενος· καὶ ἐμοῦ δὲ αὐτοῦ, ἐάν τις ποιήσῃ οἶκον ἀναπαύ-
 σεως καὶ κατακλιθῇ βραχὺ τι τοῦ σώματός μου λαβεῖν, μὴ
 ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτόν διαβολικὴ πείρα, μήτε θλίψις, μήτε νόσημα,
 μήτε ὕλησις πνευμάτων ἀκαθάρτων, ἢ ἀνθρώπων πονηρῶν πε-
 25 ριεργία. Κύριε ὁ Θεός μου, καὶ ὅστις μέμνηται τοῦ ὀνόματός μου,
 οἰκῶν ἐν πόλει ἢ ἐν χώρα, τοῦτον διαφύλαξον ἀπὸ πάσης θλί-
 ψεως, ὥπως δοξασθῇ τὸ ὄνομά σου ἐν πάσαις ταῖς γενεαῖς, καὶ
 πρόσδεξαι ἐν εἰρήνῃ τὴν ψυχὴν μου χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Χρι-
 στοῦ σου, μεθ' οὗ σοι δόξα σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἁγαθῷ καὶ ζωοποιῷ
 30 σου πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν”.

9 κῶδ. ἔστω ἐναντὶ καί. — 15 πορίαν || ἐπερεαζομένοις. — 16 καταφυγὴ
 γ. τοσεκίας. — 21 τις ποιήσει. — 23 διαβολικὴ πείρα μ. θλίψις. — 25 περιερ-
 γεία. — 26 θλίψεως. — 29 μεθου.

19. Καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ λέγουσα· "Προκόπια, ἡγεώ-
γησάν σοι οἱ οὐρανοί· ὁ χορὸς τῶν Ἀγγέλων περιμένει σε, οὓς
παρέθου μοι στρατιώτας καὶ αἱ ἀνδρεῖαι γυναῖκες ἐκδέχονται σε·
περὶ δὲ ὧν ᾗτήσω, ἰδοὺ δεδοταί σοι". Τότε λέγει τῷ σπεκουλά-
τορι ὁ ἅγιος Προκόπιος· "Ποίησον τὸ προσταχθέν σοι". Καὶ 5
σφραγίσας τὸ σῶμα ἑαυτοῦ, προτείνας τὸν τράχηλον, ἀπειμῆθη
τὴν κεφαλὴν, ἔτι τῆς τοῦ ὕμνου πρὸς τὸν Θεὸν φωνῆς ἐν τῷ
στόματι αὐτοῦ οὔσης· καὶ ἐλθόντες οἱ χριστιανοὶ ἔλαβον αὐτοῦ
τὰ ἅγια λείψανα, δοξάζοντες πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα.
Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος Προκόπιος μηνὶ ἰουλίῳ ἡ', ἐπὶ τῆς βασι- 10
λείας Διοκλητιανοῦ τοῦ ἀσεβεστάτου, καθ' ἡμᾶς δὲ βασιλεύοντος
τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

II.

MARTYRION

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΟΣ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

καὶ ἡ εὐρεσις τῶν λειψάνων αὐτοῦ ¹.

(Cod. Sabait. 224, f. 172^β—182).

1. «Στέφανος πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ· ἀνέστησαν δὲ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς, τῆς λεγομένης Λιβερτίνων καὶ Κυρηναίων καὶ Ἀλεξανδρέων καὶ τῶν ἀπὸ Κιλικίας, συζητοῦντες τῷ Στεφάνῳ, καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστή-

¹ Ἐκ τοῦ 224-ου κώδικος τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάβα· ὅρα Ἱεροσολ. Βιβλιοθ. τ. II, σ. 337-339. Ὁ κώδις οὗτος ἐγγράφη περὶ τὸ μέσον τῆς 18' εκατονταετηρίδος· ὁνομαζῶ δὲ τούτον ἐν ταῖς κριτικαῖς ὑποσημειώσεσιν ἀπλῶς A, τῷ δὲ γράμματι B διηλῶ τὰναγνώσματα τοῦ 18-ου κώδικος τῆς αὐτῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάβα (Ἱεροσ. Βιβλιοθ. II, σ. 29-34)· οὗτος δὲ ὁ κώδις ἐστὶ διμερής, καὶ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ μέρος ἐγγράφη περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνδεκάτης, τὸ δ' ἕτερον ὑπερμεσοῦσης τῆς δεκάτης εκατονταετηρίδος· ἀλλὰ τὸ ἐν αὐτῷ περὶ τοῦ Στεφάνου κείμενον, ὃ προσήκει τῷ δευτέρῳ τοῦ κώδικος μέρει (φ. 406-419), ἐπιγραφὴν ἔχει τὰ «Ἦ εὐρεσις τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου» καὶ τὴν ἀρχὴν ποιεῖται ἀπὸ τῶν λέξεων τούτων· «Ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ἐτι μᾶλλον ὑψῶσαι βουλούμενος» κτλ. Τοῦτο μὲν οὖν τὸ κείμενον, τὸ B, ἐστὶν ἀτελές· ἐν τῷ κώδικι μέρος ὅμως αὐτοῦ, φύλλον ἐν ἀποστελοῦν, ἔσωσεν ὁ 209-ος κώδις τῆς λαύρας ἐκείνης. Σημειωτέον ὡς καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ 18-ος κώδις ἀριθμεῖ φύλλα μεμβράνινα 404 καὶ ἕτερα πεντακαίδεκα χάρτινα φύλλα, ὡς εἶναι πάντα αὐτοῦ τὰ φύλλα οὐχὶ 406, ὡς ἐν τῇ Ἱεροσολυμιτικῇ Βιβλιοθήκῃ σεσημειώται, ἀλλὰ 419· τῶν μέντοι χαρτίνων τέσσαρα μόνον ἐστὶ γεγραμμένα (φ. 188, 189, 264 καὶ 265), τὰ δὲ λοιπὰ πάντα παντάπασιν ἄγραφα.

1 Το μαρτύριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὡς ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ ὑπάρχει (A) ἐλήφθη κατὰ λέξιν ἐκ τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων (κεφ. ζ' 8-ἡ 2), τοῦ συντάκτου ποιήσαντος ἐν αὐτῷ μεταλλαγὰς τινας· ἐγὼ δὲ κατ' ἐξάίρεσιν μέρος ἐκ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους ἐνταῦθα καταχωρίζω || χάριτος A, πίστεως Πρ.

ναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι, ὧ ἐλάλει. Τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέ-
 γοντας, ὅτι Ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα-κατὰ
 τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου τούτου καὶ τοῦ νόμου· ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ
 λέγοντος, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον
 τούτον καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθνη, ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωσῆς. Καὶ ἀτε- 5
 νίσαντες εἰς αὐτὸν πάντες οἱ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον
 τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον Ἀγγέλου. Εἶπεν δὲ ὁ ἀρχιε-
 ρεύς, Εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει; Ὁ δὲ πρωτομάρτυς Στέφανος ἔφη·
 “Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε. Ὁ Θεὸς [καὶ τὰ ἐξῆς
 ἄχρι τοῦ] Κράζαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, 10
 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἅγιος Στέφανος· Οὐχ ὑμεῖς εἶπατε Τὸ αἶμα αὐ-
 τοῦ ἐφ’ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, καθὼς αὐτοὶ εἶπατε; Ἀκούοντες
 δὲ ταῦτα διεπρίοντο τῇ ψυχῇ καὶ ὠρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ’ αὐτόν,
 καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν. Καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέ-
 θεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου, 15
 καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, Κύριε
 Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου. Θεὸς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ
 μεγάλῃ· Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς ταύτην τὴν ἁμαρτίαν. Καὶ τοῦτο
 εἰπὼν ἐκοιμήθη. Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναίρεσει αὐτοῦ.
 Ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλη- 20
 σίαν τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώ-
 ρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλην τῶν ἀποστόλων· συνεκό-
 μισαν δὲ τὸν ἅγιον πρωτομάρτυρα Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς» καὶ
 ἐποίησαν γλωσσόκομον περσαινόν καὶ κατέθεντο αὐτὸν ἐκ πλαγίας
 τοῦ βουνοῦ, γράψαντες καὶ τίτλον ἑβραϊκοῖς γράμμασι “Χιλιήλ” 25
 ἀπὸ τῆς συριακῆς Βίβλου· καὶ ἐποίησαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ’ αὐτῷ,
 καὶ τύποντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον εἰς Ἱερουσαλήμ.

2. Γαμαλιήλ δὲ τις ἰδὼν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐλπί-
 ζων ἔχειν μέρος μετ’ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναστάσει, ἐγερθεὶς διὰ τῆς
 νυκτὸς καὶ προσπεσὼν τοῖς ἀποστόλοις ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἐπὶ 30
 τῆς θλίψεως τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, προτρεψάμενος
 αὐτοὺς παντὶ τρόπῳ συνεβούλευεν, ὥστε συνελθεῖν αὐτοὺς καὶ

συγκομίσαι τὸ ἅγιον αὐτοῦ σῶμα τῷ ἑαυτοῦ κινδύνῳ καὶ ἀπενέγκαι
εἰς τὸ ἴδιον χωρίον, τὸ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ κληθέν. Καὶ κατὰ τὸ
εἰδισμένον αὐτοῖς τοῦ νόμου ἐπετέλεσαν ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ
τὰ ὑπὲρ τοῦ κοπετοῦ ἀναλισκόμενα ἐκ τῆς τοῦ Γαμαλιήλ δαπάνης
5 ἐδόθη, καὶ οὕτως αὐτὸ κατέθεντο ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ τῷ
μηδέπω τελειωθέντι, ἐκ διαστήματος ὄντι τῆς πόλεως ἀπὸ εἰκοστοῦ
σημείου. Ἀκούσας δὲ Νικάνωρ ὁ τοῦ Γαμαλιήλ ἀνεψίος, ὁ κα-
τηχηθεὶς ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ὥστε νυκτὸς ἐξ ὕδατος
καὶ πνεύματος ἀνεγεννηθῆναι, ἀπελθὼν ἐφωτίσθη ὑπὸ Πέτρου καὶ
10 Ἰωάννου τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἠγανάκτησαν κατ' αὐτοῦ λίαν καὶ ἐσκευάσαντο
ἀνελεῖν αὐτόν, καθὼς καὶ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον ἀνείλαν
διὰ δὲ τὸν Γαμαλιήλ τοῦτο οὐκ ἐποίησαν, ἀλλ' ἀναθεματίζαντες
αὐτόν καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἄρπάζαντες εἰς ὄνομα τοῦ
15 ναοῦ τῆς πόλεως ἐξώρισαν αὐτόν, [καὶ] πληγαῖς οὐ ταῖς τυχοῦ-
σαις αἰκίσαντες ἡμιθανῆ κατέλιπον αὐτόν. Ὁ δὲ Γαμαλιήλ καὶ
τοῦτον κρυφῇ προσλαβόμενος ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ Λουκιανὸς
ἐπλήρωσε τὸ πρεσβυτέριον, ἐποίησεν αὐτόν διατρέφεσθαι καὶ ἐνδύ-
σασθαι ἐκ τῆς αὐτοῦ οὐσίας, ἕως οὗ καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον χρόνον
20 κοιμηθεὶς ὡς ὁμολογητῆς Χριστοῦ ἐτελειώθη, καὶ ἐποίησεν αὐτόν
κατατεθῆναι πλησίον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου· ὁ δὲ
τρίτος σὺν αὐτοῖς κείμενος, οὗ τὸ ὄνομα Ἀβελβούς, ὑπάρχει νομο-
θέτης ὑπὲρ αὐτόν δεύτερος τῆς τοῦ Θεοῦ Γραφῆς, ὃς [ἦν] σὺν αὐτῷ
πιστεύσας τῷ τοῦ Θεοῦ κηρύγματι καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ σὺν αὐτῷ
25 φωτισθεὶς ἐν τῷ ἁγίῳ λουτρῷ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν.

3. Ὁ δὲ ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεὸς ἔτι μᾶλλον ὑψῶσαι
βουλόμενος τὸ κέρας τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, τουτέστιν τὸ κήρυγμα
τοῦ Εὐαγγελίου, εὐδόκησεν διὰ τῆς ἐμῆς ἀνικανότητος ἐπ' ἐσχάτων
τῶν ἡμερῶν ἀποκαλύψαι τοὺς ἁγίους αὐτοῦ δούλους, λέγω δὴ

3 πετέλεσαν Α. — 5 αὐτὸ] αὐτῷ Α. — 7/9 Ἰωάν. γ, 1-21. — 15 ἐξώρη-
σαν Α. — 22 ὑπάρχων Α. — 23 προσέθηκα τὸ ἡν. — 26 ὁ δὲ ἀγαθὸς κτλ.] εντε-
θεν ἄρχεται τὸ Β, φ. 406β' πλὴν ἀλλὰ μετὰ τὴν λέξιν ουρανῶν (σ. 32, 2) ἐλλείπει
τῷ Β φύλλον ἐν τούτῳ μέντοι τὸ φύλλον εὔρον ἐν τῷ 209-ω κώδικι τῆς λαύρας τοῦ
ἁγίου Σάβα. — 28 ἐσχάτων] ἐσχάτου Α.

τον μακάριον καὶ ἑνδοξον Στέφανον τὸν πρωτοδιάκονον καὶ πρωτομάρτυρα καὶ αὐτόπτην τῆς οὐρανῶν βασιλείας, ἔτι δὲ καὶ Νικόδημον τὸν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐπὶ ἀγαθῇ μνήμῃ μακαριζόμενον, Γαμαλιήλ τε τὸν ἐν ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων ἐπὶ ἀγαθαῖς συμβουλαῖς εὐχαριστούμενον, καὶ Ἀβιβρον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, 5 τὸν ἐν τῇ Γραφῇ μὲν οὐκ ἐμφερόμενον, ἐν δὲ τοῖς ἀγράφοις μετὰ τῶν ἁγίων συναριθμούμενον, καθὼς καὶ ἡ δηλωθεῖσα τῇ ἐμῇ ἀναξιότῃτι ὕψους ἐκ τρίτου ἐσήμανεν· ἥσπερ ἀκούσαντες συναεργήσατε ἡμῖν ἐν ταῖς ἁγίαις ὑμῶν προσευχαῖς, δοξάζοντες τὸν τὰ τοιαῦτα γνωρίζοντα ἁμαρτωλοῖς ἀνθρώποις, ὧν πρῶτος εἰμι ἐγώ. 10

4. Ὁ δὲ τρόπος τῆς πρώτης ὁράσεως οὗτός ἐστιν. Συνέβη μοι καθυδόντι ἐν τῷ ἀφιερωμένῳ οἴκῳ τοῦ φωτιστηρίου, ἔνθα οἱ πυργίσκοι τῶν ἁγίων χειμηλίων ἀπόκεινται, ἡμέρας Παρασκευῆς διαφανείσης, ἥτις ἐστὶν τρίτη μηνὸς δεκεμβρίου, δεκάτης Ἰνδικτιῶνος, ἐν ὑπατεῖα Ὀνωρίου τὸ δέκατον καὶ Θεοδοσίου τὸ ἕκτον, 15 τῶν αὐτοκρατόρων αὐγούστων, περὶ τρίτην ὥραν τῆς νυκτὸς ἔτι γρηγοροῦντι καὶ ὡς ἐν ἐκστάσει γενομένῳ τεθεῆσθαι ἄνδρα γηραιὸν μὲν τὴν ὄψιν, μακρὸν δὲ τῇ ἡλικίᾳ, ἱεροπρεπῆ τῇ ἰδέᾳ, πωγωνιαῖον, στολὴν ἡμφιεσμένον, ἥς τὰ γαμμάτια ὑπὲρχον χρυσᾶ καὶ ἔνδον αὐτῶν σημειόχριστα, καὶ σανδάλια χρυσολόφωνα ὑποδεδε- 20 μένον, καὶ ῥάβδον ἐπιτερόμενον τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἐλθόντα καὶ νύξαντά με τῇ ῥάβδῳ καὶ τὸ ὄνομά μου ἐπὶ τρίτον καλέσαντα, ἐμὲ δὲ εἰπεῖν "Τί ἐστίν, κύριε"; Ὁ δὲ λέγει· "Ἀνέλθε καὶ εἰπέ τῷ ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων Ἰωάννῃ Ἔως πότε οὐκ ἀνοίγεις ἡμῖν, καὶ μάλιστα ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις σου δεῖ ἡμᾶς ἀποκαλυφθῆναι; ἀνοιξόν 25

4 καὶ γαμαλιήλ τε B. — 5 αὐτοῦ υἱόν B. — 6 ταῖς B. — 8 ἐσήμανεν ἥσπερ B. — 9 συναεργήσατε B || προσευχαῖς A, γραφαῖς B. — 11 Ὁ δὲ τρόπος τῆς πρώτης ὁράσεως] ἐκ τοῦ B. ἐλλείπει δὲ τὰ ὅσα τῷ A || οὕτως B || συνέβη B. — 12 μοι B, με A || καθυδόντα AB || φωτιστηρίου B. — 13 ἐπὶ πυργίσκοις B | χειμηλίων A, χειμῶν ἀπόκεινται B || ἡμέρας] ἐλλείπει τῷ A. — 14 διαφανείσης B, διαφανούσης A || Ἰνδικτιῶνος B. — 15 ὑπατεῖα AB || Ὀνωρίου B. — 17 γρηγοροῦντι AB || γενομένου B, γερόμενον A || γηραιόν B. — 18 τῇ ὄψει B || ἱεροπρεπῆ B. — 19 πωγωνιαῖον B || γαμμάτια B, γαμίαια A. — 20 ἔνδον B || σημειώχριστα B, σημεία χρυσῆ A || χρυσολόφωνα A, χρυσολόφονα B. — 22 τρίτον B. — 24 ἀνοίγεις B, ἀνοίγης A. — 25 ὅτι] ἐλλείπει τῷ B || ἀνοιξόν A, ὥρξαν B.

ἡμῖν ταχέως, ἵνα δι' ἡμῶν ἀνοίξῃ ὁ Θεὸς θύραν φιλανθρω-
πίας τῷ κόσμῳ, κυνδυνεύοντι ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀνομιῶν τῶν ἐν
αὐτῷ γινομένων ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας". Εἶτα φησὶν "Οὐ τοσοῦ-
τον μέλει μοι δι' ἐμέ, ὅσον διὰ τοὺς σὺν ἐμοὶ κειμένους ἄγιους,
οἵτινες πολλῆς τιμῆς καὶ δόξης ἄξιοί εἰσιν· ἅμα δὲ καὶ ὁ τόπος,
ἐνθα κείμεθα, ἡμέλῃται". Ἐγὼ οὖν ὁ ταπεινὸς Λουκιανὸς ἡρώ-
τησα αὐτὸν λέγων "Σὺ γὰρ τίς εἶ, κύριε; ἢ τίνες οἱ σὺν σοὶ
εἰσιν, θέσποτα"; Ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν μοι· "Ἐγὼ μὲν εἰμι Γα-
μαλιήλ ὁ τὸν Παῦλον ἀναθρεψάμενος καὶ τὸν νόμον διδάξας ἐν
10 Ἱεροσολόμοις, ὁ δὲ σὺν ἐμοὶ κείμενος αὐτός ἐστιν ὁ κύρις Στέφαν-
νος, ὁ λιθοβοληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ποιή-
σας νυχθήμερον ἐρριμμένος εἰς τὰ Ἐξώπυλα τῆς πόλεως,
ὥς ἐπὶ τὸν Κηδᾶρ ἀπερχόμεθα, μὴ θάπτομενος κατὰ τὴν
κέλευσιν τῶν τρικακῶτα ἀρχιερέων, διαταξαμένων καταβρωθῆναι·
15 αὐτὸν ὑπὸ τῶν ὀρνέων καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων. Ἐγὼ δέ", φη-
σὶν ὁ Γαμαλιήλ, "ἰδὼν τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἅμα δὲ καὶ
ἐλπίζων ἔξελαι μέρους μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναστάσει, ἠγέρθην
καὶ λαθραίως μετεστειλάμην ἄνδρας ευλαβεῖς καὶ πιστοὺς ἤδη σὺν
ἐμοὶ γεγονότας ἐν Χριστῷ, καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς παντὶ τρόπῳ
20 συνεβούλευσα αὐτούς, εἰπὼν· "Ἀνέλθατε τῷ ἐμῷ κινδύνῳ· κομί-
σατε αὐτοῦ τὸ σῶμα καὶ κατενέγκατε εἰς τὸ ἐμὸν χωρίον τὸ ἐπ'
ὀνόματί μου κληθὲν, λέγω δὴ εἰς Καπαργαμαλά, ἐνθα ὁ Λουκί-
ανὸς ἐκληρώθη πρεσβύτερος, καὶ καταθέμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἐμῷ
μνημείῳ τελέσατε τὰ ὅσια αὐτοῦ ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα ἐν
25 ταύτῃ τῇ κώμῃ, ὥς ἀπὸ διαστήματος τῆς πόλεως εἴκοσι καὶ δύο
σημείων, καὶ τὰ ἀναλισκόμενα ὑπὲρ τοῦ κοπετοῦ αὐτοῦ ἐκέλευσα
διδοῦσθαι ἐκ τῆς ἐμῆς οὐσίας. Ὁ δὲ δεύτερος, ὁ ἐν τῷ μνημείῳ
κειμένος, οὗτός ἐστιν Νικόδημος, ἀνεψιὸς ἐμοῦ τοῦ Γαμαλιήλ, ὁ
κατηχηθεὶς νυκτὸς ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὥστε

¹ διὰ ἡμῶν ἀνέξῃ B. — 3 τὸν ε. α. γινομένον B. — 4 μέλλῃ B || μοι] ἐλλείπει τῷ B. — 12 ἐξώπυλα A, ἐξώποια B. — 15 καὶ A, ἡ B. — 17 ἔξελαι A, ἔχαι B || ἠγέρθην νυκτὸς B. — 20 κομίσαι αὐτῶν τὰ σώματα B || κατενέγκα-
ται B. — 22 καπαργάμαλα ἐνθα σοι λουκ. ἐκκληρώθης B. — 24 αὐτοῦ λείψανα B. —
25 κώμη A, πόλει B. — 28 οὕτως B.

ἀναγεννηθῆναι ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος ἁγίου· ὅστις ἀπελθὼν
ἐβαπτίσθη ὑπὸ Πέτρου καὶ Ἰωάννου τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου·
περὶ οὗ βαπτίσματος ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς ἠγανάκτησαν κατ'
αὐτοῦ, σκεψάμενοι ἀνελεῖν αὐτόν· διὰ δὲ τὴν πρὸς ἐμὲ τιμὴν
εἰδότες ὅτι συγγενὴς μου ἐστίν, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησαν, πληγαῖς 5
δὲ οὐ ταῖς τυχούσαις περιβαλόντες αὐτὸν ἡμιθανῆ κατέλιπον, ἀνα-
θεματίσαντες αὐτόν καὶ ἐξορίσαντες τῆς πόλεως καὶ πάντα τὰ
ὑπάρχοντα αὐτοῦ διαρπάσαντες εἰς ὄνομα τοῦ Ἱεροῦ. Ἐγὼ τοίνυν
ὁ Γαμαλιήλ καὶ τοῦτον λάθρα συλλαβόμενος, ἔτι περιόντα, ἐξαπέ-
στειλα εἰς αὐτὴν τὴν κώμην, παραγγείλας τῷ ἐμῷ οἰκονόμῳ δια- 10
τρέφειν αὐτὸν καὶ ἀμφιᾶζειν τὸν χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ· ὅς καὶ
μετ' ὀλίγον χρόνον ἐκοιμήθη ἰδίᾳ ἀναπαύσει. Παρασκευάσα οὖν
ἀποτεθῆναι αὐτόν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ὡς ὁμο-
λογητὴν τοῦ Χριστοῦ ὄντα. Ὁ δὲ τρίτος, ὁ σὺν ἐμοὶ καίμενος,
οὗτός ἐστιν Ἀβιβος ὁ ἡγαπημένος γνήσιός μου υἱός, ὁ μικρότερος, 15
ἅμα ἐμοὶ πιστεύσας τῷ τοῦ Χριστοῦ κηρύγματι καὶ σὺν ἐμοὶ
βαπτισθεὶς ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὑπὸ τῶν μνημονευθέντων μαθητῶν τοῦ
Κυρίου, καὶ αὐτὸς νομοθέτης ὑπαρχὼν ἤδη ὑπὲρ ἐμὲ καὶ δεύτερος
τῶν θείων Γραφῶν ἐξηγητής· ἡ δὲ σύμβιός μου Ἐδνα καὶ ὁ
πρωτότοκος μου υἱός Ἑλεμίας οὐκ ἠνέσχοντο γενέσθαι τῆς πίστεως 20
τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ κακομαχήσαντες μεθ' ἡμῶν, ὡς εἰληφότων
τὸ ἅγιον βάπτισμα, καὶ πολλὰς ἀηδίας καθ' ἡμῶν κεκινησάμενοι
ἀπεχωρίσθησαν ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πατρικὴν αὐ-
τῶν κώμην Καπαρχατμὴν ἀπέθανον ἐκεῖσε κατορυγέτες, ὥστε μὴ
κατασιωθῆναι αὐτοὺς σὺν ἡμῖν ταφῆναι ἐν τῷ ἰδίῳ ἡμῶν μνη- 25
μείῳ. “Ὅταν δὲ τὸν τόπον”, φησὶν, “εὕρης, ἡμᾶς ἐκεῖσε ὁμοίως
εὕρισκεις καὶ τὴν ἡτοιμασμένην θήκην αὐτῇ τε καὶ τῷ υἱῷ αὐ-
τῆς ἀργὴν καὶ σχολάζουσιν”. Ἐξ ὧν καὶ οὕτως εὐρομεν. Ἐγὼ
μὲν οὖν ὁ ταπεινὸς Ἀσυχκανὸς πάλιν ἠρώτησα αὐτὸν λέγων “Κύ-
ριε, ποῦ ὑμᾶς εὕρισκομεν, ἢ ἐν ποίῳ τόπῳ ἐστέ”; Ὁ δὲ ἀπο- 30

7 κῶδ. ἐξωρήσαντες B. — 9 φησὶν ὁ γαμαλιήλ B. — 12 παρασκευά-
σα B. — 16 κηρύγματι A, ὄνομα B || ἐμοὶ A, αὐτῷ B. — 22 αἰδίας A, ἀειδίας B. —
27 αὐτὴν τε καὶ τὸ B. — 28 εὕρισκωμεν B. — 30 εὕρισκωμεν A || ἐστέ B.

κριθείς λέγει μοι· “Ζήτησον ἡμᾶς ἐν τῷ ἐμῷ χωρίῳ Δελεγαβριά, ἔτσι Δαματαλία, ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον τῶν τοῦ Θεοῦ ἀνδρῶν, ἔτσι τῶν ἀνδραγάθων”

5. Καὶ οὕτως ἐγὼ ὁ Λουκιανὸς διεργερούεις ευχαρίστησα τῷ
- 5 Κυρίῳ· δεηθείς δὲ τὸ ἐπίλοιπον τῆς νυκτὸς εἶπον· “Κύριε, θέσποτα τῶν αἰώνων, εἰ παρὰ τῆς σῆς εὐσπλαγχνίας ἀπεστάλη μοι ἡ ὄρασις αὕτη, κέλευσον ἵνα δεύτερον καὶ τρίτον μοι φανερωθῇ”. Καὶ τότε ἡρεάμην νηστεύειν καὶ ξηροφαγεῖν, καθὼς ἐν ταῖς νηστεύαις, μηδενὶ ἐκφαίνων τὸ ὄραμα· τῇ δὲ ἄλλῃ Παρασκευῇ κατ’
- 10 αὐτὴν τὴν ὥραν παρέστη μοι ὁ αὐτὸς κύριος Γαμαλιήλ τῷ αὐτῷ χρήματι καὶ τῇ ἰδέᾳ, λέγων οὕτως· “Διὰ τί ἡμέλησας καὶ οὐκ ἀνῆλθες καὶ ἐξηγήσω τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τὰ λεχθέντα σοι; ἢ οὐκ οἶδας πόση ἄβροχία καὶ οἷα θλίψεις κατέχει τὸν κόσμον καὶ οὐκ ἀνῆλθες καὶ εἶπες αὐτῷ, ἵνα ἡμῖν ἀνοίξῃ, ὅπως ὁ Κύριος
- 15 δι’ ἡμῶν ἐλεύσῃ τὸν κόσμον αὐτοῦ”; Ἐγὼ δὲ εἶπον· “Σύγγνωθί μοι κύριε, ἀπὸ μιᾶς ὀράσεως μὴ δυνηθέντι τοιοῦτον ἀρχιερέα Θεοῦ κινῆσαι καὶ τοσοῦτον λαὸν θορυβῆσαι· ἀκούω γὰρ τῆς θείας Γραφῆς πανταχοῦ λεγουμένης· ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶν μάρτυσιν σταθίζεται πᾶν ῥῆμα. Ἀλλὰ τοῦτο ἐδεήθην τοῦ Κυρίου, ὥστε τὴν ὑπ’
- 20 αὐτοῦ ὄρασιν ἀποσταλαῖσάν μοι διςσεῦσαι καὶ τριςσεῦσαι. Λοιπὸν οὖν, κύριε, ἐχαροποίησάς με ἐν τῇ δευτέρᾳ σου παρουσίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τριςσεύσῃς, καλῶς ποιήσας”. Ὁ δὲ τοιαύτην φωνὴν ἀφῆκεν, τὴν χεῖρα κατασεύσας, λέγων “Σύγγνωμην”! Ὡς δὲ ἐκ τῆς θύρας ἐξῆι, πάλιν ἐπανῆλθε λέγων· “Πρεσβύτερε, ἄλλο τι
- 25 ἔχω σοι εἰπεῖν”. Κἀγὼ εἶπον· “Ἀάλει, κύριε”. Ὁ δὲ λέγει· “Οἶδα, ὅτι ἀμφιβάλλεις ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ὡς ὅτι· Ἐὰν εὕρω αὐτούς, ἄρα τοὺς τέσσαρας ἔχω εὑρεῖν συγκειμένους ἐν μιᾷ ἰθήκῃ, καὶ πῶς δύναμαι εἰδέναι ποῖά εἰσιν τὰ λεύβανα τοῦ ἁγίου Στεφάνου; Οὐ ταῦτα”, φησὶν, “ἀμφιβάλλεις”; Λέγω αὐτῷ “Ναί,

2 Δεματαλία B. — 5 εἰπὼν B. — 7 ταύτη A. — 16 μιᾶς A, πρώτης B. — 17 Θεοῦ] ἐλλείπει τῷ B. — 18 γραφῆς A, φωνῆς B || Κορινθ. 2, ιγ', 1. — 21 κυριέ μου B || με A, μοι B. — 24 ἐξίει AB || λέγων μοι B. 27 αὐτοῦς, τέσσαρις ἔ. εὑρεῖν ἐν μ. συγκειμένους B.

κύριε". Ὁ δὲ λέγει μοι· "Οὐκ ἐσμέν ἐν μιᾷ θήκῃ, καθὼς σὺ ὑπονοεῖς, ἀλλ' ἕκαστος ἡμῶν ἰδίαν θήκην ἔχει φανεράν". Ἐγὼ δὲ εἶπον· "Πῶς, κύριε"; Ὁ δὲ λέγει μοι· "Θές σου τὸν νοῦν καὶ δεῖκνυμί σοι". Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα, εὐρέθη βαστάζων καλάθους τέσσαρας, τρεῖς μὲν 5 χρυσέους, ἓνα δὲ ἀργύρεον, καὶ οἱ μὲν χρυσεοὶ δύο κάλαθοι ἑγεμον ρόδων λευκῶν, ὁ δὲ ἄλλος ρόδων πυρρῶν ὡς αἶμα, ὁ δὲ ἀργύρεος κρόκων εὐωδιστατων· συνεκόλλητο δὲ ὁ ἀργυροῦς κάλαθος ἐνὶ τῶν χρυσέων, καὶ ἦσαν ὡς διδύμοι, φαινόμενοι τῶν ἄλλων καλά- 10 θων ὑψηλότεροι. Ἐστησε δὲ τοὺς καλάθους τὸν μὲν τῶν πυρρῶν ρό- 10 θων ἐκ δεξιῶν μου, πρὸς ἀνατολάς, τὸν δὲ τῶν λευκῶν πρὸς βορρᾶν, τοὺς δὲ ἄλλους, ὡς διδύμους, ποιήσας κρεμαστοὺς ἀνέδειξεν ἐπάνω τοῦ βορεινοῦ καλάθου, ὡς ἀπὸ πήχεων τριῶν, λέγων οὕτως· "Εἶδες τοὺς καλάθους τούτους"; Λέγω αὐτῷ "Ναί, κύριε". Ὁ δὲ φησὶν· "Οἱ κάλαθοι οὗτοι αἱ θήκαι ἡμῶν εἰσιν καὶ τὰ ρόδα τὰ λείψανα 15 ἡμῶν, καὶ ὁ μὲν κάλαθος ὁ τὰ πυρρὰ ρόδα ἔχων οὗτός ἐστιν ὁ κύρις Στέφανος, ὁ δὲ ἀντικρὺς τοῦ προσώπου σου ὁ κύρις Νικό- 15 δημός ἐστιν, ὁ τοῦ Κυρίου ὁμολογητής· ἐγὼ δὲ καὶ ὁ υἱός μου οἱ τὸν κρεμαστὸν τόπον ἔχοντες". Πάλιν οὖν ἐγὼ ἀποτολήσας εἶπον· "Ἵνα τί, κύριέ μου, ὁ μὲν εἰς κάλαθος χρυσοῦς, ὁ δὲ 20 ἕτερος ἀργυροῦς; καὶ ἵνα τί ὁ μὲν εἰς γέμει ρόδων, ὁ δὲ ἕτερος κρόκων"; Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπέν μοι· "'Ο ἀργυροῦς κάλαθος ἐστὶν τοῦ υἱοῦ μου, ἐπειδὴ καθαρὸς τῷ σώματι ἦν καὶ λαμπρὸς τῇ ψυχῇ, ὥσπερ ὁ ἄργυρος, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ τεθραμμένος, 25 γυναικα μὴ ὁρῶν, καὶ διὰ τοῦτο κρόκων γέμει, εὐωδίας πεπλη- 25 ρωμένων".

6. Εἶθ' οὕτως ἐξαναστὰς ὑψοχάρισθησα τῷ ἁγίῳ καὶ πανε-
λεήμονι Θεῷ, προσκαρτερῶν τῇ νηστείᾳ, ὥστε δη αὐτῆς τῆς τρι-
της ὁράσεως καταξιοθῆναι, καὶ τῇ μετὰ ταύτην ἄλλῃ Παρασκευῇ

7 ρόδων A. — 8 κρόκων εὐωδιστατων AB. — 10¹ τοῦ καλάθου ἐστὶν, τῶν μὲν τῶν πυρρῶν B. — 11 πρὸς A, κατὰ B. — 13 βορεινοῦ AB || πήχεων A, πηχαίων B || ἴδες A. — 19 ἐπέχοντες B. — 20/21 μὲν χρυσεῷ, κάλαθος γέμει ρόδων B. — 22 κρόκων AB || εἶπεν A, λέγει B. — 25 κρόκων γέμει ε. πεπληρω-
μένον AB. — 28 δη αὐτῆς A, διὰ τῆς B. — 29 καίτοι μετὰ ταῦτα τῇ ἄλλῃ B.

- τῇ αὐτῇ ὥρᾳ, κατὰ τὸ πρότερον, παρέστη μοι ὁ κύρις Γαμαλιήλ ὁ θαυμάσιος, ἀπειλῶν καὶ ἐμβριμώμενος καὶ λέγων· "Ἴνα τί ἐρραθυμήσας ἕως τούτου καὶ οὐκ ἀνῆλθες καὶ εἶπες τῷ ἐπισκόπῳ τὰς ὁράσεις; Πίστευσον, ἐὰν μὴ ἀπέλθης, ἔχεις παθεῖν ὃ οὐ προσδοκᾷς".
- 5 Ἐγὼ δὲ ὁ ταπεινὸς Λουκιανὸς εἶπον· "Κύριε, ὅτι δεηθεὶς τοῦ Κυρίου ἐξεδεχόμεν τὴν τρίτην σου παρουσίαν, ἵνα οὕτως πληροφορηθεὶς ἀόκνως κηρύξω τὴν ἀποκάλυψιν ὑμῶν". Αὐτοῦ δὲ ἔτι ἐστῶτος καὶ ἐπαπειλοῦντός μοι εἶδον ἑμαυτὸν ὡς ἀρπαγέντα ἐν τῇ πόλει καὶ πάσας τὰς ὁπτασίας ἐξηγούμενον τῷ αὐτῷ ἐπισκόπῳ·
- 10 ὡς ἐν αὐτῇ τῇ ὁράσει λέγει μοι· "Εἰ ταῦτα οὕτως ἐώρακας ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν, ἐμὲ δεῖ λαβεῖν τὸν βουνὸν τὸν μέγαν, τὸν ἀροτῆρα, τὸν ἀμαξικόν, τὸν ἐργάτην, καὶ ἔσται σοι τὸ χωρίον μετὰ τῶν ἐναντίων καρπῶν". Ἀπεκρίθην δὲ ἐγὼ ἐν αὐτῇ τῇ ὁράσει· "Ἴνα τί μοι τὸ χωρίον, κύριε, μὴ ἔχοντι τὸν βουνὸν τὸν κά-
- 15 μνοντα"; Ὁ δὲ λέγει μοι· "Οὕτως ἔδοξεν, ἐπειδὴ ἡ πόλις ἡμῶν δι' ἀμαξίων ὑπηρετεῖται, λείπει δὲ τῷ μεγάλῳ ἀμαξίῳ εἰς βοῦς, λέγεται δὲ τρέφεσθαι παρὰ σοί. Δίκαιόν ἐστιν μᾶλλον τὴν πόλιν αὐτὸν ἔχειν· ἀρκαῦσίν σοι οἱ δύο βόες μετὰ τοῦ δαμαλίου καὶ ἡ κατασκευὴ τοῦ μεγάλου βοός, πρὸς καλλιέργειαν τοῦ χωρίου". Καὶ
- 20 ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῇ ὁράσει, εἶδον τὸν κύριον Γαμαλιήλ ἐλθόντα καὶ κατασχόντα μου τῆς χειρός, καὶ ἀπενέγκαντά με πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν κώμην καὶ λέγοντά μοι· "Βούλει ἡμεῖς εὐρεῖν; ζήτησον ἐν τῷ χωρίῳ τῷ λεγομένῳ συριστί Δελεγαβριά, ἦτοι Δαματαλιά ἀνδρῶν, ἦτοι τῶν Ἀνδραγάθων".
- 25 7. Καὶ οὕτως τὸ τρίτον ἐξυπνισθεὶς καὶ ἐρωτήσας ποῖόν ἐστι

1 παρέσσι A || κύρις A, αὐτὸς B. — 2 ἵνα τί ἐρραθυμήσας A || ἂν ἤλθες AB. — 6 πληροφορηθῶ A. — 7 καὶ αὐτοῦ B. — 8 ἶδων A. — 9 ἐξηγούμενος B. — 11 δεῖ] δεῖ AB. — 13 ἐναντίων A, ὄντων B. — 13/14 ἀπεκρίθη δὲ καὶ εἶπεν· τί δὲ ἔστιν μοι τὸ χ. κ., ἂν μὴ ἔχω B. — 15 ἔδοξεν A, ἐστίν B. — 17 λέγεται A, λέγεις δὲ αὐτὸν B || σοῦ B || ἡ πόλις B. — 18 δύο A, ἄλλοι B || δαμ. τοῦ ἄλλου τὴν κατασκευὴν B. — 19 καλλιέργειαν AB. — 20 εἰπὼν ὁ ἐπίσκ. εἶδεν τὸν ἄγιον στέφανον B || ἶδων A. — 21 κατ. αὐτοῦ τὴν χεῖρα B. — 22 με A, αὐτὸν B || λέγοντά μοι A, λέγει αὐτὸ ὁ ἅγιος στέφανος, εἰ B. — 23/24 ζήτ. ἡμῶν B || σιριστή A, συρ. λαγαγαβραάμ ὅπερ ἐρμηνεύεται ἀνώγειον. καὶ οὕτως B.

τὸ χωρίον, μηδενὶ δηλῶν τὸ ὄραμα, ἀπῆλθον καθ' ἑαυτὸν στο-
 χαζόμενος, καὶ ἰδοὺ ὁρῶ τὸ χωρίον παμμεγεθές, ἰσόπεδον, εὐθα-
 λέςτατον, καὶ μέσον αὐτοῦ βουνὸν μέγαν χαλίκων, ἐφ' ὃν ἐνόμιζον
 εὐρίσκειν αὐτούς· καὶ τότε ἀνῆλθον εἰς τὴν πόλιν, γνώμης γενό-
 μενος πρῶτον τῶν ἀξιολύστον πρεσβυτέρων, ἵνα συμβουλευσώσιν 5
 μοι τί ὀφείλω πράττειν· οἱ δὲ εἶπον πρὸς με· "Ὅρα· τοὺς συνε-
 χεῖς σεισμούς, τοὺς καθ' ἡμέραν γινομένους, καὶ τὴν τοσαύτην
 ἀβρογίαν, καὶ βούλει κρύψαι τὴν ἀποκαλυφθεῖσάν σοι ὄρασιν, πρὸς
 φιλανθρωπίαν τοῦ κόσμου γεγενημένην; Μὴ ἀναμείνης τοῦ εἰπεῖν τῷ
 ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ". Καὶ παραχρῆμα αὐτὸν προσλαβόντες ἐσῆλθον 10
 μηνύοντες τῷ ἐπισκόπῳ περὶ ἐμοῦ· ὅστις μεταστειλάμενός με εἰς
 τὸ ἴδιον ταμιεῖον ἐπυνθάνετο παρ' ἐμοῦ, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει.
 Ἐγὼ δὲ ἐξηγησάμην αὐτῷ τὴν πρώτην καὶ τὴν δευτέραν ὄρασιν
 ἄχρι τοῦ μέσου καὶ τῆς τρίτης ὁράσεως· ἐφύλασσαν γὰρ τὸν διά-
 λογον τοῦ βόος, ἀναμένων ἀκοῦσαί τι παρ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ εὐθέως 15
 τοιοῦτο πρόφθεγμα ἀφῆκε λέγων· "Εὐλογητὸς Κύριος, εἰ ὅλως
 τοιαῦτα ἐδέξασθαι, ἀγαπητέ, καὶ ἐν τοῖς χρόνοις ἡμῶν ἡρόδοκῃσεν ὁ
 Θεὸς τοὺς ἀγίους αὐτοῦ ἀποκαλύψαι ἡμῖν· ἡμᾶς δὲ δεῖ λαβεῖν
 ἐκεῖθεν τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ πρωτοδιακόνου καὶ
 πρωτομάρτυρος Χριστοῦ, τοῦ ἀθλητοῦ τῆς εὐσεβείας καὶ αὐτόπτου 20
 τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας". Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξηγησάμην αὐτῷ
 τὸ λοιπὸν τῆς ὁράσεως, μαθὼν ὡς τὰ μέλλοντα ἤδη προεμηνύθη,
 καὶ οὕτως χαίρων ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἀγγελίαν ἐπέτρεψέν μοι

2 στοχαζόμενος καὶ ἰδὼν παμμέγεθος B || παμμεγεθές] οὕτως ἐν τῷ
 A.—3 κατὰ μέσον B || βουνὸς μέγας ἐνόμιζεν B.—4 τίτε ἀνῆλθον A, οὕτως ἀνελ-
 θὼν B || πόλ. ἐγένετο πρὸς τοὺς ἀξιολύστους πρεσβυτέρους B.—5/6 συμβ. τὸ τί
 ὀφείλει B.—6 με A, αὐτὸν B || συνεχεῖς] ἐλλείπει τῷ B.—7 καθ' ὥραν B.—
 9 γεγενημένην] ἐλλείπει τῷ B.—10 τῷ ἐπ. Ἰωάννῃ] ἐλλείπει ταῦτα τῷ A || καὶ
 τότε αὐτὸν προσλαβόντες ἦλθον καὶ ἐμῆνυσαν B.—11 περὶ αὐτοῦ B || με] αὐ-
 τὸν B.—12 ἐμοῦ] αὐτοῦ B.—13 καὶ οὕτως ἐξηγήσεται αὐτὸν B.—14 ἄχρι -
 ὁράσεως] ἐλλείπει ταῦτα τῷ B || ἐφύλασσαν γὰρ] φυλάξας B.—18 Θεός] κύριος B ||
 ἀποκ. ἡμᾶς. δεῖ A, ἀποκ. ἡμῖν. ἐμεῖ δὲ B.—19 τὸ λείψανον B.—20 ἀθλη-
 τοῦ ἀθλητοῦ B.—21 τῆς οὐρανίου B || καὶ μετὰ - - προεμηνύθη] ἐλλείπει ταῦτα
 τῷ B.—23 χαίρειν A, χαίρόμενος B || ἐπέτρεψεν A, ἐπέτρε. αὐτὸν κατελ-
 θῆν καὶ B.

κατελθόντι· ὁρῶσαι ἐν τῷ βουνῷ καὶ, ἐπὶ εὐρω, φρουρῆσαι τὸν τόπον αὐτὸν δι' ἑαυτοῦ, δηλῶσαι δὲ διὰ τινος πιστοῦ γραμματοφόρου.

8. Ἐγὼ δὲ τὴν τοιαύτην παραγγελίαν λαβὼν, ὁρμήσας εἰς
 5 τὴν κόμην ἔβαλον κήρυκας, ὥστε πάντας ὀρθρίσαι ἐπὶ τὴν τοῦ βουνοῦ σκαφήν· ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ φαίνεται μοι ὁ κύρις Γαμαλιὴλ λέγων· "Πρεσβύτερε, μὴ θελήσης εἰς τὸν βουνὸν καμεῖν· οὐ γάρ ἐσμεν ἐκεῖ, ἀλλὰ μόνον ὁ βουνὸς ἐτέθη ἐπὶ μαρτυρίᾳ τοῦ ἐκεῖσε συντελεσθέντος ἡμῖν κοπετοῦ· ἀλλὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ χω-
 10 ρίου ζητήσον ἡμᾶς, ἀπὸ τῆς ὁδοῦ καταμετρήσας ἕως τοῦ βουνοῦ πῆχεις τετρακοσίους ἐβδομήκοντα πέντε. Ὅμοίως δὲ καὶ ἄλλων τινὶ ἀπεκαλύφθη νεωτέρῳ, Μεγεθίῳ λεγομένῳ, ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ὁ αὐτὸς κύρις Γαμαλιὴλ, λέγων· "Μὴ ματαίως μοχθήσης ζητῶν ἡμᾶς ἐν τῷ βουνῷ· οὐ γάρ ἐσμεν ἐκεῖ, ἀλλὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ
 15 χωρίου", ὑποδείξας αὐτῷ τὸν τόπον, ὃν καὶ τῇ ἐμῇ σμικρότητι ὑπέδειξεν, [ἔχοντα] κλίνας χρυσᾶς τρεῖς, δύο μὲν χαμαί, μίαν δὲ ὑψηλὴν· ἡ δὲ μία δύο ἄνδρας εἶχεν, ἕνα πρεσβύτερον καὶ ἕνα νεώτερον. Ἦσαν δὲ αἱ στρωμαὶ οὕτως· ἡ μὲν μία ὑψηλή, ἡ δὲ ἄλλη ὑποκάτω αὐτῆς ἦν, ὡς ἀπὸ λαμπρᾶς ἐσθῆτος ἐστρωμένη καὶ ὡς
 20 νεοφωτίστων ὄντων τῶν ἐν αὐτῇ ἀνακειμένων, ἡ δὲ ἄλλη ὑπὸ χρυσοῦρων καὶ βασιλικῶν κεκοσμημένη. Ὄρθρισαντες οὖν ἡβουλήθημεν εἰς τὸν βουνὸν ἀπελθεῖν, ὁ δὲ μονάζων διεκώλυεν λέγων· "Τάδε καὶ τάδε καὶ τάδε ἐν ὁράματι παρηγγέλληται εἰπεῖν σοι σήμερον". Ἐγὼ δὲ ἀκούσας ἔγνων, ὡς ἀληθὴς αὐτοῦ ἐστίν ἡ ὁρασις·
 25 ὅμως δὲ πρῶτον εἰς τὸν βουνὸν ὠρμήσαμεν, καὶ ἕως τρίτης ὥρας

1 εἰς τὸν βουνὸν B || εὗρετε φρουρίσον αὐτοὺς δι' ἑαυτοῦ, δηλώσον δὲ διὰ τινος γραμματεῖ φέροντι B || αὐτὸν φρουρήσω A. — 4 ὠρμήσας A, καὶ οὕτως ὁρμήσας B. — 5 ἔβαλλον A, λαβὼν B || ὀρθρίσαντας ἐπὶ τὸν βουνόν αὐτῇ δ. τ. ν. παραφαίνεται αὐτῷ ὁ ἄγιος Στέφανος, καὶ λέγει αὐτῷ B. — 7 θελήσεις A. — 8 ἐσμεν A, εἰμὶ B || εἰς μαρτύριον B. — 10 ἕως] εἰς A, καὶ ἀπὸ B. — 11 τετρακοσίους A, δέκα πέντε B || ἐβδομήκοντα - κεκοσμημένη] ἐλλείπει ταῦτα τῷ B. — 16 προσέθηκα τὸ ἔχοντα. — 18 στρωμαὶ A. — 21 ὀρθρ. οὖν] ὀρμήσαντες δε B. — 22 ἀπελθεῖν] ἐξελεθεῖν μονάζων δὲ τις διεκώλυεν ἡμᾶς B. — 23 τάδε καὶ τάδε προσέειπεν ἐν ὁράσει εἰπεῖν σοι ἐγὼ B. — 24 ὡς A, ὅτι B. — 25 ὅμως B, ὁμοίως A || ὁρμήσας B.

ὀρύξαντες εὗρομεν στήλην μίαν μονόλιθον, ἐβραϊκοῖς γεγραμμένην
στοιχείοις. Ἐβραῖον δὲ τινα μετεστειλάμην, ὅστις ἀναγνούς τὰ γράμ-
ματα λέγει· "Ἡ γραφή τοιαῦτα διαγορεύει· Τοῦτο τὸ χωρίον
κοπετοῦ δίκαιον". Καὶ οὕτως ἀφέντες παρεγενόμεθα, ἐνθα αὕτη
τῇ νυκτὶ ὤφθη ὁ κύρις Γαμαλιήλ, καὶ ὀρύξαντες πάντα τὸν 5
τόπον ἠύραμεν κατὰ τὰ ὁραθέντα ἡμῖν καὶ τὸ ἐπίγραμμα αὐτῶν,
ἔχον οὕτως "Χιλιήλ, Νασόμ, Γαμαλιήλ καὶ Ἄβιβος ὁ υἱὸς
αὐτοῦ". ἐρμηνεύεται δὲ ὁ Χιλιήλ ἐκ τῆς συριατικῆς Στέφανος,
καὶ ὁ Νασόμ Νικόδημος. Καὶ ταύτην δὲ τὴν ὥραν σεισμὸς ἐγε-
γώνει μέγας, ὥστε τὰ λείψανα τοῦ ἁγίου Στεφάνου σκιρτῆσαι καὶ 10
ἀναθάλα· εὐωδία δὲ μεγάλη ἐξελήλυθεν ἐκ τῆς θήκης αὐτοῦ, ἥτις
ἡμᾶς εἰς ὕπνον πάντας ἐφείλκυσεν, [ὥς] καὶ ἕως δεκάτου σημείου
ἐκ περικύκλου φθᾶσαι. Ἰάσεις δὲ καὶ θεραπείαι γεγόνασιν ἐν αὐτῇ
τῇ ἡμέρᾳ ἐν τοῖς παρατυχοῦσιν, καὶ ἐθεραπεύθησαν ψυχαὶ ἐξδο-
μήκοντα τρεῖς ἐκ διαφόρων παιδημάτων καὶ ἀκαθάρτων πνευμά- 15
των, ἄλλοι ἀπὸ συριγγων, ἄλλοι ἀπὸ χυρεάδων, οἱ δὲ ἀπὸ αἱμορ-
ροίας, ἄλλοι ἀπὸ καρκίνων καὶ διαφόρων παθῶν, ἀποκροφῶν τε
καὶ φανερῶν.

9. Τότε παραχρῆμα ἐδήλωσα τῷ ἐπισκόπῳ, ὃς ἐξ αὐτῆς
ἤγεν μετὰ καὶ ἐτέρων δύο ἐπισκόπων· οἵτινες εἰσελθόντες, Ἰωάννης 20
ὁ Ἱεροσολύμων καὶ Εὐτόνιος ὁ Σεβαστῆς καὶ Ἐλευθέριος ὁ Ἱερ-

1 εὗρομεν B || μονόλιθον A, ληθίνην B || στοιχείοις A, γραμματικῶν B. —
2 μετεστειλάμην] μεταστειλόμενος A, μεταστειλόμενοι ἐποίησαν ἀναγνῶσαι τὸ
γράμμα. καὶ λέγει ἡμῖν ἡ γραφή αὕτη τὸ χωρίον τοῦτο οὕτως ὀνομαζέτε κοπε-
τοῦς δικαίον θρηῆνος ἀγίων, καὶ οὕτως ἐλάσαντες ἀπῆλθομεν B. — 5 κύρις Γαμα-
λιήλ A, ὁ ἄγιος Στέφανος B. — 6 αὐτῶν A, αὐτοῦ B. — 7 ἔχον A, ἔγραψεν
B || χιλιήλ] ἀβελζοὺς δὲ εὐδός. ἐρμηνεύετε ὁ χιλιήλ ἀπὸ τῆς συριατικῆς ὁ πρωτομαρ-
τυς χριστοῦ B. — 9 ταύτην δὲ τὴν ὥραν A, ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ B || ἐγέγονει
A, ὤφθη B. — 10 ὥστε σαλευθῆναι πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς καὶ τὸ λείψανον
τ. ἁ. σι. σκιρτήσαν καὶ ἀναθάλλιν B. — 12 ἥτις ἡμᾶς A, ὥστε εἰς ὑπ. ἡμᾶς πάν-
τας ἀφελυσθῆναι. ἔγγελοι δὲ ἡμῶν δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εὐ-
φύνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία, ὅτι ἀπεκάλυψας τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου στεφάνου
τοῦ πρωτομάρτυρος τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ἕως σημείων δέκα περικύκλω φθᾶσαι
καὶ εἰς πάντα τὸν λαόν B || ἐφείλκυσε A. — 14 παρατυχ. ὅχλοις B || καὶ ἐθερα-
πεύθησαν - - παραχρῆμα] ἐλλείπει ταῦτα τῷ B. — 19 καὶ οὕτως ἐδήλωσαν τῷ ἐπ.
καὶ ἐπανῆλθεν μετὰ δύο ἐπισκόπους, καὶ θεασάμενοι ἡγαλλύσασιντο καὶ ἐκέλευσαν
ἐνεχθῆναι τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου στεφ. ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἀγίᾳ σιων B.

- χούντων, ἀμφότεροι ἐπίσκοποι μετὰ τὸ πάντων τῶν κληρικῶν, ἀνέλαβον τὰ ἐπτά λείψανα τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἀποκομίσαντες ἐν τῷ διακονικῷ τῆς ἀγίας Σιών, συνθεμένου τοῦ μαρτύριον κτίζειν Ἀλεξάνδρου τοῦ συγκλητικοῦ. Κτίζων δὲ τὸ αὐτὸ μαρτύριον Ἀλεξάνδρος ὁ συγκλη-
 5 τικός, πολλὰ ἐδεήθη τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου, ἵνα κατατεθῇ τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Τότε ὁ ἐπίσκοπος κατέθετο τὸ γλωσσόκομον, καὶ τὸν τίτλον ἡλώσαντες ἔξωθεν ἀπέθεντο τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα τοῦ Χριστοῦ μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας μηνὶ δεκεμβρίῳ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ, ἡνδικτιῶνος πέμπτης, [ἐπὶ] ὑπατείας
 10 τοῦ δεσπότης ἡμῶν Κωνσταντίνου, τὸ δέκατον αὐτοκράτορος αὐγούστου· καὶ μετὰ πέντε ἔτη ἀρρωστήα μεταπεσὼν Ἀλεξάνδρος ὁ συγκλητικός, διαθήκην διαθέμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν ἑαυτοῦ σύμβιον καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐνώραισε λέγων τὸν Θεὸν ἡμῖν· “Ἐὰν ἀποθάνω, ποιήσατε γλωσσόκομον περσεῖνον
 15 καὶ θέτε με πλησίον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐπειδὴ τὸν οἶκον ἐγὼ φιλοδόμησα ἐκ τῆς ἐμῆς οὐσίας”. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη, τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ παρὼν ὁ ἐπίσκοπος ἅμα τῷ πληθύνει τοῦ λαοῦ συνεκόμισεν καὶ αὐτὸν καὶ ἀπέθετο πλησίον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου.
 20 10. Μετὰ δὲ ἔτη οκτὼ ἡ γυνὴ Ἀλεξάνδρου τοῦ συγκλητικοῦ ἐνθυμηθεῖσα τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τὸ λείψανον ἀπαγαγεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰς τὸ ἴδιον κτῆμα, καὶ τοῦτο ποιήσασα, μετακαλεσαμένη Κύριλλον τὸν ἐπίσκοπον Ἱεροσολύμων καὶ [τῆς] γνώμης αὐτοῦ γενομένη, εἶπεν ὅτι “Τοῦ ἀνδρός μου τὸ λείψανον χρή με ἀπαγα-
 25 γεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰς τὸ ἐμὸν κτῆμα”. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Κύριλλος εἶπεν· “Οὐ δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι καὶ τὸν λαὸν θορυ-

4/5 μαρτ. πολλά δεχθεῖς. B. — 6 ἁγίου A, πρωτομάρτυρος B. — 7 τίτ. καὶ ἔξωθεν B. — 9 ὑπατείας A, ἐν ὑπατίᾳ B. — 10 αὐτοκ. αὐγούστου] ἐλλείπει ταῦτα τῷ B. — 11 ἔτι πέντε B. — 13 καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς καὶ εἰς τὴν ἑ. σύμβιον B. — 14 ἡμῖν τὸν Θεόν B || περσεῖνον B. — 15 πλησίον A, ἔγγυς τοῦ λειψάνου B. — 18 αὐτὸν ἐγγὺς τοῦ ἁγίου B. — 20 γυνή αὐτοῦ ἐνθυμ. μόνη ἐν ἑαυτῇ καὶ καλὸν ἡρησαμένη τὸ λείψ. ἀπαγαγεῖν ἐν Κωνσταντινουπόλει B. — 23 τὸν ἐπίσκοπον Κύριλλον τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, γνώμης γενομένη αὐτοῦ εἶπεν B. — 24 εἶπα A || χρήμαι B. — 25 εἰς Κωνσταντινουπόλιν B. — 26 οἱ δὲ γυνή.

βῆσαι. Ἀκούσασα δὲ ἡ ἐλευθέρα εἶπεν τῷ ἐπισκόπῳ· “Οὐ θέ-
 λεις δοῦναι μοι τοῦ ἀνδρός μου τὸ λείψανον;” Ὁ δὲ ἐπίσκοπος
 εἶπεν “Οὐ”. Τότε ἡ ἐλευθέρα κλαίουσα ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον
 αὐτῆς, καὶ ἀπέστειλεν γράμματα πρὸς τὸν ἑαυτῆς πατέρα, γρά-
 ψασά οὕτως· “Ἡ γνησία σου θυγάτηρ Ἰουλιανὴ τῷ ἐμῷ πατρὶ 5
 ἐν Κυρίῳ χαίρειν. Τὰς προσοῦσας τιμὰς προσάγω σοι παρακα-
 λοῦσα ὑποδέξασθαι καὶ μοὶ παρασχεῖν, οὐ λόγων κολακεία πεπλη-
 ρωμένους, ἀλλ’ ἐπουρανίων μυστηρίων μηνυτικάς, οὐδὲ συνθέτων
 λόγων ρητορικὴν πιθανότητα περιεχούσας, ἀλλὰ παράκλησιν πρὸς
 τὸν ἐμὸν πατέρα καὶ δεσπότην. Ἐπειδὴ βία πάσχω παρὰ τῶν 10
 ἀρχόντων ὥς χήρα χάριν γάμου, σπούδασον ἵνα ἔλθω καὶ
 ἀγάγω τοῦ ἀνδρός μου τὸ λείψανον εἰς τὸ Βυζάντιον, εἰς τὸ ἐμὸν
 κτῆμα. Σπεῦσον οὖν, πάτερ, καὶ λαβὼν σάκραν παρὰ τοῦ βασι-
 λέως Κωνσταντίνου πέμψον τῷ ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ ἐν Ἱεροσολύ-
 μοις”. Ὁ δὲ λαβὼν τὴν σάκραν παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ βασι- 15
 λέως μηνὶ ἰανουαρίῳ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ, ἰνδικτιῶνος τρίτης, κα-
 τέπλευσεν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, καὶ ἀπενεχθείσης τῆς σάκρας καὶ
 δοθείσης τῷ ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ, ἰδιόχας ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἀνα-
 γνοὺς καὶ μὴ δυνάμενος ἀντιπεῖν εἶπεν τῇ ἐλευθέρᾳ· “Πῶς δυ-
 νάμεθα τοῦτο ποιῆσαι; ἐπειδὴ οὐκ οἶδα ποῶν ἐστὶν τὸ γλωσσό- 20
 κομον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἢ τοῦ ἀνδρός σου· καὶ τί ποιήσω;
 Ὑπαγε εὐτρέπισον τὰ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ μῆνυσόν μοι, καὶ νυκτὸς
 ἐγὼ αὐτὸ δώσω σοι”. Ἡ δὲ ἐλευθέρα εὐτρέπισα τὰ ἐν τῇ ὁδῷ
 ἦλθεν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· ὁψίας δὲ γενομένης
 βαθείας κατήλθεν εἰς τὸ εὐκτήριον, ἔνθα κατέκειτο τὸ λείψανον 25
 τοῦ ἁγίου Στεφάνου. Ἀνοίξαντες δὲ τὴν θύσαν εὗρον γλωσσόκομα

1 θορυβῆσαι. ἡ δὲ B. — 4/5 γράφοντα B. — 6 σοι| ἐλλείπει τῷ A. — 7 λό-
 γω B. — 9 ρητορικοῖς πιθανότητις B || παρακλήσῃ B. — 10 πάσχουσα B. —
 11 ἔλθω ἐγὼ B. — 12 λείψ. ἐν Κωνσταντινουπόλει B. — 13 σπεῦσον απ. λαβεῖν σά-
 κραν καὶ ἀποστείλον ταῖς ἐπισκόπῳ B. — 16/17 μηνὶ - Ἱεροσολύμοις| ἐλλείπει ταῦτα τῷ
 B. — 19 ἀντιπεῖν, πέμψας πρὸς τὴν ἐλευθέραν εἶπεν B. — 20/21 ποῶν ἐστὶν τοῦ
 ἀνδρός σου ἢ τοῦ ἁγίου Στεφάνου; ἐγὼ οὐκ οἶδα καὶ τί B. — 22 μῆνυ με, καὶ νυ-
 και ἐγὼ δώσω σοι τὸ γλωσσόκομον τοῦ ἀνδρός σου· ἡ δὲ ευτρεπ. τὰ ἐν τῇ ὁδῷ
 ἀπῆλθεν B. — 23 αὐτῷ A || ευτρεπίσασαι A. — 25 βαθείας| ἐλλείπει τῷ B.

οὐκ ὁ δὲ ἐπίσκοπος λέγει τῇ ἐλευθέρᾳ " Οὐκ οἶδα ποῖόν ἐστιν τὸ γλωσσόκομον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἢ τοῦ ἀνδρός σου". Ἡ δὲ ἐλευθέρᾳ λέγει· " Ἐγὼ οἶδα ποῖόν ἐστιν τὸ γλωσσόκομον τοῦ ἀνδρός μου, ἐπειδὴ ἐγὼ ἐποίησα αὐτό".

- 5 11. Τότε ἀκούσας ὁ ἐπίσκοπος ἐκέλευσεν αὐτῇ ἄραι, ὃ ἦδαι γλωσσόκομον, καὶ ὀρμήσασα περιεπλάκη τῷ γλωσσόκομῳ τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ ἀπέθετο ἐν τῷ λεκτικίῳ· καὶ συνταξαμένη τῷ ἐπισκόπῳ ἀπῆει χαίρουσα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὕμνος Ἀγγέλων ἠκούετο ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ὁσμή μύρου εὐωδίας ἐγένετο,
- 10 τὰ δὲ πνεύματα τὰ ἀκαθάρτα ἔκραζον· " Οὐαὶ ἡμῖν πάλιν, ὅτι ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος διέρχεται, δεινῶς ἡμᾶς μαστιζῶν πυρί". Ἡ δὲ ἐλευθέρᾳ εἰς τὸ λεκτικίον αὐτῆς ἐκάθητο· οἱ δὲ παῖδες περιπατοῦντες ἔμπροσθεν τοῦ λεκτικίου ἐδειλίασαν, λέγοντες· " Τί τοῦτο τὸ συμβᾶν ἡμῖν, ὅτι τὰ πνεύματα κράζουσιν ἔμπροσθεν
- 15 ἡμῶν περὶ τοῦ ἁγίου Στεφάνου; μὴ ἄρα αὐτός ἐστιν καὶ οὐκ οἶδामεν, ὅτι πλῆθος Ἀγγέλων ἔμπροσθεν ἡμῶν ἐστιν; Εἶδामεν, θέσποινα, καὶ φόβῳ συνεχόμεθα. Κυρία ἡμῶν, τί ποιῶμεν, εἰ οὐκ ἐστὶν τοῦ ἀνδρός [σου] τὸ λείψανον, ἀλλὰ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἐστὶ τὸ λείψανον"; Ἡ δὲ ἐλευθέρᾳ ἀκούσασα, κλαίουσα ἠσύχασεν
- 20 καὶ παρήγγειλε τοῖς παισὶν μηδενὶ λαλῆσαι τὸν φόβον ἐν τῇ ὁδῷ καὶ τὰ ὀραθέντα ἡμῖν· " ἀλλ' ἐάν τις ἐρωτᾷ, ἢ ἐν χώρᾳ ἢ ἐν πόλει, Τίνος ἐστὶν τὸ λεκτικίον, εἵπατε Τῆς ἐλευθέρᾳς ἐστὶν καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ Βυζάντιον". Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ νυκτὶ ἦλθομεν μονὰς τρεῖς· τὴν δὲ ἡμέραν ἠσυχάσαντες, πάλιν ἐσπέρας βαθείας
- 25 ὁδευόντων ἡμῶν, Ἀγγελοι συνεπορεύοντο ἡμῖν καὶ ἔλεγον " Δόξα

1 οἶδα ἐγὼ ὁ ταλαίπωρος ποῖον B. — 2 ἢ τοῦ ἀνδρός σου] εἰλείπει ταῦτα τῷ B. — 3 λέγει A, εἶπεν B. — 5 ὃ ἦδαι A, οἶον οἶδε B. — 6 περιεπ. τῷ λεκτικίῳ B. — 7 ἀπέθετο εἰς τὸ λεκτικίον B. — 8 ἀπῆει AB || ὕμνον B. — 9 ἠκούων B || εὐωδία μεγίστη ἐγένετο καὶ τὰ πν. ἔκραζον B. — 10 πάλιν] ἐλλείπει τῷ A. — 11 πυρί] ἔλλ. τῷ B. — 12 λεκτικίον A, φαστέριον B || οἱ δὲ] καὶ οἱ B. — 13 εἶδελ. σφόδρα B. — 16 ἡμῶν] τοῦ λεκτικίου B. — 18 τοῦ ἀνδρός τὸ λείψανον, ἀλλὰ ἐστὶ τοῦ ἁγίου στεφάνου; τί ποιῶμεν κυρία θέσποινα ἡμῶν B. — 20 παισὶν ἑαυτῆς λέγουσα μηδ. λέγεται τ. φόβ. καὶ τα ὀρ. ἐν τῇ ὁδῷ B. — 22 πόλει A, τόπῳ B || λεκε. τοῦτο, λέγεται B. — 23 ἀπέρ. ἐν Κωνσταντινουπόλει B || εἰσέλθομεν B. — 24 τῇ δὲ ἡμέρᾳ B.

ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν ἐν τῇ ὁδῷ τοῖς παισὶν τοὺς Ἀγγέλους αὐτοῦ, τοῦ διαφυλάττειν αὐτοὺς ἐν τῇ ὁδῷ. Τῷ δὲ μεσονυκτίῳ τὰ πνεύματα ἔκραζον· "Τίς διέρχεται μαστίζων ἡμᾶς; οὐ φέρομεν τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου λειψάνου, ὅτι πῦρ ἐστὶ καὶ κατακαίει ἡμᾶς θεινῶς". Ἰάσεις δὲ 5 καὶ θεραπαεῖαι ἐγίνοντο ἐν τῇ ὁδῷ· ἀγγελικῇ δὲ δυνάμει ἔτρεχον τὰ ζῶα, μὴ φέροντα τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου λειψάνου.

12. Ἐφθάσαμεν δὲ εἰς Ἀσκάλωνα τὴν παραθαλασσίαν, καὶ εὐρόντες πλοῖον ἐρχόμενον ἐν Κωνσταντινουπόλει, μετακαλεσαμένη ἢ ἐλευθέρα τὸν ναύκληρον ἔδωκεν αὐτῷ χρυσίνους πεντήκοντα, 10 εἰποῦσα ὅτι "Μυστήριον ἔχω σοι εἰπεῖν καὶ μὴ ἀντείπῃς μοι· γλωσσόχομον ἔχω ἀπαγαγεῖν εἰς τὸ Βυζάντιον· ἀλλὰ ἔχεις τὸν μισθὸν παρὰ τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ". Ὁ δὲ ναύκληρος εἶπεν· "Κυρία θέσποινα· ἀνελθε εἰς τὸ ἴδιόν σου πλοῖον· οὐ γὰρ δύναμαι ἀντεῖπεῖν τῇ ἐμῇ κυρίᾳ, ὅτι μέγας σὺν σοὶ ἐστὶν ὁ πρωτο- 15 μάρτυς Στέφανος, καὶ ἐν αὐτῷ ἡ ζωὴ μου καὶ ἐν αὐτῷ ἡ ἐλπίς μου, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου παράδοξα σήμερον. Δεῦρο, κυρία, ἀνελθε εἰς τὸ ἴδιόν σου πλοῖον, ἵνα ἀπολύσω αὐτό, καὶ μέλλομεν πλέειν τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει καὶ τοῦ ἁγίου λειψάνου, ὅτι συνέχει ἡμᾶς". Τότε εἰσελθόντων πάντων εἰς τὸ πλοῖον, ἀπέλυσεν ὁ ναύ- 20 κληρος τὸ πλοῖον ἀπὸ τῆς γῆς ἰδίῳ ἀνέμῳ, καὶ ἐλθόντες μέσον τοῦ πελάγους ἐπλέομεν· ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε τὰ κύματα ὑψωθῆναι παρὰ τὸν ἰσθμὸν τοῦ πλοίου· καὶ τῆς θαλάσσης κυματιζομένης θεινῶς, φόβῳ συσχεθέντες, ἀναστάντες προσεκυνήσαμεν τῷ ἁγίῳ λειψάνῳ. Κλαίοντων δὲ ἡμῶν καὶ ὀδυρομένων, 25 ἄφνω εὐωδία μεγίστη γέγονεν ἐν τῷ πλοίῳ καὶ ὥφθη ἡμῖν ὁ

2 τοῦ] ἐλλείπει τῷ B. — 3 τῇ δὲ μέσῃ τῆς νυκτὸς B. — 6 θεο. ἐγίνοντο A, καὶ θυμῆμεις γίνονται B || ἔτρεχον ἐν τῇ ὁδῷ B. — 7 δύναμιν A, βίαν B || λειψάνου A, σιμφάνου B. — 9 ἐρχ. ἐν Κωνσταντινουπόλει] ἐλλ. ταῦτα τῷ B. — 10 χρυσίου A. — 11 σοι ἔχω B || ἀντεῖπεις A. — 12 ἀπαγ. ἐν Κωνσταντινουπόλει B. — 14 σοι] ἐλλ. τῷ B. — 16 ἡ ζωὴ μου καὶ ἐν αὐτῷ] ἐλλ. ταῦτα τῷ B. — 18 ἀνελθε B || ἴδιόν σου] ἐλλ. τῷ B || ἀπολύσομεν B. — 20 ἡμῶς θεινῶς, τότε ἐλθόντων π. ἐν τῷ πλοίῳ ἀπὸ τῆς γῆς B. — 22 ἄφνω A || ζάλη γέγονεν, ὥστε B. — 23 ὑψώθη π. τὸ ἰστέιο B. — 24 κυματιζομένης δ. καὶ φ. συνεχομένοι B. — 25 κλαίοντων A, κλαίοντες δὲ καὶ αὐτῶν οὐδ. B. — 26 ἐγένετο B || ἡμῖν] αὐτοῖς A.

ἅγιος Στέφανος καὶ λέγει ἡμῖν· “Μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ εἰμι μετ’
 ὑμῶν”. Καὶ εἰπόντος αὐτοῦ ταῦτα ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος καὶ ἐγένετο
 γαλήνη μεγάλη. Ὁψίας δὲ γενομένης ἐπλήρυσεν ἐν τῷ πελάγει
 ἰδίῳ ἀνέμῳ· μέσης δὲ νυκτὸς φωνὴ ἐγένετο ἔγγιστα τοῦ ἁγίου
 5 λειψάνου, καὶ ἀτενίσαντες εἶδομεν χορὸν ὡς μυρίων Ἀγγέλων,
 ὑμνούντων καὶ λεγόντων· “Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς
 εἰρήνῃ, ὅτι ἠὐδόκησας ἐπὶ τῶν ἁγίων Στέφανον, τὸν μαρτυρήσαντα
 ἐπὶ τοῦ ὀνόματός σου”. Ἠλθεν φωνὴ Κυρίου τοῖς Ἀγγέλοις· “Πα-
 ραμείνατε τῷ ἁγίῳ λειψάνῳ αὐτοῦ· αὐτὸς γὰρ ἀναφέρει τὴν θυσίαν
 10 τῷ ὀνόματί μου”. Πρωίας δὲ γενομένης ἦλθομεν εἰς τὰ Στενὰ
 Χαλάσσαν, διὰ τὸν ἄρχοντα τῶν Στενῶν· ἄρῳ δὲ σεισμὸς ἐγένετο
 ἐν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἕως
 οὗ παρῆλθεν τὸ πλοῖον τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρος,
 καὶ τότε ἐκόπασεν ἡ γῆ σειομένη. Οἱ δὲ Δαίμονες ἔκραζον τῷ
 15 ἄρχοντι· “Ἀσεβέστετε ἄρχων, διατί οὐκ ἔκλασες τὸ πλοῖον τὸ
 παρελθὸν ἐκεῖνον; αὐτὸ γὰρ τὸ πλοῖον ἐποίησε γενέσθαι τὸν σει-
 σμὸν”. Ὁ δὲ ἄρχων ἀκούσας ἀπέστειλεν δρόμονας πέντε τοῦ φθά-
 σαι τὸ πλοῖον καὶ κλάσαι αὐτό. Μελλόντων δὲ αὐτῶν φθάσαι τὸ
 πλοῖον, Ἀγγελοὶ ἐξεληθῶν ἐκ τοῦ πλοίου ἐπάταξεν τοὺς δρόμονας
 20 καὶ ἐβύβισεν αὐτούς, καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῷ πλοίῳ, ὅτι
 ὁ Θεὸς ἦν μετ’ αὐτῶν.

13. Πλεῦσαντες δὲ νυχθήμερα τρία, ἦλθομεν εἰς Καλχηδὸνα
 καὶ παρέβαλεν τὸ πλοῖον εἰς τὸν λιμένα, καὶ ποιησάντων ἡμῶν
 ἡμέρας πέντε, ὅσοι εἶχον Δαιμόνια, ἤρχοντο παρὰ θάλασσαν θεινῶς
 25 βασιανύζοντες καὶ ἔκραζον λέγοντες· “Ὁ δοῦλος τοῦ Κυρίου ἦλθεν

1 εἶπεν μὲν B. — 2 ἡμῶν, καὶ τοῦτο εἶπ. α. ἐκόπασεν B. — 3 γενο-
 μένης B. — 4 φωνὴ A, φῶς ἐγ. μίγα ἐγγὺς B. — 5 ἀτεν. πάντες ἰδ. τὸν ἡμί-
 τερον Ἰησοῦν Χριστὸν μετὰ τῶν ἀγγέλων B || ἴδωμεν A. — 7 ἁγίων σου B. —
 8 τὸ ὀνόματί σου· ὁ δὲ κύριος εἶπεν τοῖς ἀγγέλοις παραμένεται B. — 10 τοῦ
 ὀνόματός μου. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν μετὰ τῶν ἀγγέλων
 αὐτοῦ. πρωίας B || ἦλθ. ἐπὶ χαλάσσαν B. — 11 σεισμὸς μέγας B. — 12 σαλ. πάντα
 B. — 15 ἐκρ. τὸν ἄρχοντα A || ἐκλάσας A, ἔκανσας B. — 16 παρελθόντα B || ἐκ. ἀλλ’
 ἔκλασας αὐτὸ παρελθὲν καθ’ ἡμῶν B. — 17 ἀκούσας ἰδέως B. — κλάσαι A, κατ-
 σαι B. — 19 ἄγγ. κυρίου B. — 21 μετ’ αὐτῶν εἰ B. — 23 ἡμῶν ἐκτε B. —
 24 εἰσῆρχοντο B || θεινῶς] ἐλλείπει τῷ B. — 25 κυρίου A, θεοῦ B.

ὁ λιθοβοληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, δεινῶς ἡμᾶς βασανίζων". Τῇ δὲ χάριτι τοῦ ἁγίου λειψάνου αὐτὰ τὰ πνεύματα ἔκραζον· "Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι κατακαίει ἡμᾶς δεινῶς! ποῦ φύγωμεν τὴν ἀπειλὴν αὐτοῦ τὴν φοβερὰν; ἐξήρχοντο δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων δεινῶς ἐλαυνόμενα ὡς ἀπὸ πυρός, οἱ δὲ ἔχοντες ἀσθενεῖς ἔφερον αὐτοὺς παρὰ θά- 5
λασσαν καὶ πάντες υἱεῖς ἐγένοντο τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου λειψάνου.

14. Κάκεῖθεν ἀποκινήσαντες ἦλθομεν ἐν Συκαῖς· ἀκούσασα δὲ πᾶσα ἡ πόλις συνέτρεχεν, ἀντιπερνούτων μὲν τῶν χριστιανῶν καὶ χαιρομένων, τῶν δὲ Ἑλλήνων λυπουμένων. Κάκεῖθεν πάλιν μεθορμήσαντες, διὰ τὸν ὄχλον τὸν ἀντιπερνούonta ἐν Συκαῖς, ἦλ- 10
θομεν ἀντιπεράσαντες ἐν τῷ Ζεύγματι, εἰς τὸ Σταυρίον· ἔμαθεν δὲ ὁ μακάριος Μητροφάνης, ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου καὶ ὅτι τὸ πλῆ-
θος ἐκινήθη τῶν Χριστιανῶν ἰδεῖν τὴν δύναμιν τοῦ ἁγίου λειψάνου, καὶ εἰσελθὼν ὁρμαῖος πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἀνήγαγεν 15
αὐτῷ περὶ τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπυνθάνετο· "Πῶς ἦλθεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων τὸ λεί-
ψانون τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ τίς ὁ ἀγαγών; μηνύσατέ μοι". Οἱ δὲ προστήνεγκαν αὐτῷ τὴν ἐλευθέραν καὶ εἶπον· "Δέσποτα αὐτο-
κράτορ, αὕτη ἐστίν, ἡ ἐλευθέρα, ἡ ἀγαγοῦσα τὸ λείψانون τοῦ πρω- 20
τομάρτυρος Στεφάνου". Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶπεν· "Πῶς ἦνεγκας τὸ λείψانون τοῦ ἁγίου Στεφάνου; εἰπέ μοι τὸ ἀληθές". Ἡ δὲ εἶπεν·
"Δέσποτα αὐτοκράτορ, ὁ μακάριος ἀνὴρ μου, ὁ Ἀλέξανδρος ὁ συγ-
κλητικός, αὐτὸς ὠκιστόμησεν τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ αὐτὸς ἅμα τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ κατέθετο τὸ λείψانون τοῦ ἁγίου 25
Στεφάνου· μετὰ δὲ ἔτη οκτὼ ἀπέθανεν ὁ ἀνὴρ μου, διαθήκην
διαθέμενος καὶ λέγων· Ἐὰν ἀποθάνω, θέτε με πλησίον τοῦ ἁγίου

1 ὁ λιθοβοληθεὶς] ἑλλ. τῷ Α || ὑπὸ Α, παρὰ Β. — 4 ἐλαυνόμενοι ὑπὸ τοῦ πυ-
ρός, καὶ ὅσοι εἶχον Β. — 7 συνεχὲς Β. — 8 σχεδὸν πᾶσα Β || ἔτρεχον, ἀντιπε-
ρῶσα, τῶν μὲν χρ. χαιρομένων Β. — 10 ὄχλον τὸν περνούonta ἦλθομεν ἐν τῇ πόλει
ἐν τῷ σταυρῷ Β. — 12 Κωνσταντινουπόλεως] ἑλλ. τῷ Β. — 13 τοῦ ἁγ. πρ. Στε-
φάνου] ἐλλείπει ταῦτα τῷ Β. — 14 ἰδεῖν Α, τοῦ θεύσασθαι Β. — 15 ἀπελθὼν
ὁρμαῖος Β || ἀνίγαγον αὐτὸν Β. — 18 ἁγ. πρωτομάρτυρος Β || μοι] με Β. —
19 θέσπ. παντοκράτορ Β. — 25 κατέθετο τὸν ἅγιον στέφανον. μετὰ δὲ ἔτη τινὰ
Β. — 27 διαθέμ. τῷ ἐπισκόπῳ λέγων, ἢ [=εἰ] Β || πλησίον Α, ἐγγεῖς Β.

Στεφάνου. Οὕτως καὶ ἐγένετο, δέσποτα". Ὁ δὲ βασιλεὺς λέγει αὐτῇ· "Πῶς ἤνεγκας τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Στεφάνου; εἶπε μοι τὸ ἀληθές". Ἡ δὲ εἶπεν· "Δέσποτα αὐτοκράτορ, βίαν παθοῦσα παρὰ τῶν ἀρχόντων ὡς χήρα, καὶ μὴ θέλουσα γαμῆσαι, ἐδῆλωσα
5 τῷ πατρὶ μου, ὅτι θέλω αὐτοῦ ἐλθεῖν καὶ ἀγαγεῖν τοῦ ἀνδρός μου τὸ λείψανον εἰς τὸ ἐμὸν κτῆμα. Ταῦτα ἀκούσας ὁ πατήρ μου, ὁ ἐμὸς δεσπότης, λαβὼν σάκραν παρὰ τοῦ ὑμετέρου κράτους ἀπέ-
στειλὲν μοι καὶ τῷ ἐπισκόπῳ Κυρίλλῳ, ἵνα ἄρω τοῦ ἀνδρός μου τὸ λείψανον. Κατελθόντες δὲ νυκτὸς μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Κυρίλ-
10 λου, νομίσασα αἶρειν τοῦ ἀνδρός μου τὸ λείψανον, τὸ τοῦ ἁγίου Στεφάνου ἦρα". Καὶ ἐπέδωκεν ἡ ἐλευθέρα τὴν σάκραν τῷ βα-
σιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναγνούς ἐγνώρισεν τὴν ἑαυτοῦ χεῖρα· ἡ δὲ ἐλευθέρα εἶπεν· "Δέσποτα αὐτοκράτορ, ἐξουσίαν ἔχεις τοῦ σώμα-
τός μου, τῆς δὲ ψυχῆς μου ὁ Θεός, ὁ ποιῶν θαυμάσια ἐν οὐρα-
15 νοῖς καὶ ἐπὶ γῆς. Δέσποτα, ἐὰν ἀπιστῆς, πέμψον Ἐβραῖον εἰς τὸ πλοῖον, ἐνθα κατὰκειται τὸ γλωσσόκομον· τίτλος προστίλῃται γρά-
φων ἑβραϊκὰ γράμματα, καὶ ἀνάγνωθι αὐτὰ καὶ γινῶθι τὴν δύνα-
μιν". Ὁ δὲ βασιλεὺς καλέσας Ἐβραῖον ὤρκισεν αὐτὸν κατὰ τοῦ νόμου, λέγων· "Ἀπελθε καὶ ἴδε τί γράφει". Ἀπελθὼν δὲ ὁ Ἐ-
20 βραῖος μετὰ δύο προτικτόρων καὶ ἀναγνούς εἶπεν· "Μέγα θεάμα ἐστίν". Οἱ δὲ προτικτορες εἶπον· "Τί τὸ θεάμα; εἶπε ἡμῖν". Ὁ δὲ Ἐβραῖος εἶπεν, ὅτι· "Ὁ πρωτομάρτυς Στέφανός ἐστιν [καὶ ἐν αὐτῷ ἡ ζωή μου καὶ ἐν αὐτῷ ἡ ἐλπίς μου, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου παράδοξα σήμερον". Τότε ἀπελθόντες ἀνήγγειλαν τῷ
25 βασιλεῖ, ὅτι ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος ἐστίν].

1 καὶ] ἐλλείπει τῷ B || λέγει αὐτῇ B, εἶπεν B. — 3 βίαν πάσχουσα B —
6 ταῦτα A, τότε B. — 8 ἐμοὶ B || Κυρίλλῳ] ἐλλ. τῷ B || τὸ λείψ. τοῦ ἀνδρός
μου B. — 9 διὰ νυκτός B. — 10 αἶρειν μετὰ τὸ λείψανον ἐν τῷ B. — 11 ἡ δὲ
ἐλευθέρα ἀπέδωκεν B. — 12 ἐγν. αὐτοῦ τὴν B. — 13:15 εἶπεν, καὶ ἡ ἀπιστῆς δε-
σποτα πέμψον ἑβραῖον B. — 15 ἀπιστεῖς A. — 16 κατελθ. τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου
στεφάνου καὶ τίτλον πρ. γράφον ἑβραϊκῶς γρ. καὶ ἀναγνώσκει B. — 18 βας.
κωνσταντίνος. — 19 γράφουσιν B. — 20 πρωτικτόρων B || καὶ] ἐλλ. τῷ
B || θεάμα A, θαῦμα B. — 22/25 καὶ - - Στέφανός ἐστιν] ἐλάβον ταῦτα ἐκ
τοῦ B.

15. Καὶ ἐχάρη ὁ δεσπότης τῆς οἰκουμένης, καὶ μετακαλεσά-
μενος τὸν ἐπίσκοπον Μητροφάνην εἶπεν· "Ἀπελθε εἰς τὸ πλοῖον
μετὰ τοῦ πλήθους τοῦ λαοῦ [κἀγὼ ἀποστέλλω βουριχάλιον καὶ
φέρει μοι τὸ γλωσσόκομον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου εἰς
τὸ παλάτιον". Τότε ἀπῆλθεν ὁ ἐπίσκοπος Μητροφάνης καὶ πᾶς 5
ὁ λαὸς μετὰ τῶν κηρῶν συνέδραμεν· ὁ δὲ ἐπίσκοπος κατελθὼν
εἰς τὸ πλοῖον] καὶ λαβὼν ἐνεῖθεν τὸ γλωσσόκομον [καὶ] ἐπιθεὶς
εἰς τὴν καροῦχαν ἐσπούδασεν ἐλθεῖν εἰς τὸ παλάτιον. Αἱ δὲ μοῦλαι
ἀνῆσαν ἐλκόμεναι ὑπὸ Ἀγγέλων βιαίως, καὶ ἐλθόντες ἐν τόπῳ λεγο-
μένῳ Ἐν Κωνσταντιναῖς ἔστησαν καὶ οὐκέτι μεταβῆναι ἔσχον, 10
ἀλλ' ἐφόφον τὰ ζῶα· ἡ δὲ μία αὐτῶν ἀγγελικῇ δυνάμει ἀνθρω-
πιστὶ ἐλάλησεν ἐπὶ παντός τοῦ λαοῦ, λέγουσα· "Τί τύπτετε τὰς
ὄψεις ἡμῶν; ὧδε γὰρ αὐτὸν δεῖ κατατεθῆναι καὶ μὴ κάμναι ὅλως·
εἰ δὲ μή, σημεῖα καὶ τέρατα ἔχετε ἰδεῖν". Ὁ δὲ ἐπίσκοπος ἔμ-
φοβος γενόμενος, καὶ μὴ φέρων τὸν φόβον, ἐδήλωσεν τῷ βασιλεῖ, 15
ὅτι "Οὐ δύναμαι ἐνεγκεῖν τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Στεφάνου εἰς τὸ
παλάτιον". Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας ἐλυπήθη καὶ ἐπεμψεν ἄλλα
δῶδεκα ζῶα, ὅπως σύρουσι τὴν καροῦχαν· καὶ αὐταὶ δὲ ὁμοίως
ἔστησαν τῇ βίᾳ τῶν Ἀγγέλων καὶ οὐκ ἔσχον κινῆσαι τὴν καροῦ-
χαν. Τότε ὁ λαὸς ἐβόησεν· "Εἰς Θεός, ὁ παντοκράτωρ, ὁ ποιήσας 20
θαυμάσια μόνος ἐπὶ τὸν ἅγιόν σου πρωτομάρτυρα Στέφανον, τὸν
μαρτυρήσαντα ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, Κύριε. Δὸς καὶ ἡμῖν ἔλεος εὐ-
χαῖς καὶ πρεσβείας τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου". Τότε ὁ
ἐπίσκοπος ᾤρεν τὸ γλωσσόκομον ἀπὸ τῆς καρούχας καὶ κατέθετο
αὐτό, ποιήσας τὸ εὐκτῆριον ἐπὶ μῆνας πέντε, παραμείναντος τοῦ 25
λαοῦ, καὶ μετὰ πολλῆς ασφαλείας κατέθετο αὐτὸ ὁ μακάριος ἐπί-
σκοπος Μητροφάνης· ἰάσεις δὲ καὶ δυνάμεις ἐγίνοντο ἐπὶ τῶν

1 τότε ἐχάρη ὁ βασιλεὺς καὶ B. — 2 εἶπεν A, λέγει αὐτὸ B. — 3/5 κἀγὼ
- εἰς τὸ πλοῖον] ἔλαβον ταῦτα ἐκ τοῦ B. — 8 εἰς τὴν A, ἐπὶ τὴν B || τὸ παλά-
τιον A, τὴν κορυτὴν B. — 9 ὑπὸ τῶν B. — 10 λέγ. κωνσταντιναῖς B || ἔσχον
σαν B. — 11 ἐφόφον AB || ἐξ αὐτῶν B || ἀνθρωπιστὶ A, ἀνθρωπίνως ἐλάλει
B. — 12 λέγουσα A, οὕτως B || τίπτεται A. — 13 κατατ. ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ
B. — 15 ἐμφοβός A, σίντρομος B || τὸν φόβον A, τὴν βίασαν B. — 17 εἰς τὸ
παλάτιον] ἐλλ. τῷ B || καὶ πέμψας B. — 18 δῶδεκα] ἐλλ. τῷ B || ὅπως] ὧδε λέγει τὸ B.

ἀσθενούντων ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐπὶ τὸν λαὸν παραμένοντα ἐπὶ τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα.

16. Ὁ δὲ ἐπίσκοπος Μητροφάνης εἶπεν πρὸς τὸν λαόν·
 "Ἀκούετε καὶ σύνετε πάντες οἱ παραμένοντες ἐπὶ τὸν ἅγιον πρω-
 5 τομάρτυρα Στέφανον! Ἐν παντὶ καιρῷ τῶν μαρτυρικῶν ἀγώνων οἱ πόνοι νεάζουσι καὶ τὰς ἐπιφαινομένας ἐν ῥήμασι γλώσσας λαλεῖν ἀναγκάζουσιν· ἐκτίσαντο γὰρ [οἱ μάρτυρες] πολιτεῖαν μετὰ θάνατον λάμπουσιν, καὶ κεχωσμένοι τοῖς μνήμασιν, τοῖς κατορθώμασι πρὸς ἡμᾶς διαλέγονται· καὶ χερσὶν ὥς ἐπὶ θρόνον Θεοῦ καθιζόμενος*
 10 δικαίων γὰρ ψυχὰι ἐν χειρὶ Θεοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄφηται αὐτῶν βάσανος. Ὅθεν καὶ Λουκᾶς ἐγκωμιάζων τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον δείκνυσιν τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην χάριν τῆς ἀρρήτου δυνάμεως· τί γὰρ φησὶν; "Στέφανος πλήρης χάριτος καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ", καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ'
 15 αὐτῷ. "Ὅλος ἦν ὁ παμμακαριώτατος Στέφανος ὥσπερ εὐένθηκος ὁλκᾶς πεπληρωμένη καλοῦ σίτου· τοῦ γὰρ ἁγίου πνεύματος αὐτὸν περιέσκεπεν μεγαλειότης· ἡ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ ἀγίότης αὐτὸν περιήστραπτεν, ἡ τοῦ Χριστοῦ αὐτὸν κατεφώτιζε χάρις, τὸ τῶν θαυμάτων αὐτὸν περιέσκεπεν φέγγος, ἡ τῆς θείας χάριτος αὐτὸν
 20 περιεκύκλου μαγалоπρέπεια πανταχόθεν. Ἐκεῖθεν φῶς τυφλοῖς προσέρριπτεν· ἀλλαχόθεν ἀρρώστων ἀπέδιδωκεν νόσους· τὰ τῶν δαίμονιόντων ἐτέρωθεν ἐκαθάρτιζεν μέλη· παραλελυμένων συνεδέσκει τὰ νεῦρα· τῆς θεραπείας τῶν πτωχῶν προνοεῖτο· ταῖς χήραις ἦν ὡς ἀνὴρ καὶ τῶν ὀρφανῶν ὡς πατὴρ ἐπεμελεῖτο. Ὁ
 25 λόγος ἀπαγγέλλει τὰ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου θαύματα, ἡ παναγία τὰ κατ' αὐτὸν ἐμεγάλυνεν Βίβλος· "ἐποίει γάρ", φησί, "τέρατα καὶ σημεῖα ἐν τῷ λαῷ μεγάλα". Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς Ἰουδαίους ἐπεδείκνυτο ἔχθραν καὶ τὰ ὑπὲρ Χριστοῦ πρὸς αὐτοὺς διελέγετο, καὶ συνέχυνεν τοὺς Ἰουδαίους καὶ
 30 εἰς σκότους αὐτῶν ἦν, καὶ ὁ τῆς τῶν ἀνθρώπων βασκαίνων σωτηρίας τοιοῦτον αὐτῷ παρὰ τῶν χριστοκτόνων προηυτρέπισεν τέλος, οἷον ὁ

7 προσέθηκε τὸ οἱ μάρτυρες. — 9 καὶ - - καθιζόμενος] ἡ φράσις ἀσαφής. — 13 Πράξ. ε', 8. — 16 καλωσσίου Α. — 22 ἐκαθερίζεν Α.

λόγος ἡμῖν ἐφανέρωσεν, οὐκ εἰδὼς ὁ παμμίαρος, ὅτι καὶ Θεοῦ ὀπτα-
 σίας αὐτῷ γενήσεται πρόξενος καὶ φωνῆς αὐτῷ πολέμιος τῆς τὸν ὕπ'
 αὐτοῦ σταυρωθέντα, τῆς θείας ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα δυνάμεως, ἐπὶ πάντων
 βουώσης, καὶ [ὅτι] δι' αὐτοῦ ἀνοίξει τῆς εὐσεβείας τὸ στάδιον καὶ πάν-
 τας αὐτοὺς ἐρεθίσει βαδίζειν· ὥς γὰρ εἶδεν αὐτὸν τηλικαύτην τῆς 5
 χάριτος περικείμενον δόξαν καὶ τὰς τῶν θαυμάτων ἀποστρίβοντα
 ἀκτῖνας, καὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐνεργείᾳ θεοπρεπῶς φωτιζό-
 μενον καὶ τὸ ὑπὲρ τῆς χάριτος ἄξιον κειμήλιον καὶ πρῶτον τῶν
 ἐπτά κληθέντα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων ἐν χάριτι καὶ γνώσει τῶν
 μαθητῶν μαθητὴν, καὶ τὸ πρὸς τὴν τοῦ σταυροῦ κωτοφορίαν γορ- 10
 γόν, τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀνερρίπτειν δῆμον· καὶ μάρτυρας παρα-
 σκευάσας ψευδεῖς ἐκίνει κατ' αὐτοῦ τὰς κατηγορίας—“ἤκούσαμεν
 γὰρ αὐτοῦ ῥήματα βλάβημα λαλοῦντος εἰς Μωσῆν καὶ τὸν Θεόν”
 καὶ τὰ ἐξῆς—, καὶ ὅλον αὐτῷ τὸ τῶν δυσσεβῶν ἐπεκύλιεν πληγ-
 θος καὶ ταῖς τῶν ψευδομαρτύρων αὐτὸν κατηγορίαις ἐτόξευεν. 15
 Οὐ γέγονεν δῆλος ἐπὶ πᾶσιν ὁ Στέφανος τὰς θείας αὐτοῖς ὑπα-
 ναγινώσκων Γραφάς; καὶ τοὺς ἐξ Ἀβραάμ ὑφηγεῖτο καιροὺς καὶ
 ἐφανέρου τὰ περὶ τοὺς προφῆτας αὐτῶν καὶ τοὺς δικαίους, καὶ τὸν
 περὶ τὸν νόμον αὐτῶν οὐκ ἀπέκρουεν φθόνον. Ἐφ' οἷς καὶ πάν-
 τες κοινῇ πυρὶ τρωθέντες, πρὸς τὸν κατ' αὐτοῦ κατέδραμον θάνα- 20
 τον, καὶ τῆς πόλεως ἔξω βαλόντες—οὐ γὰρ ἦσαν ἄξιοι τοιούτου
 κάλλους ἀρετῶν ἀπολαύειν—ταῖς τῶν λίθων βολαῖς κατετόξευσον,
 ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα· “Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν
 ταύτην”. Ἐδείξεν καὶ διὰ τούτων ἑαυτὸν τοῦ Χριστοῦ μαθητὴν δο-
 κιμώτατον ὁ Στέφανος, κατόπιν τῆς ἐκείνου μακροθυμίας ἐλθόν· 25
 ὥς γὰρ ὁ τῶν ὅλων δεσπότης ἐκουσίως ἐπὶ τὸ πάθος ἐλκόμενος
 κατέλαβεν τοὺς εἰς αὐτὸν ἁμαρτάνοντας τῷ πατρὶ λέγων· “Πάτερ,
 ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν”, οὕτως ὁ παμμακαριώ-
 τatos Στέφανος, τὸ τῆς καθοσιώσεως φυλάττων ὥς δοῦλος, τὰς
 ὑπὲρ τῶν τιμωρουμένων αὐτὸν πρεσβείας εἰς Χριστὸν προεβάλλετο 30

5 ἀρεθίστη Α || εἶδεν Α. — 7 ἐνεργία Α. — 10 γεωργόν Α. — 11 ἀνερ-
 ρίπτειν Α. — 12 ἐκίνη Α. — 13 Πράξ. σ', 11. — 23 Πράξ. η', 60. — 25 κα-
 εῖπεν Α. — 28 Λουκ. κγ', 34.

- λέγων· "Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην". Αὐτὸς γὰρ ὢν διὰ παντὸς τοῖς πιστοῖς τῆς εὐσεβείας διδάσκαλος, ὁ πρω-
 τος ἀνοίξας τῆς εὐσεβείας τὸ στάδιον, ὁ πλήρης χάριτος καὶ δυνά-
 μειος Θεοῦ, ὁ διὰ πάντα ἀγορευόμενος Στέφανος, ὁ τῆς κλήσεως
 5 ἁγίου, ὁ καὶ τὸ ὄνομα κοσμῶν καὶ ὑπὸ τῆς προσωνομίας αὐτοῦ
 λαμπρυνόμενος, ὁ τὸν βασιλέα Χριστὸν καταξιώθεις ἰδεῖν, ὁ πρω-
 τομάρτυς Στέφανος, καθὼς καὶ ὁ προφήτης, φησί· "ἐγὼ ὡς
 ἀρνίον ἀκακὸν ἀγόμενον τοῦ θύεσθαι· ἐπ' ἐμὲ ἐλογίσαντο βουλὴν
 πονηράν", πρᾶγμα φοικῶδες καὶ τολμαν φανεράν κατὰ τοῦ ἁγίου.
- 10 **¶** Ἰουδαῖοι ἄνομοι, διατί ἡτιμάσατε τὸν τιμήσαντα ὑμᾶς καὶ
 ὑβρίσατε τὸν δοξάσαντα ὑμᾶς, τὸν δεσπότην ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν;
 διατί ἐκρεμάσατε τὸν ὑψώσαντα ὑμᾶς, καὶ ἐσταυρώσατε τὸν φυλά-
 ξαντα ὑμᾶς, καὶ ἀπεκτείνατε τὸν ζωοποιήσαντα ὑμᾶς, ὦ Ἰουδαῖοι
 ἄνομοι, τὸν δεδωκότα ὑμῖν τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, τὸν ἐντειλόμενον
 15 ὑμῖν τὸν λόγον αὐτοῦ τῷ Ἀβραάμ εἰς χιλίας γενεάς, τὸν πεθει-
 κότα τὸν ὄρκον αὐτοῦ τῷ Ἰσαὰκ ἐν προστάγματι καὶ στήσαντα τῷ
 Ἰακώβ καὶ τῷ Ἰσραὴλ εἰς διαθήκην αἰώνιον, τὸν δεδωκότα ὑμῖν
 τὴν γῆν Χαναάν, τὸν πατάξαντα Αἴγυπτον συν τοῖς πρωτοτόκοις
 αὐτοῦ; ὦ Ἰουδαῖοι ἄνομοι, τὸν διαστήσαντα τὴν Ἑρυθρὰν Θά-
 20 λασσαν εἰς διαιρέσεις καὶ διαγαγόντα ὑμᾶς διὰ μέσου αὐτῆς ὡς
 διὰ ἑρῆας, τὸν ἐκτινάξαντα Φαραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς Θά-
 λασσαν Ἑρυθρὰν, τὸν φωτίσαντα ὑμᾶς ἐν στύλῳ πυρὸς ὅλην τὴν
 νύκτα καὶ ἐπισκιάσαντα ὑμᾶς ἐν νεφέλῃ ὅλην τὴν ἡμέραν, τὸν
 δεδωκότα προπορεύεσθαι Μωσῇ καὶ Ἀαρὼν πρό προσώπου ὑμῶν,
 25 τὸν νομοθετήσαντα ὑμᾶς καὶ ὕδωρ ἐκ πέτρας ποτίσαντα ὑμᾶς; τὸν
 ἀποκτείναντα βασιλεῖς κραταιοὺς δι' ὑμᾶς, τὸν Σηὼν βασιλέα τῶν
 Ἀμορραίων καὶ τὸν Ὁγ βασιλέα τῆς Βασάν καὶ πάσας τὰς
 βασιλείας Χαναάν, τὸν ἐξολοθρεύσαντα ἔθνη ἑπτὰ δι' ὑμᾶς καὶ
 τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν, ὦ Ἰουδαῖοι ἄνομοι, καὶ δόντα ὑμῖν τὴν γῆν
 30 αὐτῶν κληρονομίαν, τὸν καταστρέψαντα πόλεις οχυράς, τὸν κατα-
 βαλόντα τείχῃ καὶ καταστρέψαντα πύργους δι' ὑμᾶς, ὦ Ἰουδαῖοι

8 Ἰερει. ια'. 19. — 9 φοικιῶδες A. — 15 18 ψ αλμ. ρδ', 8-11. — 18/30 ψ αλμ.
 ριδ', 10-12. ρλε', 10-21.

ἄνομοι, καὶ κατακληροδοτήσαντα ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν, τὸν ἄραντα
 ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου καὶ φυτεύσαντα ὑμᾶς εἰς ἄμπελον καρποφόρον
 πᾶσιν καὶ ἐκτείναντα κλήματα ὑμῶν ἕως θαλάσσης καὶ ἕως πο-
 ταμοῦ τὰς παραφυάδας ὑμῶν; Ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, διατί ἐστρά-
 φης εἰς πικρίαν καὶ οὐκ ἐποίησας σπέρμα, ἀλλ' ἐποίησας κραυγὴν 5
 καὶ ἀνομίαν κράζουσιν "Ἄρον, ἄρον, σταύρωσον αὐτόν", ὧ ἄνο-
 μοι Ἰουδαῖοι, τὸν τὰς νόσους ὑμῶν ἰασάμενον καὶ τὸ ἔθνος ὑμῶν
 ἰάμασιν ποικίλοις εὐεργετήσαντα; Ἐκεῖνος ὡς δεσπότης κύριος
 Ἰησοῦς Χριστὸς τοὺς νεκροὺς ὑμῶν ἤγειρεν, καὶ ὑμεῖς θάνατον
 αὐτῷ κατεσκευάσατε, ὧ Ἰουδαῖοι ἄνομοι, ὁ δὲ ἅγιος Στέφανος 10
 ἔλεγε "Κύριε, ἀνταπόδος αὐτοῖς καλὰ ἀντὶ κακῶν". Ὡ Ἰουδαῖοι
 ἄνομοι, τὸν εὐεργέτην Θεὸν παρωξύνετε ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν
 ὑμῶν ἐξέβαλεν ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐξ Αἰγύπτου "ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ
 ἐν βραχίονι ὑψηλῷ", καὶ ὑμεῖς παραγενόμενοι παρὰ τὸν αἰγιαλὸν
 τῆς θαλάσσης, ἐπιλαθόμενοι τῶν θαυμάτων, ἐλέγετε· "Παρὰ τὸ 15
 μὴ εἶναι μνήματα ἐν Αἰγύπτῳ ἐξήνεγκας ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ".
 Καὶ ὑμεῖς πικρίδας ἐπεθυμήσατε φαγεῖν· ἐνέπλησεν ὑμᾶς ὀρυ-
 γομήτραι, καὶ ὑμεῖς χολὴν ἐποτίσατε αὐτόν. Ὑπομιμνήσκω ὑμᾶς,
 ὧ Ἰουδαῖοι· ἐγογγύσατε κατὰ Μωϋσῆ καὶ περεπικράνατε τὸ πνεῦμα
 Ἀαρών· ἀπέστητε ἀπὸ Θεοῦ ἀρχηγοῦ καὶ ἐζητήσατε πάλιν στρα- 20
 φῆναι εἰς Αἴγυπτον· ἀνῆλθεν Μωσῆς εἰς τὸ ὄρος τοῦ ἐνεγκεῖν
 νόμον, δακτύλῳ Θεοῦ γεγραμμένον, καὶ ὑμεῖς ἐμοσχοποιήσατε ἐν
 Χωρήβ καὶ προσεκυνεῖτε τῷ γλυπτῷ καὶ ἀνηγάγετε θυσίαν τῷ
 εἰδώλῳ! Τότε ὠργίσθη Κύριος καὶ ἐξολόθρευσεν τὰ ἔθνη, καὶ εἰσή-
 γαγεν ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν καὶ ἐπεμίγητε τοῖς ἔθνεσι καὶ ἐμά- 25
 θετε τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ προσεκυνήσατε τοῖς ἔργοις τοῦ δεσπότου
 ἡμῶν! Ἀπέχεσθε τῆς ὕβρεως ἐκείνης τῆς μιαρᾶς!—Πῶς σε
 μακαρίσω ἢ ἐπαινεσω, ἢ ἁγία ἐγκώμια δυνήσομαι εἰσεπεῖν τῆς
 σῆς πολιτείας; ποία δέ μοι ὕπαρξαις ἀξίως διασαφῆσαι τὴν σὴν
 ἔνθεον μαρτυρίαν; οὐ γὰρ δύναμαι ἀτενίσαι εἰς τὸν χαρακτῆρα 30

2/4 Ψαλμ. οθ', 9-12. — 6 Ἰωάν. ιθ', 15. — 12 κῶδ. παρωξύνετε || Ψαλμ.
 ρε', 29. — 13 ἐξέβαλεν || Ψαλμ. ρλε', 12.—16 Ἐξόδ. ιδ', 11. — 17 ὀρυγομήτραι]
 Ἐξόδ. ις', 13. — 18 χολὴν ἐποτίσατε] Ματθ. κθ', 31. — 19 περεπικράνατε] Ψαλμ.
 ρε', 33. — 22 ἐμοσχοποιήσατε] Ἐξόδ. λβ', 1 κέ. — 25 κῶδ. ἐμάθετε.

σου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου. Τίνες ἐστέ ὑμεῖς, ὦ
 Ἰουδαῖοι; αἰσχύνομαι γὰρ ἐγώ, ἅμα δὲ καὶ λυποῦμαι, ἐπὶ τοῖς
 πεπραγμένοις κακοῖς, οἷς ἔπραξαν οἱ ἄνομοι Ἰουδαῖοι· οὐ δύναμαι
 γὰρ ἐγὼ ἀναβλέψαι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος
 5 Στεφάνου· ὁ γὰρ χαρακτήρ αὐτοῦ βασιλικὸς καὶ τὸ πρόσωπον
 αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος. "Ὡσπερ οὖν οὐκ ἔστιν ἀτενίσαι εἰς τὸν ἥλιον
 καὶ καταμαθεῖν τὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ, οὕτως καὶ ἐγὼ οὐ δύναμαι
 ἀπιδεῖν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου· ὅτε
 γὰρ ἀπεστάλη Στέφανος ὑπὸ τοῦ καθαρῦ καὶ ἀμιάντου Χριστοῦ
 10 λάμπων ἐν τῷ κόσμῳ, τὸ λαμπρὸν ἀπεικόνισμα τοῦ μεγάλου Θεοῦ,
 τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον ἢ πόλιν ἐδόξαζεν καὶ ἔχαιρεν ἐπὶ τῷ
 λειψάνῳ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ὁ δὲ βασιλεὺς Κωνσταν-
 τῖνος εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπίστευσεν. Ὁ δὲ ἅγιος
 Στέφανος, οὐράνιον ὄψρον καὶ κτῆμα ὀχυρὸν καὶ φῶς ἀδιαί-
 15 ρετον καὶ ἀνθρώποις ἴασις καὶ πλεόντων λιμὴν καὶ ἀλιεὺς ὢν
 τῶν πενήτων, προρρίπτων ἰχθύας ὁ [παρά] τοῦ μεγάλου βασι-
 λέως σὺν χαρᾷ αἰτούμενος δοθῆναι παράδεισον, Στέφανος ὁ τῶν
 λίθων καταφρονήσας καὶ γένος ἐπουρανίων Ἀγγέλων ἀγαπήσας
 καὶ ὑπὸ κυμάτων μὴ βυθισθεῖς, ὁ ἐν γῇ διατρίβων καὶ ἐν οὐρα-
 20 νοῖς πολίτης καὶ πρὸς τὸν δεσπότην κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν παρι-
 στάμενος καὶ μετὰ Ἀγγέλων ἀγαλλιώμενος, ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλ-
 μούς σου, ἀστήρ ἡλίου φαεινότερος λάμπων ἐπὶ γῆς! Πρωτο-
 μάρτυς Στέφανε, φύλασσε σου τοὺς πολίτας· μὴ ἐάσης τὸν κακο-
 σύμβουλον Διάβολον ἐγγίσει τινὶ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ φεύξεται ἀπ'
 25 αὐτοῦ τῇ δυνάμει τοῦ ἁγίου λειψάνου σου. Στέφανος ὑπὲρ Θεοῦ
 ἀγωνιζόμενος εἶδεν τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ τὸν κύριον
 Σαβαώθ καθήμενον ἐπὶ θρόνου Χερουβὶμ καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀν-
 θρώπου ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· ὅθεν ἀναδρα-
 μῶν Στέφανος πρὸς [τὸν] κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἔλαβεν τὸν
 30 στέφανον, τὸν διὰ ποικίλων μαργαριτῶν πεπλεγμένον· τοῦτον τὸν
 στέφανον πολλοὶ ἐπόθησαν ἅγιοι, ἐπειδὴ αὐτὸς στρατηλάτης ἐγέν-
 νετο τοῦ μεγάλου βασιλέως. "Ὅθεν αἰτούμενος εἰρήνην τῷ κόσμῳ

τοὺς πολεμίους πρᾶννον, τοῖς πολεμουμένοις βοηθῶν, τοὺς ἀλιεῖς
 ἰχθύων χορτάζων, τὸν καρπὸν τῆς γῆς πληθύνων, τοὺς ἀρρώστους
 ἰώμενος, τοὺς δαιμονιζομένους καθαρίζων, τοῖς τυφλοῖς τὸ βλέ-
 πειν χαρίζομενος, τοὺς παραλυτικούς ἀνορθῶν, τῶν χηρῶν φρον-
 τίζων, τὰ νήπια τοῦ λαοῦ αὔξων τῇ πίστει, τὸν γάμον στεφανῶν, 5
 ὅτι μέγας εἶ, Κύριε, καὶ φοβερός ἐπὶ πάντα τὸν λαόν σου· αὐτὸς
 γὰρ εἶπεν καὶ παρεκάλεσεν "Κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρ-
 τίαν ταύτην". Βλέπετε οὖν, ἀδελφοί, μὴ καταφρονήσωμεν αὐτοῦ,
 ἀλλὰ φυλάττωμεν τὰς παραγγελίας τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, τοῦ ρυομένου ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ σκότους καὶ καλοῦντος 10
 ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπουράνιον αὐτοῦ βασιλείαν, ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ δόξα
 [καὶ τὸ] κράτος, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύ-
 ματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν".

III.

ΛΟΓΟΣ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΑΜΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλεύσεως τοῦ τιμίου λειψάνου
τοῦ ἐν ἀγίοις πρωτομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀρχιδιακόνου

ΣΤΕΦΑΝΟΥ.

(Cod. 7, s. XI, monasterii Κοσινίτζης, f. 36β-47) ¹.

1. Ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ σωτὴρ "πάντων τῶν
ἐλπίζόντων ἐπ' αὐτόν", ἐν ἔργον θέμενος τῆς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς
διὰ σώματος ἐπιφανείας, τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, οὐ δι' ἑαυτοῦ
μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ μυρίων ὄσων ἀγίων καὶ ποικίλων τρόπων
5 τὸν οἰκεῖον συντελεῖ σκοπόν· πρῶτος γάρ αὐτὸς ἀρχὴ καὶ ρίζα
τῆς περὶ ἡμᾶς ἀγαθότητος γεγονώς, καὶ λόγοις θείοις καὶ ἔργοις
αὐτὸς τὸ ὄντως "σωτήριον τοῦ Θεοῦ" γνωρισθεῖς, εἴτα τῷ σταυρῷ
τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν ἀνενεγκών, καὶ τῷ θανάτῳ μὲν αὐτοῦ
τὸν θάνατον εὐκαταφρόνητον τεθεικώς, τῇ ἀναστάσει δὲ τὴν ἀνά-
10 στασιν δεδωρημένος, καὶ τέλος τὴν πρὸς Θεὸν ἄνοδον διὰ τῆς
οἰκειᾶς ἡμῶν ἐγκαινίσας ἀναβάσεως, οὐ μέχρι τούτων ἵστησι τὰ

¹ Οὗτος ὁ λόγος ἐν τισιν ἀντιγράφοις ἐπιγράφεται Νικήτα τῷ Παφλαγόνι [Catal. cod. hagiographorum graecorum bibl. Nationalis Parisiensis. Bruxellis 1896, σ. 82 καὶ 320]· διὸ καὶ οὕτω λατινιστὶ κατεχωρίσθη ἐν τῷ 7-ῳ τόμῳ (α' αὐγ.) τῶν ὑπὸ Λιπομάνου συντηρησμένων βίων ἀγίων· φέρεται δὲ καὶ ἐπ' ὀνόματι Μιχαὴλ τοῦ Ψελλοῦ [L. Allatii de Symeonum scriptis diatriba. Parisiis 1664, σ. 102]. ἀλλ' ἐν ἑτέροις τισιν ἀντιγράφοις, ὡς ἐν τῷ 7-ῳ κώδικι τῆς μονῆς Κοσινίτζης καὶ ἐν ἑτέρῳ τινὶ τῆς βιενναίας βιβλιοθήκης [Lambecii liber VIII, 1679, σ. 101], εὐρίσκεται παντάπασιν ἀνώνυμος.

1/2 Ψαλμ. ε', 30. — 7 σωτήριον τοῦ Θεοῦ] Λουκᾶ γ', 6.

τῆς εὐεργεσίας· τὸ σύνθηρον δὲ πνεῦμα τοῖς μαθηταῖς ἐν εἶδει
 πυρίνων καταπέμψας γλωσσῶν καὶ πλήρεις αὐτοὺς ἐν αὐτῷ σοφίας
 καὶ χάριτος τετελειώως, εἰς τὸν ὅλον ἀποστέλλει κόσμον, τῶν ἔργων
 αὐτοῦ καὶ λόγων τὸ ὑστέρημα ἀναπληροῦντας, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ
 μὲν πρεσβεύοντας, ποικίλοις δὲ τρόποις σοφίας καὶ δυνάμεως καταλ- 5
 λάσσοντας τῷ Θεῷ. Τούτων εἰς καὶ ὁ τρισμακάριος Στέφανος ἦν,
 Στέφανος ὁ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ χάριτος καὶ δυνάμεως
 διὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος μαρτυρούμενος, ὁ ἐν τοῖς ἀποστόλοις
 ἀπόστολος καὶ ἐν προφήταις προφήτης καὶ διδάσκαλος ἐν διδα-
 σκάλοις, ὁ πρῶτος ἐν διακόνοις, ὡς τῆς ἀποστολικῆς ἀκροθίνιον 10
 ἐκλογῆς· πρῶτος ἐν ἀθλοφόροις, ὡς πρῶτος τῆς μαρτυρικῆς ἀγω-
 νίας σταδιοδρόμος καὶ πρῶτος τὸ ποτήριον τοῦ πάθους πίων τοῦ
 Χριστοῦ καὶ ὁδὸν μαρτυρίου τοῖς ὅλοις ἁγίοις ὑποδείξας καὶ τοῖς
 ἐπομένοις αὐτῷ πᾶσι τὸν ἄβαστον βατὸν κατασκευασάμενος.

2. Οὗτος ὁ περιώνυμος στέφανος τῆς ἐκκλησίας —καλὸν γὰρ 15
 τῆς αὐτοῦ κοιμήσεως πρότερον ἐπιμνησθέντας καὶ βραχέα τοῖς περὶ
 αὐτοῦ διηγήμασι καταυγασθέντας, οὕτω καθ' ὁδὸν καὶ τάξιν ἐπὶ
 τὴν τῶν τιμίων αὐτοῦ λειψάνων φανέρωσιν τὸν λόγον μεταγα-
 γεῖν—, οὗτος τοῖνον τοῦ θεαρχικοῦ πνεύματος, ὥσπερ ἐπὶ τοὺς
 ἀποστόλους πάντας, οὕτω καὶ ἐπ' αὐτὸν ἄνωθεν ἐληλυθότος καὶ 20
 τὴν μακαρίαν ψυχὴν πεπληρωκότος, ἐμφύτω τινὶ ζήλου θερμό-
 τητι καὶ ἀγάπης θείας ὑπερβολῇ καταφλεγόμενος, πάντων μᾶλλον
 τῶν κατ' αὐτὸν ἁγίων ὑπὲρ τῆς τοῦ Ἰησοῦ δόξης ὠρᾶτο ζηλοτυ-
 πῶν. "Οθεν "Ελλησι διακατηλέγγετο, Ἰουδαίοις συνεπλέκετο, καὶ
 πάσαις ἐμπύπτων αἰρέσεσι κατ' αὐτοῦ συρρηγνυμέναις λαμπρὸν ὅτι 25
 μάλιστα κατὰ πάντων τρόποιον ἀνίστη· καὶ καθάπερ τις ἄμαχος
 ἀριστεύς μεταξὺ φάλαγγος περιειλημμένος πολεμικῆς, οὐ τῷ πλή-
 θει τῶν περιστοιχούντων αὐτὸν ὠρακιᾷ, οὐ πρὸς τοὺς πόρους ἀνάν-
 δρως μαλαχίζεται, οὐδ' αὖ γε τὰ ὅπλα ρίψας τὸν νῶτον τοῖς παί-
 ουσιν ἀγεννῶς καταπροδίδωσιν, ἀλλ' ὡς ἂν οἷός τε ἦ καὶ ἔϊφει 30
 καὶ δόρατι χρώμενος οὐκ ἀνίστη τοὺς αὐτῷ προσπίπτοντας ἀναιρῶν,
 πρὶν ἢ παντὺς εἵξαντος θυσμενοῦς τοῖς οἰκείοις ἐκεῖνος τροπαιο-

φόρος ἀποκαταστῆ, — οὕτω καὶ ὁ τρισαριστέος οὗτος Στέφανος οὐχ Ἑλλήνων μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἰουδαίων καὶ πάσης τοῦ Διαβόλου τῆς συμμορίας μέσον ἐναπειλημμένος, τοὺς μὲν πνευματοκινήτω γλώσσει καὶ ταῖς δι' αὐτῆς ἀφιεμέναις τῶν θείων λογίων βολίαι κατατόξευεν, 5 τοὺς δὲ ταῖς παραινέσεσιν ἡμόνετο καὶ ταῖς προσευχαῖς οὐχ ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενος, ἀλλὰ νικῶν ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Ἦν τοίνυν ὁρᾷ ἐκεῖ Λιβερτίνους καὶ Ἀλεξανδρεῖς, Ἀσιανούς τε καὶ Κίλικας καὶ Κυρηναίους, φονικὸς μὲν τὴν πρόθεσιν, φονικωτέρους δὲ τὴν ὁρμὴν, καὶ θρασύτατα μὲν τῷ τῆς ἀληθείας κήρυκι συρρηγνυμέ- 10 νους καὶ κατὰ τῆς ἐν τῷ Στεφάνῳ πίστεως μηχανωμένους, ἄρδην δὲ πάντας τῷ αὐτοῦ λόγῳ καταρρηγνυμένους καὶ συγχυνομένους· "οὐ γὰρ ἴσχουσιν", φησὶν, "ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι. ὧ ἐλάλει". Ἐπειδὴ οὖν οὕτω κατ' ἄκρας ἐαυτοὺς ἐώρων ἡττωμέ- νους, τὴν θεομάχον λοιπὸν ἐξουσίαν ἐπίκουρον ἐπικαλοῦνται, καὶ 15 τοῦτον ἐξαίφνης ἀρπάσαντες τῷ συνεδρίῳ παρεστήσαντο, ἐγγλῆσιν μὲν οὐδεμίαν ἀτιόλογον ἐπάγοντες, ὅτι δέ, φασὶν, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον καταλύσειν τὸν τόπον τοῦτον καὶ τὰ ἔθνη Μωσέως προει- ρήκει, ἔνοχον εἶναι θανάτου διεταίνοντο. Ὁ δὲ πραῦτετι μὲν τὴν φονῶσαν ἀνακόπτων ὁρμὴν, γαληναίῳ δὲ ἔθι καὶ ἐπεικεῖ τὴν 20 ταραχώδη λύτταν τῆς αὐτῶν ἐπέχων ψυχῆς, καὶ ἀγγελικῷ μὲν προσώπῳ τὸ δαιμονιῶδες καταισχύνων, λόγῳ δὲ θείῳ τὴν ἀλογιστίαν ἀνατρέπων, ιστορίας υπομιμνήσκει πατριαρχῶν τε καὶ προ- φητῶν, οἷς ἐνόμιζον τίθεσθαι, τοὺς τε βίους εἰς μέσον παράγει καὶ ταῖς αὐτῶν μαρτυρίαις τὴν ἀμφισβητουμένην ἀλήθειαν πιστοῦ- 25 ται· οἱ δέ, καθάπερ ἄσπεις, τὰ ὄντα συνέχοντες οὐδεμίαν τῇ ἀλη- θεία πάροδον ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἐδίδουν ψυχὴν, τοῦτο γε δικαίως μόνον· οὐ γὰρ ἦν ἀξία ψυχὴ βέβηλος οὐρανίων κατακρασθαι λόγων, οὐδὲ νοὺς πάθεισι παντοίοις διεφθορῶς μυστήρια καταδέ- χεσθαι Θεοῦ. Καὶ ὁ μὲν πατέρας αὐτοὺς εαυτοῦ προσηγόρευε καὶ 30 ἀδελφούς, οἱ δὲ διεπρίοντο ταῖς εαυτῶν καρδίαις ἐπ' αὐτῷ· κἀκεῖ- νος μὲν τῆς ἄνω δόξης, ἧς διανοιγομένων αὐτῷ τῶν οὐρανῶν κατηξιοῦτο, ὅσον ἦν ἐπ' αὐτῷ ποιούμενος κοινωνοὺς "Ἰδοῦ".

φησί, "θεωρῶ τοὺς οὐρανούς ἀνεωρότας καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου
 ἐκ δεξιῶν ἐστῶτα τοῦ Θεοῦ"· οἱ δὲ καρδίᾳ τοῦτον λυττώσῃ καὶ
 χειρὶ φονώσῃ διαχειριζόμενοι ταῖς τῶν λίθων κρᾶσι κατεχώννυσον,
 καὶ οὕτως ὁ μέγας τῆς ἀληθείας πρωταγωνιστῆς τῇ πρὸς τὸν
 ἀγωνοθέτην μιμήσει· καὶ διδάσκαλον τοῖς εἰς αὐτὸν πλημμυελοῦσι 5
 τὴν ἄφρῃν ἐξαίτησάμενος πρὸς τὸν ἐν αὐτῷ δοξαζόμενον καὶ τῷ
 πνεύματι θεωρούμενον ἀνέστη. Οἷα δὲ κόσμος τῷ ὄντι βασιλικός,
 οἷα διάδημα κάλλους τῇ πίστει μὲν ὡς χρυσῷ, ὡς μαργαρίταις
 δὲ ταῖς θεολογίαις καλλωπιζόμενος, καὶ ὡς λίθοις μὲν τιμίοις τοῖς
 κατ' αὐτοῦ βαλλομένοις συνυφαινόμενος, ὡς ἀλουργίδι δὲ τῷ οἰκείῳ 10
 περιανθίζόμενος αἵματι, εἰς χεῖρας τῷ τῶν οὐρανῶν ἀπὸ τῆς γῆς
 ἀναδίδοται βασιλεῖ, πᾶσι δὲ τοῖς εἰς οὐρανὸν ἐξ ἐκείνου δι' ἀθλή-
 σεως ἀναγομένοις οὕτω στέφανος δόξης καὶ γίνεται καὶ δείκνυται·
 ὁ Διάβολος δὲ διὰ πάντων, ὧν κατ' αὐτοῦ κεκίνηκεν, ἡττηθεὶς
 καὶ τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως καὶ δυνάμεως ἀποκρουσθεὶς ὤχετο. 15

3. Ἡμᾶς δὲ λοιπὸν ὁ λόγος ἐπὶ τὴν ἱστορίαν καλεῖ καὶ τὴν
 τῶν ἱερῶν λειψάνων ἀνεύρεσιν καὶ μετὰ πλείστην χρόνων περίοδον
 πρὸς τὴν Βασιλίδαν τῶν πόλεων ἐξ Ἱερουσολύμων ἀνακομιδὴν.
 Ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐξαίσιον ἐκεῖνο πτώμα διὰ τῆς νομισθείσης αὐτοῦ
 πτώσεως ὁ θεὸς πρωτόμαρτυς τὸν ἀντίπαλον καταβαλὼν τὸν γλυ- 20
 κὸν καὶ μακάριον ὕπνον ἀπεπαύσατο, συγκομίζουσι μὲν τὸ ἱερὸν
 ἐκεῖνο σκῆνος καὶ τίμιον ἄνδρες εὐλαβεῖς κηδεύοντες εὐλαβῶς, καὶ
 ὁ γλωσσόκομος ἐκ περσέας—εἶδος δὲ τοῦτο ξύλου—τεκτηνά-
 μενοι καὶ ἐν αὐτῷ κατασφαλισάμενοι, τότε μὲν εὐθύς ἐκ πλα-
 γίων αὐτὸ κατέθεντο τοῦ ναοῦ· ἀνὴρ δὲ τις ἐπίσημος τῷ ἔθνει, 25
 τὸ γένος οὐκ ἄγενής, τὴν παιδείαν λόγιος καὶ τῶν νόμων διδά-
 σκαλος ἀκριβής, ὄνομα Γαμαλιήλ, οὗ καὶ ὁ θεὸς ἐν ταῖς Πρά-
 ξεισι τῶν Ἀποστόλων ἐμνήσθη Λουκᾶς,—οὗτος γνωστὸς ὢν τῷ
 μακαρίῳ Στεφάνῳ καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιστάμενος τὴν ἀρετὴν, προσ-
 πίπτει τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν ἐξαιτούμενος τὸ σῶμα λαβεῖν καὶ 30
 πρὸς τὴν αὐτοῦ κώμην, ἐγγὺς Ἱερουσαλήμ οὖσαν, ἀπαγαγεῖν καὶ
 πρὸς τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ καινῷ μνημείῳ καταθῆναι παρκαλεῖ. Οὐκ

ἀντέτειναν πρὸς τὴν αἵτησιν οἱ θεολόγοι· ἐκεῖ δὲ αὐτὸν οἱ ἀποστολοὶ μετὰ τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἐς Ἱεροσολύμων μεταφέροντες καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ὁραῖς ἡμέραις κοπετὸν μέγαν ἐνστησάμενοι κατέθαψαν. Τούτων οὕτω γενομένων, 5 εὐθὺς καὶ Νικόδημος, ἀνεψιὸς ὢν τοῦ Γαμαλιήλ, οὗτος ἐκεῖνος ὁ πρότερον ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς τὸν Ἰησοῦν καὶ λογιῶν ἀκούσας Θεοῦ, — τότε τοίνυν ὑπὸ τῆς χάριτος κατακυγεῖς προσπίπτει τῷ Πέτρῳ καὶ τοῖς ἀποστόλοις βαπτισθῆναι καταξιῶν. Ἐπειδὴ δὲ τῆς οὐρανίας ἡϊώται δωρεᾶς ὁ ἄνθρωπος, τοῦτο γνόντες ἡ τοῦ Διαβόλου συναγωγή, ἐσκέπτοντο μὲν καὶ αὐτὸν ὥσπερ Στέφανον ἀνελεῖν, αἰδοῦμενοι δὲ τὸν Γαμαλιήλ, τέως μὲν ἐπείχον, μετὰ μικρὸν δὲ τοῦτον ἀναθεματίσαντες καὶ πᾶσαν αὐτοῦ διαρπάσαντες τὴν ὑπαρξιν, καὶ πληγὰς αὐτῷ βαρυτάτας ἐντεινάμενοι, ὑπερορία κατεδί- 10 κασαν· ὃν καὶ αὐτὸν ὁ χρηστὸς ἐκεῖνος ἀναλαβόμενος ἀνὴρ ἐπεμε- 15 λεῖτο καὶ ταῖς αὐτοῦ χρεῖαις ἐκ τῶν ἰδίων ἐκοινώνει, ἄχρις οὗ τελειωθέντα ἐχόμενα τοῦ θείου κατέθετο Στεφάνου. Ἐπεὶ δὲ τοῖς ἔργοις τῆς πίστεως τὸν εἰρημένον Γαμαλιήλ κατακοσμούμενον οὐκ ἦν μὴ κατὰ τὴν πίστιν τελειοῦσθαι, βραχὺς ἐν τῷ μέσῳ χρόνος καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ υἱοῦ Ἀβελβούδ — εἰκοσαέτης δὲ τότε τὴν ἡλικίαν ἦν, 20 ἀνὴρ μεγαλοφυΐα καὶ συνέσει καὶ τῇ τοῦ νόμου παιδείᾳ τὸν πατέρα διαμιλλώμενος· οὗτοι γοῦν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ τῆς ἀθανασίας λουτροῦ διὰ τῶν ὑψηλῶν τοῦ Κυρίου καταξιοῦνται μαθητῶν· μετὰ ταῦτα τὸν δικαίως ὀφειλόμενον ὕπνον εὐσεβῶς ἀναπαυσάμενοι, ἔγγιστα καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῖς λειψάνοις Στεφάνου καὶ Νικοδήμου κατετέθησαν. 25 4. Χρόνων οὖν πλείστων μετὰ τὴν αὐτῶν κοίμησιν παρωχηκότων, καὶ πολλῶν μὲν ἤδη τοῖς ἀθλητικοῖς ἀγῶσι τετελειωμένων, τῶν κατὰ τῆς πίστεως δὲ παυσάμενων διωγμῶν, ἐπειδὴ γαλήνη τὴν ταραχὴν καὶ ἔαρ ἤδη καὶ θυμῆρες τὸν βαρὺν ἐκεῖνον χειμῶνα διεδέξατο, καὶ πᾶσαι μὲν φυλακαί, πάντα δὲ δεσμοκτήρια 30 καὶ πᾶν κολαστήριον ὄργανον ἀνείτο (ὅτε δὴ Κωνσταντῖνος μὲν ὁ μέγας πρῶτος βασιλέων τὸν βασιλέα τῶν ὅλων ἐπιγνοὺς εἰρήνης τε πρῶτανις καὶ ἐλευθερίας τῷ λαῷ καθειστήκει τοῦ Χριστοῦ, οἱ

τοῦ Χριστοῦ δὲ μετὰ παρρησίας τὸν οἰκεῖον δεσπότην κατὰ πᾶ-
 σαν ἐμεγάλυνον τὴν οἰκουμένην), τότε δὴ τότε καὶ ὁ μέγας Στέ-
 φανος διὰ τοῦ σεπτοῦ σώματος αὐτοῦ τὴν οἰκείαν λαμπρότερον
 ἀνίσχει δόξαν καὶ αὐτὸς οἶόν τι γέρας τῆς πίστεως ἢ ἀμάραντος
 στέφανος τῇ τε Βασιλίδι τῶν πόλεων καὶ τοῖς πιστοῖς βασιλεῦσι 5
 παρὰ τῆς δεξιᾶς ἐχαρίσθη Χριστοῦ. Ὁ δὲ τρόπος τῆς τοῦ λειψά-
 νου φανερώσεως οὗτος. Ἦν ἄνθρωπος κατὰ τὴν κόμην οἰκῶν
 ἐκείνην, ἐν ᾗ ὁ πολύτιμος οὗτος κατεκέκρυπτο θησαυρός, πρεσβύ-
 τερος τὴν ἡλικίαν, πρεσβύτερος τὸ ἀξίωμα, τὸ εἶδος αἰδέσιμος,
 τὸν βίον αἰδεσιμώτερος καὶ σεμνότερος, τοῦνομα Λουκιλλιανός. 10
 Τοῦτω οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δις καὶ τρις ὁ θεὸς πρῶταθλος ἐπι-
 φανεῖς αὐτὸν καταδηλοῖ. ἔδοξε γάρ ποτε ὁ εὐλαβὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ
 ὥρα τρίτῃ νυκτερινῇ, Παρασκευὴ δὲ ἡ ἡμέρα ἦν, ὡς ἐν ἐκστάσει
 γενόμενος ἐπιστάντα τινὰ κατιδεῖν ἄνδρα νεώτερον ἐν μεγέθει
 περικαλλῇ, τὴν κόμην μὲν εὐσταλῶς καθημένον, στολὴν δὲ λευ- 15
 κὴν ἡμφιεσμένον, ἐν ᾗ καὶ γράμματα διὰ χρυσοῦ δέδεικτο τετυ-
 πωμένα, ἐν οἷς πρῶτον ἐφαίνετο τὸ σίγμα, πορφύρεον δὲ ἦν, καὶ
 τῷ ἀνδρὶ σανδάλια ἐπὶ τοὺς πόδας, καὶ ταῦτα χρυσοῖς ἱμᾶσι κα-
 τεσφηνωμένα· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ χρυσὴν εἶδε τοῦτον κρατοῦντα
 βακτηρίαν. Τοῦτον εἶδε τὸν τρόπον ἐπιστάντα καὶ νύξαντα τῇ ῥά- 20
 βδῳ τρις, καὶ τρίτον αὐτὸν ἔκρουσεν ἐξ ὀνόματος καλέσαντα, πρὸς
 ὃν ἔδοξεν αὐτὸς πυθέσθαι. "Τίς εἶ, κύριε"; τὸν δὲ "Ἐγὼ εἰμι
 Στέφανος" εἰπεῖν, "ὁ πρῶτος τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀνα-
 δησάμενος· ἀλλ' ἀνελθε τὸ τάχος εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῷ ἐπισκό-
 πῳ τῆς πόλεως πρὸς ἡμᾶς παράγγειλον κατελθεῖν καὶ τὸν τάφον 25
 ἀνοῖξαι καὶ εὐωδιάσαι καὶ τὴν ἡμῶν ἄθλησιν ἀνακηρῶσαι, ὅπως δο-
 ξασθῇ πάλιν ὁ Θεὸς ἐν ἡμῖν καὶ σπλαγχνισθεὶς ἰλεως γένηται
 ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ λαοῦ· ἡχραιῶσθαι γὰρ τὸν τόπον καὶ παρη-
 μελῆσθαι, ἐνθα τὰ ἡμέτερα σώματα κατὰκειται". Τὸν δὲ πάλιν
 ὕναρ ἀνθυπενεγκεῖν καὶ "Τίνες οὗτοι, κύριε, οἱ σὺν τῷ ὑμετέρῳ 30
 λειψάνῳ κατατεθειμένοι;" ἀκοῦσαι δὲ παραχρῆμα παρ' αὐτοῦ·

“Γαμαλιήλ”, φησίν, “ἐστὶν ὁ τὸν μέγαν ἀναθρέψας Παῦλον, καὶ Ἀβελβοῦς ὁ τούτου υἱός, καὶ Νικοδῆμος ὁ ἀνεψιός”.

5 Ταῦτ’ οὖν ἐκείνον εἰπόντα τῶν ὄψεων αὐτίχα μεταστῆναι, εἰς ἑαυτὸν δὲ τὸν πρεσβύτερον γενόμενον ἐκθαμβεῖσθαι μὲν τὴν
 5 ὄρασιν, ὡς εἰκός, παρὰσιωπᾶν δὲ τὸ ῥῆμα τέως τοῦτο διανοηθεὶς
 καθ’ ἑαυτόν, ὡς, εἰ ἄρα τὰ τῆς ὀράσεως αὐτῷ μὴ διέπταισται, καὶ
 δευτέρας τάχα καὶ τρίτης ἐμφανίσεως ἐπιτόχοι. Τοίνυν τῇ μετ’
 αὐτὴν Παρασκευῇ, κατὰ τὴν αὐτὴν τῆς νυκτὸς ὥραν, ὁμοίῳ τῷ
 σχήματι πάλιν ὁ ἅγιος ἐπιστάς, “Ἰνα τί”, φησίν, “ἡμέλησας
 10 καὶ οὐκ ἀνῆλθες ἐξηγήσασθαι τῷ ἐπισκόπῳ τὰ ἐντεταλμένα σοι”;
 τὸν δὲ δοῦναι πάλιν ἀποκρίνασθαι πρὸς τὴν πεῦσιν καὶ εἰπεῖν
 “Σύγγνωθι, κύριε· οὐ γάρ μοι ἔδοξε τοῦτο χρηματίζειν ἀρεστὸν
 ἐκ μιᾶς ὀπτασίας πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐκκλησίαν θορυβεῖν,
 ἐπὶ δυοῖ δὲ καὶ τρισὶ μάρτυσι πᾶν ῥῆμα σταθῆσεσθαι καὶ τῆς
 15 Γραφῆς λεγούσης ἀκοῦσαι. Ὡς οὖν ταῦτα λέγειν ὤρετο, πρὸς τὸν
 φανέντα ὄρα, τῆς θύρας ἐξιόντα καὶ πάλιν εὐθὺς ἐπανιόντα, καὶ γε
 τοιαῦδε λέγοντος ἔδοξεν ἀκοῦσαι. “Τί ὅτι”, φησίν, “ἀμφέβαλες τῇ
 διανοίᾳ σου, ὡς εἴ γε ἄρα καὶ εὐροίμι τοὺς τέσσαρας ὁμοῦ, πῶς
 ἂν ἀπὸ τῶν ἄλλων θυναίμην τὸ τοῦ Στεφάνου διακρίναι σῶμα; καὶ
 20 γὰρ οὐ συγκεχυμένως, ὡς ὑπώπτευσας, τὰ λείψανα κατάκειται,
 ἕκαστον δὲ τούτων ἰδίαν ἔχει θήκην γράμμασι σεσημασμένην”.
 Ταῦτα εἰπὼν εἶτα ἐξέτεινε τὴν χεῖρα καὶ “Θές σου”, φησί,
 “τὸν νοῦν, ὦ πρεσβύτερε, καὶ ὄρα”. Εὐθὺς οὖν ὄρα σκεύη τέσ-
 25 σαρα καλὰ τοῖς ἑοικότα καὶ τῶν ἐκείνου χειρῶν ἐξηρητημένα, ὧν τὰ
 τρία μὲν χρυσᾶ, ἀργυροῦν δὲ διεφαίνετο τὸ ἓν. Οἱ μὲν οὖν δύο
 χρυσοὶ κάλαθοι πλήρεις ῥόδων ὠρῶντο λευκῶν, οὓς διὰ τῆς ἀρι-
 στερᾶς ἀνεῖχε χειρός· ὁ τρίτος δὲ ῥόδων ὦπται μεστός, τρόπον
 αἵματος μεστός· τούτῳ τέταρτος ὁ ἀργυροῦς συνηρητημένος ὥσπερ
 δίδυμος ἐφαίνετο, πλήρης καὶ αὐτὸς κρόκων εὐδωμάτων καθορώμε-
 30 νος. Τούτους δὲ τῆς δεξιᾶς χειρός ἐξηρητημένους ἔχων “Ὁράς;
 ἔφη· “ταῦτά σοι σύμβολα τῶν ζητουμένων· ὁ μὲν τῶν ἐρυθρῶν
 γέμων ῥόδων τὸ ἐμόν σοι σῶμα παραδείκνυσιν· μόνος γὰρ ἐκ τού-

των ἐγὼ τῷ μαρτυρικῷ αἵματι τοῦ σώματος ἔβαψα τὴν στολήν· ὁ τῶν λευκῶν δὲ τό τε τοῦ Νικοδήμου καὶ τοῦ Γαμαλιήλ δι' αἰνίγματος ὑποδηλοῦσιν· ὁ ἀργυροῦς δὲ κάλαθος εἰκόνα παραφαίνει τοῦ Ἀβελβούς, διὰ τοῦτο δεικνύμενος ἀργυροῦς, ὅτι καθαρὸς ὢν ἐκεῖνος τὴν σάρκα καὶ αἰμίαντος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ περιπολεῖ". 5 Διαστάσης δὲ καὶ ταύτης τῆς ὄψεως, ἀναστὰς ὁ ἄνθρωπος, ἐξεπλήττετο μὲν ἐφ' οἷς ἐωράκει καὶ διηπορεῖτο, ἐσίγησε δὲ ὁμως πάλιν.

6. Πάλιν οὖν κατὰ τὴν ἐπιούσαν Παρασκευὴν τῷ ὁμοίῳ τρόπῳ παραστὰς ὁ τρισμακαριώτατος Στέφανος, καὶ σφοδρότεραις 10 ἐπαπειλησάμενος παραγγελίαις, εἰς ἔκστασιν ἐνῆκε μείζω. Ὅρα γοῦν ἑαυτὸν ὁ πρεσβύτες ἀρπαζόμενον καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ ἀνιόντα μετέωρον, καὶ τὴν τοῦ λειψάνου φανέρωσιν τῷ ἐπισκόπῳ καταγγέλλοντα, παρ' οὗ καὶ τοιούτων κατακούειν ἔδοξε φωνῶν "Εἰ ταῦτα", φησὶν, "ὦ ἀγαπητέ, κατὰ τοὺς ἡμετέρους καιροὺς εὐδό- 15 κησεν ὁ Θεὸς ἐκφάναι, ἐμὲ δεῖ λαβεῖν ἐκεῖθεν τὸν βοῦν τὸν ἄρρενα, τὸν ἀροτῆρα· καὶ γὰρ ἡ πόλις ἡμῶν δι' ἀμαξῶν ὑπηρετεῖται· λείπει δὲ βοῦς τῇ ἀμάξῃ τῇ μεγάλῃ, ὃν ἔφης τρέφεσθαι παρὰ σοί. Δίκαιον οὖν μᾶλλον αὐτὸν ἔχειν τὴν πόλιν, σοὶ δὲ οἱ λοιποὶ δύο βόες καὶ τὸ θαμάλιον ἀρκέσουσι πρὸς τὴν τοῦ κατὰ σέ 20 χωρίου ἐργασίαν". Ταῦτα κατ' ἐκείνην τὴν ἔκστασιν ὁ Λουκιλιανὸς λέγειν τε καὶ ἀκούειν ὑπελάμβανεν· οὐ μάτην, ὡς ἔοικεν ἐδηλοῦτο δὲ διὰ τούτων, οἶμαι, τῶν μὲν ἄλλων ἢ ἐπὶ χώρας ἄφασις, τοῦ ἱεροῦ δὲ Στεφάνου ἢ πρὸς τὴν πόλιν ἀνακόμισις. Ὅτε δὲ τῷ ἀνδρὶ τῆς τοιαύτης ἐκστάσεως ἐπικειμένης, ὤρετο τοῖς 25 οἰκείοις ἐξ αὐτῆς ἀποκαθίστασθαι, ἀκούειν δὲ πάλιν πρὸς τοῦ ἀποκαθιστῶντος, "Εἴ γε βούλει", λέγοντος "τὸν παθούμενον εὐρεῖν, κατ' ἐκεῖνον ζητεῖ τὸν τόπον, ὃν Σύροι μὲν Λαλαγαβραάμ καλοῦσιν, Ἑλλάς δὲ γλῶσσα τοῦτο χωρίον ἐρμηνεύει Θεοῦ".

7. Τρίτην δὲ ταύτην ὄρασιν ὁ εὐλαβὴς ἐκεῖνος πρεσβύτες 30 χρηματισθεὶς, πονθάνεται μὲν ἐγερθεὶς τὸ δηλωθὲν αὐτῷ χωρίον, ἐλθὼν δὲ καὶ τὸν τόπον ἡσυχῇ κατασκεψάμενος, ἀνεισιν εἰς τὴν

- πόλιν ευθύς, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ προσελθὼν, Ἰωάννης δὲ τότε τῆς ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων καθηγεῖτο, τοὺς τε λόγους αὐτῷ πάντας καὶ τοὺς τῶν ὀπτασιῶν τρόπους ἐξηγήσατο· ὁ δὲ χαρὰς ἀπάτου πλησθεὶς καὶ τῷ τῶν θαυμασιῶν εὐχαριστήσας Θεῷ προτρέπεται:
- 5 κατὰ τὸν δηλωθέντα διορῶσαι τόπον· “Ἐπειδὴν δέ”, φησὶν, “εὐρύης, ἀκουστὸν ὅτι τάχιστα ποιήσον ἡμῖν”. Αὐτὸς δὲ τοὺς ἐπιτηδεύουσιν πρὸς τὴν ὀρυγὴν λαβὼν πρόσσεισι τῷ τόπῳ μετὰ σπουδῆς, καὶ δὴ βουνάριόν τι περὶ τὸν χώρον κατιδὼν ἀνεστώς, ἐκεῖ κατακεχώσθαι τὸν ζητούμενον ὑπέλαβε θησαυρόν· διὸ καὶ τοῦτο
- 10 διορῶσαι αὐτίκα βουλῆς γίνεται. Νύκτωρ δὲ αὐτῷ πάλιν ὁ ἄγιος ἐπιφανείας, “Μὴ βουληθῆς”, ἔφη, “κατὰ τὸν βουνὸν εἰς κενὸν καμεῖν· οὗτος γὰρ εἰς μαρτύριον ἐτέθη τοῦ ἐκεῖ συντελεσθέντος ἐφ’ ἡμῖν κοπετοῦ· ἀπὸ τοῦ βουνοῦ δὲ πρὸς βορρᾶν ὡς ἀπὸ πηγῶν ἐξδομήκοντα πέντε τὸ ὄρυγμα ποιοῦ”. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ διὰ τινος
- 15 ἄλλου μονάζοντος σημαίνων ἐκώλυε τοῦ βουνοῦ τὴν ὀρυγὴν· ἀλλ’ ὁμως ἐκαῖνοι μὴ πεισθέντες, δύσπιστον γὰρ ἄνθρωπος, καὶ μόλις ταῖς φωναῖς ἔωθεν δὲ μέχρι τρίτης ὥρας διασκάψαντες καὶ βαθύναντες ἐκαῖ, στήλην εὐρίσκουσιν λιθίνην γράμμασι γεγραμμένην ἐβραϊκοῖς· ἦν δὲ τῶν γεγραμμένων ὁ νοῦς· “Τοῦτο τὸ χωρίον κο-
- 20 πετὸς δικαίων καὶ ἁγίων θρηῆνος ὠνόμασται”. Ἐκεῖθεν λοιπὸν ἀποστάντες πρὸς τὸν ὑποδεδειγμένον ἀφικνοῦνται χώρον, ὅπου δὴ σύμμετρον ποιησάμενοι καταγῆς ὀρυγὴν πάντα σαφῶς, κατὰ τὴν ὑποφανέσσαν ὁρασιν, ἀνεῦρον καὶ ὑπὸ γῆν κεκρυμμένον ἀνίσχει φωστήρ, καὶ ὁ ποθοῦμενος ἐκπέφανται θησαυρός.
- 25 8. Ὁρῶνται γοῦν ὑῆκαι τέσσαρες, ἀλλήλων ἐγγὺς εὐθυμόμως κατακειμένοι, ἐκάστη δὲ τίτλος ἐπικείμενος Σύρων γράμμασι τὴν τοῦ ἔνδον ἐναποκειμένου προσηγορίαν κατεδήλου. Ἄφνω δὲ σεισμός γίνεται μέγας, ὥστε τὰ θεμέλια τρομαῖσι τῆς γῆς· ἀνακείνηται δὲ καὶ οἷον ἀνέθαλε τοῦ πρωτομάρτυρος ἡ σορός, ναὶ μὲν
- 30 καὶ ευωδία ὑπερφυῶς ἡδεῖα πληθυνθεῖσα μικροῦ δεῖν τοὺς παρόντας κατεχοίμιζε· φωναὶ δὲ θεῖαι οὐρανόθεν ρηγνύμεναι, Ἀγγέλων Θεοῦ δηλαδὴ, “Δόξα ἐν ὑψίστοις” βοῶντων “Θεῷ καὶ ἐπὶ

γῆς εἰρήνην, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία", εἰς δέκατον ἐξηκούοντο ση-
μεῖον· καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ θεραπεῖαι παρατυτὰ πλείσται·
τοῖς ὑπὸ ποικίλων παθῶν ὀγκουμένοις ἐνεργούμεναι τὴν μεγάλην
περὶ ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίαν καὶ τὴν τοῦ πρωτομάρτυρος χάριν
ἐκήρυκτον σαφέστατα.

5

9. Αὐτίκα τοίνυν ὁ τῶν Ἱεροσολύμων ἱεράρχης ἅμα δυσὶν
ἄλλοις παρατυχοῦσιν ἐπισκόποις καὶ τῷ κλήρῳ παντὶ παραγενό-
μενος, καὶ πᾶν δὲ τὸ πλήρωμα τῶν πιστῶν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ
χαρᾷ συνδραμόντες πνευματικῇ, καὶ τὸ σεπτὸν ἐκεῖνο καὶ ἅγιον
σῶμα προσκυνήσαντες, καὶ μετὰ φωτῶν καὶ ὕμνων καὶ θυμιαμά- 10
των καὶ τῆς πρεπούσης δοξολογίας καὶ ψαλμῶν καὶ τῆς ἀγίας
ἀγαγόντες πόλιν, τέως μὲν εἰς τὴν ἀγίαν αὐτὸ κατέθεντο Σιών
[καὶ] ναὸς τῷ ἁγίῳ σεβάσμιος κατὰ τὴν πόλιν αὐτὴν οἰκοδομεῖται.
ὁ δὲ οἰκοδομηκὼς Ἀλέξανδρος ἐκεῖνος ὁ συγκλητικός ἦν, ὃς πολλὰ
τοῦ ἀρχιερέως δεηθεὶς ἐν αὐτῷ τὸ τίμιον λείψανον μετὰ πάσης 15
μετέθηκε σεβασμιότητος. Οὕτω πλείους ἢ πέντε μετ' ἐκείνην
διήλθον τὴν μετάθεσιν ἐνιχυτοί, καὶ αὐτὸς ἄρρωστήσας τὴν ἐπὶ
θανάτῳ καὶ γλωσσόκομον μὲν ἑαυτῷ περσεῖνον τῷ τοῦ ἁγίου
παρόμοιον κατασκευασάμενος, ἔγγιστα δὲ τούτου κατατεθῆναι διαθέ-
μενος, κεκοίμηται.

20

10. Τούτων οὕτω γενομένων, μετὰ χρόνους ὀκτὼ τῆς Ἀλε-
ξάνδρου τελευτῆς ἢ αὐτοῦ γαμετῆ, διὰ τε τὸν αὐτῆς πλοῦτον καὶ
τὴν ὥραν τοῦ σώματος πρὸς γάμον αὐθις ἐλθεῖν ὑπὸ πολλῶν ἐνο-
χλουμένη, ἵνα μὴ τοῦτο πρᾶξαι καταναγκασθῇ, βουλὴν βουλευέται
τὸ σῶμα μὲν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἀναλαβεῖν, πρὸς τὸν πατέρα δὲ καὶ 25
τὴν οἰκίαν πόλιν Κωνσταντινούπολιν ἀναδραμεῖν. Κυρίλλου δὲ τότε
τοῦ ἐν ἁγίοις τὸν θρόνον διέποντος τῶν Ἱεροσολύμων, προσελθοῦσα
Ἰουλιανή—τοῦτο γὰρ ὄνομα τῇ γυναικί—παρηγεῖτο τοῦ ἀνδρὸς τὸ
σχῆνος λαβεῖν καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους ἐπανελθεῖν· αὐτοῦ δὲ τοῦτο
μὴ ἐπιτρέποντος ποιεῖν, γράμμασι μὲν ἐκείνῃ τὴν αὐτῆς γνώμην 30
διασημαίνει τῷ πατρί, σάκραν δὲ ἐξαίτεται βασιλικήν, ὥστε ἀνυ-
περιθέτως τὸ λείψανον ταύτῃ δοθῆναι τοῦ ἀνδρὸς. Γενομένου οὖν
τούτου καὶ τοῦ Κυρίλλου πρὸς τὴν δεσποτικὴν κέλυσιν ἀντειπεῖν

οὐ δυναμένου, πρῶτος οὕτως καὶ ἡπίως ὁ πατριάρχης αὐτὴν
προσκαλούμενος, "Πῶς", φησὶν, "ὦ γύναι, τὸ τοῦ ἀνδρός λείψα-
νον αἰτεῖς λαβεῖν; ἢ οὐκ οἶδας, ὡς ὁμοῦ τῷ ἁγίῳ κατατίθεται
Στεφάνῳ καὶ τὸ σκεῦος ὁμοιον, ὡς καὶ ἡμᾶς ἀγνοεῖν ὁποῖον ἐστι
5 τὸ ζητούμενον παρὰ σοῦ".—"Ἄλλ' ἐγώ", φησὶν, "ὦ δέσποτα, τὸ
τοῦ ἀνδρός αὐτὴ κατασκευασαμένη, ἀκριβῶς οἶδα καὶ μόνον, εἰ ἐπιτρέ-
φεις, τὸ οἰκεῖον παρεῖσομαι λαβοῦσα".—"Καὶ εἴπερ σαφῶς οἶδας",
εἶπεν αὐτῇ ἐκεῖνος, "εἰσελθοῦσα ἄρῃ τὸ σὸν καὶ ἴθι εἰς εἰρήνην".

11. Εὐθέως οὖν αὐτῇ τῆς καταθέσεως διανοιγείσης, θεῖα τινὶ
10 προνοία περιπλανηθεῖσα Ἰουλιανή, τὸ τοῦ ἀνδρός ἀφεῖσα γλωσσό-
κομον, τῷ τοῦ ἁγίου σφοδρότερον περιεπλέκετο καὶ γοεράς ἤρπαιε
φωνάς, καὶ θαυρύων προέχεε πηγάς, τοῦτο εἶναι τὸ ζητούμενον,
τοῦτο τοῦ ἀνδρός αὐτῆς καθεστάναι τὸ σκήνωμα λαμπραῖς δισχυρι-
ζομένη φωναῖς. Ἀδείας τοίνυν ἐνδοθείσης αὐτῇ, ἀνέλαβε τοῦτο
15 προθυμία πολλῇ. Εὐθύς οὖν παρασκευασαμένη, εἶτα τῷ ἀρχιερεῖ
καὶ πᾶσι συνταξαμένη τοῖς γνωστοῖς, εἶχετο πάνυ χαίρουσα τῆς
οδοῦ. Ἡ μὲν οὖν εἰς τὸ οἰκεῖον αὐτῆς ἐκάθητο βασιτέρνιον, τὸ
ἱερὸν δὲ λείψανον ἐν λεκτικίῳ ἐφ' ἡμιόνου καταθεῖσα, καὶ τοὺς
παῖδας αὐτῆς ἔμπροσθεν τε καὶ ὀπίσθεν ἔπεσθαι συντάξασα, οὕτω
20 τὴν ὁδοιπορίαν εὐθύμως ἄγαν ἐποιεῖτο. Ἀλλὰ τίς ἂν ἕκαστα τῶν
θαυμασίων ὑμνῆσαι τοῦ Θεοῦ; τίς δὲ πάσας αἰνέσειε τὰς κατὰ
τὴν ὁδὸν γενομένας διὰ τοῦ πρωτομάρτυρος μεγαλουργίας; δι' ὅλης
γάρ τῆς νυκτός ὕμνος Ἀγγέλων κατ' οὐρανὸν καὶ θεοπρεπῆς ἐξη-
κούετο δοξολογία, ὁσμῆς δὲ ὁ τόπος εὐώδους ὡς μύρου πολλοῦ
25 καταχυθέντος ἐπληροῦτο, καὶ τὰ πονηρὰ δὲ πνεύματα κάτωθεν
οἰμώζοντα "Οὐαὶ ἡμῖν" βοᾷς ἔκραγε συχναῖς, "οὐαί, οὐαί, ὅτι
Στέφανος μέσον παράγει ἡμῶν, δεινῶς μαστίζων ἡμᾶς". Τούτων
ἀκούοντες οἱ ἄνθρωποι τῶν φωνῶν ἐξεθαμβοῦντο καὶ φόβῳ συνεί-
χοντο καὶ τρόμῳ παρελύοντο· ἤδεσαν γὰρ ἤδη καὶ αὐτοὶ διὰ
30 τῶν τεκμηρίων, ὡς πλάνη περὶ τὴν τοῦ λειψάνου γέγονεν ἀνά-
ληψιν. Ὅμως ἡσυχῇ τὴν ἐπὶ θάλασσαν κατήγεσαν, τῶν ζώων,
ὥσπερ τινὸς σφοδρῶς αὐτὰ καταλύοντος, ἐπειγομένων.

12. Φθάνουσι τοίνυν τὴν Ἀσκάλωνα, πόλιν παράλιον, ὅπου
 δὴ πλοῖον εὗρον εὐθὺς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐξορμοῦν.
 Τοῦτο πεντήκοντα χρυσίων ἡ γυνὴ μισθωσαμένη καὶ τὸν θεῖον
 τοῦτον πρῶτον ἐναποθεμένη κοσμίως θησαυρόν, εἶτα καὶ αὕτη
 μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῆς πάντων ἐπιβάσα, καὶ οὕτως ἀνέμῳ ἐπι- 5
 τηδεῖω χρώμενοι σὺν εὐθυμῷ πάσῃ διήνουν τὸν πλοῦν. Ἐπεὶ δὲ
 κατὰ μέσον τοῦ πελάγους ἦσαν, ἄφνω περιπίπτουσι τρικυμία
 θεινῇ, καὶ δὴ τῆς θαλάσσης αὐτοῖς ἀγριουμένης καὶ αὐτανδρὸν κα-
 ταπιεῖν τὸ σκάφος ἐπωρουμένης, φόβῳ θεινῷ περισχεθέντες, τῷ
 ἄγῳ πάντες ἅμα πολλοῖς δάκρυσι καὶ ἱκετηρίοις προσέπιπτον 10
 βοαῖς. Ἐξαίφνης οὖν αὐτοῖς εὐωδίας ὑπερφυστάτης ἐκδοθείσης,
 ὑπερ ἑναργὲς ἦν τεκμήριον τῆς τοῦ ἱκετευομένου παρουσίας, ἀκοῦ-
 σαι φωνῆς παρ' αὐτοῦ "Μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμί".
 ἅμα δὲ τῷ λόγῳ καὶ ὁ ἄνεμος ἐκόπασε καὶ εἰς μεγάλῃ κατέστη
 γαλήνῃ ἡ ταραχὴ· πλεονάκεις ἑώρων φῶς μέγα νυκτὸς ἐπιφαίνον 15
 τῷ λειψάνῳ, καὶ Ἀγγέλων ἐπήκουον δοξολογίας, καὶ εὐωδίας πλη-
 ρούμενοι θάρσους ἅμα καὶ θάμβους ἐπληροῦντο. Ἐπεὶ δὲ πλησίον
 ἦσαν τῆς Ἀβύδου, ἔδει δὲ τούτους διὰ τῶν καλουμένων Στενῶν
 παραπλεῖν, χαλῶσι μὲν τὸ ἱστίον, πειρῶνται δὲ λαθεῖν, εἴ γε ἦν
 δυνατὸν, τὸν ἐκεῖ τοὺς παροδεύοντας ἐρευνῶμενον. Γίνεται τοίνυν 20
 μέγας ἄφνω σεισμὸς καὶ ἡ θάλασσα ἐταράττετο, καὶ ἡ γῆ ἐσειέτο,
 ἕως παρῶδευσε τὸ πλοῖον. Τί οὖν; ἐπιβοῶνται τινες τὸν ἄρχοντα,
 δαιμονιώδεις ἄνθρωποι δηλαδὴ, καὶ παροτρύνουσιν, "Οὐκ ἂν φθά-
 νοις" εἰπόντες "τουτὶ τὸ πλοῖον καταδραμεῖν καὶ πυρπολῆσαι; ἢ
 οὐκ οἶδας, ὥς ταῖς αὐτῶν μαγχαναῖς ὁ γενόμενος γέγονε σει- 25
 σμός; Αὐτίκα τοίνυν πάντε δρόμῳ ἐκεῖνος παρασκευασάμενος
 ἐπέταττεν ὅτι τάχιστα φθάσαντας πυρπολεῖν προσηγγικότες δὲ ἦδη
 τῷ τοῦ ἁγίου πλοίῳ, ἀγγελικῇ δυνάμει καὶ ἀοράτῳ παρελύθησαν
 χειρὶ, καὶ οὕτω προνοία κρείττονι πάσης ἐπηρείας διασωθέντες οἱ
 περὶ τὸν ἅγιον, προσορμίζονται τῇ Χαλκηδόνι. 30

13. Ἐν ἡμέραις δὲ πάντε τοῦ ἁγίου διατρίβοντος ἐκεῖ, πάν-
 τες οἱ ὑπὸ πνευμάτων ὁγλούμεναι πονηρῶν ἐγγίζοντες ἐβόων·

2 κῶδ. ἐξώρμουν. — 6 ἐπιτιθεῖω. — 7 κατεμέσον.

“Ω, ὦ, Στέφανος [ὁ] ὑπὸ Ἰουδαίων λιθοβοληθεὶς ἐξ Ἱερουσαλήμ
 ἦκεν ἄρτι βασανίσων ἡμᾶς”! Οὕτω κράζοντα καὶ ὥσπερ ὑπὸ πυ-
 ρὸς τὰ Δαιμόνια καταλαυνόμενα τῶν ἀνθρώπων ἐδραπέτευεν· πάν-
 τες δέ, ὅσοις ἐνέσκηψε νόσος παντοδαπή, τῇ ἁγίᾳ σορῶ προσπε-
 5 λάζοντες, ὑγιεῖς εὐθέως ἐγίνοντο, δοξάζοντες τὸν Θεόν. Ἐντεῦ-
 θεν ἀγαθὴ φήμη τὴν βασιλίδα διατρέχουσα, χαρὰς μὲν καὶ προ-
 θυμίας ἐπλήρου τοὺς χριστιανούς, λύπης δὲ καὶ ἀγανακτήσεως
 τοὺς ἔτι τῷ Ἑλληνισμῷ προστετηκότας. Ἐντεῦθεν καὶ βασιλεὺς
 ὁ μέγας διὰ τοῦ τῆς βασιλίδος ἱεράρχου — Μητροφάνης δὲ ὁ μα-
 10 καριώτατος ἦν — τὴν τοῦ ἁγίου πυθόμενος ἐπιδημίαν ἐξίστατό τε
 καὶ διηπορεῖτο, πῶς ἂν πιστεῦσαι δύναίτο τῇ αὐτοῦ πόλει τηλι-
 κοῦτον παραγεγονέναι ἀγαθόν· ἀνηνέχθη δὲ αὐτῷ καὶ περὶ Ἰου-
 λιανῆς, ἥτις αὐτίκα δὴ παραστᾶσα τῷ βασιλεῖ καὶ τὸν τρόπον
 τῆς τοῦ σώματος ἀνακομίσεως ἐρωτωμένη πᾶσαν ἐξῆς ὕφηγεῖτο
 15 τὴν παρακολουθήσασαν ἀλήθειαν, καὶ ὥς Ἀλεξάνδρου τοῦ συγ-
 κλητικοῦ γέγονει γυνή, καὶ ὅτι οὗτος πρὸ χρόνων ἀποβιώσας, ὅτε
 ναὸν τῷ πρωτομάρτυρι ἐξ οἰκείων ἀναλωμάτων ἐδεύματο, ἔγγιστα
 τούτῳ ταφῆναι ἐν ὁμοιοτάτῳ γλωσσοκόμῳ διετάξατο, καὶ ὥς αὕτη
 παρὰ πολλῶν ὀχλουμένη καὶ μὴ βουλομένη γῆμαι τὸ τοῦ ἀνδρὸς
 20 βεβούλευται λείψανον ἀναλαβεῖν καὶ πρὸς τὸν οἰκεῖον πατέρα καὶ
 τὴν πόλιν ταύτην ἀναδραμεῖν ὑπεμίμνησκε δὲ καὶ τῆς κελεύσεως,
 τῆς δι’ αὐτὴν τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἀρχιερεῖ καταπεμφθείσης, καὶ
 ὅτι “οἰκονομία θεία δηλονότι περιπλανηθεῖσα τὸ τοῦ ἁγίου λείψα-
 νον ἀντὶ τοῦ ἀνδρὸς ἦκω φέρουσα· εἰ δέ γε ταῦτα”, φησὶν, “βε-
 25 βαιότερον ἢ ὑμετέρα γινῶναι βούλεται θειότης, Ἐβραῖος αὐτίκα
 νυν παραγενέσθω καὶ τὸν ἐπὶ τῷ γλωσσοκόμῳ τίτλον ἀναγνώτω,
 καὶ δι’ αὐτοῦ τὸ ἀληθές, ὦ βασιλεῦ, ἀκριβῶς εἴσῃ”.

14. Εὐθὺς οὖν τοῦ αὐτοκράτορος ἐπισπουδάσαντος, Ἰουδαῖος
 τις ἐλθὼν καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἀναγνοὺς ἔφη· “Ἀληθῶς οὗτός ἐστιν
 30 ὁ μέγας Στέφανος, καὶ γὰρ πιστεύω δι’ αὐτοῦ Χριστῷ, ὅτι παρά-
 δοξα εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου σήμερον”. Ταῦτα Κωνσταντῖνος ὁ
 φιλευσεβὴς βασιλεὺς ἀκηκώς, καὶ πλείστης ὕψης ἀγαλλιᾶσθαι

πληρωθεῖς, τῷ ἁγίῳ προσέταξεν ἀρχιερεῖ μετὰ παντός τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ προσυπαντῆν γενέσθαι καὶ μετὰ τιμῆς ἀπάσης καὶ ἀμυθήτου σεβάσματος δοξολογοῦντας εἰς τὰ βασίλεια τὸν ἅγιον ἐνεγκεῖν. Προλαβοῦσα τοίνυν Ἰουλιανὴ καὶ διαπεράσασα τοῦτον εἰς τὸ ἐπιλεγόμενον ἤγαγε Σταυρίον· ὅθεν δὴ τὰς ἡμιόνους ὑπο- 5 ζεύξαντες τῷ ἁγίῳ ἐπὶ τοῦ ἄρματος καὶ τὴν ἁγίαν αὐτῷ ἐπιθέμενοι σορόν, ἤλαυνον ὡς ἐπὶ τὰ βασίλεια· ταύτῃ τοι καὶ Ζεῦγμα τὸν τόπον ἐκαῖνον ἔφασαν κατωνομάσθαι.

15. Πάντα μὲν οὖν κατ' εἶδος τὰ τοῦ ἁγίου θαυμάσια, ὅσα κατὰ τὴν εἰσόδον ἐκείνην πεποιήκεν, εἰ καὶ ἡμῖν καταλέγειν οὐ 10 δυνατόν, ἀλλ' οὐ δῆπου δίκαιον ἂν εἶη καὶ κατασιγῆσαι πάντα· ὀλίγα δέ τινα, πρὸς τὴν τῆς θείας δυνάμεως ἐνδειξιν, εὐλογον ἐπιτόμως ἐντάξει τῇ γραφῇ. Ἐν ὅσῳ γὰρ ὁ λαὸς ἡὐτρεπίετο πρὸς τὴν τοῦ ἱεροῦ λειψάνου προπομπήν, γυνή τις ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ λαχούσα τὴν οἰκησιν, πνεῦμα πύθωνος ἔχουσα, ἀνακέκραγε βοῶσα· 15 “ὦ βία! πόθεν ἡμῖν ὁ πρωτόμαρτυς οὗτος Στέφανος ἐπῆλθεν; πόθεν ἡ δεινὴ μάλιστα αὕτη τοῖς ἡμετέροις ἐπεφοίτησε τόποις”; Πολλὰ δὲ κράξαν τὸ πνεῦμα καὶ διασπαράζαμενον ἐξῆλθε, μηδὲν βλάψαν αὐτήν. Ἄλλη δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον οἰκοῦσα, χρόνοις δὲ πολλοῖς τῷ τῆς αἰμορροίας κατεσχημένῃ πάθει, ἀκούσασα τοῦ 20 ὄχλου, ὡς ὑδάτων θορυβούντων πολλῶν, καὶ ὥσπερ ἐν ἐκστάσει γενομένη, ἀκούειν ἔδοξε φωνῆς, “Ἀνάστα” λεγούσης “καὶ κολλήθητι τῷ ἄρματι Στεφάνου τοῦ ἀπὸ Ἱεροσολύμων νῦν ἐπιδεδημηκότος”. Τῆς δὲ ταχὺ διαναστάσης καὶ τοῦ ὀχλήματος ἔγγιστα γεγενημένης, παραυτίκα τὸ αἷμα μὲν ἐξηράνθη, αὐτὴ δὲ τελείας αἰσθηθεῖσα 25 τῆς ἰάσεως, ἐβόα χαίρουσα πάντο καὶ δοξάζουσα τὸν Θεόν. Ἀνὴρ δέ τις τῶν ἐν ἀτιώματι καταλογιζομένων στρατιωτικῷ, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ κατὰ τὸ Ζεῦγμα μένων, υἱὸν εἶχε παραλελυμένον ἐκ γενετῆς, ὡς ἐκκαίδεκα χρόνων καθεστῶτα. Οὗτος ἰδὼν τὰ διὰ τοῦ ἁγίου γινόμενα θαυμάσια, τὸν υἱὸν ἐπ' ὤμων ἀναλαβὼν καὶ τῷ ἁγίῳ 30 προσαγαγὼν, ἔμπροσθεν ρίπτει τοῦ ὀχλήματος· κατ' αὐτήν δὲ τὴν ὥραν ὁ παράλυτος ἀναστάς, καὶ τοῦ τιμίου σκεύους ἐκείνου περι-

δεδραγμένος, ἔκραξε φωνῇ ἰσχυρᾷ· "Ὁ τῶν χρονίων με δεσμῶν
καὶ τῆς χαλεπῆς κατακλίσεως διὰ τοῦ θείου σου πρωτομάρτυρος
ἀνορθωσάμενος, εὐχαριστῶ σοι, δέσποτα κύριε Θεέ, ὅτι ἐπισκεψά-
μενος ἠλέησάς με". Καὶ πάντες δὲ οἱ λαοὶ τὰ παράδοξα θεώ-
5 μενοι δοῶν τῷ τῆς δόξης ἐπεκρότου Θεῷ.

16. Εἶλκον τοιγαροῦν αἱ ἡμίονοι τὸ ἄρμα, τοῦ τε μεγάλου
ἀρχιερέως καὶ τοῦ κλήρου παντός καὶ τοῦ λαοῦ παντός, ἀρχόντων
καὶ ἀρχομένων, νεανίσκων καὶ παρθένων, πρεσβυτέρων καὶ νεω-
τέρων, καὶ πάσης τῆς πόλεως, τῶν μὲν πραηγουμένων, τῶν δὲ
10 παρεπομένων καὶ πάσας ἀγυῖας, ἀμφοδούς τε καὶ πάσας στε-
νοχωρούντων οδοὺς καὶ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην καὶ παναρμόιον
ἀνακρουομένων ὑμνωδίαν· ἔγοντο δὲ τὰ ζῶα συντόνως, ἕως εἰς
τόπον ἡλθον Κωνσταντιανὰς ὀνομαζόμενον. Ἐκεῖ, δὴ γενόμεναι,
καὶ ὥσπερ τινὶ δεσμῷ βιαίως κρατούμεναι, μεταβαίνειν οὐ κατί-
15 σχυον· ἐγκειμένων δὲ τῶν ἡνιόχων καὶ ταῖς μάστιξιν αὐτὰς ἀπο-
τόμως κατακλιζομένων, ἔμενον οὐδὲν ἥττον ἀμετακίνητοι καὶ ἀμε-
τάστατοι. Ταῦτα δηλοῦται κατατάχως τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ δώδεκα
ἄλλας εὐθύς ἡμιόνους ἀποστέλλει, ὥς, καμουσῶν τῶν πρώτων,
ταύτας ἐλκύσαι τὸ ὄχημα θυνησομένας· καὶ αὐτῶν δὲ ὑπεξευγμέ-
20 νων ὁμοίως ταῖς ἄλλαις ροπῇ θείᾳ πεπεδημένων ἐπὶ πολὺ καὶ
οὐδεμιᾷ μηχανῇ κινουμένων, ἀλλ' ἀκινήτων ἵσταμένων, μία τις
ἐξαπίνης αὐτῶν τὸ στόμα διανοίξασα, ὡς ἐπὶ τοῦ Βαλαάμ πάλαι
τρόπον, ἀνθρωπίνῃ ἐβόᾳ τοῖς παροῦσι φωνῇ· "Ἔως τίνος ἀνή-
νυτα κάμνετε, ἄνθρωποι; καὶ ἵνα τί τύπτετε τὰς ἡμετέρας ὄφεις;
25 ἐνταῦθα τὸν ἄγιον κατατεθῆναι δεῖ".

17. Τοῦτων ὁ ἀρχιεπίσκοπος καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπακούσας τῶν
φωνῶν, φόβου τε καὶ ἐκπλήξεως πλησθέντες, μεγάλη φωνῇ τὸν
αἶνον ἀπεδίδουν τῷ Θεῷ, τῷ ἀποκαλύπτοντι θαυμάσια μεγάλα
μόνῳ. Ἐξέστη ταῦτα γνούς καὶ ὁ πιστότατος βασιλεὺς, παραχρῆμα
30 δὲ χειρὶ πολλῇ καὶ σπουδῇ τὸν ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ σεβάσμιον [ὠκοδο-
μήσατο] τῷ ἁγίῳ πρωτάθλῳ ναόν, ὅπου δὴ τὸ σεβασμιώτατον τοῦ
μακαριωτάτου ἀποστόλου καὶ πρωτομάρτυρος Στεφάνου λείψανον

κατὰ τὴν δευτέραν αὐγούστου σεβασμίως κατατεθὲν πλείστας ὕσας
ιάσεις καὶ θεραπείας ἄχρι καὶ τήμερον ἐπὶ τῶν μετὰ πίστεως ἐπιδεί-
κνυται προσερχομένων. Τοῦτου τῆς μερίδος καὶ τῆς χάριτος καὶ ἀγί-
τητος καὶ δυνάμεως τοῦ πνεύματος καταξιωθείημεν καὶ ἡμεῖς,
ὥς ἡμῖν ἐφικτόν, Κύριε πάτερ, Κύριε υἱέ, Κύριε παράκλητε, 5
τριάς ἁγία καὶ ὁμοούσιε, πρεσβείαις τῆς ὑπεράγνου Θεομήτορος
καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ αὐτῷ δὴ τοῦτου τοῦ ἡμετέρου μετὰ σὲ
σωτῆρος καὶ προστάτου καὶ ἀντιλήπτορος Στεφάνου, εἰς δόξαν
καὶ τιμὴν καὶ αἶνον τοῦ ἁγίου καὶ προσκυνητοῦ σου ὀνόματος εἰς
αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

IV.

ANONYMON

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΥΡΑ ΣΤΕΦΑΝΟΝ

(Cod. Sabait. 79, fol. 553-59)¹.

1. Πάντας μὲν τοὺς μάρτυρας τιμᾶν ἄξιον, τὸν δὲ Στέφανον
πολλῷ μᾶλλον· οἱ μὲν γὰρ μετὰ τὸν Στέφανον εἰς Στέφανον ἀπο-
βλέπουσιν, ὁ δὲ Στέφανος [εἰς] τὸν Ἰησοῦν· εἰ γὰρ καὶ γεγονάσιν
μάρτυρες πάλοι οἱ προφηῆται, ἀλλ' οὐπω ὑπὲρ τοῦ σταυρωθέντος
5 τεθνήκασιν· εἰ γὰρ ἐπροείδεν, ἀλλὰ μετὰ τὸ πάθος ἄλλος ὁ
αἰών. Πρῶτος Στέφανος μετὰ τὸν Κύριον τὴν τῶν ἀντικειμένων
ἔρρηξεν φάλαγγα, πρῶτος διέβη ἐπὶ τὰ ἔγχνη τοῦ δεσπότου,
πρῶτος ἄνθρωπος ἐνέπαιζεν θανάτῳ· εἰ γὰρ προετρέπετο Ἰησοῦς
αὐτὸς θάνατον νικήσας, ἀλλὰ Θεὸς ἦν· ἀνθρώπων δὲ χρεῖα ἦν
10 εἰς προτροπὴν, ἵνα ὁμοδόλους προτρέψωνται. Πρῶτος ὁ βασιλεὺς,
δεύτερος ὁ γενναῖος στρατιώτης κατὰ θανάτου ὤπλισατο, οὐχ ἵνα
μὴ ἀποθάνῃ, ἀλλ' ἵνα ἀποθανὼν ζήσῃ· πρῶτος πρὸς τὴν ἀκμὴν
τὴν ἰουδαίαν ἔστη· πρῶτος ἤλεγξεν αὐτῶν τὴν ἀγνωμοσύνην· πρῶτος
αὐτοὺς ἐδίδασκεν, ὅτι μάτην ἀνήλωσαν τὰ ἀργύρια, μάτην μὲν δόν-
15 τες τῷ προδότῃ, μάτην δὲ τοῖς στρατιώταις, τῷ προδότῃ μὲν ἵνα
ἀποκτείνωσιν, τοῖς δὲ στρατιώταις, ἵνα τὴν ἀνάστασιν ἀθετήσωσιν·
κατηγόρησεν δὲ αὐτῶν καὶ δόσεως, καὶ λήμψεως δέ, ἀφ' ὧν εἰλή-

¹ Ἱεροσολομίτ. Βιβλιοθήκη, II, σ. 146.

3 προσέθηκα τὸ εἰς. — 5 ἐπροείδεν] οὕτως ἐν τῷ κώδικι. — 7 κωδ. ἔρριξεν. —

14 ἀνείλωσιν.

φασιν τιμήν. Πάλιν τοῦ μὲν Ἰωσήφ οἱ εἰδότες τὰς Γραφὰς νοοῦσι τὰ λεγόμενα.

2. Οὗτος ὁ ἀνὴρ ἀνέκραξεν εἰς τὰ ὦτα τῶν σταυρωσάντων, ὅτι "Ζῆ ὁ σταυρωθεὶς καὶ οὐκ ἐπὶ σταυροῦ αὐτὸν βλέπω, ἀλλ' ἐν δόξῃ, ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρός". Ἦκουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ οἷον τὸ 5 ἄλγημα τῶν συνειδόντων! Οὗτος ὁ ἀνὴρ καλὴν θύραν τοῖς ὁμοδούλοις ἔδειξεν, δείξας ὅτι θάνατος λοιπὸν ἀνθρώποις παίγνιον, ὅτι τὸ κέντρον αὐτοῦ κέκριται, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἁμαρτίας περιήρηται, ὅτι ἡ κατάρρα ἐσβέσθη, ὅτι Ζῆ ὁ βασιλεὺς καὶ Ζῶν ἐργάζεται· πόθω γὰρ Ζῶν ἔτι, ὦν ἐν σώματι, εἰς ἀγγελικὴν 10 μορφὴν μετέπεσεν· λέγει γὰρ ἡ Γραφή, ὅτι "ἀνένισαντες εἰς αὐτὸν οἱ καθήμενοι εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς πρόσωπον Ἀγγέλου". ὁ γὰρ τὰ Ἰησοῦ ὑπηρετήσαι σπεύσας τῷ ὑπὸ Ἀγγέλων ὑπηρετουμένῳ εἰκότως μετέβαλεν τὴν μορφὴν εἰς ἁλίαν τῆς ὑπηρεσίας. Εἶδεν, ὃ ἐπεπόθει οὐκ εἶδον οἱ διώκοντες· ὧ γὰρ βούλεται Ἰησοῦς 15 ὁράσθαι· οἱ δὲ ἀνάξιοι καὶ παρόντα οὐκ ἔβλεπον· οὐκ ἔσαν ἄξιοι θεάσασθαι τὸν ἀναστάντα, καί μοι δοκεῖ διὰ τοῦτο μὴ βούλεσθαι τὸν σωτήρα μετὰ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῖς λαλῆσαι, ὅτι ἀπώλεσαν τὸ φῶς, ὅτι ἀπέκλεισαν τὴν πηγὴν· αὐτοὶ ἀπέκλεισαν, ἀλλ' ἐαυτὴν ἡ πηγὴ ἤνοιξεν εἰς ἔθνη. 20

3. Εἰστήκει Στέφανος εἰς μέσον πνεόντων φόνον· ἀπηριθμίστατο τὰ παλαιά, ἵνα διδάξῃ, ὅτι ἐκεῖνα εἰδώς, ταῦτα δὲ ἐκείνων μεμάθηκεν· κέκληκεν πατέρας καὶ ἀδελφοὺς. Εἰ μέμνησθε τῶν Πράξεων, ἐπιγινώσκετε τὰ ἐκεῖθεν. "Ἄνδρες", φησὶν, "πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἀκούσατε". Ἐκτίθεται, ὅσα ὁ Θεὸς τῷ Ἀβραάμ 25 ἐπαγγέλλεται, ἵνα πιστεῦσωσιν, ὑπομνήσας τῶν ζητούντων πατέρων ἐν Ἰωσήφ, ἵνα ἐλέγξῃ ὅτι ἐκείνων τῶν πατέρων ταῦτα τὰ τέκνα. Πεπράχασιν ἐκεῖνοι, πεπράχατε καὶ ὑμεῖς· καὶ πάλαι τριάκοντα ἀργυρίων ἔλαβον τὸν τύπον τὸν πατρικόν· διδώσι καὶ αὐτοὶ τῷ Ἰούδα. Ὑπέμνησεν καὶ Μωϋσέως· "ἔστησεν αὐτόν", 30 φησὶν, "ὁ Θεὸς ἄρχοντα ἐφ' ὑμᾶς". Ὑπέμνησεν καὶ τοῦ Δαυὶδ,

1 κωδ. ἰδοτε. — 11 Πράξ. ζ', 15. — 15 ἰδεν - - ἰδον. — 22 ἰδώς. — 24 Πράξ. ζ', 1. — 26 ζητούντων. — 29 ἀρχόντων || διδώσι. — 30 Πράξ. ζ', 28, 35.

ἵνα ὑπομνησθῶσιν [τοῦ] "ἐκ σπέρματος Δαυὶδ". Εἶπε "καὶ Σολομὼν
 ὠκοδόμησεν ἑαυτῷ οἶκον", ἐπειδὴ εἰς τὸν οἶκον εἶχον τὸ καύ-
 χημα. Οὐδὲ τοῦτο παρεῖδεν ὁ ἐλέγχων· οὐ γὰρ ὁ Θεὸς ἐν χειρο-
 ποιήτοις κατοικεῖ. Πολλὰ ἀριθμήσας ἐλέγχει. "Ὑμεῖς αἰὶ τῷ
 5 πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀνθίστασθε· ἀνείλατε τοὺς προδρόμους· οὐδὲν
 μέγα, εἰ καὶ τὸν ἐπελθόντα οὐκ ἠκούσατε τῶν προκηρυξάντων·
 ἤθελήσατε τὸν παραγενόμενον".

4. Ταῦτα εἰπὼν ἀνέβλεπεν εἰς τὸν οὐρανόν· ὅπου γὰρ ὁ πό-
 θος, ἐκεῖ καὶ ὁ ἀφθαλμός. Ἀνεβόησεν τοῖς μὴ ὁρῶσιν ὁ ὁρῶν·
 10 ἀνέωξεν γὰρ καὶ οὐρανοὺς ὁ προθυμούμενος. Καὶ οὐ πρότερον
 παύεται, πρὶν στηρίξαι τὸν ποιοῦμενον· ὁρᾷ γὰρ, ψηφίῳ, τὸν υἱὸν
 τοῦ ἀνθρώπου· "ὃν ὑμεῖς εἶδετε ἀνθρώπου, ἐγὼ εἶδον ἐν δεξιᾷ
 τοῦ πατρός· ὃν ὑμεῖς ἐκρεμάσατε ἐπὶ ξύλου, ἐγὼ εἶδον ἐν δεξιᾷ τοῦ
 πατρός· ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε θανάτῳ, ἐγὼ εἶδον ζῶντα· ὃν παρε-
 15 στήσατε πρὸς ἡγεμόνα, ἐγὼ ὁρῶ ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρός".
 Ἐπέσχον τὰ ὦτα παραιτούμενοι ἀκροάσασθαι· ἐκάμμυσαν τὰ
 ὄμματα· οὐ γὰρ ἄξιοι ἦσαν τοῦ καλλίστου φωτός. ἤρξαντο βάλ-
 λειν τοὺς λίθους· ὃ δὲ ὥσπερ - - ἤγεῖτο βάλλεσθαι, οὐ κακούρ-
 γους ἡγούμενος τοὺς ἀναιροῦντας, ἀλλ' εὐεργέτας νομίζων· οὐ γὰρ
 20 τὸ γινόμενον ἐσκόπει, ἀλλὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς προαιρέσεως
 ἐβλεπεν· ἀναλῦσαι ἤθελεν καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. Ἀκοντες εὐεργε-
 τοῦσιν τοὺς ὑπ' αὐτούς—Θεὸς δὲ ἀγαθός, ὅτι μακροθυμεῖ—, ὥσπερ
 πεπράκασι κακῶς τὸν Ἰησοῦν· ἤκεν δὲ καλῶς ὁ Θεός. Ἐβαλλον
 λίθους· ἔσπευσαν θανατῶσαι αὐτόν· μετεκλήθη· ἐνόμισαν φθορᾷ
 25 παραδεδωκέναι καὶ χαρίζονται αὐτῷ οὐκ αὐτοί, ἀλλ' ὁ ἀφθαρτος
 ἀφθαρσίαν. Ἐβαλλον λίθους οὐ τοσοῦτο νεκρούς, ὅσον ὁ πόθος
 ἐρώννυσεν, καὶ ἔχαιρεν ὁ εὐσεβὴς ταῖς τῶν λίθων βολαῖς, ἀφορῶν
 πρὸς τὸν μισθὸν καὶ λέγων τὰ τοῦ Δαβίδ· "Τί ἀνταποδώσω τῷ
 Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἀνταπέδωκέν μοι; Εὐπορίαν ἤγεῖτο τὴν
 30 ἐπιβουλήν. Ἔστιν μόνος βασιλεὺς, ἵνα στεφανώσῃ Στέφανον· ἀνέ-

1 Ἰωάν. ζ', 42. Ῥωμ. α', 3. Τιμόθ. 2, β', 8 || Πράξ. ζ', 45, 46.—1/2 Πράξ. ζ',
 47.—3 Πράξ. ζ', 48.—4 Πράξ. ζ', 51-53.—11 στηρίξει.—11/15 Πράξ. ζ', 54-
 56.—13 ἰδοὺ.—18 ὥσπερ εἰδοίς.—23 πέπρακας.—28 Ψάλ. ρε', 3.

στη ὁ ἅγιος τὸν ποθοῦντα δέξασθαι, ὁ δὲ ποθὼν κερδαίνει τὸν ποθοῦμενον, ὥσπερ, εἰν ἀνοήτης τὰ ὄμματα, ἀπολαύεις φωτός· ἐὰν δὲ χαμνύσης, σὺ μὲν ἀπεστερήθης, φῶς δὲ τυγχάνει—· παραμυθεῖτέ με τὰ ἐξῆς.

5 Ὡ. Πρεσβεύει Στέφανος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ βραδύνωμεν· εἰ γὰρ ὑπὲρ τῶν λιθασάντων ἐπρέσβευεν, ὑπὲρ τῶν τιμώντων οὐ πρεσβεύει; Τιμῶμεν τοίνυν τοὺς μάρτυρας· εἰ καὶ μὴ κατ' ἀξίαν δυνάμεθα, ὁμῶς τιμῶμεν μάρτυρας γὰρ ὁ μὴ τιμῶν αἰδεσθήσεται μάρτυσιν ἐντυγχάνων. Εἰ οὐ χρεῖαν ἔχεις πρεσβευτῶν, μὴ ἀπαίτει τιμᾶς· εἰ δὲ χρεῖαν ἔχομεν, πῶς μὴ τιμήσωμεν τοὺς μάρτυρας, ἵνα 10 εὐχαῖς αὐτῶν ἐν σκηναῖς ἁγίων ὑποδεχθῶμεν; Πόσοι ἀπήτησαν εἰς μαρτύρων [εἶναι] τιμὴν καὶ ἀπῆλθον μάρτυρες! καὶ γὰρ μὴ παρῆ τὸ ἔργον, ἀρκεῖ ἡ προαίρεσις. Μάρτυς ὁ ἐπιθυμήσας μαρτυρίου· ὁ γὰρ βουλόμενος ἔχει τὸ ἔργον σὺν τῇ βουλήσει. Ἄπαντες τοιγαροῦν τιμῶμεν τοὺς μάρτυρας, ἵνα δι' αὐτῶν τὸν ἀθλοθέτην δόξασωμεν· ὁ γὰρ τιμῶν τὸν δοῦλον, τὸν δεσπότην θεραπεύει. Αὐτῷ 15 ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

1 κῶδ. κερδαίνειν. — 3 παραμυθεῖται. — 9 ἀπαίτει τιμᾶς] ἀπόγρ. ἀπάντα τιμᾶν. — 12 ἀπῆλθαν.

V.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΦΛΩΡΕΝΤΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΦΩΤΙΚΗΣ

ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα.

(Cod. Sabait 103, f. 12-16)¹.

1. Τὰς μὲν οὖν λαμπράς καὶ ὁλοφαεῖς τοῦ μάρτυρος τῶν
 5 μαρτύρων νικηφόρους μαρμαρυγὰς καὶ τῆς καρφῆς πάντων τῶν
 ἀθλησάντων, τοῦ ἐξάρχου τῆς εἰς Χριστὸν ὁμολογίας, τοῦ στεφαν-
 νίτου τῆς οἰκουμένης, τοῦ κατὰ πάντων τῶν ἄθλων βεβηκότος
 Στεφάνου, τοῦ τὸ μαρτύριον καταδείξαντος, ἱκανῶς αἱ ἱεραὶ βίβλοι
 ἐντὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν θαπέδων ὁσημέραι κηρύττουσαι ἐπισήμους
 10 ἀπέφηναν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐπίδοξον καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης πά-
 θος τοῦ μάρτυρος παμφαῖνον ταῖς μαρμαρυγαῖς ἀστράπτει τὰς
 λαμπηδόνας καὶ ὁ εὐκλεὴς στέφανος τοῦ Στεφάνου κατὰ κόσμον
 διαλάμπων, τὰς τῶν εὐσεβεστέρων ψυχὰς ἐρεθίζων οὐ παύεται,
 εἰκότως ἀπ' ἐκείνης τῆς λάμπσεως ἐπιδέεται ὁ φράζων τὰ τοῦτου
 15 ἐγκώμια καὶ τὴν ἄνωθεν ἐπιβοᾶ συνεργίαν, ἵν' ἐκείθεν φαινού-
 μενον τὸ ὄμμα τῆς διανοίας βραχυτάτου τινὸς χαρακτῆρος τῶν
 ἐκείνου ἀρετῶν ἐκ μέρους ἐπιφάνῃσαι ὁνησῇται· τὰ γὰρ ἐπιδόξα

¹ Ἱεροσολομ. Βιβλιοθήκη, II, σ. 175. Κωδιξ τῆς ιε' ἑκατ. Κατὰ τὸν τύπον ἀνέκ-
 δοτὸν μου κατάλογον τῶν ἐν τῇ μονῇ Κοσινίτζης ἐλληνικῶν κωδίκων ἐπιγράφεται
 τοῦτο τὸ κείμενον [ἀριθ. 28, φύλ. 4] οὕτως· "Φλωρεντίου πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων
 ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον· ἐγράφη δὲ οὕτως ὁ κωδιξ τῆς ιε' ἑκατ.

1. κωδ. φλωρεντίου. — 9 ἐκκλησιαστικῶν θ. ὡς ἡμέραι || ἐπισείμους. —
 11 πᾶμφαίνων. — 12 εὐκλεεῖς. — 15 ἐπιβοᾶ. — 17 ἀρετῶν || ὁνησεται.

τῶν ἐκεῖνου θαυμάτων ἐκλάμποντα ὑπὲρ τὴν ἡλιακὴν ἀκτῖνα συ-
σκιάζουσι τὰς ὀψεις τῶν ἐντυγχανόντων τοῖς τούτου παθήμασιν.
Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ τὰ τῶν ἔργων ὠτύγια καὶ τὰ εὐμεγέθη τῶν
δωμάτων οἶδεν καὶ ἡ βραχυτάτη σφραγὶς ἐναγκαλιζέσθαι, τοσοῦ-
τον ἢ βρότειος γλῶττα βιάζεται, τὰ πληκτὰ τοῦ λόγου ταῖς εὐφη- 5
μίαις ἀνακινεῖν πειραζομένη, ὅταν ἰσχύει πόθος καὶ ζῆλος ἐπι-
τρέπει φιλίας· ὥσπερ γάρ ἐστιν κύρη ἐν ὀφθαλμῷ, οὕτως ὁ πο-
λύτλας Στέφανος ἐν τοῖς πανταχοῦ μάρτυσιν ἰδρυμένος, τοῖς βασι-
λείαις τῶν παθημάτων ἀγλαϊζόμενος· καὶ ὥσπερ ὁ νόμος τῆς φύ-
σεως τὴν μέλιτταν στρατηγεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐξάρχου παρασκευάζει, 10
οὐ πρότερον τῶν σίμβλων ἀφιπταμένην, πρὶν ἂν ὁ βασιλεὺς τῆς
πτήσεως ἀφηγήσῃται, οὕτως καὶ ὁ θεοπρεπὴς ἐσμός τῶν μετὰ
ταῦτα μαρτύρων, μὴ προηγησαμένου τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς εἰς Χριστὸν
ὁμολογίας, οὐκ ἂν τὴν πίστιν τὴν πρὸς οὐρανούς τῷ παθεῖν
ἐνενόησεν, εἰ μὴ πρότερον οὗτος ὁ τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστὴς τοὺς 15
καλλινίκους στεφάνους τῆς νίκης προδραμῶν ἀνεδήσατο τῷ πάθει.

2. Παρὰ μὲν τὸν καιρὸν τῆς κατὰ τὸν βίον ἐπιδημίας ἔβρουεν
τὴν εὐσεβείαν, κομῶν τὰς μακαρίας τῶν χριστιανῶν ἐλπίδας, ἐπή-
γαζεν τὰνάματα τῆς διδασκαλίας, ἔγινε τὰς ἀρετὰς τῆς εὐσε-
βείας, ἐπυρπόλει τὰς αἰσθήσεις, τοῖς κατὰ Θεὸν πόθοις ἀναπτό- 20
μενος, ὥσυνεν τὴν γλῶτταν ταῖς εὐφημίαις εὐρυτάτῳ στόματι,
ἐνεχρόνιζεν ταῖς ψαλμωδαῖς τῷ ὄρω τῆς καρδίας, νύκτωρ τε καὶ
μεθ' ἡμέραν ἐκίνει πρὸς ὁσιολογίαν· κέρδος αὐτῷ τὰ πνευματικά,
βρωσις αὐτῷ καὶ πόσις τὰ θεοφιλῆ· φιλόχριστος τὸν τρόπον, ὅλος
πρὸς ἀρετὴν βλέπων, ποικίλλων τὰ τῆς εὐσεβείας κατορθώματα· 25
νύκτωρ ἄυπνος, ἐγρήγορος τὴν εὐσεβείαν, διεγχευόμενος τὸν
λόγον, ἀκαταμάχητος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὑπερασπίζων τοῦ δι-
καίου, ἀκάμας τὴν διδασκαλίαν, ἐνδελεχῶν ταῖς παραινέσεσιν, διδά-
σκων τὰ φιλόχριστα, ὑπὲρ πάντων ἡδονὴν τοῖς Χριστοῦ παθήμα-

3 κῶδ. ἐργονογύρια. — 7 φιλοῖας. — 8 ἡδυνέμενος. — 10 στρατηγεῖσθαι. — 11 ἂν ὁ
ἀνο. — 12 ἀφελγέσται || θεοπρεπέις. — 14 πίστην || τῷ το. — 17 ἐπιδημίας. —
19 διδασκαλείας ἡμῶν. — 23 ἐκείνη πρὸς οἰολογίαν. — 25 ποικείλλων. — 26 δι-
γειγευόμενος. — 29 ἰδονήν.

σιν ἐφαιδρύνετο. Ἀνάπαυσις αὐτῷ παθεῖν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας·
 ἔχαιρε τοῖς κινδύνοις, ἐπαρρησιάζετο τοῖς θεοφιλέσιν, συνέχυνεν
 Ἰουδαίους, διακατήλεγε τοὺς Φαρισαίους, τοῖς προφητικοῖς μη-
 νύμασιν τὰ τοῦ Χριστοῦ παθήματα σαφῶς ἀπεδείκνυνεν, ἐχαλίνου
 5 τὰς τῶν ρητόρων εὐγλωττίας, ἐνέφραττεν τὰς τῶν φιλοσόφων
 πανουργίας, ἔτεμνεν τὸ πέλαγος τῆς εἰδωλολατρείας ταῖς θεολο-
 γίαις, κατηγόρει τῆς ἀγνοίας, ἤλεγε τὴν ἀγνωσίαν· ἐδραπέτευεν
 ἡ κακία, ἐπαρρησιάζετο ἡ θεογνωσία, ἐκποδῶν ἐγίγνοντο αἱ μισαι-
 φονίαι· πᾶν ὕψωμα κατεφέρετο τῇ τοῦ Στεφάνου φιλοσοφίᾳ, πᾶσα
 10 ταπείνωσις ἐξωγοῦτο πρὸς ὕψος· ἤγειρεν πτωχὸν ἀπὸ γῆς καὶ
 πένητα ἀπὸ κοπρίας ἐσήγειρεν, ἐλάλει πρὸς τοὺς παρατυγχάνον-
 τας, ἤλεγεν, συνδιακατεφέρετο καὶ τὸν Παῦλον πρὸ τοῦ Παύλου
 μιμούμενος, μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ Παύλου διδάσκαλος γινόμενος·
 ὁ μὲν γὰρ πρῶτος, ὁ δὲ δεύτερος τὴν περὶ Χριστοῦ ἠύγασεν φι-
 15 λοσοφίαν· ὁ μὲν γὰρ Παῦλος μετὰ τὸν Στέφανον ἐδημηγόρει τὰ
 τῆς εὐσεβείας κηρύγματα, ὁ δὲ γε Στέφανος μετ' οὐ πολὺ τῆς
 Χριστοῦ παρουσίας ἦνθει τὰ τῆς εὐσεβείας γνωρίσματα. Ἠγλαί-
 ζετο ὁ ἀκάμας τῷ θεοπρεπεῖ λόγῳ, "ἀγώνισαι" φάσκων "περὶ
 τῆς ἀληθείας ἕως θανάτου καὶ Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ σου".
 20 Ἠγωνίσατο τοὺς ἐκουσίους ἀγῶνας, ὑπέμεινε τὸ αὐτοπροαίρετον
 μαρτύριον· τὸν αὐθαίρετον ἀνεδέξατο θάνατον, πρῶτος πάντων ὑπὲρ
 Χριστοῦ μαρτυρήσας· πρὸ πάντων καὶ τοὺς Χριστοῦ ἀγῶνας κο-
 μίζειται.

3. ὦ μάκαρ ἀθάνατε· σὺ γὰρ καὶ τὴν παναργάλεον καὶ
 25 δυσήνιον τῶν Ἰουδαίων κακίαν κατέσβεσας· σοῦ καὶ τὸ θεοείκελον
 πρόσωπον τὰς ἀγγελικὰς μαρμαρυγὰς τηλαυγῶς διαλεγομένου ἀπέ-
 στιλβεν θεῖα νόματα, μαρτυρούσης τῆς θεοπρεποῦς Γραφῆς·
 "Ἐμβλέψαντες γάρ", φησὶν, "οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ,

4 πᾶσα. μινύμασιν || ἐχαλίνεν. — 5 εὐγλωττίας. — 6 εἰδωλολατρείας. — 7 κατη-
 γόρη. — 8 ἐγίγνοντο. — 10 ἐξωγοῦτο. — 11 ἐσήγειρεν ἐλάλει. — 14 πρῶτος ||
 ἠύγασεν] ἠγμάσεν. — 15 ἐδημηγόρει. — 17 ἠγλαίετο || θεῶ πρέπει λ. ἀγώνισαι
 φάσκων. — 19 πολεμήσει. — 20 ἠγωνίσασατο. — 22 ἀγῶνας. — 24 παναργάλειον. —
 25 δυσήνιον || θεοείκελον. — 26 τηλαυγῶς. — 27 ἀπέστειλεν. — 28 Πράξ. ζ', 15.

εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον Ἀγγέλου". Ὡ ἐπίγειε Ἀγγελε, ὦ ἐπουράνιε ἄνθρωπε, ἀνθρώποις συμβιωτεύων τῶν κατ' οὐρανὸν δυνάμεων τὴν θεάν ἐχαρκτηρίζεις· παλαίσας ταῖς ἀντικειμέναις δυνάμεσιν ἐνίκησας τοὺς ἀντικειμένους καὶ διατεταγμένους Δαίμονας μαχόμενος· τῆς διαβολικῆς κακίας τὴν πανουργίαν 5 οὐ καταπλαγαίς, οὐδὲ τῶν ἀσωμάτων Δαιμόνων τὸν στρατόν, οὐκ ἐδειλίσας τὸ ἄτακτον πλῆθος τῶν Ἰουδαίων, οὐ ξίφη ἠκονημένα· τοῦ λίθου τοῦ ἀκρογωνιαίου μιμητῆς τυγγάνων, τῇ τῶν λίθων βολῇ ἀνεδήσω τοὺς τοῦ μαρτυρίου στεφάνους.

4. Καὶ θαυμαστὰ μὲν ταῦτα καὶ ἐπίδοξα λίαν, καὶ ἐν 10 τῷ νῦν καιρῷ ἀποπληρούμενα, πολὺ δὲ θαυμασιώτερον καὶ σφόδρα ἐκπληκτικώτερον τὸ ὑπὸ τοῦ μακαρίου τούτου ἐπιδειχθὲν μαρτύριον· νέον γάρ ἦν τὸ κήρυγμα τῆς εὐσεβείας καὶ κομιδῇ ἐκείνοις τοῖς χρόνοις νεώτερον ἐξαγγέλλειν τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν· ἤχμαζε τὰ τῶν Ἑλλήνων, ἦνθει τὰ τῶν Ἰουδαίων· ἐκόμα τὰ τῶν 15 Φαρισαίων· οὐδαμοῦ θεογνωσίαν· παντὶ τε καὶ πανταχοῦ ἐκκέχυτο τὸ σκότος τῆς εἰδωλολατρείας· ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐβασίλευεν ὁ ζόφος τῆς φονοκτονίας· οὐ βασιλεὺς εὐσεβῆς, οὐκ ἀρχὼν θεοφιλῆς, οὐκ ἡγούμενος ἐλεήμων· τὰ πάντα νύξ· μέλαινα καὶ ἡ τῶν Δαιμόνων ἐνεβόσκειτο μαγία. Στέφανος μόνος ἐπὶ τὸ ὄρος τῆς 20 φιλοσοφίας ἐκαθέζετο, κατέχων μὲν τὴν λαμπάδα διὰ τῆς πίστεως, συσκαζόμενος δὲ ὑπὸ τῆς ἄγαν τῶν οἰκητόρων κακοπραγίας τῷ πάντι ἄνθρωπον μεθύειν τῇ πλάνῃ τῆς ἀγνωσίας. Ἀλλ' οὗτος ὁ μακάριος ἑαυτῷ νόμος ἐπήγγυτο καὶ τοῖς μετέπειτα στήλῃ εὐσεβείας καὶ διδάσκαλος τῆς χάριτος ἀνεφαίνετο· οὐκ εἶχεν προγραμ- 25 μόν, οὐκ ἡγούμενον, οὐ πρῶτον ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρήσαντα· οὐδεὶς τὴν αἵματος ὁμολογίαν ἦν ἐπιδειξάμενος, οὐδεὶς τὰ σωτηριώδη τῶν παθημάτων ὑπὲρ τῆς δεσποτικῆς ἐνανθρωπήσεως ἀνε-

1 κῶδ. ἴδον || ἐπίγειε. — 5 πανουργίαν. — 7 ἠκοιμένα. — 8 ἀκρογωνιαίου μιμητῆς. — 9 ἀνεδήσω. — 10 ἐπίδοξα. — 12 ἐκπληκτικώτερον. — 13 κομιδή. — 14 νεώτερον. — 15 ἦνθει || ἐκόμα. — 17 εἰδωλολατρείας || ἐβασίλευεν. — 18 εὐσεβεῖς. — 19 θεοφιλεῖς || οὐκ || οὐκ. — 22 οἰκητόρων. — 23 μεθύειν τὴν πλάνην. — 24 ἐπείγντο. — 25 ἀνεφαίνετο. — 26 συσκαζόμενον || μαρτυρήσαντα. — 28 ἐνανθρωπήσεως ἀνεδείξατο.

- δῆσατο· μόνος οὗτος ὁ μακάριος τὸ ἀρχέτυπον τοῦ μαρτυρίου ἐκ
 τῆς οἰκείας εἴληκυσεν προαιρέσεως, αὐτοῦ ἐαυτοῦ διδάσκαλος γενό-
 μενος. Ὑπέδειξεν τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας, ἐνομοθέτησε τὴν δι'
 αἱματος περὶ Χριστοῦ διάθεσιν, ἔπειξε νόμους, πύλας οὐρανίους
 5 ἀνοίγοντας, συναργούσης αὐτῷ τῆς ἁνωθεν βοήθειας· ἐθέσπισε
 δόγματα ξαναγοῦντα εἰς Παράδεισον· ὥρισεν διατάξεις τελειούσας
 τοῖς παθήμασι· λίθοις βαλλόμενος ἐξεπόνει τὴν εὐσέβειαν· λιθο-
 βολούμενος ὑπὲρ τῶν βαλλόντων τοὺς λίθους ἤρχετο· οὐκ ἐχώ-
 ρισεν αὐτὸν τῆς εὐχῆς ὁ κίνδυνος, οὐ διέλυσεν αὐτοῦ τὴν ὁμολο-
 10 γίαν τὸ βροτοκτόνον τῶν Ἰουδαίων. Πρὸ τῆς πόλεως ἐλιθάζετο ὁ
 πάσης πόλεως πρόμαχος· τὸ τεῖχος τὸ ἀρραγὲς πρὸ τῶν τειχέων
 ἐφρονέετο· ἀλλ' οὐκ ἤρεμῃσεν ἡ γλῶττα τῆς εὐφημίας, οὐχ ἤσού-
 χασε τὸ στόμα τῆς εὐφωνίας, οὐκ ἐπαύσατο ἡ ψυχὴ τῆς θεολο-
 γίας· καὶ τὸ μὲν σῶμα τοῖς λίθοις συνετρίβετο, τὸ δὲ πνεῦμα τῇ
 15 εὐχαριστίᾳ ἐσφύγγετο. Ἐμιμεῖτο τὸν ἐαυτοῦ ἀεσπότην λέγοντα·
 "Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν, οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσιν".
 Ἐκτῆσατο καὶ οὗτος ἐκείνην τὴν ἱερὰν εὐφωνίαν· ἀνοίξας γὰρ τὸ
 θεολόγον στόμα ἐφθέγγετο· "Κύρια, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρ-
 τίαν ταύτην".
 20 5. Ὡ παναοίδιμε μάκαρ, ὦ τρισόλβιε μάρτυρ, ὦ αὐτόπτα
 τοῦ μονογενοῦς, ὁ ἐν τοῖς τῶν οὐρανῶν ὑφώμασιν ἐπὶ γῆς ὢν, ὁ θεα-
 σάμενος ἐστῶτα τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸν τὸν Θεὸν Λό-
 γον, τὸν οὐρανόθεν σοι τὰ βραβεῖα ὀρέγοντα, ἐκεῖνο τὸ θεοπρεπὲς
 καὶ φρικτὸν μυστήριον ἐν τῷ σῶ μαρτυρίῳ θεωροῦντες ἐκπληττό-
 25 μεθα, ἐξιστάμεθα τῶν ὑπερκosμίων σοι θεωροῦντες φιλοτιμούμενα
 τὰ τῆς ἀθανασίας γνωρίσματα. Σχίζονται οἱ οὐρανοὶ πρὸς τὴν
 σὴν ἐπάνοδον εὐτρεπιζόμενοι· αἱ κατ' οὐρανὸν δυνάμεις καταπτεύου-
 σιν τῶν σῶν παθημάτων τὸ ἀθάνατον κλέος· αὐτὸς ὁ ἀρχιστρά-
 τηγας τῆς κατ' οὐρανὸν εὐταξίας ἐφορᾷ τοῦ σοῦ μαρτυρίου τὰ

2 κῶδ. ἤλκυεν. — 3 ἐνομοθέτησε. — 4 ἐπειξε. — 6 ὥρισεν. — 7 παθεῖναι. —
 8/9 ἐχώρησεν. — 11 πείσεις. — 12 εὐφημίας [ὡς οὐχ] οὐκ. — 13 εὐφωνείας ο.
 ἐπαύσατο. — 15 ἐμιμεῖτω. — 16 Λουκ. κγ', 34. — 17 εὐφωσίαν. — 18 Πράξ. ζ', 60. —
 23 ὁ οὐρανιώθεν. — 25 θεωροῦμενα.

κατορθώματα. Ἐκπληττόμεθά σου, παναοίδιμε μάκαρ, τὸ φιλό-
 χριστον· τὸ καρτερικόν σου καταθαυμάζομεν, τὸ ὑπομονητικόν σου
 ἀσπαζόμεθα, προσκυνούμεν σου τὸ μαρτύριον, τοὺς ἄθλους περι-
 πτυσσόμεθα, ἐναγκαλιζόμεθα τὰ παθήματα, δοξάζομέν σου τοὺς
 ἀγῶνας. Ἀνυμνοῦμεν τὸν ἀγωνοθέτην, εὐλογοῦμεν τὸν τοὺς στε- 5
 φάνους σοι βραβεύσαντα, δοξάζομεν τὸν χαρισάμενόν σοι τὸ σθένος,
 γεραίρομεν τὸν παρασχόντα σοι τὴν δύναμιν, καθικετεύομεν τοῖς
 σοῖς καταταγῆναι βασιλείοις, παρακαλοῦμεν ταῖς σαῖς πρεσβείαις
 τῆς τῶν ἡμαρτημένων ἀπολαῦσαι συγχωρήσεως· σὲ γάρ, παναοί-
 διμε μάκαρ, στρατιῶτα τοῦ μεγάλου βασιλέως, τὸν ὑπὲρ τῆς 10
 εὐσεβείας ὑπομείναντα θάνατον ἄνδρες συνεκόμισαν καθωσιωμένοι
 πρὸς τὴν εὐλάβειαν καὶ ἔθαψαν τὸ λείψανον ἐν τόποις γειτνιάζου-
 σιν τῇ νέᾳ Ἱερουσαλήμ, ὅπερ ἡ τῶν αἰώνων μνήμη ἀποκρύψαι
 οὐ δεδύνηται· ἀλλὰ θησαυρὸς ὢν πολυτελὴς ἐκρύπτου μὲν ἐν τῇ
 γῇ, διέλαμπες δὲ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Διὰ τοῦτο ἡμεῖς μακάριοι 15
 σὶ καταξιοθέντες τῶν καιρῶν τῶν τὴν σὴν φανέρωσιν κη-
 ρυζάντων.

6. Ἡ δὲ εὐρεσις τοῦ πανολβίου σώματος τοῦτον ἔχει τὸν
 τρόπον. Κατὰ ἄγρόν τινα τῇ Ἑβραίων γλώττῃ καλούμενον Κα-
 παργαμαλᾶ κατέκειτο, ὑπὸ μὲν τῆς ἀχλύος τῶν χρόνων ταῖς μνή- 20
 μαις καλυπτόμενος, τῷ δὲ φεγγαβολῷ πνεύματι δαδουχῶν τὴν
 λαμπάδα τῆς πίστεως· καὶ τὸ μὲν ὁστράκινον σῶμα, κατὰ τὸν κοι-
 νὸν τῆς φύσεως νόμον, διελύετο, ὁ δὲ πυρρὸς τοῦ μαρτυρίου
 φεγγαβόλοις μαρμαρυγαῖς ἀνῆπτετο, κηρύττων τοῦ δικαίου τὰ λεί-
 ψανα, καὶ ἡ τῶν ὁστέων ἀρμονία ἀπέσωζεν τὰς ἀθανάτους μνή- 25
 μας τοῦ μάρτυρος, διὰ τὸ εἰρημένον· "φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ
 ὀστέα αὐτοῦ· ἐν ἐξ αὐτοῦ οὐ συντριβήσεται". Εἶχεν δὲ ὁ τύμβος
 πλάκα ὑποχθόνιον ἐπιχειμένην, ἐοικυῖαν μιᾷ τῶν ἐμφερομένων ἐν
 τῇ Μωσαϊκῇ ἱστορίᾳ· ἐνέφαινε δὲ καὶ ἐπιγραφὴν, μίμημα φέρου-

1 πῶδ. παναοίδιμε. — 2 ὑπομονητικόν. — 4 περιπτυσσόμεθα. — 7 καθικετεύο-
 μεν. — 8 καισιαιγίται. — 9 ἡμαρτημένων || συγχωρήσεως. — 11 συνεκόμισαν
 καθωσιώμενοι. — 12 λήψανον || γειτνιάζουσιν. — 20 ἀχλύος τῶν χρόνων. — 24 ἀνεί-
 πτετο || λήψανα. — 25 ἡ εἰ. — 26 Ψαλμ. λγ'. 21. — 27 ὥσπερ αὐτόν. — 28 ὑπο-
 χθόνιον. — 29 ἐνέφαινε.

σαν τῆς ἐπὶ τοῦ δεσποτικοῦ σταυροῦ γεγραμμένης, καὶ ὥσπερ ἐκεῖνη ἐπεγέγραπτο ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί, οὕτως καὶ ἐνταῦθα ἐγκεχάρακτο τὸ ὄνομα τοῦ μάρτυρος τῇ ἑβραϊδὶ διαλέκτῳ "Χαλελεήλ", ὃ ἐρμηνεύεται Στέφανος· ἔπρεπεν γὰρ διὰ πάντα
5 τὸν ὑπὲρ τοῦ σταυροῦ ὑπομείναντα τὸ μαρτύριον πάντα ἐπιχομίζεσθαι τοῦ σταυρωθέντος τὰ σύμβολα. Ἐαυτὸν γοῦν ἀποκαλύπτει ὁ μακάριος, ὥσπερ ἐωθινὸν φῶς αὐγάζων, καὶ τὰς φωτεινὰς μαρμαρυγὰς ἐμφανίζόμενος τοῖς ὁρώσιν ἀπέλαμπεν· ὥσπερ γὰρ λίθον τίμιον μαρμαίροντα ταῖς ἀστραπαῖς εαυτὸν ἀνέδειξεν. Ἐμφανίζεται
10 δὲ πρεσβυτέρῳ τοῦ τόπου, ἀνδρὶ λίσαν περὶ τὴν εὐσέβειαν ἀσχολουμένῳ καὶ σφοδρὰ ἐκπονοῦντι τὰ θεοφιλέστερα· ἀποκαλύπτεται δὲ καὶ τῷ ὅσῃα φρονήσαντι Ἰωάννῃ, ἐπισκόπῳ τῆς ἐνδοξοῦ Ἱερουσαλήμ, ἀνδρὶ διαπραξαμένῳ ὅσα ὁ Θεὸς θέλει· ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλοις ὁπτάνεται ἐπισκόποις, ἅγαν πρὸς τὴν εὐσέβειαν τεθεραπευμένοις· ἀποκαλύπτεται δὲ αὐτοῖς ὁ μακάριος εἰς ἄγγελον φω-
15 τὸς χρηματίζων καὶ παρακελευόμενος τὰς περὶ τῆς τοῦ λειψάνου μετακομιδῆς· συμφώνους ταῖς ῥήμασιν, ἐν ἐνὶ σχήματι, ἐν μιᾷ ὁπτασίᾳ ἐκατέροις ἐνεφανίζετο. Ἀποτίθεται δὲ τοῦ μάκαρος τὸ λείψανον κατὰ τὸ αὐτοῦ Στεφάνου θέλημα πρὸ τῶν τειγέων τῆς
20 Ἱερουσαλήμ, ἔνθα λιθοβοληθεὶς καὶ τὸν ἀπανταχοῦ τῆς οἰκουμένης βοώμενον ἐπίδοξως ὑπομείνας θάνατον, τοὺς λαμπροὺς τοῦ μαρτυρίου ἀνεδήσατο στεφάνους, ἐπαξίως τῆς ἐκεῖνου μνήμης καὶ τῶν ἐκεῖνου πόνων καὶ τῶν εὐκλεεστέρων ἀγώνων, ἐκκλησίας οἰκοδομηθείσης ὑπὸ τοῦ νῦν τὸν ἐνδοξον καὶ περίβλεπτον θρόνον
25 Ἰακώβου διακοσμοῦντος Ἰουβεναλίου, ἀνδρός, ἐν ᾧ καὶ ὁ λόγος καὶ ὁ τρόπος καὶ ὁ βίος, τό τε ἀμώμητον καὶ ἐπίδοξον καὶ φιλόθεον τοῦ αὐτοῦ Ἰακώβου ἀποσώζεται, μίμημα ἀκριβῶς τυγχάνοντος τῆς ἐκεῖνου φιλοθείας· ὅστις καὶ τὴν ἐπίδοξον καὶ σωτηριώδη τοῦ Κυρίου προσκυνουμένην ἀρξάμενος ἀπετέλεσεν γένναν, ἧς αἱ φθίσας-

2 κωδ. ἐπιγέγραπτο ἑβραϊστί, ἑλ. ῥωμαϊστί. οὗτος.—3 ἑβραϊδῃ.—6 ἀποκαλύπτῃ. — 7 αἰώθεινῶν || φωτεινὰς. — 9 τίμιον μαρμαίροντα. — 12 φρονίσαντι. — 15 ἄγγ. φωτός] Κορινθ. 2. ια', 14. — 16 λειψάνον. — 19 λίψανον. — 22 ἀνεδείσασαι. — 23 ἀγώνων. — 24 οἰκοδομηθείσας. — 28 ὅστις.

σαι γενεαὶ τῶν καλῶν τῇ σπουδῇ, μᾶλλον δὲ τοῦ αὐτοῦ εὐχαῖς, ἀπολαύειν καταξιοῦνται.

7. Ὡ καλλίνικε, ὦ παναοίδιμε καὶ τρισόλβιε μάκαρ, ὦ Στέφανε μάρτυς τὰ ἄνθη εὐωδιᾶζων τῆς εὐσεβείας, ὦ ἐργαστήριον ἀρετῶν, ὦ πανδοχεῖον πνευματικῶν κατορθωμάτων, ὦ λαμπτήρ τῷ 5
πρωτῷ ἀνατέλλον (καὶ γὰρ σὺν ἀνθρώποις βιωτεύων διέλαμπες, σημεῖα καὶ τέρατα καὶ διάφορα ἰάματα ἐπιδεικνύμενος, τὰς ἀντικείμενας δυνάμεις κολᾶζων καὶ τοὺς ἀντιταττομένους Δαίμονας, αὐτόν τε τὸν πολυσχιδῆ Δαίμονα βασανίζων ταῖς ἐνεργείαις), πρωτοστάτα τῶν μαρτύρων, συνόμιλε τῶν Ἀγγέλων, ὁμόσκηγε τῶν 10
ἀποστόλων, ἐπαινοῦμέν σου τοὺς ἀγῶνας, περιπτυσσόμεθά σου τοὺς ἰδρωτάς, ἐγκαλλωπιζόμεθά σου τὸ μαρτύριον. Ὡ αὐτόπτα τοῦ μονογενοῦς, ἀνεωχθέντων γάρ σοι τῶν οὐρανῶν εἶδες τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τῆς δόξης (καὶ ὥς ἔπρεπεν τὸν 15
πρωτόν θεάσασθαι τῶν μαρτύρων), καὶ ὥσπερ ἐπὶ τῶν Ὀλυμπιακῶν 16
ἀγώνων οἱ ἀγωνοθέται τοὺς νικητὰς βραβεύουσιν, οὕτως ὁ μέγας ἀγωνοθέτης Χριστὸς, ὑπὲρ οὗ καὶ συνεκρότεις τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς ἄθλους ὑπέμεινας, ἄνωθεν ἐστὼς τὰ βραβεῖα καὶ τοὺς στεφάνους θαυμάζων ἀπέσωξεν τοῦ ἰδιοῦ ἀθλητοῦ, ὥνπερ ἐπειλήφεις, τὰς 20
ὑπομονὰς ἐκπληττόμενος· ἐκχυθὲν σου γὰρ τὸ αἷμα τὴν γῆν τῆς 20
εἰδωλολατρείας ἀπέπλυνεν καὶ τοῖς πνιγμοῖς τὸν αἰθέρα θολωθέντα ἐκάθαρεν. Πᾶς τόπος τοῖς σοῖς λευφάνοις φαιδρυνόμενος ἀγιάζεται· πᾶσα ἡ γῆ κατευλογουμένη ταῖς σαῖς εὐλογίαις λαμπρύνεται. Ὡ λαμπρὸν καὶ τῷ ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης καταλαμπόμενον 25
μαρτύριον, συγκοπιάσας συμβασιλεύεις τῷ βασιλεῖ τῶν βασι- 25
λευόντων καὶ κυρίῳ τῶν κυριεύόντων· προσκυνοῦμεν αὐτοῦ τὸ κρά-
τους, ὑπερυψοῦμεν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, σεβόμεθα τὸν τῶν καλῶν
δοτῆρα, τὸν φωστῆρα, τὸν λυτρωτὴν, τὸν εὐεργέτην τὸν ἄφθο-
νον, τὸν φιλόανθρωπον, τὸν φιλόδουλον δεσπότην, τὸν τοῦ Στεφάνου στέφανον. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. 30

5 κῶδ. κατορθωμάτων.—6 βιωτεύων.—7 σημεῖα.—9/10 πρωτοστάτα.—10 ὁμόσκησαι. — 11 περιπτυσσόμεθα. — 13 ἴδες.—16 ἀγόνων || οὕτως.—17 συνεκρότης.—19 ἐπειλήφεις.—21 εἰδωλολατρίας.—24 ἡλ. τῆς δικαιοσύνης] Ματθ. δ', 2.—30 ἀμήν.

VI.

(ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ καὶ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ)

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΛΑΡΙΩΝΟΣ.

(Cod. Sabbait. 27, f. 237a-283)¹.

1. Μέλλων συγγράφειν τὸν βίον τοῦ ἀββᾶ Ἰλαρίωνος, τὸ
ἐνοικῆσαν ἐν αὐτῷ πνεῦμα ἅγιον ἐπικαλοῦμαι, ἵνα, ὥσπερ ἐκεῖνον
τὴν ἰσχὺν ἐχαρίσατο, οὕτως καὶ μοι πρὸς τὸ διηγήσασθαι λόγον
παράσχοι καὶ ὅπως τοῖς λόγοις τε τὰ ἔργα ἐξισωθείη· τῶν γὰρ
5 τοιούτων ἡ ἀρετὴ τοσαύτη ὑπάρχει, ὥς φησιν Κρίσπος, ὅσον

¹ Ἱεροσολυμ. Βιβλιοθήκη, II, σ. 55· ἐγένετο δὲ τὸ σαββαίτικόν ἀντίγραφον τῇ ἐν-
δεκάτῃ ἐκατονταετηρίδι· καὶ σφάλματα γραφικὰ περιέχει· ὡς εἰκὸς ἐν ἐκτῷ ἱκανῶ, ὡν ἐγὼ
ἄλλα ποιῶ μόνα τὰ ἐμοὶ γνωστά· μέρος γὰρ αὐτοῦ μόνον ἐξ αὐτοῦ τοῦ κώδικος αὐτός ἐγὼ
ἐξεγραψάμην, τὸ δὲ λοιπὸν κείμενον ἀπέστειλέ μοι φιλοτίμως ἐκγραψάμενος εἰς τῶν ἐν
τῇ πόλει Ἱεροσολύμων ἐταίρων, καὶ τοῦτο τύποις οὕτως ἐκδίδεται, ὥς ἐκεῖθεν ἀπεστάλη
μοι. Ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ βίου, ὡς δὲ φαίνεται, πολὺ διάφορον τοῦ σαββαίτικου ἀντι-
γράφου, εὑρίσκεται κείμενον ἐν τινι χαρτίνῳ κώδικι τῆς ἐν τῇ νήσῳ Σάμῳ μονῆς τοῦ
τιμίου Σταυροῦ. Ἐπαμεινώνδας ὁ Σταματιάδης [Ἐκκλησιαστικὰ Σύλλεκτα. Ἐν Σάμῳ
1891, σ. 9] ἐξημερώσατο, ὅτι ὁ ἐν τούτῳ τῷ κώδικι βίος τοῦ οσίου Ἰλαρίωνος ἀρχεται
ὥς· «Μέλλων συγγράψαι τὸν βίον τοῦ μακαρίου Ἰλαρίωνος, τὸ ἐνοικοῦν ἐν αὐτῷ ἅγιον
πνεῦμα ἐπικαλοῦμαι, ὅπως τὸ θεωρησάμενον τὰς ἀρετὰς ἐκεῖνον καὶ μοι λόγον διηγήσασθαι
αὐτὰς παρίσχη»· λέγει δὲ εἰς τὰςδε τὰς λέξεις· «συμμαχοῦντος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, τοῦ ζῶντος καὶ βασιλεύοντος εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων».—Ἐν τοῖς πονήματιν Ἱε-
ρωνύμου φέρεται βίος τοῦ οσίου Ἰλαρίωνος, ὃν ὁντως αὐτὸς ὁ Ἱερώνυμος συνέγραψε.
Τούτου μὲν οὖν τοῦ βίου μετάφρασις ἐστὶν ἐλληνικὴ τὸ κείμενον, ὅπερ ἐν τῷδε κατα-
καχώρισται τῷ τόμῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν ἡ τοιαύτη μετάφρασις ἐν πολλοῖς τῶν κεφα-
λαίων, οἷς ὁ βίος συνίσταται, σφόδρα διάφορον τοῦ λατινικοῦ παρίστησι κείμενον, ἔχει

1 κῶδ. συγγράφην.

αὐτὴν τοῖς ῥήμασιν ἐπᾶραι δύνανται αἱ ὑπέρλαμπροι φύσεις. Ὁ
 μὲν γὰρ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών, ὃν τινα ἄρχον ἢ πάρδαλιν ἢ
 τράγον τῶν αἰγῶν ὁ Δανιὴλ καλεῖ, ὅτε εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλ-
 λέως παρεγένετο, "Ὡ εὐδαίμονέστατε νεανία", φησὶν, "μεγάλου
 κήρυκος τῶν κατορθωμάτων σου τετυχηκώς", "Ομηρον δηλαδὴ 5
 λέγων· ἐμοῦ δὲ τοσούτου καὶ τηλικούτου ἀνδρὸς ἡ ἀναστροφὴ καὶ
 ὁ βίος λεκτέος ἐστίν, οὕτινος τῇ ὑποθέσει, εἰ καὶ αὐτὸς "Ομηρος
 παρείη, ἐφθόνεσεν ἂν ἢ παντελῶς ὑπέπιπτεν. Εἰ καὶ ὅτι μάλιστα
 ὁ ἄγιος Ἐπιφάνιος, ὁ τῆς Σαλαμινῆς τῆς Κύπρου ἐπίσκοπος,
 μετὰ Ἱλαρίωνος πλεῖστον συναναστραφεῖς χρόνον τὸν ἔπαινον 10
 αὐτοῦ ἐν βραχυτάτῃ ἐπιστολῇ ἔγραψεν, ἥτις πανταχοῦ ἀναγινώ-
 σκεται, ὅμως ἕτερόν ἐστιν κοινῷ τύπῳ ἐγκωμιάσαι τὸν τελευ-
 τήσαντα, ἕτερον δὲ τοῦ ἀπελθόντος τὰς οἰκείας ἀρετὰς διηγῆσαι.
 "Οὐδὲν καὶ ἡμεῖς τῇ εὐφημίᾳ μᾶλλον, ἢ ἐφεδρεύθη, [τοῦ] ἐναρ-
 χθέντος παρ' αὐτοῦ [ἔργου] ἐπιχειροῦντες, τῆς φωνῆς τῶν λοιδορῶν 15

δὲ καὶ μέρη λίαν ἐκτενῆ, μὴ περιεχόμενα ἐν τῇ ἱερωνυμείῳ συγγραφῇ, γνώμης εἰμί,
 ὅτι τὸ μετάφρασμα τοῦτο, μεθ' ὅσων εὐρίσκεται συμπληρωμάτων, ἔργον ἐστὶ Σωφρο-
 νίου, περὶ οὗ αὐτὸς ὁ Ἱερώνυμος οὕτως εἴρηκε· Sophronius, vir apprime eruditus,
 laudes Bethlochem adhuc puer, et nuper de subversione Sera-
 pis insignem librum composuit: de virginitate quoque ad Eustochium, et
 vitam Hilarionis monachi, opuscula mea, in graecum eleganti sermone
 transtulit: Psalterium quoque et prophetas, quos nos de hebraeo in latinum
 vertimus = Σωφρόνιος, ἀνὴρ εἰς ἄκρον πεπαιδευμένος, τοὺς ἐπαινοὺς Βηθλεὲμ ἐτι-
 νός, ὡν συνέθηκεν, ὑπόγειον δὲ περὶ τῆς καταλύσεως τοῦ Σεραπίου ἐπίσημον συνέ-
 θεκε λόγον καὶ περὶ παρθενίας πρὸς Εὐστόχιον καὶ τὸν βίον Ἱλαρίωνος μοναχοῦ, τα
 συγγράμματά μου, εἰς ἐλληνικὸν λόγον εὐφωδῶς μετέφρασε, καὶ τὸ Παλτήριον δὲ καὶ
 τοὺς Προφῆτας, οὓς ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ ἑβραίου εἰς ῥωμαϊκὸν μετηνέγκαμεν» [Hieronymi
 liber de viris illustribus, cap. cxxxiv. Migne, Patrol. latina, τ. 23, σ. 755]. Ση-
 μειωτέον ἐστὶ, ὅτι τῆς ἐλληνικῆς ταυτησὶν ἐρμηνείας τοῦ βίου Ἱλαρίωνος μοναχοῦ πλῆ-
 ρεις ὑπῆρχε πάλα ποτε μεμβράνινον ἀντίγραφον ἐν τῇ μονῇ τοῦ Διοουσιίου, τῇ ἐν τῷ
 Ἀγίῳ Ὁρει, ὅπερ ἦν μικροῖς κεφαλαίοις γεγραμμένον γράμμασι τῆς ὀγδοῆς ἢ τῆς
 ἐβδόμης ἑκατονταετηρίδος· μία δ' ἐκάστη τῶν σελίδων αὐτοῦ μονόστηλον εἶχε τὸ κει-
 μενον ἐκ γραμμῶν τριάκοντα· σήμερον ὅμως ἐν τῇ μονῇ ἐξαίρῃ ἐν καὶ μόνον ὑπάρχει
 φύλλον (φύλλος ἀριθ. 582), μῆκους μὲν ὄν 0,182, πλάτους δὲ 0,105· περιέχεται δ'
 ἐν αὐτῷ τό τε 22-ον τοῦ βίου κεφάλαιον καὶ μέρος τοῦ κατόπιν 22-ου κεφαλαίου.

1 κωδ. ὑπέρλαμπραι. — 2 πάρδαλιν. — 3 Δανιηλ ζ', 5, 6 || ἀχιλλεύς. — 5 τε-
 τυχηκώς. — 7 λεκτέος. — 8 παρείη = adesset] περιέην. — 10 πλείστον συνανα-
 στραφῆς χρόνων.

καταφρονοῦμεν, τῶν ποτὲ μὲν διαβαλλόντων τὸν ἡμέτερον Παῦλον, νῦν δὲ Ἰλαρίωνα τυχὸν διασυρόντων, ἐκείνον μὲν διὰ τὴν ἔρημίαν συκοφαντούντων, τούτῳ δὲ ὑποβάλλοντες τὴν πολυοχλίαν, ὡς τὸν μὲν ἀεὶ λανθάνοντα μηδὲ γεγενῆσθαι δοκεῖν, τὸν δὲ ὑπὸ πολλῶν
5 ὁρώμενον ευτελεῖ νομίζεσθαι. Τοῦτο πεποιθήμασιν ποτε καὶ οἱ πρόγονοι αὐτῶν Φαρισαῖοι, οἷς οὔτε ἡ Ἰωάννου ἔρημος καὶ νηστεία, οὔτε ἡ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ πολυοχλία καὶ τροφή καὶ τὸ πῶμα ἤρεσκεν ἀλλὰ γὰρ τῷ προτεθέντι λόγῳ ἀρχὴν ποιήσωμεν.

10 2. Ἰλαρίων ἐγεννήθη ἐν κώμῃ Θαβαθά, ἧτις περίπου πέντε μιλια ἀπὸ τῆς Γαζαίων πόλεως τῆς Παλαιστίνης πρὸς νότον κεῖται. Οὗτος γονεῖς ἔχων ἐκδεδομένους τοῖς εἰδωλοῖς, ρόθον ὡς εἰπεῖν ἀπὸ ἀκανθῶν ἐξήνθησεν· παρ' ὧν ἀποσταλαῖς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, κακέῖσε γραμματικῶ παραδοθεὶς, ὅσον ἐκείνῃ ἐνεδέχετο ἡ ἡλικία,
15 μέγιστα τῆς ἑαυτοῦ φύσεως καὶ τῶν τρόπων δοκίμια ἐν βραχεῖ χρόνῳ παρέσχεν, πᾶσιν τε τιμιώτατος ἦν καὶ τῆς τέχνης τῶν λόγων ἔμπειρος, καὶ ὅπερ τούτων πάντων μεῖζον ἦν, εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπίστευσεν· οὐ γὰρ ἑαυτὸν τῇ μανίᾳ τῆς ἱπποδρομίας, οὐ τῷ αἵματι τῶν κυνηγίων, οὐδὲ θεατρικῇ αἰσχρό-
20 τητι ἔτερπεν, ἀλλ' ὅλη αὐτοῦ ἡ προαίρεσις ἐν τῇ συνάξει τῆς ἐκκλησίας ἦν.

3. Ἀκούων δὲ τότε συνεχῶς τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου, ὅπερ διὰ πάντων τῶν δήμων τῆς Αἰγύπτου διεφημίζετο, ἀναφθεῖς τῇ σπουδῇ πρὸς τὸ θεάσασθαι αὐτόν, παρῆλθεν εἰς τὴν
25 ἔρημον, καὶ ἰδὼν αὐτόν, εὐθέως ἀλλάξας τὸ σχῆμα τὸ πρότερον, δύο μῆνας πλησίον αὐτοῦ ἔμεινεν, ἀναθεωρῶν αὐτοῦ τοῦ βίου τὴν ἀκολουθίαν καὶ τῶν τρόπων τὴν βαρύτητα, πῶς μὲν ἀδιαλείπτως ἦν ἐν τῇ προσευχῇ, πῶς δὲ ταπεινός ἐν ταῖς ὑποδοχαῖς τῶν ἀδελφῶν, αὐστηρὸς ἐν τῷ ἐπιτιμᾶν, πρόθυμος ἐν τῷ παρακαλεῖν,
30 καὶ ὅπως τὴν ἐγκράτειαν καὶ τῆς τροφῆς αὐτοῦ τὴν βραχύτητα οὐδεμία πώποτε ἀσθένεια ἐπαυσεν. Πάλιν οὖν τὴν πολυοχλίαν τῶν

13 κῶδ. παρῶν. — 14 παραδοθεὶς. — 15 τὸν τρόπον δοκημασία ἐν βραχεῖ. — 27 ἀδιαλήπτως. — 31 ἀσθενία.

πρὸς αὐτὸν παραγενομένων διὰ ποικίλα πάθη καὶ ὀρμὰς Δαιμό-
νων οὐ φέρων, οὐδὲ πρέπον ἐν τῇ ἐρήμῳ λέγων δῆμους πόλεων
ὑπομένειν, ἀλλ' αὐτὸν οὕτως ἄρξασθαι, καθὼς ἤρξατο Ἀντώνιος,
ἐκείνον λέγων ὥσπερ ἄνδρα γενναῖον τῆς νίκης τὰ ἑπαθλα λαμ-
βάνειν, ἑαυτὸν δὲ μηδέπω τῆς στρατείας ἐφάψασθαι, μετὰ τινων 5
μοναζόντων εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἐπέστρεψεν· καὶ τῶν γονέων
αὐτοῦ τελευτησάντων, μέρος μὲν τῆς οὐσίας τοῖς ἀδελφοῖς δίδωσιν,
μέρος δὲ τοῖς πτωχοῖς διανείμας, οὐδὲν ἑαυτῷ τὸ σύνολον ὑπο-
λείπομενος, φόβῳ τοῦ ἐν ταῖς τῶν Ἀποστόλων πράξεσιν Ἀνανίου
καὶ Σαπφείρης ὑποδείγματος καὶ τιμωρίας, μάλιστα καὶ τῆς 10
Κυριακῆς ἀποφάσεως μνημονεύων, τῆς λεγούσης· "ὅς οὐκ ἀπο-
τάσσεται πᾶσιν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, οὐ δύναται εἶναι μου μα-
θητῆς". Ἦν οὖν τότε πεντεκαδεκαέτης, ὅτε γυμνός, καθωπλι-
σμένος δὲ ἐν Χριστῷ, εἰς τὴν ἔρημον ἀπῆλθεν, ἥτις ἐν τῷ
ἐβδόμῳ σημείῳ ἀπὸ τοῦ ἐμπορίου Μαίουμα τῆς Γάζης διὰ τοῦ 15
αἰγιαλοῦ πορευόμενος εἰς Αἴγυπτον ἐν ἀριστερᾷ κάμπτεται ἐκεί-
νων δὲ τῶν τόπων ταῖς τε ληστρικαῖς ἐφόδοις ἡμαγμένων, καὶ
τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ φίλων ἀπαγγελλόντων τὸν ἐπηρτημένον
κίνδυνον, κατεφρόνησεν τοῦ θανάτου, ἵνα τὸν θάνατον ἐκκλίνῃ.

4. Ἐθαύμαζον τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, ἐθαύμαζον δὲ πάντες καὶ 20
τὸν λογισμόν αὐτοῦ· πλὴν ὅτι καθάπερ τις φλόξ ἐκ τοῦ στή-
θους αὐτοῦ καὶ σπινθῆρες ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἔλαμπον·
λεῖται γὰρ ἦσαν αἱ παρειαί, ἀσταῖον τὸ σῶμα καὶ ἰσχνόν καὶ πρὸς
πᾶσαν ὕβριν μὴ ἀντέχον, ὅπερ ἐλαχίστῳ ψύχει καὶ καύματι διε-
λύετο. Τοίνυν σάκκῳ μόνον τὰ μέλη περιβαλὼν καὶ ἀπὸ ὁροῶς 25
ἔχων ἐπενδύτην, ὃν αὐτῷ ὁ μακάριος Ἀντώνιος ἀποδημοῦντι
θεδῶκει, καὶ στρώμα ἀγροικικόν, μετὰ τὴν θαλάσσης καὶ τῆς
λίμνης ὄν, τραχυτάτης καὶ φοβερωτάτης ἐρημίας ἀπῆλθαι, δε-
καπέντε μῶνας ἰσχάδας μετὰ θυμᾶς ἡλίου ἐσθίων. Καὶ ἐπειδὴ
ἦ περίχωρος πᾶσα ἐκείνη λησθηρίων πεπληρωμένη ἦν, ὁ ἐν τῷ 30

2 κῶδ. περίπων. — 4 γενναῖον=fortem] γενέσθαι. — 5 στρατείας. — 9 Πράξ.
1-11. — 10 σαπφίρης. — 11/13 Λουκά ὁ', 33 || μνημονεύων. — 13 καθωπι-
σμένος. — 15 ἐμπορίου. — 21 στίθους. — 23 λῆαι || παρειαί, ἄσπιον. — 24 αν-
τεχων || ψύχει ψυχῇ. — 25 μέλει. — 29 ισχάδας.

αὐτῷ τόπῳ παραμένων Διάβολος ἐδυσχέραινεν τί ποιήσῃ, ποῦ αὐ-
τὸν τρέψῃ, καὶ ὁ σεμνυνόμενος πρὸ τούτου καὶ λέγων "εἰς τὸν
οὐρανὸν ἀνέλθω καὶ ὑπερβῶ τῶν ἀστρῶν τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρό-
νον μου καὶ ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ", ἐβλεπεν ἑαυτὸν ὑπὸ παιδὸς
5 ἡττώμενον καὶ πρότερον ὑπ' αὐτοῦ καταπατούμενον ἢ διὰ τῆς ἡλι-
κίας ἀμαρτάνειν δύνασθαι.

5. Τοιγαροῦν ἐγαργάλιζεν τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ καὶ τῷ ἀκμά-
ζοντι σώματι τὰ εἰωθότα ὑπεκκαύματα τῶν ἡδονῶν ὑπέβαλλεν.
Ἦνα γὰρ ἔσται τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης ἐνθυμεῖσθαι, ὅπερ
10 οὐκ ἤδει, καὶ τοῦ τοιούτου πράγματος τὴν πομπὴν λογίζεσθαι, οὐ
τὴν πεῖραν ἡγνῶει. Ὁργισθεῖς τοίνυν τὸ στήθος αὐτοῦ γρόνοις
ἐτυπτεν, ὥσπερ δυνάμενος τῇ πληγῇ τῆς χειρὸς τὰς ἐνθυμήσεις
ἐξωθεῖν, καὶ φησὶν. "Ἐγὼ σε ποιήσω, ὄνε, μηκέτι λακτίζειν·
οὐδὲ γὰρ σε ἐτι κριθαῖς θρέψω, ἀλλὰ ἀχύροις καὶ λιμῷ καὶ δίψει
15 καταναλώσας βαρύτερά σοι ἐπιθήσω φορτία καὶ διὰ τοῦ καύματος
ἐλάσω καὶ διὰ τοῦ ψύχους, ὥστε σε τροφὴν ἐπιζητεῖν μᾶλλον ἢ
τροφὴν". Τοίνυν χυλοῦ βοτανῶν καὶ ὀλίγοις ἰσχαθίοις μετὰ τρεῖς
ἢ τέσσαρας ἡμέρας ἐκλείπουσαν τὴν ψυχὴν ἐβάσταζεν, εὐχόμενος
συναγῶς καὶ ψάλλων καὶ διέλλῃ τὴν γῆν σκάπτων, ἵνα τῶν νη-
20 σταιῶν τὸν κάματον ὁ τοῦ ἔργου κόπος διπλασιάσῃ· ὅμα δὲ καὶ
κοφίνους ἀπὸ σχοινίων ἐνυφαίνων καὶ σειρὰς βαῖων ἐπλεκε, τοὺς
ἐν Αἰγύπτῳ μοναχοὺς μιμούμενος. Εἰς τοσοῦτον οὖν τῇ ὑπερβολῇ
τῶν νηστειῶν ἑαυτὸν κατέτηξεν, ὥς μόλις τὰ ὁστὰ αὐτοῦ ὑπὸ
τῆς τοῦ σώματος ἐπιφανείας συγκροτεῖσθαι.

25 6. Ἐν μιᾷ οὖν νυκτὶ προσευχόμενος ἤρξατο ἀκούειν παιδίων
φωνὰς ὀλοθυζόντων, καὶ λεόντων ὠρυομένων καὶ παντοδαπῶν θη-
ρίων βρυγμούς, καὶ συμμιγεῖς τινὰς καὶ ἀσχήμους φωνὰς καὶ κτύ-
πους μεγίστους ἀφανεῖς, καὶ θρόνον καὶ ταραχώδη τοῦ ἐχθροῦ
ἤχον, ὥς ἐκ τούτου νοῆσαι σαφῶς αὐτόν, ὅτι τῶν Δαιμόνων
30 εἰσὶν αἱ μεθοδεῖαι τῶν φαντασμάτων. Τῷ οὖν σημείῳ τοῦ σταυ-

3 Ἡσαίου 45, 14. — 5 ἡττώμενον. — 8 ἐπέβαλεν. — 17 χυλου. — 18/22 ἢ
τέσσαρας - - μιμούμενος] ταῦτα πάντα γέγραπται ἐν τῇ ψα τοῦ 238-ου φύλλου. —
20 διπλασιάζει. — 21 σχοινίων ἐνυφαίνων. — 30 μεθοδεῖαι.

ροῦ σφραγίσας ἑαυτὸν καὶ τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως καὶ πᾶσαν τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ ἐνδυσάμενος, θεῖς τὰ γόνατα ἐκτενῶς παρεκάλει τὸν Θεὸν δεῖξαι αὐτῷ ἡττωμένην παραυτίκα καὶ καταπίπτουσαν τὴν τοῦ ἐχθροῦ δύναμιν. Σελήνης οὖν λαμπρᾶς καταλαμπούσης τὴν νύκτα ἐκείνην εἶδεν ἄρμα ἱππων ὀξυτάτῳ ὁρόμῳ καὶ μεγίστῃ τα- 5
ραχῇ φωνῶν καὶ φόφῳν ἐρχόμενον ὑπεράνω αὐτοῦ. Ἀτρεμῆς οὖν ὑπάρχων ὁ τοῦ Χριστοῦ στρατιώτης ἐπεκαλέσατο τὸν Κύριον λέγων, "Κύριε, βοήθει μοι." καὶ παραχρῆμα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, ὑπορραγείσης τῆς γῆς, πᾶσα ἡ τοῦ ἐχθροῦ δύναμις κατε-
πόθη. Τότε δοξάζων τὸν Κύριον ἔφαλλε λέγων "Ἐξέτεινας τὴν 10
δεξιάν σου, κατέπειν αὐτοὺς γῆ" καὶ "Οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κυρίου Θεοῦ ἡμῶν ἐπικαλεσόμεθα αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσον, ἡμεῖς δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνωρθώθημεν".

7. Καταπεσὼν δὲ ὁ ἐχθρὸς οὐκ ἐπαύσατο, ἀλλὰ πάλιν ἐτέραις μεθοδεαῖς πειράζειν αὐτὸν ἐπεχείρει. Γυμναῖκας αὐτῷ γυμνάς 15
καὶ θρυπτομένας αἰσχυρῶς καθεύδοντι παριστῶν καὶ πεινῶντι αὐτῷ φαντασίας ποικίλας, βρωμάτων πληθὺς, προσφέρει καὶ προσευχομένου αὐτοῦ, λύκος γινόμενος, πλησίον αὐτοῦ ἐστῶς, ὠρυάτο. Καὶ ἄλλοτε πάλιν ἀλώπηξ γινόμενος, διαχλευάζων αὐτὸν ἤρξατο ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἄλλεσθαι, καὶ ψάλλοντος αὐτοῦ κατὰ μόνας, 20
πολέμου ταραχὴν ποιῶν, ὥς σφαγεῖς πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔπιπτεν, ἀξιῶν ταφῆναι παρ' αὐτοῦ.

8. Τούτων δὲ γινομένων παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ἄγιος ἐκτενῶς ῥύχεται· συνέβη δὲ ἐν τῇ προσευχῇ, οἷα γίνεται τὰ ἀνθρώπινα, τῆς διανοίας αὐτοῦ μεταωρισθείσης, εἶδεν ὥσπερ ἡνίοχόν τινα ἐπὶ 25
τοῦ κώτου ἑαυτοῦ καθεσθέντα καὶ τοῖς ποσὶ τὰς πλευράς αὐτοῦ διαλακτίζειν καὶ μετὰ φραγελλίου τύπτειν αὐτοῦ τοὺς ὦμους καὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ εὐτόνως καὶ λέγειν αὐτῷ "Τρέχε καλῶς, ἵνα μὴ νυστάξῃς, καὶ εἰ ἀτωναῖς ἀπὸ τῶν ἀχύρων, φάγε κριθάς, ἵνα μέλλῃς καλῶς τρέχειν". 30

6 κῶδ. φωνῶν. — 9 ὑπορραγείσης. — 10/11 Ἐξῶδ. α', 12. — 11/13 Ψαλ. θ', 8, 9. — 12 ἐπικαλεσόμεθα] οὕτως ἐν τῷ κώδικι ἀντὶ τοῦ μεγαλυνθῆσθαι. — 15 μεθοδεαῖς οὕτω καὶ κατόπι. — 27 διαλακτίζων.

9. Ταύταις ταῖς μεθοδεαῖς τοῦ ἐχθροῦ καρτερῶς ἀνταγωνιζόμενος ὁ μακάριος ἐξω τοῦ σπηλαίου ἀπὸ χαράκων συκῆς ἐποίησεν ἑαυτῷ σκηνήν· πλάτους ποδῶν τεσσάρων καὶ ὕψους πηγῶν τριῶν, τῆς ἡλικίας αὐτοῦ χαμηλοτέραν, τοῦ δὲ μήκους ὅσον ἂν
5 καθεύδων ἐδύνατο χωρῆσαι. Τοιαύτην ἐποίησεν αὐτήν, ἵνα τάφος ἢ μᾶλλον ἤπερ ἀνάπαυσις. Ἐνταῦθα ἀπὸ ἑξ καὶ δεκάτου ἔτους ἕως εἰκοστοῦ ἔτους ἑαυτὸν ἐγκαθεύρων διετέλει, οὔτε τοῖς καύμασιν οὔτε ταῖς βροχαῖς ἐξελθὼν ἀπ' αὐτῆς.

10. Τὴν δὲ κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἅπασι τοῦ ἐνιαυτοῦ, κατὰ τὴν ἀρίαν τοῦ Πάσχα ἡμέραν, ἐκείρετο· ἡ δὲ στρωμνὴ αὐτοῦ ἦν διὰ τῶν πλεοντῶν χαράκων ἐπὶ τῆς γῆς ἕως τοῦ θανάτου αὐτοῦ· τὸν δὲ χιτῶνα εἶχε κατὰ τὸν τύπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, τρίχινον, καὶ οὔτε ἔλλασεν αὐτόν, οὔτε ἔπλυνεν, ἕως οὗ ἐπαλαιώθη· περισσὸν γὰρ ἔλεγεν εἶναι ἐν τρίχινῳ ἱμα-
15 τίῳ καθαρότητι ἐπιζητεῖν. Ἐφάλλεν δὲ καὶ ἡῤυχετο καὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν ἐμνημόνευεν, ὥς διὰ τῆς τούτων μνήμης οἴεσθαι αὐτὸν τὸν Κύριον ὁρᾶν· καὶ τὸν τύπον τῶν νηστειῶν κατὰ τὴν τῶν χρόνων αὔτησιν παρηλλαγμένως ἐποιεῖτο.

11. Ὅθεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀσκήσεως αὐτοῦ, τουτέστιν ἀπὸ πεν-
20 τεκαίδεκαετοῦς χρόνου, ἤσθιεν δεκαπέντε σῦκα μόνον· εἴτα, ἄρξαμένου τοῦ ἐχθροῦ λογισμοῦς αἰσχροῦς ὑποβάλλειν αὐτῷ, ὑφείλεν ἀπ' αὐτῶν ἐν καὶ ἤσθιεν ἀγρίας βοτάνας ὡμὰς ἕως εἰκοστοῦ ἔτους· ἀπὸ δὲ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους ἕως τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου ἔτους ἤσθιεν ἡμίεστον φακῆς βρεκτῆς, ὡμῆς—αὐτὸ μόνον—, καὶ ἀπὸ
25 τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου ἔτους ἕως τοῦ εἰκοστοῦ ἐβδόμου ἄρτον ξηρὸν καὶ ἄλας· εἴτα, ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἐβδόμου ἕως τοῦ τριακοστοῦ ἔτους, βοτάνας ἀγρίας ὡμὰς καὶ βαλάνων ρίζας, καὶ ἀπὸ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους ἕως τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου ἕξ οὄγκιας ἄρτου κριθίνου καὶ λάχανα ἐψημένα ἄνευ ἐλαίου. Ἀπὸ γοῦν τῆς ἄγαν κακου-
30 χίας ἀμβλυωπούντων αὐτοῦ τῶν οφθαλμῶν καὶ ὅλου τοῦ σώματος αὐτοῦ λειχηναζόντος καὶ δίκην κισσύρεως τραχυνοθέντος, διὰ ταύτην

6 κωδ. ἀνίπνυσιν. — 16 οἴσθαι. — 29 ζυμίστα. — 31 λιχναζόντος || κισίρεως.

τὴν αἰτίαν ἠναγκάσθη ἀπὸ τριακοστοῦ πέμπτου ἔτους ἕως τοῦ ἑξηκοστοῦ ἔτους λάχανα μετὰ ἐλαίου ἐσθίειν, ἀπεχόμενος τῶν ὀσπρίων καὶ πάσης ὀπώρας. Ὡς δὲ εἶδεν τὸ σῶμα αὐτοῦ πᾶν κεκλικὸς ὁ ἅγιος, δόξας ἤδη ἐκδημεῖν τοῦ βίου τούτου καὶ πρὸς Κύριον ἀναλῶειν, πάλιν ἀπὸ τοῦ ἑξηκοστοῦ ἔτους ἕως τοῦ ὀγδοηκοστοῦ τοῦ ἄρτου 5 ἀπείχετο, τῇ προτέρᾳ διαγωγῇ ἐρεθίζων ἑαυτόν, ἵνα ὡς ἄρτι ἀρξάμενος τῆς ἀσκήσεως ζέων τῷ πνεύματι δουλεύῃ τῷ Κυρίῳ. Ἀπὸ οὖν τοῦ ὀγδοηκοστοῦ ἔτους μέχρι τῆς τελευταῖας αὐτοῦ ἡσθίειν ἄρτου πέντε οὐγκίας καὶ λάχανα μετὰ ἀλεύρου, τὸ λεγόμενον ροφίν, μήτε ἐν ἑορταῖς μήτε ἐν ἄρρωστίαις λύσας τὴν ἀσκησιν. 10

13. Ὅντος δὲ αὐτοῦ ὀκτωκαίδεκα ἔτους, καὶ ἀναμέσον τῆς θαλάσσης καὶ τῆς λίμνης οἰκοῦντος τὸ πρότερον, λησταὶ ἐπέστησαν αὐτῷ νυκτὸς, οἰόμενοι εὐρίσκειν τι παρ' αὐτῷ· δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς κυκλοῦντες ἐζήτησαν αὐτόν καὶ οὐχ εὑρον· πρωίας δὲ γενομένης εἶδον αὐτόν καὶ ἐξέστησαν. Ὡς περ οὖν προσμεδιῶντες 15 ἔλεγον αὐτῷ· "Εἰ ἦλθον πρὸς σέ λησταί, τί ἐποίεις"; Ἀποκριθεὶς δὲ λέγει· "Γυμνὸς ληστὰς οὐ φοβεῖται". Εἶτα φασὶν ἐκεῖνοι· "Κἂν σφαγῆναι εὐχερῶς ἔμελλες"; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος εἶπεν· "Ἐπειδὴ γὰρ ἔτοιμός εἰμι τοῦ ἀποθανεῖν, διὰ τοῦτο ληστὰς οὐ φοβοῦμαι". Θαυμάσαντες δὲ ἐκεῖνοι τὸ στερρὸν τῆς πίστεως αὐτοῦ 20 τοῦ ὁμολόγησαν, ὅτι "Δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ζητοῦντές σε οὐκ ἐδυνήθημεν εὑρεῖν". Καὶ τοῦτο εἰπόντες ἀπῆλθον ἀπ' αὐτοῦ καὶ οὐκέτι ἤγγισαν τῷ τόπῳ ἐκεῖνῳ.

13. Εἴκοσι δὲ καὶ δύο ἐτη ἔχοντας αὐτοῦ λοιπὸν ἐν τῇ ἀσκήσει, διὰ πάσης τῆς Παλαιστίνης ἣ ἐν Θεῷ αὐτοῦ πολιτεία 25 ἐκηρύττετο· γυνὴ δέ τις ἀπὸ Ἑλευθεροπόλεως ἔχουσα ἐτη πεντεκαίδεκα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ μὴ τίχτουσα, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν στεῖραν, παραγενομένη πρὸς αὐτὸν ἔπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ὃ δὲ ἰδὼν αὐτὴν ἔφυγεν ἀπ' αὐτῆς· οὐδέπω γάρ, ἀφ' οὗ ἀπετάξατο, ἐλαλήκει γυναικί, ἣ ὅλως ἐληλύθει πρὸς αὐτὸν γυνή· 30 ἣ δὲ μετὰ θαυρόων παρεκάλει αὐτὸν λέγουσα· "Τί με ἀποστρέφῃ; τί με φεύγεις, δι' ὑπερβολὴν θλίψεως, ἄνθρωπε, θεομένην σου;

σπλαγχνίσθητι ἐπ' ἐμέ, δοῦλε τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ· μνήσθητι, ὅτι ταύτην τὴν φύσιν ἐτίμησεν ὁ Θεὸς καὶ ἐκ ταύτης κατήξιώσατο σάρκα ἐνδύσασθαι, καὶ αὕτη ἡ φύσις ἐγέννησέν σε· τούτου χάριν μή με ἀποστρέψῃς κενὴν ἀπὸ σοῦ· οὐ γάρ ἔχουσιν ἱατροῦ χρεῖαν οἱ ὑγιαίνοντες, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες". Ταύταις ταῖς ἱκεσίαις τῆς γυναικὸς συμπαθήσας ὁ ἅγιος ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῆς τὴν αἰτίαν τῆς αἰτήσεως, καὶ μαθὼν λέγει αὐτῇ· "Θάρσει, γύναι· πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ δώῃ σοι Κύριος τὸ αἴτημά σου, ὃ ἤτησα παρ' αὐτοῦ". Ὑπέστρεψεν οὖν ἡ γυνὴ χαίρουσα πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ ἐν γαστρὶ λαβοῦσα ἔτεκεν υἱόν, καὶ πληρωθέντος τοῦ ἐνιαιυτοῦ ἤγαγεν αὐτόν πρὸς τὸν ἅγιον εὐχαριστοῦσα τῷ Κυρίῳ. Ἰδὼν δὲ τὸ παιδίον ὁ ἅγιος εὐλόγησεν αὐτὸ καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ ὑπέστρεψαν εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν, εὐλογοῦντες τὸν Θεόν.

15 14. Μετὰ δὲ ταῦτα Ἀριστανέτη συγκλητική, Ἐλπιδίου τινὸς ἀπὸ ἐπαρχῶν τῶν πραιτωρίων γυνή, ἀνδρὸς εὐσεβοῦς καὶ πάνυ τιμῶντος τοὺς χριστιανούς, μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν τριῶν τέκνων πρὸς τὸν ἅγιον Ἀντώνιον εἰς τὴν ἔρημον ἀπελθοῦσα καὶ ἰδοῦσα αὐτόν μετὰ τῶν ἰδίων τέκνων καὶ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ εὐλο-
20 γηθείσης αὐτῆς παρ' αὐτοῦ ὑπέστρεψεν εἰς Γάζαν. Συνέβη οὖν τοὺς τρεῖς υἱοὺς αὐτῆς ὁμοθυμαδὸν τῷ ἡμιτριταίῳ πᾶθει ἀσθενήσαντας ἀπαγορευθῆναι παρὰ τῶν ἱατρῶν. Ἡ οὖν μήτηρ αὐτῶν ὥσπερ νεκροὺς αὐτοὺς ὁρῶσα καὶ ὡς ἀναμέσον τριῶν σκηνωμάτων στρεφομένη, τίνα πρῶτον πενθῆσαι οὐκ ἤδει. Ῥιψάσης οὖν ἑαυτὴν
25 ἐπὶ τὸ ἔδαφος καὶ ὑδρωμένης τὴν ὑπερβολὴν τῆς συμβάσεως αὐτῇ συμφορᾶς, καὶ μετὰ δακρύων ἀνακαλουμένης τὰ τέκνα, ἐμηνύθη αὐτῇ τὰ περὶ τοῦ ἁγίου Παρίωνος· ἥ δὲ ἀκούσασα εὐθέως ἠγέρθη ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ πᾶσαν τὴν πολυτέλειαν τὴν περὶ αὐτὴν καταλείψασα καὶ ληθαργήσασα ἀνδρὸς συμβιοτήτα καὶ τῶν συγ-
30 κλητικῶν τὴν ἀξίαν εἰς εὐτέλειαν ἀμείψασα, μόνην ἑαυτὴν μητέρα ἐγίνωσκεν εἶναι. Παραλαβοῦσα οὖν μεθ' ἑαυτῆς ὀλίγα κοράσια καὶ εὐνούχους ἐβούλετο ἀπελθεῖν περὶ αὐτῶν τοῦ δὲ ἀνδρὸς

μή συγχωροῦντος οὕτως αὐτὴν ἔρημον πορεύεσθαι πρὸς τὸν ἅγιον,
 ἤναγκάσθη ἐπὶ ὄνῳ καθεσθῆῖσα ἀπελθεῖν πρὸς αὐτόν. Ἰδοῦσα
 δὲ αὐτὸν ἔπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ κλαίουσα καὶ λέγουσα
 “Ὁρκίζω σε [εἰς] τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὸν τίμιον καὶ
 ἑνδοξὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ὥστε παραγενέσθαι· σε εἰς Γάζαν καὶ ἀνα- 5
 στῆναι τοὺς τρεῖς υἱούς μου, μέλλοντας τελευτᾶν, ἵνα εἰς τὴν
 τῶν Ἑλλήνων πόλιν διὰ τῆς σῆς παρουσίας χαρισθέντων μοι τῶν
 τέκνων δοξασθῇ ὁ Κύριος καὶ κατασχυνθῇ ὁ Μαρναῖς θεὸς τῶν
 Γαζαίων”. Συμπαθήσας δὲ αὐτῇ ἐπὶ τῇ συμβάσει συμφορὰ ὁ ἅγιος,
 εὐμενῶς εἶπεν πρὸς αὐτήν· “Οὐδέποτε ἑαυτὸν ἔγνων ἐξελθόντα 10
 ἐκ τῆς κέλλης, οὐδὲ ἔχειν συνήθειαν ἀπέρχεσθαι πώποτε”. Ἐρί-
 ψασα οὖν ἑαυτὴν ἐπὶ τὴν γῆν ἐβόα λέγουσα· “Ταρίων, δοῦλε
 τοῦ Θεοῦ, χάρισαί μοι τοὺς τρεῖς υἱούς μου, οὓς ὁ ἅγιος πατήρ
 σου Ἀντώνιος εὐλόγησας ἐν Αἰγύπτῳ ἀπέστειλεν ὑγιαίνοντας·
 τούτους νῦν, ἐν Παλαιστίνῃ ἀποθνήσκοντας, ἀναστήσας ἀπόδος μοι”. 15
 Λεγούσης δὲ αὐτῆς ταῦτα, ἔκλαιον πάντες οἱ ὄντες μετὰ τοῦ
 ἁγίου ἀδελφοί· λοιπὸν γὰρ ἦσαν μετ’ αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἅγιος
 συμπαθήσας τῇ γυναικὶ ἔκλαυσεν. Παρακληθεῖς οὖν καὶ παρὰ
 τῶν ἀδελφῶν, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν χριστιανήν, ἐπέσθη τοῦ ἀπελ-
 θεῖν καὶ λέγει τῇ γυναικὶ· “Πορεύου καὶ τοῦ Κυρίου θέλοντος 20
 μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου παραγίνομαι πρὸς σέ”. Τότε ἀναστὰσα
 ἐκ τοῦ εὐδάφους ἡ γυνή, ὑπέστρεψεν εἰς Γάζαν. Μετὰ οὖν τὴν
 δύσιν τοῦ ἡλίου παρεγένετο πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν· ὁ δὲ
 ἀνὴρ αὐτῆς ἀκούσας ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὑπάντησιν τοῦ ἁγίου, καὶ
 θακρῶν ἐρρίψεν ἑαυτὸν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ἀναστήσας δὲ 25
 αὐτὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ μετ’ αὐτοῦ καὶ εὗρεν τοὺς
 τρεῖς υἱούς αὐτοῦ ἐτοιμούς θανάτῳ, καὶ προσευξάμενος περὶ αὐ-
 τῶν, ἐπικαλεσάμενός τε τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ
 τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἔθηκε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπ’ αὐτοὺς καὶ
 εὐθὺς ἰδρωσαν· καὶ λαβόντες βρῶσιν παρ’ αὐτοῦ, παρὰ χεῖρα 30
 ὑγιαεῖς γενόμενοι, ἀνέστησαν ἀπὸ τῶν κλινῶν δοξάζοντες τὸν Θεόν.
 Ἰδόντες δὲ οἱ γονεῖς αὐτῶν τὴν σωτηρίαν τῶν τέκνων αὐτῶν.

χαίροντες ἐδόξαζον τὸν Κύριον καὶ εὐχαριστοῦντες τῷ ἁγίῳ κατε-
 φίλουν τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Τοῦτο δὲ γνωστὸν ἐγένετο πάσῃ τῇ
 Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ πάντες ἐδόξασαν τὸν
 Θεόν. Ἐκτοτε οὖν πολὺ πλῆθος τῶν ἀσθενούντων ποικίλαις νόσοις
 5 ἀπὸ πολλῶν πατριδῶν παρεγίνοντο πρὸς αὐτὸν καὶ πάντες ταῖς
 ὁσίοις αὐτοῦ εὐχαῖς ἰῶντο, ὥστε ἐκ τῆς τοιαύτης τοῦ Θεοῦ δω-
 ρεᾶς πολὺ πλῆθος πιστεύειν καὶ γίνεσθαι αὐτοῦς χριστιανούς, καὶ
 πολλοὺς ἀπ' αὐτῶν γινομένους μοναχοὺς ἀφιεροῦν ἑαυτοὺς τῷ
 Κυρίῳ· οὐδέπω γὰρ ἦν μοναστήριον ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, οὐδὲ μο-
 10 ναζίων ἐφαίνετο ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις πρὸ τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνος·
 αὐτὸς δὲ διδάσκαλος καὶ πατὴρ τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας γέγονεν
 ἐν τῇ πατρίδι ἐκείνῃ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσε τὸν βίον τῶν μο-
 ναχῶν. Εἶχεν οὖν ὁ Κύριος ἐν μὲν τῇ Αἰγύπτῳ τὸν γέροντα
 Ἀντώνιον, ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ τὸν νεώτερον Ἰλαρίωνα.

15 15. Γυνὴ δὲ τις ἀπὸ Ῥινοκουροῦρων τυφλωθεῖσα ἀπὸ δεκαε-
 τοῦς χρόνου, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς ἰατροῖς προσαναλώ-
 σασα καὶ μηδὲν παρ' αὐτῶν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ, καθὼς ἐν τοῖς
 ἁγίοις Εὐαγγελίοις περὶ τῆς αἰμορροούσης γέγραπται, μᾶλλον εἰς
 τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα, χειραγωγουμένη προσήχθη αὐτῷ θεομένῃ
 20 καὶ λέγουσα τὴν αἰτίαν τοῦ πάθους καὶ τὸν χρόνον, καὶ ὅτι
 πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς τοῖς ἰατροῖς προσαναλώσασα οὐδὲν
 ὠφελήθη. Παρακάλει οὖν αὐτόν, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου
 ἀψάμενος τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς ἴσσηται αὐτήν. Εἶπεν δὲ ὁ ἅγιος
 πρὸς αὐτήν· “Εἰ ἐκεῖνα, ἃ εἰς τοὺς ἰατροὺς ἀνήλωσας, ἔδωκας
 25 αὐτοῖς πτωχοῖς, πάλαι ἂν σε ὁ ἱατρός τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων
 ἴασατο Ἰησοῦς”. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου
 Ἰησοῦ Χριστοῦ ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς καὶ παραχρῆμα
 ἀνέβλεψε, καὶ πάντες οἱ ὄρῳντες αὐτήν ἐδόξασαν τὸν Θεόν.

16. Ἦνίοχος δὲ τις ἀπὸ τῆς πόλεως Γάζης ἐν τῷ ἄρματι
 30 πληγεὶς ὑπὸ Δαίμονος καὶ παραλυθεὶς ὅλος ἐξηράνθη, ὥστε μὴ
 δύνασθαι αὐτόν τι τῶν μελῶν αὐτοῦ σαλεῦσαι. Ἐπὶ κραββάτου
 οὖν θέντες αὐτόν οἱ ἴδιοι αὐτοῦ ἐκόμισαν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ

αγίου καὶ ἔβηκαν αὐτὸν παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, μόνον κινουμένης τῆς γλώσσης αὐτοῦ. Παρεκάλει οὖν τὸν ἅγιον περὶ τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. Εἶπεν δὲ αὐτῷ· “Ἀδύνατον θεραπευθῆναι σε, ἐὰν μὴ πρότερον πιστεύσῃς εἰς τὸν μέλλοντά σε θεραπεύειν”. Ὁ δὲ καὶ πιστεύειν ὡμολόγησε καὶ τὴν ἀρχαίαν τέχνην καταλείψαι καὶ τοῦ 5 λοιποῦ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ. Πιστεύσας οὖν εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εὐθέως καὶ ψυχῇ καὶ σώματι υγιὴς ἐγένετο.

17. Ἄλλος δὲ τις νεανίσκος, Μεσίχλας ὀνόματι, ἀπὸ προαστείων Ἱεροσολύμων, πάνυ ἰσχυρὸς τῷ σώματι, ὡς δύνασθαι αὐτὸν δεκαπέντε μοδίους σίτου εἰς μῆκος ὁδοῦ ἀκόπως βαστάσαι, 10 καὶ πάντων εἰς τὸ βαστάσαι γόμους ἰσχυρότερος ἦν. Οὗτος πληγεὶς ὑπὸ Δαίμονος ἀκαθάρτου, πέδαις καὶ ἀλύσεσι τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας δεθείς, ἐν ὀχυρώμασι μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας καθειρχνθεὶς ἐφυλάσσετο. Τῇ οὖν τοῦ Δαίμονος ἀγριότητι καὶ τῇ βίῳ τοῦ σώματος τὰ δεσμὰ καὶ τὴν τῶν θυρῶν ἀσφάλειαν εὐχερῶς συντρίβων 15 ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ Δαίμονος καὶ τοὺς ἀπαντῶντας αὐτῷ ἀνθρώπους ἠφάνιζε· τῶν μὲν τὰς ρίνας, τῶν δὲ τὰ χεῖλη καὶ τὰ ὦτα τοῖς ὁδοῦσιν ἀπέτεμνε, τῶν δὲ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας συντρίβων ἀπέκοπτεν ἀφειδῶς· ἄλλων δὲ τοὺς λάρυγγας ἔθλα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἠφάνιζεν, καὶ πολλὰ δεινὰ ἐποίει ἐν τῇ χώρᾳ 20 ἐκείνῃ, καὶ οὐδεὶς ἴσχυεν αὐτὸν δαμάσαι. Συναχθέντες οὖν πλῆθος καὶ συλλαβόντες αὐτὸν ἔδησαν ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ σιδήρῳ, καὶ λαβόντες σχοῖνους, ὡς ἡγροισμένον ταῦρον σύροντες, ἤγαγον πρὸς τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Ἰλαρίωνα· ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ ἐφοβήθησαν καὶ ἔφυγον ἔσω, καὶ εἰσελθόντες ἐμήνυσαν τῷ ἀγίῳ περὶ 25 αὐτοῦ· ἦν γὰρ ἐν τῷ κελλίῳ ἡσυχάζων. Ἐξελθὼν δὲ ἐκέλευσεν αὐτὸν λυθέντα προσαχθῆναι αὐτῷ· ἐρχομένου δὲ αὐτοῦ λέγει αὐτῷ· “Κλῖνον τὴν κεφαλὴν σου καὶ ἔρχου”. ὁ δὲ κλίνας τὴν κεφαλὴν καὶ πᾶσαν τὴν ἀγριότητα ἡμερώσας, καθεζομένου τοῦ αγίου, τῇ γλώσσῃ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔλειγεν. Ἐπὶ ἑπτὰ οὖν ἡμέρας ἠΰστατο 30

8 Μεσίχλας] οὕτως ἐν τῷ κώδικι· τὸ δὲ λατινικὸν κεῖμενον ἔχει τὸ Marsitas· ἀλλ' οἱ τοῦτου ἐκδόται λέγουσι ταῦτα· «tres nostri codd. Messicas habent, alii Mesitas», — 11 κῶδ. πάντων ὡν. — 23 σχοῖνους. — 30 ἔλειγεν.

περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας λέγει· "Ἐν τῷ
 ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔξελθε ἀπ' αὐτοῦ, τὸ ακάθαρ-
 τον πνεῦμα, καὶ πορεύθητι εἰς ἀνύδρους τόπους". Σπαράξας δὲ
 αὐτὸν ὁ Δαίμων καὶ ῥήξας εἰς τὴν γῆν ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ
 5 τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι ὑγιῆς γέγονεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὑπέστρεψεν
 εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εὐχαριστῶν τῷ Κυρίῳ· ἔλεγεν δὲ ὁ ἅγιος πρὸς
 τοὺς παρόντας· "Οὐκέτι τοῦτο τῆς ἡμετέρας δυνάμεως, ἀδελφοί,
 ἀλλὰ τῆς φιλανθρωποῦ δυνάμεως καὶ χάριτος τοῦ σωτῆρος, τοῦ
 τὰς ἀσθενείας ἡμῶν εἰς ἑαυτὸν ἀναλαμβάνοντος καὶ τὰς ἀσθενείας
 10 ἡμῶν βασιτάσαντος, καὶ πάντοτε διὰ τὴν ἀνεκδιήγητον αὐτοῦ εἰς
 ἡμᾶς ἀγάπην διὰ τῶν δουλῶν αὐτοῦ ἰωμένου. Αὐτὸν οὖν ἀκατα-
 πύστως δοξάζωμεν, ἀδελφοί".

18. Λέγοντος οὖν ταῦτα τοῦ ὁσίου τοῖς ἀδελφοῖς, ἤχθη πρὸς
 αὐτὸν Ὁρίων τις, ἀνὴρ συγκλητικός τῶν ἐνδοξῶν καὶ πάνυ πλου-
 15 σίων, ἀπὸ Ἀειλέας πόλεως τῆς παρὰ τὴν Ἐρυθρὰν Θάλασσαν
 κειμένης, πληγείς ὑπὸ λεγεῶνος Δαιμονίων καὶ δεδωμένος τὰς
 χεῖρας καὶ τοὺς πόδας καὶ τὸν τράχηλον σιδήρῳ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ
 αὐτοῦ ἦσαν ὡς αἶμα. Ἠπεῖλαι οὖν δεινὰ τοῖς ἐνέγκασιν αὐτὸν εἰς
 τὸν ἅγιον· εὗρεν δὲ διακινουντα τὸν μακάριον Ἰλαρίωνα παρὰ τὸν
 20 αἰγιαλὸν καὶ ὁμιλοῦντα τοῖς ἀδελφοῖς. Ἀθρόως οὖν ἄρπασας αὐ-
 τὸν ἀπὸ τῶν κρατούντων αὐτὸν ἔδραμε πρὸς τὸν ἅγιον, καὶ ἐκ
 τῶν ὀπίσω περιλαβὼν ἤρεν αὐτὸν εἰς ὕψος. Κραυγὴ οὖν γέγονεν
 ὑπὸ πάντων μεγάλη· ἐφοβήθησαν γάρ, μήπως τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ
 ὑπὸ τῆς σκληρᾶς νηστείας σεσαθρωμένα συντρίψῃ. Μειδιάσας δὲ ὁ
 25 ἅγιος εἶπεν πρὸς αὐτούς· "Ἐάσατέ με τὸν ἐμὸν ἀντίπαλον πα-
 λαίειν". Καὶ κρατήσας αὐτὸν ὁ ἅγιος ἐκ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς
 αὐτοῦ ἔρριψεν αὐτὸν πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ
 ταῖς χερσὶ σφίγξας αὐτὸν καὶ πατήσας τοῖς ποσὶν ἔλεγεν· "Κρί-
 30 νοῦ, Δαιμόνων γένος, τῇ τοῦ Κυρίου δυνάμει, καὶ νῦν καὶ πάν-
 τοτε κρίνου, καὶ εἰς τὸ ἐτοιμασθῆν σοι ἀκοίμητον πῦρ καταστρέφου,
 ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς ἄρτι ὥρας".
 Διωκόμενος δὲ ὁ λεγεὼν τῶν Δαιμόνων ἔκραξε λέγων· "Ἐξέρχο-

μαι, δοῦλε τοῦ Θεοῦ Ἰλαρίων! τί ἡμᾶς βασανίζεις; Καί κλίνας τήν κεφαλήν καί τῇ κορυφῇ τύψας τήν γῆν καί ρίψας αὐτόν ἐπ' αὐτῆς ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. Θάψμα δέ τιν μέγα καί παράδοξον, πῶς ἐκ τοῦ ἐνός στόματος διάφοροι κολαζομένων φωναί ἤκούοντο, καί ὡς μὴ δυναμένων φέρειν τὰς τιμωρίας ἐξεληθεῖν ἐδέοντο. Εἰς ἑαυτὸν 5 δὲ γενόμενος ὁ ἀνὴρ ἐπεκαλέσατο τὸν Κύριον, λέγων· "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, λύσόν με τὸν ταπεινὸν καί αἰχμάλωτον, [ἐπειδὴ] μίαν ψυχὴν σῶσαι καί πολλοὺς πολεμοῦντας τὸ πλάσμα σου νικῆσαι σὸν ἐστι, φιλόανθρωπε δέσποτα"! Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, ἡῤῥατο ὁ ἅγιος καί ἐπέθηκεν αὐτῷ τὰς χεῖρας καί ὕγιης γέγονεν. Εὐχαριστῶν οὖν 10 τῷ ἁγίῳ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ· εὐλογῆσας δὲ αὐτόν καί παραθέμενος τῷ Κυρίῳ ἀπέλυσεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, αἰνοῦντα καί δοξάζοντα τὸν Θεόν. Μετὰ δὲ ἐνιαυτοῦ χρόνον, λαβὼν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καί τὰ παῖδιά, ἦλθεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ αἰῶν, καί προσπίπτων μετὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἔχαιρεν καί ἐδόξα- 15 ζε τὸν Κύριον, τὸν δι' αὐτοῦ τὴν σωτηρίαν αὐτῷ χαρισάμενον, καί πολλὰ χρήματα κομίσας προσήνεγκεν αὐτῷ. Ἰδὼν δὲ αὐτὰ ὁ μακάριος εἶπεν αὐτῷ· "Τέκνον Ὁρίων, οὐκ ἔκουσας τί ἔπαθεν Γιεζὶ λαβὼν χρήματα παρὰ τοῦ ἀνδρός, τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι καθαρισθέντος ἀπὸ τῆς λέπρας; Ἐὰν οὖν ταῦτα δέξωμαι καὶ γώ, ὡς 20 τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ χρήμασι παρέχων, προσκροῦω τῷ Κυρίῳ". Προσέπεσεν δὲ πάλιν μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καί τῶν τέκνων κλαίων καί παρακαλῶν, ἵνα δέσχηται αὐτὰ καί δώσῃ τοῖς πτωχοῖς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ μακάριος· "Συμφέρει σοι, τέκνον, ἵνα διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν σου δώσῃς αὐτὰ πτωχοῖς· ἐγὼ γάρ", φησί, "χάρην 25 ἐλεημοσύνης δέχεσθαι τὰ ἀλλότρια οὐ βούλομαι· πολλοὶ γάρ ἐπ' ὀνόματι τῶν πτωχῶν λαμβάνοντες τὰ ἀλλότρια χρήματα τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐθανάτωσαν· ἐλεημοσύνη δὲ τέχνην οὐκ ἔχει". Αὐτὸς δὲ ἐνέμενε κλαίων καί ἄξιῶν, ὅπως μὴ ἀποστρέψῃ αὐτά. Λέγει οὖν αὐτῷ· "Μὴ λυπηθῆς, οἷέ μου· ὁ γὰρ ποιῶ, ὑπὲρ σοῦ 30

4 καὶ. σώματος πλήθι διαφόρων κολαζομένων φωνῇ ἤκουετο κατὰ λατινιστί: ex uno hominis ore diversae voces, et quasi confusus populi clamor audiebatur.— 19 Βισλ. 4, ε', 20-27. — 30 λυπηθεῖς.

ποιῶ· εἴαν γάρ ταῦτα θέξωμαι, εἰς σέ πάλιν ὁ λεγεὼν τῶν Δαιμόνων ἐπιστρέψει”. Ἀκούσας δὲ τοῦτο ἠρύχασεν. Πολλὰ οὖν παρεκάλεσεν ὁ ἅγιος πείθων αὐτὸν διὰ τῶν ἰδίων χειρῶν διαδοῦναι ταῦτα τοῖς πτωχοῖς, καὶ προσευξάμενος ὑπὲρ αὐτῶν καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς ἀπέλυσεν ἐν εἰρήνῃ.

19. Ζανάνους δὲ τις ὀνόματι ἀπὸ τοῦ Μαΐουμᾶ, πλησίον τοῦ μοναστηρίου τοῦ ἁγίου λατομῶν λίθους, ἐξαίφνης παραλυτικὸς γέγονε. Βαστάξαντες οὖν αὐτὸν οἱ συνεργάται αὐτοῦ ἤνεγκαν πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπιθέντες αὐτῷ τὰς χεῖρας καὶ προσευξαμένου εὐθέως ὕγιης γέγονεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ. Πάντες οὖν ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς γινομένοις θαυμασίοις διὰ τοῦ ὁσίου δούλου αὐτοῦ Ἰλαρίωνος, καὶ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀπίστων ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

20. Εἰς δὲ τις στρατηγὸς τῆς πόλεως Γάζης ὀνόματι Ἰταλικός, χριστιανὸς καὶ πάνυ πιστός, τὴν τῶν ἵπποδρομιῶν φιλοτιμίαν ἐπιτελῶν τῇ πόλει, τὸν ἀντιστρατηγοῦντα αὐτῷ εἶχεν, ἄνθρωπόν τινα εἰδωλολάτρην, ἐμμανῶς σεβόμενον τὸ εἶδωλον Μαρνᾶν, καὶ διὰ τῶν τῷ βδελύγματι τούτῳ παρεδρευόντων ἀκαθάρτων Δαιμόνων πολλὰ ἔβλαπτε τὸν Ἰταλικόν, τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἵππους κλῶν ἀφειδῶς· ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ἡνιόχους αὐτοῦ ταῖς γοητείαις ἀπράκτους τῆς τοιαύτης τέχνης καθιστῶν καὶ γαυριῶν μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐχθίστῃ τῶν αἰμοβόρων Δαιμόνων κατὰ εὐσεβοῦς ἀνδρὸς βλάβῃ ὡνείδιζεν αὐτὸν λέγων· “Ποῦ ἐστὶν ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ σου”; Βουλόμενος οὖν τὰ τῶν ἀθλίων τούτων ἐμφράσαι στόματα, 25 παραγίνεται πρὸς τὸν ἅγιον Ἰλαρίωνα ὁ Ἰταλικός, οὐχ ἵνα τὸν ἀντίδικον αὐτοῦ βλάβῃ, ἀλλ’ ἵνα ἑαυτὸν παραφυλάξῃ ταῖς ὁσίαις αὐτοῦ εὐχαῖς ἀπὸ τῆς βλάβης τῶν φθοροποιῶν Δαιμόνων. Παρεκάλει οὖν τὸν μακάριον, ὥστε δι’ εὐχῆς αὐτοῦ παραθέσθαι αὐτόν τῷ Κυρίῳ καὶ τὰ ἀνήκοντα· ἄτοπον δὲ ἔδοξε τῷ ἁγίῳ περὶ τοιαύτης ὑποθέσεως προσεύεσθαι. Ἡρέμα οὖν μειδιάσας λέγει τῷ Ἰταλικῷ· “Διατί οὐ μᾶλλον πωλεῖς τοὺς ἵππους καὶ τὰς τιμὰς

2 κῶδ. ἐπιστρέψει. — 6 Ζανάνους] λατ. Gazanus, Zazanus, Zenainus ἢ Zananus.

αὐτῶν νῦν περὶ σωτηρίας τῆς ψυχῆς σου δίδως τοῖς πτωχοῖς";
 Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰταλικός· "Οὐχὶ θέλοντες ταῦτα παρέχομεν, δοῦλε
 τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τέλος ἐστὶ δημόσιον, καὶ θεσμοῖς τῶν
 βασιλείων κατὰ τὰς ἐπισήμους τῶν πόλεων αἱ τοιαῦται δίδονται
 φιλοτιμίαι· ἀσεβὲς δὲ ἐστὶν ἔμοι· χριστιανῷ ἀνθρώπῳ καταλείψαι τὴν
 5 τοῦ Θεοῦ βοήθειαν καὶ μαγικαῖς Δαιμόνων βλάβαις τοὺς ἐναντίους ἀμύ-
 νασθαι. Τούτου χάριν εὐξασθαι περὶ τοῦ οἴκου μου παρακαλῶ σε,
 ἵνα μὴ δι' ἐμέ παρὰ τῶν ἀθέων Γαζαίων βλασφημηται ὁ Κύριος,
 ὡς ἀδυνατῶν ἐκ τῆς τούτων καταδυναστείας ἐξελεῖσθαι με". Ἀκού-
 σας δὲ ταῦτα ὁ ἅγιος καὶ πολλὰ παρὰ τῶν ἀδελφῶν παρακλη- 10
 θείς, διὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀνδρός, τὴν τῆς εὐχῆς χάριν δοῦνα· προ-
 θύμως, ὡς δὲ εὐξασθαι μὲν προφανῶς οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλὰ ἐκέ-
 λευσεν τὸ ποτήριον αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἔπινεν, ὀστράκινον [ὄν], πληρωθῆναι
 ὕδατος καὶ δοθῆναι αὐτῷ. Ὡς οὖν ἐδέξατο αὐτὸ ὁ Ἰταλικός, εἶδεν
 ἐν τῷ ὕδατι τῷ ἐν τῷ ποτηρίῳ τοὺς ἵππους καὶ τὸν σταυλὸν 15
 αὐτοῦ καὶ τοὺς ἡνιόχους καὶ τὰ ἄρματα, πῶς ὑπὸ τῆς τῶν ἐναν-
 τίων περιεργίας ἦσαν καταδεδεμένοι. Δοξάσας οὖν τὸν Θεὸν ἐπὶ
 τῇ τοιαύτῃ φανερώσει, παραγενόμενος εἰς τὸν σταυλὸν προσηύ-
 ξατο, καὶ λαβὼν ἐκ τοῦ ὕδατος τοὺς τε ἵππους καὶ τοὺς
 ἡνιόχους καὶ τὸν σταυλὸν καὶ τὰ ἄρματα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Κυ- 20
 ρίου περιεργάντισε, καὶ τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ὁμοίως τὰ πάντα
 ἐσφράγισεν. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας τοῦ Ἰταλικοῦ οἱ ἵπποι πε-
 τεινῶν δίκην τὰ τε ἄρματα καὶ τοὺς ἵππους τοῦ ἐναντίου καταπα-
 τοῦντες ὑπερίπταντο τῇ δυνάμει, τῷ σημείῳ τοῦ σταυροῦ ἀβλαβεῖς
 τοῦ λοιποῦ οἱ ἵπποι φυλασσόμενοι καὶ αἰεὶ νικῶντες τοὺς ἐναντίους. 25
 Ἐχαιρεν οὖν ὁ Ἰταλικός καὶ πάντες οἱ φίλοι αὐτοῦ, ὅτι ταῖς εὐ-
 χαῖς τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνος τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τέλος κατήσχυ-
 νεν ὁ Κύριος. Κραυγὴ οὖν μεγάλη παρὰ παντὸς τοῦ δήμου γέ-
 γονεν, οἱ δὲ τὸν Μαρινᾶν σεβόμενοι τὸν ἅγιον Ἰλαρίωνα, ὡς γόητα
 τῶν χριστιανῶν ὄντα, κολάζειν ἔλεγον. Πολλοῖς οὖν καὶ μετὰ ταῦτα 30
 τὰς τοιαύτας φιλοτιμίας ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐπιτελοῦσιν εἰς σωτη-

ρίαν αὐτῶν τε καὶ πάντων τῶν διαφερόντων αὐτοῖς ἢ εἰς Χριστὸν
πίστις πρόςενος γέγονεν.

21. Παρθένον δὲ κανονικὴν ἀπὸ τοῦ Μαῖουμᾶ παῖς τις τοῦ
αὐτοῦ ἐμπορίου ἐρασθεὶς ἀκολάστως, περιεργίαις διαβολικαῖς πρὸς
5 ἀσέλγειαν ἀπατὰν ἐπεχείρει· στερρᾶς δὲ αὐτῆς μενούσης καὶ μὴ
ἰσχύοντος αὐτοῦ τὴν βδελυρὰν ἐπιθυμίαν πληρῶσαι, τῇ τοῦ κατέ-
χοντος αὐτὸν Δαίμονος ὁρᾷ καίόμενος ἐπορεύθη εἰς Μέμφιν,
τῆς Αἰγύπτου πόλιν, πρὸς μάγον ὀνομαστόν, ἵνα τῇ ὑπερβολῇ
τῆς θαυματοποιίας αὐτοῦ συμμαχίας αἰχμάλωτον ποιήσῃ τὴν τοῦ
10 Χριστοῦ παρθένον. Μαθὼν οὖν πάσας τὰς διαβολικὰς μαγανείας ὁ
παῖς, μετὰ ἐνιαυτὸν ἕνα ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ποιή-
σας πέταλα χαλκᾷ ἔγραψεν εἰς αὐτὰ τὰς τῶν Δαιμόνων μορφὰς καὶ τὰ
τῆς τοιαύτης ἀσεβείας σύμβολα, ῥήματα, καὶ ὀρύξας ὑπὸ τὰς φλιάς
τοῦ οἴκου τῆς παρθένου, ἀφανῶς καταχώσας, ἀπῆλθεν. Τῇ οὖν
15 ἐπιστάσι τοῦ πυροφλέκτου καὶ φθοροποιοῦ πάθους σκοτωθεῖσα τὴν
διάνοιαν ἡ παρθένος ἤρξατο μαίνεσθαι καὶ τὰς ὕψεις διαστρέφειν, καὶ
ἀσέμνως ἐαυτὴν θριαμβεύειν πᾶσι, καὶ ῥίπτειν ἅψ' ἐαυτῆς τὰ τῆς
εὐσχημοσύνης καλύμματα, καὶ λύειν τὴν κόμην, καὶ βρύχειν τοὺς
ὀδόντας, καὶ ἀναιδῶς ἐξ ὀνόματος προσκαλεῖσθαι πρὸς αὐτὴν τὸν ἀκό-
20 λαστον παῖδα. Θεασάμενοι δὲ τὴν ἔκπληξιν αὐτῆς οἱ οἰκεῖοι αὐτῆς,
κοινὴν τὴν ἐκ τοῦ βασκάνου Δαίμονος ἐπελθοῦσαν αὐτῇ συμφορὰν
ἠγγησάμενοι, κρατήσαντες αὐτὴν ἀπήγαγον πρὸς τὸν ἄγιον, εἰς τὸ
μοναστήριον· αἰσθόμενος δὲ τῆς θεοδωρήτου δυνάμεως τοῦ ἁγίου
ὁ μιαιδὴρ καὶ ἀκάθαρτος Δαίμων, πρὸ τοῦ παραγενέσθαι αὐτὸν πρὸς
25 τὸν ὅσιον ἤρξατο ὀλολύζειν καὶ λέγειν "Καλῶς ἤμην εἰς Μέμφιν
ἀμέριμνος· ἐνυπνίων φαντασίαις ἐνέπαιζον τοὺς ἀνθρώπους· ἐνταῦθα
δὲ κακῶς ἀπεστάλην". Ἀπενεχθείσης δὲ αὐτῆς ἔμπροσθεν τοῦ
ἁγίου, λέγει ὁ Δαίμων· "'Αναγκασθεὶς ὑπὸ τοῦ κατέχοντός με,
βιασθεὶς ἦλθον εἰς αὐτήν. Κολάζομαι ἐγὼ αὐτός. "ὦ κριτήρια!
30 ὦ βάσανοι δειναί, ἅς ὑφίσταμαι! Κελεύεις με ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς,
δοῦλε τοῦ Θεοῦ, καὶ δεδωμένος εἰς πέταλον μετὰ νήματος ὑπὸ
φλιάς κατέχομαι· οὐκ ἐξέρχομαι, ἐὰν μὴ με λύσῃ ὁ κατέχων με

παῖς". Γελάσας οὖν ὁ μακάριος λέγει αὐτῷ· "Μεγάλη σου ἡ δύναμις, ὅς πετάλω καὶ νήματι τοῦ ἄρχοντός σου κατέχη. Λέγε μοι, παμμίαιρε, πῶς ἐτόλμησας εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ παρθένον εἰσελθεῖν"; Ἀπεκρίθη ὁ Δαίμων· "Ἰνα παρθένον αὐτὴν τη- 5 ρήσω". Ἐμβριθῶς τε ἐπιπλήττων αὐτῷ ὁ ἅγιος λέγει· "Σὺ εἰ ἡ φθορὰ καὶ ἡ ἀπώλεια τῆς σωφροσύνης, καὶ σὺ φυλάττεῖς αὐτὴν παρθένον; Διατί δὲ εἰς τὸν κατέχοντά σε, ὡς λέγεις, νεανίσκον οὐκ εἰσῆλθες"; Λέγει ὁ Δαίμων· "Διατί εἰσηρχόμην εἰς αὐτόν, ὅστις ἔχει μᾶλλον ἕτερον φιληδονίας Δαίμονα"; Λέγει αὐτῷ ὁ ἅγιος· "Φιμώθητι λοιπὸν καὶ ἐξέλθε ἀπ' αὐτῆς· πρὸς γὰρ τὸ γινῶναι τοὺς 10 παρόντας τὴν ασθενῆ καὶ ἄτονον δυνάμιν σου ἐπετράπη σοι εἰπεῖν ταῦτα". Καὶ ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς παρθένου ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐκαθάρισεν αὐτήν, καὶ ἤρξατο ἐγκαλεῖν αὐτῇ ἐπὶ τῶν παρόντων. "Διατί ἔδωκας καιρὸν τῷ ἀκαθάρτῳ καὶ μιαιῷ Δαίμονι εἰσελθεῖν εἰς σέ"; Ἀπολυθεῖσα δὲ 15 ἐπανῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. Ἐλεγεν δὲ ὁ ἅγιος πρὸς τοὺς παρόντας, ὅτι· "Ἐὰν μὴ ἡμεῖς δώμεν καιρὸν κατ' ἐαυτῶν τοῖς ἀκαθάρτοις Δαίμοσιν, οὐκ ἰσχύουσιν κατ' ἡμῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἀλόγων ζώων ἐξουσίαν ἔχουσιν ἄνευ τοῦ συγχωροῦντος Θεοῦ· καὶ γὰρ κατὰ τῶν κτηνῶν τοῦ μακαρίου Ἰωβ* αἰτήσας ἔλαβεν· ὁμοίως δὲ κατὰ τῶν 20 χοίρων, ὡς ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις γέγραπται· ἡμῖν δὲ τὴν κατ' αὐτῶν ἐξουσίαν ἔδωκεν ὁ Κύριος· πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δυνάμιν τοῦ ἐχθροῦ". ἐξουσίαν δὲ λαβόντες παρὰ τοῦ Κυρίου κατ' αὐτῶν, καθαροὺς ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος φυλάττωμεν, ἀδελφοί, καὶ 25 οὐδὲν ἰσχύσαι κατ' ἡμῶν οἱ πονηροὶ Δαίμονες δύνανται.

22. Ταῦτα δὲ ποιῶντος καὶ διδάσκοντος τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ, εὐ μόνον [οἱ] ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ καὶ ταῖς μακρὰν ἀπεχούσαις χώραις ἀκούοντες ἤρχοντο πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ καὶ ἕως τοῦ βασιλέως Κωνσταντίου ἡ περὶ αὐτοῦ σωτήριος ἀκοή ἐφθασε· 30 καθιδοῦς γὰρ αὐτοῦ τις ἐκ νέας ἡλικίας κεκρομμένον ἔχων Δαίμονα, ὃς ἐποίει αὐτόν κατὰ νύκτα ἀνακράζειν καὶ στενάζειν

2 κωδ. κατέχει. — 21 Ματθ. γ', 28-33. — 22 Λουκ. ι', 19.

μεγάλα καὶ βρόχειν τοὺς ὀδόντας καὶ παραφέρεσθαι, — οὗτος ἀκού-
 σας παρὰ πολλῶν περὶ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰλαρίωνος, προσελ-
 θὼν τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίῳ κατὰ μόνας καὶ διηγησάμενος αὐτῷ
 τὴν συμβᾶσαν αὐτῷ τοῦ οὐλεθρίου Δαίμονος ἐπήρειαν, ἤξιωσεν
 5 αὐτὸν γράμματα αὐτῷ συντακτικὰ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς Παλαι-
 στίνης δοθῆναι καὶ σύνθεμα βερέδων, ἵνα ἀπελθὼν ἐκεῖσε πρὸς
 τὸν ἅγιον διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὑγιὲς γένηται·
 καὶ προθύμως αὐτῷ παρέσχε ταῦτα ὁ βασιλεὺς, προστάξας διὰ
 γραμμάτων τοῖς τῆς Παλαιστίνης ἄρχουσι μετὰ πολλῆς δορυφο-
 10 ρίας ἀποδέξασθαι αὐτόν. Ἀποσταλὴς οὖν παρὰ τοῦ βασιλέως
 ἦλθεν εἰς τὴν Γάζαν· ὑπήντησαν δὲ αὐτῷ ὁ ἀρχὼν καὶ οἱ πρῶ-
 τοι τῆς πόλεως μετὰ πάσης σπουδῆς, κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βα-
 σιλέως δορυφοροῦντες αὐτῷ. Ἐπηρώτησεν δὲ αὐτοὺς λέγων· Ποῦ
 ἐστὶ τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνος; Ἐγνώσαν οὖν, ὅτι
 15 πρὸς αὐτὸν ἀπεστάλη παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ συνῆλθον αὐτῷ
 ἕως τοῦ μοναστηρίου, ἵνα καὶ τοῦτον, κατὰ τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως
 γραφέντα, τιμῇσιν, καὶ εἴ τι ἐξ ἀγνοίας τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις
 ἐλόπησαν τὸν ἅγιον, ἐπὶ τῇ τοῦ ἀνδρὸς παρουσίᾳ ἐξευμενίσωνται
 αὐτόν. Παραγενόμενοι δὲ εὗρον τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ διακινουῦντα
 20 παρὰ τὸν αἰγιαλὸν καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν θείων Γραφῶν με-
 λετῶντα. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ μακάριος Ἰλαρίων ὑπήντησεν αὐτοῖς
 καὶ χαρίεντι προσώπῳ ἠσπάσατο αὐτούς, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα
 αὐτοῦ εὐλόγησεν αὐτοὺς πάντας. Ὡς δὲ εἶδεν τὸν κανδιδάτον ὁ
 ἅγιος, ἐκέλευσε τοὺς λοιποὺς ὑποστρέψαι, αὐτὸν δὲ μόνον μετὰ
 25 τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπομεῖναι· ἐκ γὰρ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ
 ἐπέγνων τίνας ἔνεχεν παρεγένετο πρὸς αὐτόν. Πρὸ τοῦ οὖν μέλ-
 λειν αὐτὸν διηγῆσθαι τὸ πάθος ἐκρεμάσθη εἰς τὸν ἀέρα, ὡς μὴ

ὁ ἄρχοντας τῆς Παλαιστίνης] ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Διονυ-
 σίου παλαιτάτου μεμβράνινον φύλλον, περὶ οὗ τινα πρότερον εἶπον· πρὸς διάκρισιν ὀνο-
 μάξω τοῦτο τὸ φύλλον ἀπλῶς Δ. — 6 βερέδων Δ. — 10 ἀποδέξασθαι] προσδέξα-
 σθαι Δ. — 13 αὐτόν Δ. — 15 παρὰ τ. β. ἀπεστάλη Δ. — 18 ἐξευμενίσονται Δ. —
 19 διακινουῦντα] διασωθέντα Δ. — 21 αὐτοὺς] αὐτόν Δ || ἐλλείπει τῷ Δ τὸ Ἰλα-
 ρίων. — 22 τὸ ἐκτείνας πρὸ τοῦ εὐλόγησιν ἐν τῷ Δ. — 23 ἶδεν Δ. — 24 ἀπο-
 στρέψαι Δ. — 27 διηγῆσθαι Δ || ἐκρεμάσθη] ἀνιερῆθη Δ.

φθάνειν τοὺς πόδας αὐτοῦ ἄψασθαι τῆς γῆς· ἐθαύμασαν δὲ πάν-
 τες οἱ συμπαρόντες τῷ ἁγίῳ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ θαύματος·
 οὐ μόνον γὰρ ἦν θαυμαστὸν αὐτοῖς τὸ ἐν τῷ ἀέρι ὄραν αὐτὸν
 κρεμάμενον, ἀλλ' ὅτι καὶ μὴ εἰδὼς ἄλλην γλῶσσαν ὁ ἀνὴρ, εἰ μὴ
 τὴν Φρυγῶν, ἐν ᾗ ἐγεννήθη, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων, ἤρξατο πρὸς 5
 τὰς τοῦ ἁγίου ἐπερωτήσεις κατὰ τὴν τῶν ἐγχωρίων Παλαιστινῶν
 γλῶσσαν, μηδὲν ὅλως παραλλάσσω ἀπ' αὐτῆς, ἀποκρίνασθαι αὐτῷ
 ὁ Δαίμων συριστί, ὁμολογῶν, πῶς ἐξ ἀρχῆς εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν·
 ἡγνόουν δὲ οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ στρατιῶται καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ τὴν
 τῶν Σύρων γλῶσσαν, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τὰ παρ' αὐτοῦ λεγόμενα. 10
 "Ἰνα οὖν καὶ αὐτοὶ νοήσωσιν, ἐλληνιστὶ αὐτὸν ἐπερωτᾶν ἤρξατο ὁ
 ἄγιος· ὁμοίως δὲ καὶ ἐλληνιστὶ ἐτοίμως ἀποκριθεὶς ἔλεγεν, ὅτι
 "Περιεργίαις γοήτων εἰσῆλθον εἰς αὐτόν". Λέγει δὲ αὐτῷ ὁ μα-
 χάριος· "Οὐκ ἐπερωτῶ σε, πῶς εἰσῆλθες εἰς αὐτόν, ἀλλ' ἵνα
 [ἐξεέλθῃς] ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρα- 15
 χρῆμα ἐπιτάττω σοι, καὶ μηκέτι εἰσελθεῖν εἰς αὐτόν". Καὶ εἰπὼν
 ταῦτα ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου
 Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐθαύμασαν
 πάντες καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεόν, τὸν διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ δούλων
 σῶζοντα τοὺς πιστεύοντας εἰς αὐτόν. Χαίρων δὲ ὁ ἀνὴρ προσή- 20
 νεγκε τῷ ἁγίῳ δέκα λίτρας χρυσοῦ· ὁ δὲ μακάριος ἄρταν κρίθι-
 νον ἐπιδείξας αὐτῷ εἶπεν· "Οἱ τοιαυτὴν τροφὴν ἔχοντες, οἱ τοιοῦτοι
 τὸν χρυσὸν ὡς πηλὸν ἡγοῦνται". Καὶ μηδὲν ὅλως δεξιόμενος παρ'
 αὐτοῦ ἀπέλυσεν αὐτόν καὶ ἐπανῆλθε μετὰ σωτηρίας πρὸς τὸν
 ἀποστείλαντα αὐτόν βασιλέα. 25

23. Οὐ μόνον δὲ τοὺς ὑπὸ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων πλησ-
 σομένους ἀνθρώπους ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 ἐκαθάριζεν, ἀλλὰ καὶ ἄλογα ζῶα· κάμηλον γὰρ τὴν λεγομένην

2 συμπαρόντες Δ [θαύματος] παράγματος Δ. — 3 αἶρει Δ. — 5 τὴν] τῶν Δ ||
 ἐνὶ ἐγενήθη Δ. — 7 αὐτοῖς Δ. — 8 ἐξαρχῆς Δ. — 11 νοήσουσιν Δ || ἐπερωτᾶν
 ἤρξατο] ἐπερωτήσιν Δ. — 12 δὲ] ἐλείπει τοῦτο τῷ Δ, ὡστόσος καὶ τὸ ἐτοίμως. —
 13 γοητῶν Δ. — 15 τὸ ἐξεέλθῃς] ἔλαβον ἐκ τοῦ Δ. — 19 ἐδόξαζον Δ [δούλων αὐ-
 τοῦ Δ. — 20 ἤνεγκεν Δ. — 22 αὐτὸν] ἐπιδείξας Δ.

- βάκτρωνα, ὑπερμεγέθη, ὑπὸ ἀγρίου Δαίμονος πληγεῖσαν, οἱ κύριοι αὐτῆς σειραῖς δῆσαντες αὐτὴν ἀσφαλῶς, ὑπὸ τριάκοντα ἀνδρῶν κρατουμένην, ἤγαγον πρὸς τὸν μακάριον, ἀφρίζουσαν καὶ βρύχουσαν φοβερῶς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχουσαν τεταραγμένους ὡς αἷμα.
- 5 Πλήθη οὖν πολλὰ συνῆλθεν αὐτοῖς καὶ μετὰ κραυγῆς καὶ θορύβου πολλοῦ ἔσυρον αὐτήν· οὕτω γὰρ ἦν καὶ τὸ ζῶον ὑπερμέγεθες καὶ ὁ Δαίμων χαλεπός, ὥς μηδὲνα τολμῆσαι στῆναι ἔμπροσθεν αὐτῆς· ἐκέλευσεν δὲ ὁ ἅγιος τοῖς κρατοῦσιν αὐτὴν ἀπολῦσαι· ἀπολυθείσης δὲ αὐτῆς, εὐθέως καὶ οἱ μετὰ τοῦ ἀγρίου ὄντες ἀδελφοὶ
- 10 καὶ πάντες οἱ ἀγαγόντες αὐτήν ἔφυγον· μόνος δὲ ὁ μακάριος ὑπολειφθεὶς ἀπήντησεν αὐτῇ καὶ ἐλάλησεν αὐτῇ συριστί λέγων· "Οὐ φοβεῖς με, κακομήχανε Διάβολε, εἰς τοιοῦτον σκεῦος εἰσελθὼν· εἰς λέοντα γὰρ καὶ κάμηλον καὶ εἰς ἀλώπεκα εἰσελθὼν ὁ αὐτός εἴ, ἀναιδέσαστε". Ἐκτείνοντος δὲ τοῦ ἀγρίου τὴν χεῖρα καὶ ταῦτα
- 15 λέγοντος πρὸς αὐτόν, ἐπέδραμεν αὐτῷ, καὶ κλίναςα τὴν κεφαλὴν ἔπεσεν ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Ἐπετίμησε τῷ ἀκαθάρτῳ πνεύματι· καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εὐθέως γενομένη υγιῆς εἰς τὴν αἰκαῖαν φύσιν ἀπεκατέστη· ἔλεγεν δὲ πρὸς τοὺς παρόντας ὁ ἅγιος, ὅτι εἰς τοσοῦτον μῖσος κατὰ τῶν ἀνθρώπων ἐξῆπται ὁ Διά-
- 20 βολος, ὥς οὐ μόνον αὐτοὺς πολυτρόπως ἀπολέσαι σπουδάζει, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ αὐτῶν ὑπάρχοντα, ἐὰν αὐτῷ συγχωρήσῃ ὁ Κύριος· ἄνευ γὰρ τῆς συγχωρήσεως τοῦ Κυρίου οὐδὲ ἀλόγου ζώου ἐξουσίαν ἔχει· συνεχωρήθη δὲ αὐτῷ αἰτήσαντι τὰ τοῦ Ἰῶβ κτήνη ἀφανίσαι, ἐπειδὴ διὰ τῆς τούτων στερήσεως ᾤετο ὁ κάκιστος τῆς
- 25 τοῦ Θεοῦ ἀγάπης ἀποστῆσαι τὸν ἀληθινῶς θεοσεβῆ καὶ φίλον τοῦ Κυρίου Ἰῶβ. Καὶ τῶν χοίρων δὲ ὁμοίως αἰτήσαντες ἐξουσίαν ἔλαβον οἱ Δαίμονες, ἵνα διὰ τούτων δεῖξῃ τοῖς ἀγνοοῦσιν ὁ Κύ-

1 βακτρῶνα, ὑπερμεγεθῆ Δ || πληγῆσαν· οὕτως ἀμόφτεροι οἱ κώδικες. — 2 τὸ αὐτῆς καὶ τὸ αὐτὴν ἐλλείπει τῷ Δ. — 3 τὸν μακάριον] αὐτὸν Δ. — 4 αἷμα καὶ τὴν γλῶσσαν εἰθαίνουσιν (= οἰθαίνουσιν) Δ. — 6 οὕτως Δ || ὑπερμεγεθές Δ. — 7 χαλεπός Δ, χαλκαιπός Σ. — 8 αὐτῆς Δ. — 9 ἀπολυθείσης Δ || τὸ ὄντες ἐλλείπει τῷ Δ. — 11 ὑπολειφθεὶς Σ || τὸ διανομιστὴν φύλλον λήγει εἰς τὸ αὐτῇ συ[ριστί]. — 18 ἀπεκατέστη] οὕτως ἐν τῷ ἀπογράφῳ. — 21 κῶδ. συγχωρήσει. — 26/103, v Ματθ. γ', 29-32. Μάρκ. ε', 1-14. Λουκ. γ', 27-33.

ριος, ὅτι τοσοῦτον πλήθος Δαιμόνων ἐξ ενός ἀνθρώπου ἐκβαλὼν κατεπόντισεν εἰς τὴν ἄβυσσον.

24. Ἀκούων δὲ ταῦτα περὶ τοῦ μακαρίου Ἰλαρίωνος ὁ ἅγιος Ἀντώνιος ἔχαιρεν καὶ ἔγραψεν αὐτῷ συνεχῶς, καὶ τοῖς ἀπὸ τῆς Συρίας ἰάσεως ἕνεκεν παραγινόμενοις πρὸς αὐτὸν ἔλεγεν· "Διατί το- 5
σοῦτον μῆκος οδοῦ σκύλεσθε παραγινόμενοι πρὸς με, ἔχοντες ἐγ-
γὺς ὑμῶν τὸν ἐν Χριστῷ υἱόν μου Ἰλαρίωνα"; Ἐν πάσῃ οὖν τῇ
Παλαιστίνῃ λοιπὸν ἐγένοντο μοναστήρια καὶ πάντες οἱ μοναχοὶ
ὥς πρὸς πατέρα ἤρχοντο πρὸς αὐτόν, καὶ ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ ἐν
Χριστῷ προκοπῇ αὐτῶν. Παρεκάλει οὖν αὐτοὺς μετὰ μακροθυμίας 10
ἐγκαρτερεῖν τοῖς πόνοις τῆς ἀσκήσεως καὶ ἐν μηδενὶ δεδιέναι τὰς
κατ' αὐτῶν πολυτρόπους τοῦ ἐχθροῦ μεθοδείας· "παράγει γὰρ τὸ
σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου", καὶ πᾶσα ἡ ἀπάτη καὶ ὀλιψίς τοῦ
βίου τούτου πρόσκαιρος καὶ ὀλιγοχρόνιος ἐστίν, ἡ δὲ τῶν τοῦ
Θεοῦ δούλων ζωὴ αἰώνιος ἐστὶ καὶ αἰθάνατος, ἣν ἀναμένομεν οἱ 15
τῷ Χριστῷ δουλεύοντες· δι' ἣν καὶ ἀπετασάμεθα τῷ κόσμῳ καὶ
πάσαις ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ, καὶ οὐκ ὀφείλομεν μνημονεύειν
ἐκείνων, ἅπερ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κατελείψαμεν, ἵνα μὴ
πάλιν τὰ πρόσκαιρα ποθήσαντες τὴν αἰώνιον ἡμῶν [ζωὴν] ἀπολέ-
σωμεν· ἀψευδὴς γάρ ἐστιν ὁ λέγων, ὅτι Πᾶς ὅστις κατέλιπεν 20
οἰκίαν ἢ ἀγροὺς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ ἀδελφούς,
ἢ ἀδελφάς, ἕνεκεν ἐμοῦ, ἑκατονταπλασίονα λήψεται· καὶ ζωὴν
αἰώνιον κληρονομήσει". οὐ γάρ, ὥς τινες ταῦτα ἐρμηνεύειν δοκοῦ-
σιν, ὅτι περὶ τῶν ἐν καιρῷ διωγμῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ
μαρτυρησάντων εἶπεν ταῦτα ὁ Κύριος· οὐ γὰρ λέγει, ὅτι μόνοι 25
οἱ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν καιρῷ διωγμῶν τὰ ἐαυτῶν σώ-
ματα εἰς θάνατον παραδεδωκότες ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσουσιν,
ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ διὰ τὸ ὄνομά μου τῷ ἐν τῷ πονηρῷ κειμένῳ
κόσμῳ καὶ πάσαις ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχου-
σιν αὐτοῖς ἀποτασσάμενοι ζωὴν αἰώνιον δηλαδὴ μετὰ τῶν ὑπὲρ 30
τοῦ ὀνόματος μου μαρτυρησάντων κληρονομήσουσι· πάντας γάρ

3 τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἐστὶ συντομώτατον ἐν τῷ λατινικῷ τοῦ βίου κειμένῳ. —
12 μεθοδείας· οὕτως ἐν τῷ κώδικι πανταχοῦ || Κορινθ. 1, 5', 31. — 20/23 Ματθ. 19', 29.

τοὺς πτωχοὺς τῷ πνεύματι καὶ τοὺς καθαροὺς τῇ καρδίᾳ καὶ τοὺς
 πράξεις καὶ τοὺς φοβουμένους τὸ ὄνομα αὐτοῦ μακαρίζων ὁ σω-
 τὴρ ἔλεγεν, ὅτι "Ὑμῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν". Οἱ γὰρ
 μάρτυρες πολλάκις, εἰ καὶ ἐν μιᾷ καιροῦ ροπῇ ἀγωνισάμενοι,
 5 ἐτελειώθησαν· ἡ δὲ τῶν μοναχῶν πολιτεία καθ' ἑκάστην ἡμέραν
 ἀθλοῦσα διὰ τὸν Χριστὸν μαρτυρεῖ, "οὐ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα" πα-
 ρατασσομένη, "ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς
 τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονη-
 ρίας", ἕως ἐσχάτης ἀναπνοῆς τὴν πάλιν ἔχουσα, καὶ ἀθλεῖ καὶ
 10 νικᾷ καὶ στεφανοῦται, τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ ἔχουσα, καὶ
 πάντα ἰσχύει διὰ τὸν ἐνδυναμοῦντα καὶ τελειοῦντα αὐτὴν Χριστόν·
 ἡμῖν γὰρ ἐν παραβολαῖς τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον θέλων χαρίσασθαι
 ὁ Κύριος ἔλεγεν· "Ὅμοια ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐμπόρῳ
 15 ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας· ὃς εὕρων ἓνα πολύτιμον μαργαρίτην,
 ἐπώλησε πάντα ὅσα εἶχεν καὶ ἡγόρασεν τὸν μαργαρίτην ἐκεῖνον".
 Ταύτην τὴν ἐντολὴν βεβαιῶν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει· "Μὴ
 ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ὁ γὰρ τὸν κόσμον
 ἀγαπῶν οὐκ ἀγαπᾷ τὸν ἀγαπήσαντα αὐτὸν Κύριον· ὁ δὲ τοῦτον
 τὸν κόσμον καὶ τὰ ἐν αὐτῷ σκάνδαλα μισήσας καὶ τὸ θέλημα
 20 τοῦ Θεοῦ ἀγαπήσας, οὗτος μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς καὶ ὁ
 Κύριος, ὃν ἡγάπησε, μένει εἰς τὸν αἰῶνα". Χωρίσαι γὰρ βουλό-
 μενος ἡμᾶς τῆς ἐν τῷ κόσμῳ ματαίας ἀναστροφῆς Χριστὸς λέγει·
 "Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ στραφεὶς εἰς
 τὰ ὀπίσω εὐθιετός ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ"· καὶ "οὐδεὶς
 25 στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ
 στρατολογήσαντι ἀρέσῃ", Παῦλος ὁ ἀπόστολος λέγει. Καὶ ὁ Κύ-
 ριος λέγει· "Ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ ὢν μὴ στραφῆτω εἰς τὰ ὀπίσω, ὥσπερ
 ἡ γυνὴ τοῦ Λῶτ", τουτέστι τοῦ μὴ πάλιν μνημονεῦειν ἢ πο-
 θεῖν εἰς ἐκεῖνα ἐπιστρέφειν, ἅπερ διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ
 30 μισήσας κατέλιπεν· "ὅστις γάρ", φησὶν, "οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι

1/3 Ματθ. ε', 3-10. — 6/8 Ἐφεσ. ζ', 12. — 13/15 Ματθ. ιγ', 45. — 17/21 Ἰωάν.
 ἐπιστ. 1, 3', 15-17. — 23/24 Ἰωάν. 8', 62. — 25/26 Τιμῶθ. 2, 3', 4. — 27 Ματθ. κδ', 18.
 Μάρκ. ιγ', 16. Λουκ. ιζ', 31.—30 κωδ. κατέλιπον || Λουκ. ιδ', 27.

τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσι καὶ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκο-
λουθεῖ μοι, οὐ δύναται μου μαθητὴς εἶναι". Μὴ φοβεῖσθε δέ, ἔλε-
γεν, τοὺς ἐκ τοῦ Διαβόλου ἡμῖν ἐπαγομένους πειρασμοὺς ποικίλους·
γέγραπται γάρ· "Υἱέ μου, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυρίῳ, ἐπι-
μασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν, καὶ καρτέρησον" διὰ τῆς ὑπο- 5
μονῆς, τὴν τοῦ Χριστοῦ βοήθειαν ἀναμένων· μείζων γάρ ἐστίν ὁ
ὑπερασπίζων σου Κύριος τοῦ πολεμοῦντός σε Διαβόλου, καθὼς ὁ
ἀπόστολος Ἰωάννης λέγει· "Μείζων ἐστίν ὁ ἐν ὑμῖν ἢ ὁ ἐν τῷ
κόσμῳ". Καὶ ὁ μακάριος Δαυὶδ ἐν τοῖς ψαλμοῖς λέγει· "Οὐ φο-
βηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ"· καὶ "Κύριος φωτισμός 10
μου καὶ σωτὴρ μου· τίνα φοβηθήσομαι; ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ
παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου"· καὶ "Κύριος ἐμὸς
βοηθὸς καὶ ἐγὼ ἐπισκέψομαι τοὺς ἐχθρούς μου". Μηδεὶς τοίνυν
τῶν δουλευόντων τῷ Κυρίῳ ἀπιστεῖτω, ὅτι οὐχ ὑπερασπίζει αὐτοῦ
πάντοτε ὁ Κύριος· αὐτὸς γάρ εἶπεν· "Οὐ μὴ σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ 15
μὴ σε ἐγκαταλείψω". Εἰ οὖν αὐτὸν "ἔθου καταφυγὴν σου, οὐ προ-
σελεύσεται πρὸς σε κακὰ, καὶ μάστις οὐκ ἐγγιεῖ τῷ σκηνώματί
σου, ὅτι τοῖς Ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ τοῦ διαφυλάξαι σε.
Ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον ἐπιβῆσθαι καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ
ὄράκοντα, ὅτι ἐπ' ἐμὲ ἤλπισε καὶ ῥύσσομαι αὐτόν· σκεπάσω αὐτόν, 20
ὅτι ἔγνω τὸ ὄνομά μου". Διὰ τοῦτο πάντων τῶν ἐν τῷ βίῳ χα-
λεπῶν καταφρονεῖν ἡμᾶς διδάσκει ὁ σωτὴρ, λέγων· "Μὴ φοβη-
θῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα μηδὲν
δυναμένων ποιῆσαι καθ' ὑμῶν· ἀλλὰ φοβήθητε τὸν δυνάμενον
ἀποκτεῖναι καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα καὶ μετὰ ταῦτα ἐξουσίαν 25
ἔχοντα βαλεῖν εἰς γέενναν τοῦ αἰωνίου πυρός· ναί, λέγω ὑμῖν,
τοῦτον φοβήθητε". Ταύτην τὴν ἀπόφασιν οἱ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες
φοβηθέντες, τοῦ προσκαίρου θανάτου ῥαδίως κατεφρόνησαν· διὰ
τῆς ὑπομονῆς θυσίαν ζῶσαν εὐάρεστον ἑαυτοὺς προσήνεγκαν τῷ

4 Σειράχ β', 1, 2. — 8 Ἰωάν. ἐπιστ. 1, δ', 4. — 9 Ψαλμ. κβ', 4. — 10/12 Ψαλμ.
κτ', 1, 3. — 12/13 Ψαλμ. ρζ', 6. — 15/16 Ἑβρ. ιγ', 5. — 16 21 Ψαλμ.
9-14. — 22/26 Λουκ. ιβ', 4, 5. Πρβλ. Ματθ. ι', 28. — 29 θυσίαν ζῶσαν εὐάρεστον]
Ῥωμ. ιβ', 1.

Θεῷ, ἵνα τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ γενόμενοι συμβασιλεύσωσι τῷ Κυ-
ρίῳ. Διὰ τοῦτο ὁ κόσμος, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν, ἐμίσησε
καὶ μισεῖ τοὺς μὴ ἀγαπῶντας αὐτόν. " Εἰ ἤτε γάρ", φησὶν,
"ἐκ τοῦ κόσμου, ὁ κόσμος ἂν ἠγάπα ὑμᾶς· νῦν δὲ μισεῖ ὑμᾶς
5 καὶ διώκει, ἐπειδὴ καὶ ἐμὲ τὸν Κύριον ὑμῶν πρότερον ἐμίσησε
καὶ ἐδίωξεν· μνημονεύετε τοῦ λόγου, οὗ εἶπον ὑμῖν". Λέγει ὁ Κύ-
ριος· "Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ μαθητῆς μεί-
ζων τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ". Εἰ οὖν ὁ Κύριος ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν
ταῦτα ἔπαθεν, ὀφειλομεν καὶ ἡμεῖς πάντα τὰ ἐπαγόμενα ἡμῖν διὰ
10 τὴν εἰς τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐλπίδα ἀσμένως ὑπομένειν, ἵνα συμπά-
σχοντες καὶ συνδοξασθῶμεν, καθὼς Παῦλος λέγει ὁ ἀπόστολος,
καὶ ὑπομένοντες τοὺς πειρασμοὺς καὶ μὴ δελεαζόμενοι, αἰωνίως
συμβασιλεύσωμεν αὐτῷ, μὴ ποιῶντες τὰ θελήματα ἑαυτῶν, ἀλλὰ
τὰ τοῦ Θεοῦ πάντοτε, καθὼς ὁ σωτὴρ ἡμῶν λέγει· "Οὐκ ἔλθοι
15 ποιῆσαι τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με
πατρός". Οὐ δεῖ οὖν ἡμᾶς οὐδὲ τὰ ἑαυτῶν θελήματα, οὐδὲ τὰ κατὰ
ἀρέσκειαν τῶν ἀνθρώπων γινόμενα ἐπὶ βλάβῃ τῶν ψυχῶν ἡμῶν
πράττειν· "διεσκόρπισε γάρ", φησὶν, "ὁ Θεὸς ὅσα ἀνθρωπαρέ-
σκων". Καὶ ὁ ἀπόστολος τὴν ταιαύτην κενοδοξίαν, ὡς θεοστυγῇ
20 ὑπάρχουσαν, παντελῶς ἐκκόπτει λέγων· "Εἰ ἐπὶ ἀνθρώποις ἤρε-
σκον, Χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην". Καὶ ὁ Κύριος κατὰ πρό-
γνωσιν τὴν ταιαύτην διάθεσιν περιελεῖν βουλόμενος, τῷ εἰπόντι
αὐτῷ "Ἰδε, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ζητοῦσί σε", ἀπε-
κρίθη λέγων· "Τίς ἐστὶν ἡ μήτηρ μου καὶ τίνας εἰσὶν οἱ ἀδελ-
25 φοί μου"; Καὶ τὴν χεῖρα ἐκτείνας ἐπὶ τοὺς μαθητάς αὐτοῦ εἶπεν·
"Ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου· ὅστις γὰρ ποιεῖ τὸ θέ-
λημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, οὗτος ὁ ἀδελφός μου καὶ
ἡ μήτηρ μου ἐστὶ". Καὶ Μωϋσῆς περὶ τῶν τῷ Θεῷ ἀφιερω-
θέντων λευϊτῶν συνωδᾷ τούτων εἶπεν· "Ὁ λέγων τῷ πατρὶ

1 τῆς ἀναστ. υἱοί] Δουκ. κ', 36. — 3 6 Ἰωάν. ιε', 18-20. — 7 Ἰωάν. ιγ', 16. —
11 Ῥωμ. ιγ', 17. — 14:16 Ἰωάν. ε', 30. — 18 Ψαλμ. νβ', 6. — 20:21 Γαλᾶτ. α'.
10. — 23:28 Ματθ. ιβ', 47-50. Μάρκ. γ', 32-35. — 29 τούτων] οὕτως ἐν τῷ ἀπο-
γράφῳ.

αὐτοῦ καὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οὐκ ἔγνων· οὗτος τὴν διαθήκην τοῦ
Θεοῦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐποίησεν". Ταύτην τὴν ἐντολὴν καὶ
ἡ δούλη τοῦ Θεοῦ Θέκλα ἐφύλαξε· μητέρα γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς εἰδέναι
οὐκ ἠθέλησεν, ἵνα δόξαν αἰώνιον παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀντὶ μητρὸς ἀπο- 5
λάβῃ· νυμφίου προσκαίρου κατεφρόνησεν, ἵνα εἰς τὴν τοῦ ἐπου-
ρανίου νυμφίου χαρὰν μετὰ τῶν φρονίμων παρθένων ἄσβεστον
λαμπάδα τῆς παρθενείας διὰ τὴν εἰς τὸν Θεὸν φυλάξασα ὁμολο-
γίαν εἰσέλθῃ. Βλέπετε οὖν, ἀδελφοί, τίνων τέκνα καὶ ἀδελφοί διὰ
τῶν ἀγαθῶν πράξεων γίνεσθε, τὴν σάρκα ὑμῶν παρθένον, ἀγνήν. 10
τῷ διὰ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἁρμοσταμένῳ ὑμᾶς Χριστῷ φυλάσ-
σοντες· Διὰ τοῦτο βουλόμενος ὑμᾶς ἀπὸ πάσης κακοσχολίας ἀνοή-
του καὶ ἀπὸ πάσης περιστάσεως θολερᾶς τῶν οἰκειῶν χωρίσαι ὁ Κύ-
ριος λέγει "Οὐκ ἤλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μάχαιραν·
ἤλθον γὰρ μερίσαι υἱὸν ἀπὸ πατρός, καὶ νύμφην ἀπὸ τῆς πεν- 15
θερᾶς αὐτῆς καὶ ἀδελφὸν ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ". Διὰ τοῦτο
τέμνει ἡμᾶς ἀπὸ τούτων ὁ Κύριος, ἐπειδὴ ἐναντιοῦνται ἡμῶν τῇ
σωτηρίᾳ, τὰ τοῦ κόσμου φρονεῖν ἡμᾶς συμβουλευόντες· ὥσπερ
γὰρ καὶ τὴν ἁγίαν Θέκλαν ἡ μήτηρ παρεκάλει, λέγουσα "Ἐπι-
στράφηθι πρὸς τὸν σὸν Θάμυριν καὶ αἰσχύνθητι", τῷ ἐπουρανίῳ 20
φρονήματι τὴν ἑαυτῆς διάνοιαν ἀκλινῶς κυβερνήσασα ἡ μακαρία
ἐκείνη, τὰς τρικυρίας τῶν ἐπελθόντων αὐτῇ πειρασμῶν γενναίως
ὑπέμεινεν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσῃ καὶ μὴ τὸ τῶν ἀν-
θρώπων. Καὶ ὑμεῖς οὖν, τέκνα μου ἀγαπητά, ἔχοντες τὰς ἁγίας
Γραφὰς ταῦτα ὑμᾶς διδασκούσας, σπουδάσατε, καθὼς ἡρξασθε, 25
κατὰ μίμησιν τῶν ἁγίων πατέρων ἐπακολουθεῖν τοῖς ἵχνεσι τῇ
τοῦ Κυρίου χάριτι, καὶ τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ ἐνδυναμού-
μενοι, στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ ἐχθροῦ καὶ τελειῶσαι
ἀμέμπτως τὴν εἰς τὸν Θεὸν ὁμολογίαν· "ὁ γὰρ ἐναρξάμενος ἐν
ὑμῖν ἔργον ἀγαθόν, αὐτὸς ἐπιτελέσει", Παῦλος ὁ ἀπόστολος λέγει. 30
Μὴ ἀγαπήσατε πατέρα ἢ μητέρα ἐπὶ τῆς γῆς· "ὁ γὰρ ἀγαπῶν
πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος" εἶπεν ὁ Κύριος.

Τύπον τοῦ καθαροῦ τούτου βίου δίδωσιν ἡμῖν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστής, οὕτως εἰπών· “Ὁ λέγων ἑαυτὸν Χριστοῦ εἶναι, ὀφείλει καὶ αὐτὸς περιπατῆσαι, καθὼς καὶ ἐκεῖνος περιεπάτησεν”. Καὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος ταῦτα διδάσκει λέγων· “Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ”. Τούτων οὖν τὴν πολιτείαν μιμήσασθαι ὀφείλομεν, τῶν νεκρωσάντων ἑαυτοὺς τῷ κόσμῳ καὶ τῷ Κυρίῳ ζώντων· “Ζῶ γάρ”, φησὶν, οὐκέτι τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ τῷ Χριστῷ, καὶ ἐν ἐμοὶ ζῇ Χριστός” Παῦλος λέγει· καὶ θέλων ἡμᾶς πάντας εἶναι ὡς ἑαυτόν, ὑποδείκνυσιν ἡμῖν ὁδόν, δι’ ἧς βαδίζοντες ἐν οὐ-
 5 ρανοῖς ἔχειν τὸ πολίτευμα θυνάμεθα, λέγων· “Θέλω ὑμᾶς ἀμεριμνους εἶναι· ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Κυρίῳ ὁ δὲ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ βίου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί”. Καὶ διὰ τῆς τοιαύτης διαστολῆς τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ἡμῖν τῆς παρθενείας ὁδὸν ὑποτίθεται, τὴν ἀπάγουσαν ἡμᾶς
 10 εἰς ζωὴν αἰώνιον, δι’ ἧς ὀλίγους εἶπεν εἰσερχεσθαι ὁ Κύριος· οὐ γὰρ πάντες τὸν τῆς παρθενείας χωροῦσι λόγον, τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγει ὁ Χριστός· κειμήλιον γὰρ ἡγιασμένον καὶ θυσία ζῶσα ἁγία τῷ Θεῷ ἐστὶν ἡ παρθενεία, δι’ ἧς ἕκαστος ἡμῶν, κατὰ τὴν τοῦ ἀποστόλου διδασκαλίαν ρυθμιζων ἑαυτόν, γίνεται τῷ Θεῷ·
 20 “Παρακαλῶ γάρ”, φησὶν, “ὕμᾶς, ἀδελφοί, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ διὰ τῆς λογικῆς λατρείας ὑμῶν, καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν”, ἵνα μὴ ὁμοιωθῆτε τοῖς ἀνθρώποις τοῦ κόσμου τούτου, “ἀλλὰ κατὰ τὸν
 25 καλῶντα ὑμᾶς ἅγιον καὶ αὐτοῖς ἐν πάσῃ ὑμῶν ἀνατροφῇ ἅγιοι γενηθῆτε· γίνεσθε γάρ, φησὶν, ἅγιοι, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι”, λέγει Κύριος. Ταύτην τὴν πολιτείαν μακαρίζει Δαυὶδ, λέγων· “Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου· οἱ ἐξε-
 ρευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν”.

2 Ἰωάν. ἐπιστ. 1, β', 6. — 4 Κορινθ. ια', 4 || κωδ. γίνεσθαι. — 6 νεκρωσάντων] Κολοσ. γ', 5. — 7/8 Γαλάτ. β', 20. — 10 ἐν οὐρ. πολίτευμα] Φιλιπ. γ', 20. — 10/12 Κορινθ. 1, ζ', 32. — 11/12 κωδ. ἀρέσει. — 13 15 Ματθ. ζ', 13. — 16 Ματθ. 11. — 20/23 Ῥωμ. ιβ', 1, 2. — 24/26 Πέτρ. 1, α', 15, 16. — 27/28 Ψαλμ. 1, 2.

Ἄλλα φασί τινες, ὑπολισθῆσαι τοὺς καλῶς τρέχοντας βουλόμενοι,
ἐπιτρέπειν τὸν ἀπόστολον τοὺς θέλοντας γαμεῖν· σύμφημι καὶ γὰρ
τοῦτο εἰρησθαι ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου· γαμεῖν μᾶλλον ἐπιτρέπει καί
μὴ πορνεύειν· ὅτι γὰρ διὰ τὸ προλαμβάνειν τὰ τῆς παρθενείας προ-
τερήματα ταύτῃ συνάπτειν ἡμᾶς βουλόμενος λέγει· "καλὸν ἦν ἀν- 5
θρώπῳ γυναικὸς μὴ ἄπτεσθαι· διὰ δὲ τὰς πορνείας", φησὶν,
"ἐκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἔχέτω καὶ ἑκαστὴ τὸν ἴδιον ἄνδρα"
ὥστε διὰ τὴν τῆς πορνείας ἀκρασίαν τὸν γάμον μᾶλλον εἰρηκεν·
ὥσπερ γὰρ τὸ γαμεῖν τοῦ πορνεύειν ἀναγκαιότερον, διὰ τὸν τῆς
αμαρτίας κίνδυνον, οὕτω τὸ μὴ γαμεῖν κρείττον διὰ τὴν τῆς ὑπο- 10
μονῆς ἀντιμισθίαν ἔδειξεν, τῷ δὲ γαμήσαντι καὶ μὴ πορνεύσαντι
ἀρκετὸν τὸ φυγεῖν τῆς γεέννης τὴν κόλασιν· ὅπερ ἀδύνατον εἶναι·
ὁ αὐτὸς λέγει· ὁ γὰρ γαμήσας μεριμνᾷ οὐχὶ εὐαρεστῆσαι τῷ Θεῷ,
ἀλλὰ τῇ γυναικί· οἱ δὲ μᾶλλον τῆς τοῦ Θεοῦ ἀρέσεως τὰς ἑαυ-
τῶν γυναῖκας διὰ τὰς οἰκείας ἡδονὰς προτιμῶντες, Κυρίῳ ἀρέσαι 15
οὐ δύνανται. Πάντα μὲν οὖν ἔξεστι πράττειν τῷ θέλοντι, καθὼς
ὁ ἀπόστολος λέγει, ἀλλὰ πάντα κατὰ θέλησιν τῆς σαρκὸς πράττειν
μὲν οὐ συμφέρει τοῖς πράττουσι· πῶς γὰρ δυνατόν ἴσον λέγειν τὸν
πράττοντα τὴν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμίαν ἀκρατῶς καὶ τὸν τὰ πάθη
τῆς σαρκὸς διὰ τὴν τῆς παρθενείας ἀθάνατον δοῦναι τῷ τοῦ Χρι- 20
στοῦ σταυρῷ ἐκουσίως προσηλώσαντα καὶ νεκρὸν ἑαυτὸν ποιήσαντα
τῷ κόσμῳ; οἱ γὰρ Χριστοῦ ὄντες ἐσταύρωσαν τὰ ἑαυτῶν σώματα
σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις. Καλὸν μὲν γὰρ εἶπεν
τὸν γάμον ὁ ἀπόστολος, οὐκ ἐπέτρεψεν δὲ γαμεῖν· καὶ τὸ μὴ
γαμεῖν ὁμοίως συμβουλεύει, οὐκ ἐπιτάσσει δὲ τοῖς μὴ θέλουσιν, 25
ἀλλὰ τοῖς βουλομένοις ὡς ἀγαθὸν ὑποδείκνυσιν, προτρεπόμενος ὅτι
διὰ τὴν ταχυτάτην τοῦ κόσμου τούτου πάροδον καλὸν ἀνθρώπῳ
μὴ ἄπτεσθαι γυναικὸς· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔχοντες
γυναῖκας ἵνα ὡς μὴ ἔχοντες ᾧσι, τοῦτέστιν ἀπεχομένους αὐτοὺς
τῆς τούτων κοινωνίας καὶ πρὸς τὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀπο- 30
κατάστασιν ἀγνίσειν ἑαυτούς. Ὁ δὲ τοῖς ἔχουσι τὰς ἑαυτῶν γυ-

8 Κορινθ. 1, ε', 16-18. — 5·7 Ῥωμ. ζ', 1, 2. — 11 κώδ. ἀντιμισθίαν, —
13-16 Κορινθ. 1, ζ', 32-35. — 16·18 Κορινθ. 1, ε', 12.

- ναίικας τοῦτο προστάττων, πῶσω μᾶλλον τοὺς μὴ ἔχοντας οὐ θέλει
 γαρμῆν; ὥσπερ γὰρ τὰ ἔθνη τῷ πρωτοπλάστῳ Ἀδὰμ φυσικῶς τῇ
 τεκνογονίᾳ ἠκολούθησεν, οὕτω καὶ ἡμῖν συμφέρειν ἔδοξε τῷ ἀπο-
 στόλῳ, τῷ ἐπουρανίῳ ἀνθρώπῳ, τῷ Χριστῷ τῆς ἐνδοξοῦ παρθε-
 5 νείας συνάπτειν ἑαυτούς· ἐπειδὴ γὰρ ἐντολὴν Θεοῦ οὐκ εἶχεν, ὡς
 φάσκει, ταύτην κηρύσσειν τοῖς ἀνθρώποις, διὰ τὸ ἀνέφικτον καὶ
 ὀφηλδὸν ταύτης ἀξιῶμα (Ἀγγέλων γὰρ τῶν λειτουργούντων τῷ
 Κυρίῳ τοῦτο κλέος ἴδιον), ἀγαθοῦ καὶ ἀφθονοῦ δεσπότου χάριν
 κηρύσσω· τὸ κορυφαϊότατον καὶ αἰδιθαλὲς τῆς ἀδιαπνεύστου παρ-
 10 θενείας ἄνθος, στέφανον ἀμαράντινον τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι πλε-
 κόμενον ὑποδείκνυσιν ἡμῖν, ἵνα ὁ ἐφιέμενος αὐτῆς ἀγωνισάμενος
 ἐγκρατὴς γένηται. Διὰ τοῦτο γνώμην δίδωσιν ἡμῖν, ἐπειδὴ ἐν
 Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ Εὐαγγελίου αὐτὸς ἡμᾶς ἐγέννησεν καὶ
 θέλει πάντας ἡμᾶς εἶναι ὡς καὶ ἑαυτόν, τούτου ἕνεκεν τὸν οἰκεῖον
 15 θησαυρὸν ἡμῖν γεγηθὼς ἀποκαλύπτει. Οὐκ ἐντολὴν νόμου δίδωσιν,
 ἀλλὰ γνώμην χάριτος· ὁ νόμος γὰρ ἐντολὴν ἔχει καὶ παράβασιν·
 ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις, ἣν οὗτος κηρύσσει, οὐκ ἔστιν ὑπὸ νόμον,
 ἀλλὰ Θεοῦ χάρις ἐστὶ σῶζουσα ὁμοῦ πάντας τοὺς πιστεύοντας·
 δικαίῳ γὰρ νόμος οὐ κεῖται, ὅτι “ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται”
 20 Ἀββακούμ ὁ προφήτης λέγει. Καὶ περὶ τῶν εὐνούχων ἐν τοῖς
 ἑαυτοῦ Εὐαγγελίοις τοῖς ἀποστόλοις λαλῶν ὁ Χριστός, ἐκεῖνους
 ἀξιούς ἑαυτοῦ ἔλεγεν, τοὺς διὰ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν εὐ-
 νουχίσαντας ἑαυτούς. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι “Οὐ πάντες χω-
 ροῦσι τὸν λόγον τοῦτον”, ἵνα ἐκ τῶν πολλῶν τοὺς ἀξιούς ἑαυτοῦ
 25 ἀναδείξῃ τούτους, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτούς διὰ τὴν βασιλείαν
 τῶν οὐρανῶν. Μέγα δὲ τοῦτο τὸ ἔργον καὶ ἐνδοξον, δι’ οὗ τὴν
 βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ὁ Κύριος τοῖς ἐμμένουσι τοῖς πόνοις ταύ-
 τῃς τῆς ἐργασίας διδόναι ἐπαγγέλλεται. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἡμετέρᾳ
 προθέσει τὸ πλήρωμα ταύτης τῆς ἀρετῆς τίθεται λέγων· “Ὁ
 30 δυναμέμενος χωρεῖν χωρεῖτω”. Ὁ βιαστής ἀρπαζέτω· βιαστῶν ἡ ὁμο-
 ρεῖα ἀρπαζέτω ὁ βουλόμενος· ἀδαπάνητός ἐστιν ὁ θησαυρός· μὴ

19 Ἀββακούμ. β', 4. — 21, 26 Ματθ. ιθ', 12. — 30 Ματθ. ιθ', 12 || βιαστής:]
 Ματθ. ια', 12.

φειδέσθω ὁ ἀρπάζειν ἑαυτὸν δυνάμενος. Τοὺς ταύτην τὴν χάριν
 ἀρπάζειν βιάζομένους υἱοὺς βασιλείας καὶ Ἀγγέλους ἐκάλεσεν ὁ
 Χριστός· "οἱ υἱοὶ γὰρ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίζονται,
 οἱ δὲ καταξιωθέντες τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ γενέσθαι οὔτε γαμοῦσιν,
 οὔτε γαμίζονται, ἀλλ' ὥς Ἀγγελοὶ εἰσιν ἐν τῷ οὐρανῷ"· ἐὰν γὰρ 5
 ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὄντες ἐν σαρκί, ὃ μέλλουσιν οἱ Ἀγγελοι ἐν
 τῇ ἀναστάσει γίνεσθαι, οὗτοι διὰ τῆς σωφροσύνης τὴν φύσιν νι-
 κήσαντες τῆς σαρκὸς καὶ βιασάμενοι, προλαβόντες ἤρπασαν. "Βια-
 στῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν καὶ αὐτοὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν"·
 ὑπερφρονήσαντες γὰρ τῆς ματαιίας καὶ προσκαίρου ἡδονῆς εὐη- 10
 ρέστησαν τῷ Κυρίῳ. "Οὐδὲν οὐ μόνον τὸν τῆς παρθενείας μισθὸν
 παρὰ τοῦ σωτῆρος λαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ πνεύματος πτω-
 χείᾳ μακαριζόμενοι, "ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς ἀγαθὰ τοῖς ἀγαπῶσιν
 αὐτόν", κληρονομήσουσι· "μακάριοι γάρ", φησὶν, "οἱ πτωχοὶ τῷ
 πνεύματι, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν τῶν ζώντων". Τοῦτον 15
 τὸν ἀγῶνα καλῶς διεγείρει διὰ τῆς παρακλήσεως, ἐπαλείφων καὶ
 παραινῶν ὁ ἀπόστολος τὸ μὴ σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλὰ
 τῇ προθέσει τῆς καρδίας ἐμμένοντας τὴν τοῦ Κυρίου ἐμμένειν
 παρουσίαν· "ὁ γὰρ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται". Ἐὰν
 γὰρ ὁ ἀκηδιάσας παλινδρομήσῃ εἰς τὸν κόσμον, μάλλον τῶν ἀγνο- 20
 ούντων τὴν δωρεὰν τῆς τοῦ Κυρίου χάριτος δίκην δώσει· "δοῦλος
 γάρ", φησὶν, "ὁ γινὼς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ποιή-
 σας, δαρήσεται πολλὰς"· ὁ ἐξουσίαν γὰρ ἔχων τῆς ἑαυτοῦ προαι-
 ρέσεως, ὁ ἀπόστολος λέγει, καὶ ταξάμενος τὴν ἑαυτοῦ σάρκα παρ-
 θένον ἀγνήν τηρεῖν τῷ Κυρίῳ, ἀπάτη διαβολικῇ δελεασθεὶς, ἦν 25
 τῷ Χριστῷ προσήνεγκεν ἀπαρχήν, ναὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος γε-
 νομένην, ἐβεβήλωσεν, ὑπόδικον ἑαυτὸν τοῦ κρίματος τοῦ ἀποστόλου
 καταστήσας· "ὁμεῖς γάρ", φησί, "ναὸς τοῦ Θεοῦ ἐστε καὶ τὸ
 πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἴκει ἐν ὑμῖν. Εἴ τις τοίνυν τὸν ναὸν τοῦ

35 Λουκᾶ κ', 34-36. — 9 Ματθ. ια', 12. — 13 Κορινθ. 1, β', 9. Πρβλ. J. H. Ropes, die Sprüche Jesu. Leipzig 1896, σ. 20. — 14 Ματθ. ε', 3. — 19 Ματθ. ι', 22. κδ', 13. Μάρκ. ιγ', 13. — 21/23 Λουκᾶ ιβ', 47. — 24 Κορινθ. ζ', 37. — 26 ναὸν τοῦ ἁγ. πνεύματος] Κορινθ. ε', 19. — 28, 112, Κορινθ. 1, γ', 16, 17.

Θεοῦ φθειρεῖ, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός
 ἐστίν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς". Οὐ μόνον δὲ παρθένοις, ἀλλὰ καὶ χή-
 ραῖς, σωφροσύνην τῷ Θεῷ ἐπαγγελλομέναις καὶ πάλιν ἐξ ἀσελ-
 γείας καταστρηγιασάσαις αὐτοῦ, τὸ αὐτὸ ἀποπέφναι κριμα· ἀμφό-
 5 τεραι γάρ, κατὰ τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάπφειραν, τὴν ἑαυτῶν
 προσφοράν βεβηλώσαντες, ἐκ τῆς οὐρανοῦ πολιτείας εἰς τὸν Ἀδὴν
 ἑαυτοὺς κατηκόντισαν· "Εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε", φησὶν, "μέλ-
 λετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θα-
 νατοῦτε, ζήσεσθε· ὅσοι γὰρ πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν
 10 υἱοὶ Θεοῦ". Μὴ θανατώσγητε ἑαυτοὺς, τέκνα, διὰ τῆς πικρᾶς
 ἡδονῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν μέλλουσαν δόξαν τὴν ἁγίαν συσταυρώγητε
 τῷ Χριστῷ, ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀναστάσει συμβασιλεύσητε αὐτῷ· ἕκα-
 στος γὰρ ἐν τῇ κλήσει, ἣ ἐκλήθη, μένειν ἐν Χριστῷ παραγγέλλει·
 ὁ ἀπόστολος, ἵνα τὸν τῆς ὑπομονῆς στέφανον παρὰ τοῦ δικαίου μι-
 15 σθαποδύτου ἀπολάβωμεν, ὃν ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν·
 γέγραπται γάρ· "Τὴν ἐπιθυμίαν σου διὰ τῆς ὑπομονῆς νίκησον καὶ
 ἔσῃ τέλειος ἐν Χριστῷ, καὶ τῷ νικῶντι δώσω φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύ-
 λου τῆς ζωῆς, τοῦ ἐν μέσῳ τοῦ Παραδείσου", λέγει Κύριος. Καὶ
 πάλιν ἐπαγγέλλεται λέγων· "Ὅστις διὰ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ
 20 πάντα τὰ τῆς σαρκὸς νικήσας πάθη, τούτῳ δώσω τάβλαν λευ-
 κήν, ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ ὁ λαμ-
 βάνων τὴν τάβλαν τὴν λευκὴν". τουτέστιν ὁ καθαρὸν καὶ ἀμό-
 λυντον χιτῶνα τῆς παρθενείας τῷ Χριστῷ φυλάξας, οὗτος ἀδι-
 στάκτως τὸ καινὸν ὄνομα δεύτερον τῶν μαρτύρων λαμβάνει
 25 καὶ τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα, "ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν καὶ οὐς οὐκ ἤκου-
 σεν καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς
 τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν". Τοῖς οὖν φοβουμένοις τὸν Κύριον τὰ
 ἀνεκδιήγητα ταῦτα καὶ οἱ τῆς δόξης στέφανοι ἠτοιμάσθησαν· "οὐ
 γὰρ ἐνὶ τάγματι τῶν ἁγίων ὁ πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ ἐχθροῦ
 30 πόλεμος καὶ ἡ κατ' αὐτοῦ νίκη διὰ τῆς τοῦ Κυρίου βοηθείας δι-
 δασται, ἀλλὰ τρισὶν, ὥσπερ· τοῦ σπέρματος τοῦ ἐπὶ τὴν καλὴν

ὁ Πράξ. ε', 1-11. — 7:10 Ῥωμ. γ'. 13, 14. — 13 Κορινθ. ζ', 24. — 24 κῶδ.
 λαμβάνων. — 25 Κορινθ. 1, β', 9. — 31 κῶδ. ὥσπερ.

γῆν πεσόντος, λέγει ὁ Κύριος· "ἐδίδου γάρ", φησίν, "ὃ μὲν τριάκοντα, ὃ δὲ ἐξήκοντα, ὃ δὲ ἑκατόν". Καὶ τούτων τῶν ταγματῶν ἐρευνῶν τὰς ἀγίας Γραφὰς πολυτρόπως εὐρήσεις *. Μάρτυρες μὲν οὖν εἰσιν οἱ τὸν ἑκατοστὸν ποιοῦντες καρπὸν, παρθένοι δὲ οἱ τὸν ἐξηκοστὸν, καὶ οἱ λοιποί, οἱ κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ σπουδά- 5 ζοντες ἀμέμπτως ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ ἀρέσκουσι τῷ Θεῷ ἑαυτοὺς φυλάσσειν, τριακοστὸν». Τούτοις οὖν τοῖς λόγοις τὸ πλῆθος τῶν ἀδελφῶν στηρίξας ὁ ἅγιος κατέπαυσε τὸν λόγον.

25. Πληθυνόντων δὲ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι προκοπτόντων ἐν τῇ ἀσκήσει, καὶ πολλῶν μοναστηρίων ταῖς τοῦ 10 ἁγίου ἐκείνου εὐχαῖς ἐν τῇ Παλαιστίνῃ γενομένων, παρεκάλεσαν αὐτὸν τὰ πλήθη τῶν μοναχῶν παραγενέσθαι εἰς τὰ μοναστήρια καὶ εὐλογήσαι αὐτούς, καὶ τύπον αὐτοῖς δοῦναι τῆς πολιτείας, καὶ στηρίξαι αὐτούς περὶ τὴν τοῦ ἐπαγγέλματος ὁμολογίαν καὶ τὴν εἰς τὸν κύριον 15 ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστιν. Παρακληθεῖς οὖν πολλὰ παρ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς τῶν δεομένων παρκαλήσεως, ὡς ἰδίους τέκνοις προθύμως τοῦτο ποιεῖν συνέθετο. Ὄρισεν οὖν αὐτοῖς περὶ τούτου τεταγμένον καιρὸν, καὶ πρὸ τῶν ἡμερῶν τῆς τρυγῆς παρεγένετο εἰς τὰ 20 μοναστήρια. Πάντες οὖν οἱ ἀδελφοὶ χαίροντες ὑπήντων τῷ ἁγίῳ καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ ἵνα μὴ κόπον 25 παρέχωσι, πρὸς οὓς παραγίνονται ἀδελφούς, τὰς χρείας αὐτῶν ἀπὸ τῶν μοναστηρίων ἀπεκομίζοντο· ἦσαν γὰρ ὡς δισχιλίῳ καὶ μᾶλλον ἀδελφῶν πλήθι. Ὡς οὖν φωστῆρα μέσον ἑαυτῶν λαμβάνοντες τὸν γέροντα, τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τρεφόμενοι, μετὰ ἀγαλλιάσεως ἐκύκλευον τὰ μοναστήρια· ἔχαιρον δὲ καὶ οἱ 30 βιωτικοὶ οἱ ἐν τοῖς χωρίοις, ἐν οἷς ἦσαν τὰ μοναστήρια, ὁρῶντες τὸν ἅγιον Ἰλαρίωνα μετὰ τοῦ πλῆθους τῶν ἀδελφῶν πρὸς αὐτοὺς παραγινόμενον καὶ τῇ εἰρηνικῇ ἐπιστάσει αὐτοῦ καὶ αὐτοὺς καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἀγιάζοντα, καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτῶν προσπίπτοντες αὐτῷ χριστιανοὶ ἐγίνοντο. Καὶ λοιπὸν μετὰ ἀγαλλιάσεως 30 ἕκαστος οἶκος ἐσπούδαζε πάντα τὰ τῆς χρείας, πρὸς τὴν τῶν ἁγίων ὑποδοχὴν, τῷ ἐν τῷ χωρίῳ αὐτῶν μοναστηρίῳ πλουσίως

1 Ματθ. ιγ', 8. — 23 κῶδ. πλήθει.

παρέχειν· βλέπων δὲ τὸν ζῆλον τῆς πίστεως ὁ ἅγιος, μετὰ ἀγαλλιάσεως τοῦτο ποιεῖν ἐσπούδαζεν. Εἰ καὶ ἓνα πᾶν συνέβη καθέζεσθαι ἀδελφόν, μετὰ πολλῆς σπουδῆς εἰς τὴν κέλλαν αὐτοῦ παρεγίνετο, εἰδὼς ὅτι ὁ κόπος αὐτοῦ προσθήκη τῶν πιστευόντων

5 καὶ σωτηρία πολλῶν ψυχῶν ἐγίνετο. Ἀπερχομένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἔρημον Κάδης ἐπισκέψασθαι ἓνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καθεζόμενον ἔχεϊ, συνέβη αὐτὸν μετὰ παντός τοῦ πληθους τῶν ἀδελφῶν διέρχεσθαι διὰ τῆς πόλεως τῆς καλουμένης Λουζα, κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ πᾶν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου πανόημι!

10 συνερχόμενον μετὰ τῶν γειτνιαζόντων αὐτοῖς Σαρακηνῶν ἐσέβοντο τὸν Ἑωσφόρον καὶ τὴν Ἀφροδίτην· ἤκουσαν δὲ ὅτι ὁ ἅγιος Ἰλαρίων μέλλει διὰ τῆς πόλεως ἐκείνης διέρχεσθαι· πάντες γὰρ ᾔδεισαν αὐτὸν καὶ οἱ Σαρακηνοί· πολλοὺς γὰρ ἀπ' αὐτῶν πληγέντας ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐκαθάρισε. Συνήχθησαν οὖν

15 πάντες μετὰ τῶν γυναικῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων, καὶ ἐξεληθόντες ἔξω τῆς πόλεως ὑπήντησαν αὐτῷ· ἰδόντες δὲ αὐτὸν ἐκλιναν τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραξαν ὁμοθυμαδὸν συριστὶ λέγοντες· "Βάρεχ, μαρί!" ὃ ἐστὶ μεθερμηνεύμενον· "Εὐλόγει, κύριε". Ἀπεδέξατο δὲ αὐτῶν ταύτην τὴν ἀγαθὴν πρόθεσιν ὁ ἅγιος μετὰ

20 χαρᾶς, καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς εἶπεν, ἵνα τὸν κτίσαντα αὐτοὺς Θεὸν γνωρίσωσι καὶ αὐτὸν μόνον προσκυνήσωσι, καὶ μὴ τοὺς ἀφύχους λίθους καὶ τοὺς τούτοις παρεδρεύοντας Δαίμονας· "οἱ γὰρ θεοὶ τῶν ἐθνῶν δαιμόνια εἰσιν, ὁ δὲ Κύριος τοὺς οὐρανοὺς ἐποίησεν". Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, ἤρξατο

25 μετὰ ὀακρῶν ἐπὶ πολὺ εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν· καὶ καταπαύσας τὴν εὐχὴν λέγει αὐτοῖς· "Ἐὰν πιστεύσητε εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, προσκυνοῦντες αὐτῷ, ἐν τάχει ποιεῖ μεθ' ἡμῶν τὰ θαυμάσια αὐτοῦ· ἐλεήμων γὰρ ἐστὶν καὶ φιάνθρωπος ὁ Θεὸς ἡμῶν". Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, πάντες ὁμοθυμαδὸν οἱ ἀκού-

30 σαντες ἐπίστευσαν τῷ Κυρίῳ καὶ οὐκ εἶσαν αὐτὸν ἐξελεῖν ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν, ἕως οὗ διέγραφεν αὐτοῖς ἐκκλησίαν γενέσθαι καὶ αὐτὸν ἐποίησαν πρῶτον βαλεῖν σπαρτίον εἰς αὐτήν. Τοσαύτη

οὖν τῇ τοῦ Κυρίου χάριτι γέγονεν εἰς αὐτὸν χαρά, ὥστε καὶ τὸν
 ἱερέα αὐτῶν ἐστεφανωμένον προσελθεῖν τῷ ἁγίῳ καὶ πᾶσαν τὴν
 διαβολικὴν ἐκείνην φαντασίαν ρίψαντα τῇ χειρὶ τοῦ ἁγίου τὴν
 τοῦ Κυρίου σφραγίδα ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ μετώπου λαβεῖν. Τούτου
 δὲ πιστεύσαντος, πάντες οἱ ἐν τῇ πόλει προσελθόντες ἐπίστευσαν 5
 καὶ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ
 ἁγίου πνεύματος, καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

26 Τῷ δὲ ἐρχομένῳ ἐνῆναι αὐτῷ κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ ἐξῆλ-
 θεν εἰς ἐπίσκεψιν τῶν ἀδελφῶν. Ἐβουλήθη οὖν μεῖναι ἐν τῷ ἐν
 Σκινδουλᾷ μοναστηρίῳ, ἵνα ἐκεῖθεν ἄλλους ἀδελφοὺς ἐπισκέψηται. 10
 Οἱ οὖν ἀδελφοὶ ἰδόντες τινὰ φειδωλὸν τῶν ἀδελφῶν καὶ παντε-
 λῶς τῆς φιλοξενίας ἀμνημονοῦντα, θέλοντες αὐτὸν ὡς ἴδιον μέλος
 διορθώσασθαι, ἡΐουν τὸν γέροντα ἀπελθεῖν πρὸς αὐτόν· εἶπεν δὲ
 πρὸς αὐτούς· "Διατί καὶ ἑαυτοῖς ὕβριν παρέχειν βούλεσθε κἀκεῖ-
 νον σκῶλαι παρὰ πρόθεσιν". Πάντων δὲ τούτου χάριν παρακα- 15
 λούντων αὐτόν, συνθέμενος τῇ παρακλήσει αὐτῶν, ἀπῆλθε καὶ
 ἤβησεν εἰς τὸ καλλίον αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ παρουσία τῶν ἀδελφῶν ὀνομά-
 σας αὐτὸ μοναστήριον ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ μετὰ δέκα ἡμέρας ὡς
 μετὰ τρισχιλίων ἀδελφῶν ἦλθε πρὸς αὐτόν· εἶχεν δὲ ὁ ἀδελφὸς
 ἐκεῖνος πλησίον τοῦ μοναστηρίου ἐκείνου ἀμπελῶνα, καὶ γινούς ὅτι 20
 μέλλει ὁ ἅγιος παρέρχεσθαι ἐκεῖθεν, ἐγγίσας πρὸς αὐτόν, βιωπι-
 κούς τινας ἀπηγεῖς ἔστησε τηρητάς, ἵνα ὡς ἀλλοτρίου ὄντος τοῦ
 ἀμπελῶνος μηδένα τῶν ἀδελφῶν συγχωρήσωσιν εἰς αὐτόν εἰσελ-
 θεῖν. Παραγενομένου δὲ τοῦ μακαρίου πρὸς αὐτόν, εὐθέως οἱ
 ἀδελφοὶ δοκιμάζοντες ὥρμησαν εἰς τὸν ἀμπελῶνα. Οἱ οὖν φύλα- 25
 κες, κατὰ τὰς παραγγελίας αὐτοῦ, μετὰ σφενδονῶν ἀφειδῶς κατ'
 αὐτῶν βάλλοντες αὐτοὺς συνεχώρησαν αὐτοῖς, λέγοντας μὴ εἶναι τοῦ
 μοναστηρίου τὸν ἀμπελῶνα.

27. Μεῖνας οὖν παρ' αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἐκείνην, τῇ ἑωθεν
 ἐξελθὼν ἐπορεύετο εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἀδελφοῦ Σιβᾶ· ἐπη- 30
 ρώτα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς ὁ γέρων μειδιῶν· "Πῶς ὑμεῖς ἀνέπαυσεν

9/10 λατ. ad visenda monasteria et dagareret in schedula, apud quos
 manere, quos in transitu visitare deberet πλ. — 18 αὐ το] κωδ. αὐτο.

ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν, τέκνα"; Καὶ ταῦτα λέγων ἔφθασε πρὸς τὸν Σιβᾶν, καὶ ὑπεδῆξατο αὐτὸν ἀσμένως, χαίρων καὶ δοξάζων τὸν Κύριον. Εὐθυμοὶ δὲ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ προθέσει αὐτοῦ γενόμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἐλεγον τῷ ἁγίῳ· "Νῦν τοῦ ἀπειροκαλοῦ καλοῦ λήθην ποιή-
5 σάμενοι περὶ τῆς πλουσίας ἀγάπης τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Σιβᾶ εὐξώ-
μεθα". Κυριακῆς δὲ οὔσης τῆς ἡμέρας παρακαλεῖ πάντας τοὺς ἀδελ-
φοὺς ὁ Σιβᾶς, ἵνα εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ εἰσελθόντες ἕκαστος ἐξ
οἷας θέλει ἀμπέλου φάγη σταφυλάς· ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἅγιος
εἶπεν αὐτοῖς· "Ἐπικατάρατος, ὅς πρὸ τῆς πνευματικῆς βρώσεως
10 ἐπὶ τὰς τῆς γαστρὸς ἡδονὰς ὀρμήσει! Πρῶτον οὖν τὴν συνήθη
προσκύνησιν ἀποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ". Ἀρσάμενος τῆς ψαλμωδίας
ἐπλήρωσε μετ' αὐτῶν τὸν συνήθη κανόνα, καὶ στάς ἐφ' ὑψηλοῦ
τόπου εὐλόγησε τὸν ἀμπελῶνα καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μετὰ πάσης
σεμνότητος εἰσελθεῖν εἰς αὐτόν· ἦσαν δὲ ὡς τρισχίλιοι ἄνδρες
15 τῶν ἀδελφῶν. Ἐποίει δὲ πρὸ τούτου, εἶποτε εὐφόρησεν ὁ ἀμπε-
λῶν, λαγύνια ἑκατόν· τότε ἐποίησεν τριακασίους στάμνους· ὁ δὲ
ἀδελφὸς ἐκεῖνος ὁ φειδωλός, ὁ μὴ ποιήσας αὐτοὺς εἰσελθεῖν εἰς
τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, ἔλαττον πολὺ τοῦ κατὰ συνήθειαν ἐποίησε,
κάκεινο εἰς ὅσος μετεβλήθη· τοῦτο γὰρ μέλλει συμβαίνειν αὐτῷ
20 προειρήκει τοῖς ἀδελφοῖς ὁ γέρων. Ἦκουσεν δὲ καὶ περὶ τινος
τῶν ὄντων ἀδελφῶν μετ' αὐτοῦ, ὅτι ἔχει κῆπον καὶ οὐδένα τῶν
ἀπερχομένων πρὸς αὐτὸν ἀδελφῶν συγχωρεῖ εἰσελθεῖν εἰς αὐτόν,
καὶ ὅτι φιλοκτήμων ὑπάρχων ὑπερορᾷ τοὺς πένητας. Ἐκεῖνον μὲν
οὖν ἀφορίσας ἀπὸ ὅψεως αὐτοῦ ἐποίησε, τοῖς δὲ λοιποῖς παρήγγ-
25 γειλε μηδὲν τῶν παρερχομένων τοῦ κόσμου τούτου κτᾶσθαι, ἀλ-
λὰ πᾶν τὸ ἐμπίπτον αὐτοῖς τοῖς πτωχοῖς διδόναι· τοῦτο γὰρ διὰ
τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων λέγει ὁ Κύριος· "Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα
ὑμῶν καὶ δότε ἐλεημοσύνην· ποιήσατε ἑαυτοῖς θησαυρὸν ἀνέκλει-
πτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς". Ταῦτα δὲ λέγοντος αὐτοῦ ἔχαιραν
30 πάντες.

28. Ὁ οὖν ἀφορισθεὶς ἀδελφὸς συνεχῶς ἐρχόμενος εἰς τὴν

μονήν τοῦ ἁγίου παρεκάλει τοὺς ἀδελφούς, ἑξαιρέτως δὲ τὸν ἅγιον Ἑσύχιον, ὥστε πείσαι τὸν γέροντα τοῦ δεῖξασθαι αὐτόν. Ἐν μίᾳ οὖν καθόδῳ παραγινόμενος ἐκ τοῦ κήπου ἤνεγκε τοῖς ἀδελφοῖς ἐρεβίνθια χλωρά· ἐσπέρας δὲ γενομένου τοῦ ἁγίου παρέβηκαν αὐτῷ ἐξ αὐτῶν. Μὴ δυνηθεῖς οὖν τὴν δυσωδίαν αὐτῶν ὑπενεγ- 5 κεῖν, κράζας ἐκέλευσεν αὐτὰ ἐπαρθῆναι· ὁ δὲ μακάριος Ἑσύχιος ἔπειθεν αὐτὸν γεύσασθαι καὶ εὐλογῆσαι αὐτά, λέγων· “Ἀδελφός τις ἀπαρχὰς τοῦ κήπου αὐτοῦ πίσκει ἤνεγκεν ἡμῖν”. Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· “Οὐκ ἀντιλαμβάνη, ὅτι ἀπληστίαν ὄζουσι”. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἑσύχιος· “Ποίας ἀπληστίας ὁσμήν ἐρεβίνθια ἔχειν δύνανται” 10 Λέγει αὐτῷ ὁ γέρων· “Βάλε αὐτὰ τοῖς βουσί καὶ βλέπε, εἰ ἄπτονται αὐτῶν”. Κατενέγκας δὲ αὐτὰ ἔβαλεν εἰς τὴν φάτνην τῶν βοῶν, καὶ ἀντιλαμβάνόμενοι τῆς ὁσμῆς αὐτῶν οἱ βόες, διαρρήξαντες τὰ δεσμὰ αὐτῶν ἔφυγον· εἶχεν γὰρ καὶ ταύτην τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ὁ γέρων, ὥστε καὶ ἐκ τῆς τοῦ σώματος ὁσμῆς καὶ ἐκ τῆς ἀφ᾽ ἑ 15 τῶν ἱματίων γινώσκειν ποίῳ πάθει κατέχεται ἕκαστος καὶ παρὰ ποίου πειράζεται· Δαίμονος.

29. Ἦν δὲ τότε ἐτῶν ἐξήκοντα τριῶν καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀδελφῶν ἠναγκάσθη μεγάλην τὴν μονήν αὐτοῦ ποιῆσαι· πολλοὶ γὰρ ἀπὸ τῶν περιχώρων ποικίλαις νόσοις ἀσθενοῦντες καὶ 20 ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ὀχλούμενοι· ἰάσεως χάριν ἤρχοντο πρὸς αὐτόν καὶ ἐπληροῦτο τούτων τὸ μοναστήριον, καὶ εἶχεν θόρουβον καὶ ὄχλησιν πολλὴν ὁ γέρων, ὡς μνημονεύοντα αὐτόν τῆς ἀρχαίας ἡσυχίας καταμόνας καθεζόμενον, κλαίοντα καὶ ἀδημονοῦντα μὴ παύεσθαι· ἐρωτῶντων δὲ αὐτόν τῶν ἀδελφῶν τίνας ἔνεκεν ἐλυπεῖτο 25 καὶ ἔκλαιεν, ἔλεγεν αὐτοῖς· “Κλαίω, ὅτι πάλιν εἰς τὸν κόσμον ὑπέστρεψα, τέκνα, καὶ ἀπέλαβον ἐνταῦθα τὸν μισθόν μου καὶ τὴν δόξαν μου, ὅτι πᾶσα ἡ Παλαιστίνη καὶ ἡ περὶ αὐτὴν χώρα δοξάζουσί με καὶ ὑμεῖς ὁμοίως τιμᾷτέ με ὡς δεσπότην καὶ πάντων τῶν τοῦ μοναστηρίου ἐγὼ κύριος ὀνομάζομαι”. Ἀκούσαντες 30 δὲ οἱ ἀδελφοὶ καὶ γνόντες ὅτι λάθρα ἀναχωρῆσαι θέλει, πάντες ἐλυπήθησαν, ἑξαιρέτως ὁ ἅγιος Ἑσύχιος· ἡγάπα γὰρ τοῦτον ὁ ἅγιος Ἰλαρίων ὡς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν. Ταύτης οὖν ἔνεκεν τῆς αἰτίας ἦν

- λυπούμενος ἐπὶ ἔτη δύο. Ἦλθεν δὲ πρὸς αὐτὸν Ἀρισταινέτης ἡ
 γυνὴ Ἑλπιδίου τοῦ ἀπὸ ὑπάρχων, ἧς τοὺς τρεῖς υἱούς, μέλλον-
 τας ἀποθνήσκειν, εἰς Γάζαν παραγενόμενος ἰάσατο τῇ τοῦ Κυρίου
 χάριτι· συντυχοῦσα δὲ αὐτῷ καὶ εὐλογηθεῖσα ἐβούλετο ἐκείθεν
 5 πρὸς τὸν ἅγιον Ἀντώνιον πορευθῆναι· γινούς δὲ τοῦτο ὁ μακάριος
 Παρίων, κλαίων ἔλεγεν αὐτῇ· "Εἰ ἦν μοι καρπὸς ἐν τῷ πορεύε-
 σθαι ἐκεῖ, καὶ εἰ μὴ φροντίς τῶν ἀδελφῶν ἐκράται με, μᾶλλον
 πάντων εὐχὴ μοι ἦν καὶ πόθος περιόντα ἐν σαρκὶ τὸν ἅγιόν μου
 πατέρα Ἀντώνιον ἰδεῖν". Καὶ εἰπὼν ταῦτα λέγει αὐτῇ· "Δύο
 10 λοιπὸν ἡμέραι εἰσὶν, ἀφ' οὗ ὅλος ὁ κόσμος σκυθρωπάζει, τοιοῦ-
 του ἀποστερηθεὶς φωστῆρος, ἐκδημήσαντος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου
 ἐκ τοῦ σώματος". Ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ γυνὴ καὶ οἱ λοιποὶ ἔ-
 γνωσαν ὅτι ἀπεκαλύφθη αὐτῷ, καὶ εὐχαριστήσασα τῷ θεῷ, μετὰ
 εὐχῆς ἀπολυθεῖσα παρὰ τοῦ ἁγίου, ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια· μετὰ
 15 δὲ ἡμέρας ὀλίγας ἠκούσθη ἡ κοίμησις τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου. Πάν-
 τες οὖν οἱ ἀκούσαντες αὐτοῦ πρὸ τῆς ἀγγελίας λέγοντος τῇ γυ-
 ναικί, ὅτι πρὸ δύο ἡμερῶν ὁ ἅγιος Ἀντώνιος κεκοίμηται, ἐδόξα-
 ζον τὸν Θεόν, τὸν τοιαῦτα τῷ δούλῳ αὐτοῦ Παρίωνι ἀποκαλύπτοντα
 καὶ τοιαύτην χάριν αὐτῷ δόντα.
- 20 30. Ἦρχοντο δὲ καὶ ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι μετὰ παντός
 τοῦ κλήρου αὐτῶν καὶ τοῦ λαοῦ χάριν τοῦ εὐλογηθῆναι καὶ τοῦ
 ἀκοῦσαι λόγον παρ' αὐτοῦ. Οὐ μόνον δὲ αὐτοὶ ἤρχοντο πρὸς
 τὸν ἅγιον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ μεγιστᾶνες τῶν ἐπαρχιῶν
 ἐκείνων, καὶ αἱ τούτων γυναῖκες, μετὰ πολλῆς σπουδῆς παρεγίνοντο
 25 πρὸς αὐτὸν παρακαλοῦντες, ἵνα εὖσῃται ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἄρτον
 εὐλογημένον καὶ ἔλαιον εἰς ἱάσιν καὶ ἁγιασμὸν αὐτῶν τε καὶ τῶν
 ἀρρώστων αὐτῶν ἐκ τῶν ἁγίων αὐτοῦ χειρῶν δέξωνται· διὰ δὲ
 ταῦτα μᾶλλον τὸ ἡρεμεῖν ἐσκεπτετο. Τισὶν οὖν τῶν ἀδελφῶν, οἷς
 μᾶλλον ἐθάρρει, ἐφανέρωσε τοῦτο, καὶ ὀρίσαντος αὐτοῖς ἡμέραν,
 30 καθ' ἣν ἔμελλεν ἀναχωρεῖν τοῦ μοναστηρίου, πρὸς τὸ μὴ σκυλη-
 ναι αὐτὸν πεζεύοντα, διὰ τὴν ἀκροτάτην ἄσκησιν καὶ τὸ βαθὺ
 λοιπὸν γῆρας, ἠτοίμασαν αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ βασιστῆν· καὶ ἀπὸ
 τῆς αἰωνίας τῶν νηστειῶν μὴ ἐσχύοντος αὐτοῦ καθισθῆναι, ἐπ'

αὐτὸν ἐπιβιβάσαντες αὐτὸν καὶ κρατοῦντες καθ' ἑκάτερα μέρη ἐπορεύοντο. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ τοῦτο συνήχθησαν ὁμοθυμαδὸν καὶ πολλὰ πλήθη τῶν τε πόλεων καὶ τῶν χωρῶν, ὑπὲρ διαμυρίους ἀνθρώπων, καὶ καταλαβόντες αὐτὸν ἐκράτησαν αὐτὸν καὶ οὐ συνεχώρουν αὐτῷ καταλεῖψαι αὐτούς, λέγοντες· "Σὲ ἔχο- 5
μεν πάντες μετὰ Θεὸν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ στερεοῦντα ἡμᾶς ἐν Κυρίῳ. Μὴ οὖν καταλίπῃς ἡμᾶς ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα". Ὁ δὲ παρεκάλει αὐτούς λέγων· "Τί ποιεῖτε καὶ συντρίβετε μου τὴν καρδίαν; Γινώσκετε οὖν, τέκνα, ὅτι οὐκ ἄνευ θελήματος τοῦ Κυρίου τοῦτο ποιεῖν βούλομαι, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ χάριτος συνευδο- 10
κούσης μοι πορεύομαι, ἵνα μὴ ἴδω καταστρεφομένης τὰς ἀγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, καὶ τὰ θυσιαστήρια τοῦ Χριστοῦ καταπατούμενα, καὶ τὰ αἵματα τῶν τέκνων μου ἐκχυνόμενα. Διὰ τὸ οὖν μὴ δύνασθαι με ἰδεῖν ταῦτα, ἐδεήθην τοῦ Κυρίου ἐπιτρέψαι μοι πορευθῆναι ὅπου ἂν ἡ αὐτοῦ χάρις ὁδηγήσῃ με. Μὴ οὖν 15
κρατεῖτέ με, τέκνα, παρακαλῶ". Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἔγνωσαν, ὅτι ἀποκαλύψεως τινος αὐτῷ παρὰ τοῦ Κυρίου γενομένης τοῦτο ποιεῖν προήρηται· καὶ οὕτως οὕτω συνεχώρουν αὐτῷ, ἀλλὰ πάντοθεν περιεστάντες ἐκράτουν αὐτὸν ὀδυνώμενοι. Ἰδὼν δὲ τὴν ἐνστα-
σιν αὐτῶν ὁ μακάριος λέγει αὐτοῖς· "Γινώσκετε, τέκνα, ὅτι, ἂν 20
μὴ ἀπολύσῃτέ με, οὐ μὴ γεύσωμαι τινος· εἰ οὖν οὕτως ἀποκτεῖναι με θέλετε, κρατεῖτέ με". Πείθειν δὲ αὐτὸν νομίζοντες παρέμειναν πάντες, παρακαλοῦντες μὴ χωρισθῆναι αὐτῶν τῶν ἰδίων τέκνων, μήτε τῆς θρησκείας αὐτὸν πατρίδος. Ἐπτά οὖν ἡμερῶν διελθού-
σων καὶ μὴ πεισθέντος αὐτοῦ μεταλαβεῖν τροφῆς, ἰδόντες τὸ ἀμε- 25
τάθετον τῆς τοιαύτης αὐτοῦ προθέσεως ἀπέλυσαν αὐτόν. Πορευο-
μένου δὲ αὐτοῦ, προέπεμπον αὐτὸν μετὰ δακρύων πάντα τὰ πλήθη. ἔλθων δὲ ἅμα πᾶσιν αὐτοῖς ἕως τῆς πόλεως Βιτυλίου, καὶ τῶν συνή-
θως ὄντων μετ' αὐτοῦ ἀδελφῶν τεσσαράκοντα ἐκλεξάμενος, οὓς ᾔδει
ὅτι παντὶ τρόπῳ συγκακουχηθῆναι αὐτῷ δύνανται, θεῖς τὰ γόνατα σὺν 30
πᾶσιν αὐτοῖς καὶ προσευξάμενος καὶ τῷ Κυρίῳ παραθέμενος αὐτούς ἀπέλυσεν πάντας. Καὶ ἀπᾶρας ἐκεῖθεν μετὰ τῶν τεσσαράκοντα ἀ-

δελφῶν, δι' ἡμερῶν πέντε ἦλθεν εἰς Πηλούσιον, ἵνα ἐπισκέψῃται
 τοὺς εἰς τὴν ἐγγιστα ἔρημον καθεζομένους ἀδελφούς. Εἶχον δὲ
 οὗτοι τὸ κελλίον ἐν τῷ τόπῳ τῷ καλουμένῳ Λύχνῳ· ἰδὼν δὲ
 αὐτοὺς ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν διὰ τριῶν ἡμερῶν εἰς κάστρον καλούμε-
 5 νον Ταβαστόν, ἵνα ἴδῃ Δρακόντιον τὸν ἐπίσκοπον καὶ ὁμολογητὴν
 τοῦ Χριστοῦ· ἦν γὰρ ἐκεῖ ἐξορισθεὶς ὁ ἅγιος οὗτος· πᾶν δὲ ἐχάρη
 καὶ εὐχαρίστησε τῷ Θεῷ ἰδὼν τὸν ἅγιον Ἰλαρίωνα. Ἐκεῖθεν δὲ
 ἐξελθὼν ἦλθε διὰ τριῶν ἡμερῶν εἰς Βαβυλῶνα, πόλιν τῆς Αἰγύπτου,
 ἵνα ἴδῃ Φίλωνα τὸν ἐπίσκοπον, ὁμοίως καὶ τοῦτον ὁμολογητὴν· τού-
 10 τούς γὰρ τοὺς δύο ἄνδρας Κωνσταντῖος ὁ βασιλεὺς, τῇ τῶν δυσ-
 σεβῶν Ἀρειανῶν κακοπιστίᾳ συνεργῶν, ἐκείνοις τοῖς τόποις ἐξο-
 ρισθῆναι ἐποίησε. Θεασάμενος δὲ καὶ τοῦτον ὁ μακάριος Ἰλαρίων
 ἦλθεν ἐκεῖθεν δι' ἡμερῶν δύο εἰς Ἀφροδιτῶν τὴν πόλιν ἐπισκέ-
 ψασθαι Βαΐσανόν τὸν διάκονον· ἦν δὲ οὗτος, ὡς ἔλεγεν ὁ ἅγιος
 15 Ἰλαρίων, μισθωσάμενος καμήλους, ἵνα τοῖς ἀπερχομένοις ἀδελφοῖς
 ὕπου ἐκοιμήθῃ ὁ μακάριος Ἀντώνιος, ὥστε ἐκεῖ τὴν μνήμην αὐ-
 τοῦ ποιῆσαι, βασταῶσιν ὕδωρ. Κἀκεῖθεν ἐξελθὼν διὰ τῆς φοβε-
 ρᾶς καὶ χαλεπῆς ἐρήμου, ὁδεύσας τρεῖς ἡμέρας, ἦλθεν εἰς τὸ
 ὄρος, ἐν ᾧ εἶχε τὸ μοναστήριον ὁ μακάριος καὶ ὕσις τοῦ Χριστοῦ
 20 δοῦλος Ἀντώνιος, καὶ εὗρεν ἐκεῖ δύο παραμένοντας μαθητάς τοῦ
 μακαρίου, Ἰσαὰκ καὶ Πλουσιανόν· ἦν δὲ ὁ Ἰσαὰκ διερμηνευτὴς
 τοῦ ὁσίου ἐκείνου. Ἰδόντες τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ Ἰλαρίωνα πᾶν
 ἐχάρησαν.

31. Ἄξιον δὲ εἰς μνήμην ἡμᾶς ἐλθόντας τοῦ τόπου, ἐν ᾧ
 25 κατῴκει ὁ μακάριος πατὴρ ἡμῶν Ἀντώνιος, εἰς εὐφροσύνην τῶν
 ἀκουόντων διὰ βραχέων ῥημάτων διηγήσασθαι τὴν ἐπιτήδειον καὶ
 περικαλλῇ θέσιν τοῦ τόπου ἐκείνου. Ὅρος ἦν ὑψηλὸν καὶ πᾶν
 τραχύ, ἐπὶ μίλιον ἐν ἔχον τὸ μήκος· ὑποκάτω δὲ τοῦ ὄρους ἐν
 τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ τὸ μοναστήριον εἶχεν, ἀναβρῦει ὕδατα καθαρὰ, ἃ μὲν
 30 αὐτῶν εἰς ἄμμον λήγοντα, ἃ δὲ προβαίνοντα κατὰ βραχὺ εἰς γῆν χω-

5 Ταβαστόν] ad castrum Theubatum. — 13 venit ad oppidum Aphroditon. —
 21 Πλουσιανόν] Pelusiano. — 24 ἐν τῇ ᾧ: Περὶ τῆς θέσεως τοῦ τόπου, ἐν ᾧ κα-
 τῴκει ὁ ἅγιος Ἀντώνιος.

ροῦσιν· ἡ δὲ τῶν λοιπῶν ὑδάτων ἔκροια ποιεῖ χειμάρρουν, καὶ ἐξ ἁμφοτέρων τῶν μερῶν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ χειμάρρου στήκουσι φοίνικες πολλοί, καρπὸν καλὸν καὶ πολὺν φέροντες, καὶ πανταχόθεν κατασκιάζοντες πᾶν τερπνὸν τὸν τόπον ποιοῦσι. Γενομένων δὲ ἡμῶν ἐκεῖ, ὁ μακάριος Ἰλαρίων μετὰ τῶν μαθητῶν τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου παραλαβὼν ἡμᾶς περιῆγε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον καὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς ἐπεδείκνυσεν ἡμῖν οἱ μαθηταὶ τοῦ ἁγίου, ὁ Πλουσιανὸς καὶ Ἰσαάκ, λέγοντες "Ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἔφαλλεν ὁ μακάριος πατήρ ἡμῶν, καὶ ἐν ἐκείνῳ ἠύχετο, καὶ ἐν τούτῳ ἡσύχαζεν, κάκεῖ καθεζόμενος σφυρίδας ἐποίει, καὶ ὧδε συνήθειαν εἶχεν ἀπὸ τοῦ καμάτου διαναπαύεσθαι, κάκεῖ καθεύδειν, καὶ ταύτην τὴν ἄμπελον κάκεῖνα τὰ δένδρα αὐτὸς ἐφύτευσε, καὶ ταύτην τὴν πρασιὰν ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἐποίησε, καὶ τὴν κολυμβήθραν ταύτην τῶν ὑδάτων εἰς τὸ ποτίζειν τὸν κῆπον μετὰ καμάτου καὶ ἰδρωτός πολλοῦ αὐτὸς ὑποδάμησεν· καὶ τοῦτο", φασίν, "τὸ δέκελλον εἰς τὸ σκάπτειν τὴν γῆν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔσχε". Καὶ ἐπιδεικνύοντων ἡμῖν τὰ ἐν τῷ τόπῳ πάντα, ἐλθὼν ὁ γέρων ἀνέπεσεν ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ συνήθως ἐκάθειυθεν ὁ μακάριος Ἀντώνιος, καὶ μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς κατεφίλει τὸν τόπον· ἦν δὲ ἐν τετραγώνῳ ἡ περιοχὴ τοῦ τόπου, ὅσον εἰς ἄνθρωπος κοιμηθῇ. Εἶχεν δὲ καὶ ἐπ' ἄκρῳ τοῦ ὄρους τοῦ μέτρου τοῦ αὐτοῦ ἄλλα κελλία δύο εἰς λίθον λατομηθέντα, μόνον θύρας ἔχοντα, ἐν οἷς διὰ κοιλίου τῆς ἀνάδου ἀνήρχετο, διὰ τὸ ὑψηλὴν εἶναι τὴν τοῦ ὄρους πρόσβασιν· καὶ εἴποτε ἤθελε τὰς τῶν παραγινόμενων ὀχλήσεις φεύγειν, ἐκεῖ ἀπερχόμενος ἡσύχαζεν. Εἰσελθόντων δὲ ἡμῶν εἰς τὸν κῆπον, ἔδειξαν ἡμῖν δένδρα ὑπωρικὰ διάφορα, ἔχοντα καρπὸν πολὺν, καὶ φασί· "Ταῦτα πρὸ τριῶν ἐτῶν ἐφύτευσεν ὁ ἅγιος". ἔλεγον δέ, ὅτι "Κατ' ἀρχὰς προφάσει τῶν ὑδάτων ἤρχοντο αἱ ἀγέλαι τῶν ὀνάντων καὶ ἠφάνιζον τὸν κῆπον καὶ τοὺς καμάτους αὐτοῦ κατήσθιον. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ τὸν συνήθως τῆς ἀγέλης ἡγούμενον κελεύσας στῆναι, λαβὼν ράβδον ἥρεμα εἰς τὰς πλευρὰς αὐτοῦ ἔτυπτε λέγων· Διατί με βλάπτετε, μηδὲν μου ἀδικοῦντος ὑμᾶς, καὶ λυμαίνεσθε. ἃ οὐκ ἐκάμετε; Καὶ παραγγείλας αὐτῷ τοῦ μηκέτι εἰσελθεῖν εἰς τὸν

κῆπον ἀπέλυσεν αὐτόν. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας τὴν παραγγελίαν τοῦ ἁγίου φυλάσσοντες ἔρχοντο καὶ ἔπινον ἐκ τοῦ χειμάρρου καὶ ὑπέστρεφον εὐθέως, μήτε λαχάνου, μήτε ἄλλου τινὸς ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἐκείνου ἀπτόμενοι". Ταῦτα δὲ αὐτῶν διηγησαμένων, πα-
 5 ρεκάλει αὐτοὺς ὁ γέρων, ὅπως δείξωσιν αὐτῷ τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ μακαρίου Ἀντωνίου. Ἵνα οὖν μὴ δόξωσιν αὐτὸν λυπεῖν, γενομένης ἑσπέρας, παραλαβόντες αὐτόν, περιήγαγον αὐτόν [εἰς] τὸν τόπον· ἦν γὰρ παραγγείλας αὐτοῖς ὁ μακάριος μηδενὶ καθόλου τὸν τόπον ἐπιδείξει, καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ
 10 ἁγίου μὴ δυνάμενοι δεῖξαι αὐτῷ ἐσφίσαντο μὴ εἰδέναι αὐτοὺς τὸν τόπον. Περγάμιος γάρ τις, πιστὸς ἀνὴρ καὶ πλούσιος, πολλὰ κεκτημένος ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις καὶ πάνυ φιλῶν τὸν μακάριον, μετὰ πολλῆς σπουδῆς διερευνῶν τὸν τόπον ἐζήτει, ἵνα, λαβὼν τὸ σῶμα ἐκεῖθεν τοῦ μακαρίου, ἐκεῖ αὐτὸ κατέθῃται. Τούτου ἕνεκεν οὕτε τῷ
 15 ἁγίῳ Ἰλαρίῳ δεῖξαι ἐτόλμησαν, δεδιότες μήπως τινὲς τῶν σὺν ἡμῖν ἀδελφῶν κατὰδῆλον τὸν τόπον τῷ μνημονευθέντι ἀνδρὶ ποιήσωσιν.

32. Αὐτάρκως δὲ διαναπαύσας τὴν πάλαι σπουδαζομένην αὐτῷ ταύτην ἐπιθυμίαν ὁ γέρων, ὑποστρέψας ἦλθεν εἰς Ἀφροδι-
 20 τῶν τὴν πόλιν πρὸς Βαΐσανόν τὸν διάκονον, καὶ δύο μόνον τῶν συνόντων αὐτῷ ἀδελφῶν κρατήσας μεθ' ἑαυτοῦ, τοὺς λοιποὺς ἐκέλευσεν εἰς τὴν Παλαιστίνην, εἰς τὸ μοναστήριον, ἐπανελθεῖν καὶ μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν εἰς τὴν πλησίον τῆς πόλεως ἐκείνης ἔρημον ἔμεινε, κατὰ τὴν σπουδαζομένην αὐτῷ πρόθεσιν, νηστειαίς
 25 καὶ εὐχαῖς καὶ πολλῇ ἡσυχίᾳ διάγων, ὥς οἶεσθαι αὐτόν τότε ἀρχὴν τῆς ἐν Χριστῷ πολιτείας λαμβάνειν. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ μακαρίου Ἀντωνίου ἐν τοῖς κλίμασιν ἐκείνοις ἐπὶ ἔτη τρία ἀβροχία καὶ λιμὸς μέγας, καὶ πᾶσα ἡ γῆ ἐκείνη ὥς ἀπὸ πυρὸς τοῖς αὐχμοῖς κατεφλέχθη, ὥς ἅπαντα τὸν λαὸν
 30 λέγειν, ὅτι τὴν κοίμησιν τοῦ δικαίου Ἀντωνίου οὐ μόνον οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἡ γῆ πενθεῖ, ὅτε μὴ δεξαμένη, μηδὲ θρόσον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ὑπὸ οὖν τῆς ἀπαραιτήτου ἀνάγκης τοῦ λιμοῦ τε τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντων τῶν κτηνῶν αὐτῶν φθειρο-

μένων, ἀκούσαντες ὅτι ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἐστὶν ὁ μαθητὴς καὶ διάδοχος τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου Ἰλαρίων, συνήχθη πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐκείνης σὺν γυναίξει καὶ τέκνοις, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἅγιον Ἰλαρίωνα, ἐκλείποντες ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ λιμοῦ καὶ μήτε τὰς γλώσσας αὐτῶν ἰσχύοντες κινῆσαι, μήτε φωνὴν εὐσημον φθέγγεσθαι 5 δυνάμενοι, καὶ προσέπεσον αὐτῷ λέγοντες· “Διάδοχόν σε ἐν τούτοις τοῖς τόποις τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου ἀπέστειλεν ἡμῖν ὁ Κύριος. Σπλαγχνισθεὶς οὖν ἐπὶ τῇ συνεχούσῃ ἡμᾶς ἀπαραιτήτῳ ἀνάγκῃ, δεήθητι τοῦ Κυρίου, ἵνα κοπάσῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἀφ’ ἡμῶν καὶ κατὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ ἐπιλάμψῃ ἡμῖν καὶ δώσῃ 10 ὑετὸν ἐπὶ τὴν καταφθαρεῖσαν γῆν ἡμῶν”. Ὅρων δὲ πάντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐκλείποντας, στενάξας καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ τὰς χεῖρας ἐκπετάσας, ἐδεήθη τοῦ Κυρίου ἐπιβλέψαι ἐξ ὕψους ἁγίου αὐτοῦ καὶ δοῦναι ὑετὸν καὶ δρόσον ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ παραύτιχα, εὐχομένου τοῦ δούλου τοῦ 15 Θεοῦ, ἐγένετο ὑετὸς μέγας· μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν ὑετὸν ἀδρόως τοσοῦτον πλήθος ἐρπετῶν τοβόλων ἀπὸ τῆς γῆς ἐξελθὼν ὥρμησε κατὰ τοῦ πλήθους, ὡς ἀναριθμήτους ἐξ αὐτῶν δηχθέντας πρὸς τοῖς ποσὶ τοῦ μακαρίου πίπτειν ἐκλείποντας· ἰδὼν δὲ τὸ παράδοξον τοῦ πειρασμοῦ, λαβὼν ἔλαιον καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸ 20 ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἤλειψε τοὺς δηχθέντας καὶ εὐθὺς πάντες ἰῶντο, δοξάζοντες τὸν Θεὸν καὶ καταφιλοῦντες τοὺς πόδας τοῦ ἁγίου.

33. Τούτου δὲ τοῦ θαύματος ἐν αὐτοῖς παρὰ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰλαρίωνος γενομένου, λοιπὸν πάντας ἔφερον πρὸς αὐτόν. 25 Κἀκεῖ οὖν ὀχλούμενον καὶ τιμώμενον ἑαυτὸν ὑπ’ αὐτῶν ἰδὼν ὁ γέρων, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἠβουλήθη οἱ Ἀλεξανδρείας εἰς Ἀβασσάν ἀπελθεῖν. Ἐπειδὴ οὖν, ἐξ οὗ γέγονε μοναχός, οὐκ ἔμεινεν εἰς πόλιν, παρελθὼν τὴν πόλιν Ἀλεξανδρείαν ἀπῆλθεν εἰς Βρούχιον πλησίον Ἀλεξανδρείας χωρίον οὕτω λεγόμενον, καὶ εὐρῶν ἐκεῖ 30 ἀδελφούς γνωρίμους ἔμεινε παρ’ αὐτοῖς· οἱ δὲ πάντοτε μετὰ χαρᾶς

14 ἐπιβλ. ἐξ ὕψους ἁγίου αὐτοῦ] Ψαλμ. ρά, 20.

πολλῆς ὑπεδέξαντο αὐτόν. Ὀλίγας οὖν ἡμέρας ποιήσας παρ' αὐ-
τοῖς καὶ ἰδὼν τοὺς ἀδελφούς καθ' ὑπερβολὴν τιμῶντας αὐτόν, ἀνα-
στάς διὰ τῆς νυκτὸς λάθρα αὐτῶν ἐβουλήθη ὁδεῦσαι· τῶν δὲ μα-
θητῶν αὐτοῦ ἐτοιμαζόντων τὸ ὑποζυγίον, διυπνισθέντες οἱ ἀδελφοί
5 καὶ ἰδόντες αὐτὸν ὁρμήσαντα ἐξελθεῖν, προσπεσόντες ὁμοθυμαδὸν
παρεκάλουν αὐτὸν ὀλίγας ἡμέρας μεῖναι παρ' αὐτοῖς. Μὴ πειθο-
μένου δὲ αὐτοῦ, ἔρριψαν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὴν θύραν λέγοντες· "Δέον
ἐστὶν ἡμᾶς κειμένους πρὸς τοῖς ποσὶ σου ἀποθανεῖν, ἢ οὕτω τα-
χέως χωρισθῆναι ἀπὸ σοῦ". Ὁ δὲ παρεκάλει αὐτοὺς λέγων·
10 "Ἐγείρεσθε, τέκνα· συμφέρει γὰρ καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, ἵνα ταχέως
ἀπολύσῃτέ με· ἐὰν γὰρ ἐπίσχητέ με καὶ μίαν ἡμέραν, καὶ ἑαυτοῖς
καὶ ἐμοί θλίψιν μεγάλην παρέχετε". Ἀκούσαντες δὲ τοῦτο ἀνέστησαν,
καὶ ποιήσας εὐχὴν καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς ἐξῆλθεν καὶ ὁδεύσας
διὰ τῆς ἐρήμου ἀπῆλθεν εἰς Ἀβασσάν· ἔλεγεν δὲ τοῖς ἐν τῷ Βρουχίῳ
15 ἀδελφοῖς τοῦτο, ὃ καὶ ἐκ τῆς Παλαιστίνης ἀναχωρῶν τοῖς τε μαθηταῖς
αὐτοῦ καὶ παντὶ τῷ λαῷ, τοῖς ἐπέχειν αὐτὸν βουλομένοις. Ἐκεῖ προ-
εῖπεν [περὶ] τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν χάριτος, τὰ μέλλοντα κατ' αὐ-
τοῦ καὶ τὰ κατὰ τῶν ἐν τῷ μοναστηρίῳ ἀδελφῶν αὐτοῦ παρὰ τῶν
ἀσεβεστάτων Γαζαίων συμβαίνειν ἀποκαλυπτούσης αὐτῷ· οἱ γὰρ μιροί
20 καὶ ἄθεοι οὗτοι ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις τῶν σωζομένων τῇ τοῦ Κυρίου
χάριτι παρ' αὐτοῦ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένοις θαυμασίους τῇ
τοῦ πατρὸς αὐτῶν, τοῦ Διαβόλου, κακίᾳ εἰς φθόνον καὶ μῖσος ἀνήκεστον
κατὰ τοῦ ἁγίου ἐξαπτόμενοι καὶ μὴ ἰσχύοντες γυμνῶσαι τὴν κατὰ
τοῦ ὁσίου ἀνδρὸς ἐνδεδεχῶς γυμναζομένην παρ' αὐτῶν ἀπέχθειαν.
25 Μετὰ γὰρ τὴν τελευταίην Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως συνεργὸν τῆς
διαβολικῆς αὐτῶν προαιρέσεως τὴν τοῦ ἀποστάτου Ἰουλιανοῦ βα-
σιλείαν εὐρόντες, ἀγνοοῦντες ὅτι τὴν κατὰ τοῦ θεράποντος τοῦ
Θεοῦ παρ' αὐτῶν πάλαι βουλευομένην κακίαν προφθάσας ἐμώρανε
ὁ Χριστός, ἀπήμαντον τῆς παρ' αὐτῶν βουλευομένης ἀπάτης τὸν
30 ἑαυτοῦ δοῦλον φυλάττων· κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν νομίζοντες
αὐτόν ἐν τῷ Βρουχίῳ διαγεῖν, προσελθόντες τῷ ἐπάρχῳ καὶ μα-
ταίας τινὰς προφάσεις καταγγέλλοντες αὐτῷ, ἤξιον αὐτὸν διὰ τῆς
τάξεως παραστῆναι δίκην δώσοντα· ἦν δὲ ὁ ἑπαρχος τῇ τῶν

Ἀρειανῶν αἰρέσει συνεργῶν. Εὐρών οὖν τὴν πρόφασιν ταύτην, μᾶλλον ἠγωνίζετο πρὸς τὸ ἀδικῆσαι τὸν ἅγιον, καὶ ἀπεφήνατο κατ' αὐτοῦ διὰ τῆς τάξεως παραστῆναι αὐτόν. Γινόντες δὲ ταῦτα καὶ οἱ τῆς ἀσεβοῦς αἰρέσεως αὐτοῦ κληρικοί, βρόχοντες κατ' αὐτοῦ, ἀπέστειλαν μετὰ τῶν ταπεινῶν ἀναγνώστας πρὸς τὸ διακονῆσαι 5 αὐτοῖς τὸν δίκαιον ἄμα τε καὶ κακοποιῆσαι. Ἐλθόντες οὖν εἰς τὸν τόπον ὅπου ἔμεινε, πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἐν τῷ Βρουχίῳ, καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν ἔλεγον· "Ὁρᾶτε, πῶς ταῖς μαγείαις αὐτοῦ τὰ μέλλοντα συμβαίνειν αὐτῷ κακὰ προγνοὺς ἀφανῆς ἐγένετο"; Ἐμμανεῖς οὖν μᾶλλον γενόμενοι καταλαμβάνουσι τὸν ἀθεώτατον Ἰουλιανόν, καὶ προσελθόντες αὐτῷ ἔπραξαν σάκραν, κελεύουσαν τὸ μὲν μοναστήριον αὐτοῦ ἐκ θεμελίων καταστραφῆναι καὶ τοὺς μοναχοὺς βασανισθέντας ἀπελαθῆναι, αὐτόν δὲ καὶ Ἡσύχιον, ὅπου δ' ἂν εὐρεθῶσι, διὰ τοῦ ἄρχοντος τῆς ἐπαρχίας βασανισθέντας ἀποθανεῖν. 15

34. Ὁ δὲ μακάριος τῇ τοῦ Θεοῦ βοήθειᾳ φυλασσόμενος εἰς Ἀβασσάν διεσώθη, ἡσυχάσας ἐκεῖ καὶ ποιήσας ἐν αὐτόν· δεδιώς δέ, μήπως τῷ χρόνῳ διὰ τῆς φήμης τῶν γινομένων παρ' αὐτοῦ θαυμασίων τοῖς ζητοῦσιν αὐτόν κατάδηλος γένηται, ἐσκέπτετο εἰς νῆσον πλεῦσαι ἐκεῖθεν· τοῦτο δὲ αὐτοῦ βουλευσμένου, παρεγένετο 20 πρὸς αὐτόν Ἀδριανός, εἰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης, τὸν θάνατον τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ ἀποστάτου μηνύων αὐτῷ καὶ εὐαγγελιζόμενος, ὅτι "τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι χριστιανὸς καὶ ὁρθόδοξος γέγονε βασιλεὺς, καὶ δέονται οἱ ὑπολειφθέντες ἀδελφοί, ἵνα ὑποστρέψῃς εἰς τὸ μοναστήριον, πρὸς τὰ ἰδιὰ σου τέκνα". Ὁ 25 δὲ μακάριος γέρων, διὰ τὸ μὴ εὐρεῖν πολλοὺς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, οὓς ἐτιμωρήσαντο οἱ ἀσεβεῖς ἐκεῖνοι, οὐκ ἐπένευσεν ὑποστρέψαι εἰς τὴν Παλαιστίνην, ἀλλὰ μισθωσάμενος κάμηλον διὰ τῆς φρενὸς ἐρήμου εἰς παραθαλάσσιον τῆς Λιβύης πόλιν παρεγένετο. Ὁ δὲ Ἀδριανὸς ἰδὼν, ὅτι οὐ πείθεται αὐτῷ τοῦ ὑποστρέψαι εἰς 30 τὴν Παλαιστίνην μετ' αὐτοῦ, λάθρα λαβὼν τὰ δι' αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἀποσταλέντα αὐτῷ γράμματα, φιλαρχίας νόσω πάλαι κατεχόμενος, εἰς ὕβριν τοῦ γέροντος, εἰς τὴν Παλαιστίνην ὑπέ-

στρεψεν, λοιδορῶν αὐτὸν καὶ ἐναντία τῆς προθέσεως αὐτοῦ ὡς
αντίρτης τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης πράττων· ὃν ὁ Κύριος πρὸς πολ-
λῶν φόβον καὶ διόρθωσιν διὰ τάχους ἡμεψάτο· νόσω γὰρ πονηρὰ
καὶ ἀνιάτω πεσὼν καὶ διαρρεύσας ὕλος, ὡς ἐκ τῆς δυσωδίας μὴ
5 δύνασθαί τινα πλησίον αὐτοῦ στῆναι, ἐξέψυξεν.

35. Ὁ δὲ ἄγιος Ἰλαρίων ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Ζαζάνουν τὸν
μαθητὴν αὐτοῦ ἐπλευσε μετ' αὐτοῦ εἰς Βλάσσαν τῆς Σικελίας.
Μὴ ἔχων οὖν πόθιν δώσῃ τὸ ναῦλον, ἐσκέπτετο τὸ Εὐαγγέλιον,
ὃ ἐβάσταζε, πωλῆσαι καὶ δοῦναι τὸ ναῦλον· ἦν γὰρ αὐτὸς γράψας
10 τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ. Ταῦτα δὲ ἐν τῷ πελάγει τοῦ
Ἀδρια πλεόντων αὐτῶν ἐβουλεύετο· ἀνθρώπος δὲ ὁ υἱὸς τοῦ ναυ-
κλήρου πληγείς ὑπὸ Δαίμονος ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν· “Τί σοι
καὶ ἡμῖν, Ἰλαρίων, δοῦλε τοῦ Θεοῦ; οὐδὲ εἰς τὸ πέλαγος ἰσχύειν
ἡμᾶς συγχωρεῖς, ἀλλὰ καὶ τοῦτο διὰ τῆς ἐπισημίας ἁγιαζῶν διώ-
15 κεις ἡμᾶς; Συγχώρησον οὖν μοι μένειν ἐν τῷ νεανίσκῳ, ἕως οὗ
εἰς γῆν φθάσωμεν, ἵνα μὴ ὧδε ἐκβληθεῖς ὑπὸ σοῦ κλειυθῷ εἰς
τὴν ἄβυσσον κατελθεῖν”. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ γέρων λέγει τῷ πνεύ-
ματι τῷ ἀκαθάρτῳ· “Ἐάν σοι συγχωρήσῃ ὁ Θεός μου μένειν,
μένει· εἰ δὲ αὐτός σοι προστάσσει ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ νεανίσκου καὶ
20 εἰς τὸν ἴδιόν σου τόπον καταστρέφεσθαι, τί ἐμοὶ τῷ ταπεινῷ καὶ
ἀμαρτωλῷ ἀνθρώπῳ ταῦτα λαλεῖς καὶ φθόνῳ παρέχεις”; Ταῦτα
δὲ ἔλεγεν ὁ γέρων διὰ τοὺς ναυτας καὶ τοὺς ἐπιβάτας, ἵνα μὴ
φθασάντων αὐτῶν εἰς τὴν γῆν φανερόν αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ ποιήσαντες
σχυλμόν καὶ ὄχλησιν αὐτῷ παράσχωσι· μετὰ δὲ ὀλίγας ἡμέρας
25 εὐξαμένου αὐτοῦ ἐκαθαρίσθη ὁ παῖς καὶ ἀπήτησεν αὐτοὺς λόγον,
ἵνα μὴ φανερώσῃ τοῦτο εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ καταπλέειν ἔμελλον.

36. Κατήντησαν δὲ εἰς Πάχυνον καλούμενον λιμένα τῆς Σι-
κελίας· ὁ δὲ μακάριος ἐδίδου εἰς λόγον τοῦ ναύλου ὑπὲρ ἑαυτοῦ
καὶ τοῦ ὄντος μετ' αὐτοῦ ἀδελφοῦ τὸ Εὐαγγέλιον· ὁ δὲ ναύκληρος
30 ὁρῶν αὐτοὺς ἐκτός ὧν ἦσαν ἐνδεδομένοι μηδὲν ἕτερον ἔχοντας,
οὐκ ᾔθελεν δέξασθαι, καίτοι ἀναγκάζοντος αὐτὸν τοῦ γέροντος λα-

7 εἰς Βλάσσαν] lat. ascendit classem, quae Siciliam navi-
gabatur.

βεῖν τοῦτο· ὁ δὲ ναύκληρος ὕρκω αὐτῷ βεβαιώσας τοῦ μηδὲν
καθόλου χάριν τούτου δεξασθαι παρ' αὐτοῦ, συγγνοὺς ὁ μακάριος
ὅτι οὐ διὰ τὸ ἰαθῆναι τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν πενίαν συμ-
πάσχω· αὐτοῖς τοῦτο ἐποίει, ἐν τούτῳ οὖν ἠγαλλιᾶτο, ὅτι οὐδὲν
τοῦ ματαίου κόσμου τούτου ὑπῆρχεν αὐτῷ· ὁρῶντες δὲ αὐτοὺς 5
οὕτως εὐτελεῖς τῷ σχήματι οἱ ἐγγήριοι, ἐδοῶσαν προσαίτας αὐ-
τοὺς εἶναι.

37. Παραθαλασσίας δὲ τῆς πόλεως οὔσης, δεδιώς, μήπως
τινὲς τῶν γνωριζόντων αὐτὸν ἐμπορῶν καταπλεύσαντες φανερὸν
αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ ποιήσωσιν, ἀναστὰς εἰς μεσόγειον τόπον ἀπῆλθε, 10
πορρωτέρῳ τῆς θαλάσσης διεσπῶτα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν
συλλέγων ξύλα ἐποίει φορτίον καὶ ἀποφέρων ὁ μαθητὴς αὐτοῦ
ἐπώλει· αὐτὸ εἰς τὰ πλησίον κείμενα χωρία, κάκεῖθεν εἶχον τὸν
ἄρτον αὐτοί τε καὶ οἱ πρὸς αὐτοὺς παραγινόμενοι. Τούτῳ μὲν οὖν
τῷ τρόπῳ κρύπτειν ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ ὁ μακάριος ἤθελεν, ὁ δὲ 15
Κύριος τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν δοξάζων, πρὸς σωτηρίαν τῶν θεο-
μενων δούλων αὐτοῦ, τὴν ἐπὶ τὸ ὄρος κειμένην πόλιν αὐτοῦ τοῖς
πᾶσιν ἐφανέρωσεν· ἀληθεύει γὰρ λέγων, ὅτι "οὐ δύναται πόλις
κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη". Σκουτάριος γάρ τις ἐν Ῥώμῃ,
ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὑπὸ πνεύματος ἀκαθάρτου 20
πληγεῖς ἔκραζε λέγων· "Θαρίων ὁ δοῦλος τοῦ Χριστοῦ πρὸ ὀλί-
γων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν Σικελίαν ἐλθὼν κρύπτει
ἑαυτόν, ὅσον οἴεται, τῶν ἐκεῖσε ἀγνοούντων αὐτόν· ἀλλ' ἐγὼ ἀπελ-
θὼν φανερώσω αὐτόν". Εὐθέως οὖν εἰς πλοῖον ἐμβὰς μετὰ τῶν
παίδων αὐτοῦ ἀπῆλθεν εἰς Πάχυνον, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ πλοίου, 25
τοῦ Δαίμονος ἐλαύνοντος αὐτόν, παραγίνεται εἰς τὸ σπῆλαιον, ἐν ᾧ
ἔμενεν ὁ μακάριος, καὶ ρίψας ἑαυτὸν ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ
εὐθέως ἐκαθαρίσθη. Ταύτης δὲ τῆς ἀκοῆς εἰς ἕλην τὴν χώραν
ἐκείνην διαδραμούσης, ἀναρίθμητα πλήθη εὐλαβῶν τε ἀνδρῶν καὶ
ποιικίλαις νόσοις ἀσθενούντων παρεγίνοντο πρὸς αὐτόν. Εἰς δὲ τις 30
πλούσιος καὶ πρῶτος τῶν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, ὑδρωπικὸς καὶ
ὄλος ἐκ τοῦ πάθους τούτου καθ' ὑπερβολὴν ὠγκωμένος, προσέ-

πασε τῷ ἁγίῳ, καὶ εὐχαμένου τοῦ ὁσίου ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ὅγιῆς ἐγένετο· ἰαθεὶς δὲ ὁ ἀνὴρ προσήνεγκεν αὐτῷ δῶρα, ὁ δὲ μακάριος Ἰλαρίων λέγει αὐτῷ· “Γέγραπται ἡμῖν παρὰ τοῦ Κυρίου· ὠρεὰν ἐλάβετε, ὠρεὰν δότε”. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσεν αὐτόν,

5 μὴ δεξιόμενός τι παρ’ αὐτοῦ.

38. Τοῦ οὖν μακαριωτάτου Ἰλαρίωνος ἐν τῇ Σικελίᾳ ὄντος, ὁ τοῦ Χριστοῦ δοῦλος Ἠσύχιος, ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, περιῆγεν εἰς πάντα τόπον ζητῶν αὐτόν, ἐξαίρετως δὲ εἰς τοὺς παραθαλασσίους τόπους τοὺς ἐρημους, εἰδὼς ὅτι εἰς ἀνυπόπτους τόπους ἔθος ἐστὶ τῷ γέροντι κρύπτειν ἑαυτόν. Εἶτα λογισάμενος, ὅτι ὅπου ἐὰν ᾖ, καὶ αὐτὸς μὴ βούλεται, πρὸς σωτηρίαν πολλῶν τοῦ Κυρίου φανεροῦντος αὐτόν, ἢ περὶ αὐτοῦ φήμῃ φθάνει πρὸς αὐτόν, πολλὰ κεκμηκώς τὴν τοιαύτην προσδοκίαν ἐπαύσατο τοῦ ζητεῖν αὐτόν ἔτι. Μετὰ οὖν τρία ἔτη ἤκουσέ τινος Ἰουδαίου ἐμποροῦ λέγοντος·
- 15 “Προφῆτης μέγας τῶν χριστιανῶν ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐφάνη, πολλὰ καὶ μεγάλα θαυμάσια ποιῶν, ὡς ἀκούοντά με νομίζειν, ὅτι εἰς ἐκ τῶν ἀρχαίων καὶ ἁγίων ἐστὶν ἀνδρῶν”. Ἠρώτα οὖν αὐτόν ὁ Ἠσύχιος, λέγων· “Ποταπός ἐστι τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ποῖα γλώσση λαλεῖ, ὅν λέγεις”. Ἀποκριθεὶς δὲ
- 2) ὁ ἄνθρωπος εἶπεν αὐτῷ· “Ταῦτα περὶ αὐτοῦ διηγουμένων [ἐτέρων] ἤκουσα, αὐτόν δὲ κατὰ πρόσωπον οὐκ εἶδον”. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ μακάριος Ἠσύχιος, εὐθέως εὐρῶν πλοῖον διαπερῶν τὸν Ἀδρίαν, ἐμβὰς εἰς αὐτὸ κατέπλευσεν εἰς Πάχυνον, καὶ ἀποβάς τοῦ πλοίου περιῆγει εἰς τοὺς παραθαλασσίους τόπους ζητῶν τὸν μακάριον·
- 25 ἤκουσε δὲ τινων πρὸς ἀλλήλους λαλούντων, ὅτι “Ποῖα σημεῖα ποιεῖ οὗτος ὁ ἅγιος καὶ οὐδὲν ὅλως παρὰ τινος δεῖξασθαι θέλει”! Ἐποθετο δὲ παρ’ αὐτῶν τὸ “Ποῦ διάγει, περὶ οὗ λέγετε”; Καὶ αὐτοὶ υπέδειξαν αὐτῷ τὸν τόπον. Ἐλθὼν οὖν καὶ ἰδὼν τὸν μακάριον ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, καταφιλῶν καὶ τοῖς ὤκρυσιν βρέχων αὐτούς. Μόλις οὖν ἴσχυσεν ἐγείραι αὐτόν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀμέτρως, καθ’ ὑπερβολήν, ἀπὸ τῆς πολλῆς χαρᾶς κλαίοντα. Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας αὐτῷ καὶ τῷ Ζαζάνῳ ὠμίλησεν ὁ γέρων μόλις

λέγων μηκέτι δύνασθαι αὐτὸν [ἐν] τοῖς τόποις ἐκείνοις διαγίνειν, διὰ τὴν πολλὴν ὀχλήσιν· ἀλλὰ δεῖ, φησὶν, ἀπελθεῖν αὐτὸν ἐκεῖθεν εἰς τὴν γῆν τῶν Βαρβάρων, ὅπου οὐδεὶς οὔτε εἶδεν αὐτόν, οὔτε ἤκουσε περὶ αὐτοῦ.

39. Καὶ λάθρα ἐξελθὼν ἐκεῖθεν μετ' αὐτῶν ἀπῆλθεν ἐπὶ 5
τὴν Ἐπίδουρον, πόλιν τῆς Δαλματίας, τοῦ Κυρίου ἐπὶ εὐεργεσία πολλῶν ὁδηγοῦντος αὐτὸν ἐκεῖ. Ὀλίγας οὖν ἡμέρας ἐν ἀγρῷ τινας ποιήσαντος αὐτοῦ, ἀκουστόν γέγονε τοῖς ἐκεῖ, ὅτι ἐν Σικελίᾳ ὦν ὁ ἅγιος πρὸς αὐτοὺς παραγέγονε. Πάντες οὖν οἱ ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν ἐδέοντο αὐτοῦ βοηθῆσαι αὐτοῖς ἀπὸ 10
τοῦ καταφθειρόντος αὐτοὺς καὶ τὰ τετράποδα αὐτῶν λυμαινομένου ἐλευθερῶσαι αὐτούς· δράκων γὰρ ἦν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις φοβερός, καὶ οὕτω κατ' ὑπερβολὴν μέγας, ὥς τοὺς ἐκεῖθεν βόας, μεῖζονας τῶν ἄλλων πατριδῶν ὄντας, ὀλοκλήρους καὶ ζῶντας κατα-
πίνειν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τετράποδα πάντα· οὐ μόνον δὲ 15
ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοὺς νέμοντας αὐτὰ τῇ χαλεπωτάτῃ συνολκῇ τοῦ θανατηφόρου πνεύματος αὐτοῦ σύρων πρὸς ἑαυτὸν κατέπινεν. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἅγιος ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἐνέγκαι ξύλα καὶ μεγίστην πυρὰν ἀνάψαι· ταῦτα δὲ αὐτῶν ποιούντων, θεῖς τὰ γό-
νατα ὁ μακάριος ἐδεήθη τοῦ Κυρίου εὐσπλαγχνισθῆναι ἐπὶ τὸ 20
ἴδιον πλάσμα καὶ διὰ τάχους εἰς δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τῇ ἰδίᾳ δυνάμει ἀναλῶσαι τὸν λυμεῶνα τοῦτον δράκοντα· καὶ πάν-
των θεωρούντων παραγίνεται τὸ θηρίον, καὶ καλεῦσαντος τοῦ ἁγίου εἰσῆλθεν εἰς τὸ πῦρ καὶ παραχρῆμα κατεκάη. Πάντες οὖν
ὥς ἐξ ἑνὸς στόματος ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ, καὶ καλοῦντες τὸν ἅγιον 25
σωτήρα τῆς πατρίδος αὐτῶν, προσπίπτοντες εὐχαρίστουν αὐτῷ. Πολλῶν οὖν λοιπὸν καὶ ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης ἐρχομένων πρὸς αὐτόν, ἐσκέπτετο κατὰ τὴν διάνοιαν ὁ γέρων ποίους τοιαύτους ἀσικήτους τύπους, ἐπιτρέποντας αὐτῷ ἡσυχάζειν, εὑρεῖν δύναται· ὅπου γὰρ εἰ συνέβη αὐτὸν παριόντα καταντῆσαι, ἐκ τοῦ προσώ- 30
που οἱ ὁρῶντες αὐτὸν ἐπεγίνωσκον, ὅτι τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπὸς ἐστι, καὶ πάντες ἔτρεχον πρὸς αὐτόν, τοιαύτην χάριν τοῦ Κυρίου δόντος αὐτῷ.

40. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ σκεπτομένου, συνέβη τοιοῦτον σεισμὸν
καὶ σάλον κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν γενέσθαι, ὡς τὴν ἐν τοῖς τόποις
ἐκείνοις θάλασσαν βρασσομένην καὶ ἐκ τῶν ὕρων αὐτῆς ἐξελθοῦ-
σαν χάος μὲν φοβερόν καὶ φορικτὸν δεῖξαι, ἀφ' ὧν ἐξῆλθε τόπων,
5 καὶ πάντα τὰ πλοῖα τὰ ἐν αὐτῇ, καθ' ὃν ἂν εὐρέθῃ τόπον, ἐπὶ
κρημνούς τε καὶ φάραγγας καὶ ἀκτὰς καὶ τὰς ἀκρωρείας τῇ βίᾳ τοῦ
πνεύματος ἀπορριφέντα ἐπ' αὐτῶν μένειν τῶν τόπων συντρι-
βέντα. Ὁρῶντες δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἐπιδαύρου πόλεως καὶ πάντες οἱ
κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκείνην μαινομένην τὴν θάλασσαν, ὡς ἐκ
10 τῆς βίᾳς τῶν κυμάτων τὰ ὄρη καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτῶν καλύ-
πτεσθαι, δεύτερον οὖν τοῦτον κατακλυσμὸν δοῦσαντες εἶναι καὶ πᾶ-
σαν τὴν γῆν κατακλυθεῖσαν καταστραφῆναι προσδοκῶντες, τῆς
ἑαυτῶν ζωῆς ἀπεγνωκότες καὶ δεδιότες, μήπως ἀπὸ θεμελίων
ἀνατραπεῖσα ἡ ἥπειρος ὑποβρυχίους αὐτοὺς πάντας ποιήσῃ, ὁμο-
15 θυμαδὸν πάντες σὺν γυναῖσι καὶ νηπίοις τὸν οἰκεῖον ὀδυρόμενοι θάνα-
τον πρὸς τὸν ἅγιον Ἰλαρίωνα ἔτρεχον, βοῶντες ἐλεῆσαι αὐτούς,
ὀρῶντας τὸν ἐπηρτημένον αὐτοῖς φορικτὸν καὶ βίαιον ἐκείνον θάνατον
τῇ τοῦ Κυρίου δυνάμει παραγενόμενον ἐπαμῦναι αὐτοῖς καὶ παρ' ἐλ-
πίδας ὡς ἑαυτοὺς ἐθνηδὸν σὺν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἀπολλυμένους·
20 "Τῆς γὰρ ἡμῶν", φασίν, "ἕνεκεν ἀντιλήψεως ἴσμεν τὴν φιλάν-
θρωπον τοῦ Θεοῦ χάριν ἐνταυθα σε ὁδηγήσασαν". Γονυπετοῦντες
οὖν αὐτόν, τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ ἐνδεδυμένον, ὥσπερ εἰς πο-
λέμου ἀντιπαράταξιν πρὸς τὴν φοβεράν καὶ βιαίαν ὁρμὴν τῆς θα-
λάσσης ἀντιμαχήσασθαι τὸν ἅγιον ἡγαγον εἰς τὸν αἰγιαλὸν καὶ
25 κατὰ τοῦ ἀνυποστάτου ταύτης ὁρμήματος ἔστησαν· ὁ δὲ ἅγιος τῇ
τοῦ Κυρίου φωνῇ ἀδιστάκτω τῇ πίστει ἐπερειδόμενος, τῇ λεγούσῃ,
ὅτι "Ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει
Μετάρθηθι καὶ μεταβαίνει", καὶ ὅτι "πάντα τῷ πιστεύοντι δυνατά",
ἐποίησεν ἐξ ἐναντίας ὁρμῆς τῆς θαλάσσης ἐκ διαστημάτων ἐπὶ
30 τῆς ἄμμου ἐν τρισὶ τόποις τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ στὰς
κατ' ἀνατολὰς ἐξέτεινε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, θεό-
μενος τοῦ Θεοῦ κοπάσαι τὴν ὀργὴν καὶ ἰλεων γενέσθαι τῷ πλά-

σματοῦ αὐτοῦ, ἐπιτιμήσαντα τῇ θαλάσῃ καὶ τὴν φοβεράν ταύτην
 ὁρμὴν τῷ προστάγματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τοῖς οἰκείοις τόποις
 ἀποκαταστήσαντα εἰς ἡμέρον γαλήνην διὰ τάχους ταύτην μετα-
 βαλεῖν. Βυχομένου δὲ αὐτοῦ, εἰς τοσοῦτον ὕψος φρικτῶς βρασ- 5
 σομένη ἡ θάλασσα ἐπήρθη, ὥς πάντα λόγον ἀνθρώπινον τὴν
 φοβεράν τοῦ Κυρίου ἐκείνην δύναμιν διηγῆσθαι μὴ ἰσχύειν·
 θάμβει γὰρ ἀχανεῖ κατεχόμενοι πάντες οἱ ὀρώντες ἔδοξαν παραυ-
 τίκα πᾶσαν τὴν οἰκουμένην καλυφθεῖσαν ἀπολέσθαι. Ἡ μὲν οὖν
 θάλασσα μέχρι τοῦ ἀέρος ἑξαισίως ὑψουμένη ὥρμα κατὰ τῆς
 ξηρᾶς, τῇ δὲ ταύτης ἀπειλῇ ἀντιπαρατασσομένη ἡ δέησις τοῦ 10
 ἀγίου οὐ μόνον τὸν αἰθέρα, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς οὐρανοὺς διαβᾶσα
 πρὸς τὸν Κύριον ἔφθασεν, ἵλεων καὶ εὐμενῇ γενέσθαι τῷ πλά-
 σματι αὐτοῦ πρεσβεύσασα, καὶ οὕτως ἡμέρον τῆς τοῦ Θεοῦ φι-
 λανθρωπίας παραυτίκα ἐπιλαμφάσης, κατ' ὀλίγον εἰς τὰ ὀπίσω
 ὑποστελλομένη ἡ θάλασσα τῷ προστάγματι τοῦ Κυρίου εἰς τοὺς 15
 ἑαυτῆς ὅρους πάλιν ἀποκατέστη. Ταύτην τὴν φοβεράν τοῦ Κυρίου
 δύναμιν καὶ τὰς ὁσίας εὐχὰς τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἰλαρίωνος ἐν
 Ἐπιδαύρῳ τῇ πόλει καὶ πάσῃ τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ πατέρες τοῖς τέκνοις
 κατὰ γενεὰν καὶ γενεὰν μέχρι σήμερον ἀναγγέλλουσιν, ὅτι τοῖς μὲν
 ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ εἶπεν ὁ σωτήρ, ὅτι "Ἐὰν ἔχητε πίστιν, 20
 ἐρεῖτε τῷ ὄρει Μετάβηθι εἰς τὴν θάλασσαν", ἐνταῦθα δὲ τὸ
 παραδοξότερον εἰργάσατο, τὴν ἀπειλοῦσαν τὰ ἀμέτρητα ὄρη κα-
 λύπτειν θάλασσαν ἔμπροσθεν μὲν τῶν τοῦ γέροντος ποδῶν κατὰ
 τὸν τύπον τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης πῆξας [ὥς] λίθον, εἰς τὰ ὀπίσω
 δὲ ἀνακάμπτειν ἀπαλῶς ῥέουσιν προσιτάς, τοῖς οἰκείοις ὁροις 25
 περιετείχισε.

41. Τῆς δὲ παραδόξου ταύτης τοῦ Κυρίου δυνάμεως μέχρις
 Ἀλῶνης καὶ ἐπέκεινα κηρυττομένης, ὁ ἅγιος ἀπάρας ἐκεῖθεν διὰ
 τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς Βρεβίλιμβον, ἐμπόριον τῆς Δαλματίας, καὶ
 εὐρὼν ἐκεῖ πλοῖον εἰς Κύπρον πλέον ἐνέβη εἰς αὐτό. Πλεόντων 30
 δὲ αὐτῶν καὶ περὶ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Μαλεοῦ φθασάντων, ὑφ' αὐτοῦ

20/21 Matth. 17, 20. — 26 κωδ. περιετοίχισε. — 28 Ἀλῶνης = Saloniis. —
 29 διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς Βρεβίλιμβον = in brevi lembo clam nocte fugit.

- καὶ στενῆς τῆς τοῦ πλοίου διαβάσεως οὕτως, μὴ δυνάμενοι κώ-
 παις χρησασθαι, ἤναγκάζοντο κοντοῖς τὸ πλοῖον διωθόμενοι μετὰ
 πολλοῦ θόους τὸν τόπον διανήχασθαι· πειραταὶ δὲ ὄντες ἐκεῖ καὶ
 προσυδόντες αὐτοὺς ἐρχομένους ἐπῆλθον αὐτοῖς· ἐγένετο δὲ θόρυ-
 5 θος ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ κλαίοντες οἱ ναῦται ἤρξαντο κατὰ τὸ εἰω-
 θὸς αὐτοῖς ἐτοιμάζειν ἑαυτοὺς πρὸς ἀντίστασιν τούτων. Κατάρο-
 βοι δὲ γενόμενοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπον τῷ μακαρίῳ περὶ
 αὐτῶν. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς ὁ ἅγιος ἐμειδίασε, καὶ στραφεὶς λέγει
 τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· “Τί θορυβεῖσθε, ὀλιγόπιστοι; μὴ περισσό-
 10 τεροι οὗτοί εἰσιν τῆς τοῦ Φαραὼ στρατιᾶς, οἵτινες τῇ τοῦ Κυ-
 ρίου δυνάμει κατεποντίσθησαν”; Λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ἐκείνου
 ἀπηνέει καὶ φρονώδει ὁρμῇ ἐχώρουν κατ’ αὐτῶν λαβὼν δὲ ὁ ἅγιος
 λίθον καὶ μέσον τοῦ αὐτῶν πλοίου καὶ τῶν πειρατῶν εἰς τὴν
 θάλασσαν ῥίψας ἐπετίμησεν αὐτοῖς λέγων· “Ἰκανοῦσθω ὑμῖν μέ-
 15 χρι τούτου ἐλθόντας στήναι”. Βιαζομένων δὲ αὐτῶν προσελθεῖν
 τῷ πλοίῳ, εἰς τὰ ὀπίσω τὰ σκάφη αὐτῶν πολλῶ πλέον ὑπεχώρει.
 ἐθαύμαζον δὲ οἱ πειραταί, ὅτι διὰ τούτων ὥρων καὶ τούτου
 καμάτου μολὶς πρὸς αὐτοὺς φθάσαντες ἀθρόως ἐν ῥιπῇ εἰς τὸν
 αἰγιαλὸν ἐξερρίψτην.
- 20 42. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα ὡς πρὸς τὴν τοῦ οὐρίου
 ἐκείνου ἀνδρὸς πίστιν, βραχέα ὄντα, παρέντες, τὸ τούτων πολὺ
 θαυμαστότερον διηγοῦμεθα. Ἐκεῖθεν γὰρ ἐρχομένων ἡμῶν καὶ
 τὰς Κυκλάδας νήσους παραπλέοντων, τὰ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ
 χώραις ἐκείναις ἀκάθαρτα πνεύματα τῇ τοῦ ἁγίου παρόδῳ βασι-
 25 νιζόμενα, συνελθόντα πάντα ἀπὸ τῶν αἰγιαλῶν, ἤρξαντο ἐκ δε-
 ξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ πλοίου κράζειν, λέγοντα· “Τί ἡμῖν καὶ
 σοι, δοῦλε τοῦ Θεοῦ Ἰλαρίων; τί ἡμᾶς ἐν τοῖς ἡμετέροις ἐλθὼν
 τόποις βασανίζεις; Παρελθόντες δὲ τὰς Κυκλάδας νήσους ἀπήλ-
 θομεν εἰς Πάφον, πόλιν τῆς Κύπρου, ἥτινα διὰ τὰς γενομένας τὸ
 30 πρότερον ἀνομίας ἐν αὐτῇ ὁ Κύριος σεισμῷ κατέστρεψεν αὐτήν.
 Ἰδὼν δὲ ὁ γέρον ὥσπερ ἔρημον τὸν τόπον ἀπὸ δύο μιλίων τῆς πό-
 λεως ἐκάθισε χαίρων, ὅτι ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἠσώχως ἀπὸ τῶν

ὀχλούντων αὐτῷ συνήθως διήγεν. Ἡμερῶν δὲ εἴκοσι διελθουσῶν, συνήχθησαν πάντες οἱ ἐν ὅλῃ τῇ νήσῳ ἐκεῖνη ἔχοντες πνεύματα ἀκάθαρτα, κράζοντες· "Ἰλαρίων ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ἦλθεν ἐνταῦθα, καὶ δεῖ ἡμᾶς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν". Καὶ ταῦτα λέγοντες ἔτρεχον πρὸς αὐτόν. Ἐν πάσαις οὖν ταῖς πόλεσιν τῆς Κύπρου τὰ 5 ἀκάθαρτα πνεύματα βοῶντα τὴν τούτου παρουσίαν τοῖς ἀγνοοῦσιν κατήγγελλον· ἀγανακτῶν δὲ κατὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων ὁ ἄγιος, ὅτι θλίψαι αὐτὸν θέλοντα τοῦτο ἐποίουν, εὐτονωτέρᾳ τοῖνυν εὐχῇ καὶ νηστεία κατ' αὐτῶν ὀπλιζόμενος καὶ τῇ τοῦ Κυρίου δυνάμει οὕτως αὐτὰ ἐμάστιζεν, ὥς μὴ φέροντα τὴν διὰ τῶν ἁγίων 10 αὐτοῦ εὐχῶν ἐπερχομένην αὐτοῖς καῦσιν φυγεῖν καὶ ἐν μιᾷ ἑβδομάδι πάντας τοὺς ὑπὸ τούτων ὀχλουμένους καθαρισθῆναι.

43. Ποιήσας δὲ ἐκεῖ ἔτη δύο ἐσκέπτετο ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ λεγόμενα Βουκόλια ἀπελθεῖν, διὰ τὸ τοὺς ἐκεῖ κατοικοῦντας ἀπίστους εἶναι καὶ μὴ τιμᾶν τοὺς χριστιανούς, ἵνα ἐκεῖ 15 ἰδίασῃ, καθὼς βούλεται. Ταῦτα ἐνθυμούμενος ἐξῆλθε καὶ περιῆγε τοὺς ἐρημούς· τῆς νήσου ἐκεῖνης, καταμανθάνων εἰπὼς· εὐρὼν οἷον βούλεται τόπον ἐν τῇ Κύπρῳ ἡσυχάσαι. Ἀπελθὼν δὲ ὡς ἀπὸ δέκα μιλίων τῆς θαλάσσης εἰς ἀπόκρυφον καὶ πάνυ δύσβατον τόπον, εὗρεν ὄρος ὑψηλὸν καὶ φοβερόν. Ταῖς οὖν χερσὶ 20 καὶ τοῖς ποσὶν ἐρειθόμενος, μόλις ἵσχυσεν ἀνελθεῖν εἰς αὐτό· εἶχεν δὲ δένδρα πέρις ὁ τόπος καὶ ὕδατα ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καταβαίνοντα εἰς αὐτόν, καὶ κήπον πάνυ τερπνόν, παντοδαπὰ δένδρα ὑπωρικὰ ἔχοντα· ἦν δὲ πλησίον τοῦ κήπου ναὸς κατεστραμμένος, ἐν ᾧ ἀναρίθμητα Δαιμόνια κατώκει. Τερφθεὶς δὲ 25 διὰ τὴν πολλὴν τοῦ τόπου ἐρημίαν ἔρπεινα πέντε ἔτη ἐν αὐτῷ. Οἱ οὖν Δαίμονες, ὡς καταπτήσσοντες τὸν ἄγιον, ἐν νυκτὶ καὶ ἐν ἡμέρᾳ δίκην παρεμβολῆς πολέμου ἀλαλάζοντες οὐκ ἐπαύοντο· ἐτέρπετο δὲ ὁ γέρων πρὸς τούτους παρατασσόμενος· ἔχαιρεν δὲ καὶ ὁ μακάριος Ἡσύχιος, ὅτι καὶ πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ὁ γέρων, 30 οἷον ἦλθε τόπον, εὗρε· διὰ γὰρ τὸ τραχὺ καὶ δύσβατον τοῦ τόπου καὶ διὰ τὸ τῶν Δαιμόνων πλῆθος οὐδεὶς ἐτόλμα ἀπελθεῖν

- καὶ ὀχλήσας αὐτῷ. Ἐν μιᾷ οὖν ἡμέρᾳ ἐξερχόμενος τοῦ κήπου ὁ γέρων, εἶδεν πρὸς τῇ ἐξόδῳ τοῦ κήπου ἄνθρωπον παραλυτικὸν καίμενον. Ἡρώτα οὖν τὸν Ἰσούχιον τίς ἐστὶ καὶ πῶς ἠνέχθη ἐκεῖ· ὁ δὲ ἔφη τοῦ ἐπιτρόπου εἶναι αὐτόν, οὗ διαφέρει ὁ τόπος καὶ ὁ
- 5 κήπος, ἐν ᾧ κατοικοῦμεν. Δακρύσας οὖν ὁ ἅγιος καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας λέγει αὐτῷ· "Ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἔγειρε καὶ περιπάτει"· συνέδραμε δὲ τῷ τοῦ αἰγίου ρήματι ἢ τοῦ Κυρίου χάρις καὶ τὰ παραλελυμένα τούτου μέλη διώρθωσε, καὶ ἀναστὰς περιεπάτει δοξάζων τὸν Θεόν. Τούτου δὲ
- 10 γενομένου, πάντες λοιπὸν καὶ τῆς τῶν Δαιμόνων ἐπιβουλῆς καὶ δυσκολίας τοῦ τόπου καταφρονήσαντες, προθύμως ἔτρεχον πρὸς αὐτόν. Μνησθεῖς δὲ ὁ ἅγιος τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἀδελφῶν, ἀπέστειλε τὸν μακάριον Ἰσούχιον ἐπισκέψασθαι αὐτοὺς καὶ προσαγορεῦσαι πάντας· αὐτὸς δὲ ὁ γέρων, ὡς εἶδεν ἑαυτὸν τιμώμενον
- 15 καὶ ἐκεῖ ὑπὸ πάντων καὶ παρὰ τῶν καμνόντων ὀχλούμενον, καὶ αὐτόθεν φυγεῖν σκεπτόμενος, ἔμενε τὴν τοῦ αἰγίου Ἰσυχίου ἐπάνοδον [ἀναμένων]. Θέλων δὲ ἀβαρῆ ἑαυτὸν πᾶσι φυλάσσειν καὶ μὴδὲ ἄρτον παρὰ τινος δέχεσθαι βουλούμενος, ἔσπειρε κριθάς καὶ ἐκεῖθεν ποιῶν τὸν ἄρτον τὸν ἑαυτοῦ ἔχαιρεν.
- 20 44. Ἦν δὲ τότε ὁ ἅγιος ὀγδοήκοντα ἐτῶν. Χρονίζοντας δὲ τοῦ αἰγίου Ἰσυχίου ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, αἰσθόμενος ἑαυτὸν μέλλοντα τοῦ βίου τούτου ἐκδημεῖν, ὥσπερ διαθήκην ἰδιόχειρον γράψας ἐπὶ τῇ τῶν ἀδελφῶν παρουσίᾳ, κατέλειψε τῷ μακαρίῳ Ἰσυχίῳ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον καὶ παλλίον καὶ στιχάριον τρίχινον καὶ κουκούλλιον·
- 25 ταῦτα γὰρ ἦν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο μόνῳ τῷ μακαρίῳ Ἰσυχίῳ κληρονόμῳ ἐκρήσατο, ἐπειδὴ ὁ ὑπηρετῶν αὐτῷ, ὁ μακάριος Ζαζάνους, πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἦν κοιμηθεῖς. Μετὰ δὲ τὸ ποιῆσαι αὐτόν τοῦτο, εὐθέως ἀνωμάλisen ὁ ἅγιος. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐκ τῆς Πάφου ἀδελφοὶ παρεγένοντο πρὸς αὐτόν, ἄνδρες
- 30 εὐλαβεῖς, καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ λέγοντος· "Λοιπὸν τοῦ δεσμοῦ τῆς σαρκὸς ἀπολυόμενος, ἀδελφοί, πορεύομαι πρὸς τὸν Κύριον". Ἦλθεν δὲ Κωνσταντία γυνὴ εὐλαβεστάτη, ἧς τὴν θυγατέρα καὶ τὸν γαμβρόν, μέλλοντας τελευτᾶν, ἀλείψας ἐλαίῳ ἀγίῳ ἀνέστησεν. Ἰδὼν

δὲ ἑαυτὸν ὁ ἅγιος καλούμενον ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἤξιωσεν αὐτοὺς, ἵνα, ἐκδημήσαντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ σώματος, κατ' αὐτὴν τὴν ὥραν θάψωσιν αὐτὸν εἰς τὸν κῆπον ἐν τῇ γῇ, μὴδὲ στιγμὴν ὥρας μετὰ τὸν θάνατον τηρήσαντες. "ἀλλά", φησὶν, "αὐτά, ἃ ἐνδέομαι, μετ' αὐτῶν θάψατε με, μήτε προσθέντες τι, μήτε ἀλλάζαντες". ἦν δὲ 5 φορῶν στιχάριον καὶ παλλίον τρίχινα καὶ κουκούλλιον· τοῦτο γὰρ εἶχε τὸ ἐνδύμα ὁ μακάριος, ἀφ' οὗ ἀπετάξατο.

45. Μέλλων δὲ ἐκλείπειν ὁ μακάριος, νήφων ἐν σεμνῇ καταστάσει ἔλεγεν· "Ἐκπορεύου, ψυχή· τί φοβῆ; "Ἐξελθε· τί δι-στάξεις; Ἐβδομήκοντα ἔτη ἐδούλευσας τῷ Χριστῷ καὶ θάνατον 10 φοβῆ; Χριστὸς σε καλεῖ· πορεύου χαίρουσα πρὸς αὐτόν". Καὶ εἰπὼν ταῦτα ὁ ἅγιος, καὶ σφραγισάμενος ἑαυτόν, ἐτελειώθη· εὐθέως δὲ οἱ ἀδελφοί, κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἔθαψαν αὐτόν, ἐν ᾧ προσέταξε τόπω, καὶ μετὰ ταῦτα ἐδήλωσαν ἐν τῇ πόλει, ὅτι ὁ ἅγιος Ἰλαρίων κεκοίμηται. 15

46. Ἀκούσας δὲ ὁ μακάριος Ἡσύχιος ἐν τῇ Παλαιστίνῃ περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνος, εὐθέως παρεγένετο εἰς τὴν Κύπρον· τὸ δὲ λείψανον τοῦ ἁγίου μετὰ πολλῆς ασφαλείας παρα- μένοντες οἱ Κύπριοι ἐφύλασσον, θεδιότες μήπως κλεψωσιν αὐτόν οἱ ἀπὸ τῆς Παλαιστίνης παραγινόμενοι μαθηταὶ αὐτοῦ. Ὁ δὲ 20 ἅγιος Ἡσύχιος τοῦτο ποιῆσαι ἀγωνιζόμενος, καὶ ὁρῶν τὴν αὐστη- ρὰν τῶν φυλασσόντων αὐτόν παραμονήν, εὐλογον ἀφορμὴν σοφί- σάμενος τὸ ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ ἕως τέλους κατοικεῖν, [ὥς] καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀφορμὴν ἐκκόψαι τὴν ὑπόψιαν θυνηθῆ, τοίνυν ἐν τῷ κήπῳ, ὅπου ἔκειτο ὁ μακάριος, ἐκεῖ ἔμενεν καὶ τὸν κανόνα τῶν 25 νυκτερινῶν προσευχῶν ἐκεῖ ἐπετέλει, καὶ οὕτω δεκαμηνιαίου χρό- νου διελθόντος καὶ μηκέτι τῶν φυλασσόντων αὐτόν τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν εἰς αὐτόν ὑποπτυνόντων, ἐδυνήθη, εὐκαιρον νύκτα ἐπι- τηρήσας, μετὰ ἀγῶνος καὶ φόβου πολλοῦ κλέψαι τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου καὶ ἀπενέγκαι, εἰς ὁδὸν τῆς Παλαιστίνης πάσης, εἰς τὸν 30 Μαΐουμαζον, ὅπου εἶχεν τὸ μοναστήριον ὁ μακάριος. Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἐμήνυσαν εἰς τὰς πόλεις τῆς Παλαιστίνης καὶ εἰς τὴν χώραν, καὶ συνήχθησαν πάντες, τῶν τε ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων

ἀναρίθμητα πλήθη, καὶ ἰδόντες τὸ λείψανον τοῦ μακαρίου ὁλόκληρον. μὴ φθαρὲν ὅλως, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φαιδρὸν καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ ὁλόκληρα, καὶ θείας τινὸς εὐωδίας ἦν τὸ σῶμα αὐτοῦ πεπληρωμένον· ἰδόντες δὲ αὐτὸν πάντες καὶ τῆς τοιαύτης
5 ἐπιθυμίας πλουσίως ἀπολαύσαντες, μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης ψάλλοντες καὶ δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἀπήνεγκαν αὐτὸ καὶ κατέθεντο εἰς τὸ ἀρχαῖον μοναστήριον.

47. Δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι καὶ τῆς μακαρίας δούλης τοῦ Χριστοῦ Κωνσταντίας, ἥνπερ εἰς τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ θεράποντα Ἰλαρίωνα
10 ἔσχε σπουδὴν πᾶσι γνωρίσαι τοῖς ὁμόφροσιν· αὕτη γὰρ ἡ ἁγία παρὰ πάντας τοὺς ἐν τῇ Κύπρῳ τιμῶσα καὶ σεβυμένη περιόντα τὸν ἅγιον, καὶ τελειωθέντος αὐτοῦ μὴ ἀφισταμένη τοῦ μνήματος αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐνδελεχῶς παραμένουσα κἀκεῖ ἀδιχλείπτως προσευχομένη καὶ τελειότητι πίστεως ὡς ζῶντι ἐν σώματι ὁμιλοῦσα τῷ
15 ὁσίῳ καὶ ἀξιῶσα πρεσβεῦειν ὑπὲρ αὐτῆς, γνωῖσα ὅτι κλαπὲν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπηνέχθη ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, ἀπέψυξε· καὶ τοιοῦτος ζῆλος καὶ πόθος ἦν ἐν αὐτῇ πρὸς τὸν ἅγιον, ὥστε ἅμα τῷ μαθεῖν αὐτὴν περὶ τοῦ κλαπέντος τοῦ ἁγίου σώματος παραχρῆμα ἐξέπνευσεν καὶ διὰ τοῦ θανάτου αὐτῆς ἐβεβαίωσε τὸν πόθον, ὃν
20 εἶχε πρὸς αὐτόν. Καὶ τούτοις τοῖς προτερήμασι μέχρι σήμερον Κύπριοι καὶ Παλαιστινοὶ τῇ πνευματικῇ συγγενείᾳ ἐναβρύνονται, οἳ μὲν τὸ σῶμα τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος, οἳ δὲ τὸ πνεῦμα ἔχειν λέγοντες· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ τοῖς τόποις ταῖς τοῦ μακαρίου ἐκείνου πρεσβείαις ἰάσεις καὶ σημεῖα μέχρι σήμερον γίνονται, πολλῶ δὲ
25 πλέον εἰς τὸν κῆπον, ὅπου τελειωθείς ἐτέθη ὁ ἅγιος· πάντων γὰρ μᾶλλον τῶν τόπων, ἐν οἷς γέγονε, τοῦτον ἡγάπησεν. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

VII.

ΜΗΝΙ ΜΑΡΤΙΩΙ ΙΑ'.

Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυροῦ

ΙΩΑΝΝΟΥ τοῦ ΖΩΝΑΡΑ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΑ ΗΜΩΝ ΣΩΦΡΟΝΙΟΝ
ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ.

(Cod. 547 monasterii Βατοπεδίου, f. 298a - 309a)¹.

Εὐλόγησον, πάτερ.

1. Οἱ τοῖς θείοις καὶ μακαρίοις πατράσι συγγράφοντες τὰ ἐγκώμια, οὐ κλέος ἐκείνοις περιποιούμενοι, πονοῦσι περὶ τὴν συγγραφὴν· τίς γὰρ ἂν γένοιτο πρὸς ἀνθρώπων δοῦναι τοῖς τὴν ἀνωτάτῳ καὶ θείῳ κληρωσασμένοις τιμὴν, τὴν μόνιμον καὶ μὴ μετα- 5

¹ Ὁ τῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου 547-ος κώδιξ, ἐξ οὗ τὸ κείμενον ἐλήφθη τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Σωφρονίου, ἐγράφη ἔτει 1422-ω, καθὰ δηλοῖ τὸ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐκείνου φύλλῳ σημείωμα, οὕτως ἔχον· «Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον ἐν ἔτει ς' ᾠϥϣ' ω λ' μηνὶ ἀπριλλίῳ τῆς ιε-ης ἰνδ. καὶ οἱ ἐντυχίνοντες τούτῳ εὐχεσθε τῷ γράψαντι Γρηγορίῳ, τῷ ἐν μοναχοῖς ἐλαχίστῳ». Τὸ αὐτὸ κείμενον ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ 84-ω κώδικι τῆς μονῆς Φιλοθέου, φύλλ. 225 - 235, ἐνθα ἡ ἐπιγραφή οὕτως ἔχει· «Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ Ζωναρᾶ ὑπόμνημα» κτλ. Οὗτος δὲ ὁ κώδιξ ἐγράφη τῇ ιδ' καὶ οὐχὶ τῇ ιε' ἑκατονταετηρίδι [Σ. Π. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἐλληνικῶν κωδίκων. Τόμος 1-ος. Ἐν Κωνσταντινίᾳ 1895, σ. 157]. Τὸ ἐν τῷ κώδικι τοῦ Φιλοθέου κείμενον ἐπήγαγεν ἀμέσως ἐξ ἑτέρου τινος μεμβρανίου κώδικος τῆς ιγ' ἑκατ., εὐρισκομένου ἐν τῇ λαύρᾳ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου· οὗτος δὲ ὁ κώδιξ οὕτως ὁμοίος ἦν τῷ τῆς μονῆς τοῦ Φιλοθέου, ὥστε καὶ αὐτὰ αὐτοῦ περιεῖχε τὰ γραφικὰ σφάλματα, ἅπερ ὑστερον ὑπὸ τινος τῶν ἀναγλωστῶν ἀποξείσθεντα διωρθώθη. Τον πρῶτον κώδικα ὀνομάζω Α, τὸν ἕτερον Β, τὸν δὲ λαυριτικόν Γ.

πίπτουσιν; τίς δὲ λόγος ἐκείνοις τῆς κάτω ταύτης δόξης καὶ τῶν
κρότων τῶν χαμερπῶν, οἷς ἅπαν διέπτυσται τὸ χαμαίζηλον καὶ
οἷς αὖρα καὶ κόνις λελόγισται τὰ κάτω ταῦτα καὶ ρέοντα; Οὐκ
ἐκείνοις τοίνυν κυδαίνοντες οἱ ἐγκωμιασταί, τοῖς δ' ἐντυγχάνειν μέλ-
5 λουσι τοῖς συγγράμμασι, ψυχικὴν ὠφέλειαν προμηθεύμενοι, τὰς
συγγραφάς, ὡς εἴρηται, συντιθέασιν τοῖς γὰρ φιλαρέτοις ἐνιέναι
ζῆλον πρὸς μίμησιν οἱ τῶν μακαρίων καὶ φιλοθεῶν ἀνδρῶν βίαι
πεφύκασι διηγοῦμενοι. Κἀγὼ τοίνυν ἄρτι συγγράψασθαι τὸν βίον
τοῦ παμμάκαρος Σωφρονίου προθέμενος, οὐχ ὡς ἐκείνῳ χαριού-
10 μενος ἐπιχειρήκα τῷ συγγράμματι, ἀλλ' ὡς ὁνήσων τοὺς ἐντευ-
τομένους αὐτῷ· ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἔσται κυδίων τῶν αὐτῷ κατωρ-
θωμένων κηρυττομένων, ὅς καὶ λανθάνειν τὴν ἐνάρετον αὐτοῦ πο-
λιτείαν μάλιστα ἐπετήδευε καὶ πᾶσαν εἰσήγε πρὸς τοῦτο σπουδὴν,
οἱ δὲ τῆς διηγέσεως ἀκροώμενοι πάντως ὁνήσονται, πρὸς μίμησιν
15 ἐκ ταύτης ὡς ἐνὸν διαθερμαίνόμενοι. Εἰ δὲ τοῦτο δοίημεν ἔσε-
σθαι, κεχαρισμένον ἔσται λοιπὸν τὸ πόνημα τοῦτο καὶ τῷ ἱερῷ
ἐκείνῳ ἀνδρὶ διὰ τὴν τινῶν ἐκ τούτου ὠφέλειαν. Τῇ μὲν οὖν πα-
ρούσῃ γραφῇ διὰ τοῦτο ἐπιχειρήκα, παρακληθεὶς πρὸς ταύτην,
οὐκ αὐτὸς ὁρμήσας πρῶτος πρὸς ἐπιχείρησιν· ἥδειν γάρ μοι τὸν
20 λόγον οὐκ ἀνάλογον πρὸς ἀναγραφὴν πολιτείας ἀνδρὸς τοσοῦδε τὸν
λόγον καὶ τοιοῦδε τὸν τρόπον, κεκτημένου τε τὴν ἀρετὴν ἀπαρά-
μιλλον· ἐκείνῳ δ' αὐτὸν ἐπικέλημαι τὸν τῆς σοφίας καὶ τῆς τῶν
λόγων παιδεύσεως τρώξιμον ἐμπνεῦσαί μοι λόγον ἀρχοῦντα πρὸς
τὴν ὑπόθεσιν, ὡς ἂν μὴ καθυβρίσαιμι τοῖς ἐγκωμίοις αὐτόν· ἥδη
25 δέ μοι τὸν λόγον οὕτω προκαταστήσαντι ἀρκτέον τῆς κατ' αὐτὸν
διηγέσεως.

2. Ὁ θεόπνοος οὗτος καὶ θεῖος ἀνὴρ, τῆς σωφροσύνης ἐπώ-
νυμος, πατέρων μὲν τετόλχηκεν εὐσεβῶν καὶ ἀρετῆς ἐπιμελουμένων
καὶ πρὸς εὐαρέστησιν Θεοῦ τὴν ἑαυτῶν ἰθυονόντων ζωὴν· ὧν τῷ
30 μὲν ἡ κληῖσις Πλινθῆς, ἡ δὲ γε μήτηρ ἐκαλεῖτο Μυρώ, ἡ μύρον,
ὡς ἀληθῶς, τῆς νηδύος τὸν εὐφημούμενον ἐκκεκένωκεν· ὅς πρῶτον

10 ὁνήσων B. — 12 τὸ κηρυττομένων ἐλλείπει τῷ B. — 29 τῷ] τὸ BΓ. —
30 πλινθῆς A.

μὲν Θεοῦ εὐωδία, κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον ἐχρημάτισεν, εἶτα καὶ πολλοῖς αὐτὸ τοῦτο τῷ Θεῷ γενέσθαι γέγονεν αἴτιος ἕκ τε τοῦ κατ' αὐτὸν ὑποδείγματος καὶ τῆς τῶν λόγων πειθοῦς. Πατρίς δὲ τῷ θεσπεσίῳ τούτῳ πατρὶ πόλις ἀρχαία καὶ πολλαχόθεν κληρω- 5 σαμένη τὸ εὐδαιμον ἕκ τε τοῦ πλήθους καὶ τοῦ πλούτου τῶν πολιτῶν, ἕκ τε τοῦ λελαχέναι θέσεως εὐ καὶ τοῦ ὑπ' αἴρος εὐκραοῦς καταπνέεσθαι, καὶ τῶν παραρρεόντων αὐτὴν ποταμῶν, οἱ τὴν περιοικίδα ταύτης κατάρδοντες, πρὸς γεωργίαν ἐπιτηδεύως ἔχειν καὶ πᾶμφορον εἶναι παρασκευάζουσι καὶ γονιμωτάτην πρὸς πάντα καρπὸν· ἡ δὲ πόλις, ἡ Δαμασκός, πόλις ἀρχαία, ἣν οἱ 10 παλαιοὶ συγγραφεῖς δι' εὐφημου τῆς μνήμης ἄγουσι καὶ ἐν ᾧ μύρια πεποιήνται· εἰ δὲ καὶ τοσούτοις καλοῖς τῆς εὐδαιμονίας ἡμιοίρησεν, ἀλλὰ μᾶλλον χρεὼν αὐτὴν ἕκ τοῦ τοιοῦτον ἄνδρα προενεγκεῖν καὶ τῷ βίῳ χαρίσασθαι εὐδαιμονίᾳ τε καὶ μα- 15 καρίζεσθαι.

3. Τοιαύτης οὖν πατρίδος καὶ θεοφιλῶν οὕτω πατέρων ἐκφυῖς ὁ θεῖος Σωφρόνιος, κατάλληλον ἐσχέκει καὶ τὴν ἀναγωγὴν, λόγοις ἐντραφεὶς παιδόμενος τῆς τε θειοτέρας σοφίας, τῶν ἡμετέρων λέγω δογμάτων καὶ μυστηρίων ὑπερφῶν, καὶ τῆς θύραθεν, τῆς ἑλληνικῆς δηλαδὴ παιδείας· οὕτω δὲ φύσεως ἔσχηκε καὶ σπουδῆς, ὥς 20 βραχὺν ἀρχέσαι χρόνον αὐτῷ πρὸς τὴν τῶν μαθημάτων ἀνάληψιν καὶ ταχέως πάντας ὑπερβαλέσθαι τοὺς ἥλικας· ὥσπερ τις γὰρ πτερωτὸς διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ νοῦς τυγχάνων οἰότητα, καὶ ταύτην ἐπικουρίζων τῷ πνεύματι τῆς σπουδῆς, πολλὰς τῶν λογικῶν ἐπι- 25 στημῶν δι' ὀλίγου κατώρθωσε, τὸν τε νοῦν λεπτύνας καὶ παρα- θήξας πρὸς νοσημάτων τόκον σοφῶν καὶ τὴν γλῶτταν ἐπεισιχῶς καθηράμενος, ἐν' ἐκφέροι φωνὴν ἀττικίζουσαν καὶ οἱ ὁ λόγος τῷ ταύτης ἀνθεὶ ἐπικοσμοῖτο. Ἄρ' οὖν τοιοῦτος μὲν ἐν λόγοις ὁ εὐφημούμενος ἦν καὶ τοσαύτην ἐν τούτοις εἰσήνεγκε τὴν σπουδὴν,

1 Θεοῦ εὐωδία] Κορινθ. 2, β', 15. Ἐφεσ. ε', 2. — 9 ἔχει B. — 12 πεποιεῖν-
ται B. — 13 εὐμοίρησεν BΓ || τὸ τοῦ ἐλλείπει τοῖς κώδικε BΓ. — 18 τῆς] τοῖς B. —
19 ἑλληνικῆς BΓ. — 23 τὴν τοῦ νοῦς φυσικὴν BΓ. — 25 κατώρθωσε B. — 27 ἀττικί-
ζουσαν B.

τῆς δὲ τῶν ἡθῶν εὐκοσμίας καὶ τῆς τῶν τρόπων ἡμέλει χρηστό-
 τητος; Ἐν τούτοις μενοῦνγε θαυμασιώτερος ἦν ὁ μέγας οὗτος
 ἀνὴρ καὶ πλείονα λόγον τῆς ἐν ἡθέσιν ἀρετῆς ἢ τῶν λόγων πε-
 ποίητο, καὶ τῶν κατ' αὐτὸν ἐν λόγοις κρατῶν μᾶλλον ἐν τρόποις
 5 εἶχε τὸ ἀπαράβλητον· θερμότατος γὰρ ἦν τῆς ἀρετῆς ἐραστής, καὶ
 ταύτην μετῆγε· μὲν καὶ τὴν πόλιν οἰκῶν καὶ ἐν ἀγορᾷ καὶ πολι-
 τεία στρεφόμενος, καὶ οὐδὲν ἤπτον τῶν ἐν ἐρήμοις διαιωμένων
 προσανέιχε Θεῷ. Εἶτα καὶ σφοδροτάτῳ πυρὶ τοῦ ταύτης ἔρωτος
 ἐκκαυθεὶς, καταφρονεῖ μὲν πατρίδος οὕτω καλλίστης τε καὶ περι-
 10 φανοῦς, καταφρονεῖ δὲ τῆς τῶν γονέων στοργῆς, τὴν τῶν ἡλικιω-
 τῶν ξυναυλίαν περισρᾷ, καὶ πάντα λιπὼν τὰ τοῖς μικροφύχοις καὶ
 φιλοκόμοις ἡδέα καὶ περιπούδαστα, καταλαμβάνει τὴν Παλαιστι-
 νην καὶ τῇ τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου μάνδρᾳ φέρων διδῶσιν ἑαυτὸν,
 καὶ μέτεσι τὴν ἀρετὴν ἐκεῖ σπουδαιότερον, καὶ σχολάσας κατὰ
 15 τὸν θεοπάτορα γινώσκει Θεὸν καὶ ὑπ' ἐκείνου μᾶλλον γινώσκεται·
 ἐγγίξει· γὰρ ὁ Κύριος τοῖς ἐγγίζουσι καὶ τοῖς αὐτὸν ζητοῦσι τί-
 θησιν ἑαυτὸν ἐμφανῆ, καθὼς ἐνὸν ἐκείνοις γινῶναι τὸν Κύριον,
 ἀναλόγως δηλαδὴ τῆς δι' ἀρετῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειώσεως.

4. Οὕτω δὲ χρόνον συγχὸν φροντίσας τῆς ἀρετῆς κατὰ τὸ
 20 ῥηθὲν φροντιστήριον, καὶ ἐγκρατεία καὶ ἀγρυπνία καὶ παντοίῳ
 σαρκὸς ὑπωπιασμῷ τὸ σαρκικὸν λεπτύνας νέφος, εἴτε προκάλυμμα,
 καὶ τὸν νοῦν ἐλλαμφθεὶς, αὐθις εἰς πόθον ἔρχεται σοφίας τελειω-
 τέρας· “ὁ προστιθεὶς γὰρ γινῶσιν”—τὸ τῆς Γραφῆς—“προστίθησιν
 25 ἄλγῃμα”. Ἰνα τοίνυν αὐτῷ θεραπευθεῖη τοῦτο τὸ ἄλγῃμα, τὴν
 πρὸς Αἰγύπτῳ κειμένην καταλαμβάνει πόλιν, τὴν περιώνυμον Ἀλε-
 ξάνδρειαν· ἦνθι γὰρ ἐκείνη τοῖς λόγοις ἔτι καὶ παιδευτῶν [ἦν] εὐπο-
 ροῦσα σοφῶν καὶ βιβλίων παντοδαπῶν· οὕτω γὰρ τὰς βιβλους πάσας
 ἀπῆρρητο, ὥς ὁ Πτολεμαῖος συναγαγὼν ἐν αὐτῇ τεθησάσκει, τοῖς
 30 ἐρῶσι παιδείας προκειμένας εἰς μάθησιν. Ἐν αὐτῇ τοίνυν παραγενό-
 μενος καὶ ἀνδρὶ περιτοχῶν τῶν ἐκεῖ ἐν λόγοις κρατιστεύοντι καὶ
 παιδείας ἀπάσης ἐς τὸ ἀκρότατον ἤκοντι—Ἰωάννης ἐκείνῳ τὸ

12 φιλοκόμοις A, φιλοσίχοις BG. — 15 Ψ'ἀλμ. με', 11. — 21 υποπιασμῷ B. —
 23 Ἐκκλ. α', 18.

ὄνομα —, πρόσσεισι τῷ ἀνδρί, καὶ κολληθεὶς ὀπίσω αὐτοῦ ὁμόστε-
 γος ἦν αὐτῷ, τραπέζης κοινωνῶν, σιτούμενος ἀπὸ τῆς αὐτῆς,
 συνεχῶς ὁμιλῶν καὶ τοῦ τῆς σοφίας κρατῆρος μετέχων διηνεκῶς,
 καὶ σπῶν ἀπλήστως ἐξ ἐκείνου τῶν λόγων τοῦ νόματος, ἔστι δ'
 οὗ καὶ αὐτὸς τῶν οἰκείων ἐκείνῳ μεταδιδούς· ὅθεν αὐτῷ καὶ κα- 5
 τακόρως ἐμφορηθῆναι τῶν τῆς σοφίας θυμάτων καὶ τοῦ οἴνου, ὃν
 ἐκείνη κεκέραιεν, ἐξεγένετο. Εἰ δὲ τοῖς ἄφροσι καὶ τοῖς ἐνδεέσι
 φρενῶν παρὰ τῆς σοφίας ἐπήγγελλται, φαροῦσι τὸν ἄρτον αὐτῆς
 καὶ τὸν οἶνον πιοῦσι, κτήσασθαι φρόνησιν τε καὶ σύνεσιν, τί χρὴ
 περὶ τοῦ θείου τούτου πατρὸς οἴεσθαι, ὧ καὶ πρὶν ἐπήνθαι φρό- 10
 νησίς τε καὶ σύνεσις; Ὁ μὲν οὖν οὕτω τὸν νοῦν ταῖς θείαις
 ἐκάνθηρε θεωρίαις καὶ τοῖς ἐκ τῶν λόγων τεχνικοῖς θεωρήμασι, τῷ δὲ
 γε βασιλῆϊ καὶ παλαιῷ πολεμῖϊ τοῦ τῶν θείων χειρῶν πλαστουρ-
 γήματος οὕτω βίους οὐκ ἔμελλεν ἀβάσκαντος ἔσεσθαι. Ἐξαιτεῖται
 τοῖνον καὶ τοῦτον εἰς πείραν, ὥς τὸν Ἰώβ, καὶ ὅτι μὴ κτῆσις ἦν 15
 αὐτῷ, ἔν' ἐκείνῃ ἐπίθεται, πάλαι ταύτης καταφρονήσαντι, αὐτῷ
 τῷ σώματι τοῦ μάκαρος ἐπιτίθεται καὶ πλήττει καιρία μάλα καὶ
 θεινῇ τῇ πληγῇ. οὐχ ὁλοσώματον μὲν ταύτην ἐπενεγκῶν, ὥσπερ
 ὁῖται καὶ τῷ Ἰώβ, παντὶ δὲ τῷ τοῦ μάκαρος σώματι διὰ τοῦ πλη-
 γέντος μέλους ἀπραΐαν ἐπαγαγών· τοιαύτη γὰρ ἡ πληγὴ κατὰ 20
 τοῦ ἁγίου τῷ πονηρῷ μεμηχάνητο· ἡ δὲ ἦν ἀορασία καὶ πάθος
 περὶ τοὺς οφθαλμούς (ἐπίχυσιν τὴν νόσον παῖδες ἰατρῶν ἢ νεφέ-
 λιονόνομάζουσι), ἣν οὐκ ἂν τις εἴποι πάντως ἐξ ἀκρασίας ἐπισυμβῆ-
 ναι τῷ θεσπεσίῳ τούτῳ πατρί· ταῦτα γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀκρατῶς
 διαιτωμένοις ἐπισυμβαίνειν πεφύκασι, τῷ δὲ ὅλος ὁ βίος ἐγκράτεια ἦν. 25

5. Ἐντεῦθεν ὁῖλον, ὅτι παρὰ τοῦ πονηροῦ τὸ ὄραμα τετύ-
 ρευτο, καὶ ὅρα μοι τὸ βάθος τῆς πονηρίας τοῦ δυσμενοῦς· ἐκεῖ
 γὰρ πλήττει τὸν θεόφρονα, ἐνθα περ ἤδει τὴν πληγὴν ἐκείνου
 μᾶλλον καθάψασθαι μέλλουσιν· ἐπεὶ γὰρ ἑώρα τοὺς λόγους ὄντας
 ἐκείνῳ καὶ πνοὴν καὶ ζωὴν, καὶ ὅτι τούτοις γέγηθε κάπιλῃθεται 30
 κακῶν τῇ ἀναγνώσει σχολάζων καὶ λογογραφῶν τὴν εὐτέθειαν,
 καὶ ἄμφω ταῦτα διὰ μιᾶς ἀφαιρεῖται πληγῆς, ὥς μήτε βιβλίοις

ὁμιλεῖν ἐξεῖναι αὐτῷ, μήτε κινεῖν τὴν χεῖρα πρὸς συγγραφὴν· ὁ δὲ
 καὶ οὕτως ἀθρόον πληγείς καὶ πληγὴν, ἣ μέσης αὐτοῦ τῆς καρδίας,
 ὃν εἴρηται τρόπον, καθέκτετο, ἔφερε γενναίως καὶ "οὐκ ἔδωκεν ἀφρο-
 σύνην τῷ Θεῷ", ἀλλ' εὐχαριστῶν ἐκεῖθεν ἤγειρε τὴν λύσιν τοῦ πει-
 5 ρασμοῦ. Καὶ μέντοι γε καὶ τυγχάνει ταύτης οὐκ εἰς μακράν· τοὺς
 γὰρ μεγάλους ἐπικαλούμενος μάρτυρας, τοὺς θαυματοφόρους τοὺς
 πάντας, Κῦρον καὶ Ἰωάννην φημί, τὴν ἱσὶν ἔσχηκεν (ὧν ὁ μὲν
 Κῦρος ἐκεῖθεν ἐξέρχεται· Ἀλεξάνδρου γὰρ τὸ γένος οὗτος ὁ ἅγιος·
 καὶ ἄμφω δὲ τὸν τῆς μαρτυρίας ὁρόμον ἐν αὐτῇ τετελέχεαι καὶ
 10 πολλοῖς τὴν πόλιν κατεκόσμησαν θαύμασιν, ἐξόχως τε τιμῶνται
 παρὰ τῶν πολιτῶν τῆς πόλεως ταυτησὶ), ἀκέστορας ἐκείνους αὐτῷ
 τοῦ πάθους τοῦ κρείττονος ἐπιπέμψαντος. "Ὁ μὲν γὰρ τῷ ναῷ τῶν
 μαρτύρων τούτων προσήδρευε, θερμῶς παρ' αὐτῶν τὴν θεραπείαν αἰ-
 τούμενος καὶ ζεύσσει πίστει τὴν ὁρατικὴν ἀποκαταστήσαι αὐτῷ θεό-
 15 μενος δύναμιν καὶ ἀποδοῦναι τὴν αἰσθησὶν ἐνεργίαν, ὡς τὸ πρότε-
 ρον· εἶχε μέντοι καὶ τὸν διδάσκαλον Ἰωάννην συμπαρόντα καὶ συναν-
 τιλαμβανόμενον αὐτῷ τῆς δεήσεως καὶ τοὺς μάρτυρας αἰτοῦντας
 τοῦ φοιτητοῦ τὴν ἀνάρρωσιν. Ἡ δὲ τῶν θείων τούτων ἀθλητῶν
 ξυνωρίς ὄντα ἐπιφοιτήσασα καὶ ἀμφοῖν, τῷ μύσσει λέγω καὶ τῷ
 20 μυσταγωγῷ, ἐδόκει μὲν διαλέγεσθαι περὶ τοῦ πάθους αὐτοῖς, εἰθ'
 ὁ Κῦρος ἐώκει τῷ λιχανῷ δακτύλῳ σταυρὸν τυποῦν κατὰ τῶν
 ὀμμάτων τοῦ πάσχοντος, οὐχ ὥστε μέντοι καὶ αὐτοῦ τοῦ μέλους
 ἐφάπτεσθαι, ἀλλ' ὡς ἀφεστηκέναι τι μέτριον καὶ τοῦτο τρισάκις
 ποιήσασθαι καὶ ἐπιλέγειν τῇ τοῦ σταυροῦ ἐκτυπώσει τὸ "Εὐλο-
 25 γητὸς ὁ Θεός". Καὶ ἐπὶ τούτοις οἱ μὲν ἅγιοι μάρτυρες ἔδοξαν
 ἀπιέναι καὶ ἀμφοῖν ἀπαλλάττεσθαι, τοῦ διδασκάλου φημί καὶ τοῦ
 φοιτητοῦ, οἱ δὲ τὸν ὕπνον αὐτίκα ἐκτιναζόμενοι τὴν τοῦ πάθους ἔγνω-
 σαν ἱσὶν· καὶ ὁ μὲν μυσταγωγὸς τῶν πεπηρωμένων ὀμμάτων τῷ
 μαθητῇ τὴν ῥῶσιν εὐηγγελίζετο, ὁ δὲ ταύτην ἐν πράγμασιν ἐπε-
 30 γίνωσκεν—ἐώρα γὰρ τηλαυγῶς—, καὶ τῷ μὲν Θεῷ ὕμνον καὶ
 δοῦσαν ἀνέπεμπε, τοῖς δὲ μάρτυσι χάριτας τῆς θεραπείας ὁμολο-

1 ἐξ εἶναι Γ.—2 οὕτως Α || η Γ.—3, 4 Ἰωβ α', 22.—5 οὐκ εἰσισμακράν Α.—28, 29 τῶν
 πεποιημένων τῷ μαθ. τὴν ῥῶσιν τῶν πεπηρωμένων ὀμμάτων εὐηγγελίζετο ΒΓ.

γῶν, καὶ τοῦ ακουῖς οἷον ἀντιδιδούς ἀμοιβὴν χαριστήριον, κινεῖ
 τὴν χεῖρα πρὸς συγγραφὴν τῶν αὐτοῖς καθ' ἑκάστην τελουμένων θαυ-
 μάτων καὶ τῶν ἰάσεων, καὶ τὴν εὐχὴν ἀποδίδωσιν, ἣν πρὸ τῆς ἰά-
 σεως ηὔξατο· ἐφίη γὰρ ἐπαγγειλάμενος τοῖς μάρτυσι τοῦ Χριστοῦ
 γραφῇ παραδοῦναι τὰ σφίσιν ἐργασμένα θαυμάσια, εἴπερ αὐτῷ χαρί- 5
 σαιντο τὸ ὅρᾶν καὶ τὴν πρὸς τὸ γράφειν ἀκινησίαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ
 διαλύσωσιν, ἵνα μὴ τῷ χρόνῳ παραρρυῶσι καὶ λήθης ἐπικαλυ-
 φθῶσι βυθοῖς ἔργα μάλα μὲν ἐξαίσια, μάλα δέ γε θαυμάσια καὶ
 εἰς ὁῦσαν Θεοῦ ἐσόμενα τοῖς μετέπειτα, ἃ καὶ ἄφ' αὐτῶν τὸ
 θαυμαστὸν καὶ χαρίεν ἔχοντα μᾶλλον ἐκείνος τῇ δυνάμει τῶν 10
 λόγων ἀπέφηνε χαριέστερα. Οἷος ἐκεῖνος ἡδὺς τὸν λόγον καὶ τὴν
 φράσιν ἐπ' ἡχαρις καὶ κομψὸς τὴν διήγησιν καὶ—ἵνα συνελὼν
 εἴπω—λαμπρὰν ἔχων τὴν τῆς γλώσσης παραβολήν! Τοιοῦτος οὖν
 τὸν λόγον ὁ θεοληπτος τυγχάνων Σωφρόνιος πολλῷ τῷ μέσῳ τὴν
 ἀρετὴν ὑπῆρχε περιφανέστερος. Οὐκ ἔδει τοίνυν τὸν λόγον ὑπὸ 15
 τὸν μόδιον κρύπτεσθαι, οὐδὲ τῷ τῆς ἀφανείας νέφει τὸν λαμπρὸν
 ἀστὲρα καλύπτεσθαι· καὶ μέντοι τοῦτο καὶ ὠκονόμηται παρὰ τῆς
 ἄνωθεν διοικήσεως.

6. Ἄρτι τοίνυν τοῦ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκκλησίας τότε
 προϊσταμένου ἐξ ἀνθρώπων οἰχομένου καὶ πρὸς τὴν αἰδίον μετα- 20
 ταξαμένου ζωῆν—ἣν δ' ἐκεῖνος ὁ καὶ τὴν πίστιν καὶ τὸν βίον
 μέγιστος Μόδεστος—, ὁ προστησόμενος ἐζητεῖτο τῆς ἀγίας πό-
 λεως Ἱερουσαλήμ, τῆς μητρὸς πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· καὶ πολ-
 λῶν ὀνομαζομένων εἰς τὸ θεῖον τοῦτο λειτούργημα, ὁ ἱερὸς Σω-
 φρόνιος ἀπάντων προυκέκριτο καὶ πάσαις ψήφοις πρὸ τῶν ἄλ- 25
 λων ἐψήφιστο. Ἐτερος μὲν οὖν τις ἴσως θεῖαν εἶναι τὴν κλησιν
 ἐνόμισε καὶ προσέδραμεν ἂν ἐτοίμως τῇ ψήφῳ, ὡς ἄνωθεν διὰ
 ταύτης καλούμενος· ὃ δ' ὑπεχώρει μᾶλλον καὶ ἀνεδύετο καὶ ὑπὲρ
 αὐτὸν ἐκάλει τὸ μέγα τοῦτο τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα. Καὶ ἦν

2 τὸ καθ' ἑκάστην ἑλλείπει τῷ Α. — 3 ἦν Β. — 5 πρότερον ἐν τῷ Γ χαρί-
 σαιντο, εἶτα χαρίσονται. — 10 χάριεν ΑΒΓ. — 12 φράσιν ΒΓ. — 15 λόγον
 ὑπὸ τὸν μόδιον] Ματθ. ε', 15. Μαρκ. δ', 21. — 17 τοῦτω ΒΓ. — 26 ἐψήφιστο Β'
 οὕτω πρότερον καὶ ἐν τῷ Γ.

ἀγών τοῖς τε ψῆφισαμένοις καὶ τῷ μεγάλῳ τούτῳ πατρὶ, τῷ μὲν διαδοῖναι τὴν ψῆφον καὶ τὴν χειροτονίαν μὴ καταδέξασθαι, τοῖς δὲ πεῖσαι· τοῦτον ὑπελθεῖν τὸ λειτούργημα καὶ τὸ χρῖσμα μὴ ἀπανήνασθαι. Ἔδει μέντοι νικῆσαι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐπεὶ κα-
 5 κατεῖθεν ἡ ψῆφος ἐξήνεκτο· καὶ μέντοι γε καὶ νικᾷ καὶ χρίεται τὸ χρῖσμα τὸ ἱερὸν ὁ τούτῳ προσήκων καὶ ἀτεχνῶς τοῦ βήματος ἄξιός, καὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας οἵακας ἐγχειρίζεται ὁ τούτους εἰδὼς εὐφυῶς καὶ τεχνήντως μεταχειρίζεσθαι· καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅση γέγονε τῆς τῶν πιστῶν ἐκκλησίας ἐπιδοσις ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦδε τοῦ
 10 ἀνδρὸς μεταχειρίσεώς τε καὶ κυβερνήσεως.

7. Ἄλλ' οὐκ ἔμελλεν αὐτῷς ἡρεμήσειν ὁ πονηρὸς τὴν τοῦ Κυρίου ποίμνην ἐπιδοῦσαν ὁρῶν καὶ τὴν ἑαυτοῦ μερίδα μειουμένην ἐκάστοτε. Ἐπεγείρει τοίνυν καὶ τότε πόλεμον κατὰ τῶν χριστωνύμων βαρύτερον καὶ τοὺς τῆς Ἀγαρ κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἐπανί-
 15 στησι· καὶ κατὰ τῆς πόλεως αὐτοὺς ἐπιστρατεύει τῆς ἱερᾶς, λέγω ὅλητα τῆς Ἱερουσαλήμ· οἱ δὲ καὶ πολιορκοῦσι ταύτην καὶ αἰροῦ-
 σιν—ὦ τῶν ἀνεφίκτων σου κριμάτων Χριστέ—, καὶ ὑφ' ἑαυτοῦς πεποιήνται δορυάλων· ὅτε καὶ τοῦ τῆς στρατιᾶς ἐκαίνης κατάρ-
 χοντος εἰσδύντος [εἰς] τὸν τοῦ Κυρίου ναόν, καὶ τοῦτον βουλευθέντος
 20 μετασκευάσαι καὶ τῶν οἰκείων βδελυγμάτων ποιήσασθαι τέμενος, εἰπεῖν ἰστόρηται τὸν πανόλβιον ἄνδρα τοῦτον, ὡς νῦν ὁ τοῦ Κυ-
 ρίου λόγος πεπλήρωται, φήσαντος· “Ὅταν ἴδῃτε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἐστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη”, καὶ ὅσα τούτοις ἐξῆς. Τότε τοίνυν καὶ ὁ μέγας
 25 οὗτος πατὴρ τὴν Παλαιστίνην ἀφείς μεταχωρεῖ πρὸς τὴν Αἴγυ-
 πτον, καὶ ἀφικνεῖται πρὸς Ἀλεξάνδρειαν καὶ τῷ μεγάλῳ πρόσσεισι ταύτης τῆς πόλεως ἀρχιποίμενι· ὁ περιώνυμος οὗτος ἦν Ἰωάννης, ὁ τὴν κλήσιν ἐκ τῆς ἀρετῆς κληρωσάμενος, ὁ τῆς ἐλεημοσύνης ἐπώ-
 νυμος, ὃ τὰ ρεῖθρον τοῦ ἐλέους ἀένναον καὶ πλημμυροῦν ὑπὲρ τῶν
 30 Νεῖλον τὸν ποταμὸν τὸν Αἰγύπτιον· ὁ μὲν γὰρ ἐφ' ἓνα τοῦ ἔτους καί-
 ρον ἀναβαίνων καὶ ὑπερβλύζων πιαίνει τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν ἐν καρ-

18 πεποιεῖνται B. — 22/24 Ματθ. κδ', 15. Μάρκ. ιγ', 14. — 25 παλαιστίνην ΒΓ. — 28 ὁ τῆς ἐλ. ἐπώνυμος] ἐλλείπει ταῦτα τῷ Α.

ποῖς εὐδαιμονίαν τοῖς Αἰγυπτίοις χαρίζεται, τῷ δ' ἡ πλημμυρὰ διη-
νεκῆς, καὶ οὐ μόνην τὴν Αἴγυπτον ἄρδουσα καὶ ποτίζουσα, ἀλλὰ καὶ
πᾶσαν σχεδὸν τὴν ὕφ' ἥλιον καὶ μικροῦ τῆς γῆς ἀπάσης τὸ πρόσω-
πον. Παρὰ τοῦτον ἄπεισιν ὁ θεὸς Σωφρόνιος· καὶ οὐδὲ τοῦτο γίνεται
προνοίας ἄτερ τῆς ἄνωθεν· συγγενόμενος γὰρ ἐπὶ τινα χρόνον τῷ 5
Πακτωλῷ ἐκείνῳ καὶ πλέον δέ τι κεκτημένῳ τοῦ Πακτωλοῦ—τὸν
μὲν γὰρ ψήγματα χρυσοῦ, φασί, τοῖς μεταλλεύουσιν αὐτὰ χρη-
γεῖν, ὁ δὲ τάλαντα ὅλα τοῖς ἐνδοέσιν ἐδίδου χρυσοῦ—, καὶ ἱστο-
ρήσας τῆς χειρὸς ἐκείνου τὸ πρὸς τὸν ἔλεον ἀκρατὲς καὶ τὸ πρὸς
μετάδοσιν τῆς γνώμης ἀκράεστον, καὶ τὸν ἄλλον ὅλητα τρόπον τοῦ 10
ἀγγιχέου ἐκείνου πατρὸς τὸν ἰσάγγελον, ἐπεὶ πρὸς τὰς αἰωνίους
ἐκεῖνος μετῆρε μονὰς καὶ πρὸς τὴν πρώτην πηγὴν τοῦ ἐλέους
μετεσκηνώσατο, κινεῖ τὴν γραφίδα πρὸς ἐπιτάφιον καὶ διὰ τούτου
ὁῖλα τίθησι καὶ τοῖς ὀψιγόνους τὰ ὑπερφυῖ τοῦ ἀνδρὸς κατορ-
θώματα. 15

8. Εἶτα τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπελαθέντων τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ
αὐθις τῇ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ τῆς Ἀγίας Πόλεως ἐπανασωθείσης,
ἐπανῆλθε καὶ ὁ καλὸς οὗτος ποιμὴν εἰς τὴν ποιμένην τὴν ἑαυτοῦ
καὶ τοῦ ποιμαίνειν ταύτην ἐπιμελῶς εἶχετο καὶ τοὺς λύκους ταύτης
ἀποσοβεῖν, τοὺς λυμαντήρας λέγω τοὺς τῶν ψυχῶν, τοὺς τῶν ὁρθῶν 20
δόγματων φθορεῖς, τοὺς τῇ ἀγέλῃ τοῦ Χριστοῦ ἐπεμβαίνοντας καὶ
ταύτην διασπαράσσοντας· ἦν γὰρ τότε τὸ τῶν Μονοθελητῶν δόγμα
ἐπικρατοῦν καὶ κατὰ πάσης σχεδὸν ἔρπον τῆς οἰκουμένης καὶ διὰ
τῶν κακοηθεστερων τοὺς ἀπλουστεροὺς ἀπανταχοῦ οἰκιστούμενον,
ἐπεὶ καὶ τὴν ἐκ βασιλείως ροπὴν ἐκκληρώσατο· ὁ γὰρ τοι Ῥω- 25
μαίων ἄναξ Ἡράκλειος ἤρχε τότε, τῶν ἐκ τῆς Ἀγαρ τὴν ὑπὸ
Ῥωμαίους ἐφᾶν μαῖραν κατατρεχόντων καὶ τὸ σῦμπαν ταύτης
ληϊζομένων, καὶ τοὺς μὲν συσκοπτόντων τοῖς εἴφεσι, τοὺς δ' ἐν
ἀπαγωγῇ ποιουμένων καὶ δούλους τιθεμένων τοὺς εὐγενεῖς· κατ'

1 πλημμύρα ABΓ. — 2 μόνον Γ. — 7 φησι ΒΓ || μεταλείουσιν ABΓ. --
10 προσμετέδοσιν Γ. — 13 διατοῦτον ΒΓ. — 13, 15 συγγραφῆς τινος τοῦ Σωφρονίου περὶ
τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐλεήμονος μέμνηται Λεόντιος ὁ Νεαπόλεως. Leontios' von
Neapolis Leben des Heiligen Johannes des Barmherzigen - - herausgegeben
von H. Gelzer. Freiburg 1893, σ. 2. — 17 τὸ ἀγίας, ὡς φαίνεται, ἐλλείπει τῷ Α.

αὐτῶν ἐξορμήσας καὶ συμπλακείς τοῖς ἀλάστορσι καὶ ἀποδοὺς αὐ-
τοῖς "εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν ἐπταπλάσια", ἃ τ' ἔλαβον ἐκ τῆς πό-
λεως Ἱερουσαλὴμ τίμια ξύλα τοῦ σωτηρίου σταυροῦ ἀφελόμενος
αὐθις καὶ τοὺς περιόντας τῶν αἰχμαλώτων λύσας τῶν τῆς αἰχμα-
5 λωσίας δεσμῶν καὶ φῶς ἐλεύθερον αὐτοῖς χαρισάμενος, ἐπανέ-
ξευξεν εἰς Ἱεροσόλυμα θύσων τε τῷ Θεῷ χαριστήρια καὶ ἀπο-
καταστήσων τῷ τοῦ Κυρίου ναῷ ἃ τοῖς βαρβάροις ἐκεῖθεν ἀφῆ-
ρηντο τίμια, τὰ μέρη λέγω τοῦ ζωηφόρου σταυροῦ. Οὐ γενομένου,
ὁ τῶν Ἰακωβιτῶν προσεληλύθει καθολικὸς Ἀθανάσιος, ὃν καλεῖν
10 οἱ αἵρεσιῶται πατριάρχην οὐκ ἀπενάρκησαν· ὃ καὶ λόγους κινή-
σαντι πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τῆς πίστεως αἰτίαν προσῆγεν Ἡρά-
κλειος, ὅτι μὴ δέχοιτο τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον καὶ μὴ δύο
φύσεις ἐν Χριστῷ ἠνωμένας ὁμολογεῖ· ὥς εἴ γε τὴν σύνοδον δέξοιτο
καὶ δύο φύσεις ἐπὶ τοῦ σωτῆρος ἀσυγχύτους ὁμολογήσει, καὶ ὁμόδο-
15 ξον αὐτὸν ἡγήσοιτο καὶ τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας πατριάρχην προ-
βάλοι. Ὁ δὲ πανοῦργος ὢν καὶ δεινὸς καὶ τὸ ἥθος ἔχων ὑπο-
καθήμενον, θεραπεῦσαί τε τὸν βασιλέα βουλούμενος, ἵνα μὴ ἀτα-
κτῆσθαι τοῦ ἐπαγγέλματος, τὴν τε σύνοδον υποκακρυμένως ἐδέξατο
καὶ δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν ἠνωμένας ἀσυγχύτως κατέθετο·
20 περὶ δὲ γε τῶν θελημάτων καὶ τῶν ἐνεργειῶν ἐπυνθάνετο, ὅπως
περὶ τούτων δοξάζειν χρεῶν καὶ εἰ διττὰ ταῦτα δεῖ λέγειν, ἢ
ἐνιαῖά τε καὶ μοναδικά.

9. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος, τῇ σκηνῇ τοῦ ποικίλου τὴν
πονηρίαν ἀνδρὸς ὑπαχθεὶς ἐκεῖνου, γράφει πρὸς τὸν τότε πατριαρ-
25 χοῦντα τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἐκκλησίας—Σέργιος ἦν ἐκεῖ-
νος—, ὅπως χρὴ τὰ περὶ τῶν ἐνεργειῶν καὶ τῶν θελήσεων τοῦ
Χριστοῦ δογματίζεσθαι· ὃ δὲ πάλαι τὰ τῆς Μονοθελητῶν πρεσβεύων
αἵρέσεως ἀντιγράφει τῷ βασιλεῖ μίαν φυσικὴν θέλησιν καὶ μίαν
ἐνέργειαν δεῖν δογματίζειν ἐπὶ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ. Ἀλλὰ καὶ
30 Φάσιδος ἐπίσκοπον Κῦρον ὁ βασιλεὺς μετακαλεσάμενος, ὃν με-
τέπειτα καὶ πατριάρχην Ἀλεξανδρείας προεχειρίσατο, ἔγρατο περὶ

2 Ψαλμ. σή, 12. — 11 προσήγεν A, προσῆπτεν BG. — 12 ἐν ἑν χ. μὴ δέ-
χοιτο BG. — 15/16 προβάλοιο BG.

τούτων καὶ συνωδᾷ τῷ Σεργίῳ καὶ τοῦτον εὗρηκε λέγοντα. Τού-
τοις οὖν ὁμοδοῦν καὶ ὁ εἰρημένος εἶρηκεν Ἀθανάσιος, ἐπεὶ μὴ
εὔρε τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ἑτερογνώμονας· ἥδαι γάρ, ὥς, εἰ μία
λέγοιτο θέλησις καὶ μία ἐνέργεια, ἔπεται πάντως καὶ τὸ μίαν
φύσιν ἐπὶ τοῦ σωτῆρος δοῦναι. Ταύτης τῆς δόξης καὶ ὁ βα- 5
σιλεὺς Ἰπράκλειος γίνεται, τοῖς λόγοις ὑποσυρεῖς τῶν μισθωτῶν,
ἀλλ' οὐ ποιμένων ἐκείνων, οἱ πρὸς νομᾶς ὀλεθρίους καὶ πῶας δη-
λητηρίους καὶ θανασίμους ἐξῆγον τὰ ποιμένα καὶ ἀνατροπὴν ἐπό-
τιζον θολεράν. Ἐντεῦθεν τὴν ἐκ βασιλεως προσειληφότες ροπὴν
καὶ μετ' ἐξουσίας ποιούμενοι τῆς οἰκείας κακοδοσίας τὸ κήρυγμα, 10
πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, εἰ δύναιτο, τῶν οἰκείων ἀρχύων ἐντὸς
ζωγρεῖν ἐβιάζοντο.

10. Ἄλλ' οὐκ ἤρέμησεν ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ τοῦ πρώτου
ποιμένος καὶ ἀρχιποίμενος μύστης καὶ μιμητής· οὐδ' εἰ τὸ οἰκεῖον
ὀρθοτομοῖτο ποιμνιον καὶ τὸν λόγον τῆς ἀληθείας ἀνάθευτον ἐκδι- 15
δάσκειτο ἀρκετὸν ἤγητο ἑαυτῷ, καὶ κηρύττειν οὐκ ἤθελεν ὑπερό-
ρια, ἀλλὰ μίαν εἰδῶς τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν καὶ μίαν ποιμνὴν
τοὺς πεπιστευκότας Χριστῷ, καὶ τοῖς τόποις διήρηνται, ὑπ' ἐκείνῳ
ποιμαίνομένους, ὥς ἀρχιποίμενι, καὶ ὅποι' ἂν ὑπὸ λύκων τὰ
πρόβατα φθείροιτο τὴν ἀγέλην ἐλαττονεῖσθαι· τὴν τοῦ Χρι- 20
στοῦ, θερμότατα διανίσταται καὶ τοῖς θηρσὶ τοῖς λυμαντήρσιν
ἀντικαθίσταται καὶ τῇ ποιμαντικῇ σφενδόνῃ τούτους λιθολευστεῖ,
τοῖς λόγοις ἀντὶ λίθων χρησάμενος, καὶ πλήττει τούτους καιρίως,
ὥς ὁ Δαυὶδ τὸν Γολιάθ τὸν ἀλλόφυλον· ἀλλόφυλον γὰρ ἐνόμιζον
τὸν μὴ τοῖς λόγοις τῶν σεπτῶν ἀποστόλων καὶ τῇ παραδόσει 25
τῶν πατέρων ἐπόμενον, ἀλλ' ἐτέρως λαλοῦντα καὶ παραχα-
ράττοντα τὴν ἀλήθειαν. Τί οὖν ποιεῖ καὶ πῶς τὴν κατ' ἐκεί-
νων ὁρμὴν αὐτοῦ διατίθεται; Συναθροίσας τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπι-
σκόπους, σύνοδον συγκροτεῖ, καὶ πρῶτον μὲν ταῖς τῶν θείων πα-
τέρων δόξαις καὶ γραφικαῖς χρησάμενος χρήσεσιν, εἰτ' ἐπὶ ταύταις 30

7 ποιμαίνων Α. — 15 ὀρθοτομοῖ το Β. — 19 ποιμενομένους ΒΓ. — 20 δια-
φθείροιτο ΒΓ. — 24 Βισλ. 1, ε', 49 || ἐνόμιζον ἅπαντα Α. — 27 γοῦν ΒΓ. —
30 ἐπὶ ταύτῃ Β· οὕτω πρότερον καὶ ἐν τῷ Γ.

ἐπιστημονικαῖς ἀποδείξεσιν ἐλέγχει μὴ συμβαίνοντας ταῖς ἀποστολικαῖς διδασκαλίαις, μηδὲ ταῖς τῶν σεπτῶν πατέρων, τοὺς ἐν θέλημα καὶ μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ Κυρίου διδάσκοντας, ὡς μίαν φύσιν ἄντικρυς ἐπ' αὐτοῦ δογματίζοντας καὶ σύγχυσιν καὶ φύρσιν
 5 εἰσάγοντας τῶν διττῶν ἐκείνου καὶ ἀσυγχύτων ἀφύρτων τε φύσεων. Οὕτω δὲ στηλιτεύσας τοὺς αἰρετίζοντας καὶ ἀναθέματι τοὺς αὐτὰ φρονοῦντας ὑποβαλὼν, γραφῇ τε δοὺς τὰ συνοδικῶς διεγνωσμένα καὶ δεδογμένα αὐτῷ, καὶ τῷ πάπᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης — Ἰωάννης ἐκεῖνος ἦν — πέπομφε τὴν περὶ τούτων γραφήν,
 10 καὶ ἔσχεν ἐν ἅπασιν χάκεῖνον σύμφηφόν τε καὶ ὁμογνώμονα.

11. Τοιοῦτος ἦν τὴν πίστιν καὶ τὸν ζῆλον ὁ μέγας οὗτος πατήρ, τὴν μὲν ὀρθὸς τε καὶ ἀπαρέγκλητος, τὸν δὲ θερμός τε καὶ αὐσώπητος, μήτε δυναστῶν θρασύτητα εὐλαβούμενος, μήτ' ὀργὴν βασιλέως ὑποστελλόμενος· οὗ Θεὸς τὸ προκείμενον καὶ πί-
 15 στεως ἀκρίβεια τὸ κινδυνεύμενον. Τοσοῦτον δ' ἦν τὸ παρὰ πᾶσιν αἰδέσιμον τοῦ ἀνδρός, καὶ τοιαύτην λόγου δύναμιν περιέκειτο, ὡς καὶ τὸν Ἡράκλειον αὐτὸν μαθόντα τὰ πεπραχμένα τῷ ἀγγιθέῳ τούτῳ πατρὶ καὶ ὡς ἐστηλίτευσεν μὲν καὶ ἀνέτρεψε τὸ δόγμα τὸ μονοθέλητον καὶ τοὺς τοῦτο φρονοῦντας ἀναθέματι κατεδίκησεν,
 20 αἰσχυνθῆναι διὰ τε τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα αἰδῶ καὶ διὰ τὴν τῶν γραφέντων ἰσχύν, καὶ μὴ ἀποστῆναι μὲν τῆς αἰρέσεως, βεβαμμένον ἤδη ταύτῃ δευσοποιᾷ τε καὶ δυσαπὸνιπτα· οἷόν τι δὲ φάρμακον, εἰς θεραπείαν τάχα τοῦ ἀθέσμου δόγματος κεραννύς, θέσπισμά τι γράφει βασιλεῖον μήτε ἐνιαίαν ἐνέργειαν, μήτε διπλὴν
 25 ὁμολογεῖν ἐν Χριστῷ, κακῷ τὸ κακὸν ἐξιώμενος· ὃ οὐκ ἐκεῖνον μόνον ἔδοξε καταγέλαστον τῷ τρισμακάρι, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τὰ Σευήρου φρονοῦσι καὶ ἀντιδιατιθεμένοις πρὸς τὸ ὀρθόδοξον. Οὐ τοῖς μίαν δὲ θέλησιν εἰσάγουσιν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ μίαν ἐνέργειαν προφανῶς ἤναντίωτο, τὸν λόγον ὀρθοτομῶν καὶ κρατύνων τὸ εὐσεβές, ἀλλὰ καὶ τοῖς
 30 ἄλλοις ἅπασιν, οἳ ποσῶς πρὸς τὸ ὀρθόδοξον ἀντίβαινον, συνεπλεκετο· ὥς γὰρ τις πέλεκυς δίστομος τὰς τῶν εἰτεροδόξων συνέκοπτε φάλαγγας.

9 ἰωάννη ΒΓ. — 19 τῷ ἀναθέματι ΒΓ. — 24 ἐνιαίαν ΒΓ. — 25 ἐξ ἐκείνου ΒΓ. — 30 ἀντιβάνον Α.

12. Καὶ οὐ περὶ ταῦτα μόνον ἡσχόλητο, ἀλλὰ καὶ ἄσματα
συνετίθει καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ παρέδωκεν εἰς ὕμνον τοῦ κρείττονος·
ἅπερ οἶα μὲν τὸν νοῦν καὶ τὴν φράσιν εἶσιν, οἶα δὲ τὸν φθόγγον
καὶ τὴν ἀρμονίαν καὶ τὸν ρυθμὸν καὶ τὸ μέλος τὸ ἐκ τούτων
συντιθέμενον ἢ κινώμενον, ὁ τούτοις ἐντετυζόμενος καὶ ἀδομένους 5
τὰς ἀκοὰς ὑποθεῖς εἴσεται καὶ θαυμάσεται. Καὶ οὐδὲ μέχρι τού-
των ἔστη τῷ σοφῷ τούτῳ καὶ θεοφόρῳ πατρὶ τὸ φιλόπονον, ἀλλὰ
καὶ συγγράμματα τῇ τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησίᾳ καταλείλοιπε, ψυχικὴν
ψφέλειαν περιποιῶντα τοῖς ἐπιούσι ταῦτα προσεκτικώτερον· οἷον
καὶ τὸ περὶ τῆς Αἰγυπτίας Μαρίας τῆς ὁσίας καὶ σεβασμίας γυ- 10
ναικὸς ἐκείνης ὑπάρχει διήγημα, δι' οὗ παρακαλεῖ πρὸς μετάνοιαν
καὶ τοὺς ἡμαρτηκότας ἀσύγνωστα, ὑπόδειγμα παρατιθεῖς
τὴν αὐθιμίαν ἐκείνην τοῖς πταίοισι καὶ ὥς ἐν πλάσματι διηγή-
σεως δεικνὺς αὐτοῖς τῆς μετανοίας τὴν δύναμιν καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ
συμπαθὲς καὶ φιλάνθρωπον· οὗ δῆτα λόγου τί ἂν τις πρῶτον 15
θαυμάσαιτο; τὴν συνθήκην; τὸ κάλλος; τὸ διάγραμμα; τὴν ἐν τῇ
διηγῆσει τῶν ἀσέμων σεμνότητα; τὸν ποικίλον τοῦ λόγου σχη-
ματισμὸν; τὸ εὐχρινές; τὴν σαφήνειαν; Δόξαις ἂν ἐνωτιζόμενος,
ἀκροατά, τὴν διήγησιν οὐκ ἀκροᾶσθαι τῶν γεγονότων, ἀλλ' ὅρᾳν
ἄρτι ταῦτα γινόμενα· οὕτως ἐναργῶς ὁ λόγος τὰ πραχθέντα πα- 20
ρίστησι! Τοιοῦτος ἦν τὸν λόγον ὁ εὐφημούμενος καὶ οὕτω τὴν
γλῶτταν εἶχε χαρίτων μεστήν.

13. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον βιώσας καὶ τῶν ὀρθῶν δογμάτων
ὑπεραγωνισάμενος, καὶ θεὸς τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῆς ποίμνης τῆς
τοῦ Χριστοῦ, καὶ ποιμὴν ὡς ἀληθῶς φανείς, ἀλλ' οὐ μισθωτός, 25
ἐπεὶ μὴ τῶν λύκων ἐπιόντων φεύγειν καὶ σῶζειν ἐβούλετο ἑαυ-
τόν, ἀλλ' ἀντεπαλαμάτο πρὸς τούτους καὶ ἀνδρικῶς ἀντεμάχετο,
καὶ ἀποσοβῶν αὐτοὺς τῇ νοουμένῃ καλαύροπι τὸ ποίμνιον ἔσωζε
καὶ συνετήρει τῷ ἀρχιποίμει, καὶ πρὸς γῆρας πῖον κατηγνηκῶς
ἀνεπαύσατο (κατὰ γὰρ τὴν γνώμην τὴν σολομώντειον "θάνατος 30

8 καταλείπει B· οὕτω πρότερον καὶ ἐν τῷ Γ' καταλείλει A. — 9 περὶ ποι-
οῦντα B. — 13 αὐθιμίαν B. — 18 σχηματισμὸν Γ. — 25 μισθωτός] Ἰωάν. ι',
12, 13. — 29 καλιζροπι ABI. — 30 σολομώντειον A.

ἀνδρὶ ἀνάπαυσις", καὶ μᾶλλον γε τῷ τοσούτους ἀναδεδεγμένῳ κό-
πους καὶ ἰδρωτάς οὕτω βαρεῖς, τοὺς μὲν ἵνα ταπεινώσῃ τὴν σάρκα
καὶ ὑποτάξῃ αὐτήν τῷ πνεύματι, τοὺς δ' ἵνα τηρήσῃ τὴν πίστιν
ἀνόθευτον καὶ τὴν τῶν θείων πατέρων παράδοσιν ἀπαράτρωτον),
5 καὶ τὴν κάτω λιπὼν Ἱερουσαλήμ μετέβη πρὸς τὴν ἄνω, τὴν τῶν
πρωτοτόκων μητρόπολιν, ἣν πατοῦσι πόδες πραέων, τῶν ἐπεγνω-
κότων γνησίως τε καὶ ὀρθῶς τὸν Θεὸν καὶ πατέρα καὶ τὸν μονο-
γενῆ αὐτοῦ Λόγον καὶ ὁμοούσιον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὴν
μακαρίαν τριάδα καὶ συμφυῆ καὶ ὁμότιμον· ἣ πρέπει πᾶσα δοῦσα,
10 τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων. Ἀμήν.

1 Ὁβ' γ', 23. 6 ἣν πατ. πόδες πραέων] Ἡσαίου κς', 6.

VIII.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

λόγος εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα.

(Cod. 228 monasterii Διονυσίου in monte Atho, f. ρλα'-ρμγ')¹.

1. Πάλιν φῶς προσερχόμενον, καὶ πάλιν ἐγὼ φωτιζόμενος·
πάλιν αὐγὴ ἀνγάζουσα, καὶ πάλιν ἐγὼ ἀνγαζόμενος· πάλιν φαι-
δρότης φαιδρύνουσα, καὶ πάλιν ἐγὼ φαιδρυνόμενος. Πάντα φωτεινά
καὶ ὑπέρλαμπρα, πάντα διαυγῇ καὶ ἀστράπτοντα καὶ τὴν τῆς ἡμέ-
ρας βοῶντα φαιδρότητα. Οὐρανῶν αἱ δυνάμεις εὐφραίνονται καὶ 5
ἡ γῆ τοῖς οὐρανίοις συναγάλλεται· τὸν ἐμὸν φωτισμὸν ἐορτάζοντα
τὰ ὕψη σκιρτάτωσαν καὶ τὰ τῶν κριῶν μέγαρα μιμείσθω πηδύ-
ματα· οἱ βουνοὶ διαλλέσθωσαν καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκτελείτωσαν
ἄλματα· φευγέτω θαλάττια ὕδατα, τὰ τὴν εὐρύχωρον καὶ θαλατ-
τίαν ἁμαρτίαν ἡμῶν ὑπογράφοντα. Ὁ Ἰερδάνης τρεχέτω δρόμον 10
δι' ἐμὲ τὸν ὀπίσθιον· ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καλῶς εἰς τὰ ὀπίσω στρε-
φόμενος καὶ αὐθις παιδίον γινόμενος διὰ τῆς πνευματικῆς καὶ ὕδα-

¹ Σ. Π. Δάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἐλληνικῶν κωδίκων. Τόμος πρῶτος, σ. 376. Ὁ 228-ος κώδις τῆς μονῆς τοῦ Διονυσίου ἐγγράφη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1420 καὶ 1421. Ὁ αὐτὸς λόγος τοῦ ἁγίου Σωφρονίου εὑρίσκεται καὶ μεταξὺ τῶν φύλλων 104-108 τοῦ 158-ου τῆς αὐτῆς μονῆς κώδικος, ὃς ἐγγράφη ὑπὸ τινος Δανιὴλ τῇ ἐκκαίδεκάτῃ ἐκατονταετηρίδι· τούτου δὲ τοῦ κώδικος, ὃν ὀνομάζω Β ἐν ταῖς ὑποσημειώσεις, παρατίθεμαι ἐνταῦθα τὰς μέχρι τοῦ 7-ου κεφαλαίου σολεγείας διαφορότητας. Ἐτερον ἀντίγραφον τοῦ εἰς τὸ βάπτισμα λόγου τοῦ Σωφρονίου ὄρα παρὰ τῷ Φιβρίτιω, Bibl. graeca, τ. X, σ. 242.

τώδους ἀναγεννήσεως, καὶ οὕτως ὡς παιδίον ἀρτιγενὲς καὶ ἀπό-
 νηρον καὶ κακίας πάσης ἐλεύθερον εἰς βασιλείαν οὐρανῶν ἀναγό-
 μενος. Διὰ τοῦτο χαρὰ τοῖς οὐρανίοις ἐφύπλωται δι' ἐμὲ τὸν ἀπὸ
 γῆς εἰς οὐρανὸς ἀνυψούμενον· διὰ τοῦτο θυμηδίας τερπνῆς ἀγαλ-
 5 λίας τοῖς ἐπιγείοις ἐγκεκράτηται σήμερον, ὅτι τῆς ἐμῆς ὄρα
 σωτηρίας τὴν γέννησιν, ὅτι τῆς ἐμῆς θαλασσίας δέρκει τὴν ἑλ-
 λαμψιν, ὅτι τῆς ἐμῆς δουλείας ὄρα τὴν ἀπόθεσιν, ὅτι τῆς ἐμῆς
 ἐλευθερίας ὄρα τὴν προέλευσιν, ὅτι τῆς ἐμῆς ρυπαρίας ὄρα τὴν
 ἀπόνειψιν, ὅτι τῆς ἐμῆς καθαρότητος νοεῖ τὴν λαμπρότητα, ὅτι
 10 τῆς ἐμῆς υἱοθεσίας βλέπει τὴν γέννησιν, μᾶλλον δὲ θαυμαστὴν
 ἀναγέννησιν — οὕτω γὰρ εἶπεῖν εὐπρεπέστατον —, οὐκ ἐκ θελή-
 ματος σαρκὸς ἀναθρώσκουσιν, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀναβλύ-
 ζουσιν, ἀλλ' ἐκ θελήματος Θεοῦ ἀνατέλλουσιν. Ἐκεῖνα τῆς κάτω
 γεννήσεως, ταῦτα τῆς ἄνω κήσεως· ἐκεῖνα τοῦ πρώτου Ἀδάμ
 15 τὰ χαρίσματα, ἅπερ αὐτοῦ τοῖς τέκνοις, ἡμῖν, προσεζήτησε, Θεῷ
 γεγονώς ἀνυπήκοος καὶ παραβὰς αὐτοῦ τὸ διάταγμα. Ταῦτα τοῦ
 δευτέρου Ἀδάμ τὰ δωρήματα, ἅπερ ἡμῖν τοῖς αὐτοῦ φοιτηταῖς ἐδώ-
 ρήσατο, Θεῷ γεγονώς τῷ τεκόντι ὑπήκοος καὶ φυλάξας αὐτοῦ
 τὴν ἐντολὴν ἀπαράτρωτον, ὡς κατ' ἐμὲ γεγονώς ἄνθρωπος καὶ
 20 μέχρι σταυροῦ καὶ θανάτου τὴν ὑπακοὴν ἐνδείκxάμενος· "ἐντολὴν
 γὰρ ἔλαβον", φησί, "παρὰ τοῦ πατρὸς μου τί εἶπω καὶ τί λα-
 λήσω, καὶ ἐγὼ τὴν ἐντολὴν τοῦ πατρὸς μου ἐφύλαξα". Οὐκ ἀπα-
 ξιοῖ ταῦτα λέγειν δι' ἐμὲ καὶ φθέγγεσθαι, ἐπειδὴ γενέσθαι κατ'
 ἐμὲ κατηξίωσε, σάρκα προσλαβὼν ὁ ἀσώματος ἐκ παρθένου. βλα-
 25 στήσασαν αἷματος καὶ ψυχὴν νοερὰν καὶ ἀόρατον καὶ ψυχαῖς ταῖς
 ἡμετέραις ὁμόφυλον· ταῦτα γὰρ καὶ πᾶς πέφυκεν ἄνθρωπος ἐξ
 Ἀδάμ φυσικῶς καταγόμενος καὶ σῶζων πρὸς αὐτὸν τὴν συγγένειαν
 ὡς συμφυῆς υἱὸς καὶ ἀπόγονος. Ταῦτα καὶ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ
 Θεὸς ὁ τούτων κτίστης γεγένηται, σῶσαι βουληθεὶς τὸ ἀνθρώπινον
 30 φάρμακον, ὡς ἔργον ἰδικὸν καὶ πλαστούργημα τοῦ τεκόντος Θεοῦ,
 συνθελήσαντος καὶ τοῦ συγγενοῦς ἐδουλήσαντος πνεύματος· μία γὰρ

2 ἀναγόμενον A. — 6 δέρκει A, βλέπει B. — 17 δωρήματα B, εἴματα A. —
 21 Ἰωάν. ιβ', 49. ιε', 10 || παρὰ A, ἀπὸ B. — 27 τὸ φυσικῶς ἔλαβον ἐκ τοῦ B.

τῆς μακαρίας τριάδος ἡ βούλησις, ἐπειδὴ καὶ μία αὐτῆς οὐσία καὶ θεότης πεπίστευται. Διὰ τὰυτα φῶς πρὸς τὸν λύχνον πορεύεται, τὸν ἐμὸν φωτισμὸν οἰκειούμενος καὶ ποιῆσαι τὸν λύχνον ὅπερ ἦν φωτεινότερον· καὶ ὁ Λόγος πρὸς τὴν φωνὴν παραγίνεται, τὸν ἀλογωθέντα με ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ πάθεσι λογῶ- 5 σαί τε καὶ σοφῶσαι βουλούμενος· καὶ ὁ δεσπότης πρὸς τὸν δοῦλον κατέρχεται, τὸν δοῦλον ἐμὲ ἐλευθεροῦν ἐφίεμενος· καὶ τῷ στρατιώτῃ ὁ βασιλεὺς υποκλίνεται, εἰς βασιλείαν ἐμὲ προαχόμενος, καὶ ταύτην οὐράνιον, ἐπειδὴ καὶ αὐτός ἐστι βασιλεὺς ἐπουράνιος· τὸν ὁρόμον, τὸν Πρόδρομον, ἐνδείκνυται ὁ πανταχοῦ παρὼν ὡς 10 Θεὸς ἀπερίγραπτος, καὶ στείλας αὐτοῦ προτρέχειν τὸν Πρόδρομον, καὶ βοᾶν αὐτοῦ τὴν σωτήριον ἄφειν, καὶ κηρύττειν αὐτοῦ τὴν θεωργὸν θεωράναιαν· θεοὶ γὰρ ἐμὲ τὸν σαρκικὸν ἐμφαινόμενος καὶ Θεῷ προσοικειοῖ τῷ γεννήτορι τὸν πάλαι Θεοῦ φυγάδα γενόμενον καὶ δραπετήν μέχρις αὐτοῦ χρηματίσαντα. 15

2. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν Ἰορδάνην καὶ Ἰορδάνου τὰ νάματα τῆς ζωῆς ἡ πηγὴ καὶ τῆς ἀθανασίας πρόεισιν, οὐχ ἁλμυρὸν ἐπι- κλύζουσα, οὐδὲ φθαρτικὸν ἐπιρρέουσα, ἀλλὰ ζωοποιὸν πελαγίζουσα καὶ φωτοειδὲς ἐξαστράπτουσα· ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν βαπτιστὴν αὐ- τὸν καὶ βαπτίζοντα μόνον τοῖς ὕδασι· ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι 20 γίνεται καὶ βαπτισθῆναι ζητεῖ, καὶ τὴν κάθαρσιν σκήπτεται ὁ πάντων καθαίρων τὰ πταίσματα καὶ πάντα ρύπον ψυχικὸν ἀπορ- ρύπτων τῷ πνεύματι, τὴν ἐμὴν μνηστευόμενος κάθαρσιν καὶ τὴν ἐμὴν τεχνιτεύων λαμπρότητα. Διὰ τοῦτο ἡ φωνὴ μὲν βοᾷ, κατα- κτυπεῖ δὲ μεγάλως τὴν ἔρημον καὶ ἐκφοβεῖ τὸν Ἰορδάνην τῷ 25 φθέγγματι· "εἰσιμάσατε τὰς ὁδοὺς Κυρίου· εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν"· ὁ γὰρ Θεὸς ἦν αὐτοῦ καὶ πλάστης καὶ κύριος ὁ πρὸς αὐτὸν σαρκικῶς ἀφικνούμενος καὶ σαρκικὸν λαμ- βάνειν ὀρεγόμενος βάπτισμα· τοῦτο γὰρ καὶ πάσης δικαιοσύνης τὸ πλήρωμα· τίς γὰρ στόμα φέρων ἀνθρώπινον; ὁ φράσαι Θεοῦ 30 δικαιοσύνην δυνάμενος, ἥτις καὶ πᾶσαν βαθυτάτην τοῖς πταίσμασι

17 οὐκ AB. — 24 τεχνιτεύων B. — 25 κατακτυποῖ B. — 26 Μετθ. γ', 3. Μάρκ. α', 3. Λουκ. γ', 4.

φάρυγγα τῆς θείας ποιεῖ πληροῦσθαι πληρώσεως, καὶ πᾶν ὅρος
 τυραννικὸν καὶ ὑπερήφανον, τὴν κατὰ Θεὸν νοσοῦν τυραννικὴν
 τραχηλίαν, ταπεινὸν ἀποδείκνυσι καὶ χθαμαλὸν ἀπεργάζεται, καὶ
 τὰ σχολιὰ εὐθὺς δημιουργεῖ καὶ ὀρθότατα, καὶ τὰ τραχέα καὶ θυ-
 5 σχερῇ καὶ δυσπόρευτα πρὸς λείας ὁδοὺς μετατίθησι καὶ πρὸς εὐ-
 πορεύτους πορείας μεθίστησιν· ἔχει γὰρ ἰσορροποῦντα τὸ θέλειν,
 τὸ δύνασθαι, καὶ σύνδρομον τῇ βουλήσει φέρει τὴν δύναμιν. Ταύ-
 της ὁ βαπτιστὴς δεδιώς τὴν ἐμφάνειαν, καὶ μάλα γενικῶς ὑπο-
 τρέμων τὴν ἄφειν, ὀκνηρότερος γίνεται πρὸς τὴν τῶν αὐτῷ κε-
 10 λευομένων ἐγχείρησιν, κηρύττων τὸ δι' ὕδατος βάπτισμα, ὅπερ
 ἦν τοῦ σωτηρίου βαπτίσματος πρόδρομον· ἡ μόνον γὰρ ἐνῆγεν
 εἰς μετάνοιαν τὸν προκαθαρτικῶς αὐτὸ βαπτισάμενον. Ἀναδύεται καὶ
 αναβάλλεται καὶ δειλιῶν προφανῶς ὑποστέλλεται καὶ μεγάλη βοᾷ
 τῇ φωνῇ, Χριστὸν ὀφθαλμοῖς θεασάμενος, τῆς θείας δικαιοσύνης
 15 τὸν τέκτονα· “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχῃ
 πρὸς με”; Καὶ οὐ ψεύδεται τοῦτο φθεγγόμενος· ἤτηται γὰρ τῇ
 τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνῃ τὰ σύμπαντα καὶ ἀσυγκρίτως καίται κατώ-
 τερα τῆς ἀκροτάτης αὐτοῦ καθαρότητος. “Καὶ πῶς βαπτίζεις, ὦ
 βαπτιστά, αὐτὸς βαπτισθῆναι δεόμενος; καὶ πῶς καθαίρεις τοὺς ρυ-
 20 παροὺς ἁμαρτήμασι, χρήζων αὐτὸς τοῦ καθαίροντος, διὰ τοῦτο
 θε”, φησί, “πόρρω τυγχάνων θεϊκῆς τελειότητος καὶ ἀνθρωπίνων
 μολυσμῶν οὐκ ἀμέτοχος; οὐδεὶς γὰρ καθαρὸς ἀπὸ ρύπου, οὐδ’ ἂν
 μίαν ἡμέραν μόνον βιώσεις, καὶ οὐδεὶς ἀγνὴν τὴν καρδίαν ἔχειν
 καυχῆσαιτο, φύσιν χοϊκὴν κληρωσάμενος” — “Ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς
 25 τοὺς ἐμοῦ πλεῖστον ρυπῶντας τῷ ὕδατι, μικρὰν ὑμῖν τῇ μετανοίᾳ
 παρεχόμενος ἐκπλυσιν καὶ προκαθαίρων ὥσπερ ὑμᾶς τῆς ἀπείρου
 τε καὶ δυσεκπλύτου ρυπάνσεως, μέσος δὲ ἕστηκεν, ὃν ὑμεῖς οὐ
 γινώσκετε, ὅστις ὑμᾶς πυρὶ βαπτίζει καὶ πνεύματι, καταφρύγων
 30 ὑμῶν πλημμελείας τὰ ἄχαρα· οὐ τὸ πτύον χειρὶ τῇ θείᾳ βαστά-

5 λείας A. — 6 τῷ B. — 14 θείας A, θεοῦ B. — 15 Ματθ. γ', 14. — 21 δε]
 γὰρ AB || τὸ γίγαι ἐλλείπει τῷ B. — 22 οὐδεὶς καθαρὸς ἀπὸ ρύπου] Ἰωβ ιθ', 4. —
 24 ἐγὼ μὲν βαπτίζω κί] Ἰωάν. α', 26-27. Ματθ. γ', 11-12. Λουκ. γ', 16, 17.

ζεται καὶ ὅλην αὐτοῦ διακαθαίρει τὴν ἄλωνα, καὶ ὧ τον μὲν σῖ-
τον αὐτὸς τὸν καθαρὸν αὐτῷ προσφερόμενον καὶ ζιζανίων ὄντα
κακίστων ἐλεύθερον εἰς ἀποθήκην τιθεῖ τὴν οὐράνιον, ὅπου σῆς
οὐκ ἐκφαίνεται καὶ ὅπου ληστής οὐκ εἰσέρχεται, ὃ μὲν φθείρων
κακῶς τὸ ἀπόρρητον, ὃ δὲ κλέπτων χαλεπῶς τὸ θησαύρισμα· τὸ 5
δὲ ἄχυρον ἀσβέστω πυρὶ κατακαύσειεν, ὡς ἀποθηκῶν οὐρανίων
οὐκ ἄξιον. Ἐχει δὲ τῆς δικαιοσύνης ὁ πρότασις καὶ τὴν ἀξίην
τῷ πύῳ συνόμιλον καὶ τῇ ρίζῃ τῶν δένδρων ἀκόλουθον, πᾶν
δένδρον μὴ καρποφοροῦν καρπὸν τὸν θεάρεστον ἀκαμάτως ἐκκό-
πτουσαν (Θεοῦ γὰρ τοῦτο δικαιοσύνη ψηφίζεται) καὶ ἀσβέστω πυρὶ 10
παραπέμπουσαν, ἐν ᾧ τὸ ἄχυρον καίεται, ἀκαμήτω φλογὶ βυθι-
ζόμενον. Μετανοίας οὖν καρπὸν εὐθύνω τὸν ἄξιον, τοὺς μετανοία
δεχομένους τὸ βάπτισμα, καὶ μὴ ταῖς ἐξ Ἀβραάμ κελεύω προ-
σβολαῖς ἐναβρόνεσθαι, ἀλλὰ πίστει καὶ ἔργοις τοῖς Ἀβραάμ καλ-
λωπίζεσθαι· τοὺς γὰρ τοῦτο δρᾶν οὐκ ἐθέλοντας, ἐχιδνῶν καλῶ 15
δικαίως γεννήματα καὶ οὐ πατριάρχου Ἀβραάμ βλαστήματα. Τοῦτο
δὲ φημι καὶ ἀληθῶς ἀποφαίνομαι, ὅτι δύναται ὁ Θεὸς ὁ παντο-
δύναμος καὶ ἐκ λίθων ἀκάρπων τῆς ἐθνικῆς ἀγνοίας ἐγαῖραι τέκνα
φανότατα, Ἀβραμιαῖαις ἀρεταῖς καλλυνόμενα καὶ εἰκότως αὐτῷ
τῷ Ἀβραάμ διὰ τῆς αὐτῆς οἰκειούμενα πίστεως, ἅπερ ἐξ ἀγριε- 20
λαίου παλαιοῦ πάλοι φερόμενα καὶ νεκρότητα λίθων τῇ ἀκαρπία
μιμούμενα εἰς καλλιελαίου φύσιν μετὰγεται, μετακεντριζόμενά τε
καὶ μεταλλευόμενα καὶ ἄμφιν τὴν καλὴν ὑπομένοντα, καὶ καρπο-
φοοῦντα τῷ Θεῷ τῷ τὸν μετακεντρισμὸν αὐτῷ ἐνεργήσαντι καὶ
καρπὸν αὐτῷ θυμηρέστατον, οὐ τὸν παλαιὸν καὶ πικρότατον, ἀλλὰ 25
τὸν νέον ἀληθῶς καὶ καινὸν καὶ γλυκύτατον· πιστὶν φημι τὴν
Ἀβραάμ καὶ ἀμώμητον, ἧς Ἰουδαῖος ὁ νῦν ἀπωλίσθησε, καὶ πρά-
ξεις πατριαρχικὰς καὶ προαίρεσιν, ὧν ὁ σαρκικὸς Ἰσραὴλ ἀποπέ-
πτωκε· τὰ γὰρ ἀρχαῖα καὶ παλαιὰ νυνὶ παρελεύσεται, καὶ τὰ

9 πᾶν δένδρον κέ] Ματθ. γ', 10. ζ', 19. — 13; 19 Ματθ. γ', 9. Λουκ. γ', 8. —
16 οὐκ Ἀβραάμ τοῦ πατριάρχου B. — 19 γεννάται A. — 22 ῥωμ. ια', 24 ||
μετακεντριζόμενα B, μακαριζόμενα A. — 24; 26 ῥωμ. ζ', 5-6. — 27 ἀπολίσθησε
A. — 29 Κορινθ. 2, ε', 17.

πάντα Θεοῦ καινὰ γίνεται χάριτι Χριστοῦ τοῦ τοῖς παλαιοῖς ἐπι-
λάμπαντος καὶ ὀρῶντος αὐτῶν δυνάμει θεῖα τὴν ἐγκαίνισιν, τὴν
μὴ κλινομένην ποτὲ πρὸς παλαιώσιν, καὶ φθορὰν παντελῶς οὐ
γινώσκουσιν, καὶ ἀφανισμόν ἰδεῖν οὐκ ἐθέλουσιν· διὰ τοῦτο γὰρ
5 καὶ νόμος ὁ Μωσαϊκὸς πεπαλαιώται καὶ Χριστὸν ἡμῖν ἀνατέταλκεν
ὁ πάσης καινιστῆς τῆς ἐξ Ἀδὰμ παλαιότητος καὶ πάντα νεουργῇ
καὶ νεότευκτα σοφία καὶ σθένει θεϊκῷ προβαλλόμενος”.

3. Καὶ ταῦτα μὲν Ἰωάννης βοάτω τὰ ῥήματα τοῖς αὐτὸν
ἐρωτῶν δολερώτατα θέλουσιν, μᾶλλον δὲ ἰουδαϊκώτατα καὶ κακουρ-
10 γότατα σπεύδουσι· “Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ Χριστός,
οὐδὲ Ἠλίας, οὐδὲ ὁ προφήτης”; Χριστὸς μὲν γὰρ αὐτὸς οὐκ ἐτύγ-
χανεν, ἀλλὰ Χριστοῦ προσελήλυθε πρόδρομος, κατασκευάζειν πεμ-
φθεῖς λαὸν περιούσιον, καλῶν ἔργων ζηλωτὴν καὶ ἀσίων δηλονότι
τῆς χάριτος· καὶ Ἠλίας οὐκ ἦν ὁ Καρμῆλιος, ἀλλ’ Ἡλιοῦ προε-
15 ληλύθει τῷ πνεύματι καὶ ἄσκησιν Ἡλιοῦ φορῶν καὶ ἐνδύματα
καὶ ἔρημον οἰκῶν, ἐξ ἧς Ἡλιοῦ ἐνεργείαις ἀγγελικαῖς ἀρπάζεται
καὶ ὡς εἰς οὐρανὸν (οὐ γὰρ εἰς οὐρανὸν) ἀναφέρεται· ἀλλ’ οὔτε
“ὁ προφήτης”. Ἰωάννης προώριστο ὁ τοῖς ἐπιγείοις εἰς σω-
τηρίαν ἐλθεῖν προσδοκώμενος· Χριστὸν γὰρ ἡμῖν κατεμήνυεν
20 ὁ προφήτης μετὰ τοῦ ἄρθρου λεγόμενος, καὶ τοῦτο ἔχων τῆς ἐνηλ-
λαγμένης αὐτοῦ σημασίας τὸ γινώσκειν· προφήτης γὰρ καὶ ἕκαστος
τῶν προφητῶν προσηγόρευτο, ὡς προφητικοῦ χαρίσματος μέτοχος,
ἀλλ’ οὐ μετὰ τοῦ ἄρθρου λεγόμενος, οὔτε τὸ ἄρθρον ἔχων τῆς
τοιαύτης προηγούμενον κλήσεως· “ὁ προφήτης” δὲ μόνος ὁ Χριστὸς
25 ὠνομάζετο, ὁ τὴν πατρικὴν βουλὴν προσφθεγγόμενος, ὡς Θεοῦ
βουλὴ καὶ λόγος καὶ σύμβουλος, καὶ πᾶσι προσφῆταις αὐτὸς διδούς
τὸ προσφθέγγεσθαι, καὶ πνεῦμα τὸ προφητικὸν χαρίζόμενος, καὶ
ταύτῃ τῶν ἄλλων προφητῶν διιστάμενος καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς οὐ
δεχόμενος σύμβασιν. Ἀλλὰ τίς Τοῦτον ὁ βαπτιστῆς θεασάμενος
30 καὶ καταπλαγεὶς αὐτοῦ τὴν ταπείνωσιν, ἔνθους πληρούμενος καὶ
πνεύματος ἔφησεν· “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ

2 ἐγκρίσιν B. — 6 καινότης B. — 9 κακουργώτατα B. — 10, 11 Ἰωάν. α',
25. — 31 Ματθ. γ', 14.

σὺ ἔρχῃ πρὸς με”; καὶ καλῶς ὁ νόμος λέγει τῇ χάριτι· ἔχρηξε
 γὰρ ὁ νόμος τῆς χάριτος, ἐπεὶ μηδὲν ἐλθὼν τετελείωκε, μήτε
 τὴν ἀνθρωπείαν νόσον ἰάσατο, ἣν ἐν Παραδείσῳ πάλαι ἡ φύσις
 ἡ ἀνθρωπεία νενόσθηκεν, ἀλλὰ παιδαγωγὸς μὲν ἄριστος γέγονε καὶ
 καλῶς εἰς Χριστὸν παιδαγωγήσας τοὺς τὸ βάθος αὐτοῦ τὸ μυ- 5
 στικὸν κατοπτεύσαντας καὶ οὐ τοὺς μόνῃ τῇ ἐκλείψει τοῦ γράμ-
 ματος τὴν πᾶσαν αὐτοῦ περιγράφαντας δύναμιν καὶ πάντα αὐτοῦ
 τὸν σκοπὸν ἀγνοήσαντας καὶ τὸ ἐν αὐτῷ κρυπτόμενον οὐ νοήσαντας
 ἴαμα. “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχῃ
 πρὸς με; ἁμαρτίαν αὐτὸς οὐ πεποίηκας, οὔτε δόλον ἐκ στό- 10
 ματος ἔλεξας, καὶ τί τοῦ ἐμοῦ προσδῆλ βαπτίσματος; Αὐτὸς με
 βαπτίζειν τοὺς ρυπῶντας ἀπέστειλας καὶ πῶς σε βαπτίσω τὸν ῥύπον
 μὴ ἔχοντα; πῶς σε βαπτίσω τὸν καθαρὸν καὶ ἀμίαντον, αὐτὸς
 ἐγὼ τοιαύτην οὐ πλουτῶν καθαρότητα; πῶς σε βαπτίσω πάντας
 καθαίροντα, αὐτὸς τῆς σῆς μάλλον χρήζων καθάρσεως; πῶς σε βα- 15
 πτίσω τὸν μετανόias οὐ χρήζοντα; βάπτισμα γὰρ μοι μετανόias δε-
 δώρησαι· τοῦτο τῶν ἁμαρτίας βεβαρημένων ὑπάρχει τὸ βάπτισμα,
 οὐδὲ τούτων αὐτοῖς παρεχόμενον ἄφεσιν, ἀλλὰ πρὸς ἐπιστροφὴν κα-
 λοῦν καὶ μετάνοian. ἵνα εἰς σὲ τὸν σωτῆρα πιστεύσωσιν, ἵνα εἰς
 σὲ τὸν μετ’ ἐμὲ φανησόμενον τὰς αὐτῶν ἐλπίδας ἀναρτήσωσι. Πῶς 20
 σε βαπτίσω τοῖς ὕδασι τὸν βαπτίσαι με μέλλοντα πνεύματι, οὐπερ
 ἐγὼ πρὸ πάντων βαπτίσματος δέομαι, ὥς μετὰ πάντων καὶ αὐτὸς
 μολυσμαῖς ἐνεχόμενος: Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι,
 καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με”;

4. Ὁ λόγος τῷ φωτὶ διαλέγεται, ἡ φωνὴ τῷ λόγῳ προσ- 25
 φθέγγεται, ἡ πηλὸς τῷ κεραμεῖ ἀποκρίνεται, ὁ δοῦλος τῷ δεσπότη
 ψηστὴν ἐκπληττόμενος· “Τί τοῦτο ποιεῖς, ὦ δεσποτα; οἶδά σε τίς
 εἶ καὶ πόθεν ἐλήλυθας· ἐν κοιλίᾳ σε προσεκύνησα, ἐν γαστρὶ ἔτι
 τελῶν τὴν σὴν ὠμολόγησα δύναμιν· κόλποις ἔτι τῆς ἐμῆς μη-
 τρὸς ἐναιλούμενος, παρουσίαν τὴν σὴν κατενόησα· μυστικωτάτῳ 30
 σκιρτήματι τὴν σὴν ἡγαλλιασάμην τοῖς πᾶσι χαροποιὸν ἐμφάνειαν

11 τί τοῦ A, τοιοῦτ B. — 17 βεβαρημένων B || ὑπάρχοντα βάπτισμα A. —
 29 ἐμῆς μητρός A, μητρικοῖς B.

καὶ τῇ μητρικῇ γλώττῃ καὶ στόματι κυριότητα τὴν σὴν ἀνεκή-
 ρυσα, ἐπεὶ μοι φύσις τότε λαλεῖν οὐκ ἐπέτρεπε· νῦν δὲ λαλῶ καὶ
 ἐξίσταμαι, ἐπειδὴ μοι λόγον παρέσχηκας καὶ ζῶον λάλον ἐπὶ γῆς
 ἐδημιούργησας· πῦρ καταναλίσκον εἰ τῇ θεότητι, καὶ πῶς σου
 5 τολμήσω ἐφάψασθαι; οὐκ εὐθέως ὅλως καυθήσομαι τολμῶν ἀν-
 θρώποις ἀτόλημητα; Παῦσον, ὦ δέσποτα, ἐμοὶ θεσμοθετῶν τὰ ἀδύ-
 νατα· ἀδύνατον γὰρ τοῦτο ἐστὶ καὶ ἀμήχανον, οὐ μόνον ἀνθρώ-
 ποις, ἀλλὰ καὶ Ἀγγέλοις αὐτοῖς τὸ ἐπιχείρημα. Ἐτοιμός εἰμι
 πρὸς τὴν κέλευσιν, ἀλλὰ φόβος με κωλύει τοῦ πράγματος καὶ τῆς
 10 τοιαύτης ἐγχειρήσεως ἵστησιν. Οἶδ' ὅτι πολλὴν τὴν συγκατάβασιν
 δέδειχας, πρὸς τσαύτην κατελθὼν ταπεινότητα· ἀλλ' ὑπεραίρει
 τοῦτο τὴν ἀνθρωπίνην εὐτέλειαν· ποῖον δὲ πῦρ βαπτισθήσεται; νά-
 μασιν, ἢ βαπτισθὲν εὐθὺς οὐ σβεσθήσεται; Σὺ δὲ πῦρ ὑπάρχων
 αἰδεῖσθαι, πῶς προσκαίροις βαπτισθῆναι κελεύεις τοῖς ὕδασι; πῶς δέ
 15 σε ἰδὼν ὁ Ἰορδάνης οὐ φεύζεται, τόπον εὐρηκὼς ἀποδράσεως,
 ἦν μένειν αὐτὸς αὐτῷ μὴ κελεύσης; δύνῃ γὰρ ἅπαντα, ὡς ὄντως
 ὢν τῶν ἀπάντων ἡγίος, δημιουργὸς τε καὶ κτίστης καὶ πρῶτανης".
 "Ἀλλὰ τί ταῦτα"; τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν πυνθανόμενον πρὸς τὸν
 λόγνον φησὶ τὸν φθειρόμενον· "Εἰ Θεὸν με φῆς εἶναι παντοδύ-
 20 ναμον, πῶς καὶ τοῦτο εἴ ἂν οὐ δυνήσομαι, ἵνα σε μὴ φλέξω πυρὶ
 τῆς πάντα μου φλέγειν δυνάμεως, τὸν ἐμῇ κελεύσει καὶ οὐ τολμῇ
 βαπτίζοντα; Εἰ προφήτης ἐμὸς τυγχάνεις καὶ πρόδρομος, πῶς
 ὄμμασι προφητικαῖς οὐ τεθέασαι, ὡς μήτρα μὲν παρθένου συνε-
 λήφθην καὶ νηδὺς κεκυφόρηκεν ἄσπορος, καὶ φύσις με θηλῆς
 25 λελόχευκε; καὶ πῶς ἐγὼ τεχθεὶς ἀνθρωπότητι παρθενικῶν μαζῶν
 ἀπεθνήλκασα, καὶ ὠλέναις μητρικαῖς νηπιᾶζων βεβάσταγμα; καὶ
 οὐδέν, ὢν σὺ δειλιάς καὶ πεφόβησαι (ταῦτα πάντα σωματικῶς
 ἐνεργήσας ἐνήργησα· οὐ γὰρ κρῖναι τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἀλλὰ
 σῶσαι τὸν κόσμον ἀπὸ θλίψεως), πέφυκα, ὡς ἐμὸν καὶ οὐκ ἄλλου
 30 τινὸς δημιούργημα; Τί οὖν ἀμελεῖς καὶ ἀναβάλλῃ τὴν κέλευσιν;

8 ἐγχείρημα B. — 13 ὑπάρχων B. — 16 ἦν - - κελεύσης A. — 18 φῶς τὸ
 ἀληθινόν] Ἰωάν. 1, β', 8. — 21 δυνάμεως A, δυνάμενης θεότητος B. — 25 λε-
 λόχευκε B. — 28, 29 Ἰωάν. ιβ', 47.

“Ὅρα μὴ κριθῇς ἐξ εὐλαβείας ἀνήκοος καὶ γένῃ παρακοῆς τῆς πατρῴας συμμετοχός. Ἐγὼ κελεύω καὶ τί τὸ ἀντίπαλον; ἐγὼ θεσπίζω καὶ τις ἀντιτάσσεται; οὐκ ἔστι γὰρ τὸ τοῖς ἐμοῖς ἀντιστῆναι δυνάμενον θελήμασι”.

5. Τούτῳ Ἰωάννης πειθόμενος, καὶ παιδευθεὶς ἐκ τῶν παρ- 5
θενικῶν ἐν ταύτῃ καὶ μητρικῶν ὑποθέσεων Χριστοῦ τοῦ ὄντως
τὰ μυστήρια, ἀντιλέγειν ἢ ἀντιφέρεισθαι πέπαυτο καὶ πρὸς τὴν
πρᾶξιν ἐβάδιζε, καὶ βαπτίζει Χριστὸν Ἰορδάνου τοῖς νάμασι, τὸν
Ἰωάννην αὐτὸν ὁμοῦ καὶ τὸ νᾶμα καθαίροντα καὶ Ἰορδάνην αὐ-
τὸν ἀγιάζοντα· καὶ τοῦτο θεδρακῶς ὁ θεσπέσιος εὐθέως ὅρα τὸν 10
οὐρανὸν ἀνοιγόμενον, καθεῖθεν τὸ πνεῦμα ἐκ πατρὸς κατερχόμενον,
οὐχ οἷον τῇ οὐσίᾳ καθέστηκεν—τοῦτο γὰρ ὀφθαλμοῖς ἀνθρώπων
ἀδιάβατον—, ἀλλ’ ἐν εἶδει περιστερᾶς καθιπτάμενον καὶ ἐπὶ Χριστὸν
αὐτὸν ἀφικνούμενον, ὡς συγγενὲς ὁμοῦ καὶ ὁμόφυλον καὶ τῆς αὐτῆς
ὑπαρχον θεότητος· ἀκούει δὲ καὶ φωνὴν πατρικὴν, ὡς ἐρήμου φωνὴ 15
θεοκλήτου, ὑψηλὸν λεγούσης καὶ διαπρύσιον· “Οὗτος ἔστιν ὁ υἱός
μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα”. “Ὡ φωνῆς οὐρανίας, μαρτυ-
ρούσης μὲν Χριστῷ τὴν αὐτὴν τῷ τεκόντι θεότητα (πατὴρ γὰρ
ἦν ἡ φωνὴ τοῦ γεννήσαντος), μυσταγωγούσης δὲ τοὺς ἀκούοντας
καὶ πρὸ πάντων αὐτὸν τὸν βαπτίσαντα, τῆς μακαρίας τριάδος τὴν 20
ἀρχικωτάτην τε καὶ ἐνιαίαν θεότητα· τό τε γὰρ πνεῦμα ἅγιον,
ἀδιάστατον ὃν πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἀχώριστον ἐκ πατρὸς, ἐπὶ τὸν
υἱὸν κατελήλυθε, τὴν πρὸς ἄμφω φυσικὴν δεικνύον συγγένειαν,
ὡς μίαν νοεῖσθαι καὶ λέγεσθαι ἐν ὁμοτίμῳ τριάδι θεότητα· ἢ τε
φωνὴ ἐκ πατρὸς καταθρόσκουσα ἐπὶ τὸν υἱὸν κατεφέρετο, καὶ τοῦτον 25
εἶναι τῷ βαπτιστῇ σαφῶς ὑπεδείκνυε πατὴρ τοῦ βούντος υἱὸν
ὁμοούσιον, ὡς ἀίδιον ἀπ’ αὐτοῦ τὴν γέννησιν ἔχοντα καὶ αὐτῷ φυσι-
κῶς ὁμοιούμενον οὐσίᾳ καὶ μορφῇ καὶ θεότητι, καὶ οὕτως ἀπ’ ἀρχῆς
καὶ ἐξ αἰ’ διαμένοντα, ὡς οὐκ ἀπ’ ἄλλης οὐσίας καὶ φύσεως ἢ
ἐξ ἐτέρας τινὸς ὑποστάσεως, ἀλλ’ ἐκ πατρὸς γεννηθέντα καὶ τὴν 30

3 ἀντιτάσσεται B. — 5 πειθόμενος AB. — 8, 17 Μπ. γ', 16, 17. — 13 ἀδιά-
βατον A, ἀδύνατον B. — 15 δε B, τε A. — 16 διαπρύσιον B. — 23 δει-
κνύων A.

πρὸς αὐτὸν οὐσιώδη ταυτότητα φέροντα καὶ οὐ κατὰ τι γοῦν παραλλάττουσαν τῶν θεϊκῶν ἀγαθῶν τὴν ἐμφέρειαν τοῦτο γὰρ προφητικῶς καὶ ὁ βαπτιστὴς ἐπεπαίδευτο καὶ βοῶντος ἀκηκῶς τοῦ φήσαντος· “Ἐφ’ ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ’ αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί”. Ἐν-
 5 θεν καὶ πρὸ τῆς μαρτυρίας καὶ πράξεως προφητικώτερον ἔφασκεν· “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με”; ὥς γὰρ προφήτης ἀγνότατος τῶν προρρηθέντων ἐθεώρει τὴν ἔκβασιν, ἐπεὶ πῶς πρὸ τοῦ σημείου τε καὶ γνωρίσματος τοῦ δοθέντος
 10 αὐτῷ πρὸς τὴν Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος φανέρωσιν ἐβόα καὶ ἔκρα-
 ζεν “Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με”; Ἄλλ’ ὅντως μεγάλα Θεοῦ τὰ μυστήρια· οὐ μόνον γὰρ προφητείας πνεῦμα τοῖς προφήταις χαρίζεται καὶ τῶν μελλόντων παρέχει τὴν εἰδῆσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς τῶν γνωρισμάτων ἀφί-
 15 ξεως ἐμπνέει καὶ αὐτὴν τῶν γνωσθησομένων σημείων τὴν δῆλωσιν καὶ ἐφ’ ὃν ταῦτα προσελθόντα φανήσεται· τίνος γὰρ ἑτέρου καθέ-
 στηκε τὸ πυρὶ βαπτίζειν καὶ πνεύματι, ἀλλ’ ἢ μόνου Θεοῦ τοῦ πυρὸς μὲν διὰ τὴν θεϊὰν φύσιν ὑπάρχοντος, ἔχοντος δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σύμφυτον, ὥς κοινωνὸν τῆς αὐτοῦ φυσικῆς καὶ
 20 οὐσιώδους θεότητος; Οὕτω Χριστὸς κατὰ σάρκα βαπτίζεται, τῆς μακαρίας τριάδος εἰς γνωριζόμενος καὶ οὐ διαιρῶν εἰς θεοὺς καὶ θεότητας τὴν μίαν αὐτῆς καὶ οὐ τεμνομένην θεότητα· οὕτω μυ-
 σταγωγεῖ τὸν βαπτίζοντα τίς ὁ βαπτίζων πυρὶ τυγχάνει καὶ πνεύματι καὶ τί τὸ μυστήριον τοῦ κατ’ αὐτὸν ὑπάρχει βαπτίσμα-
 25 τος· οὕτω καθαίρει τὴν φύσιν τοῦ ὕδατος, πυρὶ θεϊκῷ πυρσεύων ὁμοῦ καὶ καθαίρων τῷ τὰ πάντα μυστικῶς ἐκκαθαίροντι, καὶ περι-
 πνέων καὶ ἀγιάζων τῷ πνεύματι τῷ τὰ πάντα πνευματικῶς ἀγιάζοντι, οἷς ἂν ἁγιαστικῶς ἐπιφέροίτο καὶ ἐπὶ πτῆσιν θεῖα ἐπεδείκνυτο.

6. Ποῦ νῦν Ἀρειός ἐστιν καὶ Εὐνόμιος οἱ τὸν μονογενῆ θεινῶς
 30 πολεμήσαντες καὶ μὴ εἶναι αὐτὸν ὁμοούσιον πατρὶ τῷ τεκόντι λυ-
 τήσαντες, ἵνα καὶ νῦν θεασάμενοι τὸν υἱὸν ὑπὸ πατρὸς μαρτυροῦ-

4 Ἰωάν. α', 33, 34. — 8 ἀγνώστου A. — 14 πυρὶ τὴν εἰδεισαν A. —
 17 Θεοῦ A, Χριστοῦ B. — 19 τὸ ἅγιον πνεῦμα B.

μενον, ὡς εἶη ἀγαπητός αὐτοῦ υἱός δια ταυτότητα φύσεως, αἰδε-
σθῶσιν αὐτοῦ τὴν θεότητα, τὴν οὐκ ἄλλην οὖσαν παρὰ τὴν πα-
τρός καὶ τοῦ πνεύματος· μία γὰρ τῆς μακαρίας τριάδος ἡ θεό-
της καθέστηκε, καθὰ καὶ οὐσία μία καὶ φύσις πεπίστευται.
Ποῦ νῦν ὁ μιαιρός ἐστι Μακεδόνιος ὁ πνευματομάχου κληρώ- 5
σας ἀξίως καὶ καλῶς τὸ ἐπώνυμον, ἵνα καὶ νῦν ἴδῃ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸν υἱὸν κατερχόμενον καὶ τὴν
ἀχώριστον μονὴν ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενον, ὅπως καὶ τὸ τῆς οὐσίας
ἀχώριστον ἔργῳ δηλώσῃ καὶ πράγματι, ἵνα καὶ νῦν ὁ παγκάκι-
στος ἔμαθεν, ὡς συγγενές ἐστι καὶ ὁμότιμον πατρὶ καὶ υἱῷ τὸ 10
πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὁμοούσιόν τε καὶ ὁμόφυλον καὶ τῆς αὐτῆς ἀμ-
φοῖν κοινωνοὺν ἀπαρallάκτως καὶ ἀμερίστως θεότητος, καὶ τῆς
πνευματομάχου λύττης λοιπὸν ἀποπαύσεται· Ποῦ νῦν ἐστὶν ὁ θεο-
μάχος Νεστόριος, ὁ ἕνα τῆς μακαρίας τριάδος Χριστὸν ὁμολογεῖν
μὴ βουλόμενος, ἀλλὰ φιλὸν αὐτὸν εἰσηγούμενος ἄνθρωπον καὶ ἕνα 15
τῶν καθ' ἡμᾶς δυσφήμῳ διηγούμενος στόματι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ-
θένα τῆς τριάδος εἰπεῖν ἀνεχόμενος, ἀλλ' ἕτερον παρὰ τὴν τριάδα
βεβήλως δεχόμενος καὶ τετράδα προσώπων, ὡσαύτως δὲ καὶ ὑπο-
στάσεων, λυττῶν τοῖς ληρήμασιν, ἵνα καὶ νῦν ὁ πανάθλιος ἔμα-
θεν, ὡς ὄντως τριάς ἡ τριάς καὶ τετράς οὐδέποτε γέγονεν, οὐδὲ 20
μετέπειτα γίγνεται (εἰς γὰρ καὶ μόνος πατὴρ καθέστηκεν ἅγιος,
καὶ εἰς υἱὸς πέφηνεν ἅγιος, καὶ πνεῦμα ἐν καὶ μόνον ἅγιον ἔγνω-
σται, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν πατὴρ βαπτίζομένῳ τῷ υἱῷ μεμαρτύ-
ρηκε, τὴν φυσικὴν αὐτῷ προσμαρτυρήσας ἀγάπησιν καὶ δι' αὐτῆς
τὸ ταῦτόν τῆς θεότητος, καίτοι σῶμα ἦν τὸ ὀρώμενον καὶ τότε 25
βαπτίζομενον ὕδατι καὶ τὴν πατρικὴν μαρτυρίαν δεχόμενον, ἀλλ'
οὐ κεχωρισμένον θεότητος, οὔτε τῆς πρὸς αὐτὴν φυσικῆς ἀπερ-
ρηγμένον ἐνώσεως· τὸ δὲ πνεῦμα τὸ ἅγιον περιστερᾶς ἐν εἶδει καθί-
πταται καὶ τὸν μαρτυρούμενον τῷ βλέποντι δείκνυσιν, ἐπ' αὐτὸν
τῇ πτῆσει γενόμενον καὶ ἀπ' αὐτοῦ μηδαμῶς ἀνιπτάμενον, ἀλλὰ 30
μένον ἐπ' αὐτὸν εἰς ἀεὶ διὰ τὴν εἰς αὐτὸν τμηθῆναι μὴ δυναμέ-

9 δηλώσει AB.

νην συγγένειαν καὶ τὸ ταῦτοσιδὲς τῆς μίας ὁμοῦ καὶ φυσικῆς ἀγιότητος), ἵνα καὶ νῦν ὁ ἐπάρατος ἔμαθεν, ὡς οὐκ ἄλλος ἦν ὁ υἱὸς ὁ Ἰορδάνου βαπτιζόμενος ὕδατι καὶ ἄλλος υἱὸς ὁ ἔξω διατελὼν τοῦ βαπτίσματος, ὃς καὶ πατὴρ καὶ τῷ πνεύματι κατὰ φύσιν ἦν ὁμοούσιος, ἀλλ' εἰς Χριστὸς καὶ εἰς μονογενὴς καὶ εἰς υἱὸς καὶ εἰς ἐτύγγχανε κύριος ὁ τότε σαρκικῶς βαπτιζόμενος, καθὼς ἐξ ἡμῶν λόγος ὢν καὶ σῶμα τὸ ἡμῖν ὁμοούσιον ἐσχηκε, καὶ εἰς ἦν καὶ ὁ αὐτὸς ἀόρατός τε καὶ ὁρώμενος, ἀσχημάτιστος καὶ σχῆμα φέρων ἀνθρώπινον, Θεὸς καὶ σὰρξ, λόγος καὶ σῶμα, φυσικὴν συνάψειαν
5 ἔχοντα καὶ σύνθεσιν τὴν καθ' ὑπόστασιν φέροντα, ἦτις καὶ ἕνα Χριστὸν ἡμῖν καὶ υἱὸν ἀποδείκνυσι καὶ οὐ δύαδα Χριστῶν καὶ υἱῶν τὸ παράπαν νοεῖν υποτίθεται, καὶ σώζει μὲν ἑκατέρως τὸ διάφορον φύσεως, ἀναιρεῖ δὲ διὰ τῶν δύο προσώπων καὶ υἱῶν τὸ διάφορον; ὁ γὰρ τῆς ἀρρήτου λόγος ἐνώσεως οὐκ ἀγνοεῖ μὲν τὴν
15 διαφορὰν καὶ διάκρισιν, οὐδὲ τῶν ἐνωθεισῶν οὐσιῶν τὸ ἀσύγχυτον, ἐξίστησι δὲ διαμπὰς τὴν διαίρεσιν καὶ σὺν αὐτῇ τὴν Νεστορίου τοῦ διαιροῦντος κακόνουαν, καὶ ἕνα ἡμῖν υἱὸν καὶ Χριστὸν παρατίθεται, τὸν τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν γνωρίζομενον, τὸν καὶ τότε μὲν ὕδασι δι' ἡμᾶς βαπτιζόμενον καὶ μετὰ ταῦτα δὲ
20 βαπτίζοντα πνεύματι, τὸν ὑπὸ πατρὸς μὲν φωνῇ θεϊκῇ μαρτυρούμενον, ὑπὸ δὲ πνεύματος εἶδει περιστερᾶς τῇ καταπίτσει δεικνύμενον. Ποῦ νῦν Εὐτυχὴς ἐστὶν ὁ θεήλατος, ὁ σῶμα μὴ θέλων ἀνθρώπινον ἐσχηκέναι Χριστὸν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν ὁμοούσιον, ἀλλ' ἀσώματον εἰσηγούμενος καὶ μὴ εἶναι λυττῶν κατὰ ἀλήθειαν
25 ἄνθρωπον; ἐλύπει γὰρ αὐτὸν ἡ ἀλήθεια, ἐπειδὴ ψευδολογίας ὑπῆρχε διδάσκαλος· πῶς γὰρ ἄσαρκος ὢν ἐβαπτίζετο, ἢ πῶς σῶμα μὴ ἔχων ἡμῖν ὁμοούσιον τὴν κεφαλὴν ὑπετίθει τῇ χειρὶ τοῦ βαπτίζοντος; σωματῶν γὰρ ἡ ἀφῇ γνωρίζεται, τὸ δὲ ἀνέπαφον καὶ ἔξω γνωρίζεται σώματος, ταχὺ δὲ καὶ τὸ σχῆμα αἰώσοιτο καὶ τὸ
30 τριχῇ διαστατὸν ἀπαρνήσοιτο τοιοῦτον γὰρ ἐστὶ τὸ ἀσώματον. Ἄλλ' ὄντως Λόγος καὶ Θεὸς ὁ ἀσώματος· ἐν γαστρὶ τῆς θεοτόκου παρθένου γενόμενος, ἐξ ἀχράντων αὐτῆς καὶ παρθενικῶν αἱμάτων τὸ σῶμα προσελήφθη, καὶ τοῦτο ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν ἤνωσεν,

ἐμψυχωμένην λογικὴν ψυχὴν κατὰ ἀλήθειαν· τούτῳ γὰρ καὶ πᾶς ἄνθρωπος ἀναντιρρήτως γνωρίζεται.

7. Οὕτως ὁ Λόγος ἀσπόρως γενόμενος ἄνθρωπος καὶ κυοφορίας τῆς ἡμῶν ἀνασχόμενος, καὶ ἀληθῶς ἀποτίκτεται, τέλειος ὢν ὁ αὐτὸς ἐν θεότητι καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι, καὶ θεοτόκον αὐτοῦ τὴν 5 γεννήτριαν δείκνυσαι καὶ παρθένον, ὡς ἦν μετὰ γέννησιν, μένουσαν (ἐπεὶ πάντα Θεῷ δυνατά), εἰς μένων υἱὸς ἔσω συγχύσεως καὶ εἰς μένων Χριστὸς ἐκτός διαιρέσεως, ἐκ δύο μὲν ἔχων τὴν ἔνωσιν φύσεων, θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος, καὶ ἐν δύο γνωριζόμενος φύσεσι, θεότητι τε καὶ ἀνθρωπότητι, καὶ οὕτε ἐκεί πάσχων ἀνάγκησιν, 10 ἐκ δύο λεγόμενος φύσεων, οὕτε ἐνταῦθα μερισμὸν ὑφίστάμενος, ἐν οὐσὶ γνωριζόμενος φύσεσιν. Οὕτως οὖν καὶ τότε βαπτίζεται, Θεὸς μὲν ἀφανῶς πιστευόμενος διὰ τὴν ὀφθαλμοῖς οὐ βλεπομένην θεότητα, ἄνθρωπος δὲ καθ' ἡμᾶς θεωρούμενος καὶ ἀφ' ἧ χειρὸς ψηλαφώμενος καὶ οὕτως ὑπέχων τὴν ὑπερτάτην κεφαλὴν τοῦ βαπτίζοντος 15 τῇ χειρί· Θεὸς οὐρανῶν, ὁ αὐτὸς ἀναφῆς καὶ ἀκράτητος, ἀπὸς ὁ αὐτὸς ὑπῆρχε καὶ ἀτόχος σῶματι καὶ οὐ φαντασίᾳ φαινόμενος ἄνθρωπος, ὡς ὁ μιὰς Εὐτυχῆς τερατεύεται καὶ πρὸ αὐτοῦ Μανιχαῖος λελύττηκε καὶ οἱ τούτων ἐκμανῶς ζηλοῦντες Ἀκέφαλοι, ἵνα τούτοις ὁ βδελυρὸς διδασκόμενος, ὡς σῶμα εἶχε Χριστὸς τὸ 20 ἡμέτερον, μηκέτι παραφρονεῖν καταδέχοιτο, ὡς εἶη Χριστὸς τὸ πρὸς ἡμᾶς φυγὼν ὁμοούσιον καὶ ἄλλου τινὸς κοινωνίαν δεξιόμενος σώματος· εἰ γὰρ ὁμολογεῖ κατὰ ἀλήθειαν ἐν Ἰορδάνῃ Χριστοῦ γενέσθαι τὸ βάπτισμα, ὁμολογεῖται καὶ τὸ σῶμα τοῦ Λόγου, περὶ 25 ὃ καὶ τὸ βάπτισμα γέγονεν. Ὁ γὰρ Λόγος σώματος γυμνωθεὶς οὐ βαπτίζεται, ἀλλὰ ἀληθῶς σαρκαρῶμενος τὸ βάπτισμα δέχεται· δι' ἡμᾶς γὰρ τοὺς ἀνθρώπους βεβάπτισται, ἵνα, καθάρας τὴν φύσιν ἡμῶν καὶ τὰ ὕδατα, τελείαν καὶ τὴν σωτηρίαν ἡμῖν πραγματεύσῃται. Καὶ οὐ τούτου γενομένου χάριν ὁ Λόγος καὶ Θεὸς καθ' ἡμᾶς γεγονώς ἐβαπτίσθη, ἐπειδὴ περ αὐτὸς πρὸς Νικόδημον ἔφασκε, τὴν ἡμῶν 30 δημιουργῶν ἀναγέννησιν, ὡς, "ἐὰν μή τις γεννηθῇ δι' ὕδατος τε καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ".

8. Πολλοὶ δὲ πάλιν προφῆται καὶ δίκαιοι, οἱ, παθοῦντες αὐτοῦ
 τὴν παρουσίαν θεάσασθαι καὶ ἰδεῖν αὐτὸν ὀφθαλμοῖς ἀφικόμενον σώ-
 ματι, τῆς παρουσίας ζωῆς ὑπεξέβησαν, ἐξ ὕδατος μὴ γεννηθέντες
 καὶ πνεύματος, καὶ διὰ τοῦτο τῆς οὐρανοῦ βασιλείας, ταῦτόν δε
 5 φάναι τῆς ὄντως ζωῆς ἡλλοτρίωντο, κατὰ τὸν ὅρον αὐτοῦ τὸν
 θεόλεκτον, τὸν πάντας τῆς οὐρανοῦ βασιλείας ἐκκλείεσθαι φήσαντα,
 τοὺς ἐξ ὕδατος μὴ βαπτισθέντας καὶ πνεύματος, μήτε τὴν ἄνω-
 θεν ὑπομείναντας γεννησιν. Ἐκεῖνοις τὸ βασιλεύειν ἐν οὐρανοῖς
 χαριζόμενος, τῆς τούτων γὰρ βασιλείας ἐστέρηντο, εἰ μὴ εἰς τὸ
 10 αὐτῶν βαπτίζεται πρόσωπον, ὡς πάσης ἔχων τῆς ἀνθρωπότητος
 πρόσωπον, διὰ τοῦτο καὶ "οἶόν ἀνθρώπου" συνεχῶς ἑαυτὸν ἐπω-
 νόμαζεν, ἵνα τῷ ἀορίστῳ τοῦ τοιοῦτου ὀνόματος τῶν ἀνθρώπων
 τὸ κοινὸν ἡμῖν ὑπεμφήνειεν· ἡδύνατο γὰρ ὡς Θεὸς πάντα δυνάμε-
 νος καὶ ἐξ ὕδατος βαπτίσει καὶ πνεύματος τοὺς αὐτῷ τῇ πίστει
 15 προστρέχοντας, οὐ βαπτισθεὶς αὐτὸς Ἰορδάνου τοῖς ρεύμασι, καθὰ
 καὶ Ἰωάννης πεποίηκε, βάπτισμα δὲ δοῦς, αὐτὸς μὴ δεξάμενος
 βάπτισμα· ἀλλ' ἀνόνητον τοῦτο τοῖς πρὸ αὐτοῦ προφῆταις καὶ
 δίκαιοις ἐπεγίνετο· ἔξω γὰρ τῆς βασιλείας ἡυλίζοντο, ἐξ ὕδατος οὐ
 βαπτισθέντες καὶ πνεύματος, μήτε τὴν ἄνωθεν ἀναγέννησιν ἔχον-
 20 τες. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας μέγιστον πέφηνε,
 γνωριμώτατον γενόμενον σήμαντρον, ἣν αὐτὸς πληροῦν εἰς ἡμᾶς
 προσεληλυθεν· ἄδικον γὰρ τοῖς πᾶσιν ἐφαίνετο, εἰ ἐκεῖνοι προφη-
 ταί τε καὶ πατριάρχαι καὶ δίκαιοι οἱ θεαρέτως βιώσαντες καὶ
 ζωὴν ἐπαινουμένην διώξαντες, ἔργα τε τῆς οὐρανοῦ βασιλείας
 25 τελέσαντες ἄγία, ἔξω τῆς βασιλείας ὑπέμενον, γεννησιν πνευματικὴν
 οὐ δεξάμενοι, τὴν ἐξ ὕδατος ἡμῖν μετὰ ταῦτα δοθεῖσαν καὶ πνεύ-
 ματος· τῷ χρόνῳ γὰρ ἂν διεμέφοντο καὶ Θεοῦ διαβάλλειν εἶχον
 τὸ δίκαιον, εἴπερ μὴ πονηρία τις αὐτοὺς παρεξέκλινε πράξεων,
 ἀλλ' ἡ τοῦ χρόνου διαφορὰ καὶ διάκρισις τὴν κατάκρισιν αὐτοῖς
 30 ἐπρυτάνευε. Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς, ὁ πάσης πληρῶν δικαιοσύνης
 τὸ ἔννομον, ὑπὲρ αὐτῶν ὡς δικαιοκρίτης βαπτίζεται, ἵνα ἐν αὐτῷ
 καὶ αὐτοὶ βαπτισάμενοι καὶ τὴν ἄνωθεν εἰσδεξάμενοι γεννησιν καὶ
 εἰς τὴν ἐν οὐρανοῖς βασιλείαν εἰσέλθωσιν, μηδαμῶς αὐτῆς ἐξείρ-

γόμενοι διὰ τὴν μεγαλοδωρεάν ταύτην, εἴτουν τοῦ βαπτίσματος· καὶ διὰ τοῦτο τάχα καὶ ἡ τῆς ἐρήμου φωνὴ διαπρύσιον ἔκραζεν· “Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἵρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου”· οὐ μόνον γὰρ τὴν διὰ σταυροῦ σφαγὴν ὑπὴνίστατο (ἔμελλε γὰρ ὁ Χριστὸς ὡς ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς σφαγια- 5 ζεσθαι καὶ λυτροῦσθαι ἰδίου προσχύσεσιν αἵματος τυραννίδος διαβολικῆς ἀνθρώπων τὸ φύραμα), ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος κάθαρσιν, ἣν ὁ Χριστὸς βαπτισθεὶς ἡμῖν ἐχαρίσατο, καὶνὴν ἡμῖν δεδωκώς ἀναγέννησιν, ὕδατι ταύτην καθάρας καὶ πνεύματι, ἐπειδὴ τὴν προτέραν Ἀδὰμ ὁ προπάτωρ ἐβεβήλωσε καὶ 10 ἐνάμαρτον διὰ τῆς οικείας παρακοῆς κατεργάσατο.

9. Τίς οὖν σωφρονῶν καὶ κατανοῶν Χριστοῦ καλῶς τὰ μυστήρια οὐκ ἐπὶ ταῖς τοσαύταις αὐτοῦ δωρεαῖς εὐφρανθήσεται, Χριστοῦ γεγονώς παρθένος ἐμπλεως; Σικιτήσωμεν οὖν καὶ ἡμεῖς, ποθεινότατοι, τὸ ἐξ ὕδατος λαβόντες καὶ πνεύματος βά- 15 πτισμα, καὶ τὰ ὄρη μιμούμενοι καὶ τοὺς βουνοὺς εἰκονίζοντες καὶ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἀγαλλίασιν τοιούτοις ψυχῆς ὀρχισμοῖς ἐνδεικνύμενοι καὶ ὡς νέον ἄπαξ γεγόμενοι φύραμα καὶ τὴν παλαιάν ἀποθέμενοι γέννησιν, τὴν ρυπανθεῖσαν ἤδη καὶ μολυνθεῖσαν κακῶς ἁμαρτήμασιν, “ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν” καὶ τῶν παλαιῶν 20 μολυσμῶν παυσώμεθα· μὴ χράνωμεν καὶ ταύτην τοῖς πλάσμασιν, ἔργα διόντες τῆς αὐτῆς ἀγλαίας ἀνάξια· μὴ κόμοις καὶ μέθαις σχολάσωμεν· μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις ἑαυτοὺς ἐκμιάνομεν· μὴ πρὸς ἄρπαγας ἑαυτοὺς διεγείρωμεν· μὴ ταῖς κατ’ ἀλλήλων ἀμοιβαῖς ἑαυτοὺς καθοπλίσωμεν· μὴ τοῖς ἀλλήλων ἐπιχαίρωμεν πτώ- 25 μασι· μὴ κακὸν ἀντὶ κακοῦ παρεχώμεθα, ἣ τὰ τούτοις ὅμοια πράσσοιμεν, ἃ τῆς παλαιᾶς ὑπῆρχε γεννήσεως ἴδια, ἃ τοῦ γήινου φρονήματος ἐπεφύκει γεννήματα, ἃ Χριστὸς ἐπιφανείς καταλέλυκε καὶ τὴν ἄνωθεν ἡμῖν ἀναγέννησιν δέδωκε, οὐκ ἐξ αἱμάτων φθορᾶς τὴν πρόοδον ἔχουσαν, ἀλλ’ ἐξ ὕδατος ἡγιασμένου καὶ 30 στίλβοντος πνεύματος, θεϊκῶς ἀγιάζοντος τὰ ἁγιασμοῦ θεικοῦ προσ-

2 διαπύρσιον A. — 3 Ἰωάν. α', 29. — 11 κατεργάσατο A. — 15 ποθεινό-
τατοι A. — 18 τὴν γ. φύραμα Κορινθ. 1, ε', 7. — 20 Ῥωμ. ζ', 4. — 21 παυσώμεθα A.

δεόμενα καὶ καθάρσεως μυστικῆς ἐφιέμενα. Καθαρθέντες οὖν κα-
λῶς τῇ καθάρσει τοῦ πνεύματος, καὶ πάντα μολυσμὸν ἀποθέμενοι
τῇ μυστικῇ προσψύσει τοῦ νάματος καὶ τῇ πυρώσει τοῦ τὸ νᾶμα
περιπνέοντος πνεύματος, καθαροὶ καθαρῶς τὸ τοῦ Χριστοῦ καθαρὸν
5 ἐορτάσωμεν βάπτισμα, καὶ λαμπροὶ λαμπρῶς Χριστῷ τῷ λαμπρο-
δότῃ προσέλθοιμεν, καὶ φαιδροὶ φαιδρῶς τῷ φαιδροποιῷ Χριστῷ
προσπελάσοιμεν οὕτω γάρ, εἰ προσέλθοιμεν, ζωὴν καθαρὰν καὶ
ἀμόλυντον ἔχοντες, ἀσμένως ἡμᾶς καὶ γεγηθότως προσοίεσται,
καὶ μάλιστα τὸ δῶρον αὐτοῦ θεασάμενος καθαρὸν ἡμῖν φυλαττό-
10 μενον καὶ μὴ χρανθὲν ἁμαρτίας μολύσμασι· τοιοῦτους γὰρ ἡμᾶς
αὐτὸ καὶ πάντως αὐτῷ παριστᾶν ἀπαιτήσειεν, ὅποσον ἡμῖν αὐτὸ
δεδώρηται.

10. Ἀλλὰ με τὰ πράγματα ἐναντία φρονεῖν περὶ τῆς ἡμῶν
ἀναγκάζει βιώσεως· πόθεν γὰρ παρ' ἡμῖν πολιτεύονται πόλεμοι;
15 πόθεν βαρβαρικά· πλεονάζουσιν ἔφοδοι; πόθεν Σαρακηνῶν ἡμῖν
ἐπανίστανται φάλαγγες; πόθεν τσαυτὴ φθορὰ καὶ λεηλασίαι πε-
πλήθυνται; πόθεν ἀνθρωπίνων αἱμάτων ἐκχύσεις ἄπυστοι γίνονται;
πόθεν τὰ ἀνθρώπεια σώματα ἐσθίουσι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ;
πόθεν ἐκκλησίαι καθήρηνται; πόθεν σταυροὶ ἐνυβρίζεται; πόθεν
20 Χριστὸς αὐτὸς ὁ πάντων τῶν ἀγαθῶν δοτὴρ καὶ ταύτης ἡμῶν
χορηγὸς τῆς φαιδρότητος ἐθνικοῖς βλασφημεῖται τοῖς στόμασι καὶ
κράζει πρὸς ἡμᾶς δικαιοῦτα "ὅτι ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖ-
ται ἐν τοῖς ἔθνεσιν", ὅπερ ἡμῖν πάντων ἐστὶν τῶν συμβαινόντων
δαινῶν φορτικώτερον; ἐκ τούτου γὰρ καὶ Σαρακενοὶ θεομισεῖς
25 καὶ ἀλάστορες καὶ αὐτὸ σαφῶς τὸ τῆς ἐρημώσεως βδέλυγμα, τὸ
προφητικῶς ἡμῖν προλεγόμενον, καὶ τύπους, οὓς οὐ δεῖ, διατρέ-
χουσι καὶ πόλεις ληϊζονται, ἀγροὺς ἐκθερίζουσι καὶ κώμας πυρὶ
κατακαίουσι, καὶ ἐκκλησίας ἀγίας φλογίζουσι, καὶ ἱερὰ μοναστήρια
στρέφουσι καὶ παρατάξουσι Ῥωμαϊκαῖς ἀντιτάττονται, καὶ πο-
30 λεμοῦντες ἐγείρουσι τρόπαια καὶ νίκαις νίκας συνάπτουσι καὶ μει-
ζόνως ἡμῶν κατεπαίρονται καὶ τὰς εἰς Χριστὸν καὶ τὰς εἰς ἐκκλη-

20 θωτῆρ Α. — 22 δικαιοῦτα Α || Ἰσαίου νβ', 5. — 25 ἐρημώσεως [βδέλυγμα]
Δανιὴλ ψ', 27. ια' 31. ιβ', 11.

σίας βλασφημίας ἐπαύξουσιν, καὶ κατὰ τοῦ Θεοῦ βλασφημοῦσιν
ἀθέμιτα, καὶ τῶν ὅλων κρατεῖν οἱ θεομάχοι φρυάττονται, τὸν
στρατηγὸν αὐτῶν ἀσχετῶς Διάβολον μετὰ πάσης σπουδῆς ἐκμι-
μούμενοι κἀκείνου τὸν τύπον ζηλώσαντες, δι' ὃν ἀπ' οὐρανοῦ
καταβέβληται καὶ σκότος ζοφερὸν ἀποδεδείκται· ἅπερ οὐκ ἂν οἱ μισροὶ 5
διεπράττοντο, οὔτε τοσαύτην ἰσχύϊ προσεκλήσαντο, ὥς τοσαῦτα
πράττειν ἀθέσμως καὶ φθιγγεσθαι, εἰ μὴ πρῶτοι τὸ ὄντορον ἡμεῖς
ἐνυβρίσαμεν καὶ τὴν κάθαρσιν ἡμεῖς ἐμιάνναμεν πρῶτιστοι, καὶ
ταύτῃ τὸν δωροδότην Χριστὸν λευπηθήκαμεν καὶ πρὸς τὴν καθ'
ἡμῶν ὀργὴν αὐτὸν παρωτρύναμεν, ἀγαθὸν τε ὄντα καὶ κακοῖς 10
μὴ ἠδόμενον, φιλανθρωπίαν πηγάζοντα καὶ φθορὰν καὶ ἀπώλειαν
ἀνθρώπων ἰδεῖν οὐ βουλούμενον. Ἄλλ' ὅντως ἡμεῖς τούτων ὅλων
καθεστῆκαμεν αἵτιοι καὶ λόγος οὐδεὶς πρὸς ἀπολογίαν εὐρεθήσεται·
ποιὸς γὰρ λόγος ἢ τόπος ἡμῖν πρὸς ἀπολογίαν δοθήσεται, τοσαῦτα
παρ' αὐτοῦ λαβόντες δωρήματα καὶ πάντα ρυπάναντες καὶ πάντα 15
μισραῖς ἐκμιάναντες πράττεσιν;

12. Ἄλλ' εἴ μοι νῦν ἰκετεύοντι πείθεσθε, πεισθῆναι δὲ πάν-
τως ὀφείλετε, καλῶς ἡμῖν καὶ πατρικῶς συμβουλεύοντι, καὶ λόγοις,
ἀδελφοί, τοῖς ἐμοῖς ὑποκλίνεσθε, μετανοοῖα τὴν τοσαύτην φθορὰν τῶν
κακῶν ἐξίλεωσώμεθα καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκ φυγῆς ἐπιστρέψωμεν 20
ἄλλη γὰρ σωτηρίας ἐλπίς ἡμῖν οὐ διώριστο· οὔτε γὰρ οἰκτιρμῶν
ὦν φυσικῶς καὶ φιλάνθρωπος παρόψεται ἡμῶν τὴν μετάνοιαν, ἀλλὰ
χαίρων εὐθέως προσδέξεται καὶ τῶν δεινῶν ἡμᾶς ἀπαλλάξειεν· διὰ
τοῦτο γὰρ αὐτὰ καὶ προελθεῖν συγκεχώρηκεν, ἵνα, “ἐν κημῷ καὶ
χαλινῷ τὰς σιαγόνας ἡμῶν ἄγξας” καὶ τὸ ἀτίθασον, προσεγγίξειεν 25
αὐτῷ καὶ προσπελάξειεν ποιήσειεν, ἵνα μὴ οὕτω τῆς παρουσίας
ζωῆς ἐξερχόμενοι τὴν συν τῷ κόσμῳ κατάρξις λάβοιμεν, ἀτε-
λευτήτως ἡμᾶς βασανίζουσιν καὶ ἐς αἰὲ δειναῖς ἡμᾶς ταῖς αἰκίαις
ἀलगύνουσιν. Διόπερ, ἀδελφοί, τὸ τάχος περὶ τὴν μετάνοιαν ἐπι-
θράμωμεν καὶ πρὸς τὸ συμπαθὲς αὐτὸν ἐπικλίνωμεν· ἐπικλίνεσθαι 30
γὰρ φιλεῖ πρὸς ἡμᾶς εἰς συμπάθειαν, διὰ τὴν ἔμφυτον αὐτοῦ καὶ

9 δωροδοτεῖν Α. — 10 παρωτρύναμεν Α. — 17 ἀλλ' εἴ μοι Α. — 20 ἐξίλεω-
σώμεθα, ἐπιστρέψωμεν Α. — 25 Χαλιν. κα', 9.

θεικὴν ἀγαθότητα, ἣ διεγείρεσθαι πρὸς ἀπῆγειαν καὶ τῶν ὀρω-
μένων ἡμῖν κακῶν ἐπεξέλευσιν. Εἰδότες οὖν αὐτοῦ τὸ φιλάνθρω-
πον, φιλάνθρωπία πρὸς αὐτὸν ἐπισπεύσωμεν καὶ ἔργοις αὐτὸν
ἀγαθοῖς ἐπευφράνωμεν, φωτεινὰ φοροῦντες ἐνδύματα καὶ περιβό-
5 λαια ψυχῆς λαμπρὰ περικεείμενοι, καὶ φαιδροὶ ὅλοι καὶ ἀσκότιστοι
τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὸν θεωρούμενοι, καὶ ὅλως αὐτοῦ τὴν φαιδρο-
τόκον ἑορτὴν ἑορτάζοντες καὶ πανήγυριν ἄγοντες τὴν πάσης μη-
τέρα λαμπρότητος καὶ πάσης ἀγλαΐας γεννήτριαν, ἵνα καὶ εἰς τὴν
ἐν οὐρανοῖς αὐτοῦ βασιλείαν εἰσέλθοιμεν καὶ τῆς ἐκεῖθεν φωτοφορίας
10 μετάρχοιμεν, ἀπόλαυσιν τὴν ὄντως ἀκράδαντον καὶ μόνην σταθη-
ρὰν καὶ ἀσάλευτον, ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Θεῷ καὶ σωτῆρι τῆς
ἡμῶν ἀσθενοῦς ταπεινότητος, τῷ εἰς τοσοῦτον ἑαυτὸν δι' ἡμᾶς
ταπεινώσαντι καὶ κρινωνοῦς ἡμᾶς τῶν σικείων ὑψωμάτων ποιή-
σαντι· μεθ' οὗ πατρὶ τῷ γεννήσαντι σὺν τῷ παναγίῳ καὶ πάντων
15 κτιστῶν αὐτῷ συνδеспόζοντι πνεύματι καὶ οὐσία θεικῇ βασιλεύοντι
δόξα, τιμὴ, κράτος, μεγαλωσύνη τε καὶ προσκύνησις πάντοτε, νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ΙΧ.

ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩΙ Δ'.

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΑΝΔΡΕΟΥ τοῦ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κρήτης,

συγγραφείς παρὰ Νικήτα τοῦ πανευφύμου πατρικίου καὶ κνέστορος¹.

Κύριε, εὐλόγησον.

1. Οὐ θεμιτόν ἐστιν, οὔτε μὴν ὕσιον, τὰς τῶν δικαίων καὶ
οσίων ἀνδρῶν ἐπὶ γῆς ὑψηλὰς πολιτείας καὶ Θεῷ διὰ καθαρότητα
πλησιαζούσας βυθῷ λήθης καταβαπτίζεσθαι, ἢ τῷ μοδίῳ τῆς
σιωπῆς ἐπὶ πολὺ κατακαλύπτεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν φανερώς
τῆς διηγήσεως ἐπιτίθεσθαι, ὅπως ἐντεῦθεν τῶν καλῶν ἔργων φα- 5
νερουμένων ἢ πρὸς τὸν ἀγαθὸν Θεὸν ἄδυτος ἐξανατέλλῃ δόξα καὶ
κέρδος πολὺ τῆς ὠφελείας τοῖς ἀνθρώποις καλῶς θησαυρίζεται.

¹ Οὗτος ὁ βίος ἐλήφθη ἐκ δύο ἀντιγράφων· τὸ πρῶτον ἀντίγραφον, ὅπερ ὀνομάζω Α, εὑρίσκεται ἐν τῷ 79-ῳ μεμβρανίνῳ κώδικι τοῦ Βατοπεδίου, φῶλλ. 191-195· τοῦτο δὲ τὸ ἀντίγραφον ἐγένετο τῇ δεκάτῃ ἐκατονταετηρίδι· τὸ δ' ἕτερον ἀντίγραφον, ὅπερ ὀνομάζω Β, γενομένον ἔτει 1540-ῳ, εὑρίσκεται ἐν τῷ 148-ῳ κώδικι τῆς μονῆς τοῦ Διονυσίου [Σ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἐλληνικῶν κωδίκων, τ. Ι, σ. 346]. Ἡ ἐπιγραφή ἐν τῷ Α ἔχει οὕτω· «Μετὰ ἰουλίῳ θ. βίος τοῦ ἐναγίου πρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ ἱεροσολυμήτου ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κρήτης· συγγραφείς πατρικίη καὶ πανευφύμου πατρικίου καὶ κνέστορος»· ἐν δὲ τῷ Β « - - - πατρικίου καὶ κοιμιστῆρος καὶ πανευφύμου».

1 θεμιτόν Β, θελήτῳ Α. — 2 οσίων Α, αγίων Β || τὸ ὑψηλὰς ἐλλείπει τῷ Β. — 3 λίθης Α || ἢ τῷ μοδίῳ Α. — 4 μοδίῳ - - λυχνίαν] Ματθ. ε', 15. Λουκ. ια', 33. — 6 θεόν] ἐλλ. τῷ Α || ἐξανατέλλῃ Β. — 7 πρότερον ἐν τῷ Β θησαυρίζεται.

πρὸς τὸ τοὺς σπουδαιότερους τῇ τούτων χρηστῇ μιμήσει τὰ χρη-
στότερα περιποιηθῆναι. Οὐκοῦν δικαίως ἐπὶ τὸν παρόντα λόγον
ὡς εὐγνώμονες ἀπιδόντες, ἵνα καὶ ἡμεῖς ταυτὸν ἐκείνοις πάθωμεν,
οἷς οὐκ ἔστιν ἔπαινος, τὸ μὴ τοὺς ἀξίους ἀξίως ἐγκωμιάζειν, τὸ
5 φῶς τὸ ἐκ τοῦ φωτός, Χριστόν, ἐκτενῶς ἐπικαλεσάμενοι, τὸν τοῦ
πατρὸς συνάναρχον καὶ τοῦ παναγίου πνεύματος συναΐδιον, τὸν
ἕνα τῆς μίας τρισηλίου θεότητος, τὸν πληροῦντα τὰ πάντα χρη-
στότητος, τὸν ἐπιχορηγοῦντα σοφίας ὁρηήματα καὶ ἀρχοῦσαν τοῖς
πᾶσι γινῶσιν ἅπαντα, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰς αὐτοῦ μεγαλοδωρεάς
10 τοῦ λέγειν ἐμπληθεύοντες, τῆς τοῦ ὁσίου πατρὸς Ἀνδρέου τοῦ γε-
γονότος ἀρχιεπισκόπου τῆς Κρητῶν φιλοχρίστου νήσου ἐναρέτου
καὶ ὑψηλῆς πολιτείας ἀπαρξώμεθα διηγήσεως.

2. Γονέων μὲν οὗτος θεοφιλῶν καὶ εὐλαβῶν γέγονε τέκνον,
Γεωργίου καὶ Γρηγορίου προσαγορευομένων, ὧν ἡ πολιτεία συνέ-
15 ὄραμε τοῖς ὀνόμασιν· ἀμφοτέροι γὰρ ἐπιμελῶς χρηγορήσαντες ἐν
ἔργοις ἀγαθοῖς, Θεοῦ γεώργιον ὠφθησαν καὶ δικαιοσύνην αὐτῷ
ἐκαρποφόρησαν. Δαμασκὸς δὲ πόλις αὐτοῖς, οὐδὲν δυτικὸν ὡς ἐξ
ἐχθρῶν ἀπίστων εἰσάγουσα, ἀλλὰ μία τῆς Ἀνατολῆς τυγχάνουσα,
πρὸς ἀνατολὴν πίστεως αὐτοῖς ὀρθοδόξου μηρὲν κατασκευάσασα·
20 ἐν ἣ καὶ ὁ τούτων γόνος, μᾶλλον δὲ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, ἐξ ὁσφύος
αὐτῶν προῆλθεν· ἐχρῆν γὰρ ἐκ ρίζης ἀγαθῆς ἀγαθὸν καὶ κλάδον
ἀναβλάσκειν. Καὶ σιγὴ μὲν αὐτῷ γλώσσης ἀπὸ γεννήσεως καὶ
μέχρι χρόνων ἐπὶ οἰκονομικῶς παρὰ Θεοῦ ἐπιτίθεται, ὅπως ἂν
ἐγκράτειαν γλώσσης ἐκ νεότητος ἐκμανθάνων ἡλικίας Θεῷ μυστικῶς
25 ὡς τὸ Μωσέως ἐντυγχάνῃ στόμα καὶ αἶρη ζυγὸν ἐκ νεότητος
αὐτοῦ· καὶ καλῶς τῷ ἀρότρῳ ἑαυτὸν ἐπιτίθῃ καὶ εἰς τὰ ὕπι-
σθεν οὐκ ἐπιστρέφεται, ἀλλὰ τούτων ἐπιλανθάνεται τοῖς ἔμπρο-
σθεν ἐκτεινόμενος, ὅπως ἂν τὰ τῶν ἔργων αὐτοῦ νεώματα καὶ
γεώργια εἰς ἑκατὸν εὐθηνούντα τῷ Θεῷ παραστήσῃ. Ὁκταετοῦς
30 δὲ αὐτοῦ γεγονότος, ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὡς ἦν αὐτῷ μετὰ τῶν

1 τὸ τοῦσ σπουδαιότερους A. — 6 ἄγιος B. — 10 τὸ πατὴρ ἐλλ. τῷ B. —
12 ἀπαρξώμεθα A. — 25 αἶρει A || ζυγόν] Matθ. ια', 29. — 26 ἀρώτρῳ A ||
Λουκᾷ θ', 62. — 29 ἑκατόν] Matθ. ιγ', 23.

αὐτοῦ γονέων καὶ προτέρως ἔθος ἐν τῇ ἀγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ
 παραγίνεσθαι, κάκεισε τὴν θείαν ἐκτελεῖν λειτουργίαν, μετὰ τὴν
 μετάληψιν τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σώματος καὶ αἵματος τῆς ἐν-
 σάρκου οἰκονομίας τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ τοῦτον φωνὴν ἑναρθρον κατὰ τὸν ἴδιον καιρὸν ἀφεῖναι, 5
 ὡς τῶν ἐπτά ἐτῶν τὴν σιωπὴν τῶν ἐπτά ἡμερῶν τοῦ παρόντος βίου
 αὐτῷ προτυπουμένων τῆς ἐν ἡσυχίᾳ χρηστῆς διαγωγῆς· τὸ δὲ φωνὴν
 αὐτὸν ἐν τῷ ὑγδότη ἀφεῖναι χρόνῳ τὴν ὑγδότην καὶ πρώτην ἀνέσπερον
 ἡμέραν τῆς μελλούσης ἀπεραντοῦ ζωῆς δηλοῖ, ὡς διὰ τῶν ἔργων
 αὐτοῦ τῶν καλῶν μετὰ Θεοῦ διὰ παντὸς ὧν Θεῷ ἔσεται λαλῶν. 10

3. Παρευθὺς οὖν ἐκδιδαχθεὶς δεόντως τὰ περὶ γράμματα, ἐν συ-
 νέσει πολλῇ διαπρέπων, τοῖς ὑψηλοτέροις ἐπιβαίνει μαθήμασι· γραμ-
 ματικῆς τὸ κάλλιστον πρὸς σοφωτάτην παιδευσιν ἑαυτῷ συλλέξας,
 ὥσπερ μέλισσα τὰ ἀρμόδια πρὸς ἐργασίαν εὐχρηστα ἐπιλέγεται
 ἄνθη, καὶ προσάγεται παρὰ τῶν αὐτοῦ θεοφιλῶν γονέων ὁ παρὰ 15
 τοῦ Θεοῦ καλούμενος πρὸς πᾶσαν θεοσεβειαν εὐσεβὴς οὗτος νεα-
 νίας, κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἡλικίαν, τῇ ἀγιωτάτῃ τῶν Ἱερο-
 σολύμων ἐκκλησίᾳ τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἀναστάσεως, ὅπως
 ἐνθὺν αὐτῷ ἢ τῶν παθῶν νέκρωσις, ὡς τῷ ζωοποιῶντι Θεῷ μέλ-
 λοντι ζῆν, περιποιηθῇ. Καὶ παρὰ Θεοδώρου τοῦ ἐν τοῖς ζῶσι 20
 τότε τῶν ἐκεῖσε ὄντος πατριάρχου, τανῦν δὲ ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ,
 δεχθεὶς καὶ ἀποκαρεὶς καὶ τῷ ἱερῷ ἀποκληρωθεὶς καταλόγῳ, τῇ
 τῶν τριχῶν ἀποβολῇ τὰ τερπνὰ τοῦ βίου ὡς ρευστὰ συναπεβά-
 λετο καὶ τῷ ἱερῷ στεφάνῳ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς ταῖς κατὰ Θεὸν
 ἀρεταῖς τὴν ψυχὴν ἐστεφάνωσε· καὶ ἦν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ταῖς 25
 θείαις προσκαρτερῶν Γραφαῖς καὶ τὴν ἐκ αὐτῶν ψυχικὴν καρπού-
 μενος ὠφέλειαν, προκόπτων ἐν χάριτι καὶ ἀναβάσεις ἀγαθῶν
 ἐν καρδίᾳ τιθέμενος· καὶ Θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ, τὸν ἑαυτοῦ
 δοῦλον ἐλευθερῶν ἐκ πάσης πονηρᾶς ἐνεργείας, καὶ δι' ἐπαινου-
 μένην κατήφειαν καὶ μεγίστην εὐλάβειαν τῇ τῶν εὐλαβῶν τοῦ 30

5 ἀφῆσαι A. — 8 ἀφῆσαι A. — 10 ἔσειαι B. — 11 παρευθὺ A. — 12 τοισυ-
 ψηλοτέροις A. — 16 οὗτος] ἐλλείπει τῷ B. — 19 νέκρωσις A. — 22 ἀποκληρω-
 θεὶς A. — 23 συναπεβάλλετο AB. — 27 ἀναβάσεις ἂ. ἐν καρδίᾳ Ψαλμ. πγ', 6.

αὐτοῦ Πατριαρχείου νοταρίων τετίμηται τάξει. Τοῦ δὲ προειρη-
 μένου τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχου θαυμάζοντος τὸ ἐν πᾶσι
 νηφάλεον αὐτοῦ καὶ πρὸς ἅπαντας ἐπεικὲς καὶ χαρίεν, περὶ τὰ
 ἔσχατα τῆς αὐτοῦ ζωῆς μετακαλεσάμενος Θεόδωρον τὸν θεοφιλέ-
 5 σταν αὐτοῦ οἰκονόμον, θεόντως αὐτῷ προσέταξεν ἐκκλησιαστικὸν
 τὸ οἰονοῦν πρᾶγμα μετὰ τελευτὴν αὐτοῦ ἄνευ γνώμης καὶ βουλῆς
 τοῦ εὐσεβοῦς τούτου καὶ φιλοθέου ἀνδρὸς μὴ διοικηθῆναι, ἀλλὰ
 πάντα μετὰ συναινέσεως αὐτοῦ πράττειν· τοῖς γὰρ μυστικοῖς ὀφθαλ-
 μοῖς ὡς πνευματικὸς ἑώρα φανερώς τὰ τοῦ πνευματικοῦ τούτου
 10 κατορθώματα, καὶ νέος ὢν τῇ ἡλικίᾳ παλαιῷ τῷ φρονήματι τοὺς
 ἐν παλαιότητι χρόνων ὡς νέους ὑπερενίκα, καὶ γέγονε τῶν ἐκκλη-
 σιαστικῶν πραγμάτων ὑπέρμαχος, ὅπλοις ἀριστεύων τῆς εὐσεβείας
 καὶ τῆς χρηστῆς διοικήσεως ἐγείρων τὰ τρόπαια καὶ τοῦ οἰκο-
 νομοῦντος ἀνδρὸς γέγονεν ἀντιλήπτωρ καὶ βακτηρία ἔμφυχος, ἐν
 15 τῇ εὐθείᾳ τῶν πραγμάτων διοικήσει τοῦτον ὁδηγῶν. Καὶ μοναχὸς
 μὲν ἦν ὁ μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεοῦ δοῦλος πολλοστός ἐν ἀγαθοῖς,
 τοῖς ἱερεῦσιν ὅσια πάντα ἐπιδεικνύμενος, τοῖς πτωχοῖς πλουσίως
 διαρκῶν, ὀρφανῶν πατήρ, καταπονουμένων ἐκδίκητης, λυπουμένων
 χαρμονή, ἀθυμούντων ἀνατολή παραμυθίας, καὶ τοῖς πᾶσι τὰ
 20 πάντα ἀποστολικῶς διὰ Θεὸν γέγονε, παρὰ πάντων ἐν πᾶσι
 θαυμαζόμενος.

4. Τῆς δὲ ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ἑκτῆς συνόδου ἐν τῇ θεο-
 φυλάκτῳ καὶ βασιλίδι πόλει, ὡς κεφαλῇ τοῦ σώματος τυγχανούσῃ
 τοῦ παντὸς χριστιανικωτάτου πολιτεύματος, εὐσεβῶς χροτηθείσης
 25 ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ τότε ἐν τοῖς ζώσιν ὄντος ὀρθοδόξου τῶν
 χριστιανῶν βασιλέως, τοῦ πατρὸς Ἰουστινιανοῦ, καὶ τὰ τῆς κακο-
 δουλίας ζιζάνια τῇ ὀρεπάνῃ τῶν εὐσεβῶν ἐκ ριζῶν ἀποτεμνούσης,
 καὶ τὸ περὶ δύο φύσεων καὶ θελημάτων καὶ ἐνεργειῶν ἐπὶ τῆς
 ἐνσάρχου οἰκονομίας τοῦ ἐνὸς τῆς ἁγίας καὶ ζωαρχικῆς τριάδος

1 πατριάρχου Α. — 3 ἐπεικὲς Α || χαρίεν Α, χάριεν Β. — 9 πνευματικῶς
 Α. — 13 ἐγείρων Α, ἐγχειρῶν Β. — 15 εὐθεία Α, θεία Β. — 16 ὁ Α, ὅτι Β ||
 πολλοστός Α, πιστός Β. — 19 παραμυθίας Α. — 20 Κορινθ. 1, 9, 22. —
 23 ὄντως Α.

κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καλῶς ὀρισάσης, καὶ πρὸς θεραπείαν
τοῖς τὰ ἐναντία τούτων κακοδόξως νοσοῦσιν θεοφιλῶς ἐκφωνησάσης,
ὡς ἀπανταχοῦ ταῖς ἀγιωτάταις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις τῶν παρὰ
τῆς εἰρημένης ἀγίας ἐκτῆς συνόδου θεοπρεπῶς θεσπισθέντων καὶ
κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων ἐγγράφως παρὰ τοῦ βασι- 5
λέως ἀποσταλέντων, καὶ πάντων τῶν ἐκεῖσε συναχθέντων ἐπὶ
τοῦτο, ἱερέων τε καὶ θεοφιλῶν ἀνδρῶν, καὶ μετὰ πολλῆς χαρᾶς
ἀσπασαμένων τὰ τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων συγγράμματα, καὶ πᾶ-
σαν φλόγα κακοδόξου διΐψης ἀποσβεσάντων, ὡς ἐκ πηγῆς τῆς
ὀρθοδοξίας κορροσθέντων αὐτῶν τὰ νόματα, τὸν προκειμένον ἡμῖν 10
ἄνδρα, τὸν ἄξιον τοῦ Θεοῦ δοῦλον, εἰ καὶ ἐν ἡλικίᾳ νέα ὑπῆρχε,
μεγάλως διὰ τὴν σεμνότητα τῶν τρόπων ἐπιλεξάμενοι καὶ τούτω
ἐγχειρίσαντες καὶ ἐμπιστεύσαντες τὰ τῶν εἰρημένων εὐσεβῶν δογ-
μάτων ἀντίγραφα, ἤγουν τῆς ὀρθῆς αὐτῶν πίστεως τὴν ὁμολογίαν,
μετὰ καὶ δύο εὐλαβῶν γερόντων τοῦτον πρὸς τὸν αὐτὸν ἀνέπεμψαν 15
εὐσεβέστατον βασιλέα· τοῦ δὲ αὐτοῦ βασιλέως πρὸς τὴν κρείττω
μετατεθέντος ζωῆν καὶ τὸν φθαρτὸν τοῦτον καταλείπόντος βίον, τὰ
τῆς βασιλείας διαδέξασθαι σκῆπτρα τὸν αὐτοῦ υἱὸν Ἰουστινιανόν,
ᾧτινι καὶ τὰ λεχθέντα τῆς εὐσεβείας ἀπεκόμισεν ἀντίγραφα ὁ εὐ-
σεβῆς οὗτος καὶ Θεῷ προσωκειωμένος ἀνὴρ· καὶ παρὰ τοῦ εἰρη- 20
μένου ὀρθοδόξου βασιλέως Ἰουστινιανοῦ τὰς περὶ τῆς ἀποδοχῆς
εὐσεβεῖς αὐτοῦ δεξάμενος κεραίας, καὶ ταύτας ἐμπιστεύσας τοῖς
μετ' αὐτοῦ συναπολυθεῖσιν, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς κατοικοῦντας τὰ
Ἱεροσόλυμα, ἐξ ὧν καὶ ἀνεπέμφθη.

5. Μένει οὖν ἐν ὄροις τοῦ καλοῦ ὁ πρὸς πᾶσαν ὁδὸν σωτη- 25
ρίας ἐκτρέχων· τοῦ γὰρ Θεοῦ καὶ δεσπότου περὶ τοῦ ἰδίου
δοῦλου κρείττονι τι προβλεψαμένου κατὰ πρόφασιν εὐχρηστον,
τὴν ἀπὸ τῆς τῶν ἐχθρῶν γῆς μετάθεσιν, ὡς ἀπὸ Ἱερικῶ εἰς
Ἱερουσαλήμ, τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων τούτω συμφερόντως χαρί-

1 ὀρισάσης A. — 2 κακοδόξως νοσοῦντων B. — 11 νέα] ἑλλ. τῷ A. — 13 ἐγχει-
ρίσαντες A, ἐγχειρώσαντες B. — 17 καταλείποντος A. — 18 υἱὸν αὐτοῦ B. —
20 οὗτος] ἑλλ. τῷ B || προσοικειωμένος A. — 25 ὁδὸν σωτηρίας] Παρ. 15', 17. —
27 προβλεψαμένου B || εὐχριστον A, εὐχάριστον B.

ζεταί· ἐν ἣ καθίσας καὶ δύνανται χάριτος, ἀποστολικῶς εἶπεῖν, ἐξ
 ὕψους ἐνδοθύσκειται, ὡς μαθητῆς τῶν μαθητῶν καὶ διδασκάλων
 τῆς ὅλης οἰκουμένης καὶ μιμητῆς τῶν κατορθωμάτων καὶ τῆς
 θείας αὐτῶν διδασκαλίας. Τῇ γὰρ σαγήνῃ τῶν πρὸς διόρθωσιν
 5 λόγων αὐτοῦ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων πνευματικῶς ἀγρεύσας, τῷ
 Θεῷ λογικὸν προσήγαγεν ὀψώνιον· ἐν ἡσυχίᾳ γὰρ ἐπὶ πλείστους
 χρόνους διάγοντος αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ ἰδίῳ σχολάζοντος κελλίῳ, οὐκ
 ἐπὶ πολὺ τοῦτον ὁ Θεὸς ἠρδόκησεν ἀποκρύπτεσθαι, ἀλλὰ πρὸς
 ψυχικὴν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πλησίον ὠφέλειαν τοῦτον ἐφάνερωσεν, ὅπως
 10 αὐτὸς ὑπὸ ἄλλων ὠφεληθῇ, ἄλλους ὠφελῶν. Τὰ τῆς αὐτοῦ τοίνυν
 χρηστῆς διαγωγῆς διαγινώσκειται τῷ τότε βασιλεῖ κατ' οἰκονομίαν
 τοῦ ἄνω βασιλέως, τοῦ βασιλεύοντος τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων, καὶ
 προχειρίζεται διάκονος, κατὰ βασιλικὴν πρόσταξιν, ἐν τῇ Μεγάλῃ
 τοῦ Θεοῦ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, μεγάλως ἐν τῇ ιερατικῇ τῶν δια-
 15 κόνων διαπρέπων τάξει, ὥστε καὶ πρεσβυτέρους τὸ ἐν νεότητι
 αὐτοῦ ὑπὲρ γέροντας θαυμάζειν φρόνημα· καὶ μετ' ὀλίγον ὁ πολλὸς
 ἐν διδασκαλίαις πατὴρ γίνεται πατὴρ ὀρφανῶν, τὴν τοῦ εὐαγoust
 Ὀρφανοτροφείου ἐμπιστευθεὶς φροντίδα, καὶ ὡς εὐγενῆς ταῖς κατὰ
 Θεὸν ἀρεταῖς καὶ φιλόπτωχος πλούσιος καὶ τὴν τῆς εὐσεβοῦς
 20 διακονίας τῶν Εὐγενίου διοικήσιν· καὶ τὸ στενὸν τῶν δύο τούτων
 τόπων ὁ τῆς τριάδος μύστης εἰς πλατυσμὸν πολλῶν ἀγαθῶν πα-
 ραχρῆμα μετήγαγεν, εὐχαῖς τε καὶ χρηστῇ διοικήσει· τὰ κάτω
 κείμενα δεόντως ἀνύψωσε, τοῦ μὲν ἐνὸς εὐαγoust τόπου τὸν ὀρ-
 φανισμὸν ὀρφανίσας τῇ χρηστῇ καὶ πατρικῇ ἀντιλήψει, τοῦ δὲ
 25 ἐτέρου εὐαγoust οἴκου ἐν πλάτει τὴν στένωσιν ἀποδιώξας καὶ τῷ
 ἀδιαλείπτῳ ἐπισιτισμῷ τοὺς πτωχοὺς διατρέψας, ὡς ἄλλος σώφρων
 Ἰωσήφ, οὐκ ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλ' ἐν ταῖς οἴκοις τοῦ Θεοῦ τοῖς πένησιν
 ὡς ἀδελφοῖς καταφανείς. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ὡς ἐκ δυνάμεως εἰς δύναν-
 μιν πορευόμενος καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μετερχόμενος, ὡς ἐκ Θεοῦ

1 καὶ καθίσας B || Λουκ. ιδ' 49. — 4 σαγήνη - ἀγρεύσας] Ματθ. ιγ', 47. — 6 οὐρο-
 μιον A. — 7 σχολιάζοντι B. — 8 ἐρδόκησεν A. — 10 ὠφελεθῇ A || τὰ τῆς] ταύτης A. —
 11 τότε] ἢ A. — 18 εὐγενεῖς A. — 22 τα] ἐλλ. τῷ A. — 24 ὀρφανήσας A. —
 28 ἐκ δυν. εἰς δύνανται] Ψαλμ. πγ', 8. — 29 ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν] Κορινθ. 2, γ', 18.

καλούμενος, αὐτός δὲ διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην παραιτούμενος, ὁ
πτωχὸς τῷ πνεύματι διὰ τὴν οὐρανῶν βασιλείαν καὶ μὴ θέλων
τοῖς ὑψηλοτέροις ἐπιβαίνει, ψηφισθεὶς προσφόρως ὑπὸ ἄξιων ὡς
ἄξιος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Κρητῶν φιλοχρίστου νήσου.

6. Καὶ ἀποκαθίσταται ἐν τῷ ἐτοιμάσθῃν αὐτῷ παρὰ Θεοῦ 5
τῆς ἀρχιεπισκοπῆς θρόνων, δεχθεὶς παρὰ τοῦ ἐκείσε παντὸς ἱερα-
τικοῦ τάγματος καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ μετὰ χαρᾶς μεγάλης
ὡς ποιμὴν εὐσεβείας, τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτῷ λογικὰ πρόβατα ὡς
ἐν μάνδρᾳ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κατασφαλιζόμενος καὶ ῥάβδῳ
δυνάμειως τῷ ὄπλῳ τοῦ ζωοποιοῦ πάθους, σταυρῷ, ἐπιθεξίως τοὺς 10
εὐωνύμους καὶ νοητοὺς ἀπελαύνων θήρας, καὶ τῇ σφενδόνῃ τῶν
ἀδιαλείπτων ευχῶν τούτους σφοδρῶς κατατραυματίζων διὰ τὴν
ἐπιτεθεῖσάν αὐτῷ μεγίστην τῆς ἱερωσύνης ἀρχήν, ὡς γινώσκων
τὸ ἐπικείμενον βᾶρος τοῖς ἐμπιστευομένοις λογικὴν τοῦ Θεοῦ ποί-
μνην. Καὶ λόγον τῷ λαῷ προσεφώνησε, δι' αὐτοῦ φανερώς δει- 15
κνῶν τὸ ὡς εἴρηται ἐπικείμενον τοῖς ἱερεῦσι φορτίον· τὸ γὰρ
τῆς πρώτης ἡσυχίας ἐνάρητον ἔπειθεν αὐτὸν λυπεῖσθαι, οἷα ζη-
μίαν ὑπομενηκίτα, ὡς ἐννοοῦντος αὐτοῦ θησαυρόν, τὸ ἰδιάζειν,
ἀπολωλεκίνα· ὁ δὲ διδοὺς λόγον ἐν ἀνοίξει στόματος Θεοῦ
Λόγος καὶ διὰ τοῦ προφήτου Δαυὶδ φθεγγόμενος "πλάτυνον τὸ 20
στόμα σου καὶ πληρώσω αὐτό", αὐτὸς, ὡς προειδὼς τὴν σοφίαν τῆς
καρδίας μελέτην τοῦ θεσπεσίου τούτου ἀνδρός, μᾶλλον τὸ στόμα
αὐτοῦ πληρώσας συνέσεως, τοῦτο πρὸς δοῦσαν ἐπλάτυνε τῆς αὐ-
τοῦ μεγαλειότητος. "Οθεν καὶ ἐγκωμίων λόγους διαφόρους πρὸς
τὴν πανάμωμον καὶ πάσης κτίσεως ὑπερτέραν, τὴν παρθένον κατὰ 25
φύσιν καὶ ὑπὲρ φύσιν μητέρα τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Θεοῦ ἀλη-
θινοῦ, μετὰ πάσης εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως ἐξέθετο, εἶτα δὲ
καὶ εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀποτομήν Ἰωάννου τοῦ προδρόμου
καὶ βαπτιστοῦ καὶ ἐτέρων ἁγίων καὶ ὁσίων πατέρων.

2 πτωχὸς τῷ πνεύματι] Ματθ. ε, 3. — 3 ὑψηλοτέροις A || ψηφισθεὶς οὖν B. —
5 καὶ] ἐλλ. τῷ B || ἐτοιμασθέντι A. — 9 ῥάβδῳ δυνάμειως] Ψαλμ. ρθ', 2. — 11 σφεν-
δόνη A. — 17 πρόην A || λοιπεῖσθαι A || οἷαν B. — 19 ἀπολωλεκίνα A || διδ.
λόγ. ἐν ἀνοίξει στόματος] Ἐφεσ. ε', 19. — 20 Ψαλμ. π', 11. — 21 αὐτῷ A. —
22 ἀνδρὸς τούτου B. — 22 23 Ψαλμ. πρ', 4.

7. Ὡς οὖν ἑαυτὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ἐξ ἔργων ἀγαθῶν ἐργασάμε-
 νος, κατὰ Παῦλον τὸν ἅγιον ἀπόστολον καὶ μαθητὴν τοῦ Κυρίου
 καὶ τῶν περάτων διδάσκαλον, τὸν εἰπόντα ναὸν Θεοῦ εἶναι τὸν
 ἄνθρωπον, ναὸν ἐκ νέας εὐπρεπῶς ὠκοδόμησε τῆς παναχράντου
 5 καὶ πανυμνήτου θεοτόκου Μαρίας, τοῦ ἐμφύχου καὶ ἡγιασμένου
 τοῦ Θεοῦ Λόγου ναοῦ, Βλαχέρνας τὸν τοιοῦτον παρ' αὐτοῦ οἰκο-
 δομηθέντα ναὸν ὀνομάσας, ἱερεῖς λειτουργοὺς ἐκ τοῦ μοναχικοῦ
 σχήματος ἐν αὐτῷ πρὸς ὑμνωδίαν καὶ ᾠδολογίαν Θεοῦ θεοπρε-
 πῶς ἐγκαταστήσας, εἰς ἀντίδωρον τῶν μεγαλοδωρεῶν καὶ ἀντιλή-
 10 ψεων τῶν εἰς αὐτὸν παρὰ τῆς τοῦ Θεοῦ πόλης προελθόντων· κα-
 λῶ δὲ τὸ καλὸν ἐποικοδομῶν καὶ ἀγαθὰ ἐπ' ἀγαθοῖς καὶ ἡμέ-
 ραν τιθέμενος—οὗ γὰρ ἦν αὐτῷ σχεδὸν ἡμέρα μὴ δικαιοσύνης
 φῶς ἐξ ἔργων ἀνατέλλουσα—, ὡς τὸν πλησίον εὐεργετῶν καὶ Θεῷ
 ἐνθεν ἐγγίζων, τοῖς σωματικοῖς ἅμα καὶ ἐξ ἐνδείας νοσοῦσιν
 15 οἶκον παραμυθίας καὶ ἰατρείας ἐκ νέας ὁ παλαιὸς οὗτος καὶ ἐν
 κατορθώματι γεγηρακῶς συνεστήσατο, τὸν καλούμενον Ξενῶνα,
 πᾶσαν αὐτάρκειαν χρείας διὰ Χριστὸν ἐξ οἰκείας ἐπιδόσεως παρα-
 σχών, ὡς τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ ἐν ἡλαρότητι προσφέρων καὶ ὡς
 τὸ τῆς σοφίας ρητὸν ὁ σοφώτατος οὗτος ἐκμαθὼν καὶ γινώσκων,
 20 τὸ "ἐν ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι"· καὶ
 διακονίαν ὡς πτωχὸς τῷ πνεύματι τοῖς πτωχοῖς διακονῶν κατε-
 σκεύασε καὶ ἐν νιπτῇρι βάλλει ὕδωρ, τὴν ἐξ οἰκείων χρημάτων
 ὡς ἐξ ἀγγείων ἐπιχέων τῷ τόπῳ τῆς χρείας αὐτάρκειαν· καὶ
 τὴν ὀρθὴν διεξωσμένος ὥσπερ λέντιον πίστιν, ἐξ ἀμφοτέρων οὐχί
 25 πόδας μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἀποπλύνας καὶ
 ἐκμάζας ἀπελεύκανε. Πιστὸς οὖν ἱερεὺς ὢν τοῦ μεγάλου ἱερέως
 καὶ τοὺς οὐρανοὺς διεληλυθότος, ὡς ἐν θυσιαστηρίῳ τῇ ἑαυτοῦ
 ψυχῇ δεκτὰ τῷ Θεῷ καὶ ἡμέραν θύων, καὶ τοὺς ἡμελημένους
 ἐπιμελῶς ἀνεκτίσατο ἐκκλησιαστικοὺς ναοὺς, καὶ ὅσα τούτοις πρὸς

1 τοῦ] ἑλλ. τῷ B || ναὸν τοῦ Θεοῦ] Κορινθ. 1, γ', 16. ε', 16 || ἐξ ἔργων ἀγαθῶν]
 'Εφεσ. 3', 10. Κολοσ. α', 10. Τιμοθ. 1, 3', 10. — 6 βλαχέρναις B. — 7 ὀνομά-
 σας A. — 12 δικαιοσύνης φῶς] πρὸβλ. Σοφ. Σόλσμ. ε', 6. — 13 τῶν B. — 14 τὸ
 ἐνθεν ἐλλείπει τῷ B. — 17 ἐπιδόσεως A. — 20 Παραμ. ιε', 27. — 21 πτωχὸς τῷ πνεύ-
 ματι] Ματθ. ε', 3. — 24 οὐθῆν A, ὕσφην B. — 28 ἡμελημένους A. — 29 ἀνεκτίσατο A.

κόσμον ἱερῶν χειμηλίων ἀρμόδιον ὁ παγκόσμιος οὗτος παρασχών, εὐπρεπῶς αὐτοὺς κατακόσμησεν.

8. Τί δὲ διὰ τὸν ἑαυτοῦ δοῦλον καὶ φίλον ὁ Θεὸς τοῖς πολεμίοις ἐχθροῖς πεποίηκεν; Οἱ γὰρ ἀλιτῆριοι Ἀγαρηνοὶ ἐν θαλάσῃ τὸ ὄρημα αὐτῶν θέμενοι, διὰ πλῆθους σκαφῶν ἐν τῇ φιλο- 5 χριστῷ Κρητῶν νήσῳ ἐκμανῶς ἐπέστησαν, ὥπως αὐτοὺς ὡς κατακρίτους ἢ τοῦ Θεοῦ κρίσις διὰ τὰς ἀδικούς αὐτῶν κατὰ τῶν χριστιανῶν ἐπιβάσεις καὶ ἐν Κρήτῃ καταδικάσῃ· τῷ γὰρ ὀχυρώματι τῷ προσαγορευομένῳ Τοῦ Δριμέως, ἐν ᾧ πρὸς τὸ σὺνηθεῖς ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ποιμαινομένου χριστιανικο- 10 τάτου λαοῦ διὰ τὰς ἐχθρικὰς ἐπιβάσεις εἰσῆρχετο, οἱ βάρβαροι πρὸς πολιορκίαν παρακαθίσαντες καὶ πολλὰς μηχανὰς πρὸς παράταξιν πολέμων ἐν αὐτῷ ἐπιδειζάμενοι, τὸ ἄπρακτον ἑαυτοῖς περιποιήσαντο, ζημίαν τὴν ἰδίαν κατάλυσιν ἀντὶ κέρδους τῆς αἰχμαλωσίας οἰκειωσάμενοι, ἐκ βελῶν τῶν εὐχῶν τοῦ πρὸς Θεὸν ὡς 15 τῶτον τὸ ὄμμα τείνοντος ἱερέως πολεμηθέντες.

9. Τοιοῦτον τὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον ὁ Θεὸς περιδοξον ἀναδείξας, καὶ λοιμικῆς νόσου τῷ λαῷ τῆς κατ' αὐτὸν νήσου ἐπελθούσης καὶ ἀνομβρίας κατὰ παιδευσιν Θεοῦ ἐπιπεσούσης, τὸν μὲν ὑετὸν παρὰ Θεοῦ ἐξηγεῖτο τῇ διψῶσῃ γῇ καταπεμφθῆναι αὐτὸς ἀπαύ- 20 στως καὶ ἀχορέστως, ὡς διψῶν τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, ὄμβρους θακρῶν αὐτῷ προσφέρων καὶ παρ' αὐτοῦ τὰ τῶν αἰτήσεων κομιζόμενος, καὶ ὥσπερ ἐμπλάστῳ ταῖς πολλαῖς νηστεαῖς καὶ ἀνυστά- κτοις ἀγρυπνίαις καὶ ἀδιαλείπτοις εὐχαῖς κεχρημένος, τῇ θεηλάτῳ προσέφερε νόσῳ καὶ τὴν ἰατείαν ἔλαβε παρὰ τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν τραυ- 25 ματισθέντος καὶ ἰασαμένου τὰ ἀνίατα πάθη Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος καὶ λυτρωτοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ ὅλοις ὅλος ἦν τὰ πρὸς Θεὸν δι' ἰκεσιῶν μεσιτεῶν καὶ ἀβλαβεῖς διαφυλάττων, νοσητέων ἅπαντας καὶ καθοδηγῶν τῶν μὲν φάουλων ἀπέχεσθαι πράξεων καὶ τοῦ εὐ

2 αὐτοῦς] ἑλλ. τῷ B. — 4 ἀλιτῆριοι ἀγαρηνοὶ A. — 6 ἐκμανῶς B || κατακρίτοις A. — 7 τῶν] ἐλλείπει τῷ B. — 10 ποιμαινομένου AB || χριστιανικοῦ A. — 12 παρακαθίσαντες AB. — 15 τὸν Θεόν B. — 17 λοιμικῆς A. — 20 ἐξηγεῖτο A. — 24 προσενχαῖς B || θεηλάτῳ A.

ποιεῖν ἀντέχεσθαι καὶ τὴν βασιλικὴν τῶν θείων ἐντολῶν πορεύε-
σθαι τριβὸν, τὴν εἰσάγουσαν εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν.
Χρείας δὲ οὕτω καλεσάσης, ὥστε ἀνελθεῖν αὐτὸν ἐν τῇ θεοφυ-
λακτῷ πόλει καὶ βασιλίδι τῶν πόλεων, πολλοὶ πρὸς αὐτὸν ὠφε-
5 λείας χάριν ἀόκνως παρεγίνοντο, καὶ οἱ μὲν τὸ πρᾶον αὐτοῦ κα-
θορῶντες, τὸ θυμῶδες καὶ ὀργίλον ἐξ ἑαυτῶν ἀποδιώκοντες, ἐν
γαλήνῃ διετέλουν, ἄλλοι δὲ τῷ ὑετῷ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ τὰς
καρδίας καταρδευόμενοι δικαιοσύνην ἐκαρποφόρου Θεῷ· καὶ στρα-
τευόμενοι πρὸς αὐτὸν παραγινόμενοι, καὶ παρ' αὐτοῦ καλῶς διδα-
10 σκόμενοι ἀρκεῖσθαι τοῖς ὀφωνίοις αὐτῶν καὶ μὴ διασείειν τινά, τὸ
ἀναδίκητον ἔνθεν προθύμως κατησπάζοντο· καὶ πένητες παρ' αὐτοῦ
ἐν πλάτει διατρεφόμενοι πλουσίως τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν
ἀνεπεμπον.

10. Εἶτα λοιπὸν τὸ τέλος τῆς προσκαίρου αὐτοῦ ζωῆς ὡς
15 πρὸς ζωὴν τὴν αἰώνιον παρὰ Θεοῦ καλουμένου, καὶ ἡ ἐντεῦθεν
μετάστασις μυστικῶς αὐτῷ ἄνωθεν φανεροῦται, καὶ προλέγει ταύ-
την τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ ἐναρέτοις ἀνδράσιν, ὡς ἐν τῇ μητρο-
πόλει αὐτοῦ ἔτι ζῶν οὐ μὴ παραγένηται· καὶ μετὰ χαρᾶς πάντας
περιπτυσσόμενος καὶ ἐν φιλήματι ἀγίῳ κατασπασσάμενος ἀπέλυσεν
20 ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τὴν νῆσον τὴν οὕτω καλουμένην
Μιτυλήνην καταλαβὼν προσώρμισε, οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ
πρόνοιαν, ἐν τόπῳ λεγομένῳ Ἐρισσῷ, ὡς τὴν ἐκεῖσε κατάπαυσιν
αἰρετισσάμενος. Ὡς οὖν τὴν πίστιν καλῶς τηρήσας καὶ τὸν πνευ-
ματικὸν δρόμον δεόντως ἐκτελέσας ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκεῖσε
25 κεκοίμηται, τὴν ψυχὴν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος παραθέμενος καὶ
πρὸς αὐτὸν τὰς ἐντεύξεις ὑπὲρ ἡμῶν ποιούμενος. Καὶ ἡ κοίτη
τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ γέγονεν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας μάρτυρος
Ἀναστασίας, ἐν ᾧ καὶ ἀπεκδέχεται τὴν τῶν νεκρῶν διὰ σάλπιγγος

2 τῶν] ἑλλ. τῷ Α. — 3 οὕτω Α, αὐτῷ Β. — 6 καθορῶντες Α. — 9 παρ'
αὐτοῦ Α, πρὸς αὐτοῦ Β. — 10 ὀφωνίοις Α || μηδιασείντινα Α. — 14 τὸ τέλος
λοιπὸν Β. — 19 φιλήματι ἀγίῳ] Ῥωμ. ις', 16. — 21 μυτιλήνην κ. προσώρμισε Α. —
22 Ἐρισσῷ = Ἐρεσσῷ. — 23 ἐρεττισσόμενος Α || τὴν πίστιν κ. τηρήσας καὶ τὸν πν.
δρόμον δ. ἐκτελέσας] Τιμοθ. 2, δ', 7. — 24 ἐπιτῷ αὐτῷ Α. — 28 διὰ σάλπιγγος] ἑλλ.
τῷ Β. — 29 τῆς δευτέρας] ἑλλ. τῷ Β.

ἀνάστασιν ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ ἡμέρᾳ τῆς δευτέρας μετὰ πολλῆς δό-
ξης ἐπιφανείας “ τοῦ μέλλοντος κρίναι ζῶντας καὶ νεκροὺς κυρίου
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ”, ἐξ οὗ καὶ τὸν μισθὸν τῶν πόνων τῶν ἔρ-
γων αὐτοῦ, ὡς τῆς ὅλης ἡμέρας τὸν καύσωνα βαστάσαντος, λή-
ψεται· ἡ δὲ ἐν Χριστῷ κοίμησις αὐτοῦ γέγονε κατὰ τὴν τετάρτην 5
τοῦ ἰουλίου μηνὸς Ἰνδικτιῶνος ὀγδοῆς· τῷ δὲ Θεῷ καὶ πατρί, ἅμα
τῷ υἱῷ καὶ Θεῷ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ὁμοουσίῳ πνεύματι, τῇ
μια̑ τριαδικῇ θεότητι, ἀνθ’ ὧν τοὺς ἑαυτῆς δούλους καὶ θεράποντας
ὡς φωστῆρας τῇ δικαιοσύνῃ τοῖς πέρασιν ἐξέλαμψε, δόξα, τιμὴ
καὶ προσκύνησις παρὰ πάντων ἡμῶν ἐποφείλεται εἰς τοὺς αἰῶνας 10
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

2 καὶ ἐπιφανείας B || κρίναι B || Τιμ. 2, 6' 1. — 6 Ἰνδικτιῶνος A. —
7 καὶ Θεῷ] ἑλλ. τῷ B.

Χ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΣΥΝ ΘΕΩΙ

ΕΠΙ ΤΗΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΝ ΑΝΑΚΟΜΙΑΗΙ ΤΟΥ

ΑΓΙΟΥ ΔΙΘΟΥ,

5 ἐν ᾧ μετὰ τὴν ἀποκαθήλωσιν ἐτέθη παρὰ τοῦ Ἰωσήφ
Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, γεγονυῖα ἐν ἔτει κζ'
τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ πορφυρογεννήτου βασιλέως
κῦρι Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ¹.

Στιχηρά· ἦχος πλ. β' πρὸς τὸ «Ὅλην ἀποθέμενοι».

10 Ἄνωθεν κινούμενος * πρὸς πᾶσαν ἐνθεον πράξι·
βασιλεὺς θεώνουμος * Μανουὴλ προσέθετο, * οἷς εἰργάσατο,
εἰς ἡμῶν εὐκλειαν *, τοῦ πιστοῦ πληρώματος,
καὶ τὸ σήμερον ὁρώμενον *. ἰδοὺ γάρ πάντιμον
λίθον ἐξ Ἑώας ἀνήγαγεν, * ἐν ᾧ Χριστὸν κατέθετο γυμνόν
Ἰωσήφ ροαῖς αἵματος * κατερραντισμένον,
15 καὶ σμύρνη καὶ σινδόνι συλλαβὼν
τάφῳ καινῷ κατεσφράγισεν *, ἐξ οὗ ἐγγήγερται

¹ Ἐκ χειρογράφου τινὸς κώδικος μεμβρανίνου τῆς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁραὶ λαύρας Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, γραφέντος περὶ τὸ τέλος τῆς δεσποτικῆς ἐκτονταετηρίδος· ὃς ἐστὶ μήκους 0,146, πλ. 0,125· περιέχονται δ' ἐν τούτῳ τῷ κώδικι κανόνες ἁσματικοὶ τριαδικοί τε καὶ ἀναστάσιμοι καὶ κανόνες ἕτεροι· πάλιν εἰς τὴν Θεοτόκον· ἡ δὲ ἁσματικὴ ἀκολουθία, ἣν ὧδε κατεχώρισα, περιέχεται μεταξὺ τοῦ 77-ου καὶ τοῦ 83-ου φύλλου· ὁ δὲ λίθος, εἰς ὃν αὕτη ἀναφέρεται, ἔκειτο ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος [Ἀνωνόμου περιγραφὴ τῶν Ἀγίων τόπων ἐκδ. ὑπὸ Ἀ. Π.-Κεραμέως. Ἐν Πετρούπολει 1890, σ. 2. Nicetae Choniatae historia. Bonnae 1835, σ. 289. M-me R. de Chitrowo, Itinéraires russes en Orient, I, σ. 137, 162]. Ἡ μετακομιδὴ τοῦ λίθου ἐγένετο μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1169 καὶ 1170.

Ὅμοιον.

Πλάκας μὲν συνέτριψε * πάλαι Μωσῆς θεογράφους,
 Ἰσραὴλ τὴν ἄπιστον * ἐξελέγχων ἄνοιαν * παροιστρήσαντος·
 Ἰσραὴλ νέου δὲ * βασιλεὺς χριστόκλητος
 ὀρθοδόξως προσηγούμενος * ἀνάγει πόρρωθεν 5
 πλάκα θεοδόχον, εἰς στήριγμα * ψυχῶν καὶ βάσιν ἄσειστον
 κράτους πρὸς υἱοὺς διαβαίνοντος· * ὕθεν χαρμοσύνως
 προσέλθωμεν δοξάζοντες Θεόν
 τὸν δι' αὐτοῦ τὸ βασιλεῖον * στέφος μεγαλύνοντα.

Ὅμοιον.

10

Λίθον τὸν ἀκρόγωνον *, τὸν ἀλαξέυτως τμηθέντα,
 προσπαγέντα ξύλῳ δὲ * ἐν τοῖς ἡλοῖς Κύριον *, λίθος τίμιος
 ἐν αὐτῷ κείμενον * ὡς νεκρὸν δεξάμενος,
 αἷμα στάζοντα θεόρρυτον, * μητρὸς παρθένου δὲ
 μαθητοῦ παρθένου τε δάκρυσι * καταρρανθεῖς, εἰσάγεται 15
 σήμερον εἰς πόλιν βασιλεῖον *, Θεοῦ λαὸς δεῦτε
 σὺν φόβῳ προσκυνοῦντες καὶ χαρᾷ
 τῷ βασιλεῖ χαριστήριον * μετ' εὐχῶν προσοίσωμεν.

Ο ΚΑΝΩΝ, ΦΕΡΩΝ ΑΚΡΟΣΤΙΚΙΔΑ

«Ἐνταφιασμοῦ τὸν λίθον Χριστοῦ σέβω | ὁ Σκυλίτζης». 20

Ὡδὴ α'.

Ἦχος δ'. α' Ἀνοίξω τὸ στόμα μου».

Ἐπλήρωσε σήμερον * ὁ βασιλεὺς τὸ προφῆτευμα,
 Σιών εἰς θεμέλια * τῆς νέας θέμενος
 λίθον ἔντιμον *, ὃν ἐκ πλευρᾶς σταλάξαι 25
 αἷμα καθήγiasε * Χριστοῦ θεόρρυτον.
 Νεκρὸν ζωοπάροχον * λίθος βαστάσας σεβάσμιος
 ἡμῖν ἀποδέδοται * τῇ ἐπινεύσει Χριστοῦ,
 τοῦ κινήσαντος * πρὸς τοῦτο τὴν καρδίαν,
 οἷα θεοκράτιστον *, τοῦ αὐτοκράτορος. 30
 Τὴν πέτραν ἐθήλαζεν * ὁ Ἰσραὴλ ὕδωρ βλύζουσαν,

ἡμεῖς δὲ δεξιόμενοι * ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἰσραὴλ
λίθον τίμιον *, ἐν ᾧ θανὼν ἐτέθη,
ψυχῶν ἀρυσόμεθα * ῥῶσιν αἰείβρωτον.

- 5 Ἀδέτω τοῦ ἁσματος * ἡ νοσητὴ νύμφη σήμερον·
" Ἐξέλθετε, ἴδετε * στέφανον νῦν τὸν ἐμόν,
ὃν ἐβράβευσεν * ὁ Μανουὴλ ὁ ἀναξ,
λίθον θεοδόχον μου * μέσον ἐνθήμενος".

Θεοτοκίον.

- Φωνὴν σοι προσάδομεν * τοῦ Ἀρχαγγέλου, θεόνυμφε·
10 " Χαρὰς χαῖρε πρόξενε * τῷ χριστωνύμῳ λαῶ,
ὅρος ἄτμητον, * λίθος, οὗ ἐτμήθη,
ὃς λίθον ἡγίασε * τὸν νῦν προκείμενον

Ἰδοὺ γ'.

«Τοὺς τοὺς ὕμνολόγους, Θεοτόκα *, ἡ ζωσα».

- 15 Ἰδέτωσαν ἅπαντα τὰ ἔθνη * Χριστοῦ τὴν ἀπόρρητον ἰσχύν·
τεθωμένην σάρκα γάρ * λίθος αὐτοῦ δεξιόμενος
βρύσις θαυμάτων γέγονε *, χαρίτων θείων πληρούμενος.
Ἀρθίτωσαν πύλαι ἀνακτόρων * ἀνάκλιτον λίθινον Χριστοῦ
χαρμονικῶς δεξιάσθωσαν *, ἐν ᾧ ἐπανεπαύσατο,
20 νόμῳ σαρκὸς νεκρούμενος, * νεκροῖς ζωὴν προμηθεύμενος.
Σταλάξατε, ὄρη, εὐφροσύνην * καὶ λίθων ἡ φύσις σὺν ἡμῖν
ἀγαλλιάσθω σήμερον * λίθος καὶ γὰρ ἡγιάσται,
σῶμα Χριστοῦ δεξιόμενος, * καὶ νῦν ἐστὶ προσκυνούμενος.
Μελπέτω Δαυὶδ· " Λίθος ἐτέθη * καὶ νῦν εἰς γωνίας κεφαλὴν
25 ὁ θεοδόχος λίθος γάρ * Θεοῦ τῇ πόλει δέδοται
καὶ ταύτῃ συνδεθήσεται * ἡ κοσμικὴ τετραμέρεια "

Θεοτοκίον.

- Οὐχ εὗρεν ἀρχαίων ἐξ αἰώνων * ἀξίαν σαρκώσεως αὐτοῦ
πλήν σου Θεός, πανάμωμε *, καὶ ἐξ ἀγνῶν αἱμάτων σου
30 τὴν σάρκα συμπηξάμενος * διπλοφυῆς ὡφθη ἄνθρωπος.

5 κῶδ. ἐξέλθεται, ἴδεται. — 16 κῶδ. τεθωμένην. — 18 ἀνάκλιτον = ἀνίκλιν-
τρον. — 24 Ψαλ. ριζ', 22 αλίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη
εἰς κεφαλὴν γωνίας». — 25 κῶδ. θέθετε.

Καθισμα.

Πηχός δ' πρὸς τὸ «Ταχὺ προκατάλαβε».

Προσέλιθωμεν βρύνοντι
λίθῳ θαυμάτων πηγᾶς·
ἰδοὺ ἐξ Ἑώας γὰρ 5
ἤλθῃ πρὸς νέαν Σιών
λάμπων τοῖς τεραστίοις
νοητός ὡς λυχνίτης,
ἄνακτος ὀρθοδόξου Μανουήλ
θεῖῳ ζήλω, καὶ δόξαν 10
δῶμεν Κυρίῳ.
χάριν ἀρούμενοι.

Ὁδὴ δ'.

«Ὁ καθήμενος ἐν δόξῃ * ἐπὶ»:—

Ἵπνος ἔσχεν ἐπὶ λίθῳ * Ἰακώβ, ἔνθα κλίμακα 15
μυστικῶς προεῖδε· * καὶ νῦν δ' ἀφυπνώσας φροσίνων
ἕπνον Χριστὸς ἐπὶ λίθῳ *, τοῦτον ἔδειξε
θεῖαν κλίμακα *, πρὸς οὐρανοὺς ἐπανάγουσαν.
Τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν σου * καὶ πλευράς σου τοῖς αἵμασι
κατερραντισμένος * λίθος ἐπανάγεται σήμερον 20
πρὸς τὴν σὴν πόλιν, σωτήρ μου *, οὗ προσφάδοντας
πέτρα στήριζον * τῶν σῶν ἐντολῶν τοὺς ὑμνοῦντάς σε.
Ὁ τὰς πέτρας ἐν τῷ πάθει * διαρρήξας, ἀθάνατε,
ἀπεσταυρωμένος * ὑπὸ Ἰωσήφ ἀνακέκλισαι
λίθῳ, καὶ τοῦτον εἰργάσω * βάθρον ἄρρηκτον 25
τῶν ἐλπίδων * τοῖς πίστει, Χριστέ, θεομέναις σου.
Νεκρωθεῖς, ζωῆς ταμία, * ἐπὶ ξύλου κατέλυσας
ἀρχὰς αερίους *, ἀπολελυμένος τῶν ἡλῶν δὲ
λίθῳ ἐτέθης καὶ πύλας, * σῶτερ, ἔθραυσας
τάς τοῦ Ἀδου καὶ * πάντα σαυτῷ συνανέστησας. 30

8 κῶδ. λυχνίτης. — 15/16 Γενέσ. κη', 11, 12. — 16 κῶδ. προῖδε || ἐν τῷ κει-
μένῳ νῦν δ'· ἀλλ' ἐν τῇ ψα τοῦ κώδικος ὁ καλλιγράφος ἔγραψε καὶ νῦν πρὸς || κῶδ
ἀφυπνῶσε. — 22 πέτρα = πίστει. — 23 Ὁ τὰς πέτρας ἐν τῷ πάθει διαρρήξας]
Ματθ. κζ', 51 || κῶδ. πάθει. — 25 Ματθ. κζ', 60. Μάρκ. ιε, 46.

Θεστοχίον.

- Ἀνθρώπῳ, κόρη, τῶν αἱμάτων * σοῦ υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν
 σάρκα ἐπὶ λίθου * κατηρροθυρωμένην προσβλέψασα
 ἔλουσες δάκρυσιν τοῦτον *, ὅνπερ σήμερον
 5 ἀσπαζόμενοι * ρύπου ψυχῶν καθαιρούμεθα.

Ὡδὴ ε'.

α' Εἰς τὴν τὰ σύμπαντα * ἐπὶ τῇ θείᾳ:—

- Ἰδοῦ, ὡς προέγραψε * Δαυὶδ, ἐτέθη στέφανος
 ἐπὶ κεφαλὴν τοῦ βασιλέως *, λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένος·
 10 καὶ γὰρ Νέα Ῥώμη τοῦτον ἀποδοῦς
 ἀπάντων κεκράτηκεν * ἐκ βουλῆς τε καὶ πράξεως.
 Θεῷ συγκροτούμενος * ὁ βασιλεὺς προσήγαγε
 βούλευσιν εὐσχήμονα πρὸς ἔργον, * πάνσεπτον λίθον,
 ἐφ' οὗ ἠπλώθη Χριστός * ἀποσταυρωθεὶς τῷ Ἰωσήφ,
 15 ὡς κόσμον ὑπέρτιμον * ὅς τῃ πόλει καὶ θέμεθλον.
 Ὁ πάλα! ἀνάξιον * τῆς κιβωτοῦ ἀψάμενον
 θέμενος ὑπόδικον κολάσει * Θεὸς νῦν χεῖρας
 ἐκκλευμένας τιθεῖ * τολμήσαντος θραύειν ἐν χρυφῇ
 λίθῳ, ὃν σὺν θαύματι * περιστέλλουσιν Ἄγγελοι.
 20 Νάόν σου τοῦ σώματος * ἤδη λυθέντα, Κύριε,
 ξόλου Ἰωσήφ καταβιβάσας * ἔθετο λίθῳ,
 κατασφυρνίσας πιστῶς *· σὺ δ' αὐτὸν ἡγίασας, Χριστέ,
 καὶ τὴν ἐκκλησίαν σου * ἀρραγῶς ὠκοδόμησας.

Θεστοχίον

- 25 Χορεύει προπάτωρ σου * Δαυὶδ ὁρῶν ἐκ σπέρματος
 αὐτοῦ προσελθόντα βασιλέα * σῆς, κόρη, μήτρας,
 ὅστις ὡς λέων ὑπνῶν * λίθῳ σαρκικῶς ἀναπесῶν
 θεϊκῶς ἐγγήγερται *, βασιλεύων αἰώνια.

2/4 Πρβλ. C. Tischendorf, Evangelia apocrypha. Lipsiae 1876, σ. 313-314.—
 8/9 Ψαλμ. κ', 4 «ἐθηκε ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου τιμίου». —
 9 κῶδ. κεκοσμημένῳ. — 11 τὸ πράξεως ἐκ διορθώσεως τοῦ καλλιγράφου ἀντὶ τοῦ
 πρότερον ἐν τῷ κειμένῳ γραφέντος πρῶσεως. — 25 κῶδ. χωρεύει || ἐκ σπέρματος]
 Ἰωάν. ζ', 42.

Ὁδὴ ς'.

«Ἐβόησε * προτυπῶν τὴν ταφήν».

Ῥηξάτωσαν * οἱ βουνοὶ εὐφροσύνην, δοξάζοντες
τὸν δεσπότην *, ὅτι λίθων τὴν φύσιν ἠγίασε·
νῦν γὰρ προσκυνεῖται * ὁ νεκρόζων τοῦτον δεξάμενος. 5

Ἰδόντες σου * τὸ σωτήριον λόγῳ κηρύττομεν
τὴν ἰσχύν σου *, ὅτι λίθον ἀφῆ μόνῃ σώματος
πηγὴν ἱαμάτων * ἀειρρώως ἐκβλύζουσιν ἔδαιξας.
Συνέδραμον * εὐσεβεῖ Μανουὴλ αὐτοκράτορι
πατριάρχαι, * ἱεράρχαι, λαὸς θεοσύλληκτος, 10
θεοδόχον λίθον * σὺν ὠδαῖς, ἑφουμνίοις, εἰσδέξασθαι.

Τοῦ πνεύματος * τοῦ ἁγίου τὴν χάριν ἐνοῦσάν σοι
διαγγέλλει * σπαργανῶσάν σε, λίθε, φῶς κύκλωθεν·
Χριστὸς γὰρ τεθεῖς σοι * ἐνταφίσις σπαργάνοις ἐνείληκται.
Θεοτοκίον. 15

Ὅπισω σου * τὰς παρθένους, παρθένε, πορεύεσθαι
Δαυὶδ ἔφη * οὐδεμία καὶ γὰρ ἰσοστάσις,
τῆς δὲ σῆς ἀγνείας * δευτερεύουσαι πᾶσαι παθέπονται.

Κονδίκιον πρὸς τὸ «Τὰ ἅνω ζητῶν».

Ἦχος β'.

Θεὸν ἐν σαρκὶ * ζῶντα θνητὸν δεξάμενος,
ροῇ δὲ βαρυῆς * τοῦ θεορρύτου αἵματος,
ὠφθη λίθος ἐντιμος * ἀγιάζων πάντα προσψάουοντα·
τοῦτον νῦν ὁρῶντες, πιστοί, * πέτρα τοῦ θεοῦ πόθου
στηριχθῶμεν ψυχάς. 25

Ὁδὴ ζ'.

«Οὐκ ἐλάτρευσαν * τῇ κτίσει οἱ θεόφρονες».

Ἵπερύψωσεν * ἐν πέτρᾳ με ὁ Κύριος",
βοάτω νέα Σιών· * λίθος καὶ γὰρ ἐκλεκτός,
ἐν ᾧ ἀνεπαύσατο *, ἀνακομίζεται
αὐτοκράτορος * εὐσεβεστάτου νεύματι
καὶ δοξάζει ταύτην πλέον. 30

7 κῶδ. ἐσχεύασεν. — 9 κῶδ. αὐτοκράτωρι. — 16 Ὁδὴ. μδ', 15 «ἀπενεχθή-
σονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς». — 18 κῶδ. ἀγνείας.

- Συναγállονται * τὰ οὐράνια στρατεύματα
 ἐπὶ τῇ νῦν τελετῇ· * πτέρουσι γάρ νοερώς
 κυκλοῦντα καλύπτουσι * λίθον τὸν τίμιον,
 ἀναγόμενον * ἐκ τῆς Ἑώας σήμερον
 5 πρὸς Σιών τὴν νεωτέραν.
- Ἐπὶ κρίσιν ἀπαγόμενον κατεῖδε σε
 πρὶν τὸ Λιθόστρωτον *· ταθέντα δὲ ἐν σταυρῷ
 αἱ πέτραι ὠδύροντο * καταρρηγνύμεναι·
 ταθεῖς λίθω δέ, * Χριστέ, νεκρὸς ἡδραίωσας
 10 ψυχὰς πάντων πρὸς σὴν πίστιν.
- Βολαῖς λίθων κατηλόησεν ἀλλόφυλον
 πρὶν Γολιάθ ὁ Δαυὶδ· * ἡμέϊς δὲ κληῖρος ὁ σός,
 Χριστέ, ἀσπάζόμενοι * τὸν θεοδόχον σου
 λίθον σήμερον * τὴν κεφαλὴν συντρίβουμεν
 15 Γολιάθ τοῦ νοουμένου.
- Θεοτοκίον.
- Ὡς ἐπ' ἄγρωστιν * τὴν μήτραν σου οὐράνιος
 ὕετός, πάλανγε *, καὶ ὡς σταγὼν καταβάς
 πυρὶ τῆς θεότητος * τρύτην οὐκ ἔφλεξεν,
 20 ἀλλ' ἀνέδειξε * φύσιν ἡμῶν τὴν ἀνικμῶν
 ἐν αὐτῷ ἀνθηφοροῦσαν.
- Ὁδὴ γ'.
- «Παῖδας εὐαγεῖς ἐν τῇ καμίνῳ».
- Ὅτε τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν σου
 25 τοὺς ἡλούς Ἰωσήφ ἀποσπασάμενος
 λίθω σε κατέθετο *, τότε ἡ ἀπείρανδρος
 σὺν μαθητῇ παρθένω σου * δάκρυα στάζουσα
 σῆς αἵματι πλευρᾷς κατεκίρνα·
 τοῦτον ἰδοὺ τούτοις *, ἐν ᾧ σε προσκυνοῦμεν.

7 κῶδ. λιθόστρωτον || Ἰωάν. ιθ', 18.—10 κῶδ. σὶν.—17 κῶδ. ἄγρωστιν.—26 κῶδ. ἀπὴρανδρος.—28 κῶδ. πλευραῖς.—29 οὗτος ὁ στίχος ἐστὶ διεφθαρμένος· ὁ κῶδις ἔχει ταῦτα· «ὡν ἰδοὺ τοὺς τότε προσκυνοῦντας· - προσκυνοῦμεν»· ἀλλ' ἐν τῇ ᾧ διὰ χειρὸς τοῦ καλλιγράφου γέγραπται τότε· «τούτους ἐν οἷς προσκυνοῦμεν». Διορθοῦται δὲ πιθανῶς ὁ στίχος οὕτως· «τούτον [= τὸν λίθον] ἰδοὺ τούτοις [= τοῖς δάκρυσι καὶ τῷ αἵματι], * ἐν ᾧ σε προσκυνοῦμεν».

Στῶμεν εὐλαβῶς πίστει καὶ φόβῳ
 τὸν λίθον κατασπαζόμενοι τὸν τίμιον,
 ὃν ἀνεκομίσατο * ζήλος ὁ θειότατος
 ὀρθοδοξίας κράτορος * Μανουήλ ἀνακτος·
 ἀρρήτων δὲ χαρίτων πλησθέντες
 δόξαν Χριστῷ δῶμεν * τῷ ἐν αὐτῷ τειθέντι. 5

Κόσμον ἱερεὺς μὲν ὁ σκιδώδης
 ἐκ λίθων τῶν τοῦ λόγου ἐπεφέρετο·
 νῦν δὲ λίθος τίμιος * Λόγον Θεοῦ σύσσωμον
 ἐν ἑαυτῷ δεξάμενος *, νεκρὸν αἰμόρραντον,
 Χριστοῦ τοὺς ἱεράρχας σεμνύνει,
 τούτῳ ὑπαντῶντας * ὡδαῖς σὺν ἐφουμνίοις. 10

Ἵθλους τῶν αἱρέσεων ἀτόπους,
 συγχύσεις, διακρίσεις ἐπεισάγοντας,
 φεύγοντες ἱστάμεθα * ὅρων ἐν μεσότητι,
 Θεὸν τὸν ἕνα σέβοντες * ἐν ὑποστάσει
 τρισίν, ὁμοφυῇ κατ' οὐσίαν,
 ἄναρχον πατέρα *, υἱὸν καὶ θεῖον πνεῦμα. 15

Θεοτοκίον.

Λόγον ὡς ἐν βίβλῳ τῇ γαστρί σου
 γραφέντα πατρὸς δακτύλῳ, ὑπεράμωμε,
 ἄσαρκον συνέλαβες *· τοῦτον ἔξ αἱμάτων δὲ
 τῶν σῶν φρικτῶς σαρκώσασα * διπλοῦν προήγαγες·
 ὧ πρέσβευε ἡμᾶς ἐγγραφεῖναι
 βίβλῳ σωζομένων * τῆς κρίσεως ἐν ᾧρα. 20 25

ᾠδὴ θ'.

«Ἄπας γηγενής».

Ἴδε, τοῦ Θεοῦ * λαὸς περιούσιος
 ἄδει ἐόρτια * λίθον εἰσδεχόμενος,
 ἐν ᾧ ἐτάθη ὁ ζωοπάροχος,
 νόμῳ σαρκὸς τῇν νέκρωσιν * καταθεξάμενος, 30

καὶ προσάγει * τὸν εὐχαριστήριον
 βασιλεῖ τῷ τὴν χάριν βραβεύσαντι.

Τάφῳ σφραγισθεὶς * ἀνέστης, ὀθώνια
 λιπῶν μαρτύρια· * λίθον δὲ ἡγίαςας
 ἐν τούτῳ τεθεὶς, ἀθάνατε,
 χεῖρας πλευράς καὶ πόδας σου * φέρων ἐν αἵματι
 βεβαμμένα· τοῦτον ἀσπαζόμενοι
 τὸ φρικτὸν σου ὑμνοῦμεν μυστήριον.

Ζόφῳ τῆς σκιᾶς * Μωσῆς καλυπτόμενος
 εἶδεν ὀπίσθια * Θεοῦ διαβαίνοντος,
 ὁπῇ τῆς πέτρας τὸ βλέμμα θέμενος·
 ἡμεῖς δὲ φῶς τῆς χάριτος * ἀνχοῦντες βλέπομεν
 ἀκαλύπτως * λίθον, ὃν ἡγίασεν
 ὑπτιάσας νεκρὸς ὁ ἀθάνατος.

Ἡλους Ἰωσήφ * ἐκσπάσας ἐν λίθῳ σε,
 Χριστέ, ἀνέκλινε· * τοῦτον ἀναγόμενον
 τοῦ θεωνόμου Μανουὴλ νεύματι
 πρὸς Νέα^ν Ῥώμην βλέποντες *, αἰτοῦμεν, στήριξον
 τούτου σκῆπτρον * λίθῳ τῆς ἰσχύος σου,
 τῶν ἐχθρῶν τὰς ρομφαίας δὲ σύντριψον.

Θεοτοκίον.

Σὲ τοῦ Δανιὴλ * τὸ ὄρος δοξάζομεν,
 ἐξ οὗ ἀλάτρευτος * λίθος Χριστὸς τέτμηται,
 ὃς θεοδόχον λίθον ἀνέδειξεν
 ἐν τούτῳ σμυρνεύζομενος *· ὃν ἀσπαζόμενοι,
 ἐξαιτοῦμεν *, Μανουὴλ τὸν ἄνακτα
 καὶ Θεοῦ βασιλείας ἀξιώσον.

Ἐξαποστειλάριον πρὸς τὸ Γυναικες ἀκουτίσθητε.

Ἀνέτειλε χαρμόσυνος
 ἡμέρα πανηγύρεως
 πόλει Θεοῦ Νέα Ῥώμη·
 λίθος γὰρ πάντῃς

αὐτῇ εἰσάγεται πόθῳ,
ἐν ᾧ Χριστὸν Νικόδημος
σὺν Ἰωσήφ κατέθετο,
πᾶσι παρέχοντα
νεκρὸν ἡμαγμένον,
ὃν νῦν πιστῶς προσκυνούμεν

XI.

Τοῦ ἀγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν, τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ

ΦΙΛΟΘΕΟΥ

Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν

ΣΑΒΑ τοῦ ΝΕΟΥ

τοῦ ἐν τῷ Ἀθῷ ὄρει ἀσκήσαντος.

(Cod. 89 monasterii Βατοπεδίου).

1. Σάβας ὁ θαυμασίως ὑπόθεσις αγῶνων τῷ λόγῳ πρόκειται σήμερον, καὶ καινὸν οὐδὲν οὐδ' ἔξω τοῦ καθ' ἡμᾶς πράγματος, εἰ λόγων ὑποθέσεις ἐκεῖνος ἡμῖν ἀεὶ προτιθεῖς, ὅσαι τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ ὅσαι τῶν ἔξωθεν—καὶ γὰρ ἐντροφᾶν πως ἐδόκει καὶ καλλω-
5 πίζεσθαι τοῖς ἐμοῖς λόγοις τε καὶ νοήμασι—, λόγων ὑπόθεσιν τὴν

¹ Οὗτος ὁ κώδιξ ἐγράφη περὶ τὸ τέλος τῆς τετάρτης καὶ δεκάτης ἐκατονταστηρίδος· συνίσταται δ' ἐκ φύλλων χάρτου 167 (μήκους 0,17, πλ. 0,12), ὧν τὰ τρία πρώτιστά ἐστι νεώτατα καὶ τὴν ἀρχὴν ἐμπεριέχει τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Σάβα· ἐγράφη δὲ ταῦτα ἔτι 1835-ω Ἰακώβος ὁ ἐκ Καρπνησίου, ἀρχιμανδρίτης καὶ σκευοφύλαξ τῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου [περὶ οὗ ὅρα τὸ βιβλίον Ἰακώβου Δημοπούλου, Ἡ ἠθικὴ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ χριστιανισμῷ τελειουμένη. Ἐν Ἀθῇναις 1888, σ. 97], ἀντιγραφάμενος αὐτά, ὡς λέγεται, ἐξ ἐτέρου τινὸς κώδικος, ἐμπεριέχοντος ὡσαύτως τὸν βίον τοῦ ὁσίου Σάβα καὶ ἐν τῇ λαύρᾳ εὐρισκομένου τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου. Σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ βατοπεδινὸν ἀντίγραφον, ἐπεὶδὴ πρὸ χρόνων τινῶν ἐστάχθη καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ βλάβῃς ὑπὸ τῆς ψαλίδος ἐκόπη τοῦ δέτου, ὑπέστη φθοράς τινας ἐν λέξεσιν, εἴτ' ἐν τῷ κειμένῳ αὐτῷ εὐρισκομέναις, εἴτ' ἐν ταῖς ὡαῖς· γινώσκονται μέντοι ἕτερα δύο ἀντίγραφα τοῦ βίου τοῦ ὁσίου Σάβα, τὸ μὲν εὐρισκόμενον ἐν τῷ 257-ω Μοσχόβτικῳ κώδικι (φ. 122 κέ), τὸ δὲ ἐν τῷ 582-ω κώδικι τῆς ἐν τῇ πόλει Βενετίας Μαρκανῆς βιβλιοθήκης [Архив. Владиміръ, Систематическое описаніе

μεγίστην ἑαυτὸν ἡμῖν προβάλλοιτο σήμερον, ὥς ἂν μὴ τῷ βίῳ
μόνον παρῶν, ἀλλὰ καὶ μεταστὰς τῶν ἐνθένδε, τῶν καλλίστων
αἰτιώτατος καὶ ὁμιλεῖν ἔχοιμεν ἐκ τοῦ ῥάστου καὶ ταῖς ἐκείνου
πράξεσι καὶ λόγοις, ὥς ἔθος, φιλοτιμεῖσθαι καὶ καταρτίζεσθαι.
Λόγου μὲν οὖν ῥώμῃ καὶ ὕψει θεωρίας εἴ γε τεθαρρηκῶς ὅλως 5
αὐτὸς τοῦτον ὑπεισῆεν τὸν ἀθλον, τῶν ἀτοπωτάτων ἂν ἐνομήσθην
καὶ οὐδὲ μανίας ἐκτός, οἶμαι, τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν, οὐχ ὥς ὑπὲρ
αὐτὸς ἑμαυτοῦ μόνον τὰ μὴ ὄντα δοξάζων· ἀλλ' ὅτι καὶ τούτων,
εἰ προσῇ, ἐκ πολλοῦ μοι τοῦ περιόντος καὶ λόγῳ καὶ ἀρετῇ τῶν
πολλῶν ὑπερεῖχον, οὐδ' οὕτως ἦν ἂν τι πλέον ἐντεῦθεν, οὕτω 10
τῆς προκειμένης ὑποθέσεως περιφανῶς κατὰ τῶν τοιούτων ἐχού-
σης τὸ κράτος, ὥς μὴδ' αὐτὴν ἂν τὴν τοῦ λόγου φύσιν, ὁπόση
τίς ἐστι σήμερον ἐν ἀνθρώποις, πᾶσαν εἰς ταῦτό συνελθοῦσαν
εἶναι πρὸς τὸν παρόντα σκοπόν, οὐδ' ὥστε καὶ παραβάλλεσθαι.
Ἐπεὶ δὲ τῆς ἐν ἐκείνῳ θαυσιλῶς χεθείσης χάριτος ἔργον ὡσαύ- 15
τως τό τε ὑπὲρ φύσιν ἐπὶ γῆς ἐκείνον καὶ ζῆσαι καὶ πολιτεύ-
σασθαι καὶ τὸ λόγοις ἂν ὑπερφυῶς ταῦτα δοθῆναι καὶ ἱστορίαις,
θαῦμα τοῖς ἐξῆς καὶ κοινὸν ὄφελος, τούτοις δὴ καὶ αὐτὸς πε-
ποιθὼς τὸν ἀγῶνα μετ' ἀγαθῶν τῶν ἐλπίδων ἐνεστησάμην καὶ
οὐδ' ἀπὸ γνώμης τῇ φιλοσοφωτάτῃ ψυχῇ καὶ θαυμασίᾳ ἐκείνῃ, 20
ἥτις ἄρα καὶ σύζυγον ἀρετῇ πως ἐτίθει τὸν λόγον καὶ ἀρίστην
ἔλεγε ταῦτα καὶ συμφυῇ τινα ξυνωρίδα καὶ ταῦτα διὰ παντὸς
αὐτὸς τε πνέων ἦν καὶ ἡμᾶς ἄριστα καὶ μετὰ παντὸς τοῦ προ-
θύμου παιδεύων. Ἐπεὶ τοίνυν καὶ λόγου καὶ ἀρετῆς διδασκάλιον
καινὸν ὁ περιφανῆς βίος ἐκείνου, λεγέσθω κατὰ δύναμιν καὶ προ- 25
τιθέσθω τοῖς φιλοκάλοις, οὐχ ὥστε καὶ τὰ κατὰ μέρος ρηθῆναι

рукописей Московской Синодальной Библиотеки, т. I, с. 351. A. Zanetti, Graeca D. Marci bibliotheca codicum manuscriptorum. Venetiis 1740, с. 305], ἐξ ὧν ἐγὼ τὸ Μοσχολιτικὸν μόνον ἀντέβαλον πρὸς τὸ τοῦ Βατοπεδίου, τοῦτο μὲν ἐν ταῖς ὑποσημειώσεις ἀπλῶς B ὀνομάσας, ἐκεῖνο δὲ M, ὃ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ βίου οὕτως ἀπλῶς ἔχει «Τοῦ αὐτοῦ βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Σάβα τοῦ νέου, τοῦ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τῷ Ἄθῳ». Περὶ δὲ τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου καὶ τῶν ἕδῃ τύποις ἐκδο-
δομένων αὐτοῦ συγγραφῶν ἔρα K. Krumbacher, Gesch. der byzantinischen Litteratur. München 1897, с. 107 καὶ 782.

- καὶ μηδέν τι τῶν ἐκείνου παραλείφθῃναι—ἐργωδέστατον γὰρ τοῦτο καὶ οὐ πόρρω τῶν ἀδυνάτων, διὰ τὸ μήτε τὸν συνειδῶτα τυγχάνειν, μήτε μὲν, εἰ συνήδαι τις ὕλως, λόγῳ καὶ ἀκοῇ, ῥάστιν τὴν τοῦ παντός περίληψιν διὰ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος πεφυκέναι—,
- 5 ἄλλ' ἐκεῖνα τῷ λόγῳ δώσομεν τέως, ὅσα περ, ἢ λέγοντος ἐκείνου καὶ πράττοντος, ἢ καὶ τῶν καλῶς εἰδόντων ἐκεῖνα καλῶς καὶ φιλαλήθως λεγόντων, μαθόντες ἡμεῖς ἔχομεν, μᾶλλον δὲ πρὸς ἅπερ ἂν ἐκεῖνος αὐτὸς ὁδηγούη καὶ κατευθύνῃ τὸν λόγον καὶ οἷς ἂν ἡσθεῖη λεγομένοις ὡς μάλιστα.
- 10 2. Γένους μὲν οὖν καὶ πατρίδος καὶ ἡστινος ἀγωγῆς τε καὶ πολιτείας ὁ μέγας τὸ ἀπαρχῆς ἔφυ, οὐκ ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔμοι τέως ἐδόκει λέγειν, οὐχ ὅτι μὴ καὶ τούτων ἐνδόξως τε καὶ λαμπρῶς εἶχε καὶ πολλῶν τινι τῷ μέσῳ τῶν πολλῶν ὑπερεῖχε—τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὴν τοῦ Φιλίππου Θεσσαλονίκην, ὅπως
- 15 μὲν ἔχει μεγέθους καὶ πολιτείας, ὅπως δὲ λόγοις καὶ σοφίᾳ καὶ τῷ διὰ πάντων δοκίμῳ τὰς κατ' αὐτὴν ὑπερέχει πάσας, ὡς μὴ μόνον Θετταλῶν τε καὶ Μακεδόνων καὶ ὧν ὀηλαδὴ προκαυθῆσθαι λέγεται πόλεων, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγίστων αὐτῶν καὶ ὧν πάλαι πολὺς παρὰ πᾶσι λόγος καὶ τούτων ἐν ἅπασι τοῖς καλοῖς ὑπερ-
- 20 κεῖσθαι μετὰ πολλοῦ γε τοῦ περιόντος; τίς δὲ ταῦτ' εἰδὼς μὴ χάνεινο σύνοιδε τούτοις, ὅτι καὶ τῶν εὐπατριδῶν καὶ τῆς ἐπισήμου μερίδος, διὰ γένους λαμπρότητα καὶ ἀρετῆς περιουσίας, ἦσαν οἱ τούτου πατέρες;—, ἀλλ' ἵνα μὴ δόξαιμὲν τισιν ὥσπερ φιλοτιμεῖσθαι χάνεινα παράγειν εἰς μέσον ἐπίτηδες, ὧν ἐκεῖνος
- 25 ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ὡς ολίγοι τῶν πάντων ὑπεριδεῖν ἐξ ἀρχῆς ἐδοκίμασεν, ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐπεστράφθαι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ταῦτα ζητοῦσιν οὐχ οἱ πολλοὶ καὶ τῶν ἔξω μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς σοφῶν τε καὶ μεγάλων οἱ πλεῖστοι, καὶ δεῖ καθάπερ ἐκ τινος ἀσφαλοῦς ἀρχῆς ἐντεῦθεν ὠρμημένον τὸν λόγον
- 30 ἀπροσδόπως ἐπὶ τὰ πρόσω βαδίζειν, ἀνάγκη καὶ ἡμᾶς τῷ κρατοῦντι πεῖθεσθαι νόμῳ καὶ τοῖς ἡγησαμένοις ἔπεσθαι τοῦ λόγου πατράσιν· ὑπερ χάνεινος εἴπερ ἄλλο τι διαφερόντως ἐτίμα, τὸ μετριά-

ζειν ἐν γε τοῖς μέσοις πράγμασι καὶ ὁμαλῶς ἔπεσθαι τοῖς πρω-
 δευκόσι περὶ πλείστου τιθέμενος. Πατρίς μὲν οὖν τῷ μεγάλῳ, κα-
 θάπερ ἔφθην εἰπών, ἡ θαυμαστὴ καὶ μεγάλη Θεσσαλονίκη, ἣν
 ἔγωγε καὶ πολλαχούθεν ἄλλοθεν ἐπαινεῖν ἔχων, καὶ ὅπως εἰς ἐν συ-
 ναγαγοῦσα πάντα σχεδὸν ὅσα κοσμεῖν σῶδε πόλιν τούτων ἀφιδύνας 5
 ὁμοῦ καὶ μετ' ὑπερβολῆς ἕκαστον ἔχει, ὥς μὴδ' ἐξεῖναι κατα-
 मानθάνειν ποτέρῳ τῶν καλῶν ἐκείνη προέχει, τοῦτο μάλιστα
 τέως ἔχω θαυμάζειν, ὅτι καὶ λόγου καὶ ἀρετῆς πρὸ τῶν ἄλλων
 θαυμάσιος ἔχει· ἃ δὴ καὶ πολιτευομένοις ἀνθρώποις κόσμος οἰκεῖος
 καὶ κατὰ φύσιν ὡς μάλιστα, καὶ ὧν ἄνευ οὔτε τὴν ἀρχὴν ἂν 10
 ποτε πολιτεία συσταίῃ, ἣ καὶ συστάσα θηριώδῃ καὶ ἄλογόν τινα
 ζήσεται βίον, λόγου καὶ ἀρετῆς δίχα, καθάπερ ἐν σιγῇ βουσκη-
 μάτων τῶν ἀνθρώπων ἀλλήλοις συμμιγνυμένων ἐπ' οὐδενὶ χρησίμῳ,
 ὥς μὴδὲ πόλιν ὀνομάζεσθαι κυρίως ἐκείνην, ἣν οὐ καθίστησι
 σοφία, κατὰ τὸν τῶν σοφῶν λόγον. Ἰμεῖς δὲ περὶ τῆς φίλης 15
 πατρίδος ἐκεῖνο θαρρούντως ἔχομεν λέγειν, ὅτι τοσοῦτον αὐτῇ
 περίεστι σοφίας καὶ λόγων, ὥς μὴ μόνον ἑαυτὴν αὐτήν, ἀλλὰ
 καὶ πολλὰς ἐτέρας τῶν πόλεων, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰς μείζους καὶ
 περιφανεστέρας ἐντεῦθεν φαιδρύνειν· τὸν δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς
 ἀγιότητος πλοῦτον λόγῳ μὲν οὐκ ἔστι διεξέναι, ἔξεστι δὲ καθά- 20
 περ πρὸς εἰκόνας τινὰς ἐμψύχους καὶ σιγῶντα κηρύγματα τοὺς
 ἐκεῖθεν ἐκλάμπαντας θαυμαστοὺς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας ὁρῶντας
 θαυμάζειν ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον καὶ τὴν ῥίζαν ἀπὸ τῶν
 κλάδων. Καὶ οὕτω λέγω τὸν περιφανῆ ταύτης στρατηγὸν καὶ
 παντοδαπὸν πολιοῦχον καὶ ῥύστην, οὗ κλέος εὐρύν ἐς οὐρανὸν 25
 ἰκάνει, κατὰ τὸ ἔπος, καὶ οὗ πλήρεις τῶν θαυμάτων ἡπειρός τε
 καὶ νῆσοι καὶ τὰ τῆς οἰκουμένης ἔσχατα· δι' ὃν ἐπισημοτέρα
 πολλῷ καὶ περιώνυμος χρηματίζεται, συνακουσμένη ταῖς τούτου κα-
 τορθώμασι μετὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος καὶ συλλαλουμένη· τὰ γὰρ
 τῆς παρούσης ταυτησί κοσμητικῆς ἀταξίας καὶ τῆς συγχύσεως οὐδὲ 30
 χρὴ φέρειν ὅλως εἰς μέσον, πόρρω τῶν ἐκείνης ἡθῶν ὄντα καὶ

17 περίεστη B. — 23 Ματθ. ιβ', 33. Λουκ. ε', 44. 'Ρωμ. ιγ', 17 κέ. —
 25/26 'Οδοι. τ 108 || εὐρέν B. — 30 συγχύσεως B.

τῆς ἀρχαίας εὐγενείας τε καὶ τῆς μεγαλοφυχίας καὶ παΐσματά
 τινα καὶ ἄρρωσθήματα μάλλον, ἀλλ' οὐ τοῦ διακειμένου τῆς γνῶ-
 μης, οὐδὲ σπουδῆς ἔργα καὶ λογισμῶν ἐν τῷ φυσικῷ καθεστώτι
 καὶ τῇ ἄνωθεν εὐεξία μενόντων· ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν, οὐδὲ τῆς
 5 βουλῆς ταῦτα καὶ τῶν ἀρίστων, οὐδὲ γε τῆς δευτέρας καὶ μέσης,
 ὡς ἂν εἴποι τις, μοίρας, ἀλλὰ τοῦ πολλοῦ καὶ συρφετώδους ἀνθρώ-
 που, καὶ τούτων οὐχ ἡμεδαπῶν, ἀλλ' ἐπεπλῦδων τινῶν βαρβάρων
 ἔκ τε τῶν ἡμετέρων ἐσχατιῶν καὶ τῶν κύκλωθεν νήσων ὑπ'
 ἀνάγκης φυγᾶν αὐτόθι συνελθόντων· ἄνδρας αἱμάτων καὶ δολιό-
 10 τητος Δαυὶδ ἂν εἴπεν ὁ μέγας, οὗς ἀλογία καὶ κακίστη τις πρό-
 ληψις ἄγει δίκην ἀνδραπόδων τῇδε φερομένους καὶ τῇδε ὑφ' ἐνός
 ἢ δυοῖν τινῶν ὀχλοκρατῶν ἢ κυκεῶνων, ἢ τυφόνων ἀγρίων, ἢ
 οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν ἄξιως αὐτοὺς τῆς σφετέρας αὐτῶν ἀβελτηρίας
 προσείπω, ἀναξίους μὲν τῆς κακῆς οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτοὺς ἐνεγ-
 15 κούσης—ἐπὶ γὰρ τοῖς κακλίστοις πάσαι φημιζομένην, ἐπὶ τοῖς
 κακίστοις διαβόητον, οἴμοι, τὴν θαυμαστὴν ταύτην πεποιήκασι
 πόλιν—, κακίστους δὲ καὶ δύσοντας παντάπασι τῇ ἐκ Θεοῦ βασι-
 λείᾳ καὶ Θεοῦ μὲν καὶ τῆς αὐτοῦ ἐκκλησίας προφανῶς ἀλιτηρίους
 καὶ ἀποστάτας, μιαροὺς δὲ τινὰς καὶ φθόρους καὶ κοινοὺς ὀλεσῆ-
 20 ρας τοῦ ἀνθρωπείου γένους ὀφθέντας· οἵτινες ἐπὶ κακίστου προσ-
 ρήματι ζήλου τυραννίδα σφίσιν αὐτοῖς περιποιησάμενοι καχούργως
 φόνων αἰσχίστων καὶ ἀλλοκότων τινῶν αἱμάτων οὐ Θεσσαλονίκην
 μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν σχεδὸν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους ἐνέπλησαν,
 ὥς μηδὲν εἶναι πρὸς ταῦτα μήτε τὰ Ἰουδαίων πάθη, ἅπερ Ἰω-
 25 σηπος τραγωδεῖ τῶν Ἱεροσολύμων πολιορκουμένων συμβῆναι, μήτε
 κακῶν αὐτὰ προσεῖπεῖν Ἰλιάδα, μήτε δεῖνὰ Λήμνια, ἃ δὴ καὶ εἰς
 παροιμίαν δι' ὑπερβολὴν ἐνομίσθησαν τοῖς ἀρχαίοις. Ἀλλὰ ταῦτα
 μὲν, ὅπερ εἶπον, ἄρρωσθήματα κοινὰ διὰ τῆς καθ' ὑπερβολὴν
 χεθείσης κακίας τῷ ταλαιπώρῳ γένει τῶν ἀνθρώπων ἀθλίως ἐπει-
 30 σκωμάσαντα, ἥτις ἄρα καὶ τὸ ὁμόφυλον ἐλεεινῶς εἰς ἀντίπαλον ἀπορ-
 ρήξασα μοῖραν τοὺς ἀσελγεστάτους καὶ θρασυτάτους τοῖς σωφρο-

9/10 Ψαλμ. ε', 7. — 26 κακῶν Ἰλιάδα] Corpus paroem. II, σ. 34 || δεῖνα Λή-
 μνια] ἀπόφθ. σ. 121, 504. — 29 ταλαιπώρῳ. B. — 30 ἀθλίως B.

νεστάτοις καὶ γενναίοις κατεξάνεστησαν, ὥστε προσκόπτειν, ὃ φη-
 σιν ἡ θεία Γραφή, τὸν παῖδα πρὸς τὸν πρεσβύτερον καὶ τὸν ἄτι-
 μον πρὸς τὸν ἔντιμον, καὶ ἀφαιρεθῆναι οὐκ ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ
 Ἰουδαίας ἔθνους ἐνὸς καὶ μέρει βραχεῖ τινι τῆς οἰκουμένης συγ-
 κλειομένου, ἀλλ' ἀπὸ πάσης τῆς οἰκουμένης σχεδὸν ἄρχοντα καὶ 5
 ἰσχύοντα καὶ σύμβουλον ἀγαθόν, καὶ συνετὸν ἀκροατὴν καὶ σοφὸν
 ἀρχιτέκτονα, ἄρχοντας δὲ νεανίσκους ἀντισταχθῆναι καὶ κυριεύειν
 ἐμπαίκτας, κατὰ τὸν αὐτὸν αὐτοὶ εἶπεῖν Ἰσαΐαν. "Ὁθεν οὐδὲ
 χρή τὴν ἀρίστην τῶν πόλεων ἀπὸ τῶν υστέρων δυστυχημάτων
 ὡς ἔτυχεν ἀποδοκιμάζειν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν προτέρων μᾶλλον κατορ- 10
 θωμάτων εὐδαιμονίζειν. Καὶ πρόσσεσι τὸ δικαίως· τοὺς μὲν γάρ
 δυσπραγοῦντας ὅπωςδὴποτε τῶν ἀνθρώπων οὐχ ὅσον κακίζειν,
 ἀλλὰ καὶ προσφιλοτιμεῖσθαι τὸν ἀπὸ τῆς φυγῆς ἔλεον πάντες
 πεφύκαμεν· ἐπαινοῦσι δὲ τὸν σπουδαῖον ἅπαντες μετὰ παντός τοῦ
 προθύμου, καὶ οὐκ ἔστιν ὅς οὐ μετὰ σπουδῆς ταυτηνὴ χορηγεῖ 15
 τὴν συντέλειαν, ἐάν τε καθ' ἐνὸς ἐάν τε κατὰ πόλεως ὅλης ὁ
 ἔπαινος ἦ, καὶ ἐπ' ἐσχάτων δυστυχοῦντες ὀφθῶσι καὶ κατὰ πολὺ
 τῆς προτέρας ἀρετῆς καὶ τῆς ἀξίας ἑαυτῶν ἐνδοεὶς πράττοντες.

3. Καὶ τὰ μὲν τῆς πατρίδος, ὅσον ἐπιμνησθῆναι, τοιαῦτα,
 καὶ δικαζέτω τοῖς εἰρημένοις ἢ φιλόσοφος ἀκοή φιλαλήθως, εἴτε 20
 πρὸς ἀλήθειαν, εἴτε καὶ πρὸς χάριν πως εἰρημένα τυγχάνει τῆς
 δὲ τῶν πατέρων εὐγενείας καὶ ἀρετῆς, ἣν ἐκαῖνοι καὶ συνόντες
 ἀλλήλοις καὶ διαστάντες κατ' ἔρωτα θειοτέρας φιλοσοφίας ὕστερον
 ἐπεδείξαντο, πολλὰ μὲν καὶ πολλαχόθεν τὰ παραδείγματα (ὧν
 πλήρης ἦ τε τῶν Θετταλῶν καὶ τῶν Μακεδόνων γῆ καὶ τὰ ἐπέ- 25
 κεινα τούτων, ὅσα δηλαδὴ τῇ φήμῃ κατέλαβον, ἢ πρὸς τὸ θεῖον
 ὁσιότης καὶ ἀκριβὴς εὐλάβεια μέχρι δὴ καὶ τῶν λεπτοτάτων, βίου
 καθαρότης ἀμικεστάτη τῆς ἡστινosoῦν ἀρπαγῆς καὶ πλεονεξίας,
 ἔλεος ἐκ φυγῆς πρὸς τὴν κοινὴν φύσιν, οἰκετῶν ἐπιμέλεια, σώ-
 ματος παιδαγωγία καὶ ἡ τούτοις φαιδρὸν ἐπιλάμπουσα σωφροσύνη, 30
 τὸ πλείστοις μὲν σπουδαζόμενον, μόνις δὲ τοῖς ἀρίστοις ὡς πέ-

φυκε κατορθούμενον), τὸ δὲ τούτων ἀπάντων κάλλιστόν τε καὶ
ὕψηλότετον καὶ ὧ διαφερόντως ἐκεῖνοι τῶν ἄλλων ἐκράτουν, ἢ
τῶν τρόπων ἀπλότης καὶ τὸ πρὸς πάντας ἐπεικές τε καὶ μέτριον,
ὥστε τοὺς αὐτοὺς καὶ μεγίστους ὁμοῦ καὶ ταπεινοτάτους εἶναι,
5 τὸ μὲν οἷς εὐγενεῖα τρόπων καὶ τῇ κατὰ κόσμον περιφανείᾳ
καὶ πᾶσιν ὡς εἰπεῖν τοῖς καλλίστοις τῶν ἄλλων ἐκράτουν, τὸ δ'
ὅτι καὶ τοιοῦτοί τινες ὄντες, ὡς καὶ φρόνημα μεῖζον ἐντεῦθεν
ἔχειν δύνασθαι καὶ τῶν ὁμογενῶν ἑαυτοὺς προσέχειν ἡγείσθαι· οἱ
δὲ τῇ τῆς γνώμης ἀπλότητι καὶ τῷ διὰ πάντων κεκαθαρμένῳ
10 καὶ θεοφιλεῖ τῆς ψυχῆς εἰς τοὺς ἐσχάτους καὶ ὑπευθύνους τῶν
οἰκετῶν ἑαυτοὺς τελεῖν ἔλεγον, θεοεἰκελοί τινες καὶ Χριστοῦ μι-
μηταὶ πρὸς ἀκρίβειαν πεφυκότες τοῦ πανταχοῦ τετιμηκότος τὸ μέ-
τριον, οἷς εἶπέ τε καὶ ὑπέδειξε, καὶ Παῦλον καλῶς ἐκμιμούμενοι
τὸν μέγαν (ὅς οὐκ ἔξ ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων τὴν ἀπο-
15 στολὴν δεξάμενος, ὥστε καὶ σκεῦος ἐκλογῆς πρὸς τοῦ χρηματί-
ζοντος δεσπότου κληθῆναι καὶ εἰς οὐρανὸν ἀρπαγῆναι καὶ ἀπορ-
ρήτων τινῶν ὑπὲρ λόγον ἀξιωθῆναι, ἐσχάτον ἑαυτὸν ἀπεκάλει τῶν
ἀποστολῶν καὶ μηδὲ τοῦ προσρήματος γοῦν τῆς ἀποστολῆς ἄξιον),
ἄξιοι μὲν τῆς πατρίδος, ὡς τὴν ἀρχαίαν εὐγένειαν τοῦ γνησιωτά-
20 του χρυσοῦ γένους ἐκείνης, ὃ φιλανθρωπία δηλαδὴ καὶ ἀπλότης
ἐκόσμαι, κάλλιστα καὶ τοῖς ἐξῆς διασσεσωκότες, ἄξιώτατοι δ' ὡς
μάλιστα διὰ ταῦτα καὶ τοιούτου παιδὸς ὀφθῆναι πατέρες, ἵνα
τοῦτο μισθὸς αὐτοῖς τῆς πρὸς ἀρετὴν γένοιτο σπουδῆς καὶ τῆς
πολλῆς καλοκάγαθίας καὶ τὸν τῆς δόξης ἀναδῆσαιντο στέφανον τῇ
25 τοῦ καλοῦ γεννήσει Στεφάνου· οὕτω γὰρ ἐκεῖνοι φερωνύμως ἢ
προφητικῶς μᾶλλον εἶπεῖν ἐκάλουν τὸν παῖδα. Ἦδαι δὲ πάντως
κἀκεῖνον ὥς τι θεόδοτον καὶ κοινωφελὲς χρῆμα πρὸς ἀνθρώπους
ἐρχεσθαι μέλλοντα καταλλήλους ἑαυτῷ τάς τοῦ γένους ἀρχὰς ἔχειν,
ἵνα μὴ μόνον ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον, ἀλλὰ καὶ ὁ καρπὸς ἀπὸ
30 τοῦ δένδρου γνῶριμος εἴη· μηδὲ γὰρ ἂν δυνατόν εἶναι ποτε, κατὰ

15 σκεῦος ἐκλογῆς] Πράξ. 9', 15. — 16 Κορινθ. 2, 13', 2·4 || κληθεῖναι, ἀρπα-
γεῖναι B. — 24 δόξης στέφανον] Πέτρου 1, 4', 4. — 27 κοινωφελὲς B. — 29 Μαρθ.
13', 33. Λουκᾶ 5', 44.

τοὺς θείους φάναι χρησμούς, συλλέγειν ἐξ ἀκανθῶν σῦκα καὶ ἀπὸ βάτου τρυγᾶν σταφυλὴν, ἀλλὰ τὸν ἀγαθὸν δηλαδὴ καρπὸν ἀγαθοῦ δένδρου προκύπτειν καὶ τῇ ῥίζῃ καταλλήλους καὶ πεφυκότας εἶναι τοὺς κλάδους· ὁ δὲ καλῶς ποιοῦν ἀνταῦθα συνέδραμεν, ὡς τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει.

5

4. Τοιούτων τοιγαροῦν ὁ καλὸς ἐκφύς Στέφανος, γραμματικαῖς μὲν καὶ παιδευταῖς ἐπὶ πάνυ ταινεαζούσῃ τῇ ἡλικίᾳ ἐκδιδότα· ὁ δὲ τῷ κατὰ φύσιν δοκίμῳ καὶ σπουδῇ εἰσενεγκὼν ἀρίστην ὡς μάλιστα πάντας ἐν βραχεὶ τοὺς ἡλικίας ἀπαραμίλλως ὑπερβάλετο, τοῖς μὲν ἱεροῖς τε καὶ ἡμετέροις παιδευταῖς καὶ μαθήμασι· τὸ πλεῖστον ἐνδιατρίβων καὶ τούτοις ἑαυτὸν προτελῶν καὶ τύπους τινὰς προσκιογραφῶν τῆς εἰς τὸ μέλλον εὐδοκίμησεως, ὀλίγα δὲ τινα τῶν ἐγκυκλίων φιλοσοφήσας καὶ πρὸς βραχὺ τοῖς ἀρίστοις τῶν ποιητῶν συγγινόμενος· δεῖν γὰρ αὐτῷ καὶ τῶν ἔξω λόγων καλῶς ᾔετο, ὥστε συνεργούς ἔχειν καὶ ὑπηρέτας πρὸς γέ 15 τὴν τῶν κριτῶν ἐξέτασιν καὶ μὴ σκάζειν αὐτῷ τὸν νοῦν ἐν τούτῳ τῷ μέρει καὶ δυσκινήτως ἔχειν πρὸς τὴν καλλίστην ταύτην οὐδοποιάν (ὅ καὶ πολλοὺς τῶν σπουδαίων ὡς τὰ πολλὰ πᾶσχοντας βλέπομεν) τῷ θεωρητικῷ τῆς ψυχῆς, τῆς τῶν Γραφῶν ἐπισκοτούσης ἀγνοίας, ἣν ἀπουσία δηλαδὴ λόγου κατασκευάζει, 20 τὸν ἐν ἡμῖν φυσικὸν λόγον ἀφυπνίζειν ὥσανεὶ πεφυκός καὶ χειρῶν γὰρ πρὸς τὴν τῶν κεκρυμμένων σαφύνειαν. "Οθεν ὀλίγα ταῖς περὶ λέξεσιν καὶ σύνταξιν ἐξετάσει καὶ τεχνολογίαις προσασχολῶν ἑαυτόν, ἃ δὲ γραμματικὴ χαρίζεσθαι πέφυκεν, ἀναγνώσει τὸ πᾶν ἐδίδου, τοὺς ἡθικούς τε καὶ παραινετικούς τῶν λόγων διεξιὼν καὶ 25 τὴν ἐντεῦθεν ἑαυτῷ μνησασκίμων ὠφέλειαν· ἱστορικῶν δὲ καὶ ποιητῶν ὅσον εἰς γνώμας φέρει καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς ἀνδρίαν ἀλείφει φιλοπόνως ἀναλεξάμενος, τὸ μυθῶδες ἅπαν καὶ περιττὸν ὡς κενὴν φλυαρίαν καὶ λόγον ἀτεχνῶς ὄντα ψυχῆς ἐς κόρακας φιλοτίμως ἀπέρριπεν. Ἐντεῦθεν τοῖς πᾶσιν ἐπέραστος ἦν καὶ τῆς ἐκείνου 30

1 ἐξ ἀκανθῶν σῦκα] Ματθ. ζ', 16 «ἀπὸ τριβύλων σῦκα». Λουκᾶ ε', 44. — 2 ἀπὸ βάτου τρυγᾶν σταφυλὴν] Λουκᾶ ε', 44. — 9 ἀπαραμίλλως B. — 13 φιλοσοφίαις B. — 28 μυθῶδες B.

σπουδῆς καὶ γνώμης ἅπαντες ἤτιθοντο, παθεινὸς μὲν διδασκάλοις, ἡλικιωτῶν δὲ καὶ τῶν ἄλλως αὐτῷ καινωνῶν τῆς παιδεύσεως, τοῖς μὲν ἀπλουστέροις τὸν τρόπον καὶ σώφροσιν ἡδονὴ τις ἄρρητος καὶ παιδαγωγία καὶ πρὸς ἀρετὴν ἐτοιμὴ παράκλησις, τοῖς δὲ 5 γε πονηροτέροις καὶ τὸ ἦθος ὑπόλοις καὶ ἀκολάστοις τὴν δίαιταν φοβερός μὲν διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς περιὸν καὶ ἀπρόσιτος, ἐπίχαρις δ' ἄλλως καὶ παθεινὸς διὰ τὸ μηδὲν πρὸς μηδένα τῶν πάντων σκυθρωπὸν ὑποφαίνειν καὶ ἄφιλον, ἀλλ' ὅπως ἡδονὴν καὶ ἀποστάζειν ἐν ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς καὶ σιωπῶν καὶ φειγγόμενος· προ- 10 σὴν γὰρ αὐτῷ τῇ κατὰ ψυχὴν ἀνδρία καὶ σώματος ῥώμῃ, καὶ μαλὼν εὐρυθυμία, καὶ εἰδούς εὐπρέπεια, οἷς καὶ τὸ τοῦ γένους περιφανὲς συνιὸν ἐπίσημον ἐτίθει τὸν νέον οὐ παιδευταῖς μόνον καὶ συγγενέσι καὶ ἡλιξίν, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ πόλει σχεδόν, ἄρχουσί τε καὶ ἀρχομένοις, σοφοῖς τε καὶ ἰδιώταις καὶ ἡλικία πάντα 15 καὶ παντὶ τάγματι. Τὸ δὲ τῶν πατέρων περὶ αὐτὸν φίλτρον, εἰ καὶ μὴ τοσοῦτοι τὴν ἀρετὴν ἦσαν, ἣν μὲν ἂν καὶ οὕτω μέγα, οὐχ ὡς παρὰ πατέρων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς περὶ παῖδα θαυμαστὸν οὕτω καὶ πολλῷ τινι τῷ μέσω τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπερέχοντα· τοιοῦτοι δὲ πεφυκότες, ὡς ἀρετῆς ὑπόδειγμα τῷ φιλάτῳ καθ' ἑκάστην προ- 20 κεῖσθαι καὶ ποιοῦντες καὶ λέγοντες, καὶ πατρικῆς εὐχῆς ὅσον οὐκ ἦδη τυγχάνειν ἐλπίζοντες—ὑπέφαινε γὰρ ἐκ προσιμίων ὅσον ἂν ὑπερβαλέσθαι τοὺς πατέρας ὁ καλὸς παῖς ἔμελλεν—, ὅσου τοῦ κατὰ ψυχὴν ἐπληροῦντο γάνους καὶ οἶαν καὶ τοῖς ἐκτὸς τὴν περὶ τὸν φίλτατον σπουδὴν καὶ τὴν ἡδονὴν ἐνεδείκνυντο, μᾶλλον δὲ 25 τίνα τὴν εὐχαριστίαν οὐκ ἀπεδίδουν τῷ δεδωκότι Θεῷ καὶ τίνας οὐκ ἐκ ψυχῆς ὡμολόγουν τὰς χάριτας;

5. Οὕτω μὲν οὖν ἐν ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς καὶ γλώσσαις ὁ Στέφανος ἔκειτο καὶ κοινὸν ἦν ἐφ' ἅπασι τῆς πατρίδος καλλώπισμα, ὁ δὲ πατήρ ἔσκει μὲν αὐτῷ καὶ τὴν ψυχὴν φιλοπόνως καὶ 30 τὴν ἡθικὴν ἀρετὴν ἔργοις τε καὶ λόγοις αὐτὸν ἐξεπαίδευε, προσεφιλοτιμεῖτο δὲ τι καὶ τοῖς ἐκτὸς καὶ τὴν σωματικὴν αὐτὸν ἀπῆγει γυμνασίαν καὶ τοῖς τακτικοῖς προσεθίζειν ὑπέειπετο, ἐπειδὴ καὶ τοῦτου τοῦ τάγματος ὄντες ἐτύγγανον· ἀλλ' ἐκεῖνος τὴν σωματι-

κην γυμνασίαν πρὸς ολίγον χρησίμην οὕτω εἰδώς, ὃ φησι Παῦλος ὁ μέγας, τὴν ψυχικὴν μάλλον κατορθοῦν ἔσπευδε, τῶν μὲν παρόντων ὡς μὴ ὄντων ὑπερφρονῶν, τῶν δὲ μελλόντων ὡς μενόντων ἀληθῶς ἀντεχόμενος καὶ * κατὰ σκοπὸν διώκων ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως". "Οὐδὲν ἀνέσεις μὲν καὶ τρυφάς καὶ παιδικὰ ἀτακτοὺς 5 καὶ γέλωτας καὶ τὰς τῶν ἡδονῶν ἀνδραποδῶδεις, αἷς ὡς τὰ πολλὰ περιπίπτειν τὸ τῆς νεότητος ἀφύλακτον πέφυκε, τοῖς ἀνδραποδῶδεστέροις καὶ κτηνώδεσι τὸν λογισμὸν προσήκειν ἐνόμιζεν ἐγκράτειαν δὲ καὶ τὴν σύζυγον αὐτῇ σωφροσύνην αὐτὸς ἀσπασάμενος ἑαυτῷ προσέχων ἦν ὡς τὰ πολλὰ καὶ τὸν Θεὸν ἐκζητῶν ὅσημέρα μετὰ 10 συντριβῆς καρδίας καὶ πνεύματος ταπεινώσεως.

6. Ὁ τοίνυν ἐπιβλέπων ἐπὶ τὸν πρῶτον καὶ ἡσύχιον καὶ γινώσκων τοὺς ὄντας αὐτοῦ Κύριος, ὁ κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν καὶ τοῦτον ἀφορίσας ἐκ κοιλίας μητρὸς καὶ σκεῦος ἐκλογῆς προειδώς ἔσσεσθαι, καλεῖ καὶ τοῦτον ἀφανῶς ἐπὶ τοὺς πνευματικὸς ἀγῶνας, 15 ὁ τὰ ἴδια πρόβατα καλῶν ἐξ ὀνόματος. Αὐτίκα γοῦν καὶ πατρίδα καὶ γένος καὶ περιφάνειαν καὶ τὸ τῶν γεννητόρων φίλτρον παρ' οὐδὲν θέμενος, μικρόν τι τὸν ἔφηβον ὑπερβάς, ἔξεισι λάθρα καὶ τῆς οἰκίας τῆς πατρικῆς καὶ τῆς πόλεως, οὐδὲν ἔχων μετ' ἑαυτοῦ, εἰ μὴ τὸν Χριστὸν μόνον καὶ τοὺς πρὸς αὐτὸν ὑπερφυεῖς 20 ἔρωτας, δι' ὃν αὐτὸς τε, κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν, ἦδη τῷ κόσμῳ νεκρὸς ἦν καὶ κόσμος ἅπας αὐτῷ νενέκρωτο, ὡς μηχανῇ μὲν αὐτὸν ζῆν, ζῆν δὲ τὸν Χριστὸν ἐν αὐτῷ, τὸν τῷ ἰδίῳ αἵματι τοῦτον ἐξαγοράσαντα· καὶ τῷ καλέσαντι δεσπότῃ προθύμως ἐπόμενος τὸν ἱερὸν Ἄθω καταλαμβάνει, Ἄθω τὸν χρυσοῦν ὄντως καὶ φίλτατον 25 καὶ πρόξενον ἐμοὶ τῶν καλλίστων εἶπερ τινί, ὅς μοι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἢ πρὸ τῶν ἄλλων καὶ τὸν φωστῆρα καὶ ὁδηγὸν τοῦτον ἐγνώρισεν, εἰ καὶ τὸ μέχρι τέλους ἐκεῖνω συνεῖναι.—φευ τῆς ζημίας—ὁ φθόνος ἀφείλετο. Εἴσεται τοίνυν ὁ καλὸς ἀθλητὴς τοῦ παγκράτιος τῆς ἀσκήσεως, τὸ σεβάζεσθαι ὅρος φημί, τὴν πατρίδα 30

1 Τιμοθ. 1, 5, 8. — 4 Φιλιπ. γ', 14. — 10 τὸν Θεὸν ἐκζητῶν] Ψαλμ. ιγ', 2. 4ε', 2. — 14 Γαλάτ. α', 15 «ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρὸς μου» || σκεῦος ἐκλογῆς] Πράξ. θ', 15. — 16 Ἰωάν. ι', 8 «καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ ἐξ ὀνόματος». — 21/23 Γαλάτ. β', 20.

τῶν μοναζόντων, τὴν οὐράνιον Ἱερουσαλήμ, τὴν τῶν πρωτοτόκων
τῶν ἀπογεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς σεπτὴν ὄντως μητρόπολιν, μετὰ το-
σαύτης μέντοι τῆς προθυμίας καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς τε καὶ
χάριτος, ὡς αὐτὸς ὕστερον ἔλεγε, μεθ' ὅσης οὐδὲ Μωσῆς ὁ μέ-
5 γας πάλαι τὸ Σίναιον· εἰ γὰρ καὶ τοῦ πυρὸς ἐκεῖνος καὶ τῆς νε-
φέλης εἶσω κεχώρηκεν, ἀστραπῶν καὶ βροντῶν καὶ γρόφου καὶ
θυέλλης ἐκδειματούντων τοὺς ἄλλους καὶ φοβερὰν ἐργαζομένων τὴν
ὄρασιν—καὶ γὰρ ἦν ὄντως φρίκης μεστὸν τὸ ὁρώμενον, ἄνθρωπος τὸ
πῦρ εἰσιὼν μετὰ τῆς ὕλης ταυτησὶ καὶ τοῦ κράματος καὶ κοινω-
10 νῶν ἀπορρήτων καὶ συμβόλοις ἱεραῖς τὸ θεῖον ἐνοπριζόμενος,
ὅθεν ἄρα καὶ τὸ πρόσωπον ἐπὶ ἁσπίδι, ὡς μηδὲ τοὺς ἐντυγχά-
νοντας ἀτεινίζειν αὐτῷ δύνασθαι δι' ἡμᾶς τειχίου τινος καὶ προβλή-
ματος—, ἀλλ' οὗτος οὐ γνόφω καὶ πυρὶ καὶ ὄρει καπνίζομένῳ καὶ
σαλπείγγων ἤχῳ προσελαύνειν, ἀλλ' αὐτὸν εἰσιέναι τὸν οὐρανὸν
15 ἀτεχνῶς φετο καὶ πανήγυριν Ἀγγέλων ὄραν καὶ πρωτοτόκων οὐρανίων
ὁμήγυριν, Θεὸν ὡς ἐφικτὸν ἀθωρύβως ὁρώντων, ἡπίως καὶ προσηνῶς,
ὡς αὐτὸς οἶδε τοῖς τῇ καρδίᾳ καθαροῖς ὁπτανόμενον· οὐ δὲ καὶ αὐτὸς
τυγχάνειν ἐσύτερον ἐμελλεν, ὡς τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει μοι.

7. Καὶ ὅρα μοι τῆς μεγάλης ψυχῆς ἐκείνης ἐκ πρώτης, ὃ
20 φασιν, ἀφετηρίας τὸ γενναῖόν τε καὶ φιλόσοφον· οὐ γὰρ ἀπλῶς
τὸν ἱερὸν εἰσελθὼν τουτονὶ χώρον καὶ τῆς ἔξω καὶ φαινομένης
μετασχὼν χάριτος, ἥ καὶ τοῖς θαυμαστοῖς αὐτοῦ πολίταις βραχύ-
τι προσδιαλεχθεὶς καὶ συμμίσας, ὥσπερ οἱ πόλεις καὶ τόπους
κατ' ἡπειρόν τε καὶ θάλασσαν ἱστοροῦντες, ἥ καὶ μελωδῶν τινων
25 καὶ κιθαρωδῶν, ὡς ἔτυχε, πρὸς ἡδονὴν καὶ τέρψιν ἀκούοντες,
υποστροφῆς ἔπειτ' ἐμνήσθη, τοῦτ' αὐτὸ νομίσας μόνον ἀρκεῖν,
ὃ δὲ καὶ πολλοὺς ὡς τὰ πολλὰ πάσχοντας βλέπομεν, ἥ παρέ-
μεινε μὲν, οὐ καρτερικῶς δέ, ἥ καρτερικῶς μὲν καὶ μετὰ τῆς
προσηκούσης ἀνδρίας, οὐ μέχρι τέλους δέ, ἥ καὶ τοῦτο μὲν,
30 ἀσκόπως δὲ καὶ ἀβασανίστως καὶ ἀναξίως ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς προ-

1, 2 Ἐβρ. ιγ', 23. — 5, 6 Ἐξῆδ. ιθ', 16. — 11 Ἐξῆδ. ιθ', 30-35. — 13 Ἐξῆδ.
ιθ', 18. κ', 18. — 16 οὐμήγυριν B. — 17 τοῖς τῇ καρδίᾳ καθαροῖς] Ματθ. ε', 8.—
19 20 ἐκ πρώτης ἀφετηρίας] Corpus paroem. II, c. 61, αριθ. 56.

κειμένης φιλοσοφίας καὶ αὐτοῦ δὲ φημι τοῦ καλέσαντος, ἀλλὰ πάντα συνετῶς καὶ βεβουλευμένως καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος αὐτῷ σχήματος καὶ ὥς ἂν τινες, οἶμαι, τῶν παλαιῶν οἰγοί, οὓς καθάπερ στήλας τινὰς καὶ παραδείγματα πολιτείας ἀρίστης ἱστορίας πατέρων καὶ βίβλοι φέρουσιν· ἄριστα γὰρ παρ' ἑαυτῷ διελὼν τε 5 καὶ λογισάμενος ὁ σοφώτατος, ὅτι τὸ μὲν ἀνυπότακτον ἀπαίδευτόν τε καὶ ἀταπεινωτόν καὶ διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἀνάληψιν μαθημάτων ὥσπερ ἀποπεφυκὸς καὶ ἀνάρμοστος, τὸ δὲ πρὸς ὑπακοήν τε καὶ ταπεινώσιν ἔτοιμον τοῦτο καὶ πρὸς πᾶσαν μὲν τὴν ἡντινοῦν παιδείαν, μάλιστα δὲ πρὸς τὴν θαυμαστὴν ταύτην φιλοσοφίαν, συνάδον τε καὶ κατάλληλον, τῶν μὲν χρόνιων ἐθῶν καὶ προλήψεων καὶ τοῦ σέσθαι τι γινώσκειν ἐντεῦθεν ἐκρίζουμένων, ὥσπερ τινος ἀκκινθώδους ὕλης καὶ μοχθηρᾶς, ἣ δὲ θηρῶν ὀλεθρίων εἴτουν ἀκαθάρτων παιθῶν ἐστὶ καὶ νομῇ καὶ κατοικητήριον, τοῦ δὲ καλοῦ σπόρου καὶ ζιζανίων ἀμιγροῦς αὐτίκα μετὰ τῶν προσηκόντων τῆς ἀρετῆς 15 ἰδρώτων ἄριστα καταβαλλομένου καὶ τὰ τῶν ἀρετῶν κατὰ καιρὸν ἀναδιδόντος ποικίλα βλαστήματα, μέχρις ἂν τὴν τῶν ἑκατὸν τελειοτάτην ἀποτελέσῃ φορὰν, κατὰ τὸν δεσποτικὸν λόγον· ταῦτ' ἐκεῖνος ὁσίως ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ καλέσαντος λογισάμενος, καὶ ὥσπερ ἀπὸ γραμμῆς τὸ τῆς ψυχῆς παραδεικνύς διακριτικὸν καὶ τὴν εἰς 20 τὸ μέλλον τελείωσιν, διέρχεται μὲν τὸ τῶν ἱερῶν φιλοσόφων ἐκεῖνο σεμνὸν σύστημα μετὰ τῆς προσηκούσης σπουδῆς καὶ τοῦ σχήματος, ἕκαστον τῶν μυσταγωγῶν ἀνερευνῶν φιλοπόνως καὶ τὸ τῆς πολιτείας εἶδος ἐκάστου, τό τε ἦθος αὐτό φημι καὶ τὸν λόγον κατὰ τὸ δυνατόν ἀνιχνεύων, καὶ τὴν ἐκ πάντων ἑαυτῷ θησαυρίζων 25 ὠφέλειαν· τὸν δὲ πάντων γενναϊότατόν τε καὶ περὶ τοὺς ἀσκητικούς ἀγῶνας ἀνένδοτον καὶ γηραιὸν μὲν τὸν χρόνον, πρεσβύτατον δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ διὰ τοῦτο καὶ πλείστου παρὰ πολλοῖς ἡξιωμένον ὀνόματος ἐκλεξάμενος ὕστερον, αὐτοῦ που περὶ τὰ μέσα τοῦ θείου ὅρους, ἵνα καὶ δὴ καὶ τὸ Κοινὸν Ἀρχεῖον τοῦ τῶν μο- 30

13 ἀκκινθώδους B || ζιζανίων B. — 14 τοῦ δὲ καλοῦ σπόρου καὶ ζιζανίων ἀμιγροῦς] Matθ. γ', 24 κέ. — 17 ἑκατόν] Matθ. γ', 8, 23. — 20 ἀπὸ γραμμῆς] Corpus paroem. II, σ. 145. — 21 τελείωσιν B. — 30 Κοινὸν Ἀρχεῖον=αἱ Καραὶ.

- ναζόντων προκαθημένους σεμνῶς ἱδρύεται, τὴν ἀσκητικὴν οἰκίαν πηγά-
μενον, καθηγητήν ἑαυτοῦ καὶ παντοδαπὸν ἡγεμόνα καὶ μετὰ Θεὸν
κυβερνήτην καὶ δεσπότην προβάλλεται καὶ τὸν πρῶτον τῆς μο-
ναδικῆς, εἴτουν ἀγγελικῆς, πολιτείας ἄθλον μάλα περιχαρῶς τε
5 καὶ γενναίως ὁ γενναῖος εἰσέρχεται. Στέφανος· καὶ κείρεται μὲν
ὑπὸ τοῦ παιδοτρίβου τὰς τρίχας, ὅσα καὶ μοναχοῖς νόμος, ὁ πά-
λαι πᾶν τὸ περιττὸν καὶ φιλότιμον ἀπορρίψας καὶ τὴν νεκρὰν
ὕλην καὶ παχυτέραν καταλιπὼν τοῖς νεκροῖς, τὴν προαίρεσιν, τὴν
δὲ τοῦ Χριστοῦ σφραγίδα διὰ τῶν ἱερῶν δεξιόμενος ἐπικλήσεων,
10 ἦν οὐκ οἶδ' εἴτε μετανοίας καὶ βίου κρείττονος χρὴ λέγειν ἀρχήν,
εἴτε τῆς μίας καὶ πρώτης σφραγίδος τοῦ μεγάλου βαπτίσματος ὡς-
περ ἐγκαίνιον, εἴτε καὶ ἄμφω ταῦτα, τὴν τοῦ πνεύματος πανοπλίαν
ὁ καὶ πάλαι ταύτην ἐνδὺς φαειρότερον περιβάλλεται καὶ εἰς Θεοῦ
παράταξιν ἀριθμεῖται καὶ πρὸς ὅλην τὴν τῶν νοητῶν ἀντικειμένων
15 δύναμιν ὁ θαυμάσιος παραβάλλεται, Σάβας ὀνομασθεῖς ἀντὶ Στε-
φάνου, ἵνα καὶ τοῦτο σὺν τῇ κλήσει μετὰ Πέτρου καὶ Παύλου καὶ
τῶν υἱῶν τῆς βροντῆς ἔχῃ, τῶν ὀνομαστῶν τοῦ Χριστοῦ μαθη-
τῶν, ὁ κατ' οὐδὲν ὅλως ἐλλείπων τῆς προθυμίας αὐτῶν καὶ τῆς
πίστεως.
- 20 8. Οἶαν μὲν οὖν τὴν κατὰ ψυχὴν ὁ γεννάδας ἐπεδεῖξάτο ρώ-
μην καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις καρτερίαν τε καὶ τὴν ἐνστασιν,
μᾶλλον δὲ μεθ' ὅσης τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς εὐκολίας νύκτωρ καὶ
μεθ' ἡμέραν ἐδέχετο τὰ τοῖς ἄλλοις ἀγῶϊ τε καὶ δύσκολα, πίνων
ὡσεὶ μέλι καὶ γάλα μυκτηρισμόν, κατὰ τὸν εἰπόντα, καὶ ὡς τινα
25 μυστικὴν ἀμβροσίαν τὴν τῶν ὕβρεων καὶ λοιδοριῶν, ἔστι δ' ὅτε
καὶ πληγῶν προσιέμενος τράπεζαν—ἦν γάρ ὁ τούτου μυσταγωγός,
ὕπερ ἔφθην εἰπών, τραχύς τις καὶ τὸ ἦθος ἀνένδοτος διὰ τε τὸ
τῆς διαίτης καθ' ὑπερβολὴν σκληρόν τε καὶ ἄφιλον καὶ τὴν φυ-
σικὴν ἄλλως τῶν στοιχείων κραῖσιν· ὃ δὴ καὶ ἡμεῖς τὰ μὲν ἰδόν-
30 τες, τὰ δὲ πλείστα τῶν ἐκείνου πεπειραμένων ἀκριβῶς ἐκμαθόντες

3 πρῶτον μὲν B. · 10 κρείττονος B.—17 υἱῶν τῆς βροντῆς·] Μάρκ. γ', 17 || ἔχοι
M. — 24 Ἰωβ 16, 7. — 25 ἀμβροσίαν B.

ἔχομεν—, ταῦτα μὲν οὖν, ἅπερ εἶπον ὡς ἐν βραχεῖ, καὶ τὰ τούτοις
ἀκόλουθα λεγέτωσαν οἱ πείρα μαθόντες, εἴ τινες ἔτι τῶν καθ' ἡλι-
κίαν περίεισιν· οἳ καὶ πολλοὺς τῶν ἀγωνιστῶν πρὸς τὸν ἴσον ζή-
λον καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ τότε καὶ νῦν ἐξ ἀκοῆς καὶ μόνης τῶν
ἐκείνου κατορθωμάτων ἀλείφοντες, μᾶλλον δὲ ὥσπερ ὀρώμενος 5
τότε τὸν ἀγῶνα συνίστη καὶ τοὺς τῆς ὑπακοῆς χορευτάς τε καὶ
συναργάτας ἐφεπομένους εἶχε, πρῶταυθλός τις τελῶν ὁ αὐτὸς καὶ
τῶν ἀγωνιζομένων ἀλείπτης καὶ στεφανίτης καὶ νικητῆς ἀπαρά-
μιλλος· οὕτω δὴ καὶ τοῖς ἐσύστερον ἀκουόμενος τοῦτ' αὐτὸ ποιῶν
ἦν, οἷονεῖ τινα μύωπα δεινὸν ἐμβάλλων ταῖς τῶν ὑπηρετῶν ψυ- 10
χαῖς καὶ διερεθίζων θερμότατα πρὸς τὴν μίμησιν, εἰ καὶ περὶ
παρὰ λύδιον ἄρμα πάντες οἱ πρὸς ἐκεῖνον καὶ τὸν ἐκείνου ὁρόμον
βλέποντες ἑδραμον· μόνος γὰρ ἐν ὑπακοῇ καὶ ταπεινώσει τῶντι
Σάβας ὁ θαυμάσιος ξένον τι καὶ θεσπέσιον ἔλαμψε, τοσοῦτον τοὺς
περὶ ταῦτα λαμπροὺς ὑπερσχών, ὅσον τοὺς ἐν νυκτὶ φαινομένους 15
ἀστέραις ὁ τῆς ἡμέρας οὗτος ἐργάτης, ὁ μέγας ἥλιος, καὶ τοῦτο
παρὰ πᾶσι τοῖς πολίταις τῆς ἱερᾶς συνοικίας ἐκείνης ἐλέγετό τε
καὶ ἐπιστεύετο.

9. Ἐγὼ δὲ τοῦ τόσον τῶν ἄλλων διαφερόντως ἔχω θαυμά-
σας, ἀνδρῶν ἱερώτατε καὶ σοφώτατε, ὅτι πατρικῆς ἄρτι προσελ- 20
θῶν οἰκίας, ἀγωγῆς τε καὶ διαίτης, ἧς ἂν εὐγενῶν φίλτατοι παῖ-
δες μετάσχοιεν, κἀντεῦθεν οὐ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ψυχὴν
ἀγύμναστον ἔχων καθάπαξ πρὸς γε τὴν τοσαύτην δυσπάθειαν, οἷ
μόνον ὁμαλῶς τε καὶ ὑπέρως τὸ τῆς ὑπερβαλλούσης ἐγχερατείας
σκληρόν τε καὶ ἄφιλον ἔφερες, λιμῶ τε καὶ δίψει καὶ παννύχους 25
προσταλαιπωρῶν ἀγρυπνίαις καὶ στάσει καὶ μηδὲν μεθοπωστιοῦν
ὑπὸ γε τοῦ ἀγῆθους καὶ τῆς ὑπερβολῆς θορυβοῦμενος, ἀλλ' ὅτι
καὶ προσονειδιζόμενος ὁσημέραι καὶ πλείστην ὕσιν τὴν χλεύην
καὶ τὴν λοιδορίαν μετὰ συγχῶν τῶν μαστίγων δεχόμενος, οὐχ
ὅσον ἀνδρικώτατα μόνον καὶ ὑπὲρ τοὺς πῶποτε γενναίους ἀγωνι- 30
στάς ἔφερες, ἀλλ', εἰ μὴ καὶ καθ' ἑκάστην ταῦτα παρῆν καὶ μετὰ
προσθήκης τῆς μείζονος, οὐδόλως ἀνεκτῶς ἔφερες, χαίρων ἐν τοῖς

παθήμασί σου, κατὰ Παῦλον φάναι τὸν μέγαν, καὶ ἀνταναπληρῶν
 ἐν τῇ σαρκὶ τὰ τῶν θλίψεων τοῦ Χριστοῦ ἐκμιμήματα, τοῦ πρώ-
 του τὴν ὑπακοήν, οἷς ἐνήργησεν, ἐκπαιδεύσαντος καὶ δοξασθέντος,
 οἷς πέπονθε, δι' αὐτῆς καὶ τοὺς κοινωνοὺς τῶν ἰδίων παθῶν
 5 συνδοξάσαντος. Ὅθεν οὐ μόνον ἀηδές τι καὶ σκυθρωπὸν πρὸς
 γε τὴν πατρικὴν ὄψιν εἶδες οὐδοτιοῦν, ἀλλὰ καὶ κατησπάζου
 νοητῶς τὸ καθ' ὥραν καὶ οἶονε! προσεφύου τοῖς σαυτοῦ μέλεσι,
 μόνον εἰδῶς καὶ πατέρα καὶ σωτῆρα μετὰ Θεὸν ἄριστον, φιλῶν μὲν
 ὑπὲρ τοὺς γεγεννηκότας ὅν καὶ σπουδῇ πάσῃ προφανῶς ἐκείνων προ-
 10 κέκρικας, εὐλαβούμενος δ' ἴσα καὶ τῷ δεδημιουργηκότι καὶ σεσωκότι
 Θεῷ καὶ ὡς ἐκμαγεῖον καὶ εἰκόνα τινὰ τοῦτον ἐν τῇ ψυχῇ περιφέρων
 ἐκείνου καὶ ταῖς αὐταῖς τιμαῖς δι' ἐκεῖνον καὶ τοῦτον φιλοτιμούμενος,
 ἐπεὶ καὶ αὐτὸν κατ' ἐκεῖνον δημιουργὸν ἐν σεαυτῷ τῆς ἀρίστης
 καὶ θειοτέρας ἐγίνωσκας πλάσεως καὶ σωτῆρα μετὰ τὸν μόνον
 15 σωτῆρα, μᾶλλον δὲ τῆς ἀληθινῆς ἐκείνης καὶ πρώτης σωτηρίας
 μυσταγωγὸν καὶ τελειωτὴν ἄριστον.

10. Ἐντεῦθεν ἐπίσημος ἐν ἅπασιν ἦν ὁ ἀνὴρ, καὶ ταῖς
 ἀπάντων γλώσσαις μεθ' ἡδονῆς καὶ θαύματος ἔκειτο καὶ μέγα
 ἐκάστοις ἦν τὸ τῆς ἐκείνου γλώττης ἀπολαύειν καὶ θέας, οὐ τοῖς
 20 ἐκ ταῦτοῦ γυμνασίου μόνον καὶ ἡλιεῖν—ὁ γὰρ κάκιστ' ἀπολούμε-
 νος φθόνος ἀπῆν—, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς πρεσβυτέροις κατ' ἀρετὴν
 τε καὶ χρόνον καὶ τῶν ἄλλων προέχουσιν, ὅσοι δηλαδὴ τῆς ἐν
 τῷ κοινῷ διαίτης καὶ ομιλίας ἑαυτοὺς ἀποστήσαντες τὸν πάντῃ
 μοναδικὸν καὶ ἥρεμον εἶλοντο βίον, ἑαυτοῖς καὶ τῷ Θεῷ κα-
 25 ταμόνας διὰ παντὸς συγγενόμενοι· ἐξέπληττε γὰρ αὐτοὺς τὸ
 πολὺν ἐν νεότητι τοῦ σοφοῦ φρόνημα, τὸ τῆς ἀσκήσεως καὶ τῆς
 καρτερίας ἀνένδοτον, τῆς σωφροσύνης ἢ καθαρότης μέχρι καὶ
 φιδέγματος καὶ οφθαλμῶν καὶ βαδίσματος, καὶ πρὸ πάντων τὸ τῆς
 γνώμης εὐγενές καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐλευθέριον καὶ πρὸς πάντας
 30 ὑποβεβηκὸς ματὰ τῆς τῶν ἡθῶν ἀπορρήτου γλυκύτητος, οὐ φυ-
 σικῶν μᾶλλον, ὥς ἂν τις ὑπέλαβεν, ὅσον ἐξ ὑπακοῆς ἄκρας κα-
 τορθωθέντων, ὥς οἱ πράξει καὶ λόγῳ φιλοσοφῆσαντες ταῦτα κα-

λῶς ἐκπαιδεύουσι. Ταπεινοφροσύνην μὲν γὰρ τὴν ὑψηλὴν ὑπακοῆς
 ἐκφύεσθαι λέγουσιν, ἐκ δὲ ταύτης διάκρισιν, τὸν λόγον καὶ ὁδη-
 γὸν τῆς ψυχῆς, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ δημαγωγὸν τοῦ καλλίστου
 παντός· τοῦ δὲ διακριτικοῦ τῆς ψυχῆς ὡσπερεὶ τινος ὀφθαλμοῦ
 λημῶντος τῶν ἐμπαθῶν ἀπαλλαγέντος ρευμάτων, ὥστ' ἂν ἐπα- 5
 νελθεῖν πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ὑξυδορκίαν ἄριστα καὶ μετὰ τοῦ
 γιγνομένου παντός, οὐκέτι μὲν ἀπατηλὸν εἶδωλον οὐδέν, οὐδὲ φά-
 σμα τι τερατῶδες, ἄλλο μὲν πρὸς ἀλήθειαν ὄν, ἄλλο δὲ εἶναι ὑπο-
 κρινόμενον, οὐδέ τι πρόσκομμα καὶ λίθος, τὰ τῆς εὐθυτάτης ὁδοῦ
 κωλύματα, τῶν ἱερῶν ἀδύτων ταύτην ἀπείργει τῆς ἀπαθείας καὶ τοῦ 10
 Θεοῦ· ἀλλ' ἐπεὶ πάντα εὐθιὰ ἐστὶ τοῖς τὸν νοῦν ἔχουσιν ἐρω-
 μένον καὶ ὀρθὰ τοῖς εὐρίσκουσι χάριν, ἣ φησι Σολομὼν ὁ σοφός,
 ἀπταίστως καὶ ὁμαλῶς πάνυ τοι βαδίξει πρὸς αὐτὴν τὴν ἔνωσιν
 τοῦ Θεοῦ, πᾶν εἴ τι τερπνόν τε καὶ χάριεν τῆς κατὰ πράξιν καὶ
 θεωρίαν ἀρετῆς συνοδεῦον καὶ συνεπόμενον ἔχουσα, ὥστε μετὰ 15
 τῆς τῶν ἔνδον ἡρεμίας τε καὶ γαλήνης καὶ τὴν ἔξω καὶ φαινομέ-
 νην κατὰστασιν εὐφροσύνης καὶ γλυκυθυμίας ἀπάσης εἶναι μεστήν.
 Ὁ τοίνυν τὴν ρίζαν τῶν χαρισμάτων τούτων μετὰ τῶν προση-
 κόντων ἰδρώτων κάλλιστα καὶ ὡς ὀλίγοι τῶν πάντων καταβαλύ-
 μενος καὶ θαυμαστός ἐν ὑπηκόοις τοῖς τ' ἐοῦσι τοῖς τ' ἐσσομένοις 20
 πρὸ τ' ἐοῦσιν ἀναφανείς, πῶς οὐκ ἔμελλε καὶ τοὺς ἐκεῖθεν ἐκδι-
 δομένους ὀρέπεσθαι μετ' εὐφροσύνης καρπούς, μᾶλλον δὲ καὶ κοι-
 νὸν ἥδυσμα προκεῖσθαι τοῖς εἰθισμένοις τὰ τοιαῦτα τρυφᾶν; ὃ δὲ
 καὶ κατὰ λόγον ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀπήντα, καθάπερ ἦδη
 φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Ἀλλ' ἐπεὶ "τὸν κοπιῶντα γεωργόν", 25
 κατὰ Παῦλον τὸν μέγαν, "δεῖ πρὸ τῶν ἄλλων μετέχειν καὶ τῶν
 καρπῶν", παρηγοοίμει κἀνταῦθα τοὺς ἄλλους ὁ μυσταγωγὸς τῷ
 περὶ αὐτὸν φίλτρῳ τε καὶ τῷ θαύματι, καὶ ὅλως ἐξηρητημένον αὐτὸν
 εἶχεν ὁ μαθητὴς καὶ κατεστρατηγημένον ταῖς ἑαυτοῦ χάρισι τὸν
 ὁζύτατον πρὸ τούτου καὶ τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν ἀήτητον· ὁ γὰρ 30
 μηδὲ τὸν ὑπηρετοῦντα καὶ θεραπεύοντα τὰς ἐκ τοῦ γήρως ἀνάγκ-
 ας μηδέπω πρότερον ἐξισχύσας διὰ τραχύτητα κατασχεῖν οὐδ'

ἐπ' ὀλίγον παρ' ἑαυτῷ, οὕτως ὥρατο θαυμασίως ἀπὸ τοῦ τῆς ψυχῆς
διακειμένου θεραπεύων τὸν μαθητήν, μᾶλλον δ' οὐκέτι προσεΐχεν,
ὥς νέω καὶ τοῦτ' αὐτὸ φοιτητῇ, ἀλλὰ καὶ προετίθει πολλῶ τινι
τῷ μέσω κατὰ ψυχὴν ἑαυτοῦ καὶ μετὰ πλείστης ὁσῆς αὐτῷ προ-
5 σεΐχε τῆς εὐλαβείας καὶ τῆς αἰδοῦς.

11. Οὐδὲν δὲ οἶον καὶ τινος τῶν ἐνταῦθα πραχθέντων, ἐνὸς
ἢ δυοῖν, ἐπιμνησθῆναι, δεῖγμα τῆς τε περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς τοῦ
ἄνδρος καὶ τῆς περὶ αὐτὸν ἐλαβείας τοῦ γηραιοῦ· ὥς γὰρ ὁ μὲν
"ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ" τὸ καθ' ἡμέραν διατιθέμενος καὶ "ἀπὸ
10 ὁδοῦς εἰς ὁδόν" προβαίνων τοῦ περὶ αὐτὸν θαύματος τοὺς τε μα-
κρὰν καὶ τοὺς ἐγγύς μεθ' ὅσῃ τῆς ἡδονῆς ἐπλήρου, ὥς καὶ τὰ
πάντων κάλλιστα τοὺς πάντας περὶ αὐτοῦ ψηφίζεσθαι, ὁ δὲ μυ-
σταγωγὸς καὶ πολλῶ πλέον ἐδίδου τούτοις, ὅσω καὶ πολλῶ πλέον
ἐκείνος τοῦ κατ' αὐτὸν ἐπληροῦτο θαύματος καὶ τὰ τοῖς ἄλλοις
15 ἀπόρρητα κάλλιστα τούτῳ συνήδει, πρὸς τὴν τῆς μεγάλης ἱερω-
σύνης περιωπὴν βουλεύεται προβιβάσαι τὸν ἄνδρα καὶ τὸν λύχνον
εὐαγγελικῶς ἐπιθεῖναι τῇ λυχνίᾳ, ὥς μηκέτι τὸ τοσοῦτον τῶν ἀρε-
τῶν φῶς καὶ τὸν θησαυρὸν τῆς σοφίας διὰ μετριοφροσύνης ὑπερβολὴν
ὑπὸ τὸν μόδιον κρύπτεσθαι. Καὶ ὁ μὲν εἰς ἔργον ἄγειν ἤπειγετο τὰ
20 βεβουλευμένα καὶ τοὺς χρίσοντας ἐκάλει, καὶ ἡ κυρία παρῇν καὶ
τὰ πρὸς δεξιῶσιν ἡτοίμαστο τῶν συνειλεγμένων, καὶ τῶν πρὸς
τὴν χειροτονίαν ἐπιτηδείων οὐκ ἦν ὁλως ὅπερ ἀπῇν· τῷ δὲ
πολλοῦ τινος ἔδει τὴν φιλίην καὶ σύννοιον ἀπόσασθαι μετριότητα
καὶ τὸ τὴν ἐσχάτην ἀπολιπεῖν τάξιν, ἧς τοσοῦτον καθ' ὑπερβολὴν
25 ἀντεχόμενος ἦν, ὥς οὐδὲ τῆς ὑψηλοτάτης οἱ τῶν πρωτείων ἄγαν
ερῶντες καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ τούτων ἂν ἐκπεσεῖν τὰ πάντων αἰσχί-
στα καὶ ποιούντες καὶ πάσχοντες· διὰ τοῦτο καὶ ἄκαμπτος ἦν
καὶ τὸ παράπαν ἀνένδοτος, τοσοῦτου μεγέθους πράγματος ἀνάξιον
ἀποκαλῶν ἑαυτὸν ὁ τῶντι τοῦ πράγματος ἀξιότατος· οἶμαι γάρ,
30 ὥς εἴπερ ἔδει τὸ θεϊότατον τοῦτο δῶρον ἐπὶ κοινῇ σωτηρίᾳ τοῦ

7 ἐπιμνησθῆναι B. — 9 Ψαλμ. πγ', 6. — 10 Κορινθ. 2, γ', 18. — 15 κάλ-
λιστα M, μάλιστα B. — 17 εὐαγγελικῶς] Ματθ. ε', 15. Μάρκ. θ', 21. Λουκ. ι', 16.
ιζ, 33. — 19 κοινῇ σωτηρίᾳ B.

τῶν ἀνθρώπων γένους εἰς γῆν κατιὸν ὑπερφυῶς ἀνθρώποις δοθῆ-
 ναι διὰ φιλανθρωπίας τοῦ σεσωκότος ὑπερβολὴν μηδὲνα προκε-
 κρίσθαι πρὸς ταύτην τὴν τελετὴν τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἢ πρῶτον μετὰ
 τοὺς πρῶτως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Λόγου μυσταγωγηθέντας ἐπὶ τοῦτο 5
 καλεῖσθαι, ἢ μετ' ὀλίγων πάντων τινῶν. Τοσοῦτον ἦν ἐκείνῳ τὸ τῆς
 διὰ πάντων καθαρότητος καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ περιόν! Ἄλλ' ἐκεῖνος
 οὐ τοῖς πέλας, ἀλλὰ τῇ ἐντολῇ παραμετρῶν ἑαυτὸν καὶ οὕτω καὶ
 πρᾶξιν καὶ λόγον ταλαντεύων καὶ βασανίζων ὅσημέραι τὸ κατορ-
 θούμενον, οὐ μᾶλλον ἐνόμιζεν εὐπορεῖν διὰ τὸ κτηθέν, ὅσον ἐλ-
 λείπειν πρὸς τὸ προκείμενον. Καὶ ὅρα τὴν ἀπλουστάτην καὶ φι- 10
 λόσοφον ὄντως ψυχὴν, ὅπως ἀστείως τὸ πρᾶγμα μεταχειρίζει
 τὸ μὲν γὰρ ἐκφυγεῖν τὸ τῆς διδομένης τιμῆς μέγεθος ἄριστον
 εἶναι διὰ ταπεινοφροσύνης μέγεθος δοκιμάζων, ἀντειπεῖν δὲ τῷ
 κατὰ πνεῦμα γεννησαμένῳ καὶ μέχρι παραφθέγματός τινος ἢ καὶ
 σχήματος προφανῶς ἀποδοκιμάζων, κατ' αὐτὸν τὸν τῆς ἱερουργίας 15
 καιρὸν, ἡγίκα δὴ καὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦτον ὑπάγειν ὁ τελεστής
 τοῦ πνεύματος ἔμελλε. μηδενὸς τινος συνειδῶτος, σιγῇ κλέπτει
 τὴν ἀναχώρησιν καὶ ἦν αὐτοῦ που παρά τινι τῶν ἀνυπόπτων
 καὶ τόπων καὶ προσώπων κατακρυπτόμενος, ἕως ἐκεῖνοι πολλὰ
 περὶ τὴν τοῦτου καμόντες ζήτησιν, ἐπείπερ ἔγνωσαν ἀνηνύτοις 20
 ἐπιχειροῦντες καὶ τὸν ἄληπτον δεσμεῖν δοκιμάζοντες, τοῦ μὲν
 καὶ ἄκοντες ἀπέστησαν συν λύπη καὶ θαύματι, τὸν δὲ συν αὐτῷ
 παρεσκευασμένον, ὡς ἔθος, τῷ τοῦ πρεσβυτέρου τετελειωκότας
 βαθμῷ, ἵνα μὴ κενὰ πάντῃ τὰ τῆς σπουδῆς ἢ καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς
 ἐορτῆς ἐκείνης πρὸς γε τὸ σκυθρωπὸν διόλου καταλήξῃ καὶ ἄχαρι 25
 (ὁ δηλαδὴ κακείνῳ πρὸ τῆς φυγῆς κατὰ τὸ δυνατόν ἐσπουδάζετο),
 πρὸς ἑαυτοὺς καὶ τὰς οἰκίας ἕκαστος ἐπανήρχοντο, κοινὸν ὥσπερ
 ἐφόδιον ἐπιφερόμενοι πάντες τὸν περὶ τοῦ ἀνδρός λόγον καὶ μετ' ὅτι
 πολλῆς τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ θαύματος τοῖς ἐντυγχάνουσι διηγούμενοι.
 Ὁ δὲ θαυμαστός ἐκεῖνος πρεσβύτης δυσχεραίνοντι μὲν καὶ παθαινο- 30
 μένῳ τὸ παράπαν ἑώκει καὶ τὴν ἀποτυχίαν οὐκ ἀνεκτῶς ἔφερεν· ὅθιεν
 καὶ πρὸς ἀγανάκτησιν καὶ λοιδορίας τοῦ μὴ παρόντος ἐκφερόμε-

νος ἦν καὶ μυρίαν ἐκείνῳ τὴν μέμψιν ἐπέφερεν. Ἐπεὶ δὲ μετὰ
 μικρὸν προσιόντα τὸν φίλτατον Ἰδοί, προσκαλινδούμενόν τε τοῖς
 ἐκείνου ποσίν, ὡς ἔθος, καὶ τὴν συγγνώμην μεθ' ὅσης τῆς ὑπο-
 στολῆς καὶ τῆς μετριότητος ἐξαιτούμενον, τὴν παλινωδίαν εὐθὺς
 5 ἄδων ἦν καὶ μυρίαν ἡσυγχῇ κατ' ἐκείνου τὴν εὐφημίαν ἐπάδων,
 καὶ τῆς μὲν εὐπαιθίας ἑαυτὸν μακαρίζων ὡς μάλιστα, τῆς δὲ
 μεγαλοψυχίας ἐκείνον καὶ τῆς ἐν βραχεὶ πρὸς τοσαύτην ἀρετὴν
 ἐπιδόσεως ἐκπληττόμενος. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτω, δεῖγμα τῆς περὶ
 τὸ θεῖον εὐλαβείας καὶ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης ὡν
 10 ἀκριβέστατον.

12. Τῆς δὲ γε πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπης ἄλλα τε πλεῖστα
 λόγου καὶ μνήμης ἄξια καὶ τὸ νυνὶ ρηθησόμενον. Ἐπέμπετο πολ-
 λάκις τῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ περιτροπῆς ὁ Σάβας παρὰ τοῦ ἐπιστάτου
 πρὸς τοὺς τῶν ἐκεῖ φροντιστηρίων καθηγεμόνας, εἰς πορισμὸν
 15 δηλαδὴ τῶν ἀναγκαίων ὑπερ καὶ πᾶσι μὲν αὐτόθι τοῖς ἡσυχά-
 ζουσιν ἔθος, προῖκα παρὰ τῶν εὐπορωτέρων τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγ-
 καῖα λαμβάνουσιν, ἀπερισπάστως προσεδρεύειν τῇ τοῦ θεοῦ λα-
 τρείᾳ, ἡσυχία δηλαυτή καὶ τῇ συζύγῳ θεωρίᾳ καὶ προσευχῇ, τῷ
 δὲ τῶν ἄλλων καὶ μᾶλλον, ἐπεὶ καὶ τῇ τοῦ πρεσβυτέρου τετιμη-
 20 μένος ἄξια καὶ ψυχικῶν ἀρρωστημάτων ἰατρὸς καὶ διαιτητῆς ὡν
 ἐτόγγανεν. Ἀπῆει τοιγαροῦν εἰς τι φρονιστήριον ὁ καλὸς μα-
 θητῆς τὴν συνήθη λειτουργίαν ἐπιτελέσων, πολλῶ τινι τῷ μέσω
 διέχον τῆς κατοικίας αὐτῶν πρὸς γὰρ ταῖς εἰσόδους τοῦ ὄρους
 δεύτερον ὁράται κείμενον παρ' αἰγιαλοῖς, ὡς καὶ τὰς εἰσόδους αὐτάς
 25 καὶ τὸ τοῦ φρουρίου τεῖχος τοῖς κύμασι περικλύζεσθαι βορέου
 προσιόντος αὐτοῖς. Εἶχε δὲ ἄρα πατρικῇ προστάξει συνοδίτην καὶ
 τὸν συμφοιτητὴν κατὰ σκοπὸν μέντοι τῆς λειτουργίας προβάσης
 αὐτοῖς, ἐπεὶ τῶν πρὸς τὴν χρεῖαν θαφιλῶς ἔχοντες ἐμέμνηντο
 καὶ υποστροφῆς, ἡγεῖτο μὲν ὁ καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα γενναϊότατος
 30 Σάβας, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἀπάντων, οὕτω καὶ τῆς ὁδοῦ, ἀχθου-
 φοροῦντες ὑποζυγίων δίκην διὰ Χριστόν, ὥσπερ δὴ τοῖς ἐκεῖ νό-
 μοις, τὸ τοῦ σώματος χαλινουῖν αἰρουμένοις δυσήνιον καὶ προσέτι
 τὸν κάκιστ' ἀπολούμενον τῦφον κατασπᾶν, ὁ δὲ φίλος καὶ συνα-

γωνιστής, καίτοι γε τοῦ φόρτου πᾶν πρὸς τὸν θαυμάσιον Σάβαν
ἐνδεῶς ἔχων, τῆς ὁδοιπορίας πλεῖστον ἀπελιμπάνετο· ὁ δὲ προσε-
καρτέρει μὲν καὶ σύντονον ἐπεῖχε τοῦ ὁρόμου, παρυπεκράτει τε
τῆς ἰσχύος ἐκὼν καὶ συνεχῶς ἑαυτὸν ἴστη τῆς ἐπὶ τὰ πρότω
φορᾶς, ἔργοις τε καὶ λόγοις, ὡς εἶχεν, αὐτὸν ἀνακτώμενος. Ἐπεὶ 5
δὲ τοῦτον ἡττώμενον ἑώρα τοῦ φόρτου καὶ μηδὲ σχολῇ γοῦν καὶ
βάδην, ὃ λέγεται, βαδίζειν δυνάμενον, πείθει τὸν ἄνδρα καὶ τὸν
ἐπικείμενον ἐκείνῳ φόρτον αὐτῷ προσεπιδοῦναι. "Καὶ γάρ", φησὶν,
"ὄρᾳς, ὅπως εὐσθενῶς ἔχει μοι τὰ τοῦ σώματος καὶ ἰσχύω καὶ
πρὸς τὰ τούτων ἔτι μείζονα παραβάλλεσθαι". Λαβὼν οὖν σὺν τῇ 10
πήρᾳ καὶ τὸν προσεπικείμενον ἐκείνῳ φόρτον καὶ τοῖς σφετέ-
ροις νώτοις τὸ πᾶν ἐπιθείς, πτηνός τις ὥρᾳτο τοῖς τῆς ἀγά-
πης πτεροῖς κουφίζόμενος, ὡς μηδὲ ἄνετον ὄντα κατ' ἰχνος
ἐξισχύειν ἔπασθαι τὸν συμφοιτητὴν, ἀλλὰ πολλῶ τι νῦν μέσω
καὶ αὐθις καθυσταρεῖν. Ὁ δὲ καλὸς ὁδοιπόρος οὐ μᾶλλον τοῦ 15
κάτω καὶ πατουμένου ὁρόμου, ὅσον τῆς ὑψηλοτάτης ἀγάπης καὶ
τοῦ Εὐαγγελίου Χριστοῦ καὶ αὐθις προσκαρτερῶν ἦν, ἥθους γλυ-
κύτητι καὶ μετριότητι λόγων καὶ παντὶ τῷ τῆς ψυχῆς ὠρμηκότι
τὴν ψυχὴν ἐκείνου παραμυθούμενος· εἶτα καὶ εἴ τι τὸ λυποῦν
αὐτὸν καὶ προσιστάμενον εἶη διεπυνθάνετο, καὶ ὅς "Τὸ τῶν ἐνδυ- 20
μάτων ἄχθος μοι" ἔφη "διενοχλοῦν ἐμποδὼν πρὸς τὴν ὁδοιπο-
ρίαν καθίσταται, καὶ μάλιστα τῶν χιτῶνων ὁ δεύτερος, παχύτητος
ἱκανῶς ἔχων, ὡς οἶσθα, καὶ βάρους".—"Ἀλλ' ἀπόβαλε τοῦτον",
ὁ σφὸς ἔφη, "βέλτεστε, καὶ ῥᾶον ἂν ἐπ' ὤμων φέρων ὁδοιπο-
ρήσαις, ἢ νῦν καθάπερ τινὰ πέδην αὐτὸν περικείμενος". Τὸ δὲ 25
παραγωγή τις ἦν καὶ ἀπάτη μᾶλλον, ἐν' οὕτως οἰκονομικῶς ἀφε-
λέσθαι καὶ τὸν χιτῶνα δυνηθεῖν καὶ τοῦ ἐκεῖθεν ἄχθους ἀπαλ-
λάξαι τὸν ἀδελφόν· ὁ δὲ καὶ κατὰ σκοπὸν ἀπήντα καὶ τοῦ κατὰ γνώ-
μην οὔμενον τὸ παράπαν ἡμάρτανεν· ἐπεὶ γὰρ καὶ ἐκείνῳ καλῶς
ἔχειν ἐδόκει τὰ τῆς ὑποθήκης τοῦ φίλου καὶ ὁ χιτὼν ἀπετίθητο, 30
ἀρπάζει καὶ τοῦτον ὁ βιαστής καὶ πλεονέκτης τῆς βασιλείας τῶν

οὐρανῶν, καὶ τοῖς ὅμοις τῷ λοιπῷ φόρτῳ προσεπιθείς, τῆς οὐανοπορίας αὐτῷ ἤγειτο μετὰ τοῦ Ἰσοῦ τόνου καὶ τῆς ἐνστάσεως. Εἶεν.

13. Ἔτος μὲν οὖν ἑβδομὸν που, φασίν, ἐν ταύτῃ τῇ θαυμασίᾳ ὑποταγῇ τῷ ἀθλητῇ διήνυστο τοῦ Χριστοῦ, καὶ πλήρης ἦν
5 αὐτῷ τῶν ἀγωγίμων τῆς ἀρετῆς ἢ φορτίς, καὶ πολλῷ τινι τῷ μέσῳ τοὺς συναγωνιστὰς τε καὶ συνεμπόρους ὑπερεῖχε τῆς καλῆς ταυτησὶ πραγματείας, οὐ τοὺς κατ' αὐτὸν τῷ χρόνῳ φημί μόνον, ἀλλὰ δὴ καὶ τοὺς προ αὐτοῦ, καθάπερ ἤδη φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν· ἐκάλει δὲ ἄρα πρὸς ἀγῶνας ὑψηλοτέρους αὐτὸν ἢ χάρις
10 καὶ τὰ μεγάλα πείθουσα τρέχειν Ὀλύμπια, ἐπειδὴ καλῶς ἦν ἀλειψάμενος ἤδη καὶ ὅσα νόμος τοῖς τῶν τοιοῦτων ἀγωνισταῖς. Καὶ ὅρα, πῶς καὶ τοῦτο θαυμασίως ἐνεργεῖται παρὰ τοῦ τάναντία διὰ τῶν ἐναντίων οἰκονομοῦντος, ἵνα καὶ μᾶλλον θαυμασιώτερα φαίνοιτο. Εἶχε μὲν τὰ σκῆπτρα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς Ἀνδρό-
15 νικος ὁ πᾶν, τῶν Παλαιολόγων ὁ δεύτερος δηλαδὴ, οἱ δ' ἐπὶ κακῇ μοίρᾳ πρὸς συμμαχίαν Ῥωμαίοις ἐκ Σικελίας ἰόντες Ἴταλοι τὰς συνθήκας ψευδάμενοι, Θράκην μὲν δίκην προσητήρων ἀνιλεῶς διαφθείρουσι· πρῶτον, χώρας καὶ πόλεις ὅλας τὰς μὲν καὶ πρὶν ἐπιβῆναι κενὰς οἰκητόρων τῇ σφῶν αὐτῶν προσδοκίᾳ καὶ τῷ δέει
20 δεικνύντες, τὰς δὲ πεδίον ἀφανισμοῦ καὶ πῆλεις αἱμάτων ἢ πολυάνδρια μᾶλλον ἀντὶ πόλεων ἐργαζόμενοι τῷ μηδ' ὄντινόςιν ὅλως ἐν μηδενὶ σχεῖν τὸν ἔλεον, ἀλλὰ πᾶσαν ἀπλῶς καὶ τύχην καὶ ἡλικίαν ὑπάγειν τῷ ξίφει, καὶ μηδὲ τῶν δυστυχῶν φεῖδεσθαι νηπίων, ἀλλὰ καὶ ταῦτα καινοτέροις ἐπιτρέπειν θανάτοις, ξίφει καὶ πυρὶ
25 δυστυχῶς μεριζόμενα· μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τοὺς πάλαι καὶ νῦν κοινούς· ὀλετήρας τῆς οἰκουμένης Ἀχαιμενίδας φημί προσλαβόμενοι τοὺς κάκιστ' ἀπολουμένους, κάντεῦθεν τὸ θράσος καὶ τὴν μανίαν ἐπηυξηκότας, κατατρέχειν αὐτίκα καὶ Μακεδόνων ὑπείγοντο καὶ Θετταλίαν αὐτὴν ἐπὶ νοῦν ἔχοντες ἤδη· ὁ δὲ κρατῶν καὶ περὶ
30 πᾶσι μὲν ὡς εἰκὸς δείσας, τὸ δὲ πλεῖστον Ἄθῳ τὸν θαυμαστὸν ἐπὶ νοῦν ἔχων καὶ τὸ σώζεσθαι τὸν χορὸν τῶν ἀγίων ἐκείνων περὶ

9 ὑψηλωτέρους B. — 20 πεδίον ἀφανισμοῦ] Ἰωήλ β', 3. γ', 19 || πόλεις αἱμάτων] Νααὺμ γ', 1. Ἰεζεκιήλ κδ', 6.

πλείστου τιθέμενος, οὕτω γὰρ αὐτῷ σώζεσθαι καὶ τὴν βασιλείαν καὶ
 μὴ παντάπασιν ἂν ἀποβαλεῖν καὶ αὐτὰς ὡς τοὺς χρηστοτέρας ἐλπί-
 δας, ἐπεὶ μὴ στρατῷ καὶ ὕπλοις εἶχεν ἀμύνειν, τὸν δεύτερον, ὃ φασί,
 πλοῦν ἔρχεσθαι δεῖν ἔγνω. Καὶ γράμματα τῆς αὐτοῦ χειρὸς αὐ- 5
 τὰ πρὸς ἐκείνους ἐφοῖτα, τοὺς μὲν καθ' ἡσυχίας ἔρωτα πανταχῇ
 τοῦ ὅρου διεσπαρμένους μοναδικούς τε καὶ σύνδου, καὶ αὐτὰ δέ
 φημι τὰ τῶν φροντιστηρίων ἀτείχιστα, ἢ καὶ ἄλλως εὐάλωτα, διὰ
 σαθρότητα περιβύλων καὶ σπάνιν τῶν ἐνοικούντων πρὸς τὰ τῶν
 ὀχυρωμάτων δυσάλωτότερα μετοικιζέσθαι κατοχυρούμενα καὶ αὐτῆς
 ὁπόσῃ δύναμις πρὸς τὸ ἀσφαλέστερον, μεταβαίνειν δὲ καὶ πρὸς 10
 τὰς ἐγγυτέρω πόλεις τοὺς βουλομένους, ἀποκρύπτοντας ἑαυτοὺς "μι-
 κρὸν ὅσον ὅσον", κατὰ τὸν μέγαν εἰπεῖν Ἡσαΐαν, "ὥς ἂν παρέλθῃ
 ἡ ὀργὴ Κυρίου". Ταῦτα μαθύντες οἱ τῆς μεγάλης καὶ θεοφιλοῦς
 φατρίας ἐκείνης, οἱ μὲν τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐνστασιν μέχρι τέλους τηρεῖν
 ἐγνωκότες καὶ προδοσίαν ἑαυτῶν ὥσπερ κατεγνωκότες, εἰ πρὸς 15
 ταῦτα μεταβουλεύσαντο, "ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου
 καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω" μετὰ τοῦ προσφύτου πρὸς
 τὸν Θεὸν ἕκαστος ἔλεγον· ὅθεν οὐδὲ τὴν ἱερὰν συνοικίαν, οὐδὲ
 τὴν ἀσκητικὴν καλύβην εἰσίν, οἱ καταλιπεῖν ἐδοκίμαζον, τὸ μέ-
 νοντες θνήσκειν τοῦ σώζεσθαι φεύγοντες μᾶλλον ἐλόμενοι· οἱ δὲ 20
 τῷ καλεῶντι νόμῳ πειθόμενοι, διωκομένους ἀπὸ ταύτης εἰς τὴν
 ἑτέραν φεύγειν, καὶ Παῦλον ἐχμιμούμενοι τὸν μέγαν, ὅς, καίτοι
 γε καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκων καὶ "τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων ἀναλῦσαι
 καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι", νῦν μὲν κοφίνῳ χαλασθεὶς ἐκ τοῦ τείχους
 τὰς τοῦ Δαμασκηνῶν ἐθνάρχου χεῖρας λάθρα διαδιδράσκει, νῦν 25
 δὲ Ῥωμαίους ἐπικαλεῖται καὶ καίσαρα φονῶντα τὸν Ἰουδαίων ὄψι-
 μον ἐκφεύγων, πόλεις καὶ νήσους καὶ τὰ ἐν αὐταῖς καταλαμβάνον
 ὄρη, ὅσα δηλαδὴ πρὸς ἡσυχίαν ἐν αὐτοῖς ἐπιτήδεια. Θρήνος
 μέντοι καὶ ἀθυμία τὸ πᾶν εἶχε καὶ θορύβου μεστὸν ἦν ἐκεῖνο

3 δεύτερον πλοῦν] Corpus paroem. II, σ. 24. — 12 Ἡσαΐου κς', 20. — 16/17
 Ψαλμ. ρλγ', 7. — 21 Ματθ. ι', 23 «ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύ-
 γετε εἰς τὴν ἄλλην». — 23 καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκων] Κορινθ. ιε', 31 || τὴν ἐπιθυμίαν
 κέ] Φιλιπ. α', 23. — 24/25 Κορινθ. 2, ια', 32, 33. — 26 Πράξ. κη', 19 κέ.

τὸ ἱερὸν σύστημα, τὴν ἀπ' ἀλλήλων διάζευξιν οὐκ ἀνεκτῶς φέρειν δυνάμενοι.

14. Τότε δὴ καὶ ὁ τοῦ θαυμαστοῦ Σάβα μυσταγωγὸς εἰς τὴν τῶν τὴν φυγὴν ἐλομένων, καὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἅμα τισὶ τῶν
5 συνασκητῶν καὶ αὐτὸς εἰς μετοικίαν ἀπολειπόμενος, παρά τινι τῶν αὐτόθι σεμνείων, ὀνόματι τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου τιμημένω, συν αὐτοῖς κατάγεται· οὕτω γὰρ ἤπειγε τὸ τε μακρὸν γῆρας καὶ τὸ ἐπίνυσον αὐτῷ καὶ παρακεκινδυνευμένον ἐξ ὑπερβαλλούσης κακοπαθείας καταστῆναι τὸ σῶμα, κἀντεῦθεν μηδαμῶς πρὸς ἰσχύος
10 ἔχειν μακροτέρας ὁδοιπορίας καὶ τοῖς τραχυτέροις καὶ δυσχειμερίοις τῶν ὁρῶν κατὰ τοὺς λοιποὺς παραβάλλεσθαι. Σάβας δ' ὁ καλὸς τὸ μὲν νῦν ἔχον αὐτόθι κατελιμπάνετο, ὥς ἂν τὰ τῆς οἰκίας εὖ διαθέμενος ὤκνηεν, ἔπειτα τὰς βιβλους μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν, ἔλθοι πρὸς τὸν πατέρα, κατ' οἰκονομίαν πάντως ἀπόρρητον
15 καὶ τοῦτο τοῦ θεοῦ, ὥς γε τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει. Λογισμοῖς δ' ἐναντίοις προσπαλαίων τὴν καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ πολὺ μεριζόμενος· ὅτε μὲν γὰρ πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸ πνευματικὸν φίλτρον καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἐντολάς ἴδοι, τὴν ἀποδημίαν ἡγάπα καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο μόνον εἶχεν ἐπιστροφῶς· ἐπειδὴν δὲ πάλιν ἐπὶ
20 νοῦν τὴν πατρίδα λάβοι, συνήθων τε καὶ ἡλίγων εταιρίαν καὶ προσπάθειαν συγγενῶν καὶ πρὸς τούτων τὸ πατρικὸν φίλτρον, ἀκμάζον ἔτι καὶ τῷ χρόνῳ μηδ' ὀλίως ἀπαμβλυθὲν, ἀνεπιστροφῶς ἐκεῖνων εἶχε καὶ τὴν ἐκεῖσε φέρουσαν ὅλῳ ποδὶ φεύγειν ἡγάπα, πρὸς λόγον ψυχῆς ἀτεχνῶς φέρουσαν. Τίς γὰρ ἂν ἐξεῖπη λόγος τὰ τῶν
25 πατέρων τοῦ σοφοῦ πάθη καὶ ὕψους τραγωδίας τὰ κατ' αὐτοὺς διὰ τοῦτον αὐτὸν καὶ τὸ περὶ αὐτὸν φίλτρον ἐπαγένετο· ἐπεὶ γὰρ τὸ πατρικὸν ὁ γενναῖος φίλτρον καὶ τὰς ἐκεῖθεν δυσεκλύτους πέδας δι' ὑποψίας ποιούμενος λαθραίως, ὑπερ ἔφην, ἀπέδρα, μηδέν τι τῶν ἀπορρήτων κοινωνὸν ἔχων, μηδὲν τὸ παράπαν
30 τῆς ἐκεῖθεν ἀναχωρήσεως δεδωκώς αἰσθησιν, αὐτῷ μὲν ὁ ὁρόμος κατὰ σκοπὸν ἠνώετο καὶ οὐδὲν ἐμποδῶν τὴν μετὰ Θεοῦ βουλευομένῳ καὶ τῷ ἐκεῖθεν φωτὶ καταυγαζομένῳ, τὸ ἡγεμονικόν

καὶ ἀπροσκόπως τὴν πορείαν ἀνύοντι· τοῖς δὲ γεγεννηκόσι σκότους
καὶ ἀθυμίας ἦν τὰ πάντα μεστιά, καὶ θρήνων τὸ παράπαν οὔμε-
νουν ἔλῃγον· ἀπηνέηματο γὰρ αὐτοῖς ἡ ψυχὴ παρακληθῆναι, Δαυὶδ
ἂν εἶπεν ὁ μέγας, οὐχ ὅτι μὴ τὸν συλλυπούμενον ἔσχον, ἀλλ'
ὅτι μάλα πολλοὺς τοὺς συμπάσχοντας ἔσχον καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ 5
θαυμαστοῦ παιδὸς συνεργαζομένους θρήνον· κοινὸν γὰρ ἦν τοῦτο
πάθος τοῖς Θεσσαλονικεῦσι τὸ τηνικαῦτα, ἐπειδὴ καὶ κοινῆς εὐ-
φροσύνης καὶ χάριτος ἀφῆρσύντο τῇ ἐκείνου ζημίᾳ. Ἀνηρευνῶντο
γούν ἱερὰ τεμένη καὶ μουσεῖα καὶ φροντιστήρια, ἀσκητῶν τε
καταγωγαί καὶ σοφῶν ἀνδρῶν κατοικίαι καὶ οἷς ἐκεῖνος ἑαυτὸν 10
διὰ βίου ἐμέριζεν· ἐπεὶ δ' ὁ ζητούμενος ἦν οὐδαμοῦ, τὸν περιώ-
νυμον Ἀθῶ κατὰ νοῦν ὁ πατήρ εἶχε καὶ τοὺς θερμούς τοῦ φιλ-
τάτου περὶ αὐτὸν ἔρωτας. Ὅθεν καὶ τὴν ὑποστροφὴν ἀπογνοὺς
καθάπαξ, τοῦ μὲν περιάγειν καὶ ζητεῖν ἐκεῖνον ἐπαύσατο, τοῦ δὲ
πόθου καὶ τοῦ σφοδροῦ περὶ ἐκεῖνον ἔρωτος αὐτός τε καὶ ἡ φιλ- 15
τάτη μήτηρ οὐδαμῶς ἐπαύσαντο, μᾶλλον μὲν σὺν καὶ ἀκμάζοντα
τοῦτον εἶχον, ὑπερ ἔφθην εἰπών, καὶ τῷ χρόνῳ μηδαμῶς μαραι-
νόμενον, ὅσῳ καὶ κατὰ Θεὸν εὐδοκιμοῦντα καὶ ταῖς ἀρεταῖς προ-
κόπτοντα, κάντεῦθεν ἐπὶ μέγα δόξης ἴοντα τὸν υἱὸν ἡ φήμη κα-
τήγγελλεν· ἃ δὴ καὶ τὸν θαυμαστὸν Σάβαν οὔμενον τὸ παράπαν 20
ἐλάυνθανεν. Ὅθεν καὶ μεστὸς ἦν ὑποφίας καὶ πρὸς ἀμνηχανίαν,
ὑπερ ἔφθην, ἐτήγετο καὶ τὸν μόνον ἐν ἀπόροις εὐμήχανον ἐπε-
καλεῖτο δεσπότην καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐζητεῖτο βοήθειαν, ὥστ' ἂν
αὐτῷ τελειωθῇ τὸν πρὸς ἐκεῖνον δρόμον καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς
ἐνστασιν, καὶ μὴ προφάσει πατρικῆς ἐντολῆς ἐκπεσεῖν ἐντολῆς 25
δεσπότης καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς πρὸς ἐκεῖνον συνθήκας καὶ τὸ θερμὸν
ψυχρανθῆναι τοῦ ἔρωτος. Ὁ δὲ ταχὺς τῶν καλῶν αὐτοῦ δεσμένων
ἐπίκουρος καὶ ποιῶν τὸ τῶν φοβουμένων αὐτὸν θέλημα, ἐπεὶ καὶ
τὰ ἐν ἀπορρήτοις ἤρδει τῆς ἐκείνου καρδίας καὶ ὕπη τελευτήσσει
τὰ κατ' αὐτόν, εἴ γε τῆς ἐκ πάντων ἐλευθερίας λαβεῖσθαι μόνον 30
ἐκείνῳ προσγέναιτο, δίδωσι τὴν τῶν ἀπορουμένων αὐτίκα λύσιν
ῥᾶστα καὶ ὁμαλῶς καὶ σὺν οὐδενὶ τῷ κωλύοντι· φήμη καὶ γάρ

ἀθρόον ἐπεισελθοῦσα τοὺς κάκιστ' ἀπολουμένους Ἀχαιμενίδας ἤδη
προσελαύνειν διήγγελλε. Μακεδονίαν γὰρ ἀπνευστὶ καταδραμόντες
καὶ λείαν Μυσῶν, ὃ δὴ λέγεται, τὰ ἐν αὐτῇ ποιησάμενοι, καὶ τὰ
περὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἤδη δηρῶντες ἦσαν καὶ χαλεπῶς τοὺς μὲν
5 ἀναιροῦντες, τοὺς δ' ἐξανδραποδίζοντες· ἡ δὲ φήμη, καίτοι πι-
κρῶς οὕτω καὶ ἀπευκτῶς πρὸς ἅπαντας ἔχουσα, πρὸς γε τὸν
καλὸν Σάβαν εὐμενὲς ἔβλεπε τρόπον ἕτερον, τῆς ἀπορίας αὐτίκα
καὶ τῶν λογισμῶν αὐτὸν λύσασα· τῆς γὰρ φερούσης εἰς Θεσσα-
λονίκην, μᾶλλον δὲ καὶ πάσης κλεισθείσης σχεδὸν διεξόδου, καὶ
10 οὗτος τῆς ἐκ τοῦ πατρὸς ἐπιταθείσης ἀνάγκης κατὰ πᾶσαν ἀνάγκη-
ν ευδὺς ἐλύετο καὶ παντὸς ἦν ἐλεύθερος τοῦ προσισταμένου,
δοξάζων τὸν διὰ τῶν δηλητηρίων πανσόφως, ὥς ἂν τις εἴποι, τὰ
σωτήρια κατασκευάζοντα φάρμακα.

15 15. Τοῖς δὲ ἐξῆς ὁ μὲν λόγος προσβαίνειν ὀκνεῖ, τοῦ κατ'
ἀξίαν πολλῶ τι· τῷ μέσῳ λειπόμενος, μᾶλλον δὲ—τί λέγω;—το-
σοῦτο τὰ ρηθισμένα πάντα λόγον ἢ τὸ πεφυκὸς εἰπεῖν αὐτὸ
μᾶλλον τοῦ λόγου πολλῶ τῷ περιόντι θαυμαστῶς ὑπερέχει, ὅσω
γε τῶν ἤδη ρηθέντων κατόπιν ἐλθὼν ὁ ἡμέτερος φαίνεται λόγος·
εἰ δὲ τοῦτο τοῖς πᾶσι δῆλον, καὶ οὐδεὶς ἀντερεῖ, περὶ ἐκείνου τί
20 φήσομεν; ὁ δὲ γε πόθος πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐνστασιν ἐπιτρύνει,
καὶ τῶν ὑπὲρ δύναμιν βιαστῆς ὢν. Ἐγὼ δ', εἰ μὲν καὶ ἄμφω
ταῦτ' ἐνεστησάμην καὶ πάντ' ἐφεξῆς ἐρεῖν τὰ ἐκείνου καὶ τὸ
πρὸς ἀξίαν ἐρεῖν, οὐ μᾶλλον ἂν ἡσχυνάμην τὸ τοῦ προσήκοντος
ὑστερήσαι, ὅσον τὸ μὴ προσηκόντως ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς ἐμαυτοῦ βε-
25 βουλεῦσθαι· καὶ τῆς ἐν χεροῖν ταυτησί· πραγματείας οὐδ' ἐγγύς,
ὥσπερ ἢ ἐμαυτὸν αὐτὸς ἢ τὸ τῆς υποθέσεως ἀγνοῶν μέγεθος· νῦν
δὲ θατέρου κατὰ σκοπὸν ὄντος καὶ πρὸς τοῦτο μόνον ἐξ ἀρχῆς ὁρῶν-
τος τοῦ λόγου, πῶς ἂν ἀπλῶς τὰ κατὰ τὸν μέγαν ἐγνωσμένα
διέλθοι; Εἰ μὲν ἔστιν οὐ καὶ τὸ ἕτερον ἔποιτο, τοῦ λόγου τὸ
30 δῶρον ἂν εἶη καὶ τῆς τούτου δηλαδὴ προστασίας, ὑπὲρ οὗ καὶ
ὁ λόγος· εἰ δὲ καὶ τοῦτό γε μὴ παρείη τὸ πρὸς ἀξίαν, ὃ πᾶσα

3 λίαν B || λείαν Μυσῶν] Corpus paroem. II, s. 38, 538, 763. — 5 ἀνε-
ροῦντες B.

παθεῖν ἀνάγκη, οὐδέν φασι πρὸς τὸν λόγον, τοῦτο μόνον, ὅπερ
ἐφθην εἰπὼν, ἐνστησάμενον ἄνωθεν, τὸ τὰ κατ' ἐκεῖνον εἰπεῖν, ὅπως
ἂν ἔχῃ δύναμιν, μᾶλλον δὲ τῶν ἐκείνου τὰ πρὸς γινῶσιν ἀνθρώποις
ἰόντα, οὐδὲ γὰρ οἷόν τε τὰ πάντα.

16. Ὁ μέγας τοίνυν, ὡς ἔφην, οὕτω τῆς εἰς τὴν πατρίδα 5
φερούσης καὶ τῶν ἐκεῖθεν προσδοκωμένων δυσκόλων ἀπαλλαγείς,
καὶ ὥσπερ αὐτὸς ἑαυτοῦ γεγονώς ἐξόλου ὁ μόνω δηλαδὴ ζῶν
ἑαυτῷ διόλου καὶ τῷ Θεῷ, δι' ὃν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι νεκρὸς
ἦν, δέλτους μὲν ἐκείνας καὶ τὴν λοιπὴν ἅπασαν ἀσχολίαν, ἣ
προσέκειτο, πατρικαῖς πειθόμενος ἐντολαῖς αὐτοῦ που παρὰ τῇ 10
μεγάλῃ τοῦ Βατοπεδίου καταλιμπάνει λαύρα· τῶν γὰρ σεμνῶν
αὐτῆς οἰκητόρων καὶ ὁ θαυμαστός ἐκεῖνος πρεσβύτερος ἐτύγγανεν
ὢν, ὅπ' ἐκείνην τε καὶ ἄμφω τελοῦντες ἦσαν, εἰ καὶ ὁ τοῦ ζῆν
καταμόνας ἔρως καὶ ἡ φίλη τῶν ἀσκητικωτέρων ἀγωγὴ πόνων
ἀναχωρεῖν τούτους ἔπειθε τοῦ κοινοῦ συλλόγου καὶ τῆς ἐν τῷ 15
μέσῳ διαίτης, ἐχούσης τί που καὶ ἀνειμένον καὶ χάριεν· αὐτὸς δὲ
πρὸς Θεὸν ὁλοσχερῶς καταφεύγει καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπικουρίαν καὶ
τὴν τοῦ πρακτέου κρίσιν θερμῶς ἐξαιτεῖται. Εὐχῇ τοιγαροῦν ἐπι-
πονωτέρα δούς ἑαυτὸν καὶ πατρικῶν οἰκτιρμῶν καὶ σπλάγγνων τὸν
πατέρα τῶν ὄρφανῶν ἀναμνήσας, εὐχάς τε τὰς πατρικὰς προβαλ- 20
λόμενος εἰς πρεσβείαν καὶ ὡς πρὸς αὐτὸν μόνον ατενῶς βλέπων,
πατρικῆς πάσης διὰ τοῦτο καὶ πάλαι καὶ νῦν ὑπερφρονήσας ἐπικου-
ρίας, ταῦτα τοίνυν καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα μετὰ θερμῶν ἐπειπῶν θα-
κρῶν ἥσθετό τινος ἐνδοθεν προϊούσης χαρμονῆς καὶ φωτισμοῦ θειο- 25
τέρου· καὶ ὥσπερ εἰς τινος συνεπτυγμένον τε καὶ ὀξύτατον ὑποφω-
νούντος ἐκ τῆς καρδίας, “ Εἰ τὸν πολύτιμον ἐκεῖνον ἐμπορεύσα-
σθαί· μαργαρίτην ἐθέλεις, εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐλθεῖν σε κελεύω ”.
Καὶ τῷ κελεύοντι πειθόμενος αὐτίκα—οὐδὲ γὰρ ὅστις ἐκεῖνος ἦν
ἡμφισβήτει—, τῷ πελάγει τῆς ἐκείνου χρηστότητος καὶ τοῖς ἀφά-
τοις οἰκτιρμοῖς μάλα θαρρήσας, τοῦ τῆς θαλάσσης ἐπιβαίνει πε- 30
λάγους, καὶ Λῆμνον μὲν τὴν γείτονα παραλλάττει πρῶτον, ἔπειτα

- Λέσβον ὁρᾷ καὶ μετ' ἐκείνην τὴν Χίον· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν Ἀσίαν ἐπὶ νοῦν εἶχεν — εἶλκε γὰρ αὐτὸν ὁ περὶ τὸν ἐπιστήμιον περιφανῆς πόλις —, ἐπιβαίνει τῆς ἐπιφανοῦς πάλα· δι' ἐκείνον Ἐφέσου, μικρὸν ἐν αὐτῇ προσδιατρίψας, ὥσπερ δὴ καὶ ταῖς ἄλλαις μετὰ
- 5 τῆς προσηκούσης φιλησυχοῦ φιλοσοφίας, καὶ τὰ λείψανα μόνα τῆς παλαιᾶς κατιδὼν εὐδαιμονίας, ὅσα τε περὶ τὸν ἱερὸν ἐκείνον νεῶν φημι τοῦ ἡγαπημένου καὶ ὅσα κατὰ τὴν πόλιν ἔνδον καὶ πέρα θάυματος ὁμοῦ καὶ πένθους ἀφορμὴν μόνην τοῖς ὁρῶσι καταλειφθέντα.
- 10 17. Μετὰ δὲ τοῦτο Πάτμον διαβάς καὶ τινας, τὰς μεταξύ, νήσους εἰς τὴν μεγάλην καταίρει Κύπρον· καὶ τῆς νεῶς ἀποβάς, ἐν χρῶ τε τῆς νήσου γενόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἑαυτὸν ἀπορρήξας, ἐπεὶ πράγμασιν ἐγχειρεῖν ἔμελλε καινοτάτοις καὶ ὑπὲρ φύσιν ἀνθρωπείαν, ὡς ὁ λόγος αὐτίκα δηλώσει, τὰς χεῖρας σὺν τῇ ψυχῇ
- 15 πρὸς τὸν Θεὸν ἄρας, τὴν μηδέποτε διασταῖσαν ἐκείνου, τετρωμένην δὲ μᾶλλον κατάκρας τῷ πρὸς αὐτὸν ἔρωτι καὶ ὥσπερ ἐξεστηκυῖαν αὐτὴν ἑαυτῆς ἤδη καὶ τοῖς ῥήμασι καὶ τοῖς πράγμασιν, εὐχὴν τε τῷ προκειμένῳ σκοπῷ καὶ τοῖς πράγμασι κατάλληλον σὺν κατανύξει πολλῇ καὶ δάκρυσιν ἀναφέρει· καὶ τὰ τοῦ σώματος ἀποδύς
- 20 εὐθύς ἅπαντα περιβλήματα, μέχρι δὴ καὶ τοῦ τὴν σάρκα περικαλύπτοντος αὐτὴν φημι χιτωνίσκου, ὁ καὶ πρὸ τούτων τὸν παλαιὸν ἀποθέμενος ἄνθρωπον καὶ μηδὲν ἐν ἑαυτῷ φέρων τῆς κάτω καὶ νεκρᾶς ὕλης, ἀλλὰ τις σχεδὸν ἄσαρκός τε καὶ αὐλὸς ὢν, καὶ πρό γε τῆς λύσεως οὕτως ἑαυτὸν ἐπιρρίπτει τῇ νήσῳ — θαῦμα
- 25 φεβερὸν ὄντως καὶ πᾶσαν ἐκπλῆξαν ψυχὴν ὁρώμενόν τε καὶ ἀκουόμενον —, τὸ τοῦ Ἰωβ ἐκεῖνο πολλῷ φιλοσοφώτερον λέγων καὶ ὑψηλότερον, “ γυμνὸς αὐτὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρὸς μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς τοὺς αἰῶνας ”. Περιήγει τοιγαροῦν τὰς αὐτόθι πόλεις καὶ χώρας γυμνὸς
- 30 κεφαλὴν τε καὶ πόδας σὺν τῷ παντὶ σώματι, ἄπολις, ἄστεγος, ἄγνωστος τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν καὶ ἀνομίλητος, ξένος οὐ πατρί-

2 ἐπιστήμιον = Ἰωάννην τὸν εὐαγγελιστήν. — 22 Ἐφεσ. ὁ, 22 «ἀποθέσθαι ὅμας - - τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον» κέ. — 27/29 Ἰωβ α', 21.

δος μόνον καὶ φίλων καὶ τῆς ἐνός τινος γοῦν τῶν συνήθων ἥστι-
 νοσοῦν ὁμιλίας, τοῦτο δὲ τὸ βαρύτατον, ἀλλὰ καὶ τροφῆς τῆς
 πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίας καὶ παντὸς οὐτινοσοῦν ἀνθρωπίνου πράγ-
 ματος. Τίς γὰρ ἂν καὶ πότε τροφήν ὀρέξαι κατὰ νοῦν ἔσχει; καὶ εἰ
 τὸν πάντων εἴποις φιλανθρωπότατον, ἀνθρώπῳ μῆτ' αὐτῷ προσαι- 5
 τοῦντι, μὴ φθέγματι τὸ παράπαν, μὴ νεύματι, μῆτε τὸν ὑπὲρ
 αὐτοῦ δεησόμενον ἔχοντι καὶ μηδενί τινι τόπῳ πρὸς βραχὺ γοῦν
 ἑαυτὸν περιγράφοντι, ἀλλὰ νῦν μὲν ἐν ἐρήμοις καὶ ὄρεσι καὶ ἄντροις
 καὶ θηρῶν καταδόσεσιν ἐπὶ πολὺ καταμόνας τῇ τοῦ Θεοῦ θεω-
 ρία σχολάζοντι, ποτὲ δ' αὖθις πόλεσι καὶ χώραις καὶ δῆμοις καὶ 10
 συλλόγοις κοινοῖς καὶ πανηγύρεσι καὶ ἀγοραῖς ἄλλοτε ἄλλαις ἑαυ-
 τὸν διδόντι, ὡς πληθῇ μὲν ἀνθρώπων τὸ καθ' ἑκάστην ἔστιν
 ὅτε δοκεῖν παραβάλλεσθαι, τὸ παράπαν δ' ὡς ἀληθῶς τῶν ἀν-
 θρώπων ἀπερρωγέειν οὐ τῷ φρονήματι μόνον καὶ τῷ τῆς ψυχῆς
 ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἀφεστηκότι, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆδε κάκεισε, 15
 καθάπερ ἔφην, περιπολοῦντα μετὰ τῆς ἄκρας ἐκείνης σιωπῆς καὶ
 τοῦ σχήματος ἄγνωστον εἶναι τοῖς πᾶσι σχεδόν, καθάπερ νῦν ἄρτι
 πρῶτον ὁρώμενον. Πῶς οὖν, ὅπερ εἶπον, τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγ-
 καιοτάτων αὐτῷ μετέχειν ἐξῆν, οὕτω πάντων ἀφεστηκότι καθάπαξ
 ἐν παντί πράγματι; οὐσί γὰρ δήπου τούτοις ἀνθρωποι πάντες πρὸς 20
 οἶκτον ἐπικλώμενοι! βλεπομεν, ἢ τῷ δι' ἑαυτοῦ θεομένῳ κατὰ τὴν
 ἐντολήν διδόντες—“τῷ γὰρ αἰτοῦντί σε δίδου” εἰπὼν—, ἢ τῷ
 δι' ἑτέρου, μὴ δυναμένῳ δι' ἑαυτοῦ πάντως διὰ τινα προσπεσοῦ-
 σαν νόσον ἢ αἰσχύνην ἢ συμφορὰς μέγεθος· ὅπερ, εἰ καὶ ταύ-
 τὸν εἶναι δοκεῖ τῷ προτέρῳ, πρὸς γε τὴν ἐντολήν ἀντεξισταζόμε- 25
 νον, ἀλλ' ἔχει τι πάντως καὶ ὑψηλότερον, τὸ μὴ παρεῖναι λέγω
 τὸν πάσχοντα φθέγματί τε καὶ σχήματι καὶ τῷ τῆς ψυχῆς πα-
 θαινομένῳ παντὶ τὸν ἔλεον δυνάμενον ἐκκαλέσασθαι· τὸ δέ γε δι-
 δόναι παρὰ τινος μηδωπωσιῶν ἐξαιτούμενον, τοῦτο καὶ ὑπὲρ τὴν
 ἐντολήν μὲν ἤδη καὶ διὰ τοῦτο καὶ μέγα καὶ πολλοῦ τινος ἄξιον. 30
 Εἰ μέντοι κάκεινο προσθείης, τὸ μηδὲ συνήθη τινὰ καὶ γνωστὸν
 εἶναι τὸν τὴν ἔνδειαν ἀποκρύπτοντα, τοῦτο μικροῦ καὶ ἄπορον

ἔγωγ' ἂν φαίην, καὶ τοὺς ἐπὶ φιλανθρωπία σπουδαιοτάτους διαδι-
δράσκειν θυνάμενον, εἰ μήπου τινὰ λέγοις Ἀβραάμ τὸν μέγαν ἐν
πατριάρχαις καὶ Ἰώβ τὸν τούτου ἀπόγονον· ὧν τὸν μὲν ἐπὶ τῆς
τριόδου καθήμενον οὐδ' εἰστίσσουν τῶν παριόντων ἐλάνθανε, τῷ δὲ
5 γενναίῳ Ἰώβ ἔχέοντο μὲν αἱ ὁδοὶ βουτύρῳ, κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον
εἶπεῖν, τὰ δὲ ὕρη τῷ γάλακτι καὶ ἡ θύρα παντὶ τῷ βουλομένῳ
ἀνέφικτο, κατ' ἐξουσίαν τὰ πρὸς χρεῖαν λαμβάνοντι. Τούτων γε
μὴν μὴ παρόντων—οὐδὲ γὰρ πολλάκις οὐ φύσις, οὐ χρόνος, ταῦτα
φέρειν οἶδε τοῦ καθ' ἡμᾶς βίου τὰ θαύματα—πᾶσαν εἶναι ἀνάγκη
10 κην λιμῷ φθαρῆναι· τὸν ὑστερούμενον, εἰ μὴ Θεὸς ἀφανῶς ὁράτοι
χεῖρα, ὁ ταύτην ἀνοίγων καὶ ἐμπιπλὼν πᾶν ζῶον εὐδοκίας, ὁ δι-
δοὺς τοῖς κτήνεσι τροφήν καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκιων, τοῖς
ἐπιχαλουμένοις αὐτόν· ὁ δὲ καὶ τῷ τοῦ Χριστοῦ ἀθλητῇ τῷδε
συνέβαινε, σιωπῇν, ἥπερ ἔφη, ἀσχοῦντι καὶ τὸν μωρὸν ὑποκρινο-
15 μένῳ καὶ παντὸς ἀφροσύνη, καὶ ἀνθρώπου καὶ πράγματος· πα-
ρεμυθεῖτο δὲ τὴν ἀνάγκην τῆς φύσεως ποτὲ μὲν ταῖς αὐτομάτως
ἐκ τῆς γῆς ἀνακτιδομένοις βοτάναις, ὑπηγίκα δηλαδὴ τῶν ἀνθρώ-
πων ἀναχωρῶν καθ' ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἐρήμοις διέτριβε, καὶ τοῦτο
πεφεισμένως, διὰ τριῶν ἡμερῶν πού καὶ τεσσάρων ταυτηνί τὴν
20 τράπεζαν προσιέμενος, ποτὲ δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ τινων αὐτῷ παραρ-
ριπτουμένοις, προνοία δηλονότι τοῦ κρείττονος, ὅτε τοῖς ἀνθρώποις
ἑαυτὸν ἀνεμίγνυ, πόλεις καὶ χώρας μετὰ σκοποῦ διῶν τοῦ προ-
κειμένου καὶ νήψεως. Ἔστι δ' ὅτε καὶ πᾶσαν ἄσιτος εἶλκε τὴν
ἐβδομάδα, νεκρὸν ἑαυτὸν καὶ τοῦ κόσμου τὸ παράπαν ἐξεστηκότα
25 δεικνὺς καὶ τροφῇ καὶ στρωμνῇ καὶ οἰκίῃ· καὶ ὀμίλῃ καὶ ἡθελίᾳ
καὶ σχήματι. Καὶ πῶς γὰρ οὐχ ὑπερφυᾶ τὰ κατὰ τὸν μέγαν
τουτονὶ πάντα καὶ λόγου παντὸς ἔξω καὶ παραδείγματος καὶ οὐδὲ
λογισμοῖς ἀνθρωπίνους σφμενον ὑποπίπτειν θυνάμενα; μᾶλλον δὲ
καὶ τοὺς ὑπερφυεῖς ἐκεῖνους ἐγὼ καὶ ἰσοθέους ἀνασκοπῶν ἄνδρας,
30 Ἰλῖαν φημί τὸν θεαβίτην καὶ τὸν βαπτιστὴν Ἰωάννην καὶ τοὺς

5/6 Ἰώβ κθ', 6. λα', 32. — 10 φθαρῆναι B. — 11 Ψ αλμ. ρμδ, 16 «ανοίγεις
οὐ τὰς χεῖράς σου καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας». — 12 13 Ψ αλμ. ρμς, 9. —
25 σιρομνῇ B.

μετὰ τὴν χάριν καλῶς τὰ ἐκείνων ζηλώσαντας, οὓς ἔδει παρα-
 θεῖματά τινα καὶ εἰκόνας τῶν μεγίστων προκεῖσθαι τῷ βίῳ,
 πολλῶ τινι τῷ μέσῳ τοῖς πόνοις εὐρίσκω τὸν ἄνδρα προέχοντα·
 οἱ μὲν γὰρ τούτων τῷ ἐρημικῷ τε καὶ ἀτρόφῳ πρὸς ἐκεῖνον παρα-
 βαλλόμενοι, ταῖς λοιπαῖς τῶν ἀγῶνων ἰδέαις, πολλαῖς οὔσαις ὁμοῦ 5
 καὶ μεγάλαις, ἐλλείποντες φαίνονται· οἱ δὲ τὸ ἴσον ἐν τούτοις
 ἔχοντες, ἐν τοῖς προρρηθεῖσιν ὑστέρησαν, ἢ τῷ τοῦ δρόμου τόνῳ,
 ἢ τῇ τοῦ χρόνου παρατάσει, ἢ τῷ διὰ πάντων ἀκροτάτῳ περι-
 φανῶς ἡττηθέντες τῆς κακίης τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνης ἐνστάσεως. Ποῦ
 γὰρ τοὺς τῆς ἀκροτάτης ἐκείνης αἰτίας τε καὶ γυμνώσεως καμάτους, 10
 καὶ πρὸς βραχὺ διανέπαινε, μὴ καλύβην ἔχων, μὴ στρωμνῆς εἶδος τι
 καὶ ὑπωσοῦν, μήτε μὴν ὑπὸ δένδρον που καὶ φυτὸν ἢ προθύροις
 οἰκῶν τινῶν καὶ προτεμενίσμασιν ἑαυτὸν ὑποβάλλειν, ἃ περὶ τῶν
 μεγάλων ἐκείνων ἀγωνιστῶν ἱστορίαι καὶ βίβλοι φέρουσι; πῶς τῶν
 ὑετῶν τὸ ραγδαῖον τοὺς τε χειμερίους νιφετοὺς καὶ τὸ θριμὺ καὶ 15
 σφοδρὸν τῶν πνευμάτων προσβάλλοντα γυμνῇ φύσει ἀνθρωπείας
 σαρκὸς ὑπὲρ φύσιν ὑπέφερε, λεπτὸν οὕτω καὶ ἀραιὸν προβαλλο-
 μένη τὸ δέρμα καὶ διὰ τοῦτο καὶ μέχρις ὀστέων καὶ μυελῶν τοῦ
 πάθους τὴν αἰσθητὴν ὀξύτητα παραπέμπουσα; πῶς τὴν μὲν τῶν
 ἔσω πῆξιν καὶ νέκρωσιν σαρκῶν φημι καὶ νεύρων καὶ τῶν ἄρθρων 20
 αὐτῶν, τὸν δὲ πρὸς τὰ ἔσω τοῦ αἵματος ὠθισμὸν καὶ τοῦ ἐμφύ-
 του θερμοῦ τὴν κατὰ βάθους συνοχὴν ἔφερε, τὴν ἐναντίαν ταύτην
 φημι βάσανον, ἀφόρητον ἐπάγουσαν τὴν ὀδύνην καὶ οἰκτίστου θα-
 νάτου πικρὰν οὔσαν ἄγγελον; "Όταν δὲ καὶ τοὺς ἐν θέρει τοῦ
 ἡλίου καυτῆρας ἐνθυμηθῶ, πυρὸς οὐδὲν ἦττον ἐν ἐκείνοις τοῖς 25
 μέρεσι πᾶν τὸ προστυχὸν καταφλέγοντας, ὥς τῶν πεπειραμένων
 ἔστιν ἀκούειν, ξένον τι χρῆμα καὶ διανοίας καὶ φύσεως ἀνθρω-
 πείας ἔξω τὰ κατ' ἐκεῖνον βλέπω, ἢ τοῦτ' ἂν εἴη μάλιστα τὸ
 παρ' ἡμῖν θαυμαζόμενον, ὅτι τὴν κοινὴν καὶ οὗτος ἡμῖν κληρω-
 σάμενος φύσιν καὶ μηδὲν κατ' αὐτὸ τοῦτο τῶν πολλῶν διαφέρων, 30
 πρὸς τὰς αὐτοὺς ἀμιλληθῆναι φύσεις ὑπερφυῶς ἔσχε μετὰ τῆς
 ὕλης, θεάτρον γεγόμενος τῷ κόσμῳ καὶ Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις,

1 χάριν = Ἰησοῦν· πρὸς Πέτρον 1, α', 18. — 11 στρωμνῆς B. — 32/1 Κορινθ. 1, δ', 9.

- κατὰ Παῦλον φάναι τὸν μέγαν, μᾶλλον δὲ τοῖς μὲν Ἀγγέλοις θαῦμα
καὶ χαρᾶς ἀρρήτου τινὸς ὑπόθεσις, τὸν καινὸν ἄνθρωπον ὁρῶσι, τὸν
κτισθέντα κατὰ Θεόν, καὶ τὴν ὑπερφυᾶ τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου
ἀλλοίωσιν, ἣν αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενὴς δι' ἑαυτοῦ σαρκω-
5 θεὶς ὑπὲρ λόγον ἐνήργησε, τῇ δὲ κοινῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει,
ὑπὸς θηλαδὴ μὴ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ φῶς τῆς θεογενωσίας
ἐκόντες ἔμυσαν, δοῦξα κοινῇ καὶ καυχήσεως ὑπὲρλαμπρος στέ-
φανος καὶ τῆς ἀρχαίας αἰσχύνης καταλύσις, ζήλου τε κέντρον
τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ὁξύτατον, πλείστους μὲν παρακνίζον καὶ
10 διεγείρον εἰς αὐτὸ τοῦτο θερμότατα, ὀλίγους δὲ πάνου τοὺς ἐπο-
μένους ἔχον, καὶ τούτους ἀμυδρῶς πως καὶ πολλῶ τῷ μεταξὺ τοῦ
παντός ἀποπίπτοντας, θεὸς γε μὴν οὔτι φορητὸν καὶ κατὰπληξίς
τῷ τῆς κακίας ἀρχηγῷ καὶ πάσῃ τῇ σκοτεινῇ περὶ αὐτὸν φάλαγγι
τὸν σκελισθέντα πρότερον ὑπ' αὐτῶν καὶ δι' ἀπάτης αἰχμαλώτων
15 γεγονότα καὶ ἄδοξον ἄνθρωπον τσαύτην ὁρῶσι περιβεβλημένην
τὴν δοῦξαν καὶ οὕτω τὴν ἀνδρίαν τῆς ψυχῆς ἀνυπερβλητον, ὥς μὴ
μόνον κατ' αὐτῶν ἐκείνων καὶ τῶν παρὰ φύσιν παθῶν εἰληγμένα
τὸ κράτος, ὥστε "πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ
πᾶσαν τὴν τοῦ ἐχθροῦ δυνάμειν", ἀλλὰ καὶ τῆς αὐτοῦ φύσεως οὕτω
20 κρατεῖν ὑπὲρ φύσιν, ὥς μηδὲ ταῖς ἀνάγκαις αὐτῆς ὑποκύπτειν
ἐθελεῖν, ὥσπερ τινὰ βασιλέα καὶ θεὸν χειροτονηθέντα δυνάμει
τοῦ αὐτὸν ἐνδυναμένου δεσπότου καὶ τῆς ἑαυτοῦ μεταδόντος δόξης
τε καὶ θεώσεως. "Οθεν καὶ πολλοὶ τὴν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς μανίαν
ἣν ὁ ληστὴς καὶ σφοδρὰν αὐτῷ τὴν τῶν ἔξωθεν πειρασμῶν τρι-
25 κυμίαν ἐπήγειρεν, εἰδὼς μὲν ὡς ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖ δορκάς, ὃ λέγε-
ται, πρὸς λέοντα μάχης ἀπτόμενος καὶ κατ' αὐτὸς αὐτοῦ κινῶν τὸν
ἀνάγυρον, τὸ ἑαυτοῦ δὲ ποιῶν ὅμως καὶ τὸ κακὸς φαίνεσθαι τέως
ὑπὲρ ἐστὶ φιλοτιμούμενος πάντοτε. Ἀλλ' ἐπὶ τὴν νύσσαν ἐπανα-
γέσθω πάλιν ὁ λόγος.
- 30 18. Οὕτω τοιγαροῦν καὶ τὸν ἔσχατον ἐκδύς, ὑπὲρ ἔφην, ὁ
γενναῖος χιτῶνα, πόλεις τε πάσας καὶ χώρας τὰς τῶν Κυπρίων

διερχόμενος ἦν, ῥάκει τινι φαυλοτάτῳ τὰ πρὸς σκέπην αναγκαί-
 τερα τοῦ σώματος μέλη περικαλύπτων καὶ μωρίαν δῆθεν ὑποκρι-
 νόμενος ὁ τῆς ἀληθινῆς σοφίας εἴπερ τις ἔμπλεως, " ἡμεῖς μωροὶ
 διὰ Χριστὸν " ἐν αἰσθήσει καρδίας μετὰ Παύλου τοῦ μεγάλου καὶ
 αὐτὸς λέγων καὶ ὡς " ἄχρι τῆς ὥρας καὶ πεινώμεν καὶ διψῶμεν 5
 καὶ γυμνητεύομεν καὶ ἀστατοῦμεν, ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου
 καὶ περίφημα πάντων γινόμενοι ". Οὐ μὴν οὕτω τοῖς πᾶσιν ἀπλῶς
 αὐτὸ τοῦτο μωρὸς ἐδόκει τις καὶ μαινόμενος· ἀλλ' εἰσὶ μὲν οἱ καὶ
 ταῦθ' οὕτω πρὸς ἀλήθειαν ἔχειν ἐνόμιζον, τῷ φαινομένῳ τούτῳ
 δὴ προσέχοντες μόνῳ καὶ καθάπερ τινὶ λίθῳ καὶ σκανδάλῳ πέτρα 10
 προσκόπτοντες, τοῖς δὲ γε συνιέναι δυναμένοις καὶ δοκιμάζειν καλῶς
 ἐκ τῶν φαινομένων τὰ μὴ βλεπόμενα, ὅτῃς ἦν αὐτόθεν, ὅπως
 τὸ φρονεῖν ἐρωμένον εἶχε, κρύπτων ἐν ὑστρακίνῳ σκεύει τὸν θη-
 σαυρὸν τὸν τοῦ πνεύματος· οὐ γὰρ ὡς ἔτυχεν ἀπερισκέπτως οὕτω
 τὸν μωρὸν ὁ σοφὸς κατὰ τινὰς ὑπεκρίνετο, οἵτινες ἑαυτοὺς οὐκ 15
 οἶδ' ὅπως λαθόντες ἠπάτησαν, οὐχὶ μωρίαν ὑποκριθέντες, ἀλλ'
 αὐτὸ τοῦτο μωροὶ γεγονότες ῥήμασί τε καὶ πράγμασι καὶ ἀντὶ
 τοῦ τοῖς Δαίμοσιν ἐμπαίξειν καὶ τῷ κόσμῳ, κατὰ γε τοὺς εἰπόν-
 τας πατέρας, εἰς ἐμπαιγμὸν καὶ χλεύην ἑαυτῶν καταλῆξαντες·
 τὸ γὰρ ἄλογον τῆς ψυχῆς οὕτω καλῶς ὑποτάξει δυνηθέντες τῷ 20
 λόγῳ, μὴδὲ τὰς ἡνίας ὀλοσχερῶς δεδωκότες τῷ κρείττονι, ἐπεὶ
 πρὸ καιροῦ τῆς βαλβίδος ἐξέδραμον, τοῖς πάθεσιν εὐχερῶς ἑαυτοὺς
 κατεκρήμνισαν, ἐκεῖνα λέγοντες ἀσέμνως καὶ πράττοντες, ὅσα τοὺς
 μαινομένους εἰκός. Ἄλλ' οὐχ ὁ μέγας ταυτὶ Σάβας, ἀλλὰ τὸ
 νοσοῦν τῆς ψυχῆς ἄριστα δι' ἐγκρατείας καὶ ταπεινοφροσύνης θε- 25
 ραπεύσας τὸ πρότερον, ὡς μηθοπωστικοῦν ὑπὸ γε τῶν αἰσθήσεων
 συμποδίζεσθαι τὸν καιρὸν τοῦτον ἔπειτα δρόμον καὶ τὸν ἀγῶνα
 τειδάρρηκεν, οἶονεῖ τινα χαλινὸν ἐπιθεῖς τῇ γλῶττι καὶ οὕτω τὴν
 σιωπὴν, οὐ τὸ τῶν ἀπαθόντων οἶμαί τι λέγειν, διευλαβούμενος—
 ποῦ γὰρ ἐν ἐκείνῳ ταῦτα, πρυτανεῖον ἐργασαμένῳ πάσαι Θεοῦ 30

3/7 Κορινθ. 1, 5', 11, 12. — 8 μαινόμενος B. — 9 τοῦτο B. — 10 σκανδάλου
 πέτρα] Ὑμν. 8', 33. — 13 ἐν ὑστρακίνῳ σκεύει κέ] Κορινθ. 2, 8', 7. — 21 θεθο-
 κότες τῷ κρείττονι B.

τὴν ψυχὴν καὶ τὰ ἐκείνου διὰ παντός καὶ μελετῶντι καὶ λέγοντι; —, ἀλλ' ὥς ἂν τὸν τῆς ἐγκειμένης τοῦ πνεύματος σοφίας θησαυρὸν ἀποκρύπτειν ὥς μάλιστα ἔχη καὶ μὴ τοῦ δένδρου προχείρως ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαινομένου ῥᾶστα τοῦ σκοποῦ διαμάρτη καὶ τῆς καλῆς
 5 ὑποκρίσεως. "Ηπιός γε μὴν ὅλος ὢν αὐθις καὶ προσηγήσῃ, σχήματί τε καὶ βλέμματι, σύννους τε καὶ πρὸς αὐτὸς ἑαυτὸν πάντοτε βλέπων καὶ τοῖς κρείττοσι τὸ νοερὸν ἀδιαλείπτως προσασχολῶν, ὥς καὶ τῷ πλήθει πυκνῶς συναναστρεφόμενος "κατὰ μόνας εἰμί ἐγώ, ἕως ἂν παρέλθω" μετὰ τοῦ Δαυὶδ λέγειν δύνασθαι· ἄλλως
 10 τε δὲ καὶ ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀσιτίας συντετηκὸς ἔχων τὸ σῶμα καὶ λεπτόν τι πνέον καὶ ἄδρανές—οὐδὲ γὰρ καὶ ταῦτα κρύπτειν ἡδύνατο—, τοῖς συνετιέροις ὑποπτος ἦν, ὅπερ εἶπον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τιμῆς ἄξιος. Καιρὸς δ' ἂν εἴη λοιπὸν καὶ τινων ἐπιμνησθῆναι τῶν κατὰ μέρος καὶ δεῖξαι καὶ τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ τοῦ
 15 ἀνδρὸς εὐδοκίμησιν.

19. Διήρχετό ποτέ τινα τῶν Κυπρίων πόλιν ὁ μέγας ἐν τῷδε τῷ σχήματι· κατὰ δὲ μέσον τὴν λεωφόρον βαδίζοντι, γυνή τις ἐπιβάλλει τὸν οφθαλμόν, ὑπερφύου τινὸς ὑπερκύψασα, καὶ τίνι τῶν λογισμῶν οὐκ οἶδα χρωμένη, "ὦ τοῦ κάλλους τῶν σαρκῶν τοῦ
 20 ἀνθρώπου τοῦδε" μετὰ θαύματος ἐξεβόησεν· ἔτι γὰρ ἐν ἀρχαῖς ἦν αὐτῷ τὰ τοῦ παρόντος ἀγῶνος καὶ οὐπω ταῖς ἀμέσοις προσβολαῖς τοῦ ἀέρος, οὐδὲ ταῖς ἡλιακαῖς τε καὶ χειμερίοις βολαῖς ὡς εἰκὸς μεμελάνωτο· καὶ ἡ τοῦ σώματος δὲ κρᾶσις τὸ πυρῶδες ἔχουσα κατὰ φύσιν, λευκὴν ἄκρως ἐδείκνυ καὶ στίλβουσιν τὴν τῆς
 25 σαρκὸς ἐπιφάνειαν. Ὁ δὲ σοφὸς ὁμοῦ μὲν τὸν τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς ἐγκρυπτόμενον ὄφιν ἐλέγχων, ὁμοῦ δὲ καὶ τὸ γύναιον σωφρονίζον, μὴ τὰ τοιαῦτα θαυμάζειν, μηδὲ κάλλει σαρκὸς καὶ οφθαλμῶν ἀπατᾶσθαι φαντασίᾳ, ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ μὴ προσκόμματος ἀφορμὴν διδόναι καὶ ὅπως οὖν τοῖς ἀπλουστέροις περὶ πλείστου
 30 ποιούμενος, πρᾶγμα ποιεῖ τῆς διανοίας αὐτοῦ μόνῃς καὶ τῆς σπουδῆς ὄντως ἄξιον· περιβλεψάμενος γὰρ ὧδε κάκεισε, δεξαμένην

4 τοῦ δένδρου πρ. ἀπὸ τοῦ καρποῦ φαινομένου] Ματθ. ιβ', 53. Λουκᾶ ε', 44. — 8/9 Ψαλμ. ρμ', 10. — 10 ἔχον BM.

τινα βλέπει βορβόρου καὶ σκολήκων μεστήν, καὶ δραμῶν ὅλον
 ἑαυτόν, ὡς εἶχε, μέσον τοῦ βορβόρου καὶ τῆς σαπρίας ἐκείνης
 καθίησι· καὶ ὁ μὲν οὕτω καθήστο, καθάπερ ἐπὶ λουτροῦ τινος τῇ
 λειμώνων εὐανθῶν καὶ ροδωνιάς εὐώδους καὶ μαλακῆς, ἐν μέσῳ
 τῆς ἀπλείτου θυρωδίας ἐκείνης, ἄχρις οὗ, τῆς ἐσπέρας καταλα- 5
 βούσης, μόλις αὐτόθεν ἐξῆλθε μεμελανωμένος ὅλος καὶ ρύπου καὶ
 θυρωδίας μεστός, ὡς μὴ μόνον μηκέτι τοῖς ἀσθενεστέροις τὸν
 νοῦν πρόσκομμα τὴν αὐτοῦ γενέσθαι γύμνωσιν — “ἵνατί γάρ”, φησὶ
 Παῦλος ὁ μέγας, “ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδή-
 σεως”. —, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐχέφροσι καὶ σπουδαϊοτέροις ὠφελείας 10
 οὔτι μικρᾶς ὑπόθεσιν εἶναι τὸ κατ’ αὐτόν, ἄριστα παιδευόμενοις
 ἐντεῦθεν, ὅπως καὶ σώματος κάλλους ὡς μηδὲν ὄντος ὑπερφρονεῖν
 δεῖ καὶ σωφροσύνην ἀσχεῖν ὡς μάλιστα τραχυτέραις τισὶν ἀγωγαῖς
 τοῦ λείου κατεξανισταμένους τῆς ἡδονῆς· ὁ δὲ καὶ παραυτίκα
 συμβαῖνον ὥρᾳτο, καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς καλῆς ἐπινοίας οὔμε- 15
 νουν ἐκεῖνος τὸ παράπαν ἡμάρτανεν· οἱ μὲν γὰρ τῶν ὁρώντων
 ἐξεπλήττοντο τὴν ἀνδρίαν καὶ τῆς θαυμαστῆς προαιρέσεως οὐδ’
 ὅσον εἰπεῖν αὐτόν ἀπεθαύμαζον· οἱ δὲ καὶ θερμὰ τοῖς ρηθεῖσι
 προσετίθουν ἀπὸ ψυχῆς δάκρυα, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἡ τοῦ δρά-
 ματος αἰτία γυνή, τῆς προπετείας ἑαυτὴν καταμεμφομένη καὶ 20
 ὀφθαλμῶν ἀκρασίαν καὶ γλώττης ὀλισθον δάκρυσι καλοῖς καὶ ρή-
 μασι μετανόιας ἐξωμένη καὶ τὴν εἰς τὸ μέλλον ἐγγυωμένη ἀσφά-
 λειαν. Καὶ τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτον καὶ οὕτω κάλλιστον δεῖγμα τῆς
 περὶ τὰ καλὰ σπουδῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὅπως οὐκ ἀπρόσκοπα μύ-
 νον, ἀλλὰ καὶ ὠφελείας ἀφορμὴν ἔσπευδεν εἶπερ οἶόν τε τοῖς 25
 πᾶσιν εἶναι τὰ κατ’ αὐτόν· δεῖ δὲ καὶ τῆς τῶν Δαιμόνων ἐπιμνη-
 σθῆναι πρὸς αὐτόν μάχης καὶ δεῖξαι κἀντεῦθεν στεφανίτην τὸν
 ἀθλητήν, μᾶλλον δὲ καὶ τὸ ρηθὲν ἤδη τῆς κατὰ τοῦ ἀνδρὸς μα-
 νίας οἶοναί τις προάγων ἦν, ἐνεδρον κατὰ τῆς ἀλήπτου ψυχῆς
 ἐκείνου συσκευασάντων τὸ λείον τῆς ἡδονῆς. Ἄλλ’ ἐπεὶ τὸ τῆς 30
 ἀλωπεκῆς ἀπεδοκιμασθῆ καὶ οὐκ ἔλαθον εἰπόντες ἐν ἑαυτοῖς “τῷ

ψεύδει σκεπασθησώμεθα καὶ τὸν δίκαιον ἐνεδρεύσωμεν—“φῶς γὰρ δικαίαις διὰ παντός”, καὶ “τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ”—, τὴν λεοντὴν ἤδη περιβάλλονται καὶ τὸν θυμὸν ὅλον φανερώς ὀπλίζουσι κατ’ αὐτοῦ, τῆς ἀτιμασθείσης ἡδονῆς ὥσπερ ἐκδι-
 5 κητὴν, καὶ ὅπως, ἔτοιμος ὁ λόγος δηλοῦν.

20. Ἰταλός τις τῶν ἐπὶ γένει καὶ πλούτῳ μέγα φουσώντων, μέγιστα τε θυνάμενος παρὰ τῇ σφετέρᾳ πατρίδι καὶ τῆς κατὰ φύσιν τοῦ γένους ὑπεροφίας αὐτὰ δὴ ταῦτα προσθήκην πεποιημέ-
 10 νος, τῷ μεγάλῳ κατὰ μέσῃ ἐντυχάνει τὴν πόλιν οὕτω συμβάν, ἀγερῶχῳ τινὶ καὶ γαύρῳ ἐφεξόμενος ἑπὶ μεθ’ ὅσης τῆς δορυφορίας καὶ τῶν ἔξω φασμάτων, καὶ τὸ τοῦ σχήματος ὑποπτεύσας ἐκείνου καινὸν καὶ παρηλλαχμένον, μᾶλλον δ’ εἰς τοῦτ’ αὐτὸ συ-
 15 νελαιθεῖς ὑπὸ τῆς τοῦ Δαίμονος κακουργίας, τίς οὗτος ἂν εἴη διε-
 πυνθάνετο τῶν ἐφεπομένων· τῶν δὲ τούτων μὲν τὸ σύνολον ἀγνοεῖν εἰρηκότων, ὑποπτεύειν δ’ ὅμως αὐτὸν ὅσον ἀπὸ τοῦ φαινομένου κατὰσκοπον τῆς πατρίδος ἐξ ἀλλοδαπῆς τινος ἦκειν καὶ πρὸς ἐξα-
 20 πάτην τῶν πολιτῶν τὸ σχῆμα καὶ ταύτην τὴν ὑπόκρισιν ἐνδε-
 δεῖχθαι, κατασχεθῆναι τοῦτον αὐτίκα κελεύει· καὶ βλοσυρὸν ἐνιδὼν αὐτῷ μετὰ τῆς φίλης ἰταμότητος καὶ ὑπεροφίας, ὅστις ἂν εἴη καὶ
 25 ὅθεν λέγειν ἡρώτα· ὁ δὲ τῶν μὲν ἐκείνου λόγων οὐδὲ βραχὺν
 τινα ποιούμενος λόγον, οὐδὲ γὰρ πρὸς αὐτὸν ἦσαν, τοῦ δὲ κενοῦ
 τύφου καὶ τῆς ὑπεροφίας ἀναστέλλων ἐκείνον, ἐπεὶ λέγειν οὐκ
 εἶχε, πράττειν δὲ εἶχεν, οἷς εἶχε, τὴν ὀφρὺν καταστρέφει· τὸν
 γὰρ ἐν τῇ χειρὶ κάλαμον ἡρέμα προτείνας, τοῦτον γὰρ εἰώθει
 30 βασιάζειν, ἅπτεται τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ πύλου καὶ εἰς γῆν αὐτὸν
 καταβάλλει, συνετῶς ἄγαν ὁμοῦ καὶ ἀστείως ὁ σοφὸς τὸν ἀλαζόνα
 διὰ τούτου διδάσκων, ὥς καὶ αὐτὰ δὴ τὰ ὑπερκαίμενα καὶ πρῶ-
 τιστα τῆς φαινομένης περὶ αὐτὸν κενῆς ὁσῆς καὶ φαντασίας,
 σποδοῦ τε καὶ κίνεως οὐδὲν διαφέρει, καὶ ὅσον οὐκ ἦδη τοῦτ’ αὐτὸ
 30 γῆ πατουμένη καὶ σποδὸς ἔσται, μετὰ τοσαύτης γε μὴν τῆς ὁσῆ-

1 τῷ ψεύδει σκεπασθησώμεθα] ‘Ἡταίου κη’, 15 || σκεπασθησώμεθα B || τὸν δίκαιον ἐνεδρεύσωμεν] Σοφ. Σόλου. β’, 12 || φῶς γὰρ δικαίαις διὰ παντός] Παροιμ. ιγ’ 9. —
 2 τοῦ σοφοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ κε] ‘Εκκλησι. β’, 14.

τητος καὶ τῆς εὐκολίας, ὅσω καὶ χάλαμος τὸ ἀσθενές καὶ εὐρίπι-
 στον τοῦτο μετὰ πολλῆς αὐτὰ καθαιρεῖ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς
 ρασιώνης, καὶ ταῦτα τοσούτων πανταχόθεν δορυφορούντων καὶ
 ὥσανεὶ μένουσιν αὐτοῖς προσεχόντων. Ἄλλ' ἐκείνῳ πολλοῦ τινος
 ἔδει τῶν τοιούτων αἰσθῆσθαι καὶ ἦθος ἀνδρὸς καὶ ψυχῆς εὐγε- 5
 νειαν κεκρυμμένην ἀπὸ τῶν φαινομένων τεκμήρασθαι· ὅθεν καὶ
 ὕβριν αὐτὸ τοῦτο μόνον καὶ αὐθάδειαν ἐκάλει τὸ πρᾶγμα, καὶ τὸν
 θυμὸν ἀνυπόστατος ἦν καὶ μαινομένῳ τὸ παράπαν ἐφίκει, μᾶλλον
 μὲν οὖν καὶ ματίας τῆς ἐσχάτης ἔργα διαπραττόμενος ἦν. Κελεύει
 τοιγαροῦν τοῖς περὶ αὐτὸν δορυφόροις ράβδοις αὐτὸν ἀνηλεῶς κα- 10
 τακόπτειν· οἳ δὲ θᾶπτον ἢ λόγος κατὰ γῆς τείναντες, τοσαύτας
 αὐτῷ τὰς πληγὰς ἐπιφέρουσιν, ὥσας οὔτ' ἀνθρώπος ἐπαγαγεῖν ἂν
 ἀνθρώπῳ προήχθη, μὴ θηρίου τινὰ γνώμην τὸ παράπαν ἀναλαβών,
 οὔτε μὴν ἀνθρώπου φύσις ὑπενεγκεῖν ἂν ἡδυνήθη, μὴ τῆς ἄνωθεν
 συμπαχοῦσης ἐπικουρίας. Καὶ τὰ μὲν ὅσα συνετρίβετο, σάρκες 15
 δ' εἰς αἴρα διερριπτοῦντο κατακοπτόμεναι, καὶ γῇ τοῖς καταρρέου-
 σιν αἵμασιν ἐφουνίσσετο· τοὺς δὲ θηριώδεις ἐκείνους ἔλεος οὐ μενούν
 ἐπεισῆει τῆς κοινῆς φύσεως· καὶ ὁ μὲν ἀθλητῆς ἔφεραν, οὐδὲ
 στεναγμὸν γοῶν προϊέμενος, οἳ τύπτοντες δὲ τοῦναντίον ἤτόνουν
 καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐνέπιπτον. Μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο τῆς τοῦ 20
 ἀνδρὸς καρτερίας ἡεῖγμα καὶ οὐδαμῶς ἐνθάδε τοῦ κατ' αὐτὸν πρά-
 γματος· ὃ δὲ τούτου μάλιστα ἐγὼ θαυμάσας ἔχω, ἐξόν αὐτῷ λα-
 λήσαντι μόνον ἀπλῶς τὸν κίνδυνον διαδράναι (τοῦτο γὰρ μόνον
 ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς ὁ μισθὸς ἐκεῖνος ἀπῆται, ὥστ' ἂν μὴ παντάπα-
 σιν, ὡς ᾤετο, περιφρονηθῆναι), ὅδε τῆς ἐξ ἀρχῆς ἐνστάσεως καὶ 25
 τῶν πρὸς θεὸν συνθηκῶν οὐ ζώην, οὐ θάνατον, οὐκ ἐλευθερίαν,
 οὔτ' ἄλλο τι τῶν πάντων οὐδαμῶς προσέτιμα, ἀλλὰ Μακκαβαῖος
 ἀντικρυς τήν ἔστασιν ἦν, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκείνους πολλῷ τῷ
 μέσῳ· τοῖς μὲν γὰρ νόμων ἀνάγκη καὶ θεσμὰ θεῖα τὴν ἔνστασιν
 ἐνεργάζετο, ὃ δὲ ταύταις οὐχ ὑπέκειτο ταῖς ἀνάγκαις· καὶ τοῖς 30
 μὲν, τοῖς τοῦ βασιλέως πειθομένοις τότε προστάγμασι, πᾶσα πα-
 ρανομεῖν ἦν ἀνάγκη, πλημμελοῦσι περὶ τὰ προστάγματα τοῦ τῶν

οὐρανῶν βασιλείῳ· ὁ δὲ μὴδὲ τοῦτοις υπεύθυνος ὢν, μὴδὲ ταυ-
τηνί· τὴν συντέλειαν μηδαμῶς ὀφείλων, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος
οὐδὲ τὸν αὐτὸς ἑαυτοῦ καὶ πρὸς βραχὺ παρέθραυσε νόμον. "Οτου
φῆς χάριν· ἵνα μὴ δυοῖν θάτερον, ἢ τὰ πρότερα τοῖς δευτέροις,
5 ἢ τὰ δεύτερα τοῖς προτέροις, αὐθις ἐξ ἀντιστρόφου φανείη φαυ-
λίζων καὶ δίκην ἀσταςίας, ἢ μᾶλλον ἀνοίας, αὐτὸς ἑαυτῷ λαγ-
χάνοι, νῦν μὲν ἐκεῖνα, νῦν δὲ ταῦτα προσιμῶν καὶ ταῖς ἐναντίαις
ἐξ ἴσου τιθέμενος δόξαις, ὡς ἀμφίβολός τις εἶναι πανταχοῦ τῷ
φέροντι διδοὺς ἑαυτὸν ραστα καὶ μετὰ παντὸς τοῦ προθύμου, ἄλ-
10 λως τε δὲ καὶ τὸ προτιθένα· τὸ πρὸς ὦραν ἤδὲ τοῦ καλοῦ τε
καὶ ὠφελίμου, καὶ ἐπικίνδυνον ἢ, δειλίαν ψυχῆς καὶ οὐδὲν τινα
τῆς τῶν μεγίστων καὶ αὐτῶν φημι· τῶν περὶ Θεοῦ προδοσίας
ἀσφαλέστατα λογιζόμενος ὁ γεννάδας· διὰ τοῦτο καὶ ἄκαμπτος καὶ
ἀνένδοτος ἦν τὸ παράπαν, ὡς ἄψυχός τις ἀνδρίας μᾶλλον ἢ ἄν-
15 θρωπος τὴν κόλασιν φέρων. Καὶ μικροῦ ἂν καὶ διεχρήσαντο τοῦ-
τον, εἰ μὴ τοῦ καθ' ἡμᾶς τινες κόμματος τὴν τῶν κακοδόξων
μυσαχθέντες μανίαν, ἄλλος ἀλλαχούθεν συναθροισθέντες καὶ ὥσπερ
εἰς γεγονότες τῷ ζήλω, τοὺς μὲν καὶ μὴ βουλομένους τῆς ἀνο-
σίας ἐκείνης σφαγῆς ἐκώλυσαν, πολλὰ πρότερον τῆς αὐτῶν κατε-
20 πόντες ἀνοίας, ὅτι δὴ ξένον τινα καὶ ἀλήτην καὶ τὰς αἰσθησεις
οὕτω κατάχρας πεπηρωμένον ἄνθρωπον παρὰ πᾶσαν ἀποκτένουσι
δίκην, μὴδ' αὐτὸ τοῦτο θυνάμενοι συνιδεῖν, ὅτι περ οὐδὲ πεφυκότι
λεγεῖν ἀπο γε τοῦ νῦν ἐξεστὶ, τῆς ζωτικῆς αὐτὸν ἥσθη θυνάμεως
τῷ τῶν πληγῶν ὑπερβάλλοντι καταλιμπανούσης· τὸν δὲ τοῦ Χρι-
25 στοῦ ἀθλητὴν ὡς ἄψυχόν τινα βαστάσαντες φόρτον, τὸ μὴ παν-
τάपाσι νεκρὸν εἶναι μόνῃ τῇ ἀναπνοῇ πιστευόμενον, καὶ παρὰ τοὺς
ἑαυτῶν ἀγαγόντες οἴκους, τοῦ αἵματός τε τὰς πληγὰς φιλανθρωπῶς
ἀπέπλυναν καὶ νοσοκομοῦντες ἐφ' ἱκαναῖς ταῖς ἡμέραις ἦσαν, μᾶλ-
λον δὲ τὸ μὲν φιλόθεον ἐκεῖνοι τοῦ τρόπου καὶ τὴν ἐπὶ τὰ κάλ-
30 λιστα σπουδὴν διὰ τούτων αὐτῶν ἐνεδειξάντο, Θεὸς δὲ τοῦ ἀθλη-
τοῦ ἄνωθεν οὐκ ἡμέλει, ἀλλ' ἀπέστειλε τὸν Λόγον αὐτοῦ καὶ ἰά-
σατο αὐτὸν καὶ τὰς ἀνειμένας χεῖρας καὶ τὰ παρειμένα συνέσφιγξε

γόνατα, καὶ γέγονεν ἴαμα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐπιμέλεια.

21. "Οθεν καὶ ὡς ἐξ ὕπνου τινὸς ἀναστὰς σταθερὸς ὅλος καὶ
 ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ ἄτρεπτος, "ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου
 ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ" πρὸς τὸν Θεὸν μεθ' ἡδονῆς 5
 ἔψαλλεν· "ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φο-
 βηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ εἶ, Κύριε". Καὶ ταῦτα λέγων
 τοῦ προτέρου ὁδύμου καὶ τοῦ σχήματος αὐτῆς ἐξείχετο, νῦν μὲν
 εἰς τὰς ἐρήμους ἀναχωρῶν καὶ καθ' ἑαυτὸν τῷ Θεῷ συγγινόμενος
 ὁ πάντοτε καθ' ἑαυτὸν ὢν, καὶ τοῦ Θεοῦ μηδ' ὁπωσοῦν ἀφιστά- 10
 μενος, νῦν δὲ χώρας ἐκείνας καὶ πόλεις τῆς νήσου περιπολῶν,
 ἥπερ ἔφην, καὶ μωρίαν δῆθεν ὑποκρινόμενος, μωρίαν πολὺ τὸ συ-
 νετὸν καὶ φιλόσοφον ὑποκρουσὺν ἔχουσιν· σὺ γὰρ ὑβριστικόν τι καὶ
 ἄτακτον προσηνέχθη τιμὴ πώποτε, οὐδὲ βλάβης εἶδος τι καὶ ὁπω-
 σοῦν, ὥσπερ τισὶν ἔθος, τὸ παράπαν ἐπήνεγκεν, ἀλλ' ἦν ὅλος 15
 εὐταξίας καὶ εἰρήνης μεστὸς καὶ πᾶσι μετὰ τῆς φίλης σιωπῆς
 καὶ τῆς ἐπιπρεπούσης συννοίας καὶ ἰλαρότητος προσφερόμενος.
 Ἀλλ' οὐ καὶ τῷ φθόνῳ ταῦθ' ὅλως ἦν ἀνεκτά, οὐδ' ἤρεμεῖν ὁ ἐξ
 ἀρχῆς ἀνθρωπακτόνος ἔγνω, οὐδ' ἔληγεν ἔριδος οὔμενον· διὰ τοῦτο
 καὶ τῆς πρώτης ἀποκρουσθεῖς πείρας, τοῖς αὐτοῖς καὶ αὐτῆς προσ- 20
 βάλλει μετὰ μείζονος πολλῷ τῆς παρασκευῆς καὶ τοῦ σχήματος·
 σὺ γὰρ ἓνα που καὶ δεύτερον αὐτῆς κινεῖ, καθάπερ τὸν κάκιστον
 Ἰταλὸν πρότερον, ἀλλὰ πάντοθεν αὐτῷ τὰ τοῦ πειρασμοῦ περιέ-
 στησι δίκτυα· τὸ γὰρ ἄλογον ὑπελθὼν πλῆθος, ἕτοιμον πᾶν πρὸς
 γε τὰ τοιαῦτα πεφυκὸς καὶ ὀξύρροπον, ἅτε καὶ οἴκοθεν ἔχων παν- 25
 ταχοῦ τὸ ἄστατόν τε καὶ ἀσυλλόγιστον, πολλὴν αὐτῷ τὴν τρικυ-
 μίαν καὶ τὸν σάλον ἐπήγειρε, καὶ οὐκ ἦν, ὡς εἶπεῖν, τοῦ πλή-
 θους οὐδεὶς, οὐκ ἀνὴρ, οὐ γυνή, οὐ παιδίον, οὐκ ἔφηβος, ὅστις
 οὐ μετὰ πολλῆς τῆς ἀναισχυντίας καὶ τῆς ὑβρεως αὐτῷ προσεφέ-
 ρετο, λίθοις βάλλοντες, κόνει καὶ κόπρῳ τὴν τιμίαν—φεῦ—καὶ 30
 ταῖς Ἀγγέλοις αὐτοῖς χαριεστάτην κεφαλὴν τολμηρῶς καταπάττοντες
 καὶ τὰ τούτων ἔτι χεῖρω βλασφημοῦντες εἰς αὐτόν· "Ὁ λῆρος,

ὁ πλάνος, ὁ μωρός, ὁ τὰς φρένας παράκοπος, ὁ κάκιστος ἡμῶν
οἰωνός, ἡ κοινὴ τῆς πόλεως λύμη τυπτέσθω, λιθολευστεῖσθω,
τῶν ὀρέων ἡμῶν ὅτι τάχος ἀπεληλάσθω πον, εἰς ὕρη καὶ ἐρη-
μίας καὶ βάρανθρα"! Ὁ δὲ σοφὸς ἐν ἅπασι σοφὸς ἦν καὶ τοῦ
5 προσήκοντος οὐδαμοῦ διημάρτανε' τῷ γὰρ κινεῦντι κακῶς οὐ τοῖς
ἀπλῶς κινουμένοις ὀργάνοις τὴν τῶν πειρασμῶν καλῶς ἐπιγραφῶν
αἰτίαν κατ' ἐκείνου μὲν καὶ μόνου σφοδρὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἐκίνει
θυμούμενον καὶ προσευχῆς βέλεσιν οἶοναί τισι πρηστῆρσι κατὰ
κεφαλῆς τὸν ὀράκοντα τὸν σχολιὸν ἔβαλλε, τοῖς ἀνθρώποις δὲ καὶ
10 λίσαν ἐπεικῶς προσεφέρετο, νικῶν ἀποστολικῶς ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ
κακόν, οὐκ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ κακοῦ νικώμενος, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ
πατρικῶς τῆς νηπιότητος καὶ τῆς ἀφελείας αὐτοῦς οἰκτεῖρων καὶ
τὸ αἰδύμιον ἐκεῖνο χριστομιμήτως πρὸς τὸν Θεὸν ὑποφιδυρίζων
ὁ συμπαθέστατος, "Κύριε, μὴ στήσης αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύ-
15 τήν' οὐ γὰρ οἶδασι τί ποιοῦσι". Τί γὰρ ἂν ὤφθῃ ποτὲ τῆς μα-
καρίας ἐκείνης ψυχῆς συμπαθέστερον; τί δὲ μᾶλλον ἴσον ἐκείνης.
ὅσα ἐμὲ εἰδέναι τὸν ἐκείνου πεπειραμένον ἐν τούτοις μάλιστα,
ὥστε με καὶ τοῦτο θαρρούντως ἂν ἔχειν εἰπεῖν, ὅτι τὴν συμπά-
θειαν αὐτὴν, ἣτις ἐστίν, εἴπερ ἐνδυσασμένην σῶμα καθάπερ τινὰ
20 ψυχὴν, ἔπειτ' ἐξῆν ἀνθρώποις ἐμφανισθῆναι καὶ τοῦτο τὸ παφικὸς
ἐδίδου, μὴ ἂν ὑπὲρ τὸν ἄνδρα τοῦτον φρονῆσαι, μηδὲ σχεῖν ἐξε-
λέγῃαι ποτὲ καὶ ὅτι οὖν ὑφεικότα τοῦ κατ' αὐτὴν πράγματος; Το-
σοῦτον ἦν σοι τὸ πρὸς πάντας ἐν τοῖς τοιούτοις ἀφελήγος, ἄν-
θρωπε τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτω θεῖόν τι χρῆμα καὶ μοναδικὸν ὅσον
25 εἰς καθαρότητα ψυχῆς ἐν μέσοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ τούτω δὴ
τῷ πλημμελοῦντι τῆς ὕλης ἐφάνης!

22. Οὕτω περιφανῶς διὰ τῶν ἀριστερῶν ὁ ἐχθρὸς ἡττηθεὶς
αὐτίκα προσβάλλει τοῖς δεξιούσις, ὥσπερ αὐτῷ νόμος, τὸν καιρὸν
ἀρπάσας, ὡς φετο, ἵνα καὶ τι χρήσιμον δόξῃε λέγειν καὶ σύμ-
30 βουλος ἀγαθὸς νομισθεῖν, πονηρότατος ὢν ἐπίβουλος. Τῶν ἐξω
τοιγαροῦν ἀμελήσας πάντων αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν μάχην ἐπιτρέπει
διὰ τῶν λογισμῶν, "Ἰνα τί" λέγων "οὕτω σαυτὸν κατακόπτεις ἐπ'

οὐδενὶ χρησίμῳ καὶ τῇ μὲν συζύγῳ σαρκὶ θάνατον οὕτω βίαιον καθ' ἑκάστην ἐπάγειν φιλονεικεῖς, καὶ ταῦτα μὴδ' ἡντινοῦν εἰς τοῦτο δεξιόμενος ἐντολήν, συγκατασπᾶν δὲ καὶ τὴν ψυχὴν διὰ τούτων αὐτῶν εἰς τὸν τῆς ὑπεροφίας ἐπιτηδεύεις κρημνόν, ὑπὲρ τὰ ἐσκαμ- 5 μένα πηδᾶν ἀναγκάζων καὶ τὴν μὲν συνήθη καὶ φίλην ἀποδοκιμάζων τῶν πατέρων οδόν, ξένην δὲ τινα καὶ ἀτριβῇ τεμνων αὐτὸς ἑαυτῷ, ἣν ἓνα που καὶ δεύτερον μόγις εὐρίσκομεν ὠδευκότας καὶ πρὸς κατάλυμα κατακελυκότας χρηστόν; ἢ τὰς τῶν Δαιμόνων ἀγνοεῖς ἐνέδρας καὶ ὅπως ἐκεῖνοι προφάσει τῆς ἐπὶ τὰ μείζω σπουδῆς πολλοὺς τῶν μὴ νηφόντων κατέστρεψαν, τῷ βόθρῳ τῆς 10 ὑπερφηφάνιας ἐναπορρίψαντες; ποικίλος γὰρ τίς ἐστὶν ὁ τοῦ κοινοῦ καθ' ἡμῶν ἐχθροῦ πόλεμος, καὶ οὕς οὐκ ἴσχυσε πολλοῖς τοῖς μηχανήμασιν ἐλεῖν διὰ τῶν ἀριστερῶν, τούτους αὐτοὺς τοῖς δεξιοῖς δελεάσας ὑφ' ἑαυτὸν μετὰ πολλῆς ἔθετο τῆς ραστώνης. Εἴ τι γοῦν ἐμοὶ πεῖθαι, δεῦρο τῶν ἀνονήτων τουτωνὶ κινδύνων ἀφέ- 15 μενος, πρὸς τὸν σὸν ὅτι τάχιστα πορεύου καθηγγητήν, καὶ τῆς προτέρας αὐτῆς ἐχόμενος ὑπακοῆς, μετὰ παντὸς τοῦ περὶ ταῦτα κόσμου καὶ νόμου τὸν Θεὸν ἀκινδύνως εὐρήσεις, ταῖς πατρικαῖς εὐχαῖς στηριζόμενος, καὶ οὐδὲν ἐμποδὼν ἔσται σοι δῆπου τὰ τῆς πατρίδος, πάλαι τούτων ἡμεληκότι καὶ πρὸς Θεὸν καὶ τὸν παι- 20 δευτὴν μόνον ὄλω θυμῷ βλέποντι". Πατρίδος δ' εἰσηγούμενος περιφρόνησιν ὁ πανοῦργος, ὥς πάλαι δῆθεν γεγεννημένην, ἔρωτα πατρίδος αὐτῷ τούτῳ λανθανόντως ὑποσπείρειν ἐμνηχανᾷ καὶ προσέτι φιλάτων ποθεινὴν ὄψιν καὶ συνήθων ομιλίαν ἐπέραστον· οὕτω μέντοι τομῶς καὶ ὥς εἰπεῖν ἐν παρόδῳ παρερρίπτει ταῦτα 25 καὶ συνεκάλυπτε, τοῖς λοιποῖς ἀναμειγνὺς λογισμοῖς, ὥς δοκεῖν τὴν ἐντεῦθεν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ κίνησιν οὐ φυσικῆς ἔργον εἶναι σχέσεως, μᾶλλον ἀναζωπυρουμένης τῇ μνήμῃ διὰ τῆς ἐναντίας ὑποβολῆς, ἀλλ' ἔρωτά τινα πνευματικόν, πρὸς τὴν φίλην ὑπακοὴν ὠθοῦντα, καὶ τὴν πρὸς τὸν σεμνὸν Ἀβραάμ ἐκεῖνον φιλοστοργίαν 30 καὶ τὴν ὀφειλομένην ἐκεῖνῳ παρ' αὐτοῦ ἐπιμέλειαν πολλοῦ τινος τιμωμένην τῷ ταῦτα τατιμηκότῃ Θεῷ. Τούτοις ὁ πονηρὸς ἐπίβου-

λος μᾶλλον ἢ σύμβουλος ἄλλον μὲν ἴσως ἂν τινα παρέσυρε τῶν
πάντα ραθίων κἀκεῖνον ἡγνοηκότων, ὁ δὲ τοῦ κεκρυμμένου δηλη-
τηρίου αὐτίκα λαβὼν αἰσθησιν, καὶ εἰ μέλειτι συνεκέκρατο, τὸ τοῦ
μεγάλου Δαυιδ ἐκεῖνο πρὸς τὸν σχολιὸν μετὰ τοῦ προσήκοντος
5 αὐτῷ φρονήματος ἀπεκρίνατο· «Τί», φησίν, "ἐμοὶ καὶ σοί. ρυ-
παρὲ κύον; τί μοι τὸν πατέρα καὶ πενθευτὴν οἶονεῖ τινα Πάτρο-
κλον προβαλλόμενος πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ τὴν πατρίδα παλιν-
δρομῆσαι παρασκευάζεις καὶ ψεύσασθαι μὲν τὰς θαυμαστάς ἐκεί-
νας πρὸς τὴν δεσπότην συνθήκας, παραβάτην δ' ἐμαυτὸν ἀναδείξαι
10 τῶν θείων θεσμῶν, ἃ πάλοι καλῶς καὶ μετὰ τοῦ προθύμου παν-
τὸς καταλέλυκα, ταῦτ' οἰκοδομῶν πάλιν ὥσπερ ἐκ μεταμελείας
τινός; τί δὲ καὶ τὴν ἐμὴν σωτηρίαν προβαλλόμενος ὄψῃ, τὴν
ὄντως σωτηρίαν ἀφελέσθαι μου σπεύδεις διὰ τῶν δεξιῶν, ὑπερη-
φανίαν μοι προσφέρων καὶ τὸ καινὸν τῆς πρὸς Θεὸν ὁδοιπορίας
15 καὶ τὴν συνήθη τῶν πατέρων ὁδὸν καὶ ἅττα τοιάδε; τίς ἀνευ
πόνων καὶ αὐτῶν τῶν μεγίστων φημί κατώρθωσέ τι τῶν ἀγα-
θῶν; τίς καθεύδων καὶ τρυφῶν ἔστησε τὸ κατὰ σοῦ τρόποιον, ἢ
τίνα τῶν τὴν πρὸς Θεὸν φέρουσαν ὁδευόντων ἀπείραστον ἀφῆκας
αὐτός; Ἐμοὶ μὲν, ὡς καὶ αὐτός μαρτυρεῖς, πάλοι καὶ πατρίς
20 καὶ οἰκεῖοι καὶ πᾶν εἴ τι τοιοῦτον ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος κατα-
πεφρόνηται, καὶ λόγος τῶν τοιούτων οὐδεὶς, ἀποθανεῖν ἐγνωκότε
τῷ κόσμῳ καὶ ζῆσαι τὴν ἐν Χριστῷ κεκρυμμένην ζωὴν, "οἱ οὖν
ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται", κατὰ Παῦλον φάναι τὸν μέγαν, "κἀγὼ
τῷ κόσμῳ". "Ἰνα δέ τι καὶ σφρέστερον μάθοις, ὥστε μὴ πλανᾶ-
25 σθαι καὶ πρὸς τὸ μέλλον, μάτην περὶ ἐμοῦ τὰ μὴ ὄντα δοξάζων,
πρόσεχε τὸν νοῦν, ἵνα πύθῃ ὕρκιά μοι καὶ συνθῇ καὶ πρὸς τὸν
Θεόν, εἰ οὕτω χρὴ λέγειν, ὥσπερ ἐξ ἄλλης ἀρχῆς γίνονται ση-
μερον, τοῦ μή ποτ' ἂν με τὴν ἐπίγειον ἐκείνην ἰδεῖν πατρίδα
μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὄρου, καὶ αὐτός
30 πάντα θοήσης, καὶ οὐρανῷ γῆν συνάψῃς, καὶ πᾶσαν μετέλθῃς
ἐπίνοιαν διὰ τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, ὥσπερ σοι νόμος. Περὶ
γούν τῆς πατρίδος, ὅπερ ἔφη, καὶ τῶν οἰκείων αὐτόθεν κατὰ-

βαλε· οὐδὲ γὰρ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κληρος, φησίν, ἐν τούτῳ
 τῷ λόγῳ· ἐγὼ δὲ τὴν ὁδὸν μου δραμοῦμαι, πεποιδώς ἐπὶ τὸν
 πάντα φέροντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως, ὅτι ἡρετισάμην αὐτήν.
 καὶ ὅσα ἠξιάμην, ἀποδώσω προφητικῶς εἰς σωτηρίαν μου τῷ
 Κυρίῳ, οὐ τὴν ἀρχέτοπον τῶν σοφῶν ἀτιμάζων ὁδόν, ὡς αὐτὸς 5
 ἄρα κακῶς ὑπέιληφας, ἀλλὰ καὶ παντὶ σθένει ταύτην μεταδιώ-
 κων καὶ τῶν ταύτην ἀπλανῶς ὠδευκότων, μὴ πόρρω θέειν εὐχό-
 μενος. Ἄλλ' ἐπεὶ τὸ πολλὰς εἶναι παρὰ τῇ τῶν οὐρανῶν βασι-
 λείᾳ μονάς καὶ τὴν ὁδὸν τῆς εὐσεβείας εἰς διαφόρους τινάς, τὰς
 αὐτόθι φερούσας, ἠνάγκασε τέμνεσθαι, τὸν μὲν ταύτην, τὸν δ' 10
 ἐκείνην ἀνάγκη μετιέναι πάντως, τὸν δὲ τὰς πλείους, τὸν δὲ
 τὰς πάσας, εἴπερ οἶόν τε, ὅπως ἂν ἔχοι προθυμίας καὶ σπου-
 δῆς ἕκαστος οἶμαι, "διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας", κατὰ Παῦλον φάναί
 τὸν μέγαν, "διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας, ὡς πλάνοι καὶ ἀλη-
 θεῖς, κατὰ σκοπὸν διώκοντες ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως", 15
 οὐκ ἀνθρώπους πείθοντες, ἀλλὰ τὸν Θεόν (οἱ μὲν γὰρ εἰς οὖν,
 κατὰ τὸ εἰρημένον, αὐτὸς δὲ εἰς καρδίαν ὄρα), ὅστις ἐλέγξει τὰ
 κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ ἀποκαλύψει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν ἐν
 ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας, ὅτε ἀποδώ-
 σει ἕκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· ὅς κἀνταῦθα συντρίψει σε τά- 20
 χιον ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν καὶ καταβαλεῖ, πᾶν σκῶλον ἐκ μέσου
 τιθεῖς καὶ κατευθύνων ἡμῖν τὰ πρὸς αὐτὸν διαβήματα ὃ καὶ δοῦς
 ἡμῖν δηλαδὴ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὕφρων καὶ σκυρπίων
 καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν ὑπὸ σὲ πονηρὰν δύναμιν». Ταῦτα πρὸς τὸν
 κρυπτὸν πολέμιον ὑπειπὼν καὶ οἶονεῖ τις ἄριστος ἀθλητῆς ἀφ' 25
 ὕψους καταβαλὼν τὸν ἀντίπαλον, εἶτα καὶ τὸ τῆς νίκης ὥσπερ
 ἐπιδεικνύμενος σύμβολον, ἧ καὶ ταῖς ἔργοις τὰ ρηθέντα πιστού-

1 Πράξ. η', 21. — 3 πάντα - δυνάμεως] Ἑβρ. α', 3 || [ἡρετισάμην αὐτήν] Ψαλμ. ρα', 14. — 4 προφητικῶς] Ἰωάν. β', 10. — 8; 9 Ἰωάν. ιδ', 2. — 13; 14 Κορινθ. 2. ς', 8. — 15 Φιλιπ. γ', 14. — 18 τὰ κρυπτὰ - καρδιῶν] Κοριν. 1, 5, 5. — 19 ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς] Πέτρου 1, β', 12 || ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας κέ] Ῥωμ. β', 5. — 20/21 συντρίψει σε τ. ὑπὸ τοὺς πόδας] Ῥωμ. ις', 20. — 22 κατευθύνων - διαβήματα] Ψαλμ. λς', 23. ρη', 133. Παροιμ. κ', 24. — 23/24 Λουκ. ι', 19. — 25 ἐπειπὼν B.

μενος, "ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστὸν" ὁλω ποδὶ τρέχων ὑπεψιθύριζε, καὶ "τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις καὶ στενοχωρία, ἢ λιμός, ἢ διωγμός, ἢ μάχαιρα — μᾶλλον μὲν οὖν καὶ "πέπεισμαι", κατὰ τὸν ἀπόστολον, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ μου, ὡς "οὐκ Ἄγγελοι, οὐκ Ἀρχάγγελοι, οὐ θρόνοι, οὐκ ἐξουσίαι, οὐκ ἐνεστώτα, οὐ μέλλοντα, οὐχ ὕψος, οὐ βάθος, οὔτε τις ἐτέρα κτίσις δυνήσεται με χωρίσαι τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ μου". Ταῦτα λέγων καὶ πάσχων ὁ γεννάδας ὁλω θυμῷ καὶ ὥσπερ ἐξεστηκότα τινα καὶ τῷ πυρὶ τῆς πρὸς Χριστὸν ἀγάπης μετεσκευασμένον ὅλον ἑαυτὸν τοῖς πονηροῖς δείκνυς Δαίμοσι, φοβερώτερος ἔτι πολλῷ καὶ ἀπρόσιτος αὐτοῖς ἦν ὄθεν καὶ τὰς διὰ τῶν λογισμῶν ἐνέδρας ἐκαῖνοι καθάπαξ ἀπέπαντο, πρὸς ἄνθρωπα μάλα τέλειον ἐγνωκότες ἔχειν, παίδων μορμολυκεῖσις οἰμενοῦν πεφυκότα σαλεύεσθαι. Ἀρ' οὖν οὕτω τὰ κατὰ τὸν μέγαν Ἰῶνῃ πολλάκις πείρα μαθόντες καὶ τοῦ πρὸς αὐτὸν πολέμου τὸ παράπαν ἀπέσχοντο; καὶ πῶς ἂν ὁ γε κακὸς ἄλλο τι καὶ οὐκ αὐτὸ τοῦτο μόνον ἂν εἶη κακός; ὅθεν καὶ πρὸς τὰ πρότερα πάλιν ὥσπερ ἔκ τινος μεταμελείας ἐπάνεισι, κύκλον τινα τρέχων ἀδιεξίτητον καὶ τοῦ μὲν κακουργεῖν οὐδόλως παυόμενος, τοῦ δὲ γέλωτα ὄφλειν ἀνηνύτοις ἐπιχειρῶν, οὐδένα λόγον ποιούμενος.

23. Τὰ δὲ τοῦ πειρασμοῦ οἶα; Ἀλλόμενος ἀνὰ τὴν νῆσον ὁ μέγας μετὰ τῆς φίλης οὕτως αἰωπῆς καὶ τῆς μετριότητος, συναγωγῇ τινι προσβάλλει τῶν Ἰταλῶν, Ἰταλῶν οὐ τὸ γένος μόνον καὶ τὴν φωνήν, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν αὐτὴν ἀντικρυς φροντιστηρίου σχῆμα προβαλλομένων καὶ μετιόντων ὁἷθεν τὰ μοναχῶν. Εἴσειςι τοιγαροῦν τὸ τῶν ὑποκριτῶν ἐκεῖνο συνέδριον ὃ τῆς διακρίσεως λόγος, τίνα τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἄσκησιν οἱ προσεδρεύοντες αὐτόθι μετίασιν ἐξ ὀλίγων τινῶν ἰδεῖν ἐφιέμενος, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἔλεγεν ὕστερον. Ἐπεὶ γοῦν ἐστιαμένους αὐτοὺς εὖροι — ἦν γὰρ ὁ τοῦ ἀρίστου καιρὸς —, ὑπεισέρχεται τὸν οἶκον ἡρέμα, τὸν τὴν τράπεζαν ἔχοντα, καὶ κύκλω ταύτην περιελθὼν

1 Κορινθ. 1, 2', 10. — 2·3 Ῥωμ. γ', 35. — 4·8 Ῥωμ. γ', 38, 39. — 5 οὐ θρόνοι, οὐκ ἐξουσίαι] Κολοσ. α', 16. — 21 ἀλούμενος B. — 26 εἴσειςι B.

μετά γε τῆς αὐτῷ προσηκούσης εὐλαβείας τε καὶ τοῦ σχήματος,
 πρὸς υποστροφὴν αὐθις ἔβλεψεν· ἀλλ' οἱ τὰ μοναχῶν ἐκείνοι
 καθάπερ ἐν σκηνῇ καὶ δράματι παίζοντες, βία παρ' ἑαυτοῖς κα-
 τασχόντες, τραπέζης μὲν καὶ αλῶν οὔμενον οὐδὲ βραχὺ γοῦν τῷ
 ἐνδεεῖ καὶ ξένῳ κεκοινωνήκασιν, οὐδ' αὐτῷ γοῦν τούτῳ πρὸς φι- 5
 λανθρωπίαν ὑποκινισθέντες τῷ τραπέζης αὐτοὶ κατ' ἐκείνην ἀπο-
 λαύειν τὴν ὥραν· ὁ δὲ καὶ τοὺς ἄγαν ἀπηνεῖς τε καὶ θηριώδεις
 φυσικῶς πως μεταβάλλειν οἶδε πρὸς ἔλεον, τῆς τὸ θυμικὸν ὑπο-
 κινούσης ἀλλοιουμένης δυνάμεως, διὰ τῆς προσγινομένης ἐκ τῆς
 τροφῆς ἀναπληρώσεως τοῦ ἐνδόντος, ἀλλ' οὐδὲ σκέπης καὶ ρα- 10
 κίων τινῶν τῷ διὰ Χριστὸν ἀλήτη καὶ γυμνητεύοντι πρόφασιν δὲ
 μᾶλλον τὴν ἄκραν ἐκείνου σιωπὴν καὶ τὸ καθάπαξ ἀνομήλητον
 εὐρηκότες, ὡς ὦντο, καὶ κλοπὴν καὶ περιεργίαν οἱ πονηροὶ τοῦ
 ἀπλουστάτου καταψευδάμενοι, τσαύταις αὐτὸν κατακλύπτουσι ταῖς
 πληγαῖς καὶ σῶτω καθ' ὑπερβολὴν ἀπανθρώποις, ὡς ὑπερβαλέ- 15
 σθαι μὲν κατ' αὐτὸ τοῦτο τὴν τοῦ προλαβόντος μανίαν ὁμόφρο-
 νος αὐτοῖς Ἰταλοῦ, διασπαράξαι δὲ τὰ μέλη καὶ τὰς σάρκας, ἐπ'
 ἐδάφους κειμένου τοῦ ἀθλήτοῦ, καταβάψαι δὲ τοῦτο καὶ ταῖς ἐκεῖ-
 θεν προΐούσαις τῶν αἱμάτων ροαῖς· οὐ γὰρ ἐνὶ γέ τινι καὶ δευτέρῳ
 τὰς κατ' ἐκείνου πληγὰς ἐπιτετραφότες ἔπειτ' ἀπέστησαν, ἀλλ' εἰ μὴ 20
 πάντες ἐς ὑπαλλαγῆς ἐκείνον μετέλθοιεν οὔμενον ὅλως ἀπέστησαν·
 ἐπεὶ δὲ καὶ πάλαι κατεσκληρὸς καὶ λεπτὰ πνέον ὑπὸ τῆς ἄγαν ἀσι-
 τίας ἤδη καὶ νεκρὸν ἐδόκει· τὸ τῆς ἀδαμαντίνης ψυχῆς σῶμα, καθά-
 περ τι τῶν ἀκαθάρτων θνησιμαίων οἱ ὄντως αἰμοχαρεῖς καὶ ἀκάθαρ-
 τοὶ κύνας ἔξω θυρῶν ἀνηλεῶς κατὰ γῆς ρίπτουσιν. Ἐκείτο μὲν οὖν 25
 σῶτω γυμνὸς ἐπ' ἐδάφους ὁ ἀγωνιστής, πνέων τὰ λογίδια, τὸ μὴ
 παντάπασιν εἶναι νεκρὸς τῷ καταρρέοντι χρονονῷ τῶν ἐκ τῶν πληγῶν
 αἱμάτων πιστούμενος· ὁ δὲ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ ποιησόμενος καὶ
 τὴν μὲν γόμνωσιν σκεπάσων, θεραπεύσων δὲ καὶ τὰς πληγὰς ὀπω-
 σοῦν, ἦν οὐδαμῶς. Ὡ τῶν κεινῶν καὶ παραδόξων πραγμάτων! 30
 ὦ τῆς γενναίας καὶ καρτερικωτάτης ἐκείνης ψυχῆς, ἥτις καθ'
 ἡμέραν ὑπεραλλοῦσα πολυτρόπως τῆς ἀγάπης Χριστοῦ πρὸς τοὺς

παντοδαπούς τούτους θανάτους ἀνδρείοτατα παρατάττετο! Καὶ
μηδεὶς ἐριστικῶς πως ἐπιλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου· τί γὰρ λέγων
ἐχρῆν πρὸς τοσούτους αὐτομολεῖν κινδύνους, καὶ τοῦ χάριν ἀσπα-
στὺς ὁ θάνατος ἦν ἐκείνῳ, μηδενὸς ὄντος τοῦ ταῦτ' ἀπαιτοῦντος
5 πρὸς βίαν, ἢ καὶ πρὸς ἄρνησιν συνωθοῦντος τῆς πίστεως; ὅπερ
γὰρ τούτων, φησὶν, ἔσμεν ἀποστόλους τε καὶ μάρτυρας ἄριστα
διηγωνισμένους καὶ μέχρις αἵματος ἀνδρικῶς πρὸς τὴν ἀμαρ-
τίαν τὸ θυμούμενον τῆς φυγῆς ἀντιστήσαντας, κἀντεῦθεν μιμη-
τὰς ἑαυτοὺς καθύσων οἷόν τε τοῦ δεσποτικοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ
10 θανάτου καλῶς ἀναθεύσαντας. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐκεῖνο τοὺς περὶ
τούτων ἀμιφιβάλλοντας ἄξιον εἰδέναι νομίζω, ὃ καὶ φιδάσας ἤδη
πολλάκις ὁ λόγος ἔδειξεν, ὡς ἐξεστηκῶς τις ἐκεῖνος ὢν ἑαυτοῦ
καὶ ὅλος ἡλλοιωμένος τῷ ὑπερφυεῖ πρὸς Χριστὸν ἔρωτι, καὶ ζῆν
οὐκέτι νομίζων αὐτὸς ἑαυτῷ, ἀλλὰ τῷ αὐτὸν ἀγαπήσαντι, Παῦλος
15 φησὶν ὁ μέγας, καὶ ἑαυτὸν ὑπὲρ αὐτοῦ παραδόντι· μαρτυρικοῦ τε
καὶ ἀποστολικοῦ ζήλου πνέων καὶ μηδὲν τὸ καθάπαξ ἐλλείπων τοῦ
περὶ ταῦτα νόμου καὶ τῆς σπουδῆς, ἐδίψα μὲν καὶ τὴν αὐτὸς
ἑαυτοῦ δι' αἵματος καὶ μαρτυρίου τῷ δεδωκότι προσέσθαι φυγὴν,
καθάπερ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐν ἀπορρήτοις ἐμοὶ δεδήλωκεν ὕστερον·
20 τὸν γὰρ πρὸς τοὺς μάρτυρας θαυμαστὸν αὐτοῦ πόθον ὑπερφυῶς
μοι θαυμάζοντι, τὴν δεξιάν ἐκεῖνος ὑποκοιλίαντας, "Πίστευσόν μοι,
βέλτιστε", μετὰ τινος ἡδονῆς ἔλεγεν ἀπορρήτου, "ὥς, εἰ καὶ το-
σοῦτον ἔστι μοι τὸ τὴν φυγὴν πρὸς τὸ σῶμα συνδέον αἷμα, πό-
θος μέ τις ἄρρητος ἔχει μαρτυρικῶς ἂν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης καὶ
25 τοῦτο τοῦ κοινοῦ δεσπότης κενῶσαι· ὅθεν καὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο
μόνον, ἅτε καὶ μόνον ὑπολειφθέν, ἐκ πολλοῦ τὴν ἔφεσιν ἔχων,
οὕτω, καθάπερ ὅρας με, μανικόν τινα τρέφω τὸν πρὸς τοὺς αὐ-
τοῦ μάρτυρας ἔρωτα". Οὕτω μὲν οὖν ἐδίψα καὶ πρότερον, ὅπερ
ἔφην, ὁ μέγας τοῦ μαρτυρικοῦ τε καὶ δεσποτικοῦ ποτηρίου, καὶ
30 ὅλος πρὸς αὐτὸ βλέπων ἦν, τὸ διὰ Χριστὸν φημι πρὸς Χριστὸν
ἀναλῦσαι καὶ σὺν αὐτῷ διὰ παντός εἶναι· ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὴ κατὰ
σκοπὸν ὁ καιρὸς ἐδίδου, τοῦ σκοποῦ τέως ἐκεῖνος, ὅσον τὸ κατ' αὐτόν,

οὐκ ἀφίστατο, οὐ τὸ βιαίως ἀποθανεῖν ἀσυλλογίστως, ὥς ἂν εἰκά-
σαι τις, αἰρούμενος, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ πρὸς τὸν καθημερινὸν
ἀγωνιζόμενος τύραννον, πάσαις ἐπινοίαις ἀφανῶς τε καὶ φανερώς
ἐπεμβαίνοντα, " πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, πρὸς τὰ πνευ-
ματικά τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ἃ δὴ καὶ τὸν κάκιστον 5
ζῆλον καθ' ὑπερβολὴν τοῖς ἀοράτοις ἐχθροῖς τούτοις ἀνῆπτε καὶ
πρὸς τὸν ἐκείνου φόνον σφόδρα καθ' ἐκάστην ἡρέθιζε καὶ κοινω-
νὸν αὐτὸν ἐδείκνυ τῶν τοῦ δεσπότου παθῶν ἀκριβέστατον. Κα-
κεῖνό γε μὴν ταῖς εἰρημένοις ἀναγκαῖον προσθεῖναι, τοῦ μὴ συμ-
ποδίζεσθαι τινὰς τῷ φαινομένῳ προσέχοντας ἀπλῶς τοῦ ἀνδρός 10
καὶ τούτῳ μόνῳ καθάπερ ἀρχετύπῳ τινὶ πολιτείας ἀρίστης χρω-
μένοις τῆς ἐν βίῳ σοφίας ἐκείνου καὶ ἀρετῆς πολλῷ τῷ μέσῳ
καθ' ὑπερβολὴν ἀποδεῖν.

24. Ἐξήρτηται μὲν οὖν ἡμῖν καὶ τοῖς φθιάσασιν, ὥς οὐχ ἀπλῶς
οὐδ' ἀπροπαράσκευάστως οὕτως· τὸ δράμα τοῦτ' ἐκὶ τῆς μω- 15
ρίας ὑπόκρισιν ὁ μέγας ὑπεισελθεῖν ἔγνω, ἀλλὰ πᾶν μέλος καὶ
πᾶσαν αἰσθησιν καλῶς παιδαγωγήσας τὸ πρότερον, ὥς μηδαμῶς
ἐπανίστασθαι τὸ χεῖρον τῷ κρείττονι, μετὰ τῆς προσηκούσης ἀσφα-
λείας οὕτω πρὸς τὸν ἐμπαιγμὸν τουτονὶ τοῦ σοφιστοῦ τῆς κακίας
ἐξέδραμε, πρόφασιν μὲν ἔχων τὴν πρώτην τε καὶ μεγίστην, καθάπερ 20
ὁ λόγος ἤδη πολλάκις ἐδήλωσε, τὸ τῆς πρὸς Χριστὸν ἀγάπης και-
νὴν τε καὶ ἄρρητον καὶ τὸ διψᾶν καθ' ὑπερβολὴν τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ
γλυκὺν θάνατον. Ἐβούλετο μέντοι κάκεῖνο, καθάπερ αὐτὸς ἐκείνος
ἡμᾶς ἐδίδασκεν ὕστερον, τὸ διὰ πάσης πολιτειῶν ἂν ἰδέας ἐλθεῖν καὶ
μηδέν τι τῶν ὅλων παραλιπεῖν, ὅσον τὸ κατ' αὐτόν, ἀνάσκητόν 25
τε καὶ ἀβασάνιστον· ὃ δὴ καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκείνῳ μετὰ παντὸς
τοῦ γιγνομένου διήγνυσται, ὥς καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ λόγου δηλώσει μοι.
Τὴν δέ γε σιωπὴν τῶν ἄλλων ἐν τούτοις προσιτίθει μάλιστα,
μηδέν τι λέγων ὅλως εἶναι τὴν ὑπόκρισιν ταυτηνὴ τῆς μωρίας,
καὶ πᾶσαν τις τὴν ἀρετὴν εἰς ἄκρον μετέλθῃ, δίχα τῆς ἐξ αὐτῆς 30
ἀσφαλείας, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο παίγνιον ἂν εἴη καὶ μωρία σαφές,
εἰς ἐμπαιγμὸν ἔστιν ὅτε τελευτῶσα τοῦ ταύτῃ χρωμένου, κατὰ

- τοὺς καλῶς ταῦτ' εἰπόντας, πάλαι πατέρας· "νήψεως γάρ", φασὶν ἐκεῖνοι, "πολλῆς χρεῖα τοῖς ταύτην ἐσπουδακόσι τὴν οδὸν μετιέναι, μήπως ἐμπαίξῃ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιχειρήσαντες δῆθεν, εἰς ἐμπαίγμῳ νῆπειτα καὶ χλεύην ἑαυτῶν καταλήξωσι." "νήφειν δ' ἀκριβῶς", ὁ σοφὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, "οὐκ ἂν ποτε προσγένοιτο σιωπῆς δόξα τῷ μετιόντι ταυτηνί τὴν οδόν. Ἐμοὶ γοῦν, εἴ τί μου", φησὶν, "ἐξεγένετο τῶν καλῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ μακρᾷ περιόδῳ κατορθωθέναι, βραβεύοντος δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ, τῆς καλλίστης σιωπῆς ἣν ἔργον ἔθην οὐδ' ἀπέστην αὐτῆς τὸ παράπαν εἰκοστὸν οἶμαί
- 10 που χρόνον καὶ πρὸς, ἕως οὗ πρὸς τὸν φίλτατον αὐτοῖς ἐπανήλθον Ἀθῶν, τὴν πατρίδα τῶν μοναχῶν· οὗτος γάρ τὸν τῆς γλώττης δεσμὸν ἔλυσε, κατὰ τὰ πρὸς Θεὸν ὑπεσχημένα μοι πάλαι, τῶν μακρῶν περιόδων τε καὶ πόνων ἡμᾶς ἀναπαύσας". Καὶ ταῦτα μὲν ἡ καλὴ πρὸς ἡμᾶς ἔλεγε γλώττι, τὰ προσκόμματα τῆς πρὸς
- 15 Θεὸν φερούσης ἐκ μέσου τιθεῖσα καὶ τὴν διὰ πάσης αγωγῆς λείαν καὶ βασιλικήν, ὥσπερ ἔθος, ὑποδεικνύουσα· διόπερ καὶ ἡμεῖς ἐπετελθεῖν ἔγνωμέν πως τῷ μέρει τῷδε τοῦ λόγου, οὐχ ἵνα τῆς τοῦ ἀνδρὸς ὑπεραπολογησώμεθα δόξης—πῶς γάρ τοῦ δοξαζθέντος ὑπερφυῶς ἄνωθεν, ὡς αὐτίκα μάλα φανεῖται· καὶ διὰ τοῦτο τῆς
- 20 παρὰ τῶν ἀνθρώπων μηδαμῶς δεομένου, καὶ εἰς ταῦτό πᾶσα συνέλθῃ;—, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῦτ' αὐτὸ νόμον ἡγούμενοί τινες πολιτείας, ὡς ἔφην, ἀρίστης τὸ φαινόμενον τῆς προσποιήτου ταύτης μωρίας περὶ τὰ καίρια συμποδίζοιντο, τὴν κεκρυμμένην τοῦ ἀνδρὸς ἀγνοοῦντες σοφίαν. Ἀλλ' ἐπανιτέον μοι πρὸς τὸν αὐτὸν πάλιν.
- 25 Ἐκεῖτο μὲν ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος τραυματίας, ὕπερ ἔφην, καὶ κατάρρυτος ὅλος τοῖς αἵμασι, παρὰ τοσοῦτον, ὡς εἶπεῖν, ἀνώδυνος, παρ' ὅσον καὶ τὴν αἰσθησιν ἤδη τῆς δούνης ἀφῆρητο· καὶ νεκρὸς ἦν δόξα τοῦ βραχύ τι καὶ ἀσθενέστατον ἀναπνεῖν, τῆς σίαισιν ἐπικουρίας καὶ ἐπισκέψεως ἔρημος. Ὁ δὲ Θεὸς ἄνωθεν οὐκ
- 30 ἡμέλει τοῦ ἀθλητοῦ, ἀλλὰ καὶ σιωπῶντος ἀκούει καὶ "πάρειμι" λέγει πρὸ τοῦ ἐκεῖνον λαλῆσαι, τοσοῦτο μεγαλοπρεπῶς μέντοι καὶ

7 κατορθωθέναι B. — 16 βασιλικήν B. — 30 σιωπῶντος ἀκούει] Μακ. 4, 1, 18 || πάρειμι] Ἡσαίου νη', 9.

θεσπρεπῶς, ὡς μάλλον μὲν τῆς ταχυτήτος τὸ ἐπιδόξον εἶναι θαυ-
 μαζειν, μάλλον δὲ τοῦ ἐπιδόξου τὴν ταχυτητα, ἣ καὶ δι' ἀλλή-
 λων ἀμφοτέρα. Καὶ ὁ τρόπος οἷος; Φῶς ρυέν οὐρανόθεν ἀθρόον—
 "ὦ τῆς ἀρρήτου καὶ ξένης λαμπρότητός" φησι "καὶ τῆς γλυκύτητος
 τοῦ φωτός ἐκείνου" — πρῶτα μὲν τὸν ἡγεμόνα νοῦν ἀρρήτως κα- 5
 ταφωτίζει τε καὶ γλυκαίνει, ἔπειτα καὶ τοῦ σώματος πᾶσαν αἴσθη-
 σιν καὶ παν μέλος ὑγιῶσαν καθάπαξ, ὡς μηδὲ πληγῆς ἔχνος ὡς
 εἶπεν ἐναφεῖναι, δύνανται τε πολλῶ τῆς προτέρας ἰσχυροτέραν καὶ
 οἷον ἀκμάζουσιν ἐμβάλόν, ὡς ἐκ νεκρῶν ἀνίστησι ζῶντα, τοσοῦτο
 καινότερόν τε καὶ ἰσχυρότερον, ὅσω καὶ τῆς μελλούσης κληρονο- 10
 μίας καὶ χάριτος ἤδη τοὺς ἀρραβῶνας ἤρξατο δέχεσθαι διὰ τῆς
 ὑπερφυοῦς αἴγλης ἐκείνης. "Οθεν καὶ λήγει μὲν αὐτῷ τὰ τῶν
 πειρασμῶν ἤδη, τὰ δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ἐκείνης ζάλης, μᾶλλον
 δὲ τὰ τῆς δαιμονικῆς ἐπηρείας, τῆς ὑποκινούσης ἐκείνην, εἰς γα-
 λήνην ἀκριβῆ μεταβάλλει καὶ πάντα πρὸς τὸ χρηστότερον ἀμείβει 15
 θεός "ὁ πάντα ποιῶν καὶ μετασκευάζων" μόνῳ τῷ βούλεσθαι, κα-
 θάπερ ἀρχὴν τινα τῶν ἐφεξῆς ταύτην προθεῖς ἡγεῖσθαι μὲν γὰρ
 τῶν χαρισμάτων τοὺς πόνους φασὶν οἱ περὶ ταῦτα σοφοί, ἔπεσθαι
 δὲ καὶ τοῖς πειρασμοῖς τὰς τοῦ πνεύματος παρακλήσεις, ἵνα κατ'
 ἐκείνους αὐτοὺς εἴπομεν· ὃ δὴ καπὶ τῷδε τῷ ἀθλητῇ κάλλιστα καὶ 20
 μετὰ τῆς γιγνομένης ἀκολουθείας συνέβη· ἔξεισι μὲν γὰρ αὐτὸς
 μετὰ τῆς ἴσης προθυμίας, τοῦ συνήθους δρόμου καὶ αὐθις ἐχύ-
 μενος, τὸ δὲ πλῆθος τοῦ πονηροῦ πάντως ὑποχωρήσαντος, με-
 ταβαλόντες ὁμοῦ πάντες ἀθρόως οὐκέτι μὲν ὑβριστικῶς, οὐδ'
 ἀναισχύντως, καθάπερ τὸ πρότερον, μετὰ τῆς προσήκουσας δὲ 25
 μᾶλλον αἰδοῦς καὶ τῆς εὐλαβείας τούτῳ προσήεσαν, ὥσπερ ἄρτι
 τότε τῶν ὑφ' αὐτῶν αὐτοῖς ἐκ τῆς προτέρας ἀνοιγόντων τυφλώ-
 σεως. Πρὸς αἰσι τοίνυν αὐτῷ τις τῶν εὐλαβείας καὶ χρηστότητος
 μεταποιουμένων, ἰκετεύων μετ' ὕψους ἂν εἴποι τις τῆς περιπαθείας
 καὶ τῶν θαυμάτων παύσασθαι τε μικρὸν τῆς μακρᾶς ἐκείνης περιόδου 30
 καὶ πλάνης, ἐπιβαλεῖν δὲ καὶ τὴν παρατυχοῦσαν τῷ σαρκίῳ σκέπην

12 λίγη B. — 16 Ἀμώς ε', 8. — 21 ἀκολουθείας B. — 23 τῶν πονηρῶν
 πάντος B.

πρός γε τοὺς υπερβάλλοντας πόνους καὶ τὴν χρονίαν κάκωσιν ἤδη το
παράπαν ἀπαγορεύσαντι· καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἐπὶ τὸν ἴδιον
οἶκον, καθάπερ ἡ Σωμανῆτις πάλαι τὸν Ἑλισσαῖον, ἐκάλει, "Ἔστι
μοι" λέγων, "ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, καὶ παράδεισος εὐδαλῆς τε
5 καὶ κατάρρυτος ὕδασι, ἱκανὸς μεταδιδόναι πάσης ἡσυχίας τῷ
χρήζοντι, καὶ καταγωγῇ ταιῶδε κατάλληλος ἀσκητῇ. Μὴ τοίνυν
ἀπαξιώσης σου τὸν ἐκέτην· μή, πρὸς τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς υπερφυῶν
τουτων· πόνων, πρὸς αὐτῆς τῆς ὑψηλοτάτης ἀγάπης, δι' ἣν, ὡς
ὀρώμεν, ὅλος ἐκστάς τοῦ κόσμου, μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος
10 Χριστῷ τῷ ἀγαπήσαντί σε συνέστηκε". Ταῦτα καὶ τὰ τοῦτοις πα-
ραπλήσια λέγων καὶ τοῖς δάκρυσι προστιθείς, πείθει τὸν μέγαν ταύ-
την παρ' αὐτοῦ δεῖσασθαι τὴν ξενίαν, μᾶλλον δὲ ταύτην αὐτῷ κα-
ταθέσθαι τὴν χάριν καὶ τὴν τιμὴν ἐκείνου, ἧς οὐδὲν τῶν ἐν ἀν-
θρώποις καρδαλειώτερόν τε καὶ τιμιώτερον τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν.
15 Εἴσειςι τοίνυν ὁ μέγας τὴν φιλόξενον ἐκείνην καταγωγὴν, περιβα-
λόμενος ἅμα καὶ ῥάκος τρίχινον, εὐτελές τε καὶ πενιχρότατον, τῆς
μὲν ἄλλης ἀγωγῆς τε καὶ περιόδου μικρὸν ὑπαλλάξας καὶ καθυ-
φαίς, τῆς δὲ φίλης σιωπῆς οὐδὲν ἤττον καὶ αὐτῆς ἐχόμενος. Οὐ
μὴν οὐδ' ἀπρόίτως τὸ παράπαν ἔκρινεν εἶναι καὶ προσηλωμένος
20 ὡσανεὶ τῇ οἰκίᾳ· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκείνη παρεῖχε, τὴν εὐγνώμονα
φυγὴν θεραπεύων καὶ τὸ θερμὸν τῆς πίστεως ἀμειβόμενος, τὸ
δὲ γε πλεόν ἀναχωρήσει καὶ τοῖς ἐρημικωτέροις τῶν τόπων αὐτῆς
ἐδίδου, τὰ τε μέγιστ' αὐτὸς ἑαυτῷ χαριζόμενος μάλιστα ἐντεῦθεν τῷ
μάλιστα τῶν παιδικῶν ἀπολαβεῖν καὶ τὸ μὴ συνήθης ἂν τοῖς ἀν-
25θρώποις γενέσθαι περὶ πλείστου ποιούμενος, εἰ καὶ λαθεῖν εἰς
τέλος ἀμήχανον ἦν, ὡς αὐτίκα δὴ καὶ ρηθῆσεται.

26. Καταχθέντι· γάρ ποτε τῷ μεγάλῳ συνήθως παρ' ἐκείνην
δηλαδὴ τῇ ξενίᾳ, προσπίπτει τοῖς ὠραίοις ποσὶν ὁ θεοφιλὴς
πρόξενος, δάκρυσιν αὐτοὺς καταβρέχων καὶ τὴν αὐτοῦ κλῆσιν
30 ἥτις ποτὲ εἶη παρ' αὐτοῦ τούτου μαθεῖν ἐκζητῶν· ὁ δὲ τὴν ἀρε-
τὴν αἰδεσθεὶς τοῦ ἀνδρὸς μάλιστα καὶ θειοτέρας τινὸς οἰκονομίας

λεληθότως εἰς τοῦτ' αὐτὸ συνωθούσης καὶ ταύτην αὐτῷ προσά-
 πονέμει τὴν χάριν, χάριν, ἣς οὐκ ἂν ποτέ τις παρ' ἐκείνου τυχεῖν
 ἤλπιε, καὶ τὰ χεῖλη διάρας "Σάβας ἔστι μοι τοῦνομα", φησὶν, "ὦ
 φίλος", ἡρέμα. Καὶ ὁ μὲν τοῦτ' αὐτὸ μόνον εἰπὼν καὶ τὸν πό-
 θον ἐν βραχεῖ τοῦ ἀνδρὸς ἀφοσιωσάμενος, ἐν τοῖς προτέροις καὶ 5
 πάλιν ἦν, σιωπὴν ἀκροτάτην, οἷον ἐν ἅπασι, τὸ παράπαν ἀσκήων· ὁ
 δὲ οὐκ εἶχεν ὅ τι καὶ γένοιτο· θαυμαστῇ τινι κάτοχος ὢν ἡδονῇ
 ἔχαιρεν ἐσχίρτα τῆς εὐτυχίας· ἑαυτὸν αὐτός, οὐχ ὅσον ἂν εἴποι-
 τις, ἐμακάριζεν, ὅτι τε λόγον ἀκούσαι τοῦ μεμυκότες ἱεροῦ στό-
 ματος ἐκείνου καὶ ὅτι λόγον οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ τὸν εὐκταϊστότατον 10
 τε καὶ χαριέστατον καὶ οὐπερ ἀκούσαι μετὰ πολλοῦ μὲν ἡῤῥατό-
 τις ἂν τοῦ προθύμου, ἐπιτυχεῖν γε μὴν καὶ τοῦ κατ' εὐχὴν ῥα-
 δίως οὐκ ἂν ἤλπισεν. "Οὐδεν καὶ τὴν ἡδονὴν μηδαμῶς παρ' ἑαυ-
 τῷ κατέχειν οἷός τε ὢν, ὅπερ ἐπὶ τῶν μεγάλων εἰώθαμεν πά-
 σχειν πραγμάτων, ἐξ ἀπροσδοκίτου συναντώντων ἡμῖν, κῆρυς τοῖς 15
 ὁμοφύλοις καὶ γείτοσι καὶ πάσῃ τῇ νήσῳ διὰ τούτων αὐτῶν ἐν
 βραχεῖ τοῦ πράγματος γίνεται· κἀντεῦθεν ὥσπερ ἰσχὺν ἢ φήμη
 λαβοῦσα—φιλοῦσι γάρ οἱ περὶ τι τῶν ὄντων ἐρωτικῶς διακείμε-
 νοι—τούτου περιχαρῶς καὶ μόνῃ τῇ κλήσει προστίθεται. Ἐπὶ μέγα
 δόξης ἦγε καὶ ἑκάστην τὴν μέγαν καὶ Σάβας ἦν παρὰ πᾶσι τὸ νό- 20
 κτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν μεθ' ὅσης τῆς ἡδονῆς λαλούμενόν τε καὶ θαυ-
 μαζόμενον, ἐξ ἀντιρρόπου παρασκευῆς ὥσπερ πρὸς τὰς πρότερον
 κατ' αὐτοῦ δυσφημίας ἴστασθαι σπεύδουσι καὶ καλῶ τὸ κακὸν μα-
 λα καλῶς θεραπεύουσι. Συνέρρουσιν οὖν ἡλικία πᾶσα καὶ γένος,
 ὥσπερ ἐπὶ κοινῷ τινι καὶ πανδήμῳ κηρύγματι, μηδεὶν ὄντος τοῦ 25
 συνελαύνοντος, οἳ μὲν, ἵνα τῆς χειρὸς καὶ τῆς εὐλογίας ἐκείνου,
 ἢ τῶν ἰχνῶν τυχόν καὶ τοῦ ῥάκους ἐφάψωνται, οἳ δ' ὅπως καὶ
 μόνῃς τῆς ἀπαντῆς καὶ τῆς θεᾶς ἐκ μέρους μετὰσχωσιν, ὥς τι
 καὶ τούτων ἐχόντων ὄφελος, "Ἰδοῦ", λέγοντες πρὸς ἀλλήλους
 μετὰ πολλῆς τῆς περιχαρείας τε καὶ τοῦ θαύματος, "ὁ μέγας 30
 ἐν ἀσκηταῖς Σάβας, ὁ τῶν πάλαι θαυμαζομένων ἀγίων ομότροπος,
 ἢ τῆς ψυχῆς ἄρρητος εὐφρασύνη, τῶν ἀθιθενούντων ὁ ταχέστατος

ιατρός, ἡ ποικίλη τῶν λυπομένων παράκλησις, τὸ κοινὸν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως ὄφελος, ὕπερ ἡμῖν ἀπροσδοκῆτως ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο", ὥσπερ ἄρτι τότε πρῶτον ὁρῶντες, ἡ καὶ ὡς ἐπὶ τινων ἀπολωλότων εὐρέσει μεγίστων μεγίστην καὶ τὴν ἐσορτὴν ἄγοντες.

5 Καὶ μέντοι καὶ τοὺς καρποὺς καταλλήλως ἐτρύγων τῇ πίστει, καὶ τὰ τῆς σπουδῆς οὐκ εἰς κενὸν αὐτοῖς κατεβάλλετο· τὰ δὲ ἦν ἀπαλλαγὴ νοσημάτων καὶ πειρασμῶν παντοδαπῶν λύτρωσις, οὐκ ἐκ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς θεάς μόνον, ἀλλὰ καὶ μόνης τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος. Οὐδὲ οἱ τοῦ γένους ἐξάρχοντες τοῦδε, ἡ καὶ

10 ἄλλως ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ γνώριμοι, ἡ τοῦ περὶ αὐτὸν θαύματος ἀμαθεῖς ἦσαν, ἡ καὶ γινόντες περὶ ἐλαχίστου τινὸς τὸ κατ' ἐκεῖνον ἐτίθεντο· ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτοὺς ὕψυτα διαβάσης τῆς ψήμης, σπουδῇ πάσῃ παρήσαν, γόνυ κλίνοντες, ποδῶν ἀπτόμενοι. χεῖρας ἐκεῖνου καταφιλοῦντες καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἐπικουρίαν μετὰ

15 θερμῆς ἐξαιτούμενοι πίστεως· οἱ καὶ χρήματα μετὰ πολλῆς τῆς ἀφθονίας προσάγοντες λαμβάνειν αὐτὸν ἠΐεον καὶ χρῆσθαι πρὸς ὃ τι καὶ βούλοιο· ὃ δὲ καὶ τὸ προσχεῖν ὅλως ἀπηξίου τοῖς δώροις, οὐδέν τι πλέον ἐκεῖνοις διδούς τῶν κατὰ γῆς πατουμένων ψηφίδων τε καὶ κόνεως· ὃ καὶ μᾶλλον αὐτοὺς θαυμάζειν ἐποίει

20 τὸν ἄνδρα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ φρονήματος καθ' ὑπερβολὴν καταπλήττεσθαι, ὅπως ἐν εὐγενεῖα ψυχῆς τῶν ἄλλων ὑπέρκειται κατὰ νοῦν στρέφοντας ὃ τὰ παρ' ἐκεῖνοις ἔστιν ὅτε καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς προτιμώμενα τοσοῦτον ἀτιμάζων, ὡς μηδὲ προκαμένοις ἐθέλειν προσέχειν, μηδὲ φιλῆς τῆς θεάς γοῦν ἄξιον.

25 27. Ἐκ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων τοσοῦτον τὸ περὶ αὐτὸν φίλτρον συνέστη τὸ τηλικαῦτα Κυπρίοις, καὶ οὕτως ἐπὶ μέγα προῆλθε λαμπρότης, ὡς μὴ τὰ προορηθέντα μόνον μεθ' ὅσης τῆς ἡδονῆς πάσχειν περὶ αὐτόν, ἀλλὰ καὶ σάνισι καὶ πῖναξί τισιν ἐγχαράττοντας αὐτοῦ τὴν εἰκόνα λαμπάσι κατ' οἴκους τιμᾶν καὶ

30 μύροις καὶ θυμιάμασι καὶ τοῖς ἄλλοις, οἷς εὐσεβεῖς ψυχαὶ τὸ θεῖον καὶ τοὺς ἐκεῖνου θεραπευτὰς θεραπεύουσιν· οἱ δὲ καὶ τῶν τραχιλῶν ἐκείνην ἐγκόλπιον ἐξαρτήσαντες, ὡς τινα θώρακα πο-

λεμικὸν καὶ φυλακτήριον ἀσφαλές, πανταχοῦ μετὰ πολλῆς τῆς πί-
 στεως περιέφερον καὶ τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ἐλπίδος οὔμενον διη-
 μάρτανον, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ τὰς ἐλπίδας ἢ χάρις παντο-
 ῥαπῶς ἐκαΐθεν αὐτοῖς ἐξεπεμπετο, καθάπερ ἤδη φθάσας ὁ λόγος
 ἐδήλωσεν. Ἦν δὲ καὶ τὴν ἐντευξιν ἰλαρώτατος καὶ τὴν ὄψιν 5
 ἡδιστός τε καὶ χαριέστατος· οὐ γὰρ ὡς βαθεῖαν ἀσπὼν σιωπὴν
 καὶ νηστεία συζῶν ἀκροτάτῃ, καὶ τὴν ὅλην δίαιταν ἀμείλικτός τις
 τὸ παράπαν καὶ ἀφίλος ὢν, καὶ τοῖς ἔξω τοιοῦτός τις ὀρᾶσθαι
 κατηναγκάζετο, ἀλλὰ φυλακὴν τῶν ἐνδον ποιούμενος, οἷαν οὐκ ἂν
 τίς ποτε τῶν ἄκρως ἐρημικῶν καὶ μεμονωμένων τῷ φαινομένῳ, 10
 κοινωνικός τε καὶ εὐπρόσιτος ἦν καὶ ὅλως ἡδονή τις ψυχῆς καὶ
 θυμηδία τοῦ προσώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐκείνων ἀπέσταζεν,
 ὥστε συμβαίνειν κἀντεῦθεν τὸ πρὸς αὐτὸν φίλτρον ἐπιδιδόναι καὶ
 τοὺς πάντας ἀρρήτοις τισιν ἡμέροις ἀγάπης θαυμαστῶς αὐτὸν
 ἔχειν ἀναδυσάμενον. Ταῦτα καὶ Βυζαντίους κατασχόντα τῇ φήμῃ 15
 τὸν Ἑλλήσποντον ὁξύτατα διαβαίνει, καὶ τὸ Αἰγαῖον διαβαλόντα
 μέχρις ἡμῶν ἔρχεται, καὶ πλήρης Θεσσαλονίκη τε καὶ Ἄδως
 τοῦ κατ' αὐτὸν θαύματος· καὶ ὃν ἀναχώρησις καὶ ~~φυγὴ~~ καὶ πρὸ
 τούτων τε καὶ σὺν τούτοις ἔρωτες θεῖοι τῶν ὀρίων ἡμῶν ἐκβα-
 λόντες ἀπέκρυψαν, τοῦτον μετ' ἀξιολόγου τινος τῆς παρασκευῆς 20
 οὐχ ὡς ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς ὑπεράνθρωπὸν τι καὶ καινότατον χρῆμα
 καὶ μακρὰν ὄντα Θεὸς ἀναγορεύει μέσον ἡμῶν ἀθρόον καὶ στε-
 φανίτην λαμπρὸν ἀναδείκνυσιν· "τοὺς δοξάζοντας γὰρ με", φησί,
 "δοξάσω καὶ οἱ ἐξουθενούντές με ἀτιμασθήσονται". Ἄλλ' ἐκεῖνος,
 πάλαι τοῖς παροῦσιν ἀπογενόμενος πᾶσι καὶ πρὸς μόνον βλέπων 25
 τὰ μέλλοντα, καὶ θεόδοτον οὖσαν τὴν θόξαν ταύτην πάσαις ἐπι-
 νοίαις εὐφρῶς ἀπεστρέφετο, καὶ ὅπως, ὁ λόγος ἤδη δηλοῦν ἔτοιμος.

28. Λάκκον γάρ τινα βορβόρου καὶ δυσωδίας μεστὸν ἐπιτη-
 ρήσας αὐτοῦ που, μετ' ὧν ἐνεδέδυτο ῥακίων, πάντων ὀρώντων,
 ἑαυτὸν αὐθις ἀθρόον ἐκείσε καθίησι, τὸν ἐκφρονα καὶ μωρὸν ἐπί- 30
 τηδες προσποιούμενος, καὶ οὕτω δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καθῆστο,
 τοῦ πηλοῦ καὶ τῆς δυσωδους ἐκείνης ὑγρότητος καρτερικῶς ἀνε-

11 ὅλος B. — 23/24 Βασιλ. I, β', 30.

χόμενος. Καὶ τὸν μὲν ὀφθαλμὸν αὐτὸς οὐδενὶ τῶν πάντων προσ-
 εἶχε, δάκρυσιν ἀστακτὶ τὸ πρόσωπον καταβρέχων καὶ τοῦ λαν-
 θάνειν χάριν τῇ περικεφαλαία συγκαλυπτόμενος· ἐπεὶ δὲ καὶ
 πρὸς πάντας ἐξηχεῖτο τὸ ὄραμα, θάττον ἢ λόγος ἢ πόλις ἐκείνη
 5 πᾶσα κατὰ θέαν ἐκείνου συνέτρεχον, καὶ δάκρυα πάντων ἀπέρρει
 σχεδὸν καὶ σιμωγὴ συμμιγῆς τις ἀνδρῶν ἅμα καὶ γυναικῶν καὶ
 παίδων ἤκούετο, τῶν μὲν ἐκπληττομένων καὶ "Τί γένοιτο; τί
 πάθοι"; λεγόντων, "τίς ἡ αἰφνίδιος αὕτη μεταβολὴ τοῦ σοφοῦ,
 τοῦ τῶν ψυχῶν καὶ σωμάτων ἱατροῦ, τοῦ πάσης ἀγιωσύνης πε-
 10 πληρωμένου καὶ χάριτος"; τῶν δὲ γε σοφωτέρων καὶ τι βαθύ-
 τερον συνορᾷν δυναμένων αὐτόθεν συνιέντων τοῦ μυστηρίου καὶ
 τὸ τῆς ταπεινοφροσύνης ὑπερβάλλον μεθ' ὅσης τῆς ἡδονῆς ἐπαι-
 νούντων καὶ τῆς ἐκπλήξεως. Καὶ οἱ μὲν αὐτόθι πάντες ἦσαν
 σχεδόν, τὸ τοῦ δράματος τέλος ἰδεῖν ἐκδεχόμενοι· ἐπεὶ δὲ καὶ
 15 τῷ μεγάλῳ τὰ τῆς ὑποκρίσεως πάντα κατὰ σκοπὸν εἶχε, καὶ τὰ
 τῆς ἡμέρας τὸ κατὰ φύσιν τέλος παρείχεν. ἔξεισι τοῦ βορβόρου.
 θαῦμα φρικτὸν καὶ ὑπερφυέστατον τοῖς ὄρωσιν ἅμα καὶ τοῖς ἀκού-
 ουσιν· οὐ γὰρ ὥς ἐκ βορβόρου καὶ σαπρίας δύσοδμόν τινα τὴν
 ἀποφορὰν εἶχε καὶ ἀποτρόπαιον, ἀλλ' οὐδὲ ὑγρότητός τι μετεῖχε
 20 τὸ παράπαν καὶ τέλματος, ἀλλ' ὥσπερ στρωμνῆς τινος ἢ καθαρᾶς
 τε καὶ μαλακῆς πᾶς καὶ παραδείσων ἑξαναστάς καθαρώτατος ἦν
 ὅλος καὶ ἄθικτος, οὐδὲ νοτίδος γούν τις — ὦ τοῦ θαύματος —,
 οὐδὲ τοῦ βάρους ἀψαμένης αὐτοῦ, ὥστε γενέσθαι τὴν περὶ τὸ
 φυγεῖν τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν ἐπίνοιαν δόξης αὐτῷ περιουσίαν,
 25 πολλαπλασίως τὴν προλαβοῦσαν προσέχουσιν· τὸ γὰρ σημεῖον οὐ
 τοὺς ἰδόντας μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἀκοὴν ἀπλῶς καταπλήξαν,
 οὐκέτι καθ' ἓνα καὶ σύνδου, καθάπερ τὸ πρότερον, ἀλλὰ τὸ γένος
 ὅλον ἐκεῖνο κατὰ πλήθη καὶ τάγματα τῷ μεγάλῳ προσῆγεν· οἱ
 δὲ καὶ τοῖς ποσὶν ἐκείνου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς ἀρρήτως προ-
 30 σέπιπτον, ἔχνη καταφιλοῦντες, τὴν ὑπ' αὐτοῦ πατουμένην κόνιν
 ὥς ἱερὸν τι χρῆμα τῇ κεφαλῇ καὶ τοῖς πρῶτόποις ἑαυτῶν ἐπι-
 πάττοντες· εἶτα καὶ θερμῶς ἐλιπάρουν δάκρυσι τὴν ἰκετείαν συμ-

πλέκοντες, ἐνδοῦναι· λοιπὸν τῆς κατ' αὐτὸν ἑαυτοῦ μάχης καὶ τῆς ἐνστάσεως, "ἐπειδὴ καὶ Θεὸς ἄνωθεν", φασίν, "ὥς ἔστιν ὁρᾶν ἐκ τοῦδε τοῦ θαύματος, ἐξαισίως τοῖς ἡμετέροις λόγοις ἐπιψηφίζεται καὶ τῶν μακρῶν ἐκείνων πόνων μικρὸν πρὸς γε τὸ παρὸν τέως ἀνεῖναι σε βούλεται". Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι, τῷ δὲ μεγάλῳ τὸ 5 παράπαν οὐκ ἦν ἀνεκτά, οὐδὲ τὰς ἰσοθέους ταύτας ἡγάπα τιμάς· οὐδὲ γὰρ εἶναι πρὸς αὐτοῦ ταῦτα καὶ τῆς χριστομιμῆτου πτωχειάς ἐκείνου καὶ ταπεινώσεως, ἣ καὶ ὅλος ἐξ ὅλου προσετετέχε· καὶ ὥσαντι συμπεφυκώς τις καὶ σύμπνους ἦν καὶ οὐδὲ ζῆν ὅλως ἠγάετο, μὴ ταύτῃ συζῶν· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπεραποθανεῖν ἂν 10 ἔσχε τοῦ μετρίου πολλάκις, ὥς ὑπὲρ αὐτῆς γε τῆς τοῦ Χριστοῦ δόξης, εἴ ποῦ τις ἦν ὁ πρὸς βίαν ἐκεῖθεν αὐτὸν ἀποσπῶν. "Οθεν καὶ ὁρασμὸν αὐτίκα βουλεύεται, καὶ τοὺς ἐκεῖ πάντας λαθῶν σπουδῇ κλέπτει τὴν ἀναχώρησιν καὶ τῆς πρὸς τὴν θείαν φερούσης Σιών ὅλος κατὰ τοὺς πάλαι πρὸς αὐτὸν χρησμοὺς γίνεται. 15

29. Κυπρίοις μὲν οὖν, ἐπειδὴ τὰ κατὰ τὴν νῆσον ἅπαντα διερευνωμένοις, κρημνούς φημι καὶ ὄρη καὶ ἐρημίας καὶ σπήλαια, ὁ ποθούμενος ἦν οὐδαμοῦ, μέγα τὸ τηνικαῦτα πένθος ἐπῆλθε καὶ βαρέως τὴν συμφορὰν ἔφερον (συμφορὰν γὰρ οὐ φορητὴν τὴν ἐκείνου ζημίαν ἐνόμιζεν ἕκαστος), καὶ θεομηνίας τινος ὑπώπτευν 20 ἀρχὴν εἶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ προσφῆται κακῶν καινοτέρων σφίσιν αὐτοῖς ἐγίνοντο, τοιοῦτου προβόλου περιαιρεθέντος αὐτῶν καὶ φυγῶν καὶ σωμάτων ἀγρόπνου φύλακος· ὁ δὲ τῆς πάλαι ποθουμένης ἀψάμενος οὐκ ἀμογητὶ μὲν οὐδ' ἄνευ τῶν κατὰ θάλατταν πειρασμῶν καὶ κινδύνων, πλὴν ἐπιβαίνει τῆς πάλαι καὶ νῦν θαυ- 25 μαστῆς Ἰερουσαλήμ, τοῦ πόθου τὸ σκληρὸν τῶν πόνων ἐξευμαρίζοντος. Καὶ πρῶτα μὲν τῷ τῆς Ζωῆς πρόσσεισι Τάφῳ, τὰ πρεσβεῖα κατὰ λόγον διδοὺς τοῖς τῇ δόξῃ τῶν ἄλλων προσέχουσι, καὶ γόνυ κλίνας καὶ τῇ γῇ προσερείσας τὸ μέτωπον, ὥσπερ ἄρτι νεκρωθέντι καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῷ τῆς Ζωῆς δεσπότῃ κειμένῳ 30 τοιαῦτα μετὰ θερμῶν τῶν δακρύων ἐφίεργετο· "Τοῦτό σοι, δέ-

7 χριστομιμῆτου M. — 9 συμπεφυκώς B. — 17 διερευνωμένοις B. — 20 ὑπώπτευν B.

σποτα, τῆς περὶ τοὺς ἀχαρίστους ἡμᾶς οἰκονομίας τὸ ὑπὲρ φύσιν
καὶ πάντα λόγον μυστήριον· οὗτος ὁ καινὸς καὶ ἀνεξιχνίαστος
πλοῦτος τῆς ἀγαθότητος· τοῦτοις ἀμείβῃ τὴν κακῶς ἀποστᾶσάν σου
τῶν ἀνθρώπων φύσιν· λόγχη καὶ σταυρὸς καὶ τάφος καὶ θάνατος
5 τοῦ τῆς ζωῆς καὶ θανάτου δεσπότης λύτρα τῷ ὁραπέτῃ δούλῳ
καὶ μυρίων ὑπευθύνῳ διὰ ταῦτα θανάτων τε καὶ κολάσεων. Ἀλλὰ
τίς ὁ λόγος, τί τὸ ξένον, τί τὸ καινὸν καὶ ἄρρητον τοῦτο μυστή-
ριον, δέσποτα; τί τὸ φίλτρον, τίς ὁ ἀκάθεκτος περὶ τοὺς ἀχαρί-
στους ἡμᾶς ἔρωσ καὶ μανικώτατος; ποῖα γλῶσσα λαλήσει, ποῖος
10 δὲ νοῦς προσβαλεῖ καὶ ὁπωσοῦν τοῖς ὑπερφυέσι τοῦτοις σου θαύ-
μασιν; ἐξέστη οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ γῆ καὶ τὰ ὑπὸ γῆν εσα-
λεύθη πάντα, τὸ παράδοξον ἐννοοῦντα τοῦ θαύματος· οὐ δύναμαι
κατέχειν τὴν ἄρρητον φλόγα τοῦ πόθου μου· ἐνθους ὑπὸ τῆς ἡδο-
νῆς καὶ αὐτὸς ὅλος γίνομαι, μικροῦ καὶ ὡς αἱ περὶ Μαρίαν σὲ
15 τὸν ἀναστάντα τοῖς μαθηταῖς τε καὶ φίλοις εὐαγγελίζομαι". Τοῦ-
τοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐκθειάσας ὁ μέγας, καὶ προσευχαριστήσας
ὑπὲρ οὗ τῶν ἐκ μακροῦ ποθουμένων τούτων ἡξίωτο, κρουνοῖς
ἀψιδνωτάτοις δακρύων τὸ ὑποκείμενον ἅπαν ἀνευδότης κατέβρεχε.
πυκνῶς τῇ κεφαλῇ κόπτων τὸ ἔδαφος, τὴν γῆν ἐκείνην καταφι-
20 λῶν, τοὺς παρακειμένους τε λίθους καὶ ὅλον τὸ περὶ τὸν Δεσπο-
τικὸν Τάφον σεπτὸν οἰκοδόμημα· εἶτα καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν σε-
πτῶν ἐκείνων τόπων, τοὺς τὰ δεσποτικά δεξαμένους ἔχνη σὺν τῇ
πανάγῳ μητρὶ καὶ τοῖς μαθηταῖς, τοὺς καὶ τῶν ἄλλων μυστη-
ρίων τε καὶ θαυμάτων ἀξιοθέντας ὑποδέξασθαι τὴν ἐνέργειαν,
25 μετὰ τοῦ Ἰσοῦ ζήλου καὶ τῆς ἀπορρήτου χαρᾶς ἐκείνης διέρχεται,
τὴν κόνιν πανταχοῦ καὶ τοὺς λίθους ὥσανεῖ τοὺς τοῦ δεσπότης
πόδας αὐτοὺς ἔρωτι ψυχῆς ἀκατασχέτω περιπτυσσόμενος· ἐμπύ-
ρημα γὰρ τῆς πρὸς ἐκεῖνον ἀγάπης ἅπαν τὸ προστυχόν ἐποιεῖτο,
κατὰ τοὺς μανικωτάτους τῶν ἐραστῶν, οἱ τῇ τῶν φιλάτων ἀπο-
30 τυχία τοῖς ἐκείνων περιβλήμασιν, ἢ καὶ οἰστισινοῦν ἔργοις, μετὰ
τῆς ἴσης σπουδῆς ἐνασχολεῖσθαι πεφύκασιν, τὸ σχετικὸν πεφυκὸς
ἐκ τούτου μᾶλλον ἀνάπτοντες.

30. Τούτω τῷ μακαρίῳ πάθει τηνικοῦτα οὗτος κατασχεθεὶς, ὁ μηδὲν ἤττον ἐξ ἱκανοῦ τούτω κάτοχος, πρὸς τὸν ἐπίσημον ἔξει-
 σιν Ἰορδάνην, δι' οὗ τῶν ὑδάτων ἢ φύσις ἀγιασθεῖσα πάλαι τὴν
 ἐμὴν παλιγγενεσίαν τῷ δεσποτικῷ λουτρῷ καινῶς καὶ ὑπὲρ φύσιν
 ἐνῆργησε· καὶ τὸν τόπον ἀνερευνήσας αὐτὸν ἐκεῖνον, ἵνα δὴ καὶ 5
 τὸν δεσπότην καταδεδουκότα φασὶ τὸ βάπτισμα δεῖσθαι, λούται
 καὶ οὗτος αὐτόθι τὸ σῶμα μετ' ὅσης τῆς ἡδονῆς καὶ τῆς πίστεως·
 εἶτα καὶ τὴν ἀνὰ τὸν Ἰορδάνην ἅπασαν διελθὼν ἔρημον, καθ' ἱστο-
 ρίαν τῶν πάλαι ποιομένων (φροντιστήρια δὲ ταῦτ' ἦν ἱερὰ καὶ
 ἀσκητῶν καταγωγαὶ καὶ ἄντρα καὶ σπήλαια, τὰ τοὺς ἐν ἀσκήσει 10
 λάμπαντας θαυμαστοὺς πάλαι πατέρας εἰς παροικίαν δεξάμενα), καὶ
 τὴν ψυχὴν κάντεῦθεν οὐκ ὀλίγον ἡσθεὶς (τῷ γὰρ ὁμοίῳ, φασί,
 φίλον τὸ ὅμοιον), εἰς τὴν φίλην ὑποστρέφει πάλιν Σιών, καὶ τὰ
 κατὰ τὸ Σίναιον ὡσαύτως ἱστορεῖσαι βουλούμενος. Ἐνθα δὴ καὶ
 γενόμενος νεύει τινι τῶν εὐλαβῶν τε καὶ φιλοθεῶν (οὐ γὰρ εἶχε 15
 χρῆσθαι τῇ γλώττῃ) ταυτηνὴ τὴν χάριν αὐτῷ καὶ δι' αὐτοῦ Θεῷ
 καταθέσθαι, μισθώσασθαι δηλαδὴ τῶν ὑποζυγίων ἕν, δι' οὗ καὶ
 αὐτῷ τὴν μέχρι Σινάίου διελθεῖν ἂν ἐξέσται· σὺν γε τοῖς ἄλλοις
 καὶ μὴ τοῦ ποιομένου διαμαρτεῖν· ὁ δὲ γνώμης ἐλευθερία χρώ-
 μενος καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, ἣ προσῆκε, τιμῶν, τὴν τε κά- 20
 μηλον εὐθύς ἐκμισθοῦται καὶ προσέτι τῶν ἐφοδίων πλείστων τε
 καὶ παντοδαπῶν ἐπιδοφιλέεται. Εἶτα καὶ τὸν μέγαν ἐπικαθε-
 σθῆναι παρασκευάσας, χαίροντα χαίρων ἐκπέμπει τὸν τῆς καμήλου
 δεσπότην (Ἰσμαηλῆτις δ' ἐκεῖνος ἦν) ὁπαδὸν ἐγχειρίσας αὐτῷ καὶ
 θεραπευτήν· ἀλλ' ὁ Σάβας εὐθύς ἀποβαίνει τοῦ κτήνους, μικρὸν 25
 δηλαδὴ τῆς Ἱερουσαλὴμ προσελθὼν, καὶ οὕτω πεζοπορῶν ὄλην
 τὴν ὁδὸν ἐξάνυει δι' ὅλων ἡμερῶν εἵκοσι, τὸν εἰς ὑπηρεσίαν ἑαυτοῦ
 ἀποδόμενον Ἰσμαηλίτην ἐκεῖνον—ὦ ψυχῆς φιλανθρωπου!—πείσας
 αὐτὸς μᾶλλον διὰ πάσης ἐκείνης τῆς μακρᾶς ὁδοιπορίας τῇ κα-
 μήλῳ ἐπικαθέζεσθαι· “οὐδὲ γὰρ ἔφερόν” φησιν “ὅλως ἑμαυτὸν 30
 μὲν ἐπαναπαύεσθαι· τῇ τοῦ κτήνους ὑπηρεσίᾳ, τὴν δὲ ψυχὴν ἐκεί-

3 ὁμοίσις B. — 12/13 Corpus paroem. II, σ. 559 «ὅμοιος ὁμοίῳ», 561 «ὅμοιον ὁμοίῳ δεῖ πλησιάζειν». — 28 ὦ M, ἔκ B.

νην αὐτῷ κακοπαθοῦσαν ὁρᾶν τῇ μακροτάτῃ πεζοπορίᾳ· ἐδόκει
 μοι καὶ γὰρ ἀντικρυς τοῦτο τῶν πλεονεξιῶν ἡ μεγίστη". Οὐ μὴν
 ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφοδίων ὡσαύτως ἐκείνῳ παραχωρήσας, ταῖς παρευ-
 ρισκομέναις καθ' ὁδὸν αὐτὸς ἐχρῆτο βοτάναις μετ' ὀλίγου τινὸς
 5 ὕδατος· ταύτῃ γὰρ αὐτὸς τῇ τραπέζῃ καὶ μόνῃ δεῖν ἔγνω κατὰ
 τὴν ὁδὸν πᾶσαν μέχρι δὴ καὶ αὐτοῦ φημι τοῦ Σιναίου θαυμα-
 στῶς χρήσασθαι. "Ο δὴ καὶ κατὰ σκοπὸν ἐκείνῳ θαυμαστῶς ἀπέ-
 βαινε· τί γὰρ τῶν μεγίστων τε καὶ ὑπερφυῶν οὐ πεφυκός, ὅπερ
 ἦν ἐκείνῳ καὶ κατὰ γνώμην; τί δὲ τῶν πρὸς βουλῆς τε καὶ γνώ-
 10 μης οὐκ εὐθύς ἔργον ἦν μετὰ πολλοῦ γε τοῦ περιόντος, ὥς καὶ
 ἄπορον ἐντεῦθεν τοῖς ἀκούουσιν εἶναι, πότερον μᾶλλον τουτωνὶ
 πρότερον δεῖ θαυμάζειν, τὸ βουλόμενον τῆς ψυχῆς καὶ ὡσανεὶ
 πεφυκός ἐπὶ τοῦτοις, ἢ τὴν ἐν τοῖς ἔργοις οὐσύνητα καὶ ἀνδρείαν,
 μηδὲν τὸ παράπαν τοῦ τῆς γνώμης ὠρμηκότος καθυστεροῦσαν,
 15 ὥς ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον εἶναι κατὰ τὸν λόγον, προσεῖναί γε μὴν
 αὐτοῖς τοῦτοις καὶ τρίτον, τὸ τῶν πραγμάτων ὑπερφυῆς καὶ παντὸς
 ἐπέκεινα λόγου; "Ο μὲν οὖν οὕτως ἀθλητικῶς καὶ τουτονὶ τὸν
 ἀγῶνα διήκει, κατ' οὐδὲν ἀπάδοντα τῶν παρωχηκότων· ὁ δὲ βάρ-
 βαρος ἐκείνος πολὺς ἦν τοῦ μεγάλου θεόμενος τοῦ τε κτήνους ἐπι-
 20 βαίνειν, εἰς τοῦτ' αὐτὸ δεδομένου, καὶ αὐτῷ δὲ τούτῳ σὺν γε τῷ
 κτήνῃ καὶ πᾶσι τοῖς πρὸς χρεῖαν κατ' ἐξουσίαν οἷα δὴ καὶ δε-
 σπότης τούτων κεχρησθαι· ἀλλ' ἐπεὶ πολλὰ λέγων ἐπὶ πολλαῖς
 ταῖς ἡμέραις οὐδ' ἐπὶ βραχὺ πείθειν εἶχε, θεὸν αὐτὸν ἐκ πολλοῦ
 τοῦ περιόντος ἐκπληττόμενος ἔλεγε καὶ οὐκ ἄνθρωπον, μᾶλλον δ'
 25 οὐκ ἔλεγε μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις πολλῷ μᾶλλον ἐδείκνυ,
 πρὸς τοῖς ποσὶ κυλιόμενος καὶ τὰ ἔχνη τούτου καταφιλῶν μετὰ
 πολλῆς τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ θαύματος· ἦν γὰρ εἰ καὶ τὸ γένος,
 ὥς εἶπε, Βάρβαρος, ἀλλ' οὐκ ἀκριβῶς Βάρβαρος, ἀλλὰ καὶ γνώμης
 εὖ ἔχων καὶ συνέσεως οὐ πάμπαν ἀμέτοχος, ψυχῆς τε δυναμένης
 30 καλοῦ σπέρματος δέξασθαι. Διὰ τοῦτο καὶ πλείστην ὥς ἐν βραχεὶ
 τὴν ἡδονὴν ἐκεῖθεν ἐκαρποῦτο καὶ τὴν ὠφέλειαν, τό τε πρὸς τοὺς
 πνευματικούς πόνους καρτερικὸν ἐκείνου καταπληττόμενος καὶ τὸ

καινὸν τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἡμερότητος· ὅπερ καὶ μόνῃς τῆς
 θεᾶς εὐθὺς ἐχειροῦτο τὸν ἐντυχάνοντα, καὶ αὐτόλιθος τις ἦν καὶ
 τὴν γνώμην θηριώδης τε καὶ ἀνήμερος, ὥς μηδὲ τῶν Σειρήνων
 εἶναι τι πρὸς τοῦτο, εἴ γε καὶ μῦθος οὐκ ἦν τὸ περὶ ἐκείνων
 ἀδόμενον. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν οδὸν ἀνύσαντες ἦσαν ἤδη καὶ τοῦ κατὰ 5
 σκοπὸν οὐκ ἐξέπιπτον, ὁ μὲν Ἰσμαγλίτης ὑπέστρεφεν αὐθις ἡδονῇ
 τε καὶ λύπῃ σύμμικτος, τὸ μὲν ὅτι τοιούτων αὐτόπτης γενέσθαι
 παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἤξιωτο, μείζον εὐρηκὼς κατὰ πολὺ τοῦ ἔργου
 τὸ πάρεργον· λύπῃ γε μὴν αὐτοὶ μετρία κίχτοχος ἦν καὶ ὀριμελίας
 ταῖς τοῦ χωρισμοῦ τοῦ πατρὸς ὀδύναις ἐβάλλετο, καὶ πᾶσι δῆλος 10
 ἦν οὐκ ἀνεκτῶς τὴν ἐκείνου φέρων διάστασιν.

31. Ὁ δὲ μέγας, ἐπειδὴ τὸ πάλα· θρυλλούμενον κατέλαβε
 Σίναιον—ὦ τῆς ἐνούσης εὐλαβείας ἐκείνῳ καὶ μετριότητος—μετὰ
 πόνους τοσοούτους καὶ κατορθώματα τὴν τῶν εἰσαγομένων αὐθις
 αἰρεῖται τάτιν καὶ τὸν μαθητιῶντα καὶ στοιχειούμενον ὑποκρίνεται 15
 ὁ τὰ τῆς μεγάλης ἤδη σοφίας φιλοσοφήσας ἐξαίρετα. Τοῖς γοῦν
 αὐτόθι πατράσιν ἑαυτὸν εἰς ὑποταγὴν δοὺς ἐπὶ θυσὶν ὅλοις ἔτεσι,
 καταπλήττει μὲν αὐτούς τε καὶ πάντας τῷ τῆς ἀρετῆς ἐν ἅπασιν
 ἄκρῳ καὶ πολλοὺς εἰς ἀνδρείαν ἀλείφει τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγ-
 ματι, ἐκλεξάμενος δὲ φιλοπόνως καὶ αὐτός, καθάπερ τις φιλεργός 20
 μέλισσα, τῶν ἐνταῦθα πᾶν εἴ τι κάλλιστόν τε καὶ χρησιμώτατον
 εἰς Ἱερουσαλὴμ ὑποστρέφει πάλιν, τὴν τῶν Χριστοῦ μυστηρίων
 μητέρα· καὶ τὴν μὲν προσκύνησιν ἐκείνοις ἀποδοὺς μετὰ πόθου,
 ὡς ἐφόδιον δέ τι καὶ σύνθημα τὸν ἐντεῦθεν ἀγιασμόν καὶ τὴν
 εὐφροσύνην αὐτὸς ἀντιλαβὼν αὐθις εἰς τὸ τῆς ἀγγελικῆς ἡσυχίας 25
 καὶ παντελοῦς ἀναχωρήσεως ἔξεισι στάδιον· τὰ γὰρ περὶ τὸν Ἰορ-
 δάνην αὐθις περιελθὼν ἀσκητήρια, σπηλαίῳ τινὶ τῶν αὐτόθι περι-
 γράφει τὸ σῶμα καὶ ἦν ἐξ ἐκείνου τὸ παράπαν ἀπρόιτος, Θεῷ
 μόνῳ διὰ προσευχῆς ἀδιαλείπτου καὶ θεωρίας προσκαίμενος καὶ
 ταῖς ἀύλοις καὶ θειοτέrais ἀναβάσσει τοῦ νοῦ πρὸς τὸ συγγενές 30
 θεῖον κατ' ἐκάστην ἀνατεινόμενος καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ νοῦν ἐπει-

2 αὐτόλιθος MB. — 8 εὐρηκὼς B. — 9 οὐτι B. — 16 φιλοσοφίας B. —
 27/28 περιγράφη B. — 31 ἐπιγόμενος B.

γόμενος ἔνωσιν ἔδωκεν, κατὰ τοὺς θεοφόρους, ἦν δὴ καὶ θεωρίαν
 ἄμεσον καὶ ἄγνωστον γινώσκειν οἱ αὐτοὶ φασιν, ὥς ὑπὲρ πᾶσαν
 φύσιν καὶ κίνησιν νοεράν οὖσαν καὶ πάσης θεωρίας ἀνάπανυσιν,
 ἀγνώστως τε καὶ ἀρρήτως τῷ τῶν ἐφετῶν ἀκροτάτῳ συνάπτου-
 5 σαν. Ἄλλ' ἵνα μικρόν ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀγάγωμεν, τὸν τοῦ Θεοῦ
 φόβον, γέννημα πεφυκότα τῆς ἀσφαλοῦς πίστεως, ἀρχὴν τινα καὶ
 θεμέλιόν φασιν εἶναι πάσης τῆς σωματικῆς τε καὶ ψυχικῆς ἀρε-
 τῆς· πίστεως γὰρ ἀσφαλοῦς ἡγησαμένης, τῆς ὅτι καὶ Θεός ἐστι
 τοῦ παντός καὶ τῶν πρὸς αἰτίαν ἐκάστω μισθαποδότης τε καὶ
 10 δικαιοκτῆς, ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ἐξ ἀνάγκης ακολουθεῖ, ἡ πάσης
 ἀρετῆς ἀρχή, κατὰ τὴν θείαν Γραφήν, τὸ προσοίμιον τῆς ἐργασίας
 τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν—"ἀρχὴ γάρ" φησι· "σοφίας φόβος Κυ-
 ρίου"—καὶ οὗ φόβος ἐντολῶν τήρησις· οὗτος δὲ παιδαγωγὸς ὥσπερ
 ἄριστος μετὰ χειρὸς λαβὼν ὥσανεὶ τὴν ψυχὴν, πρῶτα μὲν τὴν
 15 τῆς ἀμαρτίας κατὰ πράξιν ἐνέργειαν ἵστησιν· ἔπειτα, τρόπους ἐπι-
 ζητούσης μάλα προθυμῶς, δι' ὧν αὐτῇ τὸν τε προκατασχόντα τῶν
 ἀμαρτημάτων ἀποδέσθαι· ῥᾶστα φόρτον ἐξέσται καὶ Θεῷ πρὸς γε
 τὸ μέλλον ἂν εὐδωρομῆσαι, τὴν τῶν θείων ἐντολῶν ἐργασίαν ὁ τοῦ
 Θεοῦ φόβος εὐκαίρως εὐθὺς ἐπεισάγει· ἥς δὴ μετὰ τοῦ περὶ ταῦτα
 20 νόμου σπουδῇ καὶ νήψει κατορθωθείσης, ὥστ' ἂν ἀπολεπτυνθῇ
 μὲν τὸ τῆς σαρκὸς παχύτερον καὶ γεῶδες, τὸ δὲ τῆς ψυχῆς πα-
 θητικόν τε καὶ ἄλογον κάλλιστα καὶ συν λόγῳ παντὶ καθυποκύψαι
 τῷ λόγῳ, τῆς καρδίας ἡ καθαρότης εὐχερῶς περιγίνεσθαι πέ-
 φυκεν· ἦν δὴ καὶ λογισμῶν εἰρήνην καὶ μακαρίαν ἀπλότητα,
 25 ἀπάθειάν τε καὶ τελειότητα καὶ τέλος ἀγάπης οἱ ταῦτα πα-
 θόντες τε καὶ φιλοσοφῆσαντες θεοφόροι φασί· τοῖς δ' οὕτω μὲν
 ἡσυχάζουσι πᾶσαν εὐσεβείας οδόν, τὸ δὲ κατ' εἰκόνα τετηρηχόσιν,
 ἡ προσῆκεν, ἀλώβητον, κἀντεῖθεν εἰς τὸ κατ' ὁμοίωσιν ὥς δυ-
 νατὸν ἀνιῶσι διὰ τῆς καθαρότητος, ὥς οἰκείους ὁ Θεός φησιν ἔδωκεν
 30 προσομιλεῖ, Θεός, εἰ μὴ τολμηρὸν εἰπεῖν, θεοῖς ἐνούμενός τε καὶ
 γνωριζόμενος· "μακάριοι γάρ", φησὶν ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος, "οἱ καθα-

ροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται" οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον, ὡς ἂν οἰηθεῖη τις, ἀλλὰ καὶ τῷ παρόντι, κατὰ τοὺς ταῦτα παθόντας τε καὶ διδάξαντας θεολόγους, ὧν ἱεραὶ βίβλοι πλήρεις καὶ διηγήματα.

32. Τούτων εἰς ὧν καὶ ὁ νῦν εἰς ὑπόθεσιν τῷ λόγῳ προ- 5
κείμενος, ὡς ὁ λόγος αὐτίκα δηλώσει σαφέστερον, ἐπεὶ τῶν αν-
θρώπων ἀπερρωγῶς ἤδη καθάπαξ ὁ μηδὲν ἤττον καὶ πρότερον
αὐτῶν ἀποστάς, τοῦ τελειοτάτου τυγχάνειν ἔμελλε καὶ τοῦτο δη-
λαδὴ τῷ κοινῷ τοῦ γένους ἡμῶν ἐχθρῷ πολλαχόθεν δῆλον ἐγί-
νετο, ἐς ὧν τε φθάσας ἤδη κατώρθωσε καὶ ὧν ἐφαίνετο τό γε 10
νῦν ἔχον κατορθῶν ὁ γεννάδας ὑπερφυέστατα, ὁξύτατον ὡς μά-
λιστα καὶ σφοδρὸν ἐγείρει τὸν ἐκείνου καθ' ἑαυτοῦ πόλεμον· ὁ δὲ
πόλεμος οἷος; Δράκοντα τινα μεγέθει μέγιστον καὶ ἰδεῖν φοβερῶ-
τατον ὁ νοητὸς ὑπαιστέρεται δράκων, καὶ τούτῳ καθάπερ ὄργάνῳ
τινὶ καὶ κατὰ τοῦ μεγάλου μάχης χρησάμενος, τὸ σπήλαιον ἄωρί 15
τε νυχτὸς εἰσεῖσι καὶ τῆς πάλης εὐθὺς ἄπτεται, οὐ προσποιήσεται
τινὶ χροπτιῶν τὸν δόλον καὶ φανακισμῷ καὶ γλεῦγῃ τοῦτον ὑπο-
ποιούμενος, καθά φημι καὶ τὴν γυναῖκα τὸ πρότερον· τίνα γὰρ
καὶ ἀπατᾷ ὁ σχολιὸς ἔμελλεν; ἢ πῶς ἂν καὶ προσβαλεῖν ὅλως
εἶχεν ἐκείνῳ τῷ νῷ καὶ τοῖς λογισμοῖς, πάσαι τούτων ἀπελγλα- 20
μένος, ὥσπερ ἀπὸ καμίνου πυρὸς ἐμπίδες τινὲς καὶ μυῖαι καὶ
ὅσα τῶν ζωυφίων ἐποχούμενα καθορᾶται· τούτῳ δὲ τῷ περὶ ἡμᾶς
ἀέρι διὰ λεπτότητα; Ἄλλ' ἐπεὶ πρὸς ἄνδρα τέλειον ἔχων ἐγνώ-
κει, μάλα καλῶς ἐφθακότα τὸ "μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώ-
ματος τοῦ Χριστοῦ" καὶ τὴν μὲν πανοπλίαν ἀποστολικῶς ἐνδεδυ- 25
μένον τοῦ πνεύματος, ὥστ' ἂν ἀσφαλῶς δύνασθαι στῆναι πρὸς τὰς
μεθοδεῖας τοῦ Διαβόλου καὶ πρὸς γε ἔτι ταῖς ὑπ' ἐκεῖνον ἀρχαῖς
καὶ ταῖς ἐξουσίαις πάσαις μόνος αὐτὸς ἀνδρικῶς ἀντεπεξείναι πρὸς
πόλεμον, τὴν δὲ γε σωματικὴν ἔξιν ἄλλως κατειργασμένον, τοῖς
μακροῖς πόνοις ἀπειρηκυῖαν καὶ τῷ πάμπαν ἀτρόφῳ σχεδὸν καὶ 30
ἀναίμονι, τούτῳ δὲ καὶ αὐτὸς ἀναξίως — πῶς ἂν εἴποι τις: —

24, 25 Ἐφεσ. δ', 13. — 25 πανοπλίαν - ἐξουσίαις] Ἐφεσ. ε', 11, 12. — 27 με-
θοδίας B.

ἑαυτοῦ καὶ δυσκλεῶς ὑπ' ἀμηχανίας ἐσχάτης ὁ κακομήχανος ἐπι-
 τίθεται, καθάπερ ἐπὶ στρατοπέδου καὶ παρατάξεώς τινος οἱ μὴ
 θυνάμενοι κατὰ μέτωπον ἀντιστῆναι ταῖς φάλαγξι κἀντεῦθεν τὸ
 πεπονηγὸς τῶν ταγμάτων ἐπιτηροῦντες προσβάλλουσιν, ἥ καὶ τοῖς
 5 οὐραγοῖς τοῦ παντὸς ἀναχωροῦντες μικρὸν ὕστερον θολερῶς ἐπι-
 τίθενται, μᾶλλον δ', ἔν' οἰκειότερον εἶπω, καθάπερ αἱ μυῖαι τῶν
 ὕλαινόωντων ἀποπηδῶσαι μελῶν ὑπ' ἀδυναμίας τοῖς τραύμασιν
 ἐπιτίθενται. Εἴσειςι τοίνυν, ὅπερ ἔφη, ὁ αἰσθητὸς ἐκεῖνος ὄφει
 τὸ σπῆλαιον, τὸν νοητὸν ἔχων ὑποκινούμεντα καὶ πρὸς τὸ ἐκεῖνον
 10 βουλόμενον ἄγοντα· καὶ πρῶτα μὲν φόφοις τε καὶ συριγμοῖς καὶ
 πατάγοις τισὶν ἀσυνήθεσι δονεῖν ἐδόκει τὸ σπῆλαιον καὶ φοβερὸς
 τις ἐφάνταζεν εἶναι καὶ τὸ μέγεθος ἀπαράμιλλος, παίδων ἀνοητῶν
 μορμολυκείοις ὁ ἀνόητος τὸν λέοντα θεδιττόμενος. Ἐπεὶ δ' ὁ σο-
 φώτατος οὐ μᾶλλον τῷ φαινομένῳ προσέχων, τῷ κρυπτομένῳ διὰ
 15 τῆς ἱερᾶς προσευχῆς συνεπλέκετο καὶ ὅλος ἀτρέμας εἰστήκει, ὅλη
 καὶ ψυχῇ καὶ σώματι πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτεινόμενος, ἐκμανεῖς ἐκεῖ-
 νος ὁ μιαιφόνος — ὦ κριμάτων ἐξαισίων Θεοῦ, οἷς ἐκεῖνος ἰδύνει
 σοφῶς τὰ ἡμέτερα, παραδιδοὺς εἰς χεῖρας ἀνόντων ἔστιν ὅτε καὶ
 δίκαιον, ἵνα μᾶλλον δοκιμασθεῖς ἐπὶ τέλει τῶν ἀθλῶν λαμπρότερον
 20 ἀνακηρυχθῇ καὶ τοῖς ἄλλοις τύπος ὑπομονῆς γένηται —, παῖει
 τοῦτον τῷ κέρκῳ κατὰ τῶν νώτων, συμπλέξας αὐτὴν ἑαυτῇ πᾶν-
 τοθεν ἀσφαλῶς πρότερον καὶ οὕτως ἀντὶ κορύνης τινὸς σιδηρᾶς
 ἰσχυρότατα κατ' ἐκείνου χρησάμενος· ὥς δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐκεῖνος
 τῆς πρὸς Θεὸν εὐχῆς ἐνεδίδου καὶ τῆς ἐνστάσεως, οὐδ' ἐπιστρε-
 25 φῶς τὸ παράπαν εἶχεν ἐκείνου, τὸ προφητικὸν ἐκεῖνό που πάντως
 ὑπάδων, "ἐν τῷ ἐγγίξειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρ-
 κας μου, ἐγὼ δὲ ὥσει κωφὸς οὐκ ἤκουσιν καὶ ὥσει ἄλαλος οὐκ
 ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ", παῖει πάλιν ἐκεῖνος δις τε καὶ τρίς
 ἰσχυρότερον καὶ εἰς γῆν εὐθὺς καταβάλλει τὸν ἀθλητὴν, μᾶλλον
 30 δὲ τὸ μὲν σῶμα καταπεσὼν κατὰ φύσιν ὥς εἶπεν ἔκειτο, ὁ δὲ
 νοῦς ὑπερφυῶς ἀνίπτατο μάλιστα, ταῖς φυσικαῖς ἀνάγκαις καμπύ-

18 Ἰὼβ ις', 11 «παρέδωκε γάρ με ὁ κύριος εἰς χεῖρας ἀδίκων». — 26 ἐγκύζειν
 B || Ψαλμ. κς', 2. — 26/28 Ψαλμ. λς', 14.

μενος ἥκιστα. Διὸ καὶ τοῦ κατὰ γνώμην καθάπαξ ἀπογνοῦς ὁ πο-
 λέμιος (ἐβούλετο γὰρ διὰ τούτων ἐκβαλεῖν ἂν ἐκεῖνον τοῦ σπη-
 λοῦ καὶ τῷ καλῷ τῆς ἡσυχίας ἐγκοπὴν τινα δοῦναι διὰ τῆς με-
 ταβάσεως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάθει δειλίας περιβαλεῖν τὸν ἄλη-
 πτόν τε καὶ ἀπαθέστατον) καὶ κατὰ γῆς ἐρριμμένῳ ταῖς πλη- 5
 γαῖς ἐπεμβαίνει σφοδρότερον, συντρίψαι τέως αὐτῷ καὶ πονήρως
 κατὰ γε τὸ δυνατόν διαθεῖναι τὸ σῶμα βουλούμενος, ἐπειδὴ τῆς
 ζωῆς ἀφελέσθαι, καίτοι γε σφόδρα βουλούμενος, ἥκιστα κύριος ἦν
 ὁ μηδὲ κατὰ χοίρων αὐτὸ τοῦτο δυνάμενος, καθάπερ ἐν ταῖς
 Εὐαγγελίοις ἤκουσαμεν· ἀλλ' ἀνθίστησι καὶ οὗτος ἐκείνῳ κατὰ 10
 καιρὸν τὸ πρὸς Θεοῦ δεδομένον φυσικὸν ὄπλον, φημί τὸν θυμόν,
 κατ' αὐτοῦ δηλονότι μόνου τοῦ ὄψεως, καὶ βάλλει καιρίαν, τὸ
 φοβερὸν τοῦ Κυρίου κατ' ἐκείνου δηλαδὴ βαλὼν ὄνομα, καὶ δειλὸν
 αὐτίκα δραπέτην τὸν πρὸ μικροῦ θρασύτατον διώκτην ἐργάζεται,
 "Ἴνα τί" λέγων, "ὦ νοητὲ δράκων καὶ τῷ ἡμετέρῳ γένει διὰ 15
 τὴν ἄνωθεν βασκανίαν πολέμειε" (δοκεῖ γὰρ κἀνατῶθα τῶν ἐκοι-
 νου λόγων ἐπιμνησθῆναι, ἵνα καὶ μᾶλλον τὸν ἡμέτερον λόγον κα-
 θαγιάσωμεν), "Ἴνα τί", φησὶν, "οὕτως ἀνενδότως ἐχθραίνεις
 τοῦ κοινοῦ δεσπότου τῷ πλάσματι πάντα καταπιεῖν ὅφ' ἐν κεχη-
 νῶς, εἴπερ οἶόν τε, καὶ λήθης βυθοῖς παραπέμψαι τὴν κτίσιν 20
 ἅπασαν; τίς λόγος σοι πρὸς ἐμέ τὸν Χριστοῦ δοῦλον, οὐδὲν κοινὸν
 κεκτησθαι πρὸς σέ τὸ παράπαν βουλούμενον; μᾶλλον δὲ τί σοι καὶ
 τῷ κοινῷ τῶν χριστιανῶν γένει, οὓς αὐτὸς ὁ κοινὸς δεσπότης τῆς
 σῆς τυραννίδος ἐλευθερώσας, καθάπερ τινὶ βασιλικῇ σφραγίδι τῷ
 ἰδίῳ ἐσημειώσατο αἵματι; οὐκ οἶσθα, πονηρὲ δοῦλε καὶ ἀποστάτα, 25
 τὴν τῆς σῆς τυραννίδος κατάλυσιν; οὐ σταυρὸς καὶ λόγχη καὶ
 πάθος τοῦ ἀπαθοῦς ἐθελοῦσιον τὴν μὲν σὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κράτος
 συνέτριψεν, ἡμῖν δὲ τὸ πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σχορπίων καὶ
 ἐπὶ πᾶσαν τὴν σὴν πονηρὰν δύναμιν εὐκλεῶς ἐχαρίσατο; πῶς
 ταῖς δεσποτικαῖς ἐκείναις ἀποφάσεσιν ἀπιστῶν τοῖς μὴ δεδομένοις 30
 ἐπιχειρεῖς καὶ χεῖρα θεομάχον καθ' ἡμῶν αἵρεις καὶ τοῖς βασιλι-

9 Ματθ. η', 28-33. Μαρκ. ε', 1-14. Λουκᾶ ιγ', 26-34. — 22 κεκτεῖσθαι B. —
 25 πονηρὲ δοῦλε] Ματθ. ιη', 32. — 28/29 Λουκᾶ ι', 19.

κοῖς τολμηρῶς ἀνταίρεις προστάγμασιν; Ἄλλ' ἐγὼ πάλαι, καλῶς
 ἴσθι· πιστεύσας, καὶ μόνοις δὴ τοῦτοις, ὡς ἔχεις ὁρᾶν, παντὶ τῷ
 θυμῷ καὶ ζῶν καὶ πολιτευόμενος ἐπὶ ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον αἰ-
 σθητῶς τε καὶ νοητῶς ἐπιβήσομαι καὶ καταπατήσω σε τὸν ἀρχέ-
 5 κακὸν δράκοντα ἐν ὀνόματι κυρίου Σαβαώθ παρατάξεως Ἰσραήλ".
 Οὕτω τὸν λόγον ἔφθη συμπεράνας ὁ μέγας καὶ ὁ φαινόμενος
 δράκων συν τῷ κινεῦντι κρυπτῶς ἀφανεῖς ἦσαν, ὡς ὑπὸ κεραυνοῦ
 φοβεροῦ τινος ἐλαυνόμενοι· καὶ τὴν ὄντως μέγα τι καὶ θεσπέσιον
 τὸ ὁρώμενον, ἄνθρωπος κατὰ γῆς ἐρρημμένος, οὐ γυμνὸς μόνον
 10 καὶ ἄοπλος, ἀλλὰ καὶ νεκρὸς ἤδη τῷ πλείστῳ μέρει τοῦ σώμα-
 τος, ἐπωδαῖς τις βραχυτάτων ῥημάτων αἵσχιστα δραπετεύειν ποιῶν
 τὸν ἐξαλείφειν ἀρχοῦντα τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν. Διὰ τοι
 τοῦτο καὶ καινῶν τινων καὶ θεοπρεπῶν ἀνωθῆναι ἄξιόν· τῶν στε-
 φάνων ὁ νεκρῆς καὶ οἷων οὕτω τὸ πρότερον, μᾶλλον δ' αὐτὴν
 15 τὴν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως θέωσιν εἰς ἀμοιβὴν ἤδη λαμβάνει,
 τὸ προσίμιον, κατὰ τοὺς θεοφόρους εἰπεῖν, τῆς μελλούσης κληρονο-
 μίας, τὸ καινὸν τοῦ καινοῦ τῆς δεσποτικῆς οἰκονομίας μυστηρίου
 μυστήριον καὶ συμπέρασμα· ὃ δὴ καὶ οὐρανόων βασιλεία καὶ υἱο-
 θεσία καὶ τὰ τοιαῦτα τῇ Γραφῇ προσηγόρευται, οὐ καμάτων ἀντί-
 20 δοσις ὅν, κατ' αὐτοὺς τούτους αὐθις, ἀλλὰ τῆς τοῦ δεσπότητος φιλο-
 τιμίας καὶ χάριτος ἐνδείξεις.

33. Ἄλλὰ προσεκτέον τῷ λόγῳ, παρακαλῶ, δεσποτικῶν ἐπει-
 γομένῳ μυστηρίων ἐφάπτεσθαι· κίνδυνος δὲ τὸ παράπαν οὐδεὶς,
 οὐδὲ τις ἂν ὑποψία διαμαρτεῖν ἡμᾶς τοῦ προσήκοντος, αὐτοῦ τοῦ
 25 ταῦτ' ἰδόντος τε καὶ παθόντος ἀρρήτως ἀκροατὰς ἐπιστήμονας γε-
 νομένους καὶ τῷ στερεῷ καὶ εἰλικρινεστάτῳ τῆς ἐν καρδίᾳ πίστεως
 κατὰ τινὰ λόγον ταῦτα καὶ αὐτοὺς πεπονθότας, ὡς ἂν εἴποι τις,
 κἀντεῦθεν δυναμένους τὰ καινὰ ταῦτα ράστα τοῖς παλαιοῖς συμ-
 βιβάζειν καὶ τὰ τοῖς κοινοῖς ἡμῶν πατρᾷσι καὶ νομοθέταις περὶ
 30 τούτων αὐτῶν διωμιλημένα διδόναι τῷ λόγῳ κατὰ καιρὸν εἰς κοι-
 νὸν ὄφελος, εἰ καὶ μὴ πείρα τινι καὶ αὐτοὶ τῶν λεγομένων ἐν

3/5 ἐπὶ ἀσπίδα - δράκοντα] Ὑ' αὐτ. 13. — 5 ἐν ὀνόματι - Ἰσραήλ] Βασιλ. 1, 15', 45. — 9 ἐρρημμένος B. 19/20 ἀντίδοσις B.

γνώσει γεγονάμεν, μηδὲ τὸ μακάριον ἐκεῖνο καὶ ἄφραστον πάθος
 σὺν γε τοῖς μακαρίοις ἐκείνοις διὰ ψυχῆς ἀκαθαρσίαν παθεῖν
 ἤξιώθημεν. Εἰ δέ που θηρίον, κατὰ τὸν εἰπόντα, φιλόνηκόν τε
 καὶ ἄπιστον, πόρρω που στήτω, ἢ λιθοβοληθῇσεται τῇ σφενδόνῃ
 τῶν τῆς ἀληθείας ἐλέγχων βαλλόμενον. Ἦν μὲν οὐπω περὶ δευ- 5
 τέραν ἡ νύξ, οἶμαι, τὴν φυλακὴν· ὁ δὲ τοῦ σκότους φίλος ἐκεῖ-
 νος, ἥπερ ἔφην, ὑπὸ νύκτα φανείς, ὑπὸ ταύτην δὴ καὶ ἀπώλετο
 τῇ δυνάμει καὶ τῷ ῥήματι τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ γενναῖος αγωνιστὴς
 ἔκειτο κατὰ γῆς, τὸ μὲν σύμμαχον ὑποζύγιον, τὸ σῶμα φημί, πε-
 πληγὸς ἔχων καὶ μὴ δυνάμενον ἀναστῆναι (δειγμα τοῦτο τῆς 10
 ἐσχάτης μαλίας καὶ ἀνανδρίας ὁμοῦ τοῦ ὀραπετεύσαντος ἀντιπάλλου),
 τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ συνάμα τῷ νῷ τεταμένους ἔχων ὡς εἰς τὸν
 οὐρανόν, ὅρα τὸν μὲν οὐρανὸν αὐτὸν (ἐδόκει γὰρ ὑπαιθρος ὁ τόπος
 εἶναι λοιπόν) αἶφνης διανοιχθέντα, φωτὸς δὲ χύσιν ἄρρητον, προ-
 βεβλημένου τὴν τε λαμπρότητα καὶ τὸ μέγεθος, κατισῶσαν ἐκεῖ- 15
 θεν ἀθρόον. Καὶ καταλάμπεται μὲν ἅπαν εὐθύς τὸ δωματίον,
 προκαταυγασθεὶς δ' αὐτῷ τούτῳ καὶ ὁ μέγας τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ
 προτελεσθεὶς ὥσανεὶ διὰ τῶν δευτέρων τὰ μέγιστα τε καὶ πρῶ-
 τιστα (ἀγγελικὰς εἴποιεν ἂν ἐκεῖνα δυνάμεις οἱ θεολόγοι τοῦ πνεύ-
 ματος, τὰς εἰς ταῦτα τοὺς ἄξιους ἱεραρχούσας τε καὶ φωταγω- 20
 γούσας δι' αὐτῶν), τοῦ μεγάλου καὶ πρῶτου φωτός, τοῦ φω-
 τίζοντος πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ὑπερφυῶς
 μετὰ Πέτρου καὶ τῶν υἱῶν τῆς βροντῆς τῶν συναναβάντων πάλοι
 Χριστῷ τὸ Θαβώριον κοινωνὸς γίνεται· πλήν ὅσον, οὐ τῷ στερεῷ
 καὶ ὑπερφυεῖ τῆς ἐκεῖθεν ἐξαλλομένης λαμπρότητος, ἐπὶ πρόσωπον 25
 κατ' ἐκείνους εἰς γῆν πίπτει. Κατακαίμενος δὲ μᾶλλον καὶ τὴν φυσι-
 κὴν πᾶσαν τῶν αἰσθήσεων σχεδὸν ἀφηρημένος ἐνέργειαν, τῷ κάλλει
 καὶ τῇ δόξῃ καὶ ἡδονῇ τῆς ἀρρήτως ἐκφανθείσης θεότητος ὅλος
 ἀλλοιοῦται καὶ μεταπλάττεται· τὴν θαυμαστὴν τῆς δεξιᾶς τοῦ ὀφίστου

21/22 Ἰωάν. α', 9 «ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμε-
 νον εἰς τὸν κόσμον», — 23 υἱὸν τῆς βροντῆς] Μαρκ. γ' 17. — 23/24 Ματθ. ιε', 1-8.
 Μαρκ. θ', 2-8. Λουκ. θ', 28-36. Ἠρβλ. Βασιλείου Καισαρείας ἐπιλάν εἰς τὸν μὲν ψαλ-
 μόν [Migne τ. 29, σ. 400] «εἶδον δὲ αὐτοῦ τὸ κάλλος Πέτρος καὶ οἱ υἱοὶ τῆς βροντῆς
 ἐν τῷ ὅρῳ ὑπερλάμπον τὴν τοῦ ἡλίου λαμπρότητα»

ἀλλοίωσιν, ἰδεῖν σὺν τοῖς Ἀγγέλοις ἀξιώθεις ἐν σαρκί—ὦ τοῦ
καινοῦ μυστηρίου καὶ θαύματος!—" ἃ ὀφθαλμοὺς οὐκ οἶδε καὶ οὐς οὐκ
ἔγκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη". ὁ δηλαδὴ περὶ τῶν
τοῦ Λόγου μαθητῶν ἐκείνων ὁ Δαμασκηνὸς θεολόγος ἐδίδασκε· μαλ-
5 λον δὲ κἀκεῖνοι κατὰ γῆς ἔπιπτον, εἴτε τῷ τοῦ μεγάλου φωτός
ὑπερβάλλοντι, εἴτε τῇ προσβολῇ τῆς μαρτυρούσης ἐκπλαγέντες πα-
τρικῆς φωνῆς ἄνωθεν, εἴτε καὶ ἀμφοτέροις τούτοις, ὥς ἂν, τῆς
φυσικῆς πάσης ἀποκαυθίσεως αἰσθήσεως πρότερον, ἐν πνεύματι
θυγηθῶσιν ἰδεῖν τὰ ὑπὲρ πάντα νοῦν τε καὶ αἰσθῆσιν. Διὸ καὶ
10 "διαγρηγορήσαντες", ὥς φησιν ὁ ευαγγελιστής, μετὰ τὸν χάρον ἐκεῖ-
νον δηλαδὴ καὶ τὴν τῶν αἰσθήσεων νέκρωσιν (ἦσαν γὰρ φησιν
"ὕπνω βαρούμενοι"), "εἶδον ὑπερφυῶς τὴν ἐκείνου δόξαν", τὴν ὑπὲρ
πᾶσαν ἀνθρωπίνην κατάληψιν, τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῖς ἐν πνεύματι
μετασκευασθέντων πρὸς τὸ θεϊότερον "Θεὸν γάρ", φησὶν ὁ αὐτὸς
15 θεολόγος, "οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε", καὶ ὁ δὲ ἑώρακεν, ἐν πνεύματι
τοῦτο τεθέαται. Διαγρηγορήσας καὶ οὗτος τοιγαροῦν—δεῖ γὰρ
αὐτῷ τὸν λόγον ἀναλαβεῖν—εἶδεν ὑπερφυῶς ἀπὸ μέρους, κατὰ
τὸν μέγαν εἰπεῖν Ἀθανάσιον, τὸ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος μυστήριον·
εἶδε τὸν γλυκύτατον Ἰησοῦν ἀρρήτω τινὶ κάλλει καὶ γλυκυτάτῳ
20 φωτὶ τῆς φυσικῆς τῆς θεότητος δόξης ἐκ τοῦ ἐκ Μαρίας ἁγίου
σώματος, κατὰ τὸν αὐτὸν θεολόγον, ἐκλάμποντα· εἶδε τοῖς ὑπερ-
φύεσιν ἐκείνοις ὀφθαλμοῖς οὓς ἐν τοῖς ἀσείαις ἢ δημιουργοῖς μετα-
σκευάζει τοῦ πνεύματος δυνάμεις, πρὸς μετοχὴν δηλαδὴ τῆς ὁρα-
τῆς τοῦ λόγου θεοφανείας, τὰ φυσικοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ καρδίαις
25 ἀνθρώπων ἄβατά τε καὶ ἄθικτα οὐκ ἐν τῷ μέλλοντι μόνον, ἀλλὰ
κἀνταῦθα τούτοις ὁρώμενα, κατὰ τὸν μέγαν τῶν μεγίστων φημὶ
μυστηρίων αὐτόπτην τε καὶ μυσταγωγὸν Διονύσιον· "ὅταν γὰρ
ἄφθαρτοι καὶ ἀθάνατοι", φησὶν αὐτός, "γενώμεθα καὶ τῆς χρι-
στοειδοῦς καὶ μακαριωτάτης ἐφικώμεθα λήξεως, πάντοτε σὺν
30 Κυρίῳ, κατὰ τὸ λόγιον, ἐσόμεθα, τῆς ὁρατῆς αὐτοῦ θεοφανείας
ἐν πανάγνοις θεωρίαις ἀποπληρούμενοι, φανοτάταις μαρμαρυγαῖς
ἡμᾶς περιουαζούσης, ὥς τοὺς μαθητάς ἐν ἐκείνῃ τῇ θειοτάτῃ

μεταμορφώσει". Οὕτως ὁ μέγας Στέφανος ἐν μέσῳ φονῶντι τῷ συνεδρίῳ τῶν Ἰουδαίων ἱστάμενος, εἰς οὐρανὸν ἀτενίσας, εἶδε τὸν Κύριον· οὕτω τῷ σκεύει τῆς ἐκλογῆς ἐν ὄρει φανείς ὁ Χριστὸς ἀστραπήμορφος, κατὰ τὸν θεοφόρον φάναι Δαμασκηνόν, τὸ ὄμμα μὲν σκιαρίζει τῆς σαρκός, διὰ τὸ ἀτέλεστον, τὴν δὲ ψυχὴν συνε- 5 τίζει πρὸς θεοσέβειαν· οὕτως Ἀντώνιος ὁμοῦ καὶ Μακάριος καὶ εἴ τις τοῦ κατ' ἐκείνους κόμματος ἕτερος, κατὰ τοὺς θείους χρησμούς, καθαρθέντες εἶδον τὸν Κύριον· "μακάριοι γάρ" φησιν "οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁφύονται", οὐκ αὐτὴν δηλαδὴ τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν, ἣτις ποτέ ἐστι (Θεὸν γὰρ οὕτως οὐ- 10 ρεῖς εἶδρακε πώποτε· οὐ γὰρ μετ' ἡμῶν, φησιν, "ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται"), ἀλλὰ τὴν φυσικὴν ἐκείνου δόξαν τε καὶ θεότητα, τὴν τρυφὴν τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων τε καὶ δυνάμεων, τὴν μέλλουσαν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν. ἦς τὰ προοίμια, κατὰ τὸν μέγαν εἰπεῖν Βασίλειον, οἱ συνανελθόντες Χριστῷ τὸ Θαβώριον 15 ἰδεῖν ἠξιώθησαν καὶ εἴ τις κατ' ἐκείνους τῆς τοιαύτης θεοπτείας ἠξιωμένος, καθάπερ ἤδη φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε.

34. Τούτων ὁ θεσπέσιος Σάβας τοῖς μὲν ἀμιλληθεῖς, τῶν δὲ μικρόν ἀπολειφθεῖς, ἐστὶ δὲ οὗς καὶ ὑπερβαλὼν, καὶ τῆς μεγάλῃς ἐκείνης χάριτος καὶ θεοφανείας μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος 20 κοινωνῶς ἐχρημάτισε. Τοῦτο κάμει βουλευθεῖς ὁ μέγας παραδειξαίποτε τὸ μυστήριον, καὶ ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος μετὰ Πέτρου καὶ τῶν υἱῶν τῆς βροντῆς τοῦτο πάσχειν ἠξίωται, ἐπεὶ τὰ τῆς δεσποτικῆς μεταμορφώσεως πανδημεὶ πανηγυρίζοντες ἔμεν—ἦν γὰρ ἡμέρα, καθ' ἣν τῷ δεσπότῃ τελεῖσθαι τὰ τοῦ μυστηρίου νομίζεται—, ἐν 25 μέσῳ τῶν ἀδόντων τὰ τῆς εορτῆς ἐστῶτί μοι συνιστάμενος, τὰ χεῖλη μοι ταῖς ὡσὶν ἐμβαλὼν, ὥστε δὴ καὶ προσάψασθαι, "Εἰς τοῦτο τὸ μυστήριον ἐν ἀπορρήτοις" εἶπεν, "ὦ βέλτιστε, φθάσαι δεῖ τὸν πρὸς τὴν εὐαγγελικὴν ἐπειγόμενον τελειότητα". Ἐγὼ δὲ πρὸς τὸν λόγον ἐκπλαγεὶς στρέψω τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀδρόον πρὸς τὴν 30

1/2 Πρῶξ. ζ', 55. — 8/9 Ματθ. ε', 8. — 11/12 Ἑβρ. λγ', 20. — 14/16 Βασιλείου ὁμιλία εἰς τὸν μδ' Ψαλμὸν [Migne τ. 29, σ. 400] «τὰ προοίμια τῆς ἐνδόξου αὐτοῦ παρουσίας ὀφθαλμοῖς λαβεῖν κατηξιώθησαν».

ἱερὰν ὕψιν ἐκείνην, ὥστ' ἂν ἐρέσθαι τι περὶ τούτου σαφέστερον,
 καὶ τῶν αὐτῶν μὲν αὐθις ρημάτων σχεδὸν ἤκουσα, τὴν δ' ὕψιν οὕτω
 δεδοξασμένην εἶδον καὶ χαρᾶς ὑπερβαλλούσης καὶ λαμπρότητος
 ἔμπλεων, ὡς ἄρτι τότε τῆς δεσποτικῆς μετασχοῦσαν ἐκείνης θεο-
 5 πτίας τε καὶ μεταμορφώσεως· ὃ δὲ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ὄν, ἐμοὶ
 βλεπόμενον τέως οὐ καθωρᾶτο, καὶ ἀκουόμενον ἐνθεῖναι τὴν ἑαυ-
 τοῦ σύνεσιν ἀκριβῶς οὐκ ἠβούλετο διὰ τὸ ἀνάξιον ἐκρατοῦντό μου
 γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, τοῦ μὴ ἐπιγινῶναι αὐτόν, ὡς οἱ
 περὶ τὸν Κλεώπαν πάλαι τὸν Κύριον, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς μετὰ
 10 τὴν ἐσπέραν, τὴν τοῦ νοητοῦ φημι τούτου φωστῆρος ἐκδημίαν,
 ταῦτα τοῖς εἰρημένοις τοῦ Λόγου μαθηταῖς ὁδονηρῶς λέγειν ἔμελ-
 λον· "Οὐχὶ ἡ καρδίᾳ ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει
 ἡμῖν ἐν τῇ τῆς ζωῆς ταύτης ὁδῷ καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰ
 τοῖς πολλοῖς συγκεκαλυμμένα μυστήρια; ἀλλ' Ἰωάννη πάντως
 15 ἀποκαλυφθῆναι τὸ μυστήριον ἔδει, τῷ γνησιωτάτῳ τῶν μαθητῶν,
 ἐν τοῖς πειρασμοῖς τῷ διδασκάλῳ συνδιαμεμενηκότι καὶ ταύτην δε-
 ξαμένῳ τῆς προσεδρείας ἀμοιβῇ τὴν ὑπερτιμον· ὃς καὶ τὰ σκιω-
 δῶς ἡμῖν ὁραθέντα τότε κατὰ μέρος ἐκφαίνων νῦν, τοῦτο πρὸς
 δοῦσαν ἡμῖν καταλείπει τέως, τὸ λόγους ἔχειν προτιθέναι ταῦτα καὶ
 20 τοῖς ἑξῆς, εἰς δοῦσαν τοῦ δοξάσαντος ἐκείνον ὑπερφυῶς καὶ κοινὸν
 ὄφελος". Εἶπεν.

35. Ἀ δὲ τῷ μεγάλῳ καθεξῆς πέπρακται, τοῦ μὲν ἀμη-
 χάνου κάλλους τῆς μακαρίας ἐκείνης θεότητος καὶ τῆς ἐκεῖθεν
 ἐκπηδώσης ἀρρήτως αἰγλῆς ἀφράστως παρ' ὅλην ἐκείνην τὴν
 25 νύκτα κατατρυφῶν ἴστατο· ἐπεὶ δὲ τῆς νυκτὸς ἀπιούσης καὶ τὰ
 τῆς ὑπερφυοῦς θεοπτίας ἀφίπτατο καὶ πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὴν κατὰ
 φύσιν ἔξιν ἀπὸ τῆς ὑπὲρ φύσιν ἐκστάσεως ἐπανήρχετο, οἱ μὲν
 περιπαίροντες τῆς ἐν θαβωρίῳ πάλαι θεοφανείας λυόμενοι μη-
 δένι τὸ ὄραμα φράζειν δεσποτικῶς τοῦ συνόντος δεσπότου προστάσ-
 30 σοντος ἤκουον, ἕως οὗ "ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου" ἐκ νεκρῶν ἀνα-
 στῆ· ὃ δὲ σιωπὴν ἐκ μακροῦ τάξας τοῖς χεῖλεσιν οὐδὲ θεατὸς
 εἶναι μετὰ τὴν φρικτὴν ἐκείνην θεωρίαν τινὲ τῶν πάντων ἐβού-

λατο, οὐδὲ τοῦ θωματίου προϊόντα τις αὐτὸν ἐξ ἐκείνου τὸ σύνολον
 εἰθεάσατο, ἀλλ' ἦν ὅλος ἡλλοιωμένος καὶ τὴν μακαρίαν ἐξεστηκώς
 ἔκστασιν, τὸ φανέν ἐκεῖνο τοῦ δεσποτικοῦ προσώπου κάλλος διὰ
 παντός τῷ νῷ φανταζόμενος καὶ κρουνηδὸν ἀεινάως προχέων τὰ
 τῆς ἀρρήτου χαρᾶς δακρυα. Ἀλλ' οὐκ ἦν κρυβῆναι τὸν τοσοῦτον 5
 τῆς ἀρετῆς πυρσόν, οὐδὲ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην καθάπαξ διαλα-
 θεῖν εὐωδίαν τῶν μεγάλων χαρισμάτων τοῦ πνεύματος, ὅτι μὴδὲ
 τὸν ἐν κόλποις ἀρώματα φέροντα διαλαθεῖν οἶόν τε, καὶ αὐτὸς
 τοῦτο βούληται, φυσικῶς τῆς ἐκεῖθεν προϊούσης εὐωδίας μὴ δυ-
 ναμένης κατέχεσθαι, ἀλλὰ τὸν μὲν παρ' ἡμῶν εἰσπνεόμενον τοῦ- 10
 τον ἀναχρωνύσης ἀέρα, δι' αὐτοῦ δὲ πάλιν ταῖς τῶν ἐντυγχανόν-
 των αἰσθήσεσι προσβαλλούσης ὑξύτατα· διὸ καὶ παμπληθεὶ πρὸς
 τοῦτον ἀπανταχόθεν συνέρρεον οἱ τε περὶ τὸν Ἰορδάνην ἀσκούμε-
 νοι μοναχοὶ καὶ Παλαιστίνῃ πάσα καὶ τῆς τῶν Σύρων γλώττης
 ὅσαι δηλαδὴ τὰ Χριστιανῶν ἀκριβῶς ἦσαν πρεσβεύοντες· ἀλλ' ἐκεῖ- 15
 νος τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν ἀνομίλητος ὢν, ὑπερ ἑφην, ἐπὶ πολὺ
 δὲ καὶ ἀθέατος, οὐκ ἐν τούτῳ τὸ πῦρ τῆς καλῆς ἐπιθυμίας ἐκεί-
 νων κατέσβεσε· μάλλον μὲν οὖν κἀντεῦθεν ἢ τοῦ ἔρωτος φλόξ
 ἐκείνοις ἀνῆπτο καὶ πολλῷ σπουδαιότερον ἐκείσε πάντες συνέτρε-
 χον, ὥστε τὴν μακαρίαν ἐκείνην ὄψιν ἰδεῖν τέως, ἧς οὐδὲν ἥδιον, 20
 οὐδ' εἰς ὠφελείας λόγον ἀνυσιμώτερον. Καὶ μέντοι καὶ πείθουσιν
 αὐθις τὴν μακαρίαν ψυχὴν, τὸν τερπνὸν τῆς ταπεινώσεως καὶ
 τῆς ἀγάπης ὄντως παράδεισον. Πάντας μὲν οὖν τὸ τῆς ἀγγελικῆς
 ἐκείνης πολιτείας ὑπερέχον ὑπερβαλλόντως ἐξέπληττε, καὶ οὐκ ἦν
 ὅστις ἐκεῖνον ἰδὼν καὶ τινα τῶν κατ' αὐτὸν ἐκμαθῶν, ὅς οὐ 25
 μεγίστην ἐντεῦθεν ἐκαρπυῖτο τὴν ὄνησιν, τοῖς γε μὴν λεπτοτέροις
 τὴν γνῶσιν καὶ ἀσκήσει παντοδαπῆς ἀρετῆς κεκοσμηκόσι τὸ φρό-
 νημα καὶ διὰ νεύματος ὁμιλῶν ἦν ἔστιν ὅτε καὶ πρὸς τὰς πεύ-
 σεις ἐκείνων ἀποκρινόμενος· οἱ δὲ καὶ τοῦ τῆς σοφίας ἐκείνου
 βάθους τῆς τε θεωρίας συνιέντες ἐντεῦθεν καὶ τῆς καθαρότητος 30
 ὕψι δύναιμι ἡδονῆς τε καὶ θαύματος ἐπληροῦντο καὶ πατέρα καὶ
 διδάσκαλον τοῦτον ἐκάλουν, οὐδὲν τῶν θαυμαστῶν ἐκείνων πατέ-
 ρων, Ἀντωνίου τέ φημι καὶ Σάββα καὶ τῶν κατ' αὐτούς, τὸ πα-

ράπαν ἐνδέοντα· ὃ δὲ τῷ περιόντι τῆς ταπεινοφροσύνης πασι
νῦν ὑποπίπτων, χεῖράς τε καὶ πόδας ἐκείνων ἦν καταφιλῶν μεθ'
ᾧ οὐκ ἂν τις εἶπε τῆς περιχαρείας καὶ τῆς ἀπλότητος (ὃ δὴ
καὶ μᾶλλον τὰς ἐκείνων ὑπερφυῶς ἐχειροῦτο γνώμας), καὶ πάντες
5 τῆς ἐκείνου ψυχῆς καὶ τῆς ἀρετῆς ὥσπερ ἐξήρτηντο καὶ οὐδ' ἀπο-
στῆναι τὸ παράπαν ἠδύναντο.

36. Τρίτον μὲν οὖν ἔτος ἦνυστο τῷ μεγάλῳ τουτί παροι-
κοῦντι τὸ σπῆλαιον καὶ πολὺς ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, ὕπερ ἔφην,
ἦν πανταχοῦ, καὶ πλήρεις τοῦ κατ' αὐτὸν ἦσαν θαύματος ἅπαν-
10 τες· ἐκείνῳ δὲ ταῦτ' οὐκ ἦν ἀνεκτὰ τὸ παράπαν, οὐδὲ τὴν παρὰ
πάντων εὐφημίαν καὶ δόξαν ὑσημέραι προστιθεμένην εὐχερῶς
ἔφερεν· ἄλλως τε καὶ τὸ πάντῃ μεμονωμένον τε καὶ φιλήσυχον
ὥς τὰ πολλὰ καθορῶν ἑαυτῷ ἐγκοπτόμενον, τοῦ σπηλαίου
καὶ τῆς γῆς ἐκείνης, πάντας τοὺς αὐτόθι λαθῶν, εὐθέως ἀφίστα-
15 ται· καὶ τὸν Ἰορδάνην τάχιστα διαβάς τὴν ἐνδοτάτῳ καὶ πᾶσιν
ἄβυστον ἔρημον εἴσεισιν, ἵνα δὴ καὶ τὴν θαυμαστήν Αἰγυπτίαν
ἐκείνην ὑπερφυῶς ἀσκουμένην ἐντετυχηκέναι τῷ μεγάλῳ φασὶ Ζω-
σιμα. Ἐκεῖσε τοιγαροῦν καὶ αὐτός, κατὰ ζῆλον που πάντως ἐκεί-
νης, καὶ τὸν ἔσχατον ἀποδοὺς χιτῶνα, μεθ' ὧς τῆς ἡδονῆς ἀπει-
20 σιν· οὐδὲ γὰρ ἡρεμεῖν ὕλως εἶχε, τῷ γλυκυτάτῳ βέλει τοῦ δε-
σπότου τρωθεῖς, ἀλλὰ τὸν φανέντα καθάπας δεσπότην ἀρρήτῳ
ψυχῆς ἔρωτι φανταζόμενος καὶ τοῦ γλυκυτάτου φωτός ἐκείνου μηδὲ
βραχὺ γοῦν ἀπολειφθῆναι βουλόμενος, "Ποῦ μένεις καὶ ποῦ κοι-
τάζῃ", πρὸς αὐτὸν ἐρωτικῶς ἔλεγε· "δεῖξόν μοι τὴν δόξαν σου, γνω-
25 στῶς ἴδω σε· ἀπόδος μοι τὴν εἰκόνας κάλλος καὶ τὸ μέγα τῆς
υἰαθεσίας καὶ τῆς σῆς βασιλείας ἀξίωμα, οὗ με καὶ κοινωνὸν ἦδη
γενέσθαι φιλάνθρωπος ὁ φιλάνθρωπος δεσπότης ὑπὲρ πάντα λόγον
ἠξίωσας". Ταῦτα πρὸς τὸν δεσπότην ἡσυχῇ λέγων, τὸ μέγα τῆς
ἐρήμου πλάτος ἐκεῖνο διήγει, πέλαγος ἀπλετον οἶονεῖ τι καὶ τοῖς
30 ὀφθαλμοῖς οὐχ ὀρίζον, γυμνὸς κεφαλὴν τε καὶ πόδας σὺν ὅλῳ
τῷ σώματι βραχυτάτῳ τι ῥάκος περιεζωσμένος μόνον διὰ τὸ εὐ-
σχημον, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ πρότερον· ἄτροφος τὸ παράπαν καὶ

ἄποτος, πλὴν εἰ μὴ βοτάναις ἀγρίαις ἐντόχοι που καὶ σταγόναις ὀλί-
γαις τισὶν ὕδατος, καὶ τοῦτο διὰ συχνῶν ἡμερῶν, ἐπεὶ καὶ ταῦτα
σπανίως ταῖς ξηροτάταις ἐκείναις ἐρήμοις παραφύεσθαι πέφυκε,
θέαμα φρικτὸν ὄντως καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν φημι τῶν Ἀγγέλων
ἄγον εἰς ἐκπληξιν. Οὕτω τοιγαροῦν ταῖς ἐρήμοις ἐκείναις ἐμφιλο- 5
χωροῦντι τῷ μεγάλῳ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀγωνιστῇ, σκληρο-
τάτοις τισὶ καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἀνύδροις συμβαίνει ποτὲ χωρίοις
περιπεσεῖν, οὕτως ἀκριβῶς ἀνέχοις τε καὶ ξηραῖς, ὥς ἐφ' ὅλαις
ἡμέραις πεντήκοντα μὴ βοτάνῃ τινὶ τὸ παράπαν, μὴ ψεκάδι καὶ
δρόσῳ τῇ ἐκ νεφῶν, μὴ νοτίδι κάτωθεν ὠπασοῦν ἀναδιδομένη πε- 10
ριτυχεῖν· ὅθεν καὶ τῆς φυσικῆς αὐτὸν κατ' ὀλίγον ἀπολιπούσης
ὕγρότητος, συναπέληγεν ἤδη κατὰ μικρὸν καὶ τὰ τῆς ζωῆς, καὶ
βραχύ τι νεκροῦ διαφέρων κατὰ γῆς ἔρριπτα, λεπτά τινα πνέων
καὶ τὸν Ἀγγελον, ὥς αὐτὸς ἐκεῖνος ἔφασκεν ὕστερον, φανταζό-
μενος, ὅσον οὐκ ἔδη, παραληψόμενον τὴν ψυχὴν. Οὕτω τοίνυν 15
αὐτόθι κειμένῳ καὶ τὰς μὲν ἐλπίδας πάσας ἀπειπόντι τῆς κάτω
ζωῆς, ἄνω δὲ μόνον βλέποντι καὶ τὸν Ἀγγελον караδοκῶντι, κα-
θάπερ ἐφθην εἰπών, ἰδοὺ καὶ ὁ προσδοκώμενος Ἀγγελος λαμπρὸς
λαμπρῶς ἄγαν ἐφίσταται, καταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, οὐ μὴν
ὥστε καὶ τὴν ψυχὴν ἐκεῖνου λαβεῖν, καθάπερ ἐκεῖνος ὑπέλαβεν, 20
ἀλλ' ὥστε καὶ σθένος ἐνθεῖναι μᾶλλον, ἀναψυχῆς ἀπειρηκότι τε μετα-
δοῦναι καὶ πρὸς γε τὸ βέλτιον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα μετασκευάσαι
κάλλιστα καὶ μετὰ τοῦ γιγνομένου παντός· ἄρρητος γάρ τις εὐω-
δία σὺν ἐκείνῳ κατιοῦσα καὶ δρόσος ἅμα καὶ φῶς ἀνέψυχέ τε κατὰ
γῆς ἔρριμμένον τὸν ἀθλητὴν καὶ τὸ πᾶν ἐκεῖνο χωρίον ἀθρόως εἰς 25
ἐαυτὰ μετεσκεύασεν. Ἔπειτα καὶ τῆς τοῦ κειμένου δεξιᾶς λαβόμενος
ὁ φανείς ἀνίστησί τε καὶ πρὸς ὑγείαν ἀποκαθίστησιν ἱλαρῶς καὶ
φιλίως, ὥς ἂν τις τῶν πάλαι κοινωνῶν καὶ συνήθων, αὐτῷ τὰ
βέλτιστα προσάλαε, "Ἀνδρέζου" λέγων, "ὦ φίλος, καὶ ἰσχυε,
καὶ μηδεὶς τὸ παράπαν προσέστω σοι φόβος· σύμμαχός σοι καὶ 30
γάρ ἄμαχος αὐτὸς ἐγὼ παρέσομαι πανταχοῦ, τοῦτό μοι προστα-

11 κατωλίγον B. — 12 μικρὸν B. — 18 προσδοκώμενος B. — 25 ἐρριμέ-
ρον B.

χθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ". Οὕτω τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως ἐξα-
 γείλας ἔφθη τελείως ὁ φανείς, καὶ φῶς αὐτίκα, πολλῶ τοῦ προ-
 τέρου θειότερόν τε καὶ λαμπρότερον ἐπιστάν, αὐτὸν ἐκείνον ἐν
 ἑαυτῷ παρεδείκνυ τὸν βασιλέα, καθάπερ καὶ πρότερον ἤδη φθά-
 5 σας ὁ λόγος δεδήλωκεν. Καὶ ἡ ἐκεῖθεν ἄρρητος αἴγλη προβαλοῦσα
 καὶ θυμηδία, ἡ ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀκώρεστος ἔφσεις, τὸ ἀκρό-
 τατον ὄντως τῶν ὀρεκτῶν, εὐθύς ἐκείνῳ τὰ πάντα γίνεται καὶ
 τροφή καὶ ῥῶσις, ἀπαλλαγὴ τε τοῦ λυποῦντος παντοῖα καὶ πολλα-
 πλασίων τις τοῦ ἐνδέοντος ἀναπλήρωσις· συναλλοιούσθαι γάρ πως
 10 καὶ συμπάσχειν τῇ ψυχῇ καὶ τὸ σύμφυτον σῶμα τὸ μακάριον τοῦτι
 πάθος οἱ ταῦτα παθόντες καὶ διδάξαντες θεοφόροι φασίν. "Ἡ ψυχὴ
 γοῦν", φησὶν ὁ θεόληπτος Μάξιμος, "γίνεται θεὸς τῇ μετέξει
 τῆς θεϊκῆς χάριτος, συνθεωθέντος αὐτῇ καὶ τοῦ σώματος, κατὰ
 τὴν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ μέθεξιν τῆς θεώσεως".
 15 37. Οὕτω μὲν οὖν ὁ τῆς ὑψηλοτάτης ἐκείνης θεωρίας μύ-
 στης καὶ μυσταγωγὸς Ἄγγελος τὸν μέγαν ἐνισχύσας αὐτῆς θεω-
 ρόν, τῷ μεγάλῳ τούτῳ συναπέπτυ θεάματι· ὁ δ' ἰσάγγελος οὗτος
 ἀγωνιστῆς τῷ μὲν σώματι τὴν βαθυτάτην καὶ ἀνικμον ἔρημον
 ἐκείνην αὐθις διήκει, χαρᾶς ὅλος πεπληρωμένος καὶ ἀφάτου τινὸς
 20 ἡδονῆς, τῷ δὲ νῦν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐκεῖ κάλλη διόλου περι-
 πολῶν ἦν, αὐτόθι τὸ πολίτευμα καὶ αὐτὸς κατὰ Παῦλον ἐναρ-
 γῶς ἔχων ἤδη τὸν μέγαν, τὸν εἰς τρίτον οὐρανὸν ἀνελθόντα καὶ
 ρημάτων ἀρρήτων ἀνθρωπίναις δηλαδὴ γλώσσαις ἀκούσαντα. Τούτῳ
 καὶ τῆς ὑπερφυοῦς ἀρπαγῆς νοερῶς καὶ τῶν μυστηρίων κοινωνή-
 25 σας ὁ μέγας, ᾧ μὲν αὐτόθι κατὰ μέρος ἴδοι τε καὶ ἀκούσοι, τὰ
 μὲν πλείω καὶ ὡς ἄφθεγχτα τὸ παράπαν καὶ ἀκοῆς ἀνθρωπίνης
 ἐπέκεινα, κατ' αὐτὸν δὴ τοῦτον κάκεῖνος σιγῇ τετίμηκεν· ᾧ δὲ
 τοῖς αὐτὸς αὐτοῦ φίλοις καὶ μύσταις παρέδειξε μυστικώτερον, ταῦτα
 30 δὴ καὶ αὐτός, καθόσον οἶόν τε, συνελὼν δώσω τῷ λόγῳ, αὐτὸν
 προστησάμενος τοῦ λόγου τὸν ἐκείνου Θεόν, μηδὲν τι τῆς ἀλη-
 θείας ὑφείναι, μηδὲ τὴν ὑψηλοτάτην τοῦ ἀνδρὸς ἔκοντι φιλοσοφίαν
 ὑβρίσαι, εἰ καὶ φειδοῖ τῶν ἀσθενεστέρων ἔστιν οὗ τὸν λεπτότερον

λόγον συστέλλομεν, μέτρα τιθέντες εὐλόγως λόγοις τε καὶ καιροῖς, κατὰ τὸν σοφὸν δηλαδὴ Σολομῶντα, καιρὸν ὀρίζοντα παντὶ πράγματι, καὶ οὐδ' ἄπο γνώμης ἐκείνῳ τὸ "πᾶν μέτρον ἄριστον", ἄριστα καὶ ὡς ὀλίγοι τῶν πάντων φιλοσοφῆσαντι. Ἄλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον αὐθις ἴωμεν.

5

38. Ἐνιαιυτῶν μὲν κύκλος ὅλων τριῶν ἐμέτρει τῷ ἀθλητῇ, τὴν ἐν ταῖς ζηροτάταις ταύταις ἐρήμοις περίοδον πρὸς τε χειμῶνα καὶ καύσωνα γενναίως ἀνθισταμένῳ τῷ ἀσάρκῳ τε καὶ ἀτρόφῳ πρὸς γε τὰς αὐλοὺς ὑπὲρ πάντα λόγον ἀμιλλωμένῳ δυνάμεις καὶ τὰς τοῦ πνεύματος ἐλλάμψεις ἐξ ἐφαμίλλου ταύταις δεχομένῳ, 10 καθὰ δὴ καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε· μᾶλλον μὲν οὖν κἄκεῖνας αὐτὰς ὑπερφυῶς καταπλήξας, οἷς μετὰ τῆς ὕλης ὡς αὐλὸς τις ἔσχεν ὑπὲρ ὕλην φρονῆσαι, φοβερός τε διὰ ταῦτα πολλῶ τινι τῷ περιόντι καὶ θηρίοις ὠφθεῖς καὶ τοῖς Δαίμοσι, τὴν ἐξωτέραν ἔρημον αὐθις τὴν πρὸς Ἰορδάνην καταλαμβάνει, συμπαθὲς τι καὶ 15 προσηνέστερον οἷον εἰς διατριβὴν ἀνθρώπων τε καὶ λοιπῶν ζώων βλέπουσαν· ἐπεὶ καὶ βοτάνας ἔστι συλλέγειν αὐτόθι καὶ ὕδατι που κεχρησθαι πρὸς παραμυθίαν τοῦ διΐφους. Ἄλλ' ὁ πειραστής, τὴν φύσιν ἄυλος ὢν, τοῦ πειράζειν ἔληγεν οὔμενον, οὐδὲ κάματός τις ἀντιβαίνειν αὐτῷ τὸ παράπαν ἡδύνατο, καίτοι γε πολλάκις 20 ἀννηνύτοις ἐπιχειρῶν, ὅπερ ἔφθην εἰπών, ἔγνω καὶ καθ' ἑαυτοῦ συσκευάζων τὸν πόλεμον· ἀλλ' ὁ φθόνος αὐτὸν ἡρεμεῖν οὐκ εἶα καὶ ταῦτα πάσχοντα. Τῆς γοῦν δι' αὐτὸς αὐτοῦ μάχης πρὸς τὸν μέγαν ἀφόμενος—ταύτην γὰρ ἀφροστηκόσι καθάπαξ τῶν ἀνθρώπων ἐπανιστᾶν τοῖς ἀγωνισταῖς πέφυκε—, τὴν διὰ τῶν ἀνθρώπων 25 αὐθις ἐγείρει φιλοτιμώτερον, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον αὐτὸν ἔβλεπε πλησιάζοντα καὶ τὴν εἰς τὴν οἰκουμένην ἐπιδημίαν αὐτοῦ πονηρὸς ὢν ὑπώπτευε φῶς ἐσομένην τοῖς ἐν σκότει καὶ ὁδηγὸν πλανωμένοις καὶ ψυχαῖς ἀληθῇ σωτηρίαν ἐκζητεῖν ἐλομέναις τὸν Κύριον· ὃ δὴ καὶ τοῖς ἔργοις ὁ τῶν ἀγαθῶν χρηρῆς 30 δεσπότης ἐσύστερον ἡμῖν καθυπέδειξεν, αὐταῖς ἐπιβουλαῖς καὶ βασκανία τῇ καθ' ἡμῶν ἀφρανισμῷ τὸν ἀποστάτην δοῦς, καθάπερ

τινα χαλκον ἰὼ τῷ ἰδίῳ συμφθειρόμενον αἵσχιστα· τὸ δ' οὖν παρὸν τοῦ πολέμου τέως ὅλαις χερσὶν ἦπτετο.

39. Ἄραβας αὐτῷ τοίνυν ἀνά τὴν ἔρημον, οὕτως ὡς εἶχε σχήματος ἄλλομένῳ, δύο τινὰς ἐπανάστησιν· οἱ καὶ περιτυχόντες
- 5 αὐτῷ καὶ καινὴν πάντῃ καὶ ἄτοπον αὐτοῦ κατειπόντες πρόφασιν, ὡς εἶη χρημάτων δηλαδὴ φύλας πάλαι τεθησαυρισμένων αὐτόθι· χριστιανοῖς, οἱ καὶ τῆς γῆς φασὶ ταύτης θεσπύζοντες ἐτύγγανον πρότερον, καὶ δεῖ τούτων αὐτοῖς ἐκστῆναι τὸν τόπον καθυποδεί-
- 10 ξαντα (τοῦ πονηροῦ δ' ἀτεχνῶς ὑποθήκη τοῦτο, τοῦ τὸν πόλεμον συσκευάζοντος) τισαύταις αὐτὸν σιγῶντα ταῖς πληγαῖς κατακόπτουσι καὶ οὕτω βαρυτάταις (ἀνῆπτε γὰρ αὐτοῖς ὁ Σατὰν τὸν βαρβαρικὸν θυμὸν, τῆς Χαλδαϊκῆς ἐκείνης καμίνου πολλαπλασίονα), ὡς καὶ αὐτοὺς ἐκείνους, τὸ ζῆν ἐκείνῳ καθάπαξ ἀπαγορεύσαντας, ὡς νεκρὸν αὐτοῦ που κατὰ βόθρου τινὸς ἀπολιπεῖν αὐτόθι βου-
- 15 λεύεσθαι· ἔπειτα δείσαντες, μήπου τοῦ πτώματος ἀνασφύλας (ὑπὴν γὰρ αὐτῷ ζωτικὴ τις ἔτι μικρὰ δύναμις) καὶ τῷ σατράπῃ τοῦ ἔθνους δῆλος γενόμενος κινδύνου πρόξενος αὐτοῖς γένοιτο (φίλον γὰρ εἶναι πρὸς γε τὸ ἡμέτερον γένος διὰ πολλὰς τινὰς τὰς αἰτίας, τοῖς ἀρχηγοῖς ἐκείνων ἄνωθεν ὥσπερ νεόμιστο), τοῦτο τὰ πονηροῦ δείσαντες ὄργανα κακῶ τὸ κακὸν ἐπεχειροῦν ἰᾶσθαι κα-
- 20 κιστά τε καὶ ἀτοπώτατα· ἀποκτεῖναι γὰρ ἐπ' οὐδεμιᾷ τὸ παράπαν προφάσει ψυφίζονται τὸν ἀνεύθυνον, ὡς ἂν τοῦ προρορηθέντος ἐκείνοι· δέους σφᾶς αὐτοὺς ἀπαλλάξαιαν. Κἂν εἰς ἔργον ἐξέβη τὸ κάκιστον βούλευμα, μὴ τοῦ Θεοῦ κατωλυκότης εὐθύς, τοῦ δὲ ἐκεί-
- 25 νου τὴν σωτηρίαν πόρρωθεν ἡμῖν φιλανθρωπώτατα καταρτίζοντος· ὡς γὰρ τῶν δημίων ἐκείνων ἄτερος ἡρῶς ἦν ἄνω τὸ εἶφος, ὥστ' ἂν ἀφελέσθαι τὸν ψυχορραγοῦντα τῆς κεφαλῆς — ὦ δίκης ἐξαισίῳ ἐργα Θεοῦ! —, ξηρὰ τε καὶ ἄπρακτος εὐθύς ἦν ἡ χεὶρ αὐτῷ εἶφει, κατὰ μέσον ἡωρημένη τὸν αέρα καὶ δίκας εἰσπραττο-
- 30 μένη τοῦ παραλόγου τολμήματος. Τοῦτο τὸν μὲν ἕτερον δέους ἐμπλήσαν ὅλω ποδὶ φεύγειν ἔπειθε, τούτῳ δὲ καὶ μόνῳ τὴν σωτη-

ρίαν πιστεύσαντα· τὸν δὲ γε πληγέντα νοῦς εἰσῆλθεν εὐθύς, πολὺν τε τὸν μετὰμελον εἶχε καὶ θερμὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπέσταζε δάκρυα, τὴν ἀθρόαν συμφορὰν ἐκείνην ἀποδυρόμενον. Τί οὖν ἡ φιλανθρωποτάτη ψυχὴ καὶ τῶντι χριστομίμητος τὴν συμπάθειαν; Ἐπεὶ τοῦ γενομένου συνῆκε, κατοικτεῖρει τῆς συμφορᾶς τὸν ἑαυτοῦ δῆμιον, καὶ πρὸς οὐρανὸν ἀπιδῶν, μικρόν τε τὰς χεῖρας πρὸς Θεὸν ἀνατείνας οἶον, οὐ γὰρ κατὰ φύσιν ἐκτείνειν εἶχε ταῖς πληγαῖς ἐκείναις κατειργασμένας, ἐνεργόν, ὡς τὸ πρότερον, αὐθις τῷ πεπληγῶτι τὸ μέλος ἀποκαθίστησι. Καὶ ὁ μὲν ὀξυτέρην τοῦ πάθους εὐρηκῶς παρ' ἐλπίδα τὴν θεραπείαν, ἀπὼν εὐθύς ψχετο, τῷ κειμένῳ δ' αὐθις ἐπιστάς ὁ γλυκὺς ἐκεῖνος ἐπίκουρος, ὁ λαμπρὸς Ἀγγελὸς φημι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς τούτου δεξιᾶς λαβόμενος ἱλαρῶς ἀνίστησί τε καὶ τῆς συνήθους ἐμπίπλησι χάριτος καὶ πάντα παρῆν εὐθύς ὁμοῦ τὰ χρηστά, σώματος ῥῶσις, εὐφροσύνη ψυχῆς, φωτισμὸς ἀμφοτέρων καὶ πρὸς τὸ μέλλον εὐδρομία κοινή. 15

40. Ὁ μὲν οὖν φανείς, ὃν ἔδει κοινωνήσας ἐκείνῳ καλῶς, πρὸς ἑαυτὸν ἐπανήρχετο πάλιν, κατὰ θείους δηλονότι θεσμούς· ὁ δὲ τῶν αὐτῷ συνήθων αὐθις ἐχόμενος ἐνῆαυτὸν μὲν ἕνα καὶ κατὰ ταύτην δὴ τὴν ἔρημον ὁμοίως φιλοσοφεῖ· εἴτα τὸν Ἰορδάνην αὐθις καταλαβὼν τὸ τοῦ φίλου καὶ ὁμωνύμου πατρὸς Σάβα φημι τοῦ πάνυ φροντιστηρίου εἴσεισιν, ὃ δὴ καὶ περιγράφας ἠδέως— πῶς ἂν εἴποις·— αὐτὸς ἑαυτὸν τὸ παράπαν ἀπρόσιτος ἦν, ἑαυτῷ δηλαδὴ προσλαλῶν μόνῳ καὶ τῷ Θεῷ καὶ οἶονεῖ τις ἄριστος ἐμπορος τῷ διὰ μακρῶν ἀγώνων προσγενομένῳ πλοῦτῳ μετὰ πλείστης ὕσης τῆς ἡδονῆς τε καὶ τῆς ἀδείας ἐπεντροφῶν. Ἡμέραι 25 παρῆλθον οὐχὶ συχνὰ καὶ τοῖς αὐτόθι φροντιστηρίοις γνωσθέν, ὡς ὁ μέγας ἐπανήκει Σάβας τῆς μακρᾶς ἐκείνης ἀναχωρήσεως, μοναχῶν ὄλους χοροὺς ἐκάλει κατὰ θέαν ἐκείνου· οὐχ ἡ τοῦ Ἰορδάνου δὲ μόνον περίχωρος, ἀλλὰ καὶ Παλαιστίνῃ πᾶσα πρὸς αὐτὸν ἐξεχεῖτο, τῆς φήμης ὀξυτάτῳ πτερῷ πάντας ἐπ' αὐτὸν καλούσης οὐδὲν ἤττον ἢ τὴν Ἰουδαίων φατρίαν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην αὐτὸν καὶ τὸν Βαπτιστὴν πρότερον· ἡδονὴ γὰρ οὐχ οἷα καὶ ρηθῆναι ραδίᾳ 30

κατεῖχεν αὐτούς σὺν πολλῷ τινι θαύματι, οὐ μόνον ὅτι τὸν ἴσα
καὶ κεφαλῇ, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ αὐτήν, εἰ οὕτω χρὴ λέγειν, τι
μώμενον αὐτοῖς τὴν ψυχὴν ὁρᾶν εἶχον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν μετὰ
πόθου τινὸς ἀρρήτου πλεῖστον ἀναζητούμενον ἤδη χρόνον ἀθρόον
5 ὁρᾶν εἶχον ὄλβιον τινα καὶ θεοφορούμενον ὅλον καὶ τῶντι τρισμέγι-
στον ἀπολαβόντες αὐτόν· τοῦτο γὰρ καὶ μόνης τῆς ὀφείας αὐτοῖς
ἐδηλοῦτο τρανύτατα, χάριτος τινος ἀρρήτου καὶ λαμπρότητος θα-
φιλέστατα κατακεχυμένης αὐτῆς, ὡς εἶναι τοῖς προσιοῦσιν ἐκεῖνον
χαρὰν ὁμοῦ καὶ κατάπληξιν, ὥσπερ δι' ὀργάνου τινὸς τοῦ συζύγου
10 σαρκίου καὶ τῆς ἐκτὸς προχεομένης τε καὶ ὀρωμένης τῆς χάριτος
καὶ μάλιστα τοῖς τῶν ἄλλων πνευματικωτέροις καὶ ὑψηλοῖς, διὰ
τὴν ἔξιν τοῦ καλοῦ δηλαδὴ γεγυμνασμένα κεκτημένοις τὰ αἰσθη-
τήρια πρὸς γε τὴν τοῦ καλοῦ διάκρισιν καὶ τοῦ χείρονος, κατὰ
τὸν θεῖον ἀπόστολον· οἱ δὲ καὶ τοῖς ἐκτὸς κήρυκες λαμπροὶ τοῦ
15 κατ' αὐτὸν ἦσαν πράγματα, καὶ θαῦμα τὰς ἀπάντων ἐπλήρου
ψυχάς, καὶ πρὸς τοῦτον ὅλῳ θυμῷ καθ' ἐκάστην συνέρρεον. Οὐδὲ
τὸ τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἔθνος ἔξω τοῦ κατ' αὐτὸν ἦσαν λόγου καὶ
θαύματος· ἀλλὰ καὶ τούτοις, καίτοι γε τοιούτοις οὔσι, πολὺς ὁ
περὶ τοῦ ἀνδρὸς λόγος ἦν καὶ σὺν αἰδοῖ τινι τούτῳ προσεῖχον καὶ
20 τοῖς ὑπὲρ ἐκεῖνου λεγομένοις μεθ' ἡδονῆς προσετίθεντο. Ὁ μὲν
οὖν ἐν ἐκεῖνοῖς ἦν, ἡσυχία δηλαδὴ καὶ ταῖς ὑπερφυέσι θεωρίαις
πρὸς Θεὸν καθ' ἐκάστην ἀνατεινόμενος καὶ ἀκορέστως τοῦ κάλλους
ἐκεῖνου κατατρυφῶν· ἀλλ' ἄθρει μοι πάλιν ἐτέραν ἀγωνιστοῦ· ἦκει
καὶ γὰρ ὁ λόγος ἤδη πρὸς αὐτὸ τῶν παλαισμάτων φημί τοῦ ἀνδρὸς
25 τὸ κεφάλαιον.

41. Ἐπειδὴ πᾶσαν ὁ πονηρὸς ἐπενεγχὼν πεῖραν καὶ πάντα
κάλων κινήσας, ὁ λέγεται, καθ' ὑδάτων ἐδόκει γράφειν, ἢ ξαί-
νειν νεφέλας, ἢ τοξεύειν τὸν οὐρανόν, ταῦτα δὲ τὰ ἐπὶ τῶν ἀδυ-
νάτων λεγόμενα, τοῦ μὲν ἀγῶνος ἀναχωρεῖν τούτου, καίτοι γε πά-

12, 14 Ἐβρ. ε', 14. — 26:27 πάντα κάλων κινήσας] Corpus paroem. II, σ. 104, 287, 600. — 27 καθ' ὑδάτων γράφειν] Corpus paroem. II, 59. Gaisford, Paroemiographi, σ. 69. — 28 ξαίνειν νεφέλας] Gaisford, σ. 83, 209. Corpus, II, σ. 27, 41, 542 || τοξεύειν τὸν οὐρανόν] Gaisford, σ. 291.

λαι προσῆκον ὄν, οὐκ ἠδύνατο—πῶς γάρ, εἰς οὐρανὸν ὑπερφυῶς
 μετὰ τῆς ὕλης ἀνόντα βλέπων ἐκεῖνον, ὅθεν αὐτὸς αὐλὸς ὢν ἀθλίως
 ἐκπέπτωκεν;—, ἐπὶ δὲ τὸν ἔσχατον ἀθλον τουτονὶ καταφεύγει,
 τὴν ἐσχάτην, ἧ φασιν, ἄγκυραν· τὴν γὰρ ὑπ' αὐτὸν συναγαγὼν
 πονηρὰν δύναμιν καὶ τὰς φάλαγγας στοιχηθὼν ἀντιτάξας ὡς ἐν πο- 5
 λέμῳ καὶ παρατάξει τινί, στρατηγὸς ὢν αὐτὸς καὶ τῶν ταγμάτων
 ἀρχὼν καὶ πρῶταθλος, αὐτὸς ἐκεῖνος ἀμέσως δι' ἑαυτοῦ τὸν πό-
 λεμον ὑπαισέρχεται. Καὶ πρῶτα μὲν ἀλαλαγμῷ καὶ θορύβῳ καὶ
 πατάgoις τισὶ κατασεῖν ἐδόκουν τὸ σπῆλαιον, ἀναιδέστερον ἐμ-
 βοῶντες καὶ μωρίαν τινὰ τὴν ἀπειλὴν καὶ τὴν ὕβριν τοῦ ἀλήπτου 10
 καὶ ἀπαυτοῦ καταχέοντες· εἶτα κάκεῖνα προσετίθουν θρασύτερον,
 "Ἰνα τί κατακαίεις ἡμᾶς"; λεγοντες, "Ἰνα τί κατὰ πάσης τῆς
 ζωῆς καὶ τῆς πράξεως ἡμῶν ὀλοσχερῶς ἴστασαι, τὸ παράπαν
 ἡδονικῶτων οὐδέν; οὐ δύναμεθά σου φέρειν τοὺς ἀγῶνας καὶ τὴν
 καθ' ἡμῶν ἀνάματον ταύτην σπουδὴν· οὐ στέγομέν σου τὴν ἀκοήν 15
 ὅλως, καὶ πρὸς αὐτὸ δὲ τοῦνομα δυσχεραίνομεν. Ἡ γοῦν τοῦ
 καθ' ἡμῶν ἀποστάς τούτου πολέμου καὶ τῆς ἔχθρας σαυτῷ τε καὶ
 ἡμῖν ἀναπνεῦσαι διδόναι μικρόν, ἢ πρὸς τὸν σὸν ἐραστὴν ὅτι τά-
 χος ἀπόδραθι, τὰ ἡμέτερα ταῦτα καταλιπὼν· ὁ γὰρ πρὸς ἐκεῖνον
 ἐνωτικὸς ἔρως ἡμῖν ἀποτειχίζει τὸν κατὰ σοῦ πόλεμον. Ἐλοῦ 20
 τοίνυν ὁπότερον βούλει τῶν εἰρημένων· εἰ δ' οὐν ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ
 ἀνήσομεν, οὐδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο, πάντα ποιῶντες μέχρις ἂν
 τῆς προσκαίρου σε ταύτης ζωῆς καὶ ἄκοντα τέως ἐξώσωμεν". Ὁ
 δὲ μέγας ἀναισθητῶν ἦν ὥσανεὶ πρὸς ταῦτα καὶ κοιμωμένῳ τὸ
 παράπαν προσεικίως· πάλα γὰρ ἐν ἔθει τούτων γενόμενος καὶ 25
 τὰς ἐκείνων προσβολὰς ἡσυχῶς πρὸς ἑαυτὸν εἶχε μόνον καὶ τὸν
 Θεὸν μετὰ γε τῆς φίλης ἐκείνης γαλήνης καὶ καταστάσεως, ψελλί-
 σματα παίδων τοὺς θορύβους καὶ τὸν πλατὺν ἐκείνων λῆρον ἠγούμε-
 νος. Καὶ οἱ μὲν αὖτις ἀλαλαγμῷ καὶ τραχυτάταις τισὶ καὶ ἡγριωμέ-
 ναις βοαῖς "Οὐκ ἀκούεις ἡμῶν"; ἔλεγον "οὐκ ἀποκρίνη τὸ πα- 30
 ράπαν οὐδέν; περιφρονεῖς καὶ τῆς σπουδῆς ἡμῶν καὶ τῶν παύ-
 σεων"; Ὁ δὲ πρὸς μὲν ἐκείνους αὖτις οὐδέν, πρὸς δὲ Θεὸν

ἐκεῖνα τὰ προφητικά προσφόρως ὑπέφαλλον· “Οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι ἐλάλησαν ματαιότητας καὶ δολιότητας ὅλην τὴν ἡμέραν ἐμελέτησαν· ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἔκρουον καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ· καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων
 5 καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ἐλεγμούς, ὅτι ἐπὶ σοί, Κύριε, ἔλπισα”. Οἱ δ’ ὥσπερ μανίας μᾶλλον πλησθέντες ἐντεῦθεν καὶ θράσους καὶ μηδὲ κατέχειν ἑαυτοὺς ἔτι δυνάμενοι κατὰ τοῦ μεγάλου χωροῦσι τρόπῳ τοιῷδε· πάντοθεν ἑαυτοὺς συναγαγόντες καὶ ὥσπερ εἰς τῷ συνασπισμῷ γενόμενοι σὺν ἀλαλαγμῷ μεγίστῳ χερσὶ
 10 φονώσαις—ὦ Θεοῦ κριμάτων!—αὐτὸν ἀρπάζουσι καὶ τῷ παρακειμένῳ κρημνῷ κατὰ κεφαλῆς φέροντες ἀκοντίζουσιν. Ὁ μὲν οὖν κρημνὸς οὕτω βαθύτατος ἦν καὶ μόνον ἰδεῖν φοβερώτατος, ὥς μηδ’ ἂν ἐν τοῖς ζῶσιν εἶναι ποτε δύνασθαι τὸ καταπεσοῖν ἅπασι αὐτόθι, καὶ ἄνθρωπος, καὶ κτῆνος, καὶ ὄτιον· ἀλλὰ “τοῖς Ἀγγέλοις αὐ-
 15 τοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε” νοητῶς οἶμαί που καὶ ὁ θαυμαστός ἐνταῦθα Σάβας κατὰ καιρὸν ἔκρουεν. Οὐκ ἔκρουε δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πράγμασιν αὐτοῖς ὄραν εἶχε καὶ πᾶσχειν ὑπερφυῶς τὸ μέγα τεράστιον· οὐ γὰρ κατὰ κεφαλῆς, ὥσπερ δὴ καὶ τοῖς ἀλάστοροις ἐκείνοις ἦν πρὸς βουλῆς, ἀλλ’ ὀρθίως ὅλος
 20 καὶ κακῶν ἀπαθῆς—ὦ τῆς πάντα φερούσης τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως!—κατ’ ἐκείνου τοῦ βαθυτάτου χάσματος ἵσταται· καθεῖθεν τὸ κατὰ τῶν πολεμίων περιφανῶς ἐκεῖνος μᾶλλον ἀνίστησι τρόπαιον, χάσματι καὶ βυθοῖς ἀπωλείας ἐκείνους αὐτοὺς παραδούς, ὥς μηδὲ προσβάλλειν εἰσέτι· τολμᾶν, εἰ καὶ μέχρι τοῦ θεῦρο λό-
 25 γοις οἰκονομίας ὑψηλοτέροις ταυτὶ συγκεχώρητο, ἀλλ’ εἶναι τοῦτο πέρας τῶν πειρασμῶν καὶ τελείαν ὄντως κατὰλυσιν· τὸ δ’ ὅπως, ὁ λόγος ἤδη δηλοῦν ἔτοιμος.

42. Κάτεισι μὲν ὁ μέγας τὸν βαθύτατον, ὥς ἔφην, κρημνόν, ὑπ’ ἐκείνου τοῦ φρουροῦντος Ἀγγέλου χερσὶ πάντως ἀύλοις ἀσφα-
 30 λέστατα διαβασταζόμενος, καὶ τοὺς μὲν πόδας ἐρείσας κατὰ τῆς γῆς, εἰς οὐρανὸν δὲ καὶ χεῖρας ἔχων καὶ ὀφθαλμοὺς—ὦ τῶν φριχτῶν τουτωνὶ τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων!—ἐφ’ ὅλας ἡμέρας αὐτόθι

τεσσαράκοντα ἴσταται, μὴ τροφῆς, μὴ ποτοῦ τὸ παράπαν ἀψάμενος,
 ἄκαμπτos, ἀκλινῆς ὅλος καὶ ἄυπνος, ἀνδριάς ἐξ ἀφύχου τινὸς ὥσπερ εἰ
 κατασκευασθεὶς ὕλης, ἣ φύσιν εἶπεν ἂν τις μᾶλλον αὐτὸν αὐλον, ἐπ'
 ἐκπλήξει φανεῖσαν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως, εἰ μήπου Μωσῆα
 τις λέγει τὸν μέγαν ὑπηρέτην τῶν Θεοῦ μυστηρίων, ὑπερφυῶς 5
 εἰσελθόντα τότε τὸν γνώφον καὶ τὰς τοῦ νόμου πλάκας δεξιάμε-
 νον· ὦ καὶ διπλοῦ τοῦ ρηθέντος ἀριθμοῦ τῶν ἡμερῶν μετὰ δι-
 πλῆς τῆς προσεδρείας, καθάπερ ἴσμεν, ἐδέξασεν, ἐπ' ἀνακαινισμῶ
 τῶν ἱερῶν ἐκεῖνων γραμμάτων, ἃ ὁηλαδὴ τῶν νομοθετουμένων
 ἀκрасία συνέτριψεν, ἣ εἴ τινα κατ' ἐκεῖνον — οὐκ οἶδα — Θεοῦ 10
 μυστηρίων αὐτόπτην καὶ ὑπουργὸν ὑπερφυῶς χρηματίσαντα. Ἀλλὰ
 τί ταῦτα, καίπερ ὄντα τοιαῦτα, πρὸς τὴν ὑπερφυᾶ τοῦ ἀνδρός
 ἀρπαγὴν τε καὶ θεωρίαν, ἣ μετάστασιν ἐν σαρκί, ἣ οὐκ οἶδ' ὅπως
 ἂν ταύτην καὶ φῶ, πᾶσαν ἀκοήν καὶ λόγον ὑπερφυῶς ὑπερβαί-
 νουσιν· ἔτι λάκκους ὕδατων τινὰς ἦ καὶ χειμάρρους ἐκλείποντας 15
 ἀντλεῖν δοκιμάζομεν. τὸ μέγα τῆς θαλάττης ἀφέντες πέλαγος·
 ἔτι τὰς καθ' ὕδατων ἐμφάσεις τε καὶ σκιὰς τοῦ θαυμαστοῦ περι-
 σκοποῦμεν ἡλίου, τῆς φυσικῆς ἀκτίνος καὶ τῆς λαμπρότητος πόρρω
 καίμενοι· οἶμαι γάρ, εἴ ποὺ τινα φύσιν ἀνθρωπεῖαν ἐπὶ τῆς γῆς
 ἔδει φανῆναι, πᾶσαν μὲν ἀρετῆς εἰς ἄκρον ἐν ἑαυτῇ συναγαγοῦ- 20
 σαν ἰδέαν, ὅση τε τῆς θεωρίας καὶ ὅση τῆς πράξεως, πᾶσαν δὲ
 χάριτος θεϊκῆς αἴγλην ὑπερφυῶς ἐν σαρκὶ δέξασθαι δυναμένην,
 οἶοναί τινα φάναι παντοδαπὴν εἰκόνα καλοῦ, δεῖγμα μὲν τῆς τοῦ
 δεσπότης φιλοτιμίας, ὥς οὐκ οἶδ' εἴ τι τῶν πάντων, ἐκπλήξιν δὲ
 τῶν αὐλῶν περὶ αὐτὸν φύσεων, οἷς μετὰ τῆς ὕλης τῶν αὐτῶν 25
 ἐκεῖνοις ὑπερφυῶν ἡξιώθη, τῆς δὲ κοινῆς τῶν ἀνθρώπων οὐσίας
 οἶοναί τι κοινὸν ἀρχέτυπον καὶ παράδειγμα πᾶσι μὲν ὑπερφυῶς
 θαυμαζόμενον τε καὶ ποιοούμενον, πᾶσι δ' ὡσαύτως ἀνέφικτόν τε
 καὶ ἀληπτόν, ὥσπερ εἰς ἐκπλήξιν ἦ καὶ τινων ἀφορμὴν ἀγώνων
 τισὶ προτεθεὶς μόνον, οὐκ εἰς ἀκριβῆ μίμησιν τοῦτο τὴν ἐν σαρκὶ 30
 τοῦ ἀνδρός ὑπὲρ φύσιν εἶναι ζώην καὶ τὸ καινὸν ἐκεῖνο πολί-
 τευμα· ἃ δὴ καὶ κατὰ δύναμιν τῷ λόγῳ προσθήσω, τοῦτο καθά-

παῖ, ὑπὲρ ἔφθην εἰπών, ἐνστητάμενος, τὸν μὲν ἔφορον τοῦ λό-
γου τε καὶ τῆς ἀληθείας ἐν ἅπασι προΐστάμενος, μικρὰ δὲ τῶν
ἀπιστούντων φροντίζων, ὡς μικρὰ περὶ τούτου φρονούντων καὶ τὸ
παράπαν ἀνάξια. Τρεῖς μὲν οὖν ἰσάριθμοι παρῆλθον ἡμέραι
5 καὶ νύκτες κατ' ἐκείνου τοῦ βόθρου προσεσχυμένῳ δηλαδὴ τῷ
μεγάλῳ καὶ τὰς χεῖρας ἀκλινῶς τεταμένας εἰς οὐρανὸν ἔχοντι·
εἶτα φησὶν· "Ἐδόκουν ἄρπαγείς ἐκεῖθεν ἄρρητως ὑπεράνω γενέ-
σθαι τῶν οὐρανῶν· φωτὸς μὲν οὖν χύσις (ἀλλὰ πῶς ἂν τις εἴποι
τὴν ἄρρητον αἴγλην ἐκείνου καὶ τὴν θαψίλειαν, οἷονεῖ τι πέλαγος
10 ἄπειρον τοῦ ὑπερουρανίου πλάτους κατακεχυμένου παντός;) ὥσα-
ναι πλημμυρεῖν ἐδόκει καὶ πάντα κατακλύζειν τε καὶ καταλαμ-
πρύνειν τῷ μεγέθει τῆς ὑπερφυῶς ἀστραπῆς· τὸν δὲ γλυκύτατον
Ἰησοῦν—ὦ τῆς ἀφάτου θυμηδίας καὶ δόξης ἐκείνης!—ὑπερκαθή-
μενον τοῦ πλάτους τούτου δὴ τοῦ φωτὸς ὑπερφυῶς" φησὶν "εἶχον
15 ὀρᾶν. Χίλια μὲν οὖν χιλιάδες καὶ μυρία μυριάδες ταχυμάτων ἀγγελι-
κῶν κύκλωθεν ἐστηκυῖαι, κατὰ τὸν μέγαν εἰπεῖν Δανιήλ, ἐλειτούρ-
γουν αὐτῷ· φωτὸς δὲ πηγὴ τις ἀκένωτος αὐτῆς ποταμῆδὸν ἐκεῖ-
θεν προχεομένη, πολλαπλασίως ἐκεῖνο δηλαδὴ τὸ φῶς ὑπερβαί-
νουσα, τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις, καίτοι γε φῶς καὶ αὐτὰς ὀρω-
20 μένας, λαμπρότερον ἐφαίνετο καταστράπτουσα· ἐμοὶ δὲ" φησὶ "κόρος
οὐκ ἦν, τὸν γλυκύτατον οὐκ οἶδ' ὅπως Ἰησοῦν θεωμένῳ καὶ τὴν
ἐκεῖθεν ἐξαλλομένην τοῦ φωτὸς ἄρρητον δύναμιν καὶ λαμπρότητα·
ὅλος γὰρ ἦν γλυκασμός, κατὰ τὸ εἰρημένον, ὅλος ἐπιθυμία καὶ
ἔφεσις, κάλλος ἀπόρρητον, αἰθανασία τε καὶ χαρὰ καὶ εὐφροσύνη
25 τις ἀνεκλάλητος. "Ὅθεν καὶ κόρου παντός ἐκεῖθεν ἀπεληλαμένου,
μᾶλλον δ' ἐπιθυμίας προστιθεμένης καὶ πρὸς τὸ ἄναντες ἀνατει-
νούσης, κατὰ τὸν εἰπόντα, διόλου, τῆς ἀρρήτου θυμηδίας καὶ τῆς
δόξης πῶς ἂν ἐκὼν ποτ' ἀπέστην ἐκείνης, καὶ εἰ πρὸς ἄπειρον
αἰῶνά τινα παρατείνεσθαί μοι τὰ τῆς ἀποκαλύψεως εἶχε, μὴ τοί
30 γε τὸν βραχὺν τοῦτον τῶν ἡμερῶν ἀριθμόν, ὃν καὶ σωματι-
καῖς τισιν ἐργασίαις προσασχολουμένους τινὰς τῶν πατέρων ἐν
ἀσιτία καὶ στάσει παντελεῖ διανύσαντας ἴσμεν, ἐν τῷ κατὰ φύσιν ὑπὲρ

φύσιν καταρρωκότας τὰ πέρα τῆς κοινῆς φύσεως; Ταῦτα", φησὶν ὁ μέγας, "ἐώρων". Ἀλλ' ἐν τούτοις γε ὄντι στῦλος ὁράται φωτός (ἐδόκει γὰρ αὐτῷ ἐπὶ γῆς εἶναι μετὰ τοῦ σώματος), οἶονεῖ τις απορροή καὶ ἀκτὶς τοῦ θείου φωτός ἐκεῖνου κατιῶν ἐπ' αὐτόν· συγκατῆρει δὲ ἄρα καὶ Ἄγγελος τούτῳ δὴ τῷ φωτὶ συνετίζων 5 ἐκεῖνον τὴν ὕπασιν, καθάπερ ἐν τῷ Δανιήλ περὶ τοῦ θείου Παβριήλ ἔγνωμεν· ὅς καὶ συστάς αὐτῷ, φωτός ἤδη πεπληρωμένῳ καὶ τῆς ἀγγελικῆς λαμπρότητος οὐδὲν ἀποδόντι—ὦ τῆς μεγάλης σου περὶ τὸν ἄνθρωπον, Χριστέ, δόξης καὶ χάριτος!—, "Ἐμεγαλύνθη σου, βέλτιστε Σάββα", φησί, "τὸ ὄνομα παρ' ἡμῶν καὶ οὐδὲ βου- 10 λομένῳ μοι λέγειν ἀκριβῶς ἔξεστιν ὕσιν αἱ ἄνω καὶ περὶ Θεὸν τάξεις ἐπὶ τῇ περὶ σέ δόξῃ καὶ λαμπρότητι καρποῦνται τὴν εὐφροσύνην· αἵτινες ἐφ' ἐνὸς ἁμαρτωλοῦ δηλαδὴ μετανόια καὶ μόνῃ κοινήν τινα τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν ἐορτήν, καθάπερ ἤκουσας, ἄγουσιν. Ἐπεὶ τοιγαροῦν ἐπαναπέπαυται καὶ σοὶ τὸ πνεῦμα τὸ τοῦ Θεοῦ, 15 καθάπερ ἐν ἀποστόλοις φημί καὶ προσήταις καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι δηλαδὴ κατ' ἐκεῖνους τῷ πνεύματι (οὐ γὰρ ἔδωκας, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὕπνον τοῖς σοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδὲ τοῖς κροτάφοις ἀνάπαυσιν, ἕως ἂν εὐρύς σεαυτὸν αὐτὸς δηλονότι τόπον καὶ σκῆνωμα τοῦ Θεοῦ, ἕως οὗ τῇ εἰκόνι καλῶς ἀποδοῦς τὸ κατ' εἰκόνα τὸ 20 ἀρχαῖον ἀπολάβῃς· κάλλος ἐκείθεν καὶ τὸ ἀξίωμα· καὶ πρότερον μὲν ἔχεις ἀπολαβὴν ἤδη τοῦτο καὶ τὸν κοινὸν κατ' ἐκεῖνους φημί τοὺς τῶν αὐτῶν ἡξιώμένους ἰδεῖν ὑπερφυῶς ἡξιώθης δεσπότην, καὶ νῦν δ' αὐτῷ λαμπρότερόν τε καὶ ὑψηλότερον ἐκεῖνο προσκτη- 25 σάμενος ἔχεις καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς μεγάλης ταύτης ἀστραπῆς καὶ τῆς θεοφανείας ἐναργέστερον νῦν ἀπολαύεις, καθ' ὅσον οἶον τε χάριτι καθορῶν ὑπερφυῶς τὸν τῇ φύσει καθάπερ ἀόρατον· οἱ γὰρ τὸ ἀρχαῖον ἀξιώθεντες ἀπολαβεῖν κατὰ σέ φημι κάλλος καὶ τὸ ἀξίωμα, ἐν αὐτῷ δὴ τούτῳ χάριτι καθορῶσι τὸν Κύριον), ἔξεστι καὶ σοὶ τοιγαροῦν ἀπὸ γε τοῦ νῦν, ὦ βέλτιστε, τὸ ἀπόδημον ἐκεῖνο 30 κάλλος αὐτῷ εἰσοικισαμένῳ καλῶς καὶ τὴν θαυμαστήν υἱοθεσίαν

- ἀπολαβόντι μετὰ γε τοῦ βελτίστου παντός, ἐν αὐτοῖς δὴ τοῦτοις ἀπροσκόπως τὸν τῆς δικαιοσύνης ὄραν ἤλιον, υἱὸς καθάπερ πατρὶ προσλαλῶν ἤδη μετὰ παρρησίας καὶ τῶν κατὰ γνώμην οὔμενον ἀποτυγχάνων οὐδέποτε· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῇ μεγίστῃ πρὸς Θεοῦ
- 5 ὁδῶν ταύτῃ καὶ τῇ τιμῇ καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων συν ἀπορρήτω τινὶ τῷ φίλτρῳ προσέφεται, καὶ τοῖς Δαίμοσι· δ' αὖθις ἐς ἐφ' αὐτοῦ φοβερὸς ἔσται καὶ τὸ παράπαν ἀπρόφραστός, εἴπερ τις τῶν ἀπάντων ποτέ· τούτων καὶ γὰρ πάντων αὐτάγγελος ἐγὼ σοὶ καθίσταμαι νῦν, ὡς ὅρας, παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἄλλως οὐκ ἔστιν. Ἐπὶ
- 10 πᾶσι δὲ τοῦτοις κἀκεῖνό σε βούλεται δι' ἐμοῦ μαθεῖν ὁ Θεός, ὡς αὐτὸ τοῦτ' ἔστιν ἐκεῖνο τὸ σοὶ σήμερον ὑπερφυῶς ἀποκαλυπτόμενον, τὸ καὶ πάλαι δηλονότι ρηθὲν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις αὐτῷ, τὸ "μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονταί·" ὅπερ ἔστιν ἡ μέλλουσα τῶν δικαίων ἀπόλαυσις ἐναργῶς, ἡ περιώ-
- 15 νυμος αὐτῇ φημι βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, ἧς δηλονότι τῶν προσιμίων κἀντεῦθεν ἀσιτοῦσθαι πεφύκασιν αἱ διὰ καθαρότητος περιουσίαν τὸ τῆς υἱοθεσίας καλῶς ἐφθακότες ἀξίωμα". Ὁ μὲν οὖν "Ἄγγελος ταῦτα τὸν ὁρῶντα συνετίζων ἦν καὶ τὰ τοῦτοις φησὶ παραπλήσια· ὁ δὲ μέγας, ἐπεὶ καὶ σύνεσις αὐτῷ πρὸς τοῦ μυσταγωγούντος ἐδόθη τῶν ὑπὲρ φύσιν καὶ οὐς, κατὰ τὸν εἰπόντα
- 20 προφήτην, ὥστε ἀκούειν, καὶ πρὸς τοῦτοις καὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ βλέπειν "ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε πάντως καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν"—ὁ περὶ τῶν μαθητῶν τῶν πάλαι συνελθόντων Χριστῷ τὸ
- 25 Θαβώριον ὁ θεοφόρος Δαμασκηνὸς φθάσας ἤδη πεφιλοσόφηκε, παρὰ τοῦ ἀποστόλου σαφῶς ἐκδεχόμενος—, ἵστατο τῆς θεωρίας ἐκείνης ἀκορέστως κατατρυφῶν καὶ τοῖς ὑπερφυέσιν ὑπερφυῶς ὅλος ἐνδιατρίβων ἐφ' ὅλαις, ὅπερ ἔφην, ταῖς τεσσάρων· "ὕπὸ γὰρ τοῦ κατελθόντος", φησὶν, "ἐκεῖθεν φωτὸς ἐπ' ἐμέ, ὦ τινι καὶ
- 30 τὸν μυσταγωγὸν θεῖον ἐκεῖνον Ἄγγελον ἔφην συγκατελεθεῖν, ὅλος

2 δικαιοσύνης ὁ ἤλιος] Ματθ. δ', 2. — 13 Ματθ. ε', 8. — 17 υἱοθεσίας] Ῥωμ. γ', 15, 23. β'. 4. Γαλ. δ', 5. Ἐφ. α', 5. — 20 Βαρούχ β', 31. — 22/24 Κορινθ. 1, β', 9.

περιλαμφθείς, ὡς μὴδὲ σῶμα περιβεβληθῆναι δοκεῖν, ἢ περιβεβληθῆναι μὲν, λεπτότατον δ' ὕλον καὶ ἀερίον πως καὶ φωτεινόν, ὡς μὴδὲν τι παρεμποδίζῃ τῇ φυσικῇ τοῦ νοῦ καθαρότητι δύνασθαι, μᾶλλον δὲ καὶ ἄμω ταῦτα πρὸς ἓν ὑπερφυῶς ἤδη μετεσκευάσθαι δοκεῖν, κατὰ τὸν εἰπόντα, τῇ τοῦ κατακρατήσαντος ἀμφοτέρων ἀγαθοῦ πνεύματος χάριτι· καὶ αὐτὸς ἐμαυτὸν ἀκριβέστατα κατανοεῖν εἶχον, οὐκ οἶδ' ὅπως, τὸ φυσικὸν αὐτό φημι κάλλος τοῦ νοῦ τε καὶ τῆς ψυχῆς, μὴδὲ λόγοις ἐρμηνεύεσθαι δυνατὸν ὄν".

43. Ταῦτα καὶ πάσχειν ὑπερφυῶς ἔσχατες, κατὰ θεῖαν καὶ ὑψηλοτέραν ἕκτασιν τῶν κατὰ φύσιν τοῦ νοῦ κινήματων, ἀνθρωπε τοῦ Θεοῦ, καὶ κατέχειν παρὰ σαυτῷ τοῖς πᾶσι τὸ παράπαν ἀνέκφορα, μυστήρια, τό γε νῦν ἔχον, εἰδώς, τὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀποκάλυψιν ἐκδεχόμενα· σὺ μὲν ἔμελλες εἰς τέλος παρὰ σαυτῷ ταῦτα καθέξειν ἀπόρητα· οὐδὲ γὰρ εἶναι τοῦτο τῆς θείας ἔργον χρηστότητος, ἣτις ἄρα σε καὶ τὰς ἐρήμους ἀπολιπόντα παλινδρομεῖν αὐθις πρὸς ἡμᾶς καὶ τὴν οἰκουμένην ἐκέλευεν ἐπὶ σωτηρίᾳ πολλῶν· ὃ δὲ καὶ μετὰ μικρὸν ὁ λόγος δηλώσει μοι. Μᾶλλον δ' ἵνα περὶ τούτου διελόντες τι φιλοσοφήσωμεν ἀκριβέστερον, ὥσπερ ἡ Καινὴ Διαθήκη, τοῦτο δὴ φημι τὸ κατὰ Χριστὸν Εὐαγγέλιον, μυστήριον τῆς Παλαιᾶς ὃν ἐκείνης (τύπος γὰρ τύπου καὶ σκια πᾶς ὁ ἐν γράμμασι νόμος, κατὰ Παῦλον φάναι τὸν μέγαν καὶ αὐτὸν δὲ φημι τὸν ὑπηρέτην καὶ μυσταγωγὸν ἐκείνου Μωσῆν), ὥσπερ οὖν τοῦτο μυστήριον ὃν ἐκείνης ἀποκαλύπτεσθαι μὲν ἡμῖν ἐναργῶς ὕστερον ἔμελλε διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ πατρὸς, τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ φιλανθρώπως ἐξαποστείλοντος, "γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τὴν υιοθεσίαν ἡμεῖς ἀπολάβωμεν", ἀπεκαλύπτετο δὲ καὶ τισιν ἐκείνων καθ' ὅσον οἶόν τε σαφέστερον, προφῆταις δὴ φημι ταῦτοις καὶ νομοθέταις καὶ τοῖς πρὸ νόμου πατράσιν (οὐδὲ γὰρ τοῖς γράμμασι μόνον καὶ ταῖς σκιαῖς κατὰ γε τοὺς πολλοὺς κάκεινοι προσεῖχον, ἀλλὰ καὶ τισιν ὑψηλο-

21/23 Ῥωμ. ε', 15. Κολοσ. β', 17. Ἐβρ. γ', 5. ε', 1. — 26 γεννώμενον B. — 27 Γαλάτ. δ', 4, 5.

τέροις αὐτοῖς ἢ χάρις ἐδεξιόυτο φθάνουσα, τὰ μὲν ἐκείνους τι-
 μῶσα καὶ πολλῶ τιμι τῶν ἄλλων ὑπερτιθεῖσα, διὰ δὲ πόρρωθεν
 τὴν ἑαυτῆς δόξαν καὶ τὴν κοινὴν τοῦ πράγματος σωτηρίαν μεγα-
 λοπρεπῶς προαγγέλλουσα, καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἂν εἴποι τις
 5 ἐν ὀλίγῳ, τῆς ἐν ἐκείνοις τῶν ἀπορρήτων ἀποκαλύψεως), οὕτω
 δὴ καὶ τὰ τῆς μελλούσης, εἴτε παλιγγενεσίας χρὴ λέγειν, εἴτε
 παρουσίας δευτέρας καὶ παντελοῦς ἀποκαταστάσεως, ἃ δὴ καὶ βα-
 σιλεῖαν οὐρανῶν καὶ κοινωνίαν Ἀγγέλων, ἰσοθειαν τε καὶ Χριστοῦ
 συγκληρονομίαν καὶ ἀδελφότητα τὸ σεπτὸν φησιν Εὐαγγέλιον, μυ-
 10 στήρια μὲν εἰσι τοῦ κατὰ Χριστὸν αὐθις Εὐαγγελίου τε καὶ τῆς
 χάριτος ἐν ἀποκρύφοις λαλούμενα ("σοφίαν γάρ" φησι "λαλοῦμεν ἐν
 μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην" ἐν τοῖς τελείοις· καὶ ὁ ταῦτα πα-
 θῶν τε καὶ μαθὼν, ὁ πολὺς ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, "μεταληψό-
 μεθα", φησί, "τοῦ πάσχα νῦν μὲν τοπικῶς ἔτι, καὶ εἰ τοῦ πα-
 15 λαιοῦ γυμνότερον· τὸ γὰρ νομικόν" φησι "πάσχα τολμῶ καὶ λέγω
 τύπου τύπος ἦν ἀμυδρότερος, μικρὸν δὲ ὕστερον τελειώτερον καὶ
 καθαρώτερον"). μυστήρια δὲ πᾶσιν ἡμῖν ὄντα τοῖς τελείοις κἀν-
 ταῦθα πρεπόντως κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν τε καὶ λόγον ἀπο-
 20 καλύπτεται, τὰ μὲν ἐκείνους τιμῶντος καὶ τῶν πολλῶν προτιθέν-
 τος τοῦ χρηματίζοντος, τὰ δὲ καὶ πείρα διὰ τούτων αὐτῶν αὐθις
 βεβαιούντος τὰ ἐλπίζόμενα, μήπου τὸν λογισμὸν ὀκλάσαιμεν, ἐλ-
 πίσι μόναις προσηλωμένοι καὶ γράμμασι, πολὺ μὲν τὸ ἀξιόπιστον
 ἔχειν δυναμένοις καὶ μόνῃς φημι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ προθεσπί-
 25 σαντος, ἀχωρήτοις δὲ πεφυκόσιν ἄλλως ἀκοᾷς τε καὶ διανοαῖς
 ἀνθρώπων (οὔτε γὰρ ὀφθαλμός φησιν εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν,
 οὔτε ἐπὶ καρδίᾳ ἀνθρωπίνῃ ἀνέβη), ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπερφυῶς ταῦτα
 πασχόντων αὐτῶν ἐκείνων κατὰ δύναμιν γεγονότες αὐτήκοι. Διὰ
 τοῦτο ταῖνον τοῖς περὶ Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἐν Θαβωρίῳ πρὸ τοῦ
 σταυροῦ καὶ τοῦ πάθους τὴν τῆς θεότητος ἑαυτοῦ δόξαν ὁ Χρι-
 30 στὸς παραδείκνυσιν, τὰ προοίμια τῆς μελλούσης τῶν οὐρανῶν βα-
 σιλείας, κατὰ τοὺς εἰπόντας θεολόγους, αὐτοῖς χαριζόμενος καὶ
 διὰ τούτου πληροφορῶν καὶ στηρίζων αὐτοὺς τε καὶ ἡμᾶς πρὸς

τὰ μετὰ μικρὸν ἐπερχόμενα· καὶ τῷ πρωτομάρτυρι δὲ Στεφάνῳ δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ μυστήριον ἐκεῖνο τῆς χάριτος οὐκ ἐν ἐρημίᾳ τινὶ καὶ ἀνχωρήσει, ἀλλ' ἐν μέσῳ δηλαδὴ τῷ συνεδρίῳ τῶν θεομάχων ἀποκαλύπτεται, ἵν' ὁ βλασφημούμενος παρ' αὐτῶν Ἰησοῦς, οἷα δὴ φίλος ἄνθρωπος, υἱὸς ἀνακηρυχθῇ τοῦ Θεοῦ, τῷ πατρὶ συνδοξα- 5 ζόμενος, ὡς ὁμοτίμος. Κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Παῦλος τῷ τῆς ἐκλογῆς σκεύει καὶ τοῖς λοιποῖς θεοφόροις, καίτοι γε μυστήριον ὢν καὶ τὴν τοῦ μέλλοντος, ὅπερ ἔφην, ἀποκάλυψιν ἐκδεχόμενον, κἀνταῦθα συμφερόντως δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ἀποκαλύπτεται, ἀλλὰ τοῖς μὲν δι' αὐτοὺς μόνους ἐκεῖνους, εἴτε τιμωμένους, εἴτε 10 κουφίζομένους τοῦ βάρους τῶν πειρασμῶν, εἴτε δὴ καὶ ἀμφοτέρω, τοῖς δὲ καὶ δι' αὐτὰ ταῦτα καὶ προσέτι τὸν στηριγμὸν τῶν ἀμφιβαλλόντων καὶ τὸν τῶν ἀπιστούντων λαμπρὸν ἔλεγχον· μεθ' ὧν καὶ αὐτὸς ἀξιότατος ἂν εἴη, ὧ θαυμάσιε, τάττεσθαι, Πέτρος ἡμῖν ἀναφανείς ἄλλος καὶ μαθητῆς ἐπιστήθιος, ἧ καὶ κατὰ τὸν 15 ὁμώνυμον Στέφανον φιλανθρώπως παρὰ τῆς χάριτος ἐκπεμφθεὶς εἰς μέσους τοὺς τε πιστεύοντας ἡμᾶς καὶ τοὺς ἀμφιβόλως περὶ τὸ μέγα τοῦτο διακειμένους μυστήριον—τὸ γὰρ δόσφημον σιωπήσομαι—, ὡς ἂν καὶ τὰ τῶν μεγάλων ἐκεῖνων ἄριστα τοῖς παρὰ σφυτοῦ βεβαιώσῃς καὶ κήρῃ τοῖς τε νῦν οὔσι τοῖς τ' ἐσομένοις 20 ὁφθειῆς ἀπαραλόγιστος, εἰς αὐτὸ τοῦτο πάντων νῦν κατὰ σὲ τῶν μυστηρίων τούτων ἀξιουμένων ἀπολεχθεὶς, ὡς ἐγὼ φημι, ἃ τε καὶ τούτων καθ' ὅσον οἶόν τε ταῦτ' ἰδεῖν τε καὶ παθεῖν ἀξιωθεὶς ἐναργέστερον. Καὶ μάρτυρες τῶν παρ' ἐμοῦ λεγομένων ἄλλα τε 25 πλεῖστα καὶ ἡ φοβερὰ περὶ τούτων αὐτῶν ὁπτασία, προσευχο- μένῳ τῷ μεγάλῳ φανεῖσα καὶ φοβερὰν τινα κατὰ τῶν ὑπαιτίων οὐρανόθεν κατιούσαν ὑποδείξασα τὴν ἀπόφασιν· ὃ δὴ καὶ κατὰ καιρὸν ἐν τοῖς ἑξῆς μοι ρηθῆσεται. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς ἡμᾶς μετὰ πολυετῇ τινα τὸν χρόνον ἐκ τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀγω- 30 γῆς ὑποστρέψας ἐκεῖνης κατὰ θείαν, ὅπερ ἔφην, τὴν ἀποκάλυψιν Ἰωάννης τις ἄλλος ὁ Ζαχαρίου, ἧ καὶ Ἀντώνιος ὕστερον ὁ μετὰ χρόνον ἀναδὺς εἰκοσαετῇ τοῦ ὑπὸ γῆν ἐκεῖνου σπηλαίου ἡλλοιω-

1,6 Πράξ. ζ', 55, 56.

μένος ὅλος τε καὶ θεοφορούμενος, αὐτός τε πρὸς ἡμᾶς ἐξειπεῖν
ὑπὸ τῆς χάριτος προεστράπτῃς κατὰ καιρόν, ταῦτα δὴ τὰ τοῖς ἄλ-
λοις ἀπόρρητα, καὶ ἡμᾶς αὐτοῖς εἰς αὐτὸ τοῦτο τῷ πνεύματι πα-
ρὼν κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην δέησον κεκίνηχας. Ἀλλὰ τί πάθω,
5 τοσοῦτον ὑπ' ἀνάγκης ἐνταῦθα συνελαθεῖς καὶ πράγμασιν ἐγγει-
ρήσας, πάντα καὶ λόγον καὶ νοῦν ὑπερβαίνουσι; σοῦ γὰρ καὶ μό-
νου τὴν φωνὴν ἔδει παρεῖναι καὶ πρὸς ταυτηνὶ τὴν διήγησιν,
ἐπεὶ καὶ μόνος ἀληθῶς ἀξιότατος σὺ καὶ πάσχων ἀξίως τὰ τοι-
αῦτα καὶ λέγειν πεφουκῶς ἀξιώτερον, μᾶλλον δὲ καὶ ταῦτα σὰ καὶ
10 τῆς σῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον ψυχῆς τε καὶ γλώττης, εἰ καὶ τὴν χεῖρα
μόνην εἰς ὑπουργίαν κατὰ χρέος ἡμεῖς ἀπεδώκαμεν· ὅθεν καὶ τῇ
σῇ δυνάμει μάλα τεθαρρηκώς, τῶν αὐτῶν αὐτοῖς καὶ λόγων καὶ διη-
γήσεων ἄπτομαι.

44. Ἄ μὲν οὖν εἰπεῖν ἔδει τῆς τῶν ἱερῶν τουτωνῶν μυστηρίων
15 ἀποκαλύψεως καὶ συγγραφῆς πέρι, καὶ ὅτου χάριν ἐκεῖνόν τε πρὸς
τὴν ἔκφανσιν τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα καὶ ἡμᾶς αὐτὸς οὗτος κατὰ καιρόν
αὐτοῖς κεκίνηχεν, ἱκανῶς εἰρησθαί μοι δοκῶ καὶ τῆς ἐκεῖνου γνώμης
οὐ πόρρω, ταῦτόν δὲ πάντως εἰπεῖν καὶ τῶν περὶ ταῦτα νόμων τε
καὶ κανόνων τοῦ πνεύματος· τῆς δὲ τῶν εἰρημένων ἀκολουθίας αὐτοῖς
20 ἐχώμεθα. Τῶν τεσσαράκοντα συντελεσθεισῶν ἡμερῶν ἥδη, καθ' ἃς
ὑπὲρ φύσιν ἐνδιατρίβειν ἐκείνη τῇ θεοφανείᾳ τὸν ἐπὶ γῆς Ἄγγε-
λον τοῦ Θεοῦ τοῦτον ἡκούσαμεν, ἀδελφοί· τινες τῶν πρὸς αὐτὸν
συνήθως φοιτῶντων, κατὰ πρόσταξιν οἶμαι καὶ τοῦτο Θεοῦ,
πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ παραγίνονται· οἱ καὶ τὸ καινὸν ἐκεῖνο κατι-
25 δόντες τεράστιον, κατὰ μὲν τοῦ βαθυτάτου κρημνοῦ τὸν μέγαν,
ὅπερ ἔφην, ἐστῶτα, ἐξεστηκότα δὲ τὸ παράπαν καὶ χεῖρας καὶ
ὀφθαλμούς ἀκλινῶς εἰς οὐρανούς ἔχοντα, ὥς μὴ μᾶλλον ἄνθρω-
πον εἶναι δοκεῖν τὸ φαινόμενον ἢ στήλην ἀνδρὸς ἐς ἀφύχου τινὸς
μορφωθείσαν ὕλης, ἀκαεῖνο εἶναι ὑποκρινόμενον, σπουδῇ κατελ-
30 θόντες (εἶχε γὰρ ἐκ θατέρου μέρους ὁ κρημνός τι καὶ βάσιμον),
τὸ μὲν ὅθεν ταῦτα καὶ πῶς καὶ πόσον ἄρα χρόνον αὐτῷ τὰ τῆς
αὐτοῦ διαντρίβης ἔχει συμβαλεῖν οὐκ εἶχον· ἔκστασιν δὲ τινα θειο-
τέραν καὶ ὁπτασίαν ἀπὸ γε τῶν φαινομένων εἶναι τὸ πρᾶγμα τέως

μή ἀγνοήσαντες (οὐδὲ γὰρ τὴν τοῦ ἀνδρός ὑπερφυᾶ πολιτείαν οὐδὲ
 πρότερον ἀγνοοῦντες ἐτύγχανον) προσλαλοῦσί τε τούτῳ καὶ τὴν
 θείαν ἐκείνην θεωρίαν εὐθύς διακόπτουσι, τὴν ὑπερβάλλουσαν τοῦ
 σαρκίου ταλαιπωρίαν πάντως οἰκτείραντες καὶ τὴν κατὰ φύσιν, 5
 ὡς οἶόν τε, προσενεγκεῖν ἐκείνῳ βοήθειαν μηχανώμενοι. Κατελ-
 θόντα τοίνυν ἐκεῖθεν καὶ τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰς αἰσθήσεις κατὰ
 φύσιν αὐθις, ὡς ἐδόκει, γενόμενον ἀναλαβόντες εἰς τὸ σπήλαιον
 φέρουσι. Πυνθάνεσθαι μὲν οὖν ἐκείνου καὶ προσλαλεῖν τι καὶ ἀκούειν
 περὶ τῶν ὀραθέντων, καίτοι γε σφοδρὰ βουλόμενοι, τὸ παράπαν 10
 οὐκ εἶχον (τὸ γὰρ τῆς πάλαι συνοίκου σιωπῆς πάλαι καὶ οὗτοι
 καλῶς ἤδεσαν), τρωφῆς δὲ τινος μεταλαβεῖν τέως καὶ μικρὸν ἀνα-
 κτήσασθαι τὸ σῶμα προσκείμενοι περιπαθῶς ἤπειγον. Ἄλλ' ἐκεῖ-
 νος ἐκπληκτος ὢν καὶ ἡλλοιωμένος ὅλος, καὶ τῶν ὀραθέντων ἀπο-
 στῆναι τὸ παράπαν δυνάμενος συμενουν, ἀναισθήτως εἶχε τῶν
 λαλουμένων καὶ οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν ὅλως ἠδύνατο· οὐ δὲ 15
 κάκεινοι συνιέντες, ἐπεὶ περ ἀνηνύτοις τὸ παράπαν ἐπιχειρεῖν ἔγνω-
 σαν, πρὸς ἑαυτοὺς ἀπιόντες ὤχοντο, φόβου καὶ θαύματος τὰς
 ψυχὰς ἔμπλεω. Ὁ δ' αὐθις τοῖς ὑπερφυῶς ὀραθεῖσιν ἐκείνοις ἀνα-
 προσπάτως, ὅπερ ἔφην, προσκείμενος καὶ τὴν καρδίαν τετρωμένος
 τῷ γλυκυτάτῳ τοῦ Χριστοῦ ἔρωτι, τὰ μυστικά τῆς νύμφης ἐκείνα 20
 πρὸς τὸν ἑραστήν καὶ νυμφίον τῶν καθαρωτάτων ψυχῶν μετ' ἡδο-
 νῆς ἀπορρήτου τινος βοᾶν ἤρξατο· Ὅσμη μύρων σου ὑπὲρ πάντα
 τὰ ἀρώματα· ὀπίσω σου εἰς ὁσμὴν μύρου σου δραμοῦμαι· ἀγαλ-
 λιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐπὶ σοί· ἰδοὺ εἰ καλὸς ὁ ἀδελφιδὴς
 μου καὶ γε ὡραῖος· ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν τῷ λάρυγγί μου· 25
 τάξατε ἐπ' ἐμὲ ἀγάπην· ἐπίθετέ με ἐν μύροις· στοιβάσατέ με ἐν
 μήλοις, ὅτι τετρωμένος ἀγάπης ἐγώ· δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου καὶ
 ἀκούτισόν μου τὴν φωνήν σου, ὅτι ἡ φωνή σου ἠδεῖα καὶ ἡ ὄψις
 σου ὡραία· ἐκαρδίωσας ἡμᾶς, ἐκαρδίωσας· μέλι καὶ γάλα ὑπὸ

3 θείαν ἐκείνην] οὕτως ἐν τῷ Μ, ἀλλ' ἐν τῷ Β γέγραπται τὸ ὑπερφυᾶ. — 22/23
 Ἄσμη α', 3, 4. — 24 Ἄσμη α', 14. — 25/27 Ἄσμη β', 3-5. — 26 στοιβά-
 σατε B. — 27/29 δεῖξόν - ὡραία] Ἄσμη γ', 14. — 29 ἐκαρδίωσας - λιβάνου]
 Ἄσμη δ', 9, 11.

- τὴν γλῶσσαν σου καὶ ὁσμὴ ἱματίων σου ὡς ὁσμὴ Λιβάνου· τί ἀδελφιδὸς μου, οὕτως ὥρμισας; τί ἀδελφιδὸς μου λευκὸς καὶ πυρρός, ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριάδων; σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τῶν ἀρωμάτων· χεῖλη αὐτοῦ κρῖνα στάζοντα σμύρναν πλήρη· φά-
 5 ρυγξ αὐτοῦ γλυκασμός καὶ ὄλος ἐπιθυμία· ὦ, τί κραταιὰ ὡς θά-
 νατος ἡ ἀγάπη σου· περίπτερα αὐτῆς ὡς περίπτερα πυρὸς φλόγες αὐτῆς· ὕδωρ πολὺ καὶ ποταμοὶ ὑδάτων οὐ θυνήσονται σβέσαι μοι τὴν ἀγάπην σου, καὶ ὀψω πάντα τὸν βίον μου ἐν τῇ ἀγάπῃ σου". Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ λέγων ἐξ ἐκείνου καὶ πάστων ἦν ὁ
 10 θαυμαστος, καὶ οὐδ' ἀποστῆναι τὸ παράπαν ἠδύνατο· ἐπελάθειτο γὰρ οὐ τὸ φαγεῖν μόνον τὸν ἄρτον, κατὰ τὸν μέγαν Δαυιδ (σύμ-
 βολον, ὡς αὐτὸς φησιν, ἐναργὲς τοῦ κατὰ Θεὸν πένθους καὶ τῆς μεταμελείας), ἀλλὰ καὶ αὐτῆς, ὡς εἶπεῖν, καθάπερ τῆς φύσεως τῷ τῆς θείας ἀγάπης ὑπερφυῶς ὑπερβάλλοντι.
- 15 45. Ἐνιαυτὸν γοῦν ὅλον, καθάπερ αὐτὸς ἐκεῖνος πρὸς τινὰς τῶν ἑαυτοῦ φοιτητῶν καὶ φίλων ἔλεγεν ὕστερον, ἐφ' ἐνὸς πλευροῦ διήκουσε κατακειμένος· εἴτ' ἐκεῖθεν ἐξαναστάς—ὦ τῶν καινῶν του-
 τῶν καὶ ὑπὲρ φύσιν πραγμάτων! — ἐπὶ τινος καθέδρας ἐνιαυτὸν αὐτὸς ὅλον καθεῖθε, μηδὲν ἁμείψας ἐφ' ὅλοις τοῖς δυσὶ τοῦ-
 20 τοις ἐνιαυτοῖς τὸ σχῆμα τῆς καθέδρας τε καὶ τῆς κατακλίσεως, μὴ πρὸς εὐχὴν ἀναστὰς, μὴ γόνυ κλίνας, μὴ τὴν τάξιν ἐκατέραν ἁμείψας ὅλως ἐφ' ὅλοις τοῖς δυσὶν ἔτεσιν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀνακει-
 μενος ὅλος ἦν, ὑπερ ἔφην, ἐφ' ἐνὸς καὶ τοῦτο πλευροῦ, τὸ δ' αὐτὸς τῇ καθέδρᾳ προσηλωμένος ὡσαύτως, καθάπερ ἔκ τινος ὕλης
 25 ἀψυχου πεποιημένος ἄνθρωπος· οὐδὲ γὰρ ἡ σωματικὴ τοῦτον ἐκεῖθεν ἀνίστη χρεῖα, εἰ μὴ που τὸ τῆς κενώσεως τῶν περιττω-
 μάτων εἴποι τις ἀπαραίτητον, βραδέως που κατεπεῖγον καὶ τοῦτο διὰ τὸ τῆς ἀσιτίας ὑπερφυῶς ὑπεράνθρωπον· ἄρτω καὶ γὰρ βραχυ-
 τάτω τινι καὶ ἀπεσκληρότι καὶ ὕδατι παραπλησίως ὁ γεννάδας
 30 χρώμενος ἦν, καὶ τοῦτο διὰ μακροῦ καὶ ὕσον ἀποζῆν μόνον, τοῦ συνδέσμου συντηρουμένου τῆς φύσεως· ἃ δὴ καὶ πρὸς τινος ὕπη-

2/5 τί ἀδελφιδὸς - ἐπιθυμία] Ἰσμα ε', 9, 10, 13, 16. — 5/8 Ἰσμα η', 6, 7.—

11 Ἰσλμ. ρα', 5.

ρετείτο τῶν μοναχῶν, ὥς μὴ διακόπτειν αὐτῷ τὸν θαυμαστὸν
 ἐκείνον ἀγῶνα τὴν ἀνάγκην ταύτην τῆς φύσεως. Καὶ μηδεὶς ἀπι-
 στείτω τοῖς λεγομένοις, τῇ φύσει ταῦτα παραμετρῶν· οὐδὲ γὰρ
 ἡμεῖς φυσικῆς ἀκολουθίας ταῦτ' εἶναί ποτ' ἂν εἴποιμεν, οὐ τὰ
 προσεχῶς εἰρημένα ταυτὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ τούτων πάντα 5
 σχεδόν, τὸ τῆς ἀκροτάτης νηστείας ἀγγελικόν, τὸ ἐν τῇ μακρᾷ
 καὶ χρονίᾳ γυμνώσει καθάπερ ἄσαρκόν τε καὶ αὐλόν, πρὸς τε
 θερείους φλόγας καὶ χειμερίους πάγους παραβαλλόμενον, τὴν ἐν
 ταῖς ἀβάτοις καὶ ξηραῖς ἐκείναις ἐρήμοις ἐπὶ μακρὸν ὑπεράνθρωπον
 δίαιταν· ἃ πῶς ἂν εἴποι τις ἀνθρωπεῖαν ὑπενεγκεῖν φύσιν δύνα- 10
 σθαι, μὴ τῶν φυσικῶν ἔξω φρενῶν αὐτὸς ἐκεῖνος γενόμενος; 'Ἄλλ'
 ἐκεῖνο περὶ τούτων καὶ τῶν τοιούτων θαρρούντως δηπουθεν λέγο-
 μεν, ὅτι περ ἢ θαφιλῶς ἐν ἐκείνῳ χεθεῖσα χάρις τοῦ θεοῦ πνεύ-
 ματος, ὥσπερ ὁρᾶν τε καὶ ἀκούειν ἐκείνῳ τὰ τῆς ἀνθρωπείας
 ἐπέκεινα φύσεως μετὰ Παύλου τε καὶ Στεφάνου καὶ τοῦ λοιποῦ 15
 τῶν αγίων χοροῦ δέδωκε, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ταῦτα τὰ τῆς
 φυσικῆς ἀκολουθίας, ὅσα περὶ τὴν σωματικὴν δηλαδὴ τράπεζαν
 στάσιν τε καὶ καθέδραν φημί καὶ κατάκλινιν, οὐ κατὰ φύσιν,
 ἀλλ' ὑπὲρ λόγον φυσικὸν ὡσαύτως ἐνεργεῖν πάντα δέδωκε, κατὰ
 τοὺς ἐκεῖνα καὶ παθόντας καὶ λόγοις φιλοσοφῆσαντας ὑψηλότερα· 20
 ὅπου καὶ γὰρ ὁ ὑπὲρ φύσιν ἐνδημήσει Θεός, αὐτοὶ φασιν αὐτοί,
 πάντα ἔξῃς ὑπὲρ φύσιν αὐτόθι γίνεται. Θεῖαν τοιγαροῦν ταῦτά
 φασιν, οὐκ ἀνθρωπίνην, ἐνέργειαν, ὑπερφυῶς ἐν τοῖς ἁγίοις κατὰ
 καιροὺς ἐνεργήσασαν καὶ τῆς ἰδέας τοῦ θαυματουργικοῦ χαρίσμα-
 τος τὰ κρείττονά τε καὶ ὑψηλότερα· ὥς γὰρ τὸ ξηρὰν ἀνορθῶσαι 25
 χεῖρα καὶ πεπηρωμένον ὀφθαλμόν, ἢ καὶ σῶμα παρειμένον ὅλον
 πρὸς ὑγίαν ἀνθρώον ἐπαναγαγεῖν εὐχῇ καὶ φιλῷ μόνῳ προσρήματι,
 ἔτι τε θῆρας ἀγρίους ἡμερῶσαι καὶ νεκροὺς ἀναστῆσαι, θείας
 εἶναί φασιν χάριτος θαύματα, τὸν τῆς ἀνθρωπείας φύσεως λόγον
 ὑπερφυῶς ὑπερβαίνοντα, οὕτω δὲ καὶ τὸ τῷ αἵματι καὶ τροφῇ 30
 συνίστασθαι πεφυκὸς σῶμα δίχα τῆς ἐκ τούτων φυσικῆς ἀναπλη-
 ρώσεως ἐπὶ πάντοι μακρὸν συντηρῆσαι, μὴ διαλυθὲν ἀναγκαίως
 εἰς τὰ ἐξ ὧν συνεπάγη στοιχεῖα, καὶ τὸ ἐκ μελῶν καὶ μορίων

συγκείμενον αὐθις· ἃ δὴ νεύρων καὶ ἀρμονιῶν σύνδεσμοι συνέ-
χοντα καὶ συγκολλῶντα πρὸς ἐνὸς κατασκευὴν σώματος μεταβα-
τικὸν κατὰ φύσιν ἐργάζεται, τῇ καθέδρᾳ καὶ στάσει καὶ ταῖς πυ-
κναῖς ἐφ' ἑκάτερα μετακλίσει· τὸ εὐπετές καὶ ἄλυτον οἶον· χα-
5 ριζόμενα. Τοῦτο δὲ κατασχεθὲν ὑπερφυῶς τὸ παράπαν ἀκίνητον
ἐφ' οὕτω μακρὸν μὴ διαφθαρῆναι χρόνον τῆς αὐτῆς εἶναι φασί
θαυματουργικῆς τοῦ Χριστοῦ δυνάμεως, καὶ τοσοῦτω μείζω καὶ
ὕψηλότερα, ὅσω καὶ τὸ τῆς ἐαυτοῦ φύσεως καὶ τῶν παθῶν ἄρται
τινά, τοῦ φύσιν ὑποτάξει· θηρίου ἢ καὶ πάσχοντα πρὸς υἱεὶν ἀνα-
10 καλέσασθαι· σώματα πολλῶν δυσχερέστερον καὶ κατὰ τοῦτο δὴ καὶ
θαυμασιώτερον, κατὰ τὸν μέγαν εἰπεῖν Ἀθανάσιον καὶ τὸν τῆς
οἰκουμένης περιφανῆ διδάσκαλον αὐθις, Ἰωάννην φημι τὸν τὴν
γλῶτταν χρυσοῦν, ἵνα μὴ τοὺς πλείονας λέγοιμεν "τὰ μὲν γὰρ
καὶ ἱατρικῇ καὶ ἀνθρωπίνῃ μηχανῇ ἐπιτηδεύματα πολλάκις ἐνήρ-
15 γησαν", ὁ πολὺς φησιν ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος· τὸ δὲ ψυχὴν εἰς
τὴ κατὰ φύσιν ἐκ τοῦ παρὰ φύσιν ἀποκαταστήσαι καὶ τοσοῦτον
ἀπειληκρινημένην αὐτὴν καὶ καθαρὰν ἀπεργάσασθαι, ὥς καὶ τὰς
θείας ἀκτῖνας ὑπερφυῶς αὐτὴν ἐν ἑαυτῇ δύνασθαι δέχεσθαι, κἀν-
τεῦθεν καὶ τὸ σῶμα συνδιατιθέμενον ταύτῃ φυσικῶν ἀναγκῶν ὑπερ-
20 φυῶς ἔξω καθίστασθαι, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ πάντων θαυμάτων θειό-
τατόν τε καὶ ὑψηλότερον, καθὼ καὶ ὁ ταῦτα παθὼν τε καὶ μα-
θὼν Σύρος ἐκεῖνός φημι τὴν ἡσυχίαν τε καὶ τὴν θεωρίαν ὁ πε-
ριβόητος "κρεῖττόν σοι", φησί, "τὸ πεπιτωκὸς σου τῆς ψυχῆς ἢ μυ-
ρίους ἀναστήσαι νεκρούς· κρεῖττόν σοι τὸ πεπονηκὸς καὶ νοσοῦν αὐτῆς
25 ἰάσασθαι, ἢ τοὺς ἀσθενοῦντας τὰ σώματα". Οὕτω μὲν οὖν ἔχω
περὶ τῶν ὑπὲρ λόγον τοῦ ἀνδρὸς τούτου κατορθωμάτων, τῶν τε
ρηθησομένων καὶ ὅσα δηλαδὴ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, καὶ οὗτος
ὁ τοῦ κατ' αὐτὰ μυστηρίου λόγος, ὥς ὁ τῶν ταῦτα παθόντων τε
καὶ διδασάντων πατέρων λόγος· οὐ γὰρ καινὰ τινα ταῦτα καὶ πρῶ-
30 τως ἄρτι τὴν τοῦ Χριστοῦ νόμῳ, τὴν ἐκκλησίαν, σεμνύοντα,
διωμιλημένα μὲν οὖν ἐκ μακροῦ καὶ συνήθη καὶ πολλοῖς ἐκείνων
σπουδασθέντα τε καὶ κατορθωθέντα, εἰ καὶ τὰ κατὰ μέρος ὁ μέ-
γας οὗτος σὺν ὀλίγοις τισίν, ὅσα γε ἡμᾶς εἰδέναι, συνειληφῶς

ὅπερ φύσιν ἐν ἀρετῆς χρῆμα παντοδαπὸν τε καὶ θεοείκελον ἡκρι-
βώσατο. Εἰ δέ που καὶ τοῖς περὶ τῶν θεοφύρων ἐκείνων λόγοις,
ὧν ζηλωτῆς οὗτος ἐφάρμιλλος, διαπιστεῖν τινες βούλονται, πρὸς τὸν
λόγον οὐδέν φασιν· οὐδὲ γὰρ πρὸς ἐκείνους ἡμῖν ὁ λόγος, ἔξω
τοῦ καθ' ἡμᾶς ἐστάναι συνεδρίου προφανῶς σπεύδοντας, καὶ διὰ 5
τοῦτο καὶ ταυτὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπαίρετα τοῖς τῆς ἀπιστίας
λογισμοῖς καθαιρεῖν, ὅσον τὸ καθ' αὐτούς, δοκιμάζοντας. Ἐπὶ δὲ
τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν.

46. Τρεῖς μὲν οὖν ἐνικυτοὺς ὅλους καὶ τούτω δὴ τῷ σπηλαίῳ
τὴν ἀγγελικὴν ταύτην καὶ ὑπερφρεστιάτην μετιῶν πολιτείαν ὁ ἔν- 10
σαρκος διήνυσεν Ἄγγελος, ὅλος ἐξεστηχὼς τῶν παρόντων, ἡλλοιω-
μένος ὅλος καὶ ἔνθεος, θαῦμα καὶ αὐταῖς ταῖς αὐλοῖς φημί καὶ
περὶ Θεὸν φύσεσιν· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς λαβὼν κατὰ νοῦν, καὶ ὡς
τοῦ χωρητοῦ κατὰ χάριν ἀνθρώπῳ παντός ἐν μεθέξει· γέγονε καὶ
πλήρης αὐτῷ, καθύσον ὅλον τε, τῶν ἀγωγίμων τῆς ἀρετῆς ἢ φορ- 15
τῆς—τὸ γὰρ ἐπέκεινά φασι Γαδεῖρων οὐ περατόν—, θεσπέσιόν τι
καὶ θεομίμητον ὄντως καὶ διανοεῖται καὶ καταπραΰνεται· εἰ μὲν
τινι καὶ ἄλλῳ τῶν εἰς ταύτην ἐφθακόντων τῆς ἀρετῆς τὴν περιω-
πὴν ὡσαύτως κατορθωθέν, ἥμισυ λέγειν ἔχω· ὅτι δὲ καὶ μόνον
ικανώτατον τοῦτο τὴν ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῆς ἀρετῆς ἀνάβασιν 20
ὡς εἰπεῖν τοῦ ἀνδρός ὑποδείξαι καὶ θεοείκελον ἀτεχνῶς τοῖς τε
νῦν οὔσι καὶ τοῖς ἐξῆς ἐσομένοις, καὶ μάλιστα λέγειν ἔχω. Εἰδὼς
γὰρ τὸ τῆς ταπεινοφροσύνης θειότατον χρῆμα καὶ πάσῃ μὲν τῇ
κατὰ Θεὸν ἀπλῶς ἀγωγῇ χρῆμά τι τῶν ἀναγκαιοτάτων εἴπερ τι
τῶν πάντων, ὥσπερ ἐν οἰκοδομῇ πηλὸν τῶν ἡμετέρων τις ἔφη 25
σοφῶν ἐύμπασαν τὴν τῶν ἀρετῶν ὕλην, καθάπερ τινὰς λίθους
ἐλάττονάς τε καὶ μεῖζους, πρὸς ἑαυτὴν συγχολῶσαν καὶ συναρμό-
ζουσαν, εἰς ἀπαρτισμὸν τοῦ τῆς ψυχῆς οἴκου, τοῖς γε μὴν εἰς τὴν
περιωπὴν ἐκείνην τῆς κατὰ Θεὸν τελειότητος ἐφθασίαι καὶ πάν-
τοι χρησίμην, καθ' ὑπερβολὴν ἀναγκαίαν, ὡς ἀνέκτικὴν τε τῶν 30
θησαυρῶν καὶ τῶν τούτοις ἐφεδρευνόντων ληστῶν τε καὶ θηρίων
ὀραστικὴν ἀναιρέτιν, ὁ καὶ πάλα διὰ βίου ταύτῃ συνὼν νῦν ὡς
ἐξ ἄλλης αὐθις ἀρχῆς ἑαυτὸν αὐτὸς ὅλον αὐτῇ δίδωσι, πάντων,

ὡς εἰπεῖν, ἐν γε τῷ παρόντι τῶν ἄλλων ἀφόμενος, μᾶλλον δὲ
πάντα πιστεύσας ἐκείνῃ καὶ ἐκείνην αὐτῆς ἀναλαβὼν οἶονεῖ τινα θη-
σαυρὸν ἐσφραγισμένον, ἀσφαλῶς ἐν ἑαυτῷ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπάν-
των σωρείαν ἀτεχνῶς φέροντα. "Ὅθεν καὶ πρὸς αὐτὸν αὐτὸς τὰ
5 τῶν θείων ἐκείνων χρησμῶν ὑπειπὼν ἄριστα — "ὅταν ποιήσῃ τέ" ⁵
φησι "τὰ διατεταγμένα ὑμῖν πάντα, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοι
ἐσμέν· ὁ γὰρ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν· καὶ ἐὰν μὴ στρα-
φῇτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βασι-
λεῖαν τῶν οὐρανῶν"· καὶ πρὸς τοῦτοις τὸ "χάριτί ἐστε σεσωμένοι,
10 δικαιοῦμενοι δωρεάν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι· ὡς ῥάκος γάρ" φησιν
"ἀποκαθημένης ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ" —, τοῦ φρον-
τιστηρίου εὐθὺς ἀπάρας ἐκείνου, εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἰορδάνην ἄπεισι·
κοινὸν τῶν ἀσκητῶν καταγώγιον, ὀνόματι τοῦ μεγάλου βαπτιστοῦ
καὶ Προδρόμου τετιμημένον, καὶ τοῦ προεστῶτος μετὰ πλείστης
15 ὅτι τῆς μετριοφροσύνης ἐδεῖτο τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀδελφοῖς αὐτὸν τε
συναριθμῆσαι καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως, ὅσα δὴ καὶ νόμος ἐκείνοις,
ἐν ἅπαντι χρῆσθαι τῷ παρεστηκότι τῆς χρείας· οἱ δὲ τὴν ἐκείνου
τέως ἰδόντες ἐπιδημίαν ὦντο μὲν αὐτὸν πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτῶν
καὶ διδασκαλίαν ὑπὸ Θεοῦ κεινῆσθαι καὶ ἦκειν ἐναργῶς ἐπ' αὐτῷ
20 τοῦτω, ὡς ἂν καὶ μόνον ὀφθεῖς ὠφελήσειεν οὐ μικρὸν ἐκείνους,
οἷος ἐκείνος· ὅθεν καὶ τῷ τοῦ πράγματος ἐπωφελεῖ καὶ ἄλλως
ἀπροσδοκῆτω καταπλαγέντες μετὰ περιχαρείας πάντες ὁμοῦ πρὸς
ἐκείνον οὐχ ὅσης ἂν καὶ ρηθῇναι ραδίως συνήεσαν, ἄλλος ἄλλα-
χόθεν περικυκλοῦντες, ποδῶν ἀπτόμενοι, χεῖρας καταφιλοῦντες,
25 τὸ περιζείμενον ῥάκος ταῖς ὕψεσιν ἑαυτῶν ὡς τι χρῆμα τῶν ἱερῶν
παρατρίβοντες· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν τῆς ἐπιδημίας αἰτίαν ἐμάνθανον,
ὅτι Σάβας ὁ περιβόητος ἐν ἀσκητικῇς κατορθώμασιν, ὁ μέγας
θησαυρὸς τῶν τοῦ πνεύματος χαρισμάτων, οὗ πλήρης τῆς ἀκοῆς
γῆ τε καὶ θάλασσα, μαθητῆς αὐτῶν εἶναι βούλεται, τὴν τῶν εἰ-
30 σαγωγικῶν καὶ στοιχειουμένων τάξιν αἰρούμενος, καὶ τοῦτο δὴ πρὸς

5/9 Λουκᾶ ιε', 10. Ματθ. ιη', 8. — 7 ὠφείλομεν B. — 9 χάριτι καὶ] Ἐφες.
5. — 10 δικαιοῦμενοι - χάριτι] Ῥωμ. γ', 24. — 10/11 ὡς ῥάκος - Θεοῦ] Ἠσαΐου
ξδ', 6. — 11 ἡμῶν B.

τοῦ καθηγητοῦ καὶ τῆς ἀδελφότητος πάσης σχήματί τε καὶ νεύ-
ματι καὶ παντὶ τῷ τῆς ψυχῆς ὠρμηκότητι περιπαθῶς ἐξαιτούμενος
ἦν, πᾶσιν ὑποπίπτων, πάντων προσκαλινδούμενος τοῖς ποσὶ καὶ
καταφιλῶν μεθ' ὅσης οὐκ ἂν τις εἶπε ραδίως τῆς μετριοφροσύνης,
ἐνεοί τινες ἦσαν καὶ σχεδὸν ἄφωνοι πρὸς ἀλλήλους ὁρῶντες καὶ 5
τῷ καινῷ τοῦ πράγματος ἐξόχως καταπληττόμενοι. Εἶτα καὶ πρὸς
ἐκεῖνον "Καὶ πῶς οἶόν τε τοῦτο γενέσθαι, σοφώτατε πατέρων
καὶ τιμιώτατε", πάντες ἔφασκον, "παρὰ πᾶσαν ὃν ἀκολουθίαν καὶ
τάξιν; πῶς ὁ τῶν διδασκάλων ἄριστος σύ, ὁ καθάπερ ἄλλος Μω-
σῆς τὰ γράμματα τῆς πνευματικῆς ταυτησὶ νομοθεσίας οὐκ ἐν 10
πλασὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλασὶ καρδίαις δεξιόμενος, οὐ μέλανι γε-
γραμμέναις, ἀλλὰ χάριτι, μαθητῆς ὀνομασθήσῃ καὶ ὑπηρέτης τῶν
ἐμπηρετεῖσθαι καὶ μαθητεῦειν δεσμεύων τῇ σῇ τελειότητι; Οὐ-
δαμῶς, ἀλλ' ἡμεῖς μᾶλλον ἐσύμεθά σοι καὶ ὑπηρέται καὶ μαθηταί,
νόμον ἡγούμενοι θεῖον ἅπαν τὸ παρὰ σοῦ προσταττόμενον· εἰς 15
αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ πρὸς Θεοῦ κινηθεῖς πάντως αὐτόκλητος πρὸς
ἡμᾶς τοὺς ἀναξίους ἐλήλυθας. Ὡς δ' ἐκεῖνος οὐδὲν μᾶλλον τοῦ
σκοποῦ καὶ τῆς ενστάσεως ἐνεοῖσθαι, παντὶ τρόπῳ πάντων ἑαυτὸν
ἀποδείκνυς ἔσχατον καὶ αὐτῆς δὴ τῆς μετ' αὐτῶν ομιλίας καὶ
συνοικήσεως, καὶ ὥς οὐδ' ἂν εἴη τι καὶ γένοιτο τοῦ πράγματος 20
ἀποσταίη, πείθει τοὺς ἄνδρας καὶ ἄκοντας γνώμῃ τῇ ἐκεῖνου συν-
θέσθαι, ὑποταγῆς τῆς πρὸς ἐκεῖνον καὶ τοῦτ' αὐτὸ κρίναντας εἶδος,
τὸ τοῖς ἐκείνῳ δεδογμένοις ἀπεριέργως ἀκολουθεῖν. Δεξιόμενοι
τοῖνον καὶ διακονίαν εὐθύς—καὶ τοῦτο κατὰ γνώμην ἐκεῖνου πάν-
τως—τοῦ ναοῦ τὴν ἐπιμέλειαν ἐγχειρίζουσιν. 25

47. Ὅπως μὲν οὖν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀσκητῶν ἐκείνων οἱ
τις λαμπρὸς ἐξέλαμψεν ἥλιος, πᾶσιν ὑπόδειγμα καὶ τύπος ἐναργῆς
ἀγαθοῦ παντὸς χρηματίσας, οὐκ ἐν τοῖς πνευματικοῖς φημι μόνον,
ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀκαμάτῳ σπουδῇ καὶ φι-
λοκαλίᾳ, καὶ ὥς πάντας ἐξέπληξε, τῷ περὶ πᾶσαν ἀρετὴν κατ' 30
ὑπερβολὴν ἄκρῳ σιωπῶσα παραίνεσις φανεῖς ἀληθῶς ἐκείνοις,
ταῦτα τοῖνον καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα παρεῖς, διὰ τὸ μῆκος τοῦ
λόγου, πρὸς ἐκεῖνο τέως κατὰ καιρὸν βαδισῶμαι. Ἐξῆς ποτὲ τοῦ

φροντιστηρίου Ξύλα πρὸς τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑπηρεσίαν μετακο-
 μίσων ὁ τὴν τῶν ὄνων ὑπηρεσίαν πεπιστευμένος· συνεξῆλθε δὲ ἄρα
 τούτῳ καὶ ὁ θαυμασίος Σάβας συνυπηρετήσων τῇ χρείᾳ, εἰδι-
 σμένον ὅν αὐτῷ τοῖς ἀδελφοῖς καθύπευον οἶόν τε συμπονεῖν καὶ
 5 τὴν μετὰ χεῖρας ἐκάστω συνδιαφέρειν διακονίαν. Ἐπεὶ τοίνυν γέ-
 νοιντο πρὸς τῷ ἔλει, τοὺς μὲν ὄνους εἰς νομὴν ἀφῆκον αὐτοῦ που,
 περὶ συλλογῆς, ὡς εἰκός, αὐτοὶ διασκοπούμενοι Ξύλων· λέοντες δὲ
 τρεῖς κατὰ ταῦτό τοῦ ἔλους ἐκφανέντες ἀθρόον ὡς ἐπὶ δεῖπνον
 ἕτοιμον σπουδῇ κατὰ τῶν ὄνων ἐχώρουν. Ὁ μὲν οὖν ἐπιστάτης
 10 ἐκείνων πόρρωθεν ἰδὼν ἐπιόντας τοὺς θῆρας φυγῇ μόνῃ τὴν αὐτοῦ
 σωτηρίαν πιστεύει, μηδὲ φωνὴν ἀφαις τὸ παράπαν· ὁ δὲ μέγας
 τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τοὺς ὄνους ἐπάρας (οὕτω γὰρ ἤσθετο τῆς
 τῶν θηρίων ἐφόδου) ὅρᾳ συνεχομένους ἐκείνους καὶ χαλεπῶς πάν-
 τοθεν κλονουμένους τοῦ θανάτου τῷ δέει καὶ τὴν αἰτίαν, ἥτις εἴη,
 15 συμβαλεῖν μὲν καθαρῶς αὐτόθεν οὐκ ἔχων, ὑποπτεύσας δ' ὅμως
 τὸ πρᾶγμα καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς ἔθος, ἐν γε τοῖς
 τοιοῦτοις περιάγων ὥδε κἀκεῖσε, ὅρᾳ καὶ αὐτὸς αἰφνης τοὺς θῆ-
 ρας (ἦσαν γὰρ ἔδῃ καὶ πλησίον ἐκείνων) ἠρασύ τι καὶ λεόντειον
 ἐπιόντας τοῖς ὄνοις καὶ διασπαράττειν αὐτοὺς ἔδῃ μέλλοντας. Καὶ
 20 περιελγῆς γενόμενος τὴν καρδίαν ὑπὲρ τε τῶν ζώων αὐτῶν, καὶ
 δὴ καὶ τῶν χρωμένων αὐτοῖς εἰς τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑπηρεσίαν,
 εὐχῇ μὲν κατὰ τῶν θηρίων οὐ χρήται, ἀλλ' οὐδ' ἐπιτιμῆσει τινί,
 καίτοι γε καὶ ἄμφω θυνάμενος ταῦτα μετὰ πολλῆς τῆς περιου-
 σίας· οἱ γὰρ ἀπαράγραπτοι πάντῃ τετηρηγότες τῇ εἰκόνι τὸ κατ'
 25 εἰκόνα τῆς ἀρχαίας τὸ παράπαν οὐκ ἀποσπίπτουσιν εὐγενείας, ἀλλὰ
 κρατοῦσι βασιλικῶς μετὰ τῆς κάτω κτίσεως πάσης, κατὰ τὸν πρὸ
 τῆς παραβάσεως πρῶτον ἐκεῖνον ἄνθρωπον, καὶ αὐτῶν θηλαδὴ
 τῶν θηρίων. Τοῦτο γοῦν καὶ ὁ μέγας ὢν εἴπερ τις τῶν πάντων
 καὶ ισχύων ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος, ὡς εἶπον, τά γε τοιαῦτα τὸ
 30 μὲν ἐκοντὶ παρατρέχει, τῇ δὲ καλλίστῃ τῶν ἀρετῶν ταπεινοφρο-
 σύνη καὶ αὐθις διδῶσι τὰ πρεσβεῖα. Καὶ ὁ τρόπος θαυμασίος
 οἷος! ἐπεὶ γὰρ τοὺς λεόντας, ὅν εἶρηται τρόπον, ἴσοι κατὰ τῶν
 ζώων ὀρμῶντας καὶ τι γε ἄλλο ἢ λέοντας αὐτίκα δείκνυσθαι μέλ-

λοντας, διακόψας εκείνος καὶ τῶν θηρίων ἐν χρῶ γενόμενος —
ὦ τῆς θαυμαστῆς σου περὶ τὸν ἄνδρα δυνάμεως, δέσποτα! —,
προσκαταβάλλει μὲν ἑαυτὸν τῇ γῇ· κείμενος δὲ πρηγῆς "Τὸν θεὸν
ὕμᾱς ὀρκίζω", πρὸς τοὺς λέοντας αὐτοὺς μεγάλην φησὶ τῇ φωνῇ,
"τὸν κοινὸν δεσπότην ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν, μηδὲν τι κακὸν ἐπὶ 5
τούτοις ἐργάσασθαι τοῖς ζώοις, ἀλλὰ μηδὲ προσάψασθαι τὸ πα-
ράπαν· παραχωρῆσαι μὲν οὖν αὐτοῖς ἀκίνδυνον ὡς μάλιστα τὴν
ὑποστροφὴν τὴν πρὸς τοὺς ἰδίους, ἐμὲ δὲ ἀντὶ τούτων ἐτοίμην,
ὡς ὁρᾶτε, προκείμενον τράπεζαν τοῖς ὄνυσι διασπαράξαντες, ὁρᾷ
γὰρ ὑμᾶς καὶ τροφῆς δεομένους, τῇ γαστρὶ παραπέμφατε, τοῦ 10
κωλύοντος οὐδαμῇ πεφηνότος". Οἱ δὲ θῆρες τῆς ὀρμῆς ἑαυτοὺς
ἐπισχόντες ἴσταντο καθαπερεὶ τινες λογικοὶ καὶ συνιέντες τῶν λε-
γομένων· ὅθεν καὶ ὡς ἐπωδὴν τινα θεῖαν τὰ τοῦ μεγάλου δεσπ-
μενοι ῥήματα, τὴν μὲν φυσικὴν ἀποτίθενται θηριωδίαν αὐτίκα,
τὰς δὲ κεφαλὰς ὑποκλίναντες ἐκείνῳ (προσκυνεῖν αὐτοὺς εἵκασεν 15
ἂν τις ἐν δουλικῷ καὶ τεταπεινωμένῳ τῷ σχήματι) προβάτων δί-
κην εἰς τὰς ἑαυτῶν ὑπέστρεφον καταδύσεις, οὐ δι' εὐσέβειαν, ὡς
πάλαι τὸν Δανιήλ, ἀλλὰ διὰ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολὴν ὑπερ-
φυῶς αἰδουμένους τὸν ἄνδρα. Οἱ μὲν οὖν κακῶν ἀπαθείς παρα-
δόξως ἀπολαβόντες τοὺς ὄνους (παρῆν γὰρ ἡδὴ καὶ ὁ φυγὰς ἀδελ- 20
φὸς ἐκεῖνος, τὸ περὶ ψυχῆς ἀποτινασάμενος δέος) οἵκαδὲ χαίροντες
ἐπανήρσαν· τῆς δὲ περὶ τούτου φήμης πανταχόσε διαδοθείσης,
πολὺς ὁ περὶ τοῦ μεγάλου λόγος καὶ πρότερον ὢν πανταχοῦ πολ-
λαπλασιῶν αὐθις ἐξηγεῖτο καὶ θεοφόρος τις καὶ θαυμάτων δημι-
ουργὸς ἐξαισίων ὁ ἀνὴρ παρὰ πάντων ἀνεκηρύττετο· οὐδὲ γὰρ 25
νῦν πρῶτον τὸ κατὰ τοὺς λέοντας τούτους θαῦμα τὸν μέγαν ἐνηρ-
γηκεῖναι φασίν, ἀλλὰ συνήθης ὥσπερ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἦν καὶ πο-
λυτρόπως αὐτῷ πολλάκις τὰ γε τοιαῦτα πρὸς τῆς ἐνούσης χάριτος
δέδοτο. Καὶ γὰρ καὶ τῷ πέραν ἐκείνῳ τοῦ Ἰορδάνου σπηλαίῳ
μέλλων ἐγκατοικίξεσθαι, καθὰ δὴ καὶ φησὶς ὁ λόγος ἐδήλωσε, 30
λέοντα πρότερον ἐκεῖθεν ἐξώσας, μόνῳ δηλαδὴ ῥήματι, τὴν θαυ-
μαστὴν ἐκείνην καὶ ἰσάγγελον πολιτείαν αὐτόθι· μετὰ πολλῆς τῆς
ἀδείας ἐφ' ὅλοις τοῖς τρισὶ διήνυσεν ἔτεσι. Καὶ τῷ μαθητῇ δ'

αὐθις αὐτὸς ἐκεῖνος χρόνοις ὕστερον προσδιαιλεγόμενος, χαριέντως οὕτω πως "Ἐμοί" φησι "καὶ διὰ τῆς τῶν θηρίων οὐμιλίας, ὡ φίλος, προσεγένετο πολλάκις μεγίστην καρπώσασθαι Θεοῦ χάριτι τὴν ὠφέλειαν· λέουσι γὰρ ἐν ταῖς ἐρήμοις ἐντυγχάνωνν πολλάκις
5 καὶ τούτοις οἷα δὴ καὶ συνήθεσι συναγελαζόμενος (ἐπίτηδες γὰρ αὐτῷ τούτῳ πολλάκις ἐμβάλων οἴδας καὶ μέσον ἐκείνων ἐμαυτὸν καθιστάς, ἦσαν γὰρ καὶ σύνδουό που καὶ σύντραις), ἐπιμελῶς ἀνεσκόπων ἐκείνους, ὀφθαλμῶν φημι θέσιν καὶ σχήματος μέγεθος καὶ φυσικὴν οἷον ὑπεροφίαν, ἔτι τε σοβαρὰν ἀγένηος ἐφ' ἐκάτερα
10 κλίσειν καὶ ἄλλα βασιλικόν τε καὶ γενναῖον, ὥσπερ ἀκούεις, καὶ ἀκωχὰς ὀνύχων, τοῦτο δὴ τῶν λεόντων ἔσχατόν τε καὶ μέγιστον· ταῦτα δὴ καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα", φησί, "κατανοῶν ἐπιμελῶς, ὕπερ εἶπον (παρεῖχον γὰρ μοι κἀκεῖνοι τὸ εὐπετές καὶ ἀπρόσκοπον ἦδη, ὥσανεῖ τινες τῶν πάλαι συνήθων προσηνῶς τε
15 καὶ ἡπίως ἐπὶ πολὺ συνδιάγειν ἐθέλοντες,) θαυμαστὴν τινα τῆς τοῦ Θεοῦ δημιουργίας ἐκαρπούμεν τὴν θεωρίαν εἴπερ ποτὲ καὶ μέγα τι κέντρον τῆς τοῦ Θεοῦ δοξῆς τε καὶ τῆς ἀγάπης ἡ ψυχὴ κἀντεῦθεν ἐδέχετο· ὅθεν καὶ τοῦ μεγάλου Δαυὶδ κατὰ καιρὸν ἐμεμνήμην καὶ αὐτὰ δὴ τὰ θηρία συγκαλοῦντος πρὸς ἔπαινον Θεοῦ
20 μετὰ πάσης τῆς κτίσεως, τὸ αἰόδιμον ἐκεῖνο συνάδων αὐτῷ μετ' ὅσης τῆς ἡδονῆς καὶ τοῦ θαύματος· ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας".

48. Οὕτω δοξάζειν οἶδε Θεὸς τοὺς αὐτὸν γνησίως δοξάζοντας· οὕτως ὑποτάσσει τὴν κτίσιν τοῖς μικρὰ τινα μέρη ταύτης ἔχουσίν
25 σίως ἑαυτῶν ἀπορρίψαι καὶ δεσπότας καὶ βασιλεῖς καὶ πρὸ τῆς μελλούσης ἐκείνης βασιλείας καὶ ἀποκαταστάσεως ἀναδείκνυσιν· ἀλλ' ἐν τούτοις γε ὄντι τοῖς καταρθώμασι τῷ μεγάλῳ καὶ πάντας μὲν τοὺς ἐγγὺς καὶ τοὺς πόρρω δίκην ἡλίου καταφωτίζουντι, πάντων δ' αὐθις καὶ αὐτῶν φημι τῶν ἐσχάτων ἔσχατον ἑαυτὸν ἀπο-
30 δεικνύντι καὶ πράγματι παντὶ καὶ κινήματι — τί γὰρ δεῖ προσδιαιτρίβειν ἔτι; —, χρησμός ἄνωθεν ἐπιφοιτᾷ θεῖος, τὰς αὐτόθι καταλιπόντα καθάπας διατρίβας τῇ τῶν Ῥωμαίων αὐθις ἀρχῇ τε

καὶ γῆ μετὰ σπουδῆς ἑαυτὸν ἀποδοῦναι· “εἶναι γὰρ ἐκεῖ πολλούς”,
 ἔλεγεν ὁ φανείς, “τούς τῆς σῆς δεομένους βοηθείας καὶ ἐπισκέ-
 φεως· ὅθεν οὐδὲ μέλειν σε τὸ παράπαν οὐδ’ ἀναβάλλεσθαι χρή,
 ἀλλὰ κατὰ σκοπὸν ὅτι τάχος ἐκεῖσε χωρεῖν, τοῦτο πρὸς βουλῆς
 ὃν ἄντικρυς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ”. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ φανείς· ὁ δέ, 5
 τὸν χρησμὸν θεῖον εἶναι μὴ ἀγνοήσας, νεύματι τῷ προσεστώτι
 γνωρίζει καὶ πᾶσι δηλαδὴ τοῖς συνοῦσι, καὶ ὡς ἀποδημεῖν αὐτὸν
 πᾶσα δῆπου ἀνάγκη, μηδὲν ὅλως μελήσαντα· οἱ δὲ λύπη μὲν οὐ
 φορητῇ συσχεθέντες ἀθύρουν, οἷς τὸν κοινὸν ὁδηγόν τε καὶ φω-
 στήρα καὶ παντοδαπὸν κυβερνήτην ἔμελλον ἀποβάλλειν, προστάγ- 10
 μασι δὲ δεσποτικῶς ἀντιλέγειν αὐθις οὐχ οἷοί τε ὄντες, ὁδονηρῶς
 μὲν καὶ μετὰ πλείστων ὄσων τῶν ἐκ ψυχῆς δακρύων τε καὶ στε-
 ναγμῶν, συγχωροῦσι· δ’ οὖν ὅμως ἐκείνῳ τὴν ἀναχώρησιν, καὶ
 τινὰς τῶν σὺν αὐτοῖς ἀδελφῶν ἐγχειρίσαντες, τοὺς μέχρῃς Ἱερο-
 σολύμων αὐτῷ τῆς ὁδοῦ κοινωνήσοντας. Ὁ μὲν οὖν τοῖς συνεκ- 15
 πεμφθεῖσι τούτοις ἡγεμόσι τῆς ὁδοῦ χρώμενος εὐθὺς τῶν Ἱεροσο-
 λύμων ἐχώρει· τῆς δὲ περὶ αὐτοῦ φήμης ὥσπερ ὁσμῆς τινος μύ-
 ρου πανταχόσε διαδοθείσης — ἦν γὰρ τοῖς μὲν καὶ ἀπὸ πείρας
 αὐτῆς, τοῖς δ’ ἀπὸ μόνης τῆς ἀκοῆς ἐπίσημος ὁ γενναῖος —, παμ-
 πληθεὶ πρὸς ἐκεῖνον συνέρρεον, “Σάβας ὁ μέγας ἐπανήκει τῆς 20
 μακρᾶς ἀποδημίας ἐκεῖνης” πρὸς ἀλλήλους μεθ’ ἡδονῆς λέγοντες·
 κἀντευθεν πλήρης ἦν ὁδὸς καὶ πλατεῖα πᾶσα τῶν προσυπαν-
 τόντων, τῶν προπεμπόντων, τῶν παρεπομένων, πάντων τοῖς ἐκεῖ-
 νου ποσὶ προσπιπόντων, χεῖρας καὶ πόδας καταφιλοῦντων μεθ’
 ὅσης τῆς αἰδοῦς καὶ τοῦ θαύματος, οὐ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς φημι 25
 μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνους μοίρας τινὸς οὐκ
 ὀλίγης, μᾶλλον δὲ καὶ πάντων, ἐπειδὴ καὶ πάντες τῆς ἀρετῆς αὐ-
 τοῦ φημι καὶ τῆς φήμης περιφανῶς ἤττηντο, καθὰ καὶ ψιδάσας
 ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ ἔθνους ἀρχηγὸν
 αὐτόθι τότε παρόντα τοῖς ἄλλοις παραπλησίως ἢ περὶ τούτου 30
 φήμη κατέσχε, καὶ μηδὲν ὅλως μελήσας εἰς ὅψιν τῷ μεγάλῳ καὶ
 οὗτος ἔρχεται καὶ πολὺν αὐτῷ τὴν ἰκετείαν προσάγει λόγου τινὸς

καὶ ὁμιλίας τῆς καλῆς ἐκείνου γλώττης ἀκοῦσαι, χρημάτων ἀφθο-
νίαν εἰς ἀμοιβὴν προτιθεῖς φιλοτίμως καὶ τὴν ἄλλην ὑπακοήν,
ἐφ' οἷς ἂν ὁ μέγας ἐξαίτεῖν δηλαδὴ βουλευθεῖη· ὁ δὲ "Ὁ αὐτός
εἰμι" λέγειν "ὥσανεὶ πανταχοῦ πρὸς πάντας" ἐδόκει "καὶ οὐκ
5 ἔλλοίωμαι". "Οὐδὲν καὶ μᾶλλον ἔτι τὸ σταθερὸν τοῦ ἀνδρός καὶ
τὸ τοῦ φρονήματος οἷον ἀδούλωτον ὁ βάρβαρος ἐκτόπως θαυμά-
σας, τὸν μὲν μετὰ μείζονός τινος τῆς αἰδοῦς αὐτοῦ ἀφῆκε, τὰ
τῆς ἡμετέρας δόξης πολλοῦ τινος ἀξίων ἐξ ἐκείνου, τοῖς δὲ νο-
μοθέταις τε καὶ προστάταις τῆς ἰδίας ἡγεμονίας πολλήν τινα
10 τὴν μέμψιν ἐπέθηκε καὶ μικροῦ τινος ἐτίθει λόγον τὰ κατ' ἐκείνους.

49. Σάββας μὲν οὖν ὁ μέγας οὕτω παρὰ πάντων τιμώμενός τε
καὶ προπεμπόμενος, εἰ καὶ λόγον οὐδ' ὄντινον τῶν τοιούτων τὸ
παράπαν αὐτὸς ἐποιεῖτο, τοῖς αὐτόθι πάλιν ἱεροῖς τόποις καὶ πράγ-
μασιν ὅλον ἑαυτὸν δεδωκώς, μετὰ τοῦ συνήθους ἐκείνου περὶ
15 ταῦτα τόνου καὶ φίλτρον καὶ πάντας τοὺς συνόντας τῷ περὶ ταῦτα
θεοφιλεῖ καὶ ζέοντι τῆς ψυχῆς καταπλήξας—ἐκονώνουν γὰρ αὐτῷ
καὶ τῆς προσκυνήσεως ἀμισθὶ πάντες, τῇ περὶ αὐτὸν αἰδοῖ καὶ τῷ
φίλτρῳ προῖκα τῶν φυλάκων αὐτὸ τοῦτο πᾶσι τὸ τηνικαῦτα δι-
δόντων — τῶν Ἱεροσολύμων ἐξῆλθε. Καὶ τοῖς ἀκουμένοις αὐτόθι
20 συνταξάμενος ἀδελφοῖς, σφόδρα παθαινομένοις τε καὶ θακρύνουσιν
ἐπὶ τῇ ἐκείνου στερήσει, ὃ μὲν τὴν ἐπὶ Δαμασκόν τε καὶ τὴν τῆς
Συρίας Ἀντιόχειαν φέρουσαν, ποσὶ τοῖς ἑαυτοῦ χρώμενος, εὐτό-
νως διήκει· γυνὴ δέ τις τῶν τῆς ἡμετέρας δόξης τε καὶ ἡγεμονίας,
τῆς φήμης καὶ ταύτην οἶμαι καλοῦσης, ἐντυγχάνει κατὰ μέσσην
25 αὐτῷ τὴν οἰκὴν, νεκρὸν ἐπὶ τῶν ἰδίων, φεῦ, ἀγκαλῶν τὸν ἑαυτῆς
φέρουσα παῖδα· καὶ τοῖς ποσὶν αὐτίκα τοῖς ἐκείνου τὸν ἄψυχον
ἢ δυστυχῆς ἐπιρρίψασα φόρτον, ἴστησι μὲν τῷ ἁγίῳ τὰ τῆς οἰο-
πορίας, τῶν δὲ τριγῶν ἑαυτῆς αὐτῇ δραστημένη καὶ σὺν αὐταῖς
ᾧφιν κατασπαράττουσα καὶ κατακόπτουσα στήθος ὀδυρμῶν τε καὶ
30 θακρύνων τὸ πᾶν ἐπλήρου, καὶ φωναῖς τισιν ἀσήμεσι, τῷ σφοδρῶ
τῶν ὁλοκαυγῶν διακοπτομέναις, τὸν ἅγιον εἰς οἶκτον ἐξεκαλεῖτο,
εἰς οὐρανὸν ἄνω τὸν κωκυτὸν σὺν τοῖς ὀφθαλμοῖς αἴρουσα καὶ
τὸν ἔφορον ὥσανεὶ μαρτυρομένην δεσπότην ἢ μὴν οὐκ ἀποστήσε-

σθαί· τούτου καθάπαξ, εἰ μὴ ζῶντα τὸν φίλτατον ἀπολάβῃ. Τί οὖν
 ἢ συμπαθῆς ἐκείνη ψυχὴ καὶ τῆς ἀγάπης ὅλη πεπληρωμένη;
 Καίτοι γε τοῖς τοιοῦτοις ἑαυτὴν οὐ διδοῦσα δι' ἔρωτα μετριο-
 φροσύνης, κάμπτεται τῷ τῆς ἐλεεινῆς μητρὸς πάθει, καὶ τοῦ παι-
 δὸς δὲ οὐχ ἦττον πρὸς αὐταῖς, ὥς εἰπεῖν, ταῖς τοῦ βίου εἰσόδοις 5
 ἐλείνῳς ἐξελεθόντος τὸν βίον, καὶ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς εἰς οὐρανὸν
 ἄρας, τῇ δὲ τοῦ χειμένου χειρὶ τὴν ἰδίαν ἐμβαλὼν χεῖρα — ὃ τῆς
 θαυμαστῆς σου, Χριστέ βασιλεῦ, χάριτος! — ζῶντα τοῦτον ἀνίστησι
 παραχρῆμα καὶ τῇ μητρὶ προσμειδιῶντα δίδωσι καὶ σιριτῶντα, ὥς-
 περ ἐξ ὕπνου τινὸς ἡδέος μετ' εὐθυμίας εὐχερῶς ἀναστάντα. Ἡ δὲ 10
 γυνὴ καὶ θεοφιλῆς, ὥς ἔοικεν, ἢ φιλόπαις οὕσα Σαρμαρεῖτις ἄλλη
 τις ἦν, οὐχὶ τὴν ὑδρίαν, ἀλλὰ τὸν φίλτατον αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἐκ
 νεκρῶν ἀναστάντα καταλιποῦσα καὶ κῆρυς τοῖς φυλέταις καὶ γεί-
 τοσι τοῦ μεγίστου θαύματος γινομένη καὶ πανοικί πάντας πρὸς
 ἐκεῖνον ἐφελομένη· ὃ δὲ τοῦ γενομένου συνεῖς καὶ τὸ τοῦ πράγ- 15
 ματος ἐπίδοξον ὅλῳ ποδὶ διαφεύγων, τὸν παιῖδα καταλιπὼν αὐτοῦ,
 φεύγων ἦν ἀνὰ κράτος, μικρὸν τι τῆς εὐθείας, ὥς γε τὸ εἰκός,
 ἀποκλίνας καὶ οὕτω τοὺς ἐκζητοῦντας διαφυγών. Ἀλλὰ τὰ μὲν
 τοῦ μεγάλου τούτου θαύματος τοῦτον, ὥς φασιν, ἔσχε τὸν τρόπον·
 οὔτε γὰρ αὐτόπται τοῦ πράγματος ἡμεῖς αὐτοὶ δήπου — πῶς γάρ; 20
 — οἱ τοσοῦτον ἀφροσύνητες, οὔτε τὸν δημιουργὸν τούτου, τὸν
 θαυμαστὸν δηλαδὴ Σάβαν, μυσταγωγὸν ἔχομεν κἀνταῦθα τοῦ μυ-
 στηρίου, ὥσπερ δὴ καὶ τοῖς ἄλλοις· ἀλλ' ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ τιμᾶν
 εἰδότες ἀρετὴν τε καὶ ἀλήθειαν ἅμα, οἱ μὲν περιόντος ἔτι τῷ
 βίῳ, οἱ δὲ καὶ μεταστάντος ἐξεῖπον ἡμῖν, ἀπὸ τοῦ μεγάλου τῶν 25
 ἐκεῖθεν φοιτώντων φιλαρέτων ἀνδρῶν ἀσφαλῶς ἐκμαθόντες· οἱ καὶ
 δις αὐτῷ τούτῳ, τὴν ἐκ νεκρῶν φημι ἀνάστασιν, ἔλεγον ὡσαύτως
 ἐνηργηκέναί· τὸν μέγαν. Ἐμοὶ δὲ τῶν πάντων οὐδένας ἔπεισιν ὕπο-
 λαμβάνειν ἐνδοιάζειν πρὸς ταῦτα, τῷ παντὶ σώματι προσέχοντας
 ταύτης τῆς θαυμαστῆς ἱστορίας, καὶ ὅπως κατάλληλα καὶ ταῦτα 30
 καὶ ὡσανεὶ πεφυκότα τοῖς τε ρηθεῖσιν ἔρῃ καὶ τοῖς ρηθησομένοις

11/12 Ἰωάν. δ', 7 κέ. — 21 δημιουργὸν] οὕτως ἐν τῷ M, μετὰ ἔξερμα τῶν δύο
 πρώτων συλλαβῶν· ἀλλ' ἐν τῷ B γέγραπται τὸ αὐτοργάν.

ὁμοίως, μᾶλλον δ' ἀκριβῶς γε σκοποῦντι, καὶ τὰ μείζω πολλῶ καὶ
τελεώτερα λέλεκται· εἰ γὰρ ἡ τῆς ἀγάπης οὁδός, κατὰ Παῦλον
φάναι τὸν μέγαν, οὁδός ἐστι καθ' ὑπερβολὴν πάντων ἀπαραμίλλως
ὑπερκειμένη τῶν τοῦ πνεύματος χαρισμάτων (ὁ Θεὸς γὰρ ἐστι,
5 κατὰ τὸν ἄριστον ταύτης μυσταγωγὸν τε καὶ μύστην, τὸν ἐπιστη-
θιὸν φημι θεολόγον), καὶ διὰ τοῦτο νόμος καὶ προφῆται τῆς πρώ-
της ταυτησί καὶ μεγίστης τῶν ἐντολῶν ἤρτηνται (θεῖος φησί τοῦτο
χρησμός). Σάβας δ' ἡμῖν ὁ μέγας εἰς ἄκρον αὐτὴν ἔφθη κατωρ-
θωκῶς εἴπερ τις τῶν πάλαι καὶ νῦν ἐπὶ τούτοις θαυμαζομένων,
10 καὶ οὐδείς οὐμενον ἀντερεῖ τῶν ἐκείνων καλῶς εἰδόντων (διόπερ
ἄρα καὶ τῆς ἀμέσου θεοπτείας ἐκείνης σὺν γε τοῖς αὐλοῖς μετὰ
τῆς ὕλης θαψιλῶς εἴπερ τις τῶν γνωστῶν καὶ οἰκιστάτων Θεῷ
μετέσχε), πῶς οὐχὶ κακείνων ἀκολούθως μετέσχε τῶν χαρισμάτων,
εἰ καὶ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μεγίστων τούτων
15 καὶ πρώτων, καθὰ δὴ καὶ δέδεικται, πολλῶ τινι τῷ μέσω καθυ-
στερούντων; Καὶ ταῦτα μὲν οὐχ ἁπλῶς ἴσως οὐδὲ παρέργως.

50. Τὴν δὲ Δαμασκὸν ὁ μέγας καταλαβὼν Σάβας καὶ μετ'
αὐτὴν Ἀντιόχειαν φημι τὴν μεγάλην, ἐνθα δὴ καὶ σπεύδειν αὐ-
τὸν ὁ λόγος ἔβη φιδάσας ἐδήλωσεν, ἡμέρας μὲν τινὰς οὐκ ὀλίγας
20 κὰν ταύταις δὴ ταῖς πόλεσι διατρίβει· ἔπειτα λιμένι τινι προσ-
βαλὼν ἐπίτηδες τῶν αὐτόθι, νηὶ κατὰ γνώμην περιτογγάνει, τὴν
εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποπλεῖν ἐνσκευαζομένη. Καὶ ὁ μὲν ἐπι-
βαίνει ταύτης προθυμῶς, αὐτὴν ἐκείνην τὴν εἰρημένην κατὰ νοῦν
ἔχων πόλιν (ὁ δὴ καὶ τῷ τῆς νηὸς ἀρχηγῷ κατὰ γνώμην ἦν,
25 ὕπερ ἔφην)· ἀλλὰ πνεύματος αὐτοῖς ἐτέρωθεν ἐμβαλόντος ἀθρόου,
ἐπεὶ μὴ πρὸς ἰσχύος εἶχον ἀντιτείνειν βία τῇ ἐκείνου (σκοπὸς
γὰρ ἦν, ὥς ἔοικε, τῇ προνοίᾳ καὶ τάπων ἐτέρων θεατὴν καὶ ψυ-
χῶν τῶν ἐν ἐκείνοις ἐπίκουρον πρότερον τὸν ὕσιον ἀποφῆναι), τῷ

2/3 Κορινθ. 1, 17, 13. — 4/6 Ἰωάν. 1, 6, 8. — 6/7 Ματθ. 23, 40. — 8/16
Ἐν τῷ Μ ὁ καλλιγράφος ἔγραψεν ἐν τῇ ψα τὸ σημεῖωμα τοῦτο, ὅπερ ἦν ὡς φαί-
νεται, πρότερον καὶ ἐν τῷ Β. «Τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου σχόλιον. + Ὁ πρὸς ταῦτα καὶ
τὰ τοιαῦτα διστάζων, ὡς ὑπὲρ φύσιν ὄντα, τὰ τούτων ἴσα καὶ μείζονα ἐν τοῖς βίοις
τῶν παλαιῶν ἀγίων εὐρήσει, ἐξ ὧν τινὰ καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ τελει τοῦ παρόντος
λόγου τεθεῖκαμεν».

φέροντι δόντες καταίρουν εἰς Κρήτην· καὶ οἱ μὲν, αὐτοῦ
 που προσορμισθέντες τῇ νήσῳ, πνεύμασι τοῖς πρὸς ἀναγωγὴν ἐπι-
 τηδεῖσι τὸν νοῦν, ὡς εἰκός, αὐθις προσεῖχον· ὁ δέ, τὴν αὐτόθι
 καταγωγὴν οὐκ ἀθεεῖ γεγενῆσθαι παρ' ἑαυτῷ κρίνας, τῆς νηὸς
 εὐθὺς ἀποβαίνει, καὶ μηδενὶ τῶν πάντων εἰς γινῶσιν καθάπαξ ἐλ- 5
 θών, ὥσπερ ἄσαρκός τις καὶ ἀυλὸς ὢν, ἡ πτηνὸς μᾶλλον καὶ οὐκ
 ἄνθρωπος, μηδὲν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸ παράπαν, εἰ μὴ τὸ σῶμα,
 τῇ φιλιότητι διδωσιν ἑαυτὸν ἐρημία, ὄρη καὶ φάραγγας καὶ πᾶν
 τὸ τῆς νήσου περιπολῶν ἀοίκητον ἐφ' ὅλους ἐνιαυτοὺς δύο, βο-
 τάναις καὶ ὕδατι μόνοις τὴν τῆς φύσεως ἀνάγκην ὑπὲρ πᾶσαν 10
 φυσικὴν ἀνάγκην παραμυθούμενος. Ἐπὶ τοσοῦτό γε μὴν λαμπρό-
 τητος καὶ ὕψους ὑπερφυοῦς τὰ κατὰ τὸν μέγαν ἐπήρηθη κἀνταῦθα,
 καὶ τοσοῦτο τῆς θυναστείας, ὡς εἰπεῖν, ὑπερέσχε τῆς ὕλης, ἔτι
 ταύτῃ συνεζευγμένος, ὡς ἐφ' ὅλοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι τούτοις—ὦ τοῦ
 καινοῦ καὶ ὑπὲρ πάντα νοῦν ἀνθρώπινον μυστηρίου! — μὴ καθέδρας, 15
 μὴ κατακλίσεως μηδοπωστισὺν τὸ παράπαν μνησθῆναι, ἀλλὰ καὶ τὰς
 τῆς φύσεως αὐτῆς ἀπαραιτήτους ἀνάγκας οὕτως διαφέρειν καὶ
 τοῦ βραχυτάτου δὲ ὕπνου, εἴ γε καὶ ὕπνον χρὴ καλεῖν οὐπερ
 ἐκεῖνος αὐτόθι μετεῖχεν, οὕτω μετεῖχεν, ἐπὶ δένδρου γέ τινος ἢ
 καὶ τῆς προστυχούσης πέτρας, ὡς ἔτυχεν, ἑαυτὸν προσερείδων, 20
 ὥσπερ οἱ τὸ γῆρας ὑποστηρίζοντες τῇ συμμαχίᾳ τῆς ράβδου· φέρειν
 δὲ τὴν ἔξω πάσης ἀνθρωπίνης φύσεως ταυτηνὴ βίαν οὐκ ἂν οἷός
 τ' ἦν ποτε, μὴ τὴν ὑπερφυᾶ χάριν ἐκείνην ὑπερφυῶς δεδεγμένος
 καὶ ταύτῃ σὺν τοῖς Ἀγγέλοις συνών, ὕπερ ἔφην, καὶ τῆς αὐτοῦ
 αὐτοῦ φύσεως ἐπιλελησμένος τῷ γε πλείονι μέρει, κατὰ τοὺς 25
 ἀρχαίους ἐκείνους δῆπου πατέρας, οὓς ἄλλαι τε φέρουσιν ἱστορίαι
 καὶ ἡ τὰ τῶν γενναίων Σύρων ἐκείνων θαυμαστῶς ἱστοροῦσα καὶ
 "Φιλόθεος" ἐπωνόμως διὰ τοῦτ' αὐτὸ προσαγορευομένη. "Οὐδέ-
 ποτε γάρ", ἔλεγεν ὁ γενναῖος, "πολιτεία τις τῶν ἀρχαίων ἔγγρα-
 φός τε καὶ ἄγραφος ἐπῆλθέ μοι κατὰ νοῦν ἐν ἐκείνοις τοῖς χρό- 30
 νοις, ἣν οὐκ ἔσπευσα παντὶ τῷ τῆς ψυχῆς αἵρουμένῳ σὺν Θεῷ

28 Φιλόθεος λέγει περὶ τῆς ὑπὸ Θεοδώρητου ἐπισκόπου Κύρρου συγγραφείσης φιλο-
 θέου ἱστορίας. -- 31 ψυχῆς M, φρίσεως B.

- παρευδονκίμῃσαι, ἢ τέως ἀμύλληθῃναι, καὶ μὴ δεύτερος τῶν ἀθλων ἐκείνων φανῇναι. Ἐν ταύτῃ γε μὴν τῇ τῶν πολιτειῶν σκληροτάτῃ, τῇ διατεῖ λέγω στάσει, καὶ μέγιστον εἴπερ πωτὲ τὸν πειρασμὸν καὶ τὴν ἀνάγκην ὑποστὰς οἶδα· καὶ γὰρ καὶ κιόνων τινῶν
 5 δίκην ἐξογκωθέντες μοι”, φησὶν, “ἦσαν οἱ πόδες, καὶ οὐκ οἶδ’ ὅπως καὶ μεταβαίνων ἦν· οὐδὲ γὰρ ὥς οἰκείοις εἶχον αὐτοῖς ἔτι χρῆσθαι, καθά γε ἐδόκουν. Ὅμως καὶ ταῦτ’ οὐκ ἐγώ”, φησὶν, “ἀλλ’ ἢ τοῦ Θεοῦ δύναμις ὑπὲρ λόγον ἐνήργησεν ἐν ἐμοὶ πάντως τῷ ἀναζῶ”. Ταῦτα καὶ πρὸς τὸν μαθητὴν αὐτὸς ἐκεῖνος περὶ που
 10 τοὺς τῆς ζωῆς ἐπιλόγους ὠφελείας ἔλεγε χάριν καὶ πολλοὺς τινὰς ἔσχε τοὺς τῶν ἐκείνου τὰ πλείω γε συνειδόμενος, εἰ καὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖνος ἀξιότατος καὶ προύχων εἰς μαρτυρίαν τῶν αὐτὸς αὐτοῦ πολλῶ τινι δηλαδὴ τῷ μέσω, ὥς γε ἐγὼ νομίζω, οἶμαι δ’ ὅτι καὶ τῶν εὐ εἰδόντων ἐκεῖνον ἕκαστος.
- 15 51. Ἐπὶ τούτοις τοῖς ἀθλοῖς ὑπερφυῶς τῶν διτιτῶν ἐνιαιυτῶν ὁ γενναῖος διανύσας τὸν κύκλον, μηδενὸς αὐτοῖς τῶν Κρητῶν συνειδόμενος, ἀποβαίνει τῆς Κρήτης καὶ εἰς Εὐριπον ὁμοίως καταίρει, καὶ τοῖς ῥηθεῖσιν ἐνιαιυτοῖς ἰσαρίθμοις κὰν τοῖς αὐτόθι διατετριφὼς ὄρεσι καὶ ταῖς ἐρημίαις, μεθ’ ὁμοίας ὅτι μάλιστα τῆς διαίτης—ταῖς γὰρ αὐταῖς κἀνταῦθα δῆπου βοτάναις ὡσαύτως καὶ τῷ
 20 ὕδατι καθάπαξ ἐχρήτο, καὶ τῶν ἀγρίων δὲ φημι δένδρων, κατὰ τὸν μέγαν Βαπτιστήν, εἴπου τοῖς ἀκροδρόσις ἐντόχοι—, ἄγνωστος διαγεγονῶς τὸ παράπαν καὶ τοῖς αὐτόθι εἰς, τὴν περιφανῇ Πελοπόννησον ἀφικνεῖται· οὐ μὴν κἀνταῦθα τὸ πᾶν, ὥς ἐν τοῖς προρηθεῖσι, δηλαδὴ ταῖς ἐρημίαις ἐδίδου, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεόν κὰν ταύτῃ ταύταις, ὥς ἔθος, ἔστι δ’ ὅτε καὶ ταῖς ἐν αὐτῇ πόλεσι καὶ τοῖς τῶν μοναζόντων φροντιστηρίοις καθ’ ἱστορίαν τῶν πάλαι περὶ αὐτῆς ἀδομένων. Οὐ μὴν ὑπερέβαινε κὰν τούτοις τὸν χρόνον, ἀλλὰ δύο κἀνταῦθα διαγεγονῶς ἔτη μετὰ γε τῶν ὁμοίων
 30 ἰδρώτων Ἀθῆνας ὅρα τὰς πάλαι θαυμασθείσας ἐπὶ σοφίᾳ καὶ περὶ μὴ καὶ τὰ θρυλλούμενα περὶ τούτων αὐτῶν ὅρᾳν εἶχε, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ τούναντίον ἅπαν ὅρᾳν εἶχε βάρβαρον καὶ λό-

γον καὶ τρόπον ἀντὶ τῆς παλαιᾶς εὐδοξίας ἐκείνης καὶ τοῦ χρυσοῦ
 τῶν σοφῶν γένους, τάχιστα καὶ πρὸς τὰς ἐξῆς μεταβαίνει πόλεις.
 Πάτρας τέ φημι καὶ τὴν λοιπὴν πᾶσαν Ἑλλάδα· ἐνι αὐτὸς δ' ἄρα
 πρὸς τῷ ἡμίσει καὶ τὴν ἐν τούτοις περίοδον αὐτῷ καταμέτρει. Ἐπεὶ
 δὲ τούτων ἱκανῶς εἶχε, τὸ πάλαι ποιοῦμενον Βυζάντιον ἐπὶ νοῦν 5
 αὐθις εἶχε. Πλοίου τοιγαροῦν ἐπιβάς, ἀνάγεσθαι μέλλοντος ἤδη,
 πρῶτα μὲν τῇ νήσῳ Τενέδῳ προσίσχει· εἰτ' ἐκεῖθεν εἰς Χερρόν-
 νησον κατηρχότων τῶν συμπλωτήρων, τοῦ πλοίου καὶ αὐτὸς εὐθὺς
 ἀποβαίνει καὶ τῇ χέρσῳ δίδωσιν ἑαυτὸν, τοῖς αὐτὸς αὐτοῦ ποσὶ
 χρώμενος, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ πρῶτον. Καὶ Μακεδονίαν μὲν διέρ- 10
 χεται πρῶτον, ἔστιν αἷς καὶ τῶν αὐτόθι πόλεων καθ' ἱστορίαν
 προβάλλων, ὅσαι δηλαδὴ καὶ ὀνόματος τινος μετέχουσι παρ' ἐνίοις.
 Εἰτα μεταβάς ἐκεῖθεν εἰς Θράκην, τῆς ἡμετέρας ταύτης Ἡρα-
 κλείας ἄρτι τότε συνισταμένης καὶ πρὸς ἀνακαίνισμὸν καὶ συνοι-
 κίαν καθισταμένης δευτέραν, Ἀνδρονίκου δηλαδὴ ταῦτα σπουδᾶ- 15
 ζοντος, τοῦ κάλλιστα βεβασιλευκότος ἐν τοῖς Παλαιολόγοις, πρό-
 θυμος ἐπιβαίνει. Καὶ κύκλῳ περιελθὼν καὶ διελθὼν ἐπεσκεμμένως
 αὐτὴν πᾶσαν (εἰσὶ γάρ που καὶ στοαὶ παρ' αὐτῇ καὶ λείψανά τινα
 τῶν παλαιῶν οἰκοδομημάτων, καὶ τύποι μάλιστα πρὸς ἡσυχίαν εὖ
 ἔχοντες τῷ τε τῶν θορυβούντων ἱκανῶς πάντων ἀπεσχοινίσθαι 20
 καὶ τῷ πρὸς ἀέρας χειμῶνός τε καὶ θέρους εὐκράτως πάνυ καὶ
 ὁμαλῶς διακεῖσθαι), τὸ πρὸς τὴν νοτίαν θάλασσαν αὐτῆς ἀπολιεξά-
 μενος μέρος, κρημνῶδές τε καὶ δύσβατον ὃν ἱκανῶς καὶ παντοδα-
 παῖς ἀνεπίβατον ἐπηρεΐαις, σπηλαίῳ τινι κατὰ θάλατταν ὡς εἰπεῖν
 ἀπηωρημένῳ, καὶ πρὸς ἡσυχίαν ἀνδράσιν ἀσκηταῖς πάλαι καλῶς 25
 ἀποτεταγμένῳ, φέρων ἑαυτὸν μετὰ γε τῆς ἴσης σιωπῆς καὶ τοῦ
 σχήματος κατακλείει· ἐνθα δὴ καὶ θουσιαστήριον ἱερὸν ἰδρυθέν,
 ἔργον εὐσεβοῦς καὶ φιλοκάλου ψυχῆς, χαρὰ κτῆρα δεσποτικὸν ἐπὶ
 τινος αὐτόθι στοᾶς ἱερῶς ἐκ θεῶν γεγραμμένον φέρει, θεῖον ἄν-
 τικρυς χρῆμα καὶ θεανδρικής μορφῆς ὅντως ἐκτύπωμα· ὑπερβαίνει 30
 μὲν γὰρ τῷ μεγέθει μικρόν τι τὸ μέσον τοσοῦτον, ὅσον μὴ τῆς
 συμμετρίας ἐχθαῖνον καὶ τοῦ κάλλους ὡς εἰκὸς ἀποπίπτειν· τοσαύ-
 ταις δὲ φαιδρότησι καὶ καλλοναῖς μᾶλλον ἢ εἴποι τις, ὅσον ἱεραῖς

τις καὶ ἀρρήτοις, ὥς μηδέποτε κόρον λαμβάνειν τὸν ἐνορῶντα, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἡδονῆς τινος ἀπορρήτου πληρούμενον πτεροῦσθαι δοκεῖν ὥσανεῖ τῷ πρὸς τὴν ὕρασιν ἔρωτι καὶ μὴδ' εὐχερῶς ἔχειν ἀφίστασθαι. Διὰ τοῦτο καὶ θαυματοῦς μεταδίδωσι τῆς
5 χάριτος ὁ δι' αὐτοῦ προσκυνούμενος θεσπότης τοῖς μετὰ πίστεως εἰλικρινοῦς προσιοῦσι, φυγὰς ὁμοῦ θεραπέων καὶ σώματα. Ἐνταῦθα τὸ σῶμα περιγράφας ὁ θεσπέσιος Σάβας ἀγροΐκος τις ἐν ἀγροΐκοις καὶ ξένος τῶντι προσκαρτερῶν ἦν ἐπὶ πλεῖστον.

52. Ἐπεὶ δὲ τῶν τῆς πόλεως τινες, καὶ μάλιστα τῶν ἱερω-
10 σύνης ἀξία καὶ κλήρω τιμηγμένων, τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην σιωπὴν καὶ τὸ τῆς ἀσκήσεως ἀγγελικὸν αἰδασθέντες πυκνῶς ἐκείνῳ προσίσαι, βρώματά τε κομίζοντες καὶ τοῖς ποσὶν εὐλαβῶς προσπίπτοντες καὶ λόγον ὠφελείας αἰτοῦντες, ἐκεῖνος τὴν ἀνθρωπίνην ἀποποιούμενος δόξαν, τὰ τῆς προτέρας ἐκείνης μωρίας προσποιού-
15 μενος ἦν ὡσαύτως· ὥς δὲ πείθειν ἐν τοῦτοις οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐντεῦθεν θαυμάζοντες ἦσαν, τὸ περιὸν ἐκείνῳ τῆς ταπεινοφροσύνης, δι' ἣν δόξου καὶ τὸν μωρὸν ὑπεκρίνετο, καταλιπὼν τὰ ἐνταῦθα, τὴν ἐκ μακροῦ ζητουμένην, τὴν τῶν πόλεων φημι βασιλεύουσαν, τὴν Κωνσταντίνου, καταλαμβάνει. Καὶ πρῶτον μὲν
20 ἔργον τῶν ἄλλων καὶ σπουδασμα τίθεται, οἷος ἐκεῖνος ἐν τοῖς τοιοῦτοις, θεῖους τε νεῶς ἱστορῆσαι καὶ ἀσκητῶν καταγωγὰς καὶ σεμνὰ φροντιστήρια, καὶ μὴδὲν ὅλως τῶν ἐν αὐτῇ θείων καταλιπεῖν ἀνεξέταστον, μὴδὲ τῆς ἐκεῖθεν αὐτὸς ἀπολειφθῆναι πνευματικῆς θυμηδίας καὶ χάριτος· οὐ δὲ καὶ κατὰ γνώμην αὐτῷ τελεσθέντος,
25 μεγάλας ὁμολογῶν ἦν τῷ Θεῷ κἀντεῦθεν τὰς χάριτας οἷς τε τὴν τῶν πόλεων βασιλεύουσαν ἐκ μακροῦ ποθουμένην ὁρᾶν ἤδη καὶ μετ' ἐλευθερίας οἰκεῖν εἶχε καὶ οἷς τῶν αὐτῆς ἱερῶν τε καὶ τῶν θαυμάτων κατὰ σκοπὸν ἀφθόνως μετεῖχε καὶ τὰ τῆς καλῆς ἐπιθυμίας διὰ πάντων ὥς εἰπεῖν δεξιὸν αὐτῷ τέλος εἶχεν. Εἴτα καὶ
30 τῷ δεδωκότι χάριτας ὥσανεῖ τῆς εὐεργεσίας ἐπιδιδούς, μᾶλλον δὲ τῶν μειζόνων ἑαυτὸν αὐτὸς ἀξίῳν καὶ τὰ φίλα δηλαδὴ ποιῶν καὶ συνήθη, φροντιστήριόν τι, τῷ τοῦ μάρτυρος Διομήδους ἐπικεκλη-

μέγον ὀνόματι, τελευταῖον καταλαμβάνει, καί τινι τῶν ἐν αὐτῷ
δοματίων περιγράφας τὸ σῶμα τῆς φίλης ἦν ἀγωγῆς αὐτόθι καί
τῆς ἡσυχίας ἐχόμενος, ἄγνωστος τὸ παράπαν καὶ ἀνομήλητος, ἥδη
δὲ καὶ τοῖς πᾶσι σχεδὸν ἀθέατος· ὀφθαλμοὺς γὰρ καὶ πρόσωπα
συγκεκαλυμμένα τῇ σεπτῇ φέρων ἀκριβῶς περικεφαλαία, εἴ που 5
καὶ συνέβη τῶν πάντων τινὶ πως ὀφθῆναι, τῷ πλείονι μέρει πάν-
τως ἀθέατος ἦν, μὴ φωνῆς ἐκεῖθεν τὸ σύνολον προαίουσης, μὴ
τῆς ὕψεως ὀρωμένης, ὕπερ εἰπὼν ἔφθην· ἔκρινε γάρ που παρ' ἑαυτῷ
σοφῶς ὁ σοφὸς ἐκεῖνος τὰ καθάπερ ἐν ἐρημίᾳ τινὶ καὶ μονώσει
διενεγκεῖν κἀνταῦθα τὸν βίον καὶ μηδὲν ἐμποδῶν αὐτῷ δήπου γε- 10
νέσθαι τὰ τῆς πόλεως πράγματα πρὸς γε τὴν ὑψηλοτάτην πολι-
τείαν ἐκείνην καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔνστασιν. Εὐλαβεῖτο δὲ καὶ τὴν
φῆμην ἄλλως, πάλαι τὰ κατ' αὐτὸν οὐκ ἐς Βυζαντίους μόνον, ὡς
ἔφην, ἀλλὰ καὶ μέχρ' Ἄθω καὶ Θεσσαλονίκης αὐτῆς μετὰ μεί-
ζονός τινος τῆς ἀξιώσεως παραπέμφασαν. Καὶ μὴν καὶ τοὺς τῆς 15
πόλεως δι' ὑποψίας οὗτι μικρὰς εἶχεν αὐτὶς τοῖς Θεσσαλονι-
κεῦσι καθ' ἑταιρίαν τε καὶ πραγμάτων κοινωνίαν συνεχῶς εἴπερ
τισὶ τῶν πάντων συνόντας, μήπου καὶ τινι γνώριμος γεγονώς λάθῃ·
οὐδὲ γὰρ τῶν ἀσήμεων ἐκ τε τοῦ γένους καὶ τῆς ἀρετῆς ἦσαν οἱ
τούτου πατέρες, καθὰ δὴ καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ὥστε 20
καὶ διαλαθεῖν ἂν τὸ κατ' αὐτοὺς δρᾶμα κἀντεῦθεν αὐτὸς ἑαυτῷ
διακόφειν τὸ εἰρηνικόν τε καὶ ἡσυχον. Διὰ τοῦτο καὶ τὰς τοῦ σώ-
ματος αἰσθησεις ἀσφαλῶς πάντοθεν ἀποκλείσας πᾶσι νεκρὸς ἦν
καὶ νεκροί, κατὰ τὸ γεγραμμένον, αὐτῷ πάντες ἦσαν ἐξ ἐφαιμί-
λου, μόνω Θεῷ δηλαδὴ σχολάζων ἀνεπιστρέφως καὶ τοῖς ἐκεῖθεν 25
ἐνδιδομένοις μυστηρίοις καὶ ταῖς ἐλλάμψεσιν.

53. Ἄλλ' οὐκ ἦν τὴν λαμπάδα τῆς τοσαύτης ἀρετῆς διαλα-
θεῖν τὸ καθάπαξ· "οὐδὲ γὰρ δύναται", φησὶν ὁ θεῖος χρησμός,
"πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ κείουσι λόχον καὶ
τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει 30
πᾶσι" φησὶ "τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ". Δῆλος τοιγαροῦν καὶ ὁ μέγας
ἐντεῦθεν γίνεται Σάβας καὶ ὁ τρόπος οἷος. Ἡ περὶ τούτου φῆμη

λαμπρῶς ἄπασαν τὴν Κωνσταντίνου περιλαβοῦσα δῆλη καὶ βασι-
 λεῖ γίνεται, καὶ πρὸ τούτου τῷ μεγάλῳ τῆς ἐκκλησίας προέδρῳ·
 οἱ καὶ μηδὲν ἕλως μελήσαντες εἰς ὅψιν ὁμοῦ καὶ ὁμιλίαν ἐλθεῖν
 ἀξιούσιν ἐκείνῳ· ὃ δὲ τὸ παράπαν ἀνένδοτος ἦν. Ἐπεὶ δὲ καὶ
 5 οἱ καὶ τρεῖς καὶ πολλαῖς τοῖς αὐτοῖς ἐγκεχειρηκότες ὡσαύτως
 ἀνηνύτοις ὥφθησαν ἐπιχειροῦντες καθάπαξ, τὴν μὲν ἔνστασιν
 ἐκείνου καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς ἀπαράμιλλον καὶ αὐτοὶ μετὰ θαύματος
 ἐπαινεῖν εἶχον· καὶ ἐκείνῳ γε μὴν δι' ὑποψίας οὔτι μικρὰς αὐτῷ
 εἶχον, μὴ οὐκ ὀρθῶς ὧν ἐκεῖνος τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν καὶ τισιν
 10 ἐν ἀπορρήτοις τῆς σφετέρως ὁμιλῶν γνώμης· ἔπειτα λάθῃ τῷ τῆς
 ἐκκλησίας εὐγενεῖ σπόρῳ τὰ νόθα τῶν δογμάτων ἐγκαταμίξας·
 τὸ γὰρ ἀξιόπιστον, αὐτῷ φασι, πάντως τὸ τῆς πολιτείας ὑψηλὸν τε
 καὶ ἡκριβωμένον παρέξει καὶ τὸ παρὰ πᾶσιν οὕτως· τὰ κατ' αὐ-
 τὸν βεβοῆσθαι. Ταῦτα πρὸς ἑαυτούς τε καὶ ἀλλήλους εἰπόντες,
 15 ἐπεὶ μὴ δι' ἑαυτῶν πεῖραν ἐκείνου τὸ παράπαν σχεῖν εἶχον (οὐδὲ
 γὰρ πείθειν οἷοί τε ἦσαν, ὡς ἔφην), εἰς ἑτέρας ὁδοῦ ἔρχονται πεῖ-
 ραν, καὶ τινὰς ἀπολεξάμενοι τῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς συγκλή-
 του, ἄνδρας σοφούς τε καὶ ἐπιστήμονας καὶ δεινούς μὲν ἦθος
 ἄνδρὸς καταμαθεῖν καὶ τῶν ἀφάνων ἀπὸ τοῦ φαινομένου κατα-
 20 στοχάσασθαι, κρῖναι δὲ ἀρετὴν καὶ τοῦ δοκίμου διακρίναι τὸ κί-
 βδηλον ἀξιολογωτάτους ἀτεχνῶς καὶ δοκίμους, λίθον ἂν τις εἶπεν
 εὐστόχως αὐτούς τὴν Λυδίαν, στέλλουσι πρὸς τὸν μέγαν παντὶ
 τρόπῳ τὰ κατ' αὐτὸν ἐπισκῆψαντας ἐξετάσαι καὶ τῇ τέχνῃ νῦν
 εἴπερ ποτὲ χρῆσασθαι. Οἱ καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐλθόντες, αὐτίκα
 25 πρῶτα μὲν τὴν πρὸς αὐτούς ὁμιλίαν αὐτὸν ἀπαιτοῦσιν, ἔχειν γάρ
 τι καινολογήσασθαι τῶν σφόδρα κατεπειρόντων, πρὸς αὐτοῦ τοῦ
 βασιλέως τε καὶ τοῦ πατριάρχου σταλέντες ἐπ' αὐτῷ ταύτῳ· ἐπεὶ
 δ' ἐν τούτῳ καίτοι γε πολλαῖς εἰπόντες πείθειν οὐκ εἶχον, "Ἄλλ'
 ἀμήχανόν" φασιν "ἡμᾶς ἔχει εἰδέναι, πότερον ἡμέτερος, ἢ καὶ
 30 τῶν ὑπεναντίων αὐτὸς ὧν τυγχάνεις, εἰ γε μὴ τῇ γλώττῃ σαυτὸν
 τε καὶ τὰ κατὰ σὲ ὁῦλα θείης, καὶ ὅσον οἷόν τε· τὸ μὲν γὰρ
 ἡκριβωμένον τῆς σῆς ἀκρίβειός τε καὶ πολιτείας, σχῆμά τε καὶ

ἦθος καὶ τὸ φαινόμενον ἅπαν οὐκ ἔστιν ὅς οὐ θαυμάζει· δεῖ δέ, μᾶλλον δὲ καὶ πᾶσαν εἶναί· φαμεν ἀνάγκην καὶ τὴν περὶ Θεοῦ δόξαν, ὅποιαν τινα κατὰ ψυχὴν ἔχεις, δῆλην τέως ἡμῖν θέσθαι, ὡς ἂν, εἴ γε καὶ κατὰ τοῦτο συνάδων ὑφ' αὐτῆς, καὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ νόμῳ, λέγω δὴ τὴν ἐκκλησίαν, εὐφράνης καὶ τὸν ἄριστον 5 σὺν αὐτῇ βασιλέα, ἀντεῦθεν πατέρα σε πάντες καὶ προστάτην πρὸς τὸν κοινὸν προβαλούμεθα δῆπου δεσπότην καὶ φύλακα ψυχῶν ὁμοῦ καὶ σωμάτων· εἰ δ' οὖν ἀλλὰ τῆς κατεχούσης τέως ἀμφιβολίας πάντας ἡμᾶς ἀπαλλάξεις, ὅπως ἂν ἔχοι πείσας ἐφ' ἐνὸς τούτων τῶν λογισμῶν, ὡς ἐπὶ τινος ἀσφαλοῦς ἐρεῖσαι καὶ 10 μὴ ταλαντεύεσθαι τῇ καὶ τῇ, καθάπερ ἐν τινι τριζυμῇ καὶ σάλῳ.

§4. Ταῦτα καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα τῶν σοφῶν ἐκείνων ἀνδρῶν εἰρηκώτων, ὅρα μοι τὴν θαυμασίαν καὶ τωόντι φιλόσοφον ψυχὴν, ὅπως ἐπιστημονικῶς καὶ ὄντως ἀξίως ἑαυτοῦ τὸ πρᾶγμα μεταχειρίζεται· δόξαν καὶ γὰρ αὐτῷ μήτε τοὺς σοφοὺς ἐκείνους, 15 μήτε μὴν σὺν αὐτοῖς τοὺς αὐτοὺς ἀπελσταλκώτας λυπῆσαι καὶ προσέτι τὴν αὐτὴν αὐτοῦ πολιτείαν καὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἔνστασιν ἀπαράτρωτον πάντῃ τηρῆσαι, τῆς καθέδρας εὐθύς, ὡς εἶχεν, ἐξαναστὰς, πρῶτα μὲν ὅλην ψυχῇ τοὺς ἐκείνων ἐπ' ἐδάφους πεσὼν κατεφίλει πόδας· εἰτ' ἐκεῖθεν ἐξαναστὰς καὶ χεῖρας καὶ ὀφθαλμοὺς 20 καὶ πρόσωπα περιπλακεῖς ὁμοίως ἐφίλει· καὶ τῇ σφετέρᾳ κεφαλῇ τὰς ἐκείνων ἐπιτιθεῖς χεῖρας σφραγίζειν ἱερῶς ἐκείνους ἰεῖου, τό τε περὶ αὐτοὺς φίλτρον καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς δόξης καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν εὐλόγειαν ἅμα διὰ τῶν εἰρημένων δεικνύων. Εἶτα καὶ χάρτην κατὰ γνώμην ἐκείνων αἰτήσας, γραφίδι καὶ χε- 25 ροῖν ἑαυτοῦ τό τε σεπτὸν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως σύμβολον καὶ τὴν λοιπὴν τῆς ὁρθῆς δόξης ὁμολογίαν ἀσφαλῶς ἐπισημαίνεται πᾶσαν, προσθεῖς ἐπὶ πᾶσιν, ἢ μὴν καὶ τῷ πατριάρχῃ προσέχειν καὶ τὸ προσῆκον ἐκ ψυχῆς ἀπονέμειν σέβας, ὅσα δὴ καὶ ἀρχιερεῖ τοῦ Θεοῦ γνησίῳ, καὶ προσέτι τῷ θείῳ βασιλεῖ τὴν ὑφ' αὐτοῦ ἐκτελούμενην 30 προσκύνησιν καὶ τιμὴν, ὡς παρὰ τοῦ πάντων δευτέρου βασιλέως καὶ χρισθέντι καὶ τὴν ἐκείνου φέρειν ἐπὶ γῆς εἰκόνα πεπιστευμένῳ.

22 ἱερῶς ἐκείνους M, μετ' εὐχῶν ὡς ἔθος B.

Τούτοις ἐκεῖνοι καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ νοῦν ἐπιστατικῶς ἐμβαλόντες,
 ὥσπερ ἔνεοί τινες πρὸς ἀλλήλους ἐώρων· ἐξίστη καὶ γὰρ αὐτοὺς
 οὐ τὸ τῶν δογμάτων ὑγιές τε καὶ ἄπταιστον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ
 κάλλος αὐτὸ καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ διὰ πάντων ἐπιστήμη τῶν γε-
 5 γραμμένων. Ὅθεν καὶ πεσόντες ἄνθρωποι πάντες εἰς γῆν προσεκύ-
 νουν, χεῖρας ἐκείνας τὰς ὑπουργοὺς τῶν τοιούτων καταφιλοῦντες,
 καὶ προσέτι στόμα καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ πᾶν ὡς εἰπεῖν μέλος· εἶτα
 καὶ ἱερὰν εὐχὴν μετὰ πλείστης ὁσης τῆς ἰκετείας παρὰ τῆς θε-
 σπεσίας ἐκείνης ψυχῆς ἤτουν. Καὶ ὅς, τὸ κοινωνικὸν τε καὶ γνή-
 10 σιον ἐνδεικνύμενος ὁμοίως καὶ τούτῳ, τὰς χεῖρας εὐθὺς εἰς οὐρα-
 νὸν ἄρας, θερμῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἐδεῖτο τοῦ θεοῦ. Ἀλλὰ προσέχειν
 ἀναγκαῖον ἐνταῦθα τῷ λόγῳ, καὶ τι τῶν ὑψηλοτέρων καὶ ἀφανῶν
 ἔχοντι ὥς γὰρ ὁ μέγας ὑπὲρ αὐτῶν χεῖράς τε καὶ νοῦν εἰς οὐρανὸν
 θεόμενος ἦρε, Θεὸς ἄνωθεν ἐπισημαίνει καὶ ἐκείνοις τὴν περὶ τὸν εαυ-
 15 τοῦ θεράποντα χάριν· δύναμις γὰρ ἐκεῖθεν ἀοράτως ἐπιφοιτήσασα
 θεία καταφωτίζει τὸ ἡγεμονικὸν αὐτοῖς παραδόξως, ὥστ' ἂν ἐναρ-
 γῶς τῆς τοῦ ἀνδρός ἀρετῆς αἰσθῆσθαι, παθόντας καλῶς μᾶλλον
 ἢ ταῖς ἔξωθεν σκιαῖς καὶ τοῖς συμβόλοις στοχασαμένους τὴν περὶ
 τούτου γινῶσιν· ὅθεν καὶ τὸ δάκρυον ἀστακτὶ τῶν ὀφθαλμῶν
 20 ἐκείνοις αἰφνης ἀπέρρει· πᾶσιν, ἀρρήτως αὐτίκα τὰς καρδίας ὁμοῦ
 τῷ περὶ ἐκείνων φίλτρῳ τρωθεῖσι καὶ οὐδὲ κατέχειν εαυτοὺς ὅλως
 ὕφ' ἡδονῆς καὶ θαύματος δυναμένοις· ὅθεν καὶ Θεῷ μεγάλας
 ἐπὶ τούτοις τὰς χάριτας ἀνομολογοῦντες ἔκπληκτοί τινες ἐκεῖθεν
 ἐτήρουν καὶ ἡλλοιωμένοι, προσκυνοῦντες μεθ' ὅσης τῆς αἰδοῦς καὶ
 25 τῆς εὐλαβείας καὶ ἁγγελον ἐπὶ γῆς καὶ θεοφόρον ἀληθῶς ἀπο-
 καλοῦντες τὸν ἄνδρα· "Καὶ μάρτυρες ἡμεῖς αὐτοὶ τοῦ πράγματος",
 ἔλεγον, "ἀπαράγραπτοι, τὰς καρδίας οὕτω καταγλυκανθέντες καὶ
 οἶοναί μεταπλασθέντες πρὸς πᾶν ἀγαθὸν ὑπὸ γε τῆς περὶ αὐτὸν
 τοῦ πνεύματος χάριτος τε καὶ δόξης".
 30 55. Ταῦτα καὶ βασιλεῖ ὁτῆλα γεγονότα, καὶ δὴ καὶ τῷ μεγάλῳ
 τῆς ἐκκλησίας προστάτῃ, τὴν μεγάλην ἐκείνην ὡς ἐν βραχεῖ
 πᾶσαι ἐπλήρου πόλιν, καὶ πάντες σχεδὸν τοῦ κατ' αὐτὸν ἦσαν
 καὶ λόγου καὶ θαύματος, ἢ λέγοντες ἐκασταχοῦ τὰ περὶ αὐτοῦ, ἢ

καὶ ἀκούοντες ἕκαστος ἐξ ὧν τί γίνεται; τὸ καὶ πρότερον ἤδη
 τῷ ἀγίῳ καλῶς ὑποπευθέν, μᾶλλον δὲ καὶ προγνωσθέν ἀκριβῶς
 διορατικῶ τῆς ψυχῆς ὄμματι, τέλος ἐναργές εἶχε, πᾶσιν ἐναργῶς
 καθορώμενον· τῆς γὰρ περὶ αὐτοῦ φήμης ἐπὶ πλεῖστον οὕτως αἰρο-
 μένης καὶ βασιλικῶ, καθά φασι, πῆχει καθ' ἑκάστην ἐπιδιδούσης, 5
 ἐπεὶ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς πατρίδος καὶ ἄλλως ἐκ τε τῆς ἄνωθεν
 εταιρίας καὶ συγγενείας ἐκεῖνω προσηκόντων οὐκ ὀλίγοι κἀνταῦθα
 παρῆσαν (ὅ δὴ καὶ φιλάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν), οὗτοι τοιγαροῦν
 τὰ παρ' ἑκάστου περιλαλούμενα καθ' ἑκάστον ἀνιχνεύοντες καὶ
 ρινηλατοῦντες, οἷα δὴ καὶ θηρατικοὶ κύνες, ἐπεὶ καὶ εἶδος ἐκεῖνου 10
 καὶ σχῆμα, θέσιν τε μελῶν καὶ κρᾶσιν στοιχείων ἀκριβῶς τῶν
 ταῦτ' εἰδόντων ἐπύθοντο, οὐκ ἐνδοιάσιμοι τὸ παράπαν ἦσαν, οὐδὲ
 σιγᾶν ἔτι τὰ κατ' ἐκεῖνον ἠνείχοντο· "ἀλλ' αὐτὸς ἐστὶν οὗτος,
 αὐτὸς ὁ θαυμαστὸς δηλαδὴ Σάβας καὶ οὐκ ἄλλος", μεθ' ὅσης τῆς
 ἡδονῆς καὶ τοῦ θαύματος ἔλεγον, "ἡ κοινὴ τῆς πατρίδος ἡδονή, 15
 τὸ τοῦ γένους κλέος, ἡ μεγάλη τῶν πατέρων ὁδὸν τε καὶ κα-
 τήφεια, περὶ οὗ μεγάλα μὲν εἶχον ἀκούειν, ἀγῶς δὲ πως καὶ
 πρὸς αὐτὸ τὸ ζῆν εἶχον, ἐπειδὴ μὴ καὶ προσορᾶν τὸν φίλτατον
 εἶχον· περὶ οὗ καὶ ἡμῖν, ὥς ἴστε, μεγάλα τινὰ καὶ ὑπὲρ ἀνθρω-
 πον ἤδη πρότερον ἤκουσται, ὥς ἄσκησίν τε καὶ πολιτείαν καινὴν 20
 τινα καὶ ὑπὲρ λόγον ἀκριβῶς μετελθὼν εἶη, ὥς κατὰ τὴν τῶν
 Κυπρίων νῆσον πολλοὺς τοὺς διὰ Χριστὸν πειρασμοὺς ὑπενέγκαι,
 εἶτα καὶ μεγάλων ἐπὶ τούτοις χαρισμάτων ἀξιοθίεις πρὸς Θεοῦ καὶ
 πνεύματος ἁγίου χρηματίσας κατοικητήριον ὅλος πολλῶν τινων
 καὶ μεγίστων θαυμάτων αὐτουργὸς γένοιτο· οὐ μόνον γὰρ ἀσθε- 25
 νοῦσιν αὐτὸς ἐκεῖνος ἰατρὸς ἀνεφάνη ταχύτατος καὶ τοῖς τὰ σώ-
 ματά πως πεπηρωμένοις ῥῶσις ἀσφαλῆς καὶ ἀνόρθωσις, ἀλλὰ καὶ
 νεκροὺς—ὦ τοῦ θαύματος!—ἀφ᾽ ἡ μόνῃ χειρὸς ἐξανάστησεν· ὅθεν
 καὶ περιβόητος οὐκ ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Παλαιστίνῃ μόνῃ, ἀλλὰ
 καὶ αὐτῇ φημι τῇ τῶν Σύρων γῇ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ὥς οὐδεὶς 30
 οὐδαμοῦ τῶν πάντων ὁ θαυμάσιος κεχηρημάτιζε". Τούτων παρ'
 ἐκεῖνων οὕτως ἐλεγόμενων καὶ τῆς περὶ αὐτοῦ δόξης τὰς ἀπάντων

κατεχούσης ἤδη ψυχᾶς τε καὶ γλώσσας καὶ μεῖζον ἢ κατ' ἄνθρω-
πον ὡς εἰκὸς τῷ μεῖζον ἢ κατ' ἄνθρωπον ἀληθῶς πολιτευσάμενῳ
προσέχειν ἀναπειθούσης, κἀντεῦθεν ἴσα καὶ πταμοῖς ὁσημέραι
παντὸς γένους καὶ σχήματος καὶ ἀξίας πρὸς αὐτὸν συρρεόντων,
5 ἐκεῖνος οὐκ ἀνεκτῶς ἔχων πρὸς ταῦτα, τὸ ταπεινὸν μὲν οὖν καὶ
ἀνακεχωρητὸς καὶ οἷον ἀνώνυμον πανταχοῦ περὶ πλείστου τιθέ-
μενος, ὥσανεῖ τις ὑπόπτερος ὀξύτατα τούτων ἀποδράς πάντων καὶ
μηδὲ τῆς ἀναχωρήσεως δεδωκὼς ὅπως οὖν αἰσθησιν, τὸν φίλτατον
αὐτῆς Ἄθω καταλαμβάνει καὶ τῇ πνευματικῶς καὶ γεννησάσῃ
10 καὶ θρεψαμένῃ καλῶς φέρων ἑαυτὸν δίδωσι. Ποιῶ μὲν οὖν ἐν-
ταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος ἐφ' ἱκανὸν ἐνδιατρίψαι τῷ διηγήματι
καὶ τὰ τῆς πρὸς τὸν μέγαν οἰκειώσεως ἡμῖν καὶ συμπνοίας τὴν
αρχήν, ὅπως εἶχε, τίνα τε τῆς ἐκείνου θαυμαστῆς οὐκίας καὶ
συμβιώσεως ἀπονάμειθα διελθεῖν καὶ τῆς ἐκφανείσης ἐν ἐκείνῳ
15 καὶ αὐτῆς κατατροφῆσαι χάριτος, ἡθῶν τε καὶ λόγων κατὰ δύνα-
μιν τῶν ἐκείνου μνησθῆναι, ἐπειδὴ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἐμοὶ
τούτων προσήκεν, ὅσω καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων αὐτόπτης τουτωνι
καὶ αὐτήκοος γέγονα· ἀντιλεγει δέ με τὸ τοῦ λόγου μῆκος ἐκεῖθεν,
ἅμα μὲν τὴν ἀμετρίαν ἐκκλίνον, ἅμα δὲ καὶ τῷ καιρῷ καὶ ταῖς
20 ἐπιχειμέναις ἡμῖν ἀσχολίαις περικυπτόμενον, ὅθεν καὶ μέσθην
ἀνάγκη βαδίζειν, τὴν ἐφ' ἑκάτερα καθόσον οἷόν τε παρατροπήν
ἀποκλίναντα· εἰ δέ που καὶ βιαζοίμεθα τῷ πόθῳ συναλυνόμενοι,
συγγνώμη τῷ πάθει φασί, πάντων ὄντι δικαιοτάτῳ καὶ ὁ πάσχειν
ἀνάγκη τοῖς νοῦν ἔχουσιν.

25 Ὡς μὲν οὖν ἀπολαβὼν φίλος Ἄθως τὸν ἐκ πολλοῦ
φιλούμενον θαυμαστὸν Σάβαν, ἄριστα καὶ μετὰ παντὸς τοῦ βελτί-
στου διηγουχότα τὴν καλὴν ἐμπορείαν καὶ σὺν μεγίστῳ τῆς ἀρετῆς
πλούτῳ καὶ τοῖς ἀγωγίμοις τῶν τοῦ πνεύματος χαρισμάτων καλῶς
ὑποστρέψαντα, καὶ χαίροντες ἐπ' ἀλλήλοις μάλα λαμπρῶς ἦσαν καὶ
30 περιφανῆ τινα καὶ θεσπεσίαν τὴν ἐορτὴν ἄγοντες, ὃ μὲν ὅτι τὴν
ποθυμένην ὁμήγουριν τῶν πατέρων ἀθρόαν ὄραν κατ' εὐχὴν εἶχεν,
οἱ δ' ὅτι τὸν φίλτατον αὐτῆς ἀπολαβόντες εἶχον πολλαπλασίονα

τινα τοῦ προτέρου καὶ μέγιστον ὄντως, οὐδ' ἐπ' ὀλίγον τῶν ἐλπί-
 ὦν ψευθεύοντες, οὐδ' ὑπὸ τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης ἀπατηθέντες,
 καίτοι γε ψευδομένης ὡς τὰ πολλά, σύμφωνα μὲν οὖν τοῖς ἀκου-
 σθεῖσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος εὐρηκότες τὰ πράγματα· ὅθεν
 καὶ χάριτας ἐπὶ τούτοις ὁμολογοῦντες ἦσαν τῷ εὐεργέτῃ καὶ δι' 5
 ἀμφοτέρων περιφανῶς ὁ Θεὸς ἐδόξάζετο. Σάβας μὲν οὖν ὁ μέγας,
 ἔτι τὴν φιλίην ἀσκήν σιωπῇν, ἐπεὶ τὸ ἱερὸν ὅρος διέλθουσι, κατὰ
 θέαν τε καὶ προσκύνησιν δηλαδὴ τῶν ἐν αὐτοῖς ἱερῶν, τῇ θαυ-
 μαστῇ τοῦ Βατοπεδίου λαύρα φέρων ἑαυτὸν ὥσανεῖ τι χρέος
 ἐσχατον ἀποδίδωσιν, ἐπεὶ καὶ ταύτῃ σὺν γε τῷ καθηγῆτῃ καὶ 10
 πρότερον αὐτοὺς ὑποκειῖσθαι φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν. Ἄλλ' ὁ
 μὲν τῆς φυγῆς ὑποστρέψας ἐκείνης μακαρίως αὐτόθι καταλύει τὸν
 βίον, ἐν βαθεῖ γήρα τὴν σύζυγον ἀρετὴν ἔχων μέχρι τέλους ἀκ-
 μάζουσαν· ὁ δὲ μαθητὴς ἐκείνου καὶ πατήρ τῷ περιόντι τῆς ἀρε-
 τῆς ὕστερον, ὁ μέγας ἐν πατράσι Σάβας φημί, καίτοι γε τοιοῦτος 15
 ὢν, ὑπερβολῇ μετριοφροσύνης τὴν ὑποταγὴν αἰρεῖται κἀνταῦθα καὶ
 πολὺς ἦν τῶν ἐν αὐτῇ πατέρων σχήματί τε καὶ νεύματι καὶ παντί·
 τῷ τῆς ψυχῆς αἰρουμένῳ θεόμενῳ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ δεχθῆναι.
 Καὶ τοῦ πῦθουμένου τυχόν, τηνικαῦτα καὶ τὴν γλῶτταν τῶν χρο-
 νίων ἐκείνων δεσμῶν λύει, καὶ λόγον ἀγαθὸν εὐκαίρως ἐρεύγεται, 20
 καὶ πλατύνει τὸ στόμα καὶ πληροῖ τοῦτο πάσης ἐπιστήμης τε
 καὶ σοφίας ὁ θαυσιλῶς ἐναποκειμένος τῇ τούτου καρδίᾳ τοῦ πνεύ-
 ματος θησαυρός, θησαυρός ἔμψυχος "ὅπερ χρυσίον καὶ λίθον τί-
 μιον" πολὺ, κατὰ τὸν σοφὸν εἰπεῖν Σολομῶντα, κήπος κεκλεισμένος,
 πηγὴ ἐσφραγισμένη, κατὰ καιρὸν εἰς μετάληψιν ἀνοιχθέντα καὶ 25
 λιμὴν ἀναψύσεώς τε καὶ σωτηρίας παντοδαπῆς, κατὰ τὸν αὐτὸν
 αὐθις εἰπεῖν, τοῖς μετασχοῦσι γενόμενα. Ἄλλὰ μήπω τοῦτο, ἀλλ'
 ὅτι τοῖς αὐτόθι πατράσιν ἐναρίθμους, ὅπερ εἶπον, γενόμενος, τοῖς
 τῆς ἐκκλησίας ἐγκαταλέγεται τέως καὶ τοῦ χοροῦ τῶν ἱερῶς τὰ
 θεῖα συναδόντων εἰς γίνεται. Ἄλλὰ τίς ἂν ἀξίως τὴν αὐτόθι συν- 30
 διαγωγὴν καὶ τὴν πολιτείαν τοῦ ἀνδρὸς διηγῆσαιτο, τύπον ἀντι-
 κρυσ οὔσαν καὶ κανόνα μοναδικῷ βίου τὸν ὄντως εὐδύτατον;

- πρῶτα μὲν γὰρ ἐκ βαλβίδος ἑαυτόν, ὃ φασι, συναγαγὼν καὶ συ-
στείλας πάντοθεν, τῷ φροντιστηρίῳ περιγράφει καθάπαξ, μὴδ'
αὐτῆς γοῦν τῆς κοινῆς πύλης προσελθὼν τὸ παράπαν, εἰ μὴ που
κατ' ἐπιταγὴν τοῦ προεστῶτος καὶ κοινῇ τῶν ἀδελφῶν πρόοδον,
5 ἦν παρ' ἐκείνοις κατὰ καιρὸν ἐκτελεῖν ἔθος, ἣ κοινοῖς ὕμνοις τε
καὶ δεήσεσιν εὐμενιζομένοις τὸ θεῖον, ἣ καὶ τὰ τῆς γῆς ὠραία
τῶν κύκλωθεν ἐκκαρπουμένοις ἀγρῶν εἰς τὴν δι' ἔτους ἀπαραίτη-
τον χρεῖαν τοῦ σώματος. Ἐπειτα τοῖς τρισὶ τούτοις τὴν αὐτόθι
καταμερίζει διατριβὴν ὁ σοφὸς σοφώτατα τῶντι καὶ κάλλιστα,
10 τῇ τοῦ ναοῦ φημι θαυμαστῇ προσεδρεία, τῇ κοινῇ τῶν ἀδελφῶν
τραπέζῃ τε καὶ διαίτῃ καὶ τῇ τῶν ἀσθενούντων ἐπισκέψει τε
καὶ νοσοκομίᾳ· καὶ τούτοις προσεῖχεν οὐχ ὥς ἂν τις τῶν ἄλλων
ποτὲ μὲν σπουδάζων, ποτὲ δ' αὖθις τῆς ὁρμῆς ὕφεις τι καὶ
πρὸς ὀλίγον, ἀλλ' οὕτω ταῦθ' ὁμοῦ πάντα διήγει νηφόντως καὶ
15 μετὰ τῆς ἴσης σπουδῆς ἕκαστον, ὥς οὐδεὶς ποτε τούτων ἐν οὐδ'
ἐγγύς, ἀλλὰ τοῖς πᾶσι τύπος ἦν ἐν ἅπασι τούτοις καὶ ὑπόδειγμα
κάλλιστον, μάλιστα μὲν τοῖς αὐτόθι σπουδαίοις θαυμάζόμενόν τε καὶ
ζητούμενον, ἥκιστα δὲ γε τῶν πάντων ἐνὶ πρὸς ἀκρίβειαν κατορ-
θούμενον· τῷ γὰρ τῆς ἱερᾶς κώδωνος ἡχῷ τὸν νεῶν εἰσιὼν ἐκείνος
20 πρὸ γε πάντων τῶν ἄλλων ἔσχατος ἐκείθιν αὖθις ἐστήκει μετὰ
τοσαύτης γε μὴν τῆς σπουδῆς καὶ τῆς νήψεως παρειστήκει, ὥς
Ἀγγέλοις δηλονότι συνὼν καὶ καθαρῶς αὐτῷ φημι· τῷ Θεῷ πα-
ριστάμενος· οὐχ ὁμιλήσαντά τις αὐτὸν τὸ σύνολον εἶδε, τῶν ἱερῶν
ἀδομένων ὕμνων, οὐκ ὁκλάσαντα πρὸς τὴν πάννουχον στάσιν, οὐχ
25 ὕπνω κατενεχθέντα ποτέ, οὐκ ὁκνηρίᾳ τινι τῆς εὐχῆς καὶ τῶν ὕμνων
παυσάμενον· ποῦ γὰρ ἐν ἐκείνῳ χώρᾳ τῶν τοιούτων ἀνθρωπίνων
ὀλισθημάτων, ὑπὲρ ἄνθρωπον πάλα· γεγνότι καὶ αὐτῶν τῶν φυ-
σικῶν ἀναγκῶν ἰσχυρῶς ἐκ περισυσίας κεκρατηχότι; οὐδὲ γὰρ
ἐξελθὼν ὠφθη ποτέ, φυσικῇ τινι τέως ὥς ἄνθρωπος ἀνάγκη συ-
30 νελαθεῖς, οὐδὲ κατὰ τὰς χειμερίους φημι· νύκτας, μεγίστας τοῦ
παντὸς πεφυκυίας, ὥς ἴσμεν, ἐνιαυτοῦ, πρὶν ἢ τὰ τῆς σεπτῆς
ὕμνωδίας πέρας τὸ σύνηδες λάβῃ· ἀλλ' ἴστατο καθάπερ τις ἀνά-

μας καὶ ἀπαθέστατος, συναφθαρτισθέντος οἷον αὐτῷ καὶ τοῦ σώματος ἥδη, κατὰ γε τοὺς φιλοσοφήσαντας ταῦτα θεοφόρους εἰπεῖν, τῇ θαυμασίᾳ ψυχῇ. Τοῦ δὲ μεῖζον ἐκείνου τε καὶ θαυμασιώτατον, ὅτι τοσοῦτον ἠκριβωμένος ἐν ἅπασιν ἦν, μέχρι δηλαδὴ καὶ τῶν λεπτοτάτων μετὰ πολλῆς τιнос τῆς ραστώνης ταῦτα μετῆει, 5 ὥς μηδὲ σπουδάζειν δοκεῖν πως τισιν, ἀλλ' ὥσανεῖ φυσικοῖς μᾶλλον κατὰ πᾶσαν ἐξουσίαν κεχρησθαι τουτοις τοῖς πλεονεκτήμασιν, ἐπεὶ καὶ μικρὰ πρὸς ἐκεῖνον τά γε τοιαῦτ' ἀληθῶς ἦν, πάλαι τὴν ψυχὴν τέμενος εἰργασμένον Θεοῦ καὶ κρείττονως ἢ κατ' ἀνθρώπον αἰεὶ ταῖς ἐκείνου θεωρίαις συνόντα καὶ ταῖς ἐλλάμψεσιν. 10 Ὅθεν, εἴ ποῦ τι τῶν τοιούτων παρ' οὐτινοσοῦν ὅλως θαυμαζόμενον, πρῶτα μὲν τῇ τοῦ σώματος ἐκείνῃ ῥώμῃ καὶ τῷ χρόνῳ εἶδει ἔσπευδεν ἐπιγράφειν, τῷ τε μὴ προσασχολεῖσθαι τισιν ἐτέροις, ὥσπερ δὴ καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ἀδελφῶν, κάντεῦθεν ὡς εἰκὸς πᾶσαν ἔχειν ἀνάγκην ὑπὲρ τοὺς λοιποὺς ἐν τούτοις ἑαυτὸν 15 αὐτὸς καὶ βιάζεσθαι. Ἢτα καὶ τι τῶν συνήθων τοῖς ἄλλοις, ὡς καὶ αὐτὸς ταῖς αὐταῖς δῆθεν ὑποκείμενος ἀνάγκαις τῇ πολιτείᾳ παρέμισγεν, ἐκὼν ἐνδιδοὺς τι τῆς ἀκριβείας, ὡς ἂν, τὴν τῶν πολλῶν αἴσθησιν κλέπτων, μὴ περιβλεπὺς τις ἐντεῦθεν, μηδ' ὑπὲρ τοὺς ἄλλους νομίζοιτο. Καὶ συνέβαινε μὲν ἔστιν οὗ κατὰ τὸν 20 ἐκείνου σκοπόν, τοὺς πολλοὺς τῆς οἰκονομίας λανθανούσης τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τοῖς γε σπουδασταῖς ἐκείνου καὶ νήφουσι κάντεῦθεν ἐθαυμάζετο μάλιστα καὶ τῆς αὐτοῦ ψυχῆς τε καὶ ὁμιλίας ἐξηρητημένους εἶχε καὶ μονονοῦ τοῦτον πνέοντας.

ὁ 7. Ἐνταῦθα καὶ ἡμεῖς ἄρτι τῶν κοσμικῶν ἀπαλλαγέντες θορόβων καὶ τῆς ἐκεῖ τῶν συνήθων ὁμιλίας τε καὶ περιφορᾶς, ἐπεὶ τὸν περιώνυμον Ἀθῶνα καταλαβόντες τὴν τὸν θαυμαστὸν τοῦτον ἐν ἑαυτῇ κρόπτουσαν οὐκ ἀθεεὶ πάντως εἰς κατοικίαν εἰλόμεθα λαύραν, τῷ μεγάλῳ παρὰ πᾶσαν δηλαδὴ προσδοκίαν περιτυγχάνομεν 30 ἡσασαυρῷ, μᾶλλον δ' ἐκείνῳ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, καθάπερ ἰατρῷ τινι καὶ παιδαγωγῷ σοφωτάτῳ, φιλανθρώπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἐγχειρίζει, ὁ τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας ὑπὲρ ἡμᾶς αὐτοὺς πολλῶν τινι τῷ μέσῳ καθ' ὑπερβολὴν ἐφιέμενος· ὃς ἐκ πρώτης ἰδὼν

ἡμᾶς οὐχ ἀπλῶς εἶδεν, ἀλλ' οἶονεῖ τις φιλόστοργος πατήρ ὅλας
τῆς ἀγάπης ἡμῖν τὰς ἀγκάλας εὐθέως ἀνοίγει, κἀντεῦθεν ἡμεῖν
ἀλλήλοις ὁμόφυχοί τε καὶ συμφυεῖς, εἰ μὴ μέγα ἔμοι τοῦτο λέ-
γειν· ἦν μὲν γὰρ καὶ πᾶσιν ἀπλῶς κοινὴ τις τὰ κατὰ τὸν μέγαν τοῦ-
5 τὸν παιδαγωγία πρὸς ἀρετὴν καὶ λιμὴν οἷον παντοδαπῆς ἀναψύξεως
καὶ φθεγγομένη καὶ σιωπῶσα παραίνεσις, ὃ δέ γε περὶ αὐτὸν φίλος
χορός, οἱ καὶ τῆς ἐκείνου θαψιλῶς ὕσαι ὥραι μετέχοντες γλώτ-
της καὶ τῶν τοῖς ἄλλοις ἀπορρήτων αὐτῷ κοινωνοῦντες, ἢ καθ'
ἡμᾶς ἦν εταιρία δῆπου τοῖς ἐγγύς τε καὶ τοῖς μακρὰν συν μεγίστω
10 τινὶ τῷ μακαρισμῷ περικαλουμένῃ· ἤς ἔγωγε τηνικαῦτα παρ'
ἐκείνῳ τὰ πρῶτα φέρων, ὅσον εἰς ἀγάπης τε καὶ τιμῆς φέρει
λόγον, ὥς καὶ τοὺς ἄλλους χορευτὰς σχεδὸν ὑπ' ἐμοῦ πάντα
αὐτῷ συστῆναι, τῶν ὄντως πρωτείων (οὐκ ἔχω λέγειν πότερον
ἐκὼν εἴτε καὶ ἄκων) ἐτέροις ἐξέστην — φεῦ τῆς ζήμιας —, καὶ
15 γεγόναμεν ἔν γε τῷ τοῦ καιροῦ παραστάντι, κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν
οἶμαι λόγον, "οἱ πρῶτοι ἔσχατοι καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι"· ὃ δὴ μοι
καὶ τὸν λογισμὸν οὐ μικρῶς ὑποθράττει, μὴ καὶ τῶν μελλόντων
εἴη προοίμια ταῦτα καὶ τῶν πολλῶν τε καὶ κλητῶν ἐκλεκτῶν
ἐπ' ἐσχάτων ὀφθείην· ὅθεν καὶ κατηγορῶ μὲν ἑμαυτοῦ, πάσχω
20 δέ τι καὶ πρὸς τὴν θεσπεσίαν ἐκείνην καὶ ἄληπτον ὄντως ψυχὴν,
ἵνα τὸ πάθος τέως ἐξαγορεύσω, εἰ καὶ τολμηρὸς πως ὁ λόγος.
"Οτου χάριν, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ψυχὴν οὕτω μικράν τε καὶ
ἀσθενῆ καὶ ῥάβδον μᾶλλον αὐτὴν τοῦ στηρίζοντος φημι δεομένην
λόγου, ἀλλ' οὐχ ὅπλα φέρειν καὶ προπολεμεῖν ἐτέρων εἰδυῖαν,
25 πρὸς τὴν ποικίλην ταυτηνὶ τοῦ πολέμου δυναστείαν ἐξαγαγεῖν
ἡβουλήθης, εἴπερ ποτὲ νῦν αὐξηθεῖσαν, ὥς καὶ τοὺς ἀνδρειοτά-
τους αὐτοὺς καὶ γενναϊότα· ψυχῆς ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος ἰσχύον-
τας ταυτηνὶ διαφέρειν τὴν μάχην καθάπαξ ἀπαγορεύεις; Ἀλλὰ
τοῦτο μὲν αὐτὸς ἂν εἰδείης· οὐ γὰρ ἔγωγέ τι περὶ τούτων ἀσφα-
30 λῶς ἔχω λέγειν ἐκείνῳ γε μὴν ἀσφαλῶς ἔχω λέγειν, ὥς οὐ παν-
τάπασιν ἡμᾶς περιόψῃ, ἀλλὰ καὶ τὴν σὴν ἐπικουρίαν καὶ τὴν
λόβειν ὅτι τάχος αὐθις παρέξεις. Τοῦτο με καὶ λογιζέσθαι πείθει·

καὶ λέγειν, ἢ τε πρὸς Θεὸν ἐκ περιουσίας σὴ παρρησία καὶ τὸ
περὶ ἡμᾶς ἀπὸ ψυχῆς διακείμενον, ὃ καὶ μᾶλλον αὖτε εἰκός, αὐ-
τόθι σοι γενομένῳ, καθάπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διὰ τινων
ἤδη συμβόλων ὥσπερ ἐπαγγειλάμενος ἔχεις. Ἀλλὰ τὸ μὲν καθ'
ἡμᾶς, ὅσοι τῷ Θεῷ φίλον, ἀγέσθω ταῖς ἐκείνου πρεσβείαις, τῶν 5
δὲ προκείμενων τέως ὁ λόγος αὐτῷ ἐχέσθω

58. Οὕτω, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, τοῖς ἀδουσι τὰ θεῖα συ-
νεστώς τε καὶ συνάδων ὁ μέγας, ἀναγινώσκων τε τοῖς ἄλλοις πα-
ραραπλησίως, ὡς ἔθος, καὶ τοῦτο μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιμε-
λείας τε καὶ τῆς ἐπιστήμης, ὡς μὴδὲν ἥττον καὶ τούτοις τύπον 10
τοῖς συνοῦσιν εἶναι τὸν κατ' ἐκεῖνον, καὶνόν τι καὶ θαύματος ἄξιον
ἐφαίνετο τοῖς συνισταμένοις· ποτὲ μὲν γὰρ ἡδονῆς τινος καὶ θυ-
μηδίας ἀφ' αὐτοῦ τὸ θεῖον ἐκείνου πρόσωπον ὅλον ὥρατο πεπληρω-
μένον — οἷος ἐπὶ πλεῖστον ἐκεῖνος —, ποτὲ δ' αὐτῷ συννοίας ἦν
ὅλος μεστός καὶ τινος ἐκπλήξεως, ὡς ἐδόκει, καὶ θαμβούς, ἔστι 15
δ' ὅτε καὶ τῇ περικεφαλαία τὰ πρόσωπα καθάπερ κεκαλυμμένα,
ὡς μὴ τὸ σύνολον ὑφ' ἑνὸς τινι, παρὰ πάντα δηλαδὴ τὸν καιρὸν
τῆς δοξολογίας. Ἡμῖν μὲν οὖν, τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἀρετῆς ἤδη πεπειρα-
μένοις, θεωρῶν ἐδόκει τὸ πρᾶγμα διαφορά· τῆς γὰρ ψυχῆς, ὡς
εἰκός, τοῖς θεωρήμασι συνδιατιθεμένης ἐκείνοις, πᾶσαν εἶναι δὴ- 20
που ἀνάγκην καὶ τὸν κατ' αἰσθησιν ὁρώμενον τοῦτο ταύτῃ συναλ-
λοιοῦσθαι, ὅθεν οὐδὲ πυθέσθαι τι περὶ τούτων ἐποίει. Τοῦ δὲ
χοροῦ τῆς περὶ αὐτόν τις ἐταιρίας, ὁ καὶ μαθητεύσας ὕστερον καὶ
μέχρι τέλους ἐκεῖνω δηλαδὴ παρακολουθήσας; ὁμοῦ μὲν τῷ περὶ
τὸν μέγαν ἡττώμενος φίλτρῳ, ὁμοῦ δὲ καὶ τῇ παρρησίᾳ τῇ ἐν- 25
τεῦθεν τὴν ἀπλότητα τῆς ψυχῆς καλῶς παραμύξας, αὐτῷ προσελ-
θὼν ἐκεῖνω διδασκῆναι περιπαθῶς τὸν μυστικὸν τῶν φαινομένων
ἐξήγει λόγον· ὃ δὲ πρῶτα μὲν ἀποπέμπεσθαι τοῦτον καὶ τῇ πεύ-
σαι μέμφιν οὗτι μικρὰν ἐπάγειν ἐδόκει, καὶ "Τίνος χάριν" λέγων,
"ὦ φίλος, μὴ στυγρῶ μᾶλλον προσέχειν καὶ τὰς αἰσθησεις ὅλο- 30
σχερῶς καὶ τὸν νοῦν αὐτόν ἔνδον, καθόσον οἷόν τε, συνάγων τὰ κατὰ
στυγρὴν ἀνασκοπεῖν ἐπιστημόνως καὶ δικάζειν ἐθέλεις, ἀλλὰ τούτων
ἀφέμενος τὸ παράπαν, καὶ ταῦθ' οὕτως ἀναγκασιστάτων ἡμῖν πεφυ-

κάτω, οὐδὲ τὰς ἐτέρων ἀφυλάκτως ὄψεις περιεργάζη. Ἐπεὶ δ'
 ἱκανῶς ἦν ἐπιστύφας καὶ προσέχειν αὐτὸν ἑαυτῷ πείσας, πατρι-
 κῶς αὐτῇ καὶ γνησίως αὐτὸν προσκαλεῖται καὶ τὴν λύσιν δίδωσιν
 εὐθέως τοῖς ἀμφισβητούμενοις. "Ὅπηνίκα με περιχαρῇ καὶ εὐθυ-
 5 μὸν τινα", φησί, "βλέπεις, ἀνθηρόν τε καὶ γεγανωμένον τὸ πρό-
 σωπον, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς γλυκύτητος καὶ θυμηδίας ἔμπλεως
 ὄλως, ἐκεῖνο δὴπου μαθὼν ἀκριβῶς ἔχε, ὡς αὐτὸς ὁ γλυκύτατος
 Ἰησοῦς, ὁ κοινὸς θελαδὴ δεσπότης, ὑπερβολῇ φιλανθρωπίας ἀρ-
 ρήτως καὶ ὑπερφυῶς ἐμφανίζεται μοι, καὶ τῇ ἑνῇ λαμπρότητι
 10 τοῦ θεοῦ καὶ ὑπερφύτου φωτὸς ἐκείνου τῆς καρδίας μου κατα-
 στραπτομένης, θυμηδίας τε καὶ χαρισμάτων ἐξαισίων οἶων ἐντὸς
 ἀποπληρουμένης, καὶ τὸ φαινόμενον καὶ σωματικόν, ὡς ὁρᾷς,
 ἀλλοιοῦται, τοῖς νοεροῖς πως συνδιατιθέμενον καὶ συμπάσχον· ἡνίκα
 δὲ τοῦναντίον αὐτῇ σκυθρωπὸν μέ τινα καὶ συνναίας καὶ θαμβοὺς
 15 μεστὸν βλέπεις, τὴν ἀνθρωπίνην με ταλαιπωρίαν καὶ τὴν συντρι-
 βὴν ἴσθι πενθοῦντα, πῶς τῆς ὑπερφυῶς ἐκείνου φημί δούξης τε
 καὶ τοῦ ἀλλοῦς δυσκλεῶς ἄγαν ἀποπεσόντες τῇ τῶν παθῶν ἀδο-
 ξία καὶ ταῖς προσύλοις ταυταισί συγκατασύρονται φαντασίαις, ἀντὶ
 τοῦ συνεῖναι Θεῷ καὶ τῆς ἐκεῖθεν γλυκύτητος καὶ τοῦ φωτὸς ἀρ-
 20 ρήτως μετέχειν, τῷ πονηρῷ τῆς ἁμαρτίας συμπεριφερόμενοι σκό-
 τει καὶ τοῖς νοητοῖς ὄφρεσι συνόντες καὶ τοῖς σκορπίοις, τοῖς ἰοβό-
 λοις φημί Δαίμοσι, τὸ ψυχοφθόρον ἐκεῖνο δηλητήριον τοῖς ἑαυτῶν
 φίλοις καθ' ὥραν κινῶσι. Τῇ γοῦν θεωρίᾳ μοι ταύτῃ τοῦ νοῦ
 προσασχολουμένου καὶ συμπάσχοντος ἐπὶ πολὺ τῷ τῆς κοινῆς
 25 ἡμῶν φύσεως πλημμελοῦντι, συμπάσχει, καθάπερ ὁρᾷς, καὶ συμ-
 μεταβάλλει μοι καὶ τὰ ἔξω καὶ πρὸς πένθος ἔστιν ὅτε καὶ θρή-
 νους ἀποβαίνει μοι τὰ τῆς θεωρίας, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς ὄψεις
 τηρικῶτα περικαλύπτω, τὴν τῶν συνιόντων, καθάσον οἶόν τε, σο-
 φιζόμενος γινώσκω". Τοῦ δὲ φαιτητοῦ καὶ φίλου τούτοις, ὡς εἰκός,
 30 ἐκπλαγέντος, εἶτα καὶ εἰ ταύταις διόλου συμπαραμένει ταῖς θεω-
 ρίαις αὐτὸν ἐπανεραμένου, "Οὐ πάντοτε τοῦτο", φησὶν, "ὦ φιλό-
 της· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἑμαυτοῦ γε τοῖς τοιούτοις προστρέχω· πῶς
 γάρ, ἀνάξιον αὐτὸς ἑμαυτὸν κρίνων; ἐφίσταται μὴν ἀθρόα μοι, τοῦ

Θεοῦ βουλομένῳ, μηδὲν τὸ παράπαν εἶδότε, μηδὲ περιεργαζομένῳ τὰ γε τοιαῦτα”.

59. Ἐν δὲ τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ὁσήμεραι λάμποντα τὸν γενναῖον καὶ τὰ μὲν πλείω καὶ ὑψηλότερα κατὰ τὸ δυνατόν ἀποκρύπτοντα, τῷ δὲ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ταπεινώσεως ἄκρῳ τοῖς 5 πᾶσιν οὐδὲν ἦτον γνωριζόμενον αὐθις καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν πρώτων τιμῶν παρά πάντων σχεδὸν ἀξιούμενον, πάσαις ταῖς ψήφοις, βουλευόνται· μάλα καλῶς οἱ χρόνῳ καὶ ἀρετῇ προβεβηκότες τῶν ἄλλων τῇ τῆς ἱερωσύνης ἀξία τοῦτον τιμῆσαι, μᾶλλον δ’ εἰπεῖν οἰκειότερον τῷ τῶν ταγματῶν ἀγιοτάτῳ καὶ πρώτῳ τὴν 10 προσήκουσαν ἀπονείμειν χάραν, καὶ τιμῆσαι μὲν διὰ τῆς ἀρετῆς τοῦ ἀνδρός τὰ τιμῆς ὄντως ἀπάσης ἀξία, τιμῆσαι δ’ οὐχ ἦτον ἑαυτοῦς διὰ τῆς καλῆς ἐκείνης ψήφου καὶ τῆς χειροτονίας, καὶ μὴν καὶ τὴν ἐκεῖθεν ὠφέλειαν κοινὴν τε καὶ ἄφθονον οὐ τοῖς συνοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς μακρὰν ἀφαστηγούσι προθεῖναι. Καὶ 15 πολλὰ τοῦτον ἀξιοῦσι δι’ ἐμοῦ καταθέξασθαι τὴν χειροτονίαν· ἐπεὶ δὲ πείθειν τὸ παράπαν οὐκ εἶχομεν τὸν γενναῖον, ἔτι προσκαίμενῳ μοι τῇ προκλήσει καὶ παντὶ τρόπῳ τὴν ἐκείνου γνώμην βιάζομένῳ (παρεῖχε γάρ μοι τὸ φίλτρον τό γε θαρρεῖν ἱκανῶς τὰ τοιαῦτα), “Τί μοι”, φησὶν, “ὦ φίλων ἄριστε, τὰ μελετώμενα 20 τοῖς πατράσιν ἐν ἀπορρήτοις ἐξείπεῖν νῦν αὐτὸς ἐκβιάζῃ; σοὶ μὲν γὰρ εὐπετές τι καὶ ράστον εἶναι δοκεῖ πῶς τὸ πρᾶγμα, τῷ φαινομένῳ δηλαδὴ τῆς προκλήσεως προσέχοντι μόνῳ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πείθειν ἐπιχειρεῖς με παντὶ σθένει· ἀλλ’ εἴ τί γε τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς κατὰ βλάβος οἰκονομίας ἐκείνων ἔγωγε συνιέναι καλῶς ἔχω, 25 πνευματικὴν οἰκονομίαν ἀνθρώπων καὶ λαοῦ προστασίαν καὶ τὰ γε τοιαῦτα βουλευόνται μοι τῇ ψυχῇ καθάπερ φορτίον καὶ πέδην αἰσθεῖ δυσέκλυτον ἐπιθεῖναι, καὶ διὰ τοῦτο καθάπερ ὑποβιάθραν τινὰ καὶ θεμέλιον τῶν μελλόντων περιθεῖναι μοι σπεύδουσι ταυτηνὴ τὴν χειροτονίαν. Ἐμοὶ δὲ πῶς οἶόν τε τῶν οἰκαιοτάτων ἀφεμένῳ 30 κατὰ γνώμην τοῖς τοιούτοις ὥσπερ ἐκ μεταμελείας αὐθις προσέχειν, πάλαι τῆς πρὸς αὐτὰ μελέτης καὶ συνηθείας ἀπαρρωγότη; ἢ

οὐχ ὅρας, οἶαν τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν ἔχουσι καὶ τὴν ἀγωνίαν
οἱ γε τοῖς τοιούτοις προσδεδεμένοι; καὶ δεῖ προσηλωθῆναι πάντως
διὰ βίου ταύτῃ τῇ ἀσχολίᾳ τῶν ἐν χερσὶν ἀφέμενον πάντων.
"Εμοίγ' οὖν οὐδὲ μία τέως, ὦ φίλος, σχολή", φησί, "τούτοις
5 διδόναι". Καὶ τὴν αὐτίδιμον ἐκείνην ὁ σοφὸς εὐθὺς εἰκόνα τούτοις
ἐπέγγει· "Τὰ τοῦ θρυμοῦ", φησί, "ξύλα βουλήν ὥσανεῖ τινα καὶ
σκέψιν πρὸς ἄλληλα περὶ τῆς ἑαυτῶν προστασίας καὶ τῆς ἀρχῆς
ἐποιούντο· ταύτην γε μὴν, ὡς εἰκὸς ἐν τοῖς τοιούτοις, ἄλλων ἄλλοις
διδόντων, ἔσχαιον ἐφ' ἐνὶ συμφωνήσαντα πάντα τῇ ἀμπέλῳ τῆς
10 ἡγεμονίας ταυτησὶ παρεχώρου. Πάντων τοιγαροῦν ὁμοῦ πρὸς
ταῦτα παρακαλούντων, Ἄλλ' οὐκ ἐγὼ φησὶν αὕτη τῶν ὁμογενῶν
ἄρχειν οὐδαμῶς ἀξιώσω, τὴν εὐφροσύνην ὥσπερ ἀπαξιώσασα καὶ
τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν δόξαν τοῦ γνησίου καρποῦ μου. Ταῦτα
καὶ τῆς συκῆς καὶ τῶν λοιπῶν καρποφόρων ξύλων ὁμοίως προ-
15 βαλλομένων καὶ τὴν ἀρχὴν παραιτησαμένων ὡσαύτως, ἐπὶ τὴν
ράμνον μεταφέρουσιν ὑπ' ἀνάγκης τὴν ψῆφον, ἥτις καὶ δέχεται,
φησί, τὴν προστασίαν αὐτίκα, καρποῦ τὸ παράπαν ἄμοιρος οὖσα
κάντεσθαι ταῖς ἐκτὸς ἀσχολίαις τὰ μετ' ἑαυτὴν ἐπιτρέπειν εὐχε-
ρῶς ἔχουσα. Καὶ οὐ τοῦτο δῆπου φαμέν", φησὶν, "ὦ φιλότῃς, ὅτι τὸ
20 ἄρχειν ἀνθρώπων ἀκαρπίας ἐστὶν ἀπλῶς σύμβολον· οὐδ' αὐτὸ τοῦτο,
τὴν τῶν ὁμογενῶν προστασίαν, διὰ τῶν εἰρημένων ἀπαγορεύομεν,
καὶ ταῦτα περὶ τῆς πνευματικῆς ταύτης καὶ ὑψηλοτάτης ὄντως
τοῦ λόγου, ὑπὲρ ἧς πολὺς ὁ λόγος ὄντως τῷ τοῦ Θεοῦ Λόγῳ,
τῷ πρώτῳ ποιμένι θελαδῇ καὶ ἀρχιερεῖ, τῷ τὴν ἰδίαν φυλὴν
25 ὑπερφυῶς ὑπὲρ τῶν λογικῶν δεδωκότι προβάτων· μέγα γὰρ ὄντως
τοῦτο καὶ θείας ἢ τέως ἀγγελικῆς ἰσχύος δεόμενον καὶ τίς ἐστι,
κατὰ γε τὸν δεσποτικὸν λόγον, ὁ πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος,
ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι
τοῖς ἀδελφοῖς τε καὶ ὁμοδόλοις ἐν καιρῷ τοῦ λόγου τὸ σιτομέ-
30 τριον· Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὐ-
ρήσῃ ποιούντα οὕτως· ὅς τὸ στόμα θελαδῇ τῆς διανοίας ἀνοίξας
τὴν τοῦ πνεύματος χάριν θαψιλῶς ἔλκυεν, ὠδίνησέ τε, πρυφί-

τικῶς εἰπεῖν, καὶ ἔτεκε πνεῦμα σωτηρίας ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσαντι
στόμα γενόμενος θεῖον, ἐξ ἀναξίου, κατὰ τοὺς ἐκεῖνου χρησμούς,
θαυμασίως ἐξάγων ἅξιον τοῖς δὲ λοιποῖς ἡμῖν ἀρκετόν", φησί, "τὸ
τὴν χυθαμαλὴν τε καὶ ἀσφαλεστέραν τέως ὀδεύουσιν ἑαυτοῖς προ-
σέχειν ὑπόσῃ δύναμις, τὰς ἑαυτῶν ἐνδιδόντας ἡνίας ἑτέροις, κατὰ 5
τὸν εἰπόντα σοφόν, καὶ ἀκινδύνως ἐπομένους τοῖς γε πνευματικῶς
ἡγουμένοις καὶ ἄρχουσι."

60. Ταῦτ' ἔλεγεν ὁ θαυμαστός τῆς σοφίας οἶκος, ὁ τῆς ὑψη-
λῆς ταπεινοφροσύνης ἀκρότατος ὅρος, ὁ τῆς ἀπορρήτου θεοφανείας
ἐκείνης αὐτόπτης ὑπερφυσέστατος καὶ ταῖς ἐκεῖθεν πηγαζούσαις 10
ἐλλάμψεσιν ἀρρήτως καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα διὰ παντὸς φωτιζόμενος,
ὁμοῦ μὲν ἑαυτῷ τὴν φίλην ἡσυχίαν καὶ τὸ πρὸς θεωρίαν συντη-
ρῶν ἀκλινὲς καθάπαξ καὶ ἀπερίσπαστον, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους
ἔργῳ παιδεύων, ὅπως δεῖ ταῦτα φιλοσοφεῖν καὶ μεθ' ἧς τινος ἄρα
προσιέναι τῆς παρασκευῆς καὶ τῆς εὐλαβείας τῷ τῶν ταγμάτων 15
ἀγιωτάτῳ, ὑπὲρ πάντας καὶ προσείμεν. "Ὅθεν οἱ μὲν πρὸς ταῦτα
τὸν μέγαν παρακαλοῦντες ἐξ ἐκεῖνου τὸ παράπαν ἀπέστημεν, οὐ
μᾶλλον τοῖς ρηθεῖσι· πεισιθέντες, ἢ τὸ τῆς ἀρετῆς ὑπερβᾶλλον
ἐκεῖνον θαυμάσαντες κύντευθεν καταπλαγέντες τὸν ἄνδρα καὶ ὡς
ὑπεράνθρωπον οἱ γε πλείους, ἐκεῖνω προσέχοντες· ὁ δὲ τῶν συ- 20
νήθων ἦν καὶ αὐτὸς ἐχόμενος, τύπος μὲν ἀγαθοῦ παντὸς τοῖς
συνούσι, καθάπερ ἔφθην εἰπὼν, ἐν παντὶ καιρῷ τε καὶ πράγματι,
τῷ δὲ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ὑπερβολῆς ἄκρῳ καὶ ὑπερβολῇ
ὁμοῦ πάντας χειρούμενος· δηλώσει γε μὴν καὶ τὸ νῦν ρηθησόμε-
νον. Ἐβουλήθη ποτὲ τῆς ἐν τῇ κοινῇ τῶν ἀδελφῶν ἐστιάσει προε- 25
δρίξαι ἀειῶσαι τὸν μέγαν ὁ τῆς μονῆς ἀφηγούμενος καὶ τοῖς τῶν
ἄλλων προκαθημένοις πρεσβυτέροις καὶ τὴν ἁγίαν προέχουσιν ἐνα-
ρίθμειον θέσθαι τὸν πάντων ἐπὶ πᾶσιν ὡς ἀληθινῶς ἀειώτατον.
Ἐπεὶ τοιγαροῦν ὁ τῆς ἐστιάσεως ἐνειστήκει καιρὸς καὶ πρὸς ταῖς
εἰσόδους ἦσαν αὐταῖς, θεηλοῖ τὸν σκυπὸν ἐκεῖνω, τῶν τῆς τραπέ- 30
ζης διακόνων ἐν τῶν λόγων ἀγγέλω θελαδῇ χρώμενος καὶ ἀξιῶν
μεθ' ὧς τῆς εὐλαβείας μηδαρῶς ἀπαξιῶσαι τὴν πρόκλησιν· ὁ

δὲ πολὺς ἦν ὑποσπίπτων καὶ τὴν διδομένην τιμὴν τε καὶ προσ-
 ὀρίαν, ὡς ἀνάξιος δῆθεν, ἀποποιούμενος· "ἄλλως τε καὶ τῇ συνή-
 θει καθέδρᾳ", φησὶν, "οἰκείως πως ἔχων καὶ κάλλιστα προσα-
 ναπανόμενος οὐκ ἀνεκτῶς ὥρῳ τὴν ἐντεῦθεν μετὰβασιν". Ἀλλ' ὁ
 5 προσεπὶ πρὸφασιν εἰδὼς ταῦτα καὶ λόγους ἄλλως τὸ μέτριον ἀν-
 τὼ συσκιάζοντας, τοῖς αὐτοῖς πάλιν ἐχρῆτο καὶ λόγοις καὶ ἀξιώ-
 μασι μετὰ θερμότερου τοῦ πνεύματος, "Ἀνέλθε" λέγων, "ὦ
 πάτερ, πρὸς τῆς θείας ἀγάπης αὐτῆς καὶ τῆς ἐνούσης σου τῇ
 καθαρωτάτῃ ψυχῇ διακρίσεως, ἐπεὶ καὶ σοὶ μᾶλλον ἢ καθέδρα
 10 προσήκει τῶν πρεσβυτέρων καὶ τὸ τῆς προεδρίας ἀξίωμα, τὴν
 ἱερωσύνην αὐτὴν ἐν τοῖς τρόποις καὶ πρὸ γε τῆς χειροτονίας
 ἀκριβῶς ἔχοντι καὶ πάντων ἡμῶν ἀπαραιμύλλως ἐν ἅπασι τοῖς
 βελτίστοις προσέχοντι· οὐ γὰρ τῶν ἀξιωματῶν ἀπλῶς, ἀλλὰ τῶν
 κατορθωμάτων καὶ τῆς κατ' ἀρετὴν ἀξίας ἡ ἀληθῆς ὄντως προστί-
 15 μησις". Ὁ δὲ καὶ μᾶλλον εἶχετο τοῦ μετρίου καὶ τῆς φίλης
 οὔμενον οὐδενὶ τῶν πάντων ἐξίστατο ταπεινώσεως, πάντα ποιῶν
 καὶ λέγων, ὅσα γε τὸν ταῦτα φιλοσοφῶντα λέγειν τε καὶ πράτ-
 τειν εἰκός, καὶ τὴν ὑπὲρ τούτου συγγνώμην περιπαθῶς ἐξαيتούμενος.
 Ἐπεὶ δὲ τοῖς αὐτοῖς αὐθις καὶ πολλάκις ἐκεῖνος κατὰ ταῦτ' ἑκείνῳ
 20 τὸν Σάβαν χρώμενος οὐδὲν μᾶλλον ἀνίων ἦν, οὐδὲ τὴν ἐκείνου
 τὸ παράπαν μετατιθεῖς ἐνστασιν, τοῦ μὲν καὶ ἄκων ἐξ ἀνάγκης
 ἀφίσταται, λύπη γε μὴν οὐτι μετρία κάτοχος ἦν καὶ ἀχθόμενον
 τὸ παράπαν ἔωκει καὶ πρὸς τὴν τοῦ σκοποῦ διαμαρτίαν ἀσχά-
 λονται. Τούτων ὁ προορηθεὶς τοῦ μεγάλου μαθητῆς καὶ φίλος αἰσθό-
 25 μενος (παρίστατο γὰρ ὑπηρετῶν ἔτι τῷ κοινῷ πατρὶ, μήπω κα-
 ταλεγείς ἐν τοῖς ἐκείνου μαθηταῖς, εἰ καὶ τῇ διαθέσει καὶ τοῖς
 κατὰ δύναμιν ἔργοις ἦν ἀληθῶς ὅλος ἐξηρητημένος ἐκείνου καὶ τὰ
 ἐκείνου πνέων ὑπὲρ τούτου ὡς εἰπεῖν τὸν ἀέρα, τὸν τὴν ζωτικὴν
 συνέχοντα δύναμιν), τὸν καιρὸν ταιγαροῦν ἀρπάσας ἐκεῖνος (ἐπεθύ-
 30 μαι γάρ, ὡς αὐτὸς οὗτος ἔλεγεν ὕστερον, καὶ τὴν καρτερίαν ἔρ-
 γοις αὐτοῖς τοῦ μεγάλου μαθεῖν καὶ οἷος ἐκεῖνος φανεῖται πρὸς
 τὰς ἐξωθεν ἐπαγομένας ἐπιτιμήσεις τε καὶ τὰ σκώμματα), πολὺς

ἦν τοῦ προσεστώτος θεόμενος οἰκονομικῶς ἐπιτιμῆσαι τῷ θεῷ Σάββα
 καὶ σκώμμασι· τίσι καὶ ὕβρεσιν ἐπὶ πάντων βαλεῖν ἐκείνον, ὡς ἀλα-
 ζόνα δῆθεν καὶ ὑπερήφανον καὶ μὴ τὴν ὀφειλομένην ὑπακοήν, κατὰ
 τοὺς πατέρας εἶπεῖν, ἀνυπόκριτον εὐθὺς ἐνδειχάμενον, ἀλλὰ τὸ ἑαυτοῦ
 μᾶλλον ἐσπουδακόντα περιποιήσασθαι θέλημα· “Ἢ! γὰρ καὶ τολμη- 5
 ρόν”, φησί, “τὸ δῶμα διὰ τὸ περιὸν τῷ μεγάλῳ τῆς ἀρετῆς καὶ τὸ
 παρὰ πάντων συγκεχωρηκός ἐν πᾶσι τοῖς αὐτῆς εἵδεσιν, ἀλλ’ οὐ
 ὑεκτόν οὐδ’ ἀπόβλητον οἶμα! Θεῷ διὰ τὴν κοινὴν τῆς σῆς ποί-
 μνης ὠφέλειαν· Τούτοις ὁ τῆς λαύρας πεισθείς προσεστώς, τοῦ
 Θεοῦ πάντως ἀφανῶς τοῦτον ὑποκινήσαντος, ἵνα κἀντεῦθεν ὁ μέ- 10
 γας ἀναλάμψῃ μᾶλλον ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ καὶ πυρσοῦ δίκην πρὸς
 τὴν τῆς ἀπαθείας ἐλκύσῃ λιμένα· τοὺς τῇ θαλάσῃ τῶν παθῶν
 καὶ ταῖς τρικυμίαις παλαίοντας, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς ἐστιάσεως τέλους
 εἶχε καὶ τοῦ τὴν τράπεζαν ἔχοντος οἴκου κοινῇ πάντες ἐξήρσαν,
 τὸν σύλλογον ἔτι παρακατέχων ὁ προσεστώς, σκώμμασι συγχοῖς καὶ 15
 λοιδόριων φορυτῶ, μετ’ ὀργῆς καὶ πικρίας δῆθεν, ἐπὶ πάντων
 ἤρξατο βάλλειν τὸν ἄγιον, ἀλαζόνα τινὰ καὶ ὑποκριτὴν ἀποκαλῶν
 ἐκείνον, παρακοῆς τε καὶ ὑπερηφανίας ὑπόσπονδον ἀντικρυς καὶ
 νενοθευμένως καὶ κατ’ ἐνδειξιν μόνην, πρὸς ἐξαπάτην δηλαδὴ τῶν
 ἰσχυόντων, οὐ πρὸς ἀλήθειαν, τὸ προσωπεῖον τοῦτο τῆς ἀρετῆς καὶ 20
 τῆς ταπεινώσεως περικείμενον, καὶ ἅττα τοιάδε. Ἄλλ’ ὁ μὲν Σά-
 ββας τὴν κεφαλὴν τι μικρὸν ὑποκλίνας αὐτίκα καὶ τὰς ὕψεις τῇ
 γῇ προσερείσας· ἀτρέμας τις καὶ συντεταμένος ὡς ἐν ἀκροάσει
 καὶ τελετῇ μυστηρίων εἰστίγκει, συγκροτῶν, ὡς ἂν εἴπέ τις, ἑαυ-
 τὸν πάντοθεν· καὶ χάρις δέ τις ἐξ ἀφανοῦς προϊούσα τοῖς ἐκεῖ- 25
 νου προσώποις θαυμασίως ἐπέλαμπε, καὶ μεστὸς ἦν ὅλως ἀπορ-
 ρήτου θυμηθίας καὶ φαιδρότητος· ταῦτα γὰρ τῷ προρρηθέντι μα-
 θητῇ καθωρᾶτο, τῷ συσκευάσαντι τὰ τοῦ δῶματος, περιεργότερον
 ἐκείνῳ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπιβάλλοντι. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς ὑποκρίσεως
 ἱκανῶς εἶχε τῷ προσεστώτι καὶ τῶν κατὰ τοῦ μεγάλου λοιδόριων 30
 τε καὶ ὕβρεων ἔλθῃ, ἡρέμα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνος ἐπάρας καὶ
 σεμνῶς μάλα τὰ χεῖλη διάρας, ἐκεῖνα πρὸς αὐτὸν θαυμαστῶς διε-
 ξήκει, τὰ καὶ νοῦν καὶ λόγον ὑπερφυῶς καταπλήττοντα· πρὸς γὰρ

τὸ λάθρα συσκευαζόμενον διορατικῶ τῆς ψυχῆς ὄμματι κατιδών, πρὸς ἐκεῖνο δὴ καὶ τὰς ἀποκρίσεις, οὐ πρὸς τὸ φαινόμενον τῆς ὑποκρίσεως, πάντως πεποίητο, "Σὺ μὲν" λέγων, "ὦ θεσπεσία καὶ φιλεάτη μοι κεφαλῇ, κατ' ἐμοῦ ταῦτα διεξιὼν ἀηδίαν τινα
 5 καὶ λύπην ἐπιφέρειν ὑπολαμβάνεις μου τῇ ψυχῇ, καὶ οἶει με δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ δυσχερές τι καὶ μικρόψυχον ἴσως τῷ λογισμῷ τέως πρὸς τὴν ἱεράν σου βλέψαι ψυχὴν· ἀλλ' ἔγωγε τὸν ἐμὸν πατέρα τε καὶ δεσπότην ἐκεῖνο δῆπου γνησίως ἀντιβολῶ γινώσκειν (μάρτυς δ' ἔστω τῶν λεγομένων ὁ καὶ τῆς ἀληθείας αὐτῆς καὶ τῶν
 10 ἀπορρήτων τῆς συνειδήσεως ἔφορος), ὡς ἀπερίτρεπτά μοι καὶ πεπηγότα καὶ τὸ παράπαν ἀκλόνητα τὰ τῆς πρὸς σέ στοργῆς τε καὶ πίστεως· ὅσω καὶ γάρ τὸν φαινόμενον τουτοῦν χόλον καὶ τὴν ἀγανάκτησιν, ὡς αὐτὸς ἂν εἰδείης, κινεῖς κατ' ἐμοῦ καὶ σκώμασι πλύνεις καὶ λοιδορίαις καὶ δυσχεραίνοντι δοκεῖς ἐοικέναι καὶ ἀχλιδό-
 15 μένω τὰ μέγιστα, τοσούτο τὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πίστεως οὐκ οἶδ' ὅπως ἀναξῆ καὶ αὔξει μοι τῆς πρὸς σέ καὶ σκιρτῶντά σε μᾶλλον ὥσανεὶ καὶ συναγαλλόμενον δοκῶ περιφέρειν ἐν τῷ πλάτει τῆς ἐμῆς καρδίᾳς καὶ μυστικῶς τε καὶ ἀρρήτως τὰ ἡδιστά με περιπτυσσόμενον. Μὴ γοῦν νομίσης ὅλως, ὡς ταῖς ὕβρεσί με ταύταις
 20 καὶ τοῖς ὀνειδισμοῖς τοῦ καθήκοντος παρατρέψεις καὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸ σὸν φίλτρον ἐνστάσεως· ἀλλ' οὐδ' εἰ πολλαπλασίονά τινα τῶν εἰρημένων ἐπενέγκαις, τὴν δοκοῦσαν ταύτην ὕβριν καὶ τὸν ἐπὶ πάντων μυκτηρισμὸν καὶ τὸν θρίαμβον, ἧ καὶ πληγὰς ἐπιτεθῆναι μοι καὶ τοῦ φροντιστηρίου καὶ τῶν συνασκητῶν ἀπε-
 25 λαθῆναι μακράν που προσταξείας· ἐμπόρευμα μὲν οὖν τῶν πρὸς τὴν θεόληπτόν σου ψυχὴν θεῶν ἐρώτων μέγιστόν μοι ταυτὶ παραδόξως γενήσεται καὶ λαμπράν τινα τὴν φλόγα τῆς ἀγάπης ἀνάψει καὶ τὸν πυρσὸν περιφανῆ τε καὶ διαέριον. Ἐμβαλε γοῦν τῷ πυρὶ τῆς ἀγάπης τὴν τῶν σκωμμάτων καὶ τῶν ὕβρεων ταύ-
 30 τὴν ὕλην, ὦ θεσπεσία μοι κεφαλῇ, ἵνα καὶ μᾶλλον ἀκάματον αὐτὴν ἐργάσῃ καὶ πολλαπλασίως ἐξαπτομένην ὁσημέραι καὶ ζῶσαν καὶ μηδέποτε λήγουσαν, καὶ χάρις εἴη τοῦ ἀγαθοῦ πνεύματος ἐν τοῖς ἡγιασμένοις σου χεῖλεσι, τοιούτων μοι παρ' ἐλπίδας ὀφθέντος προ-

ξενου τῶν ἀγαθῶν, ἃ τοῖς τοῦ κόσμου δηλαδὴ τούτοις συναριθ-
 μεῖσθαι τὸ παράπαν οὐ πέφυκεν, ἀλλ' ἀγήρω καὶ ἀθάνατα μένει,
 κρείττω τῆς τῶν παρόντων καὶ τροπῆς καὶ τῆς λύσεως". Καὶ ο
 μὲν ταῦτα λέγων, ὥσπερ οὐκ ἀρκοῦντος τοῦ λόγου, καταλλήλως
 ἐκεῖνω προσετίθει καὶ πράγματα, τοῖς τοῦ ποιμένος πασὶ τὴν κε- 5
 φαλὴν ἐπιρρίπτων καὶ τούτους ἀκορέστως κατασπαζόμενος, μᾶλ-
 λον δὲ καὶ παντὶ τῷ σώματι τούτων ὀλοφύχως, οἷος ἐκεῖνος ἐν
 τοῖς τοιούτοις, προκαλινδούμενος. Οἱ μὲν οὖν μοναχοὶ πάντες μι-
 κροῦ τοῖς ἀκουσθεῖσι καὶ ἐπεπήγεσαν καὶ φρίκης καὶ αγωνίας
 ἦσαν μεστοί, παραδόξως ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει πνεῦμα θεῖον ὁρῶν- 10
 τες ὑπερφυῶς ἐνεργοῦν τε καὶ λαλοῦν τὰ παράδοξα· ὅθεν καὶ τὸν
 μὲν τῆς καινῆς ἀπαθείας καὶ τῆς τοῦ πνεύματος θαυμάσιους ἐνοι-
 κήσεως ἐμακάριζον, κατὰ δὲ τοῦ προεστῶτος καὶ δυσχεραίνειν καὶ
 γογγύζειν πρὸς ἀλλήλους οὕτι μικρῶς ἐώκεσαν, τοιαῦτα πρὸς τὴν
 ἀπαθῆ καὶ ἄληπτον ἐκείνην ψυχὴν ἀνηλεῶς ἐσυβρίσαντες· ἦν οὐχ 15
 ὥπως ὑβρίζειν, ἀλλὰ καὶ μυρίοις τισὶν ἀναθεῖν τοῖς τῆς εὐφημίας
 προσῆκε στεφάνοις, πάντων ἀπαρμύλλως ὑπερκειμένην καὶ διδά-
 σκαλον καὶ φωστῆρα φανεῖσαν, ζωῆς λόγον ἐν μέσοις αὐτοῖς ἐπέ-
 χοντα, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον· τὸ γάρ τοι ὄραμα καὶ τὴν τοῦ
 ποιμένος κατασκευὴν ἀγνοοῦντες ἐκεῖνοι τὸ παράπαν ἐτύγγανον. Οἱ 20
 δὲ γε τῶν πρωταίων ἀμφισβητοῦντες ἀλλήλοις, βασκαίνοντές τε
 τοῖς εὐδοκίμοις τῆς προεδρίας καὶ μνησιχακοῦντες ὑπὲρ τούτων
 αὐτῶν ἔστιν ὅτε τοῖς τε πλησίον καὶ τοῖς προεστῶσι αὐτοῖς ἀκα-
 τάλλακτα, τύφου καὶ τοῖς κάκιςτ' ἀπολαυμένοις φιλοδοξίας υπερβο-
 λῆ—πῶς ἂν εἴποις;—καλῶς συσταλέντες ἐβελτιώθησαν. Ο δὲ προε- 25
 στῶς ἰδία τὸν μέγαν ἀπολαβὼν (ἐξεπέπληκτο γάρ τὴν ψυχὴν τοῖς
 γενομένοις καὶ τὰς φρένας ὅλως ἡλλοίωτα), συγγνώμην μὲν αἰτεῖ
 πρῶτα τῆς τολμῆς καὶ τῆς οἰονεῖ κατ' ἐκείνου πείρας τε καὶ τοῦ
 ὁράματος· εἶτα καὶ προσπεσὼν μεγάλας ὑπὲρ ἑαυτοῦ τε καὶ τῆς
 πόμνης τῷ μεγάλῳ καθωμολόγει τὰς χάριτας, "Εὐχαριστῶ σοι" 30
 λέγων, "ἀνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ὅτι τοσοῦτον ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς
 ὠκοδόμησας, ὅτι τὰ τέκνα σου ταῦτα τῷ περιόντι τῆς ὑπερβαλ-

6 κατασπαζόμενος B, καταφιλῶν M. — 19 Φιλ. β', 16 λόγου ζωῆς ἐπέχοντες.

λούσης ἀρετῆς καὶ τῆς ἀπαθείας πολυτρόπως ἐπαιδαγωγήσας καὶ
 ὠφέλησας. Νῦν ἀληθῶς ἔγνω, ὅτι πνεῦμα θεῖον ἐν σοὶ σοφίας
 ἀπάσης καὶ τελειότητος καὶ πολλῶ τινι τῷ μέσῳ τοῦς κατὰ τὴν
 γενεάν ταύτην ἐπ' ἀρετῇ προκόπτοντας ὑπερβὰς τοῖς ἀρχαίοις
 5 ἐκείνοις ὀνομαστοῖς πατράσιν ὁμότιμος γέγονας". Εἶτα καὶ θερ-
 μὴν αὐτῷ σὺν εὐλαβείᾳ πολλῇ καὶ ταπεινώσει προσαγαγὼν αὐτὸς
 τὴν δέησιν, βιάζεται μᾶλλον ἢ πείθει τὸν μέγαν τὴν τῆς καθέδρας
 προτίμησιν δέξασθαι· ἐφ' ᾧ καὶ πάντες ἡσθέντες ἅμα προσεστώ-
 μετὰ πολλοῦ τοῦ θαύματος τὸν σύλλογον ἐκείνον διέλυσαν. Με-
 10 γάλα μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ τῇ τοῦ ἀνδρός πολιτείᾳ καὶ τοῖς προ-
 λαβοῦσι κατορθώμασι μάλα συμβαίνοντα, πολλῶ ὃ' εἰς ὠφελείας
 τε καὶ θαύματος λόγον μεῖζω τὰ ἐξῆς ρηθησόμενα, μᾶλλον δὲ
 τῶν λεγθέντων ἤδη καρποὶ τὰ προκείμενα καὶ τῶν καλλίστων ἐκεί-
 νων τῆς ἀπαθείας ἰδρώτων ἀμοιβαί· ταῦτα πρὸς τὸ παρόν φημι·
 15 τοῦτο τέως καὶ ἔπαθλα. Λεγέσθω κἀκεῖνα τοιγαροῦν καὶ τοῖς φι-
 λαρέτοις, καθ' ὅσον ἡμῖν ἐφικτόν, εἰς πνευματικὴν τινα προτιθέ-
 σθω τράπεζαν.

61. Ἐν τῇ κοινῇ τραπέζῃ ποτὲ συνεστιωμένων, ὡς ἔθος, τῶν
 τῆς λαύρας ταυτησὶ μοναχῶν καὶ τοῦ μεγάλου συνόντος δηλαδὴ
 20 τούτοις καὶ κοινωνοῦντος τῆς ἐστιάσεως, ἀμιλία τις παρὰ τὸ θέον
 μεταξὺ τούτων κεκίνητο· ἐκ δὲ ταύτης καὶ θόρυβος ἤδη κατὰ μι-
 κρον ἤρρετο, σύγχυσιν ἐμποιῶν τῷ τε τὴν ἀνάγκωσιν, ὡς ἔθος
 αὐτοῖς, ποιουμένῳ καὶ τοῖς ἀκροωμένοις αὐτοῖς. Ἐπεὶ γοῦν οὐκ
 ἐνεδίδουν οἱ τῆς ἀταξίας καὶ τῆς συγχύσεως αἵτισι, καίτοι γε τῶν
 25 ἐφεστιώτων ἐπικειμένων καὶ τοῦ τῆς σιωπῆς ἐξάρχου σὺν ἱεραῖς
 τισιν ἐπικλήσεσιν, ὥσπερ ἔθος ἐκείνοις, προβαλλομένου συνεχῶς
 τὸ κηρύκειον (περιμάχητον γάρ τι γρῆμα καὶ πολλοῦ τινος τοῖς
 φιλοσόφοις ἐκείνοις τιμώμενον ἢ ἐπὶ τῆς τραπέζης εὐκαιρος σιωπῇ,
 πατέρων ἱερῶν ἱερῶς τηροῦσι θεσμούς· οἱ δὲ καὶ πνευματικὰς
 30 διδασκαλίας καὶ πράξεις ἐθέσπισαν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀναγινώ-
 σκεσθαι φιλαρέτων ἀνδρῶν, εὐχὴν τε μυστικὴν τοὺς ἐστιωμένους
 Θεῷ προσάγειν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ὑπὲρ αὐτῆς τῆς τροφῆς αὐτῷ

γνησίως εὐχαριστεῖν)· τοῦ γοῦν θορόβου καὶ τῆς συγχύσεως ἐκαί-
 νης ἤδη καὶ αὐτὸς ἀνωθεν αἰσθόμενος ὁ ποιμήν, δυσχεραίνει μὲν
 τὰ πρῶτα καὶ ἄγεται — πῶς ἂν εἴποις; — καθ' ἑαυτόν· ἔπειτα
 καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ τὴν φωνὴν πικρίας ἐμπλήσας, χαλε-
 πῶς ὕμῳ πᾶσιν ἀνωθεν ἐπεσῆει καὶ μυρίοις τοῖς σκώμμασιν 5
 ἔβαλλε τοὺς ἀτάκτους, τοὺς ἀναιδεῖς, τοὺς φλυάρους, τοὺς ἀφροβίαν
 ἐσχάτην νοσοῦντας Θεοῦ. οἵτινες ὑπ' ἄκρας ἀναισθησίας ἀλόγου
 τροφῆς μετέχουσιν· ἴσα δὲ καὶ κτήνεσι· "τράπεζα γάρ", φησί,
 "κατὰ τοὺς θεοφόρους εἰπεῖν πατέρας, μὴ ἔχουσα λόγον Θεοῦ,
 ψάττης ἀλόγων ἀπέσκιεν οὐδαμῶς· μᾶλλον δὲ καὶ λόγον δοκοῦντες 10
 μετέχειν" ἔλεγε "δῆθεν ὑμεῖς, θηριώδη καὶ βαρβαρικὴν τινα ποιεί-
 σθε τὴν διαίτην, ἀταξία καὶ μέθῃ καὶ ταραχῇ καὶ θορόβῳ δι-
 δόντες τὸ πᾶν". Ταῦτα καὶ τὰ τούτων ὑβριστικώτερα τε καὶ ἀτι-
 μότερα σφόδρα μετ' ὀργῆς αὐτοῖς ἐμβοῶν (ἦν γὰρ καὶ τὸ ἦθος
 ἕξυτατος ἄλλως καὶ δεινὸς ὁ ποιμήν), ἴστησι μὲν τὸν ἀναγινώ- 15
 σκοντα, παύει δὲ καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας τῷ δέει συνάμα τοῖς
 ἐστιωμένοις αὐτοῖς, καὶ ἦν οὕτως ἐπὶ πολὺ σφοδρωτέρῳ καὶ ἀκ-
 μαίῳ τῷ θυμῷ χρώμενος καὶ μυρίαίς ταῖς ὕβρεσι πλύνων τοὺς
 ἐκεῖ πάντας ὁμοῦ, μέχρι δὲ καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ ἀρίστου φημί συμ-
 πληρώσεως, μᾶλλον δὲ καὶ μετὰ τὴν ἐστίασιν αὐτὴν καὶ τὴν τρά- 20
 πεζαν· ἐπεὶ τὴν εὐχαριστήριον συνήθειαν πρὸς Θεὸν ὑπειπόντες
 εὐχὴν πρὸς τὰς θύρας ἐώρων ἤδη καὶ τὴν ἐξέλευσιν, πολὺς κατ'
 ἐκείνων καὶ αὐθις ἦν ῥέων καὶ ἀκρατῶς ἐκείνοις κερνῶν τὸν τῆς
 δικαίας ὀργῆς καὶ τῆς ὕβρεως ἄκρατον, ἕως ἀπ' ἀλλήλων διαλυ-
 θέντες ἐπ' οἴκου βαδίζοντες ἦσαν ἕκαστος, οἳ μὲν καὶ πρῶτος τὴν 25
 ἀγανάκτησιν φέροντες τοῦ πατρὸς καὶ ὡς καλῶς καὶ σὺν δίκῃ γε-
 γεννημένην προσέχοντες, "Ἡ παιδεία Κυρίου" λέγοντες "ἀνοίγει
 μου τὰ ὦτα" καὶ τὸ "Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου" καὶ "οὗ
 φόβος, ἐντολῶν τήρησις"· οἳ δὲ γε πλείους, οὗ τῶν τῆς κάτω
 μόνον φημί μοίρας καὶ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἡλικία 30
 προσέχοντων καὶ τάξει, καὶ ἀμετρίαν τοῦ πράγματος κατεγίνωσκον καὶ
 μέρψον οὕτι μικρὰν ἐπέγνον τῷ προσεστώτι, ὡς ἱταμῶς καὶ ἀκαί-

ρως δῆθεν κατὰ πάντων ὁμοῦ τῶν ὑπηκόων τῷ θυμῷ χρησαμένω
 καὶ μηδενίαν μηδ' αὐτῷ λαβόντι φειδῶ, μήτε τῆς ἐκείνων τιμῆς,
 μήτε τῆς ἐαυτοῦ δόξης, ἀλλ' οὕτω τῆς σφετέρως ἐξενεχθέντι πολὺ
 καταστάσεως, ὥς τὴν τῆς οργῆς ὅλην ἀνηλεῶς κατὰ τῆς πάντων
 5 καρδίας ὠθῆσαι μάχαιραν. Τούτων καὶ τῶν τοιούτων παρὰ πολλῶν
 λεγομένων αὐτήκοος γεγονῶς ὁ παλλάκις μοι ῥηθεὶς ἤδη μαθητῆς
 τοῦ θεοῦ δηλαδὴ Σάββα (παρῆν γὰρ τὸ τηνικαῦτα καὶ αὐτὸς τῷ συλ-
 λόγῳ), καθ' ἑαυτὸν ἀμφισβητῶν ἦν καὶ τοῖς ἐναντίοις λογισμοῖς
 τούτοις κατ' ἴσον ἐκκαίμενος· ὅθεν καὶ μὴ δυνάμενος ἀφ' ἑαυτοῦ
 10 συνιδεῖν, ὁπαστέρω τούτων χρὴ τὴν νικῶσαν διδόναι, πρὸς τὸν μέ-
 γαν ἔγωγε δεῖν ἀναφέρειν τὴν ψῆφον, πνεῦμα βουλῆς καὶ συνέσεως
 ἔχοντα θεῖον, κἀντεῦθεν εἰδῶτα, κατὰ τὸν σοφὸν Δανιήλ, ἀνακα-
 λύπτειν κεκρυμμένα καὶ λύειν ἀνίγματα καὶ μετὰ Θεοῦ κρῖμα δί-
 καιον κρίνειν. "Ανεῖται τοιγαροῦν μετὰ θερμῆς τῆς πίστεως πρὸς
 15 τὸν διορατικώτατον ὀφθαλμὸν ἐκείνον καὶ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν
 ἔφεσιν τῆς ψυχῆς ἀπαγγέλλει, καὶ δεῖται μάλα θερμῶς, τῶν ἐκεῖ-
 νου ποδῶν ἐπ' ἐδάφους προκείμενος, μαθεῖν παρὰ τῆς ἐκείνου
 γλώττης ὅποῖαν τινα τὴν ψῆφον ἐκφέρει κατὰ τῶν ἐπὶ τραπέζης
 πραχθέντων καὶ λαληθέντων, μᾶλλον δὲ "Τίνας αὐτός", φησὶν.
 20 εἶχες τότε τοὺς λογισμοὺς, εἰ καὶ τολμηρὸς ὅλως ὁ λόγος ἐμοί,
 καὶ πῶς ἄρα πρὸς τὰ λεγόμενα παρὰ τοῦ προσετώτους διέκεισιν
 τὴν ψυχὴν, διψητικῶς ἄγαν ἔγωγε μαθεῖν ἦν γὰρ ἐξήνεγκε δῆπου
 κρίσιν ἢ σὴ σοφωτάτη καὶ θεία ψυχή, ταύτην ἔγωγε θεῖαν ἀντι-
 κρυσ εἶναι νομίζων, ταύτη καὶ προστεθῆσμαι συνάμα γε τῷ τῆς
 25 ψυχῆς ὀρμηζόντι παντί, καὶ οὐκέτι τοῖς ἀγνοοῦσι τάληθές τῆδε
 κἀκεῖσε συμπεριφερόμενος μάτην ἔσομαι καὶ πλανώμενος. Μὴ οὖν
 ἀποπέμφης σου, δέομαι, τὸν οἰκέτην κανόν· Τούτοις ὁ συμπαιθέ-
 στατος τὴν ψυχὴν ἐκεῖνος ἐπικαμφθεὶς, «Ἐπεὶ σε, φίλος, ὀρώ»,
 φησὶν, «ὅλω θυμῷ πρὸς τὴν τῶν κεκρυμμένων ἐπειγόμενον γινώ-
 30 σιν καὶ τοῦ πράγματος οὐκ ἀποστησόμενον, σὸδ' ἂν εἴ τι καὶ γέ-

11 πνεῦμα βουλῆς καὶ συνέσεως] Ἰσαΐου ια', 2. — 13 ἀνακαλύπτειν κεκρυμμένα]
 Δανιήλ β', 28, 29 || λύειν ἀνίγματα] Σοφίας Σολ. γ', 8 || μετὰ Θεοῦ κρ. δ. κρίνειν]
 Ζαχαρ. ζ', 9. — 22 διορατικῶς B, ἐφορτικῶς M.

νοίτο, εἴ μοι πιστεύειν ἐθέλοις, ἐθέλεις δὲ πάντως, οἶδα, τὴν τε
παρουσάν σπουδὴν καὶ τὸν περὶ ἐμέ σου τῆς ψυχῆς ἔρωτα καὶ
τὴν πίστιν καλῶς ἐπιστάμενος, ἰδοὺ σοι μυστήρια λέγω Θεοῦ ὡς
"ἐν προσώπῳ Χριστοῦ", κατὰ τὸν μέγαν ἀπόστολον φάναι, μηδὲν
τῆς ἀληθείας προσιθεῖς μηδωπωσιούν. Πάσης τοιγαροῦν ἀπειληλα- 5
μένης ἀμφιβολίας ἐκ τῆς ψυχῆς, ἄκουε νουνεχῶς· ἐκεῖνό γε μὴν
ἔστω μετὰ τινος ἀσφαλείας προδιωρισμένον ἡμῖν, τὸ πρὸς μη-
θένα σε τῶν πάντων ἐξενεγκεῖν ἂν ποτε ταῦτα παρὰ πᾶσάν μου
τὴν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ διατριβήν. Τῆς ὁμιλίας ἐκείνης καὶ τοῦ
θρονοῦ παρ' ὧν τινων οὐκ οἶδα κινηθέντων ἐν τῷ τοῦ ἀρίστου 10
καιρῷ, ἐπεὶ σκώπτειν καὶ ταῖς ὕβρεσι πλύνειν ἄνωθεν ἤρξατο τοὺς
ἀδελφοὺς ὁ πατήρ (οἶσθα δὲ καὶ αὐτός, ἐφ' ὅσον τὰ τῆς ἀγανα-
κτίσεως καὶ τῆς ὀργῆς ἐκείνῳ προῆλθε· καὶ γὰρ καὶ ἡ συνήθης
ἀνάνωσις ἐντεῦθεν ἐπαύθη καὶ συστολή τις καὶ φόβος πᾶσιν
ἐπῆλθε σχεδόν, καὶ φόβος καὶ ἀγωνίας ἀπλῶς ἐγεγόνει τὰ πάντα 15
μεστὰ), πρὸς τὸν ποιμένα τοὺς ὑφ' αὐτοῦ ἐπάρας αὐτός, θέλημα
ξένον ὀρώ, θαύματος ὁμοῦ καὶ χαρᾶς οὐχ ὅσας καὶ ρηθῆναι ρα-
σίας ἀληθῶς ἄξιον· φωτὸς γὰρ Ἀγγελοι δύο κατὰ ταῦτό τῆς κα-
θέδρας αὐτῆς τοῦ ποιμένου ἐδόκουν μοι προσελθεῖν· καὶ τὸ μὲν
εἶδος αὐτοῦ τοῦ προσώπου καὶ τὴν ἀναβολὴν φῶς ἐξαστράπτων 20
ἦσαν, αὐτόχρομα μαρμαρογάς ἀφιέντες ὑπὲρ τὸν ἥλιον, ὡς καὶ
τὸν οἶκον εὐθὺς ἐκείνον πάντα καταγασσῆναι· τῇ περιουσίᾳ τῆς
ἐκείθεν ἐκδιδομένης χάριτος καὶ τῆς ἀστραπῆς, χαρίεντες ἄμφω
καὶ κατ' ὑπερβολὴν ὥραϊσι τὴν ὄψιν, ἡδὺ τι καὶ προστηνὲς βλέ-
ποντες καὶ ὅλως εὐφροσύνην τινα καὶ θυμηδίαν ἀποστᾶζοντες ἄρ- 25
ρήτον. Ἐδόκουν δὲ λοιπὸν καὶ πρὸς δεξιῶσίν τινα καὶ φιλοφρο-
σύνην τῶν ἐστειωμένων εὖ μάλα παρεσκευάσθαι, καὶ διανομῆς ἤδη
τῶν ἐν χερσὶν ἦπτοντο· τῶν γὰρ φωτεινῶν τούτων Ἀγγέλων ἄτε-
ρος μὲν φάλας ἐν χερσὶν ἔχων ἐφαίνετό μοι καὶ κανά τινα χρυ-
σῷ τῷ καθαρωτάτῳ πάντα κατεσκευασμένα λαμπρῶς· ἐντὴν δὲ 30
τοῖς καλλίστοις ἄρα καὶ βασιλικαῖς τούτοις σκεύεσι πᾶν εἴ τι τῶν
τρυφαπῶν τε καὶ ξένων ὀπωρῶν ἐξαίρετόν τε καὶ ἡδίστον, Ἰνδικά

τε πέμματα καὶ Ἰταλικά, ὅσα γε τῶν ἀπλῶν καὶ ὅσα τῶν συν-
 θέτων τὰ τιμιώτατα. πλείστον μὲν ἔχοντα τὸ ἡδύ, πολλῶ δὲ πε-
 ριττόν τε καὶ ἄφθονον τὸ ἐκ τῶν ἀρωμάτων εὐωδές τε καὶ τερ-
 πνόν, ῥόδα τε καὶ ἴα καὶ εἴ τι τῶν ἀνθέων εὐωδέστατόν τε καὶ
 5 χαριέστατον, καὶ πρὸς τούτοις ὅσα τῶν ὑσφραντῶν ἄλλως εὐώδη
 τε καὶ ξενίζοντα, θυμιαμάτων τε συνθέτων πολυειδής τις ἑσμός,
 καὶ ἀπλῶς ὅ τι περ τῶν καλλίστων καὶ ξένων εἴς τε γεῦσιν καὶ
 ὑσφρησιν· καὶ μύρα δὲ τὰ ἐκ ῥόδων ταῖς χρυσაῖς ἐκεῖναις ψιάλαις
 προσῆν, ἡδίστην καὶ τερπνὴν ἄγαν τὴν ὁσμὴν ἀποπνέοντα. Θα-
 10 τέρω δὲ τῶν Ἀγγέλων ἔργον ἐπιμελὲς ἦν ἡ τῶν εἰρημένων ἀγα-
 θῶν πρὸς τοὺς ἐπὶ τραπέζης καθήμενους θαψιλεστάτη διανομή·
 οἱ δὲ ἄρα πάντες οὐχ ὁμοίως μετεῖχον τοῦ γέρωσ ἐκείνων τῶν
 δωρεῶν, ἀλλ' οἱ μὲν καὶ θαψιλῶς καὶ πάντων ὁμοῦ, οἱ δὲ τὸ
 παράπαν οὐδοσιῶν, ὅσοι δηλαδὴ τῆς τιμῆς ἐκείνης καὶ τῆς θείας
 15 εὐφροσύνης ἀνάξιοι· τὸ δὲ καινὸν ἐπὶ τούτοις καὶ τῆς δικαιοδοσίας
 ἐκείνης καὶ θείας χάριτος ὅντως ἄξιον, οἱ μὲν ὅτετις τῆς βασιλικῆς
 ἐκείνης φιλοφροσύνης· καὶ τῶν δώρων διάκονοι· πάσας ὁμοῦ τὰς
 τραπέζας ἐς ἴσον διήγεσαν, φιλανθρωπάτατα τοῖς ἐστιωμένοις ὁμοῦ
 πᾶσιν ἀφθόνοως ἐπιπέμποντες ἄνωθεν τὰς τιμὰς· αἱ δὲ τοὺς ἀξίους
 20 ἐαυτῶν — πῶς ἂν εἴποις; — ἀξίως γνωρίζουσαι, καθάπερ ἡλιακαί
 τινες ἀκτίνες τοὺς ἐρρωμένους καὶ ἐνεργοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐκείνοις
 δὴ καὶ πλουσίως ἐπέρρεον, πρόσωπά τε καὶ κόλπους ἐκείνων πλη-
 ροῦσαι καὶ τῆς ἀφάτου τρυφῆς καὶ τῆς εὐωδίας ἐκείνης μεστοὺς
 ὅλους ἐμπαίνουσαι. Οἱ τὰ σκώματα καὶ τὴν δικαίαν ὁργὴν τοῦ
 25 πατρὸς μακροθύμως δηλαδὴ φέροντες ἦσαν οὗτοι καὶ μεθ' ἡσυχίας
 καὶ ταπεινοφροσύνης εὐνοϊκῶς τὸν ἑλεγχον φέροντες, οἷς καὶ
 συνήδεσθαι πῶς τῆς εὐκληρίας καὶ τῶν θεῶν γερῶν ἡ ἀσώματος
 ἐκείνη φύσις ἐδόκει, ἦτις, κατὰ τοὺς θεῖους φάναι χρημούς, χα-
 ρὰν ἄγει τὴν μεγίστην ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μεταμελο-
 30 μένω καὶ πρὸς τὸ καλὸν ἐπιστρέφοντι. Τούτοις καὶ χάριέν τι καὶ
 ἡλαρόν ἐπιβλέποντες ἐδόκουν τι καὶ προσλαλεῖν καὶ μυστικῶς τοῖς
 ὡσὲν ὑποψευρίζειν, ἡδίστα τὰς ἐαυτῶν κεφαλὰς ἐκείνοις· — ὦ τῆς

χάριτος — ἐπικλίνοντες· εἶκας δ' ἂν τις ἐκεῖνο τὸ μυστικὸν μετ'
 εὐφροσύνης ὑποψιθυρίζειν αὐθις αὐτοῦς, ὃ καὶ τοῖς ποιμέσιν ἐπὶ
 τῇ κοινῇ σωτηρίᾳ καὶ δόξῃ τῶν ἀνθρώπων οἱ αὐτοὶ μετὰ τῆς
 αὐτῆς ἡδονῆς εὐηγγελίζοντο πρότερον, τὸ "Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ
 καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ· ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία", ἥ καὶ τὸ "Εὖ δοῦλε 5
 ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω".
 Εἰ δὲ καὶ τὸ μυστικώτερον ἐκεῖνο κἀνταῦθά τις ἂν ἐκδέξασθαι
 θέλοι, τὸ δοθῆναι φημι· θυμιάματα ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων καὶ
 στολὴν ἐκάστῳ λευκὴν, ὥστε μικρὸν αὐτοὺς ἀναμεῖναι τοὺς ἑαυτῶν
 ἀδελφούς καὶ συνδούλους, ὡς ὁ τῆς βροντῆς υἱὸς ἐκδιδάσκει διὰ 10
 τῶν ἀπορρήτων ἀποκαλύψεων, οὐκ ἔξω τοῦ σκοποῦ πάντῃ βαλεῖν
 ἂν σῆμαι τὸν λόγον ἐκεῖνον. "Οἱ μὲν οὖν", ὁ μέγας ἔλεγεν αὐθις
 τῆς θεωρίας ταύτης ἐπόπτης, "ὅσω τῆς ἱερᾶς ἐκείνης τῶν Ἀγ-
 γέλων αἰγλῆς μετεῖχον καὶ τοῖς ἐπιρραϊνομένοις ἄνωθεν μύροις
 ἐλούοντο, λαμπρότεροι τὰς ὄψεις καὶ ἱλαροὶ τινες ἐφαίνοντο καὶ 15
 θεοειδεῖς κἀντεῦθεν πρὸς ἑαυτοὺς μᾶλλον εἶλκον τὰ δῶρα καὶ ὅλη
 ψυχῇ καὶ χειρὶ τοῖς κόλποις ἐκεῖνα καθυπεδέχοντο· παντὶ γάρ,
 φησὶν ἡ δεσποτικὴ φωνή, τῷ ἔχοντι δοθήσεται καὶ περισσευθή-
 σεται· οἱ δὲ γογγυστικῶς τε καὶ σκληρῶς πρὸς τὰς πατρικὰς ἐπι-
 τιμήσεις καὶ τὴν παιδείαν ἐκείνην τὴν ἔνδοκον διακείμενοι καὶ ταῖς 20
 ψυχαῖς ἤδη πρὸς ἄμυναν βλέποντες, χόλου τε καὶ μὲνιδος ὄντες
 μεστοί, τῆς θείας ἐκείνης ἡδύτης καὶ τῆς λαμπρότητος ἐκόντες,
 φεῦ, ἑαυτοὺς ἀπεστέρησαν· ὅθεν καὶ τῶν κοινῶς ἐπιπεμπομένων
 θεῶν ἐκείνων δώρων, εἴ που συνέβη τι τοῖς τοιοῦτοις ἐπιπεσεῖν,
 οἷδε χερσὶν ὕλαις τὰς τιμὰς ἀπωθοῦντο καὶ μετ' ὀργῆς κατὰ τῶν 25
 θεῶν Ἀγγέλων ἀπέρριπτον· οἱ δὲ λύπης ἐπὶ τούτοις πληρούμενοι
 καὶ δικαίας ἀγανακτήσεως οὐδὲ προσέχειν ἐκείνοις ἔτι τὸ παράπαν
 ἤξιουν, οὐδὲ μεταδιδόναι τῶν ἐν χερσίν· ἀπὸ γάρ τοῦ μὴ ἔχον-
 τος, ὁ θεὸς φησὶν αὐθις χρησμός, καὶ ὁ δοκεῖ ἔχειν ἀρδύσεται
 ἀπ' αὐτοῦ (οὐ γὰρ ἠθέλησεν εὐλογίαν) καὶ μακρυνθήσεται ἀπ' αὐ- 30
 τοῦ. Τῶν γοῦν φωτεινῶν Ἀγγέλων, ἥπερ ἔφη, ἀποστρεφόμενων

2 εὐφροσύνης B. — 4/5 Λουκᾶ β', 14. — 6 Ματθ. κε', 21. — 8/10 Ἀποκάλ.
 ς', 9-11. — 18 Ματθ. κε', 29. — 29 Ματθ. ιγ', 12. Μάρκου δ', 25.

αὐτοὺς, ἢ τάληθές· εἰπεῖν μᾶλλον τὰς ὕβρεις ἐκείνοι· τὰς ἐαυτῶν
 ἔχοντι μύοντες, ὥς μὴ θυνηθῆναι διαβλέψαι πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας
 αὐγὰς, τῶν ἐναντίων εὐθὺς ἐφαίνοντο, πάντων ἐξ ἐναντίου πλη-
 ρούμενοι, σκότους φημι· καὶ πικρίας καὶ πάσης ἀηδίας τε καὶ ὀδυ-
 5 νης ψυχῆς. Οἱ μὲν οὖν λαμπροὶ τοῦ Θεοῦ Ἀγγελοι· τὸν οἶκον,
 ὡς ἔφθην εἰπών, διερχόμενοι πάντα, τὴν τε πληθὺν τῶν πατέρων
 καὶ αὐτὰς δὲ φημι· τὰς τραπέζας τῶν ἐν χειρὶν ἐκείνων ἀγαθῶν
 ἀπεπλήρουν· ἐγὼ δὲ ταῦτα βλέπων, ὦ φίλος, καὶ τινος ἀρρητου
 πληρούμενος ἠδονῆς, τὰ τε πρόσωπα καὶ τὰς χεῖρας καὶ αὐτοὺς
 10 δὲ φημι· τοὺς κόλπους ἀπλήστως προέτεινον εἰς μετάληψιν ἐκείνων
 τῶν ἀγαθῶν—τί γάρ; εἰ μὴ τις ἀντόλιθος εἶην ἢ καὶ πολέμιος
 αὐτῷ—, ὣν δὴ καὶ θαψιλῶς ἄγαν κάμοι παρεῖχον οἱ φι-
 λάνθρωποι· τῶν φιλάνθρωπων γερῶν ἐκείνων διανομαῖς. Ὅθεν μὴδὲ
 παύσασθαι τὸν πατέρα τῶν σκωμμάτων καὶ τῆς παιδείας εὐχόμεν
 15 ὀίῃ· κατ' ἐμαυτὸν, ὥστε μὴδὲ τοὺς Ἀγγέλους παύσασθαι· τῆς
 διανομῆς· ὅσω καὶ γὰρ ἐκείνω τὰ τῆς ἀγανακτήσεως καὶ τῆς λοι-
 πορίας ἐδόκει προβαίνειν, τοσούτω καὶ μειζόνων καὶ θαψιλεστέρων
 μετέχομεν τῶν γερῶν καὶ τὸ φῶς ἐπετεινέτο μᾶλλον καὶ λαμ-
 πρότητος καὶ δόξης ἄφατος τὰ ἐκεῖ πάντα πλήρη μοι κατεφαί-
 20 νετο. Ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς τραπέζης ἐξαναστάντες κοινὴν τὴν εὐχα-
 ριστήριον ἀπεδίδουν εὐχὴν, ἅμα καὶ τὴν τῆς δεσποίνης καὶ Θεο-
 μήτορος, κατὰ θεσμοὺς δηλαδὴ θεῶν, ἱερουργοῦντες ἀνάμνησιν καὶ
 τῆς ἱερᾶς ὄψεως ἐκείνης καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ μετέχοντες, καὶ οἱ θεῶι
 παρῆσαν αὐτοῖς καὶ σεπτοὶ λειτουργοί, αὐτοῦ που παρὰ τὴν τοῦ
 25 ποιμένου τράπεζαν αἰδοῦ· τι καὶ σεβάσμῳ συμπαραστῶτες ἡμῖν
 ἅμα καὶ συνευχόμενοι, τὸ τε σέβας ἀποδιδόντες ἁγίως τῇ τοῦ κοι-
 νοῦ φημι δεσπότου μητρὶ καὶ τὸ κοινωνικὸν ὄμοσ· καὶ φιλάνθρωπον
 κἀντεῦθεν ἐπιδικνύμενοι· καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώποις εἰρήνην αὐτοῖς
 καὶ συμφωνίαν τῆς ἀγγελικῆς φύσεως, ἣν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος σαρ-
 30 κωθεὶς ὑπὲρ λόγον ἐνῆργησεν, εἰρηνοποιήσας, ὃ φησιν ὁ θεὸς
 ἀπόστολος, τὰ ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐπὶ γῆς καὶ καταλύσας τὴν ἔχ-
 θραν ἐν τῷ σταυρῷ καὶ μίαν ἐκκλησίαν ἀμφοτέρω ἐργασάμενος·

επει δὲ καὶ τούτων ἄλλῃς ἡμῖν εἶχεν ἡδὴ καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖθεν
εἰσοδὸν ἦμεν, ἡγεῖτο μὲν ὁ ποιμήν, εἶποντο δὲ ἄρα καὶ οἱ λαμ-
προὶ τοῦ φωτός Ἄγγελοι, φέροντες ἐν χειροῖν ἔτι τὰ δῶρα, καθά
δὴ καὶ τὸ πρότερον, καὶ τὸ τῆς καλῆς ἐκείνης διανομῆς, ὡς ἐδό-
κουν, ἐκδεχόμενοι σύνθημα. Τοῦ γοῦν πατρὸς ἀρξαμένου πάλιν 5
τοῖς προτέροις, ὡς οἶδας, ἐπεξιέναι καὶ κατὰ πάντων ἀγανακτεῖν
καὶ τὴν ἀταξίαν διελέγχειν κατὰ μέσσην τὴν τράπεζαν, ἔργου καὶ
αὐθις οἱ τοῦ Θεοῦ λειτουργοὶ εἶχοντο καὶ τὴν καλὴν ἐκείνην δια-
κονίαν ἐπλήρουν, κυκλόθεν τοῖς ἀδελφοῖς παρισταμένοις μεθ' ἡδο-
νῆς ὅτι πλείστης τὰ γέρα, καθά δὴ καὶ τὸ πρότερον, διανέμουντες· 10
οὐ μὴν οὐδ' ἐξιόντος ἐκεῖθεν τοῦ ποιμένου οἱ τοῦ φωτός Ἄγγελοι
τὸ παράπαν ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ συνεζήρουν ἅμα· καὶ σπάντι
πρὸς τῷ συνήθει τόπω, ὥστε καὶ τὴν ἐξ ἔθους τοῖς ἀδελφοῖς
εὐλογίαν καὶ συγγνώμην διδόναι, καὶ αὐτοὶ δὴπου συνέστησαν ἔγ-
γιστα. Ἐμοὶ δ' αὐθις ὁρῶντι καὶ ταῦτα δὴ πρὸς τοῖς εἰρημένοις 15
ἐφαίνετο· τῶν ἐξιόντων τοῖς μὲν εὐνοϊκῶς καὶ μετ' εὐλαβείας καὶ
ταπειναφροσύνης τὸ γόνα κλίνουσι καὶ τὴν συγγνώμην αἰτουμένοις
πρὸς τοῦ πατρὸς ἡδὺ τι καὶ χάριεν οἱ θεοὶ προσβλέποντες Ἄγ-
γελοι προδιύμως τε μετεδίδουν τῶν δώρων καὶ μετὰ τινας ἡδίστου
καὶ σεμνοῦ μειδιάματος μυστικῶς αὐθις ὑπεψιδυρίζον, ἐμβάλλοντες 20
ἅμα καὶ ταῖς χειρὶν ἐκείνων χρυσίον τι θαυμαστὸν, πολλῶ τοῦ
συνήθους τούτου καινότερον, ὃ δὴ καὶ τῶν ἐαυτῶν οἱ διδόντες
ἐκφέρειν κόλπων ἐφαίνοντο· τοῖς γε μὴν ἀχαρίστοις καὶ γαγγυ-
σταῖς καὶ κατὰ τοῦ πατρὸς φερομένοις, κἀντεῦθεν μετ' ὀδύνης καὶ
ὑποκρίσεως δῆθεν τὸ γόνα κλίνουσιν, οὐδὲ προσέχειν ὅλως ἔξισυν, 25
ἀλλ' ἀπέστρεφον ἐκείνων καὶ χεῖρας καὶ πρόσωπα, κἀντεῦθεν
ἐκεῖνοι κενοὶ πάντων καθάπαξ ἀπήρουν. Τούτων οὕτω, φησι,
"γενομένων, ἐπεὶ καὶ οἱ μοναχοὶ σὺν τῷ προεστῶτι πάντες πρὸς
τοὺς ἐαυτῶν οἰκίσκους ἀπήρουν ἕκαστος, καὶ οἱ μεγάλοι τοῦ θαύ-
ματος αὐτουργοὶ ἐξ ὀφθαλμῶν μου γεγονάσιν Ἄγγελοι· Τοιαῦτα 30
μὲν δὴ τὰ τῆς θαυμαστῆς θεωρίας ἐκείνης· τοιούτοις δὲ καὶ τὸν
μέγαν ἢ χάρις ἐδεξιοῦτο καὶ οὕτω κεκαθαρμένην ἔσχε τὴν ψυχὴν
καὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ὥς μηδὲν ἐκείνων ἔτι τῷ θεσμῷ τῆς σαρκὸς

συνόντα τῆς ἀγγελικῆς καθυσταρεῖν ὁμιλίας καὶ καθαρότητος· καὶ
καινὸν οὐδὲν Ἀγγέλοις οὕτω συνεῖναι καὶ ὁμιλεῖν τὸν τῆς μεγάλης
ἐκείνης· καὶ πρώτης τοῦ Θεοῦ θεωρίας· σὺν τοῖς Ἀγγέλοις κοι-
νωνὸν χρηματίζοντα, καθὰ δὴ καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε. Κα-
5 ταπλαγαῖς δὲ καὶ ὁ φίλος μαθητῆς τοῖς παρὰ ὁδὸν ἀκουσθεῖσι
τούτοις (οὕτω γὰρ ἀκριβῶς ἦδε· τὸν μέγαν), ἐντεῦθεν ὅλος ἐκείνω
προστίθεται καὶ θεσμοῖς ἀρρήκτοις συνδεῖται· φιλίας καὶ οἰκειώσεως,
μᾶλλον δέ, φίλος τὸ πρότερον ὢν, καὶ υἱὸς ἐξ ἐκείνου καὶ μα-
θητῆς γίνεται· ὅς δὴ καὶ μέχρι τῆς πρὸς Κύριον ἐκδημίας καὶ
10 ἀναλύσεως ἐκείνω συνὼν, καὶ ταῖς σωματικαῖς ἐξυπηρετησάμενος
χρεαίαις κάλλιστα καὶ μετὰ τοῦ προθύμου παντός καὶ μηδὲ τῶν
ἐκείνου μηδὲν καθ' ὅσον οἶόν τε παραλιπὼν ἀνεξέταστον, τὰ πλείω
τῶν εἰρημένων ἡμῶν φιλαλήθως παρέθετο, καθὰ δὴ καὶ φθάσαν-
τες εἴπομεν.

15 62. Ἄλλ' ἐν τοῖτοις τῶν πραγμάτων ὄντων ἡμῖν (ὅδε γὰρ
πάντως ἐπιτεμεῖν) καὶ τοῦ μὲν Θεοῦ Σάββα δίκην φωστῆρος ταῖς
ὕψηλοτάταις τῶν ἀρετῶν ἐξαστράπτοντος, εἰ καὶ τὰ πλείω τοὺς
πλείους ἢ καὶ πάντας σχεδὸν διελάνθανεν (οὐδὲ γὰρ οὐδενὶ τῶν
πάντων, αἶμαι, τὰ τοιαῦτα συσπλάζειν ὁλοσχερῶς), ὥς τῷ μεγάλῳ
20 τούτῳ δι' ἄκραν ταπεινοφροσύνην κατώρθωτο, τῆς δὲ λαύρας ἐκεί-
νης ὑπ' αὐτοῦ στηριζομένης τε καὶ χειραγωγομένης καλῶς πρὸς
τὰ κρείττονα (καὶ γὰρ τοῖς πᾶσιν ὁδηγὸς ἄριστος ἦν καὶ σιωπῶν
καὶ φθειγγόμενος, ἄρχουσί τε καὶ ἀρχομένοις, σοφοῖς τε καὶ ἰδιώ-
ταις, ἀσθενέσι καὶ ὑγιέσιν, ἦν ἂν εἴποις ὑγείαν τε καὶ νόσον,
25 νέους καὶ γεγηρακότες τοῖς τῆς ἀκριβείας ἅμα καὶ τῆς ἀπλότητος·
ὅθεν ἄρα καὶ τῷ Θεῷ ὅρει παντὶ διὰ θαύματος ὅτι πλείστου τὰ
κατ' αὐτὸν ἔγχετο καὶ διδάσκαλος πᾶσι σχεδὸν ἦν ὁρώμενός τε
καὶ ἀκουόμενος), βάσκανον οφθαλμῶν ὁ κοινὸς ἄνωθεν τῶν ἀγα-
θῶν τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων βάσκανος καὶ φθορεὺς ἡμῶν ἐπι-
30 βάλλει, τὸν φωστῆρα τούτον καὶ ὁδηγὸν οἰονεῖ τινα λείπον ἐκλεκτὸν
ἐντιμον τῶν θεμελίων ἐσέλων τῆς πνευματικῆς Ἱερουσαλήμ ἐκεί-
νης, τοῦ ἱεροῦ φημι Ἄθω· ὅθεν ἄρα καὶ τὰ τοῦ σεισμοῦ καὶ

τῆς θραύσεως ἐκείνης ἀρξάμενα οὐπω καὶ νῦν εἰσέτι λήγει, ἀλλὰ
καὶ προνόπτει μᾶλλον ἐπὶ τὸ χεῖρον, βαρβαρικῆς ὁρμαῖς αὐξανό-
μενα. Τῆς γὰρ κοσμικῆς ἐκείνης ἀταξίας, φεῦ, καὶ συγχύσεως
κἀκίστα προνοπούσης, καὶ πάσης τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς χρήμασί 5
τε καὶ σώμασιν, ἵνα μὴ καὶ ψυχαῖς αὐταῖς εἴπω, φθαιρομένης
ὁμοῦ καὶ εἰς τὸ μηδὲν ἤδη χωρούσης, διὰ τὴν καθ' ὑπερβολὴν
πλημμυρήσασαν τοῦ γένους ἡμῶν ἀμαρτίαν, βουλὴν οἱ τοῦ θεοῦ
ὄρους σὺν τῷ κοινῷ δηλαδὴ βουλευόνται προσεστώτι, συνετὴν ὁμοῦ
καὶ γενναίαν καὶ τῷ τῆς ἀρετῆς αὐτῶν ἀξιώματι μάλα πρὸς τρό- 10
πον· τοὺς γὰρ προὔχοντας ἀρετῇ τε καὶ ἀξιώματι τῶν ἱερῶν ἐκ-
λεξάμενοι φροντιστηρίων ἐκείνων, καὶ μάλιστα τοὺς τῆς μεγάλης
λαύρας Ἀθανασίου ψυγαί τοῦ πάνυ, ἅτε δὴ καὶ πολλῶ· τινι τῷ
μέσῳ καὶ λόγῳ καὶ ἀρετῇ καὶ φιλανθρωπίᾳ καὶ τῷ διὰ πάντων
δοκίμῳ τῶν ἄλλων ὑπερκειμένης, σὺν τῷ κοινῷ καθηγεμόνι τοῦ 15
ὄρους ἐκπέμπουσιν εἰς πρεσβείαν τοῖς βασιλεῦσιν, εἰρήνην τὴν
καλλίστην ἀξιούσιντες τῆς κἀκίστ' ἀπολουμένης στάσεως ἀνθελέσθαι
καὶ τὰ κατ' ἀλλήλων ξίφη καταθεμένους τοῦ μὲν συγγενοῦς αἵμα-
τος καὶ τῆς κοινῆς τοῦ γένους ἀπωλείας λαβεῖν σῖκτον, κατὰ
δὲ τῶν κοινῶν ἐχθρῶν κοινῇ πάντας αὐτὰ τε καὶ τὸν θυμὸν παρα- 20
θῆξαι· οὕτω γὰρ τό τε θεῖον ἐνεργὸν καὶ τὰς ἑαυτῶν εὐχὰς συν-
εργοὺς ἔχειν· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ πάντως πᾶν τοῦναντίον. Οὕτω τῶν
πατέρων καλῶς καὶ καιρίως βουλευομένων, ἐν τοῖς πρώτοις τῶν
πρέσβων καὶ ὁ μέγας ἐχειροτονεῖτο δηλαδὴ Σάβας, καὶ πολὺς ἦν 25
ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος, τοῦ τε κοινοῦ προσεστώτος καὶ πάντων ὁμοῦ
τὰ ἴσα ψηφίζομένων· τῷ δὲ καινῇ τις ὀχλήσις ἐδόκει ταῦτα καὶ
ἀσυχλία, πάσαι τῶν τοιούτων ἀφεμένῳ καθάπαξ καὶ Θεῷ μόνῳ 30
καὶ ταῖς ἐκείνου θεωρίαις ἀνενδύτως σχολάζοντι· ἄλλως τε καὶ τι
τῶν μελλόντων ἐναργῶς ἐκεῖνος ἤδη προβλέπων οὐδὲ προσέχειν
τὴν νοῦν τοῖς ὑπὲρ τούτων ἀξιούσιν ὅλως ἡξίου· ὅθεν καὶ πολ-
λάκις τοῦ προσεστώτος τῆς λαύρας καὶ τῶν ἀδελφῶν εἰς ταῦτό 30
συνεληλυθότων, καὶ πολλὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἀξιούντων, ἀκαμπτος
ἦν τὸ παράπαν. Ἐπεὶ δ' ὁ τῆς πρεσβείας ἑξάρχος, ὁ προρρηθείς

φημι κοινὸς τοῦ ὄρους προστάτης, τῆς περὶ τὸν θεῖον Σάβαν
 σπουδῆς οὐκ ἡφίει, οὐδ' ἂν αὐτὸς ἄψασθαί ποτε διατεινόμενος τῆς
 προκειμένης πρεσβείας, οὐδὲ τὸ πρυμνήσιον λῦσαι δυστυχῶν οὕτως
 ἐκ πρώτης, ὅ φασι, τῆς ἀφετηρίας (τούτω γὰρ ἄντικρυς ὁ ἱερός
 5 ἐκεῖνος πρεσβύτες τὴν στέρησιν ὥστε καλῶς τοῦ θαυμαστοῦ Σάβα
 καὶ τὸ μὴ συνέμπορον εἶναι αὐτὸν δηλαδὴ καὶ τὴν σὺν αὐτῷ
 χάριν), πείθουσι, μᾶλλον δὲ βιάζονται καὶ ἄκοντα συνελθόντες
 αὐτοῖς ἅμα τὸν μέγαν· ἔχει γὰρ φασί τι καὶ βίας τὸ φίλτρον. "Ὁ
 δὲ πείθεται μὲν καὶ συντίθεται βιασθεῖς. ὕπερ εἶπον, τῇ κοινῇ
 10 πῶν πατέρων ψήφῳ, προλέγει δὲ μάλα προφητικῶς καὶ πεπαρ-
 ρησιασμένως εἰς ἀκοάς πάντων τὸ μέλλον, "Ἐγὼ μὲν", εἰπὼν,
 "ὦ σεβάσμιοι καὶ φίλοι πατέρες, ἄπειμι, κατὰ τὰ κεκελευσμένα, ἐπεὶ
 ταῦθ' οὕτως ὑμῖν ἔδοξε καὶ μεταθέσθαι τὴν γνώμην οὐκ ἔνι· ἐκεῖνο
 δὲ βούλομαι πάντας ὑμᾶς εἰδέναι, ὥς ἀπελευσόμεθα μὲν ἐκεῖσε
 15 καὶ πολλὰ περὶ τῆς σπουδαζομένης κοινῆς ὠφελείας καὶ εἰρήνης
 ἐροῦμεν, ἀνύσμεν δ' οὐδὲν οὐδοτιοῦν τὸ παράπαν· ἐροῦσι γὰρ καὶ
 ἡμῖν ἄντικρυς· "Ἰστε τὸ πάλαι ρηθὲν ὑπὸ τινων πρὸς τὸν μέγαν
 Ἰερεμίαν· μὴ προφητεύσης, φησίν, ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου· εἰ δὲ
 μὴ γε, ἀποθανῇ, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ προφανῶς ἔβυσαν τὰ ὦτα, κατὰ
 20 τὸ γεγραμμένον, τοῦ μὴ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου· ἐγὼ δ' αὐτὸς
 ἄπειμι· τὴν πρὸς θάλατταν μᾶλλον καὶ πάντως ἀποθανοῦμαι,
 ἐπειδὴ ταῦτα δοκεῖ καὶ κεκράτηκέν ἡ περὶ ἡμῶν, ὥς ὁρῶ, ψή-
 φος". Οἱ μὲν οὖν πατέρες ἐθαύμαζον ἀκούοντες ταῦτα καὶ δια-
 ποροῦντες ἦσαν ἐπὶ τοῖς λαληθεῖσιν· ἡ δὲ γε περὶ τὸ πρᾶγμα
 25 σπουδῇ, καὶ μάλιστα· ὅτι πείσαντες ἤδη τὸν μέγαν εἶχον, λύειν
 αὐτοῖς ἐδόκει τὴν ἀπορίαν ἐκείνοις, οὐ κατὰ πρόγνωσιν, ἀλλ' ἀπλῶς
 οὕτως εἰρησθαι ταυτὶ νομίσασαι τῷ δικαίῳ. "Ὅτι δὲ τοῦ μέλλοντος
 ἀψευδὲς ἦν προφητεία τὰ τότε ρηθέντα καὶ οὐδέτερον ἐκείνων
 διέπесе τὸ παράπαν, τὸ τέλος ἐναργῶς ἔδειξε τῶν πραγμάτων·
 30 οὔτε γὰρ πρεσβεύσαντες ἤγυσάν τι καὶ ὁπωσοῦν τῶν σπουδαζομέ-
 νων, καὶ ὁ ταῦτα δὲ προσιπὼν μετ' ἐνιαυτὸν ἐβδόμον οἶμα· που
 τὴν ποιουμένην εἰρήνην ἰδὼν τῆς τε βασιλείας καὶ τῆς ἱερᾶς ἐκ-

κλησίας καὶ τὰς φιλικτάτας καταλλαγάς, ὑπὲρ ὧν καὶ πολλάκις ἠΰ-
 ξατο καὶ τοῖς φίλοις ἐν μυστηρίῳ προσεῖπεν αὐθις, αὐτόθι μεταλ-
 λαττει μακαρίως τὸν βίον· ἀλλὰ μήπω τοῦτο τέως, ἀλλ' ἐπὶ τὴν
 ἀκολουθίαν αὐθις ἰτέον τοῦ λόγου.

62. Τρίτῃ μὲν ἦν ἐπὶ εἰκάδι τῷ Δύστρῳ (ἕκτος ἦν οὗτος 5
 μῆν, ἀφ' οὗ τὰ τῆς κοσμικῆς φημι στάσεως ἤρξατο καὶ τῆς ζά-
 λης), οἱ δ' ἱεροὶ πατέρες οὗτοι καὶ πρέσβεις, τὸν μέγαν ἔχοντες
 δηλαδὴ μεθ' ἑαυτῶν Σάβαν, λύσαντες ἐκ τοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Με-
 γίστης Λαύρας ἐπινείου, τὴν ἐς Βυζάντιον μετὰ θαυμαστῆς τινος
 τῆς πομπῆς καὶ τῶν εὐχῶν ἀποπλέοντες ἦσαν. Ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ 10
 πλοῦ τε καὶ τῆς θαλάττης καλῶς αὐτοῖς εἶχε, τῶν πνευμάτων
 ἐφεπομένων καὶ μετὰ θαυμαστῆς τινος τῆς γαλήνης ὥσπερ δορυ-
 φορούντων, τάχιστα τε ὁμοῦ καὶ ἥδιστα τούτους παραπεμπόντων·
 τὸ γὰρ Αἰγαῖον ἅμα ταῖς μεταξὺ παραλλάξαντες νήσους, Ἑλλή-
 σποντόν τε καὶ τὴν ὑπερχειμένην ἀναπλεύσαντες ὁξύτατα Προ- 15
 ποντίδα, τριταῖοι καταίρουσιν εἰς τοὺς τῆς Κωνσταντίνου λιμένας.
 Οὐκ ἔμελλον δὲ ἄρα τῶν εὐχῶν καὶ τῶν ἐλπίδων ἐπιτεύξεσθαι
 διὰ πάντων· οὐ γὰρ πάντα, φησί, Θεὸς πᾶσι δέδωκε· μάλλον δὲ
 τοῦτο μὲν οὐκ ἂν ἔγωγε φαίην, ἀλλ' ὅτι τὰ μὲν οὐκ ἐφ' ἡμῖν,
 ἐκείνου πάντα καλῶς καὶ κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ δεδοκός· βούλεται 20
 γὰρ ἀναμφιβόλως, δημιουργός τε καὶ παντοδύναμος ὢν, χαλινούς
 τισι προνοίας ἀρρήκτοις τὰ κτίσματα πρὸς γε τὸ ἀπαθεῖς καὶ ἀδιά-
 λυτον συνέχειν καθάπας, ἐπεὶ τὰ ἐφ' ἡμῖν αὐτοὶ πρὸς τὸ συμφέρον
 ἑαυτῶν οὐκ ἠβουλήθημεν ἐπιδοῦναι, φαίλη προαιρέσει τὰ βλαβερά
 προκρίναντες τῶν καλλίστων, καὶ κάλλιστα τῇ δοθείσῃ τιμῇ χρη- 25
 σάμενοι τοῦ αὐτεξουσίου καὶ τῶν ἐκ Θεοῦ πάντων ἀνυχεῖς κατέ-
 στημεν δῆπου, καὶ μάλα εἰκότως καὶ καταλλήλως τοῖς ἐκείθεν
 χρησμοῖς· "τῷ γὰρ ἔχοντι παντί", φησί, "δοθήσεται καὶ περισσευ-
 θήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται
 ἀπ' αὐτοῦ". Ἐντεῦθεν τοῖς πατράσιν (ἔδει γὰρ τὰ τῆς προρρήσεως 30
 μὴ διαμαρτεῖν τῷ μεγάλῳ) τὰ τῆς πρεσβείας ἦν ἄπρακτα τὸ
 παράπαν· εἰς οὐρανὸν γὰρ ἀτεχνῶς ἐδόκουν τοξεύειν, ἢ τὸ ἐξ

ἄμμου πλέκειν σχοινίον, τούτοις ἐπιχειροῦντες. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὑπ' αὐτῶν τὸ τηνικαῦτα πραχθέντα καὶ λαληθέντα καὶ τὰ τῆς μεγάλης ὑποθέσεως ταύτης, μᾶλλον δὲ τῆς κοσμικῆς εἰπεῖν ἀταξίας καὶ τῆς φθορᾶς, ὅπως ἔσχε, λέγειν ἑτέροις παραχωρήσω, πραγματείας ἐτέ-
 5 ρας ὄντα καὶ πολλῶ μακροτέρας ἢ κατὰ τὴν παροῦσαν ὁρμὴν τοῦ λόγου· ἐροῦσά γε μὴν οὐκ ὀλίγοι πάντως, οἷς ἔργον ἐξετάζειν τε καὶ συγγράφεσθαι τὰ τοιαῦτα, εἰ καὶ τὸ τῆς ἀκριβείας μὴ δια-
 μαρτεῖν ἐπὶ πᾶσιν ὡς ἀληθῶς ἔργον· ἐκεῖνο δ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ὡς ἀναγκαῖον εἰπὼν αὐτὸς τέως ἐπὶ τὸν μέγαν αὐτὴς τρέψω τὸν
 10 λόγον. Ἐπεὶ γὰρ τοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὁμολογίας καὶ τῆς εἰρήνης λόγους καὶ τὴν πρεσβείαν ἀποδοκιμασθέντα καθάπασι οἱ τοῦ ὄρους εἶδον πατέρες, οὐκ ἔστησαν μέχρι τούτου, ἀλλὰ καὶ γράμμασιν αὐτῆς ἐν ἐπιτόμῳ τοὺς ὑπὲρ τούτων αὐτῶν ἐγχαράξαντες λόγους, ἐν οἷς καὶ τὴν ἐσύστερον ἀποκατάστασιν καὶ τὴν νῦν ὀρωμένην
 15 τῆς βασιλείας ὁμοφροσύνην διορατικῶς τῆς ψυχῆς ὁμῶς μετὰ πολ-
 λῆς τῆς ἀκριβείας κατὰ μέρος προσῆπον, ἐγχειρίζουσι καὶ ταῦτα τῇ βασιλίδι· τῆς δὲ τῇ συγκλήτῳ κοινωσαμένης, ὡς ἔθος, ἐπεὶ καὶ ταῦτα λῆρος ἐδόκει καὶ πλάνη σαφῆς τῶν θεσφορουμένων ἐκείνων, οἳ μὲν καὶ τὸν κοινορτὸν ἐκτινάξαντες τῶν ποδῶν καὶ τὴν
 20 οἰκείαν εἰρήνην ἐπανακάμψασαν πρὸς αὐτούς, κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἐντολήν τε καὶ πρόρρησιν, αὐτῆς λαβόντες καθ' ἑαυτούς, ὥσπερ θῆ καὶ τὸ πρότερον ἦσαν τὸ κοινὸν τῆς οἰκουμένης ναυάγιον καὶ τὴν πανολεθρίαν μετὰ πολλῶν ἀποδυρόμενοι τῶν ἡακρῶν ὁ δὲ θαυμασίας Σάβας, πρὸς ἑαυτὸν ἐπιστραφεὶς καὶ τοὺς φίλους καὶ
 25 τῆς ἑαυτοῦ προρρήσεως ἀναμνήσας ἡρέμα, τὰ τοῦ μεγάλου Παύ-
 λου καὶ αὐτὸς ἄντικρυς ἐπὶ ταῖς αὐταῖς μᾶλλον δὲ καὶ χείροσιν ἀποτυχίαις πρὸς αὐτούς διετῆει. Εἰτ' ἐφετῆς προσετίθει καὶ ταῦτα.
 "Ἀλλ' ἡμεῖς" λέγων, "ὦ φίλοι πατέρες, τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς καλῆς προθυμίας μηδαμῶς τὸ παράπαν ἐνδῶμεν· τοῦτο γὰρ εἶναι
 30 πρὸς τῆς σωτηρίας τῆς ἡμετέρας. Ἰδοὺ", φησί, "τῶν ἀγώνων ὁ μέγιστος οὗτος· ἀγωνίζεται γὰρ κατὰ τῆς εἰρήνης ἡ στάσις, κατὰ τῆς ἀρετῆς ἡ κακία, κατὰ τῆς ἐντολῆς ἡ παρχάσις αὐτῆς καὶ

πρὸς Χριστὸν ἄντικρυς ὁ Βελίαρ, ὃς καὶ πολλοὺς ἤδη συμποδίζει, καὶθάπερ ὀρώμεν, ἐπειδὴ καὶ σκότος ὦν φῶς υποκρίνεται, κατὰ τὸν μέγαν καὶ αὐθις εἰπεῖν Παῦλον. Ἀλλ' ἡμεῖς, ὅπερ εἶπον — οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν—, γενώμεθα τῆς κρείττους μοίρας· καὶ ἐπεὶ τὸν ὑπὲρ ὁμοιοῦς κοινωνοῦμεν καὶ σωτήριον ἐφάβ- 5 λισαν οὗτοι λόγον, μὴδ' οὕτως ἡμῖν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀγάπης καὶ τῆς κατὰ δύναμιν συμμαχίας ἀμελητέον, ἀλλ' ἐν ἡσυχίᾳ ταῖς εὐχαῖς καὶ ταῖς ἑακροῖς ὑπὲρ τούτων αὐθις αὐτῶν καὶ τῆς κοινῆς ωφελείας χρηστεον. Πρὸς μὲν τοὺς ἀνθρώπους τὴν εὐκαιρον ἐλώμεθα σιωπὴν ἡδὴ, ἐπειδὴ καιρὸς λόγου καὶ καιρὸς σιωπῆς, ὥσπερ ἄρα 10 καὶ παντὸς ἄλλου πράγματος, κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα· τῷ δὲ τῆς δίκης ἐφόρῳ δεσπότη μὴδέποτε παυσώμεθα τοῖς ἀλαλήτοις ἐντυγχάνοντες στεναγμοῖς τῆς καρδίας, ἐπεὶ καὶ σιωπῶντων οἶδεν ἀκούειν· μὴδὲ κοπιᾶσθαι, προφητικῶς εἰπεῖν, αὐτῷ κατακοινοῦ- 15 θούντες, ἕως οὐ εὕρομεν τόπον τῷ Κυρίῳ, τὸ καθαρὸν φημι καὶ ἀστασίαστον τῆς εἰρήνης, ὃ δηλονότι Θεὸς ἐνοικεῖ, ἡ ὄντως εἰρήνη". Ταῦτα πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ κατ' ἰδίαν ὁ μέγας εἰπὼν Σάβας, καὶ πρὸς τὰς κοινωνοὺς εὐχὰς καὶ τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ὥσπερ πτερώσας, ὑπόδειγμα δίδωσιν ἑαυτὸν ὁ σοφὸς κἀν τοῖς ἔρ- 20 γοις· οἰκίσκω γάρ τινι περιγράφας τὸ σῶμα τῇ συνήθει χρώμενος τὴν ἀρωγὴν καὶ φιλοσοφίαν, τοῦ μὲν σώματος ὀλίγα τινα καὶ ὅσον μὴ λυθῆναι τὸν τῆς φύσεως δεσμὸν καθάπερ φροντίζων, πρὸς αὐτὸς ἑαυτὸν δὲ καὶ τὸν Θεὸν διὰ παντὸς βλέπων καὶ ταῖς ἐκείθεν ἐλλάμ- 25 ψεσιν ἀνεπιστρόφως σχολάζων, στεναγμοῖς τε καὶ ἑακρῶν πηγαῖς ἀκενώτοις νῦν μὲν τὴν ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ ζάλην καὶ τὸν κατ' ἀλλήλων ὀλεθρον καὶ τὴν μανίαν ὀδυρόμενος τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅπως ὑπὸ τῶν παθῶν ἢ ταλαίπωρος ἐκουσίως παρατραπεῖσα φύ- 30 σις τῆς μὲν οἰκείας εὐγενείας ἐξέστη, "παρασυμβλήθη δὲ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις", κατὰ τὴν προφητείαν, μᾶλλον δὲ καὶ κτή- νους καὶ θηρίου παντὸς ἀτοπωτέρα κατέστη, μὴδὲ ἑαυτῆς γούν 30

1/3 Κορινθ. 2, ια', 14. — 4 Κορινθ. 2, β', 11. — 11 Ἐκκλ. γ', 1, 7. — 14 Ἱερερ. ιζ', 16 οὐκ ἐκπέσας κατακοινοῦσθαι ὁπίσω σου. — 15 Ὑαλρ. βλα', 5 «ἕως οὐ εὕρω τόπον τῷ Κυρίῳ». — 28 οἰκίσκω B. — 29 Ὑαλρ. βλ', 21.

αὐτῆς φειδομένη, νῦν δὲ τὸν φιλόανθρωπον εἰς οἶκτον αὐτῆς ἐπι-
καλούμενος δεσπότην. Ὅθεν οὐδὲ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς ἐνστάσεως
ταύτης τὸ παράπαν ἀπέστη. πρὶν ἢ τὰ τῆς εἰρήνης εὐαγγέλια καὶ
τῆς βασιλικῆς συμφωνίας δι' ἀποκαλύψεως ἐκεῖθεν δεδέχθαι ὃ δὲ
5 καὶ τοῖς φίλοις συνασκηταῖς, οὐ τοῖς ἐγγύς φημι μόνον, ἀλλὰ καὶ
τοῖς μακράν. ἐν μυστηρίῳ προεῖπεν, ἐν αὐτὸν ὁλόκληρον, οἶμαι,
καὶ πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς προγνώσεως ταύτης προλαβούσης.

63. Ἐνιαυτοὺς μὲν οὖν ὅλους ἔς ἐν τῇ φιλησχύῳ ταύτῃ μο-
νώσει καὶ ἀγωγῇ διατετριφώς, ἐν ἀδιαλείπτῳ δὲ πένθει, καθά-
10 περ ἔφην, ὁ μέγας ἀπρόιτος ἦν ἐκεῖνου τοῦ θωματίου καθάπαρ-
ώρμιλει γε μὴν τῶν προσιόντων ἐνίοις, τὰ τε τῶν πρὸς σωτηρίαν
ὑποτιθέμενος θαυμασιώς καὶ πρὸς τὰς ὑπὲρ τῆς κοινῆς εἰρήνης
εὐχὰς πάσῃ σπουδῇ παροτρύνων τοὺς πάντας· μάλιστα δὲ τοῖς
πειρασμοῖς περιπεπωκόσι ποικίλοις καὶ δυσχεροῦς καὶ ἀνωμάλου
15 πειραθεῖσι τῆς τύχης, οἷα τὰ τοῦ καιροῦ καὶ τῆς ἐμφυλίου μά-
χης ἐκείνης, λιμὴν ἀναφύξεως ἦν εὐχαῖς τε καὶ λόγοις· ὅθεν καὶ
πολὺς ἦν ὁ περὶ αὐτοῦ λόγος ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, εἰ καὶ τὰ
τῆς κοινῆς ἐκείνης στάσεως καὶ τῆς κατ' ἀλλήλων φημί τῶν ἀνθρώ-
πων μανίας ὥσπερ εἰ τι ζυφερόν νέφος ἐπεσκότει· τέως τῷ φωτὶ τοῦ
20 λαμπροῦ τούτου φωστῆρος. Τῆς δὲ περὶ αὐτοῦ φήμης πανταχοῦ
δοιούσης, καὶ τῶν ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν ἔτι δὲ καὶ τῶν ἐκ τῆς
αὐτῆς πατρίδος πρὸς ἐκεῖνον φοιτώντων, συνηνέχθη τι καὶ τοιοῦ-
τον, θεῖγμα τῆς ἐνοικιούσης τῷ ἀνδρὶ χάριτος καὶ τῆς προφητείας.
Τῶν Θεσσαλονικέων ποτὲ τινες ἐπιθεδημηκότες τῇ Κωνσταντίνου
25 καὶ πρὸς τὸν θαυμαστὸν ἀπήγεσαν Σάβαν τῆς συνήθους ἀπολαύ-
σοντες ὁμοῦ παραινέσεως καὶ τῆς ὁμιλίας· τούτους ὑπταίς, ὃ φασί,
δεσάμενος ταῖς χερσὶν ὁ μέγας καὶ ἡρόεως αὐτοῖς εἰς τὴν καρδίαν —
τὸ τῆς θείας Γραφῆς φάναι—λαλήσας, ἔπειτα καὶ περὶ τῶν ἐν
Θεσσαλονικίῃ γενομένων ἐμφυλίων τὸ τηνικαῦτα πολέμων τε καὶ
30 πόρων αὐτοὺς ἀνηρώτα. Δεῖ δὲ μᾶλλον ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀγα-
γεῖν, ἵν' οὕτω καὶ σαφέστερον εἴῃ τὸ θαῦμα. Ἐν τῇ κατὰ τὸ
ἱερὸν ὄρος σεπτῇ τοῦ Βατοπεδίου λαύρᾳ, καθάπερ ἔφθην εἰπών,

ἀσχοιμένου τοῦ θεοῦ Σάβα, τῶν Θεσσαλονικέων τινές, τῆς φή-
 μης ἐκείνους πάντως καλούσης, εἰς προσκύνησιν ἐκείνου καὶ ὁμι-
 λίαν ἐφοίτων· καὶ μέντοι καὶ προσκύνοντες καὶ πολλῆς ἐκείθεν
 ἐντυγχάνοντες τῆς ὠφελείας καὶ τῆς εὐφροσύνης ὑπέστρεψον, οὐ-
 μενουν ἑαυτοὺς μεμφόμενοι τοῦ καμάτου καὶ τῆς ὁδοπορίας, ἀλ- 5
 λὰ καὶ τῶν ἐλπίδων καὶ τῆς φήμης αὐτῆς ἐπέκεινα πολλῶ
 τῶν πραγμάτων εὐρηκότες τὴν πεῖραν. Ἐν δὲ ταύτοις καὶ τις
 ποτὲ τῶν ἐπὶ δόξῃ τῆς ἐκεῖ πολιτείας σεμνυνομένων τὸν ἱερὸν
 καταλαβὼν Ἄθω καὶ τῆς λαύρας ἐκείνης μεθ' ὅσης τῆς σπουδῆς
 ἐπιβαίνει, τὸν μέγαν καὶ αὐτὸς δῆθεν ἰδεῖν ἐφίμενος Σάβαν· ὁ 10
 δὲ ἄρα τοιαύτης ἀπολαῦσαι χάριτος οὐμενουν ὅλως ἄξιος ὢν,
 διὰ τὴν ὑποικουροῦσαν τῇ ψυχῇ φανούτητα καὶ θηριωδίαν, ὥσπερ
 ὁ καὶ προΐων ὁ λόγος δηλώσει, κωλύεται προφανῶς ὑπὸ τῆς
 ἐνοικουσίας χάριτος τῷ μεγάλῳ, ὥς ἂν μὴ εὐκαταφρόνητον, οἶμαι,
 καὶ καταγέλαστον εἴη τοῖς ἀνοήτοις τὸ θεῖον, παντὸς τοῦ βουλο- 15
 μενου καὶ αὐτῶν φημι τῶν πονηροτάτων κατὰ πολλὴν γινόμενον
 ἐξουσίαν· “μὴ δῶτε γὰρ”, φησὶν ἡ θεία Γραφή, “τὸ ἅγιον ταῖς
 κυσί, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοί-
 ρων”. Ἐπιβαίνει δ' ὅμως, ὡς εἶπον, ὁ Ἀνδρέας καὶ ταύτης τῆς
 λαύρας—τοῦτο γὰρ αὐτῷ κληῖσις—καὶ τῆς συνήθους ἐκείνοις ἀπο- 20
 λαύσας τιμῆς καὶ φιλοφροσύνης, ἔπειτα καὶ τὸν μέγαν ἰδεῖν ἤξiou,
 ἐπὶ τούτῳ γὰρ ὡς μάλιστα ἔχειν· τῷ δὲ πατρὶ μηχανθείσης παρὰ
 τῶν μοναχῶν, ὡς ἔθος, τῆς ἐκείνου ἐπιδημίας, ἔπειτα καὶ τῆς
 θείας αὐτοῦ καὶ τῶν εὐχῶν αἰτουμένων ἀξιῶσαι κάκεινον, ἐπεὶ τὰ
 κατ' αὐτὸν ἤδη τρανῶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ δηλαδὴ πνεύματος μνη- 25
 θεῖς ἦν ὁ μέγας, τὴν ὁμιλίαν εὐθὺς ἐκ πρώτης παρηγεῖτο· οἱ δὲ
 τὸν μὲν σκοπὸν ἐκείνου τὸ σύνολον ἀγνοοῦντες, ταπεινοφροσύνης
 δὲ χάριν ἄλλως καὶ ἡσυχίας τὴν παραίτησιν οἰηθέντες, ὡς ἔθος,
 αὐτὸν πεποιῆσθαι, προσέκειντο καὶ αὐθις, πολλῇ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ
 τούτου χρώμενοι τῇ θεήσει. Ὡς δὲ πολλὰ καμώντες ἐπὶ πολλαῖς 30
 ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις οὐδὲν εἶχον ἀνύειν—οὐ γὰρ ἐνεδίδου τὰ πα-

1 Θεσσαλονικέων B. — 7 εὐρηκότες i. πῆρην - - καίτοις B. — 17 Ματθ. ζ',
 6 || γραφή B, φωνή M. — 20 ἐκείνοις=τοῖς Βατοπεδουσίς. -- 26 ὁμιλίαν B.

ράπαν ἐκεῖνος —, πρόσσεισι τῷ προσεστώτι τῆς λαύρας ὑπὲρ τούτου
 πολλά δεόμενος ὁ Ἀνδρέας, μὴ ἂν ἀποστῆναι καθάπαξ ἰσχυρίζο-
 μενος τῆς ἱερᾶς ἐκείνης φατρίας, εἰ μὴ κατὰ γνώμην ἐπιτύχοι
 δηλαδὴ τοῦ μεγάλου, δι' ὃν ἄρα καὶ τὴν μακρὰν ὁδοιπορίαν ὑπέ-
 5 στη προθύμως. Τούτοις καὶ τοῖς ὁμοίοις ὑπελθὼν ἐκεῖνος τὸν
 προσεστώτα — εἶχε γὰρ καὶ τινες αὐτόθεν τῶν φίλων εἰς αὐτὸ τοῦτο
 σπουδάζοντας καὶ συναιρομένους —, πείθει κάκεῖνον, τὸν τὴν οἰκο-
 νομίαν τῆς λαύρας ἐπιτετραμμένον τῆς μεῖζω καὶ τινος τῶν εὐλα-
 βεία καὶ γήρα τετιμημένων παραλαβόντα, προσελθεῖν τῷ θαυμαστῷ
 10 Σάββα καὶ τὴν ὑπὲρ ἐκεῖνου θείῃαι πρεσβεΐαν. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τι-
 νες ἦσαν δεόμενοι καὶ μακρὸν ὁμοῦ καὶ ποικίλον τὸν ὑπὲρ ἐκεῖ-
 νου ποιούμενοι λόγον, ὡς εἶη τε φίλος κοινὸς τῆς ἡμετέρας λέ-
 γοντες λαύρας καὶ ὡς εὐγνωμοσύνης καὶ καλοκἀγαθίας ἐπιμελοῖτο,
 τιμᾶν ἀρετὴν εἰδὼς εἴπερ τις τῶν πάντων "διό", φασί, καὶ "τοσαύ-
 15 τῆς ὁδοιπορίας οὐκ ὤκνησε πόνον, καὶ μάλιστα σοῦ καὶ τῆς σῆς
 ἀρετῆς χάριν" ὅθεν οὐδ' ὅσιον ὅλως, οὐδ' ἀρετῇ τοιαύτῃ προσῆκον,
 ψυχὴν οὕτως εὐγνώμονα καὶ σπουδαίαν κεναῖς, ὃ λέγεται, χερσὶν
 ἀποστρέψαι· εἰκὸς γὰρ καὶ τῷ βάρει τῆς λύπης κατανεχθέντα νόσω
 περιπεσεῖν καὶ κινδυνεύειν οὐ μικρῶς ἐν τῇ ξένῃ καὶ δίκῃν ἡμᾶς
 20 σφλεῖν ἀπανθρώπις, ὡς ἂν αἰτιωτάτους αὐτῷ γεγονότας τοῦ πά-
 θους. Ταῦτ' ἔλεγον ἐκεῖνοι, τῷ φαινομένῳ προσέχοντες πάντως
 κἀντεῦθεν, ὡς εἰκὸς, κατὰ λόγον τὸν ἀνθρώπινον, χρώμενοι καὶ
 τοῖς λόγοις· ὁ δέ, πνεύματι θείῳ κινούμενος, ὕπερ ἔφην, καὶ τὰ
 μέλλοντα συμβόλοις τιεὶ καθορῶν ὡς παρόντα καὶ ἥθος ὁμοῦ καὶ
 25 φωνὴν καὶ τὴν ὅψιν πρὸς γε τὸ ἐμβριθέστερον διαμείψας, "'Αλλ'
 οὐκ ἐκεῖνος ἂν ἴδοι ποτέ", φησὶν, "ὅλως τὴν ἐμὴν ὅψιν, αὐτ'
 αὐθις ἐγὼ τὸν ὀφθαλμὸν ἧ τὴν φωνὴν καὶ ὅπως οὖν ἐκείνῳ πα-
 ρέσω, καὶ Ἄγγελος οὐρανόθεν ἐπὶ ταῦτα προτρέπειν με δόξῃ.
 "Απιθι τοιγαροῦν, ὦ θεσπεσία μοι κεφαλῇ· ἄπιθί μοι σὺν τοῖς
 30 φίλοις πατράσι τάχιστα τῆς μονῆς ἀποπέμψοντες τοῦτον· οὐδὲ γὰρ
 ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο τῷ τοιούτῳ ποτὲ καθάπαξ ὀφθεῖν". Ταῦτα
 σὺν τοῖς ἀδελφοῖς ὁ προσεστὼς παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀκηκοότες,

ἐνεοί τινες ἦσαν, πρὸς ἀλλήλους ἐκπεπληγμένον τι καὶ παρά-
λογον οἶον ὀρώντες καὶ τὴν ἐνὴν ἀλλοίωσιν τοῦ πράου καὶ γα-
ληνοῦ καὶ πρὸς πάντας ἡμέρου διὰ θαύματος ἄγοντες τοῦ μεγί-
στου· ὅθεν καὶ μηκέτι προσθέντες πειράζειν, τοῦ μὲν ἀπέστησαν
καὶ ἄκοντες, τὸν δὲ λόγοις παραμυθητικοῖς καὶ τοῖς κατ' ἔθος 5
δεξιωσάμενοι ξενίοις, ἃ δηλαδὴ φέρουσιν ὥραι, δεξιῶς ἐκπέμπουσι
τοῦ φροντιστηρίου, καθ' ὑπερβολὴν ἀλύοντά τε καὶ παθαινόμενον
καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιζητοῦντα μαθεῖν τῆς πικρᾶς ταύτης ἀποστρο-
φῆς καὶ αἰσχύνης. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ ἐξεγένετό οἱ μαθεῖν, καί-
τοι γε περὶ πλείστου τὴν ἔρευναν ποιουμένων· χρόνοις δ' ὕστερον 10
εὐκαίρως ὁ μέγας αὐτῷ καὶ ταύτην γνωρίζει· τὸ δ' ὅπως, ὁ λό-
γος ἤδη δηλώσει.

64. Τῶν Ῥωμαϊκῶν πραγμάτων, ὡς ἀκριβῶς ἴσασι πάντες,
δεινῶς τὸ τηνικαῦτα νοσοῦντων καὶ φθειρομένων, καὶ στάσεων παν-
ταχοῦ καὶ πολέμων ἐμφυλίων κατὰ πόλεις ἐγειρομένων καὶ χώ- 15
ρας, καὶ τὰ τῆς μεγάλης ἐνόσει Θεσσαλονίκης, καὶ τοσοῦτο πλέον,
ὅσω καὶ πλήθει καὶ πλούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις πασῶν σχεδὸν ὑπε-
ρέχειν. Τῶν γοῦν Θεσσαλονικέων, ὡς ὁ λόγος ἤδη φθάσας ἐδή-
λωσεν, ἐν τῇ Κωνσταντίνου πρὸς τὸν μέγαν ἀφικομένων, ἐπεὶ περὶ
τῶν ἐν τῇ πατρὶδι συμβάντων, ὅπερ εἶπον, ἀτοπων ἐρωτηθέντες, 20
στάσεις μὲν ἐκείνας καὶ τὸν μυρίον καὶ παράλογον φόνον καὶ
τὴν φοβεράν τῶν ἐμφυλίων χύσιν αἱμάτων ἐξεῖπον, ἃ μὴδὲ συγ-
γραφῇ ἡμεῖς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐμοὶ τέως διδόναι, τούτων δ' ἀπάν-
των ἀρχηγὸν τε καὶ δημαγωγὸν καὶ κάκιστον ἀθλητὴν τὸν ἤδη ρη-
θέντα Ἀνδρέαν, ὁ μέγας οὐδὲ πρότερον ἀνήκοος ὢν τῶν τοιούτων— 25
πῶς γάρ; — ὢν γῇ τε καὶ θάλαττα πλήρης, "Ἄπιτε", φησὶν,
"ὦ φίλοι, Θεοῦ τε κυβερνῶντος, εἰς τὴν σφετέραν πατρίδα· τῷ
δὲ κακίστῳ στρατηγῷ τῶν τοιούτων οὕτως ἐρεῖτε· Τάδε σοι δηλοῖ
οἱ ἡμῶν ὁ μοναχὸς Σάββας, ὁ τῆς τοῦ Βατοπεδίου δηλαδὴ λαύρας.

2 οἶον ὀρώντες Μ, ἐροῦντες Β. — 20 ἐρωτηθέντες Β. — 21 τῶν μυρίων
Β. — 23 παρόντος Β. — 25 Ἀνδρέαν] λέγει περὶ Ἀνδρέου τοῦ Παλαιολόγου, ὅς
ἔτι 1346-ω στάσεως ἀρχηγὸς ἐγένετο ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ φόνων αἵματος. Ἰωάννου
Καντακουζηνῷ τ. II, σ. 574-582, τ. III, σ. 104-108.

Μέμνησαι πάντως, Ἀνδρέα, ὅπως πρὸ δέκα τούτων ἐνιαυτῶν εἰς
τὸν ἱερὸν ἐλθὼν Ἄθω, προσκυνήσεως ὄψιν καὶ ἀγιασμοῦ χάριν,
μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς ἐπεζήτησας ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι καὶ τῆς
ἐμῆς ὁμιλίας, καὶ οὐκ ἐτεγένετό σοι τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας, καίτοι
5 γε πάσῃ μηχανῇ χρηταμένω καὶ πάντα λίθον, ὃ φασιν, ὑπὲρ
τούτου κεκινηκότι ὕδεν καὶ δυσχεραίνων τότε καὶ καθ' ὑπερ-
βολὴν ἄθυμῶν, ὥς γε ἐδόκει, τὴν τῆς ἐμῆς ἀποστροφῆς αἰτίαν
μετὰ πολλῆς τιμῆς σπουδῆς ἀνηρεύνας καὶ μαθεῖν εὐέλπας,
ὥς ἔλεγες τοῖς συνοῦσι, τί ποτ' ἂν εἴη τὸ αἴτιον τούτου τοῦ
10 μυστηρίου. Ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ ἐβούλετό σοι Θεὸς ἀποκαλυ-
φθῆναι τὸ κεκρυμμένον, ἐπεὶ μὴ μεταβολὴν μηδὲ δέξασθαι παι-
δεῖαν ἐτόίμως εἶχες· ἥ γὰρ ἂν ἀπεκαλύπτετό σοι καὶ τότε παρὰ
τοῦ πάντων διψώντος τὴν σωτηρίαν. Ἐπεὶ δὲ πᾶσαν ἐκραγῆναι
πεποιήκας τὴν κακίαν καὶ τὸν ὑποικουροῦντα τῆς καρδίας ἴδον ἐξέ-
15 μεσας ὅλον ἄνθρωπον, ἄκουε νῦν ἀκριβῶς τῆς ἀποστροφῆς τὴν αἰτίαν
ἐκείνης, ἥν', εἰ μὴ βουλευθείης ἀπόνασθαι τῶν ἐλέγχων, ἀλλ' ἑτε-
ροι πάντως ἐκ τῶν φαρμάκων ἂν τούτων ὠφελιθεῖεν. Τὰς ἀνθρω-
πίνας τὰς τὰς σάρκας, ὥσπερ αἰμοβόρου δίκην θηρὸς ἐσθίεις, καὶ
τὸ τῶν ὁμοφύλων ἀδελφῶν αἷμα, ὅπερ κυνηδὸν λάβας ἔχεις, ταῦτ'
20 ἔμοι γε καθορᾶν ἐν τῷ στόματί σου τότε παρεῖχες· οὐδὲ γὰρ
οὔτε καὶ εἰκόνα τινὰ λογικοῦ τὸ παράπαν ἀνθρώπου βλέπειν εἶχον,
θηρίου δὲ μᾶλλον πονηροτάτου καὶ ἀτιμώτου, θανατηφόρου ἴδον ἀπο-
πέμποντος τῆς γλώττης καὶ τῶν μυκτήρων· καὶ δράκοντα δὲ τινα
μέγιστόν τε καὶ τὴν ὀρμὴν ἀνυπόστατον ἐώρων σε, τὴν ὀσφύν
25 οἶονε! τινα δύναιμι καὶ ὄπλον, φεῦ, περιεσπασμένον, κἀκεῖνου φου-
σώμενον ὥσπερ τῇ συμμαχίᾳ καὶ τῇ ἰσχύϊ. Ταῦτα τοίνυν ἐμοὶ
δειξαντος ἐν σοὶ τοῦ Θεοῦ τότε, πόρρω σε τῆς ἐμῆς θείας καὶ
τῆς ὁμιλίας ἐποιησάμην, τὴν αἰτίαν μηδεὶς συνειδότος· ἐπεὶ δὲ
τὰ νοητῶς ὁρώμενα τότε νῦν αἰσθητῶς, ὥς μὴ ὠφέλες, τοῖς
30 ὀφθαλμοῖς προῦθηκας πάντων, καὶ παρ' ἐμοῦ φανερώς σύ τε καὶ
πάντες μανθανέτωσαν ταῦτα καὶ διδασκείσθωσαν, ὥς ᾄδης καὶ

5 ~~λίθον~~ λίθον - - κεκινηκότι] Corpus paroem. II, s. 201. — 11 μεταβολεῖν B.
31 ἄδης καὶ ἀπόλεσι] Παροιμ. κ', 20.

απόλεια φανερά παρὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔστι τις κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ· ὃς ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ”.

65. Τὰ μὲν οὖν τῆς κοσμικῆς ἐκείνης ἀταξίας τε καὶ συ-
 γύσεως οὕτως ὑπερβολικῶς ἔσχεν, ὥς μηδὲ δεῖσθαι τὸ παράπαν
 προσθήκης, μηδὲ πρὸς παράδειγμά τι προσόμοιον ἀναχθῆναι τῶν 5
 παλαιῶν δι’ ὑπερβολὴν δύνασθαι, ὥσπερ οὖν μηδὲ τοῖς ἑξῆς ὅλως,
 Χριστὲ βασιλεῦ, παράδειγμα γένοιτο, ἀλλὰ καὶ πρῶτα ταῦτ’ ἔστω
 καὶ μόνα, μηδαμῶς ὄντων τῶν ἐπομένων· νῦν δ’ ὥσπερ οὐκ ἄρ-
 χούντων ἐκείνων καὶ τὰ πολλῶ χεῖρω παρὰ τῆς εἰς ὕψος ἀρθεί-
 σης κοινῆς ἁμαρτίας προστίθεται. Τοῖς γὰρ πολιτικοῖς τῶν ἐκκλη- 10
 σιαστικῶν ὑπὸ φθόνου καὶ φιλονεικίας κάκιστα συνδιαχειρθέντων,
 τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, κυκεὼν ἀληθῶς ἦν πάντα· τίς γὰρ παι-
 δαγωγῆσαι καὶ ρυθμίσαι τοὺς ἄλλους, τῆς ὀφειλούσης ταῦτα κα-
 νονίζειν ἐκκλησίας ἀκανονίστως οὕτω μᾶλλον δὲ μοχθηρῶς πάνυ
 καὶ φιλονεικῶς διατεθείσης; Ἰστε πάντες καὶ διηγεῖσθε τὸν τῆς 15
 ὁρθῆς δόξης πρότερον ἀντίπαλον Ἰταλὸν ἐκαῖνον, ὃς τὴν τοῦ προ-
 βάτου δορὰν ἑαυτὸν τὸ πρότερον ἀπατηλῶς ἐπεινύσας καὶ τῆς
 ἡμετέρας αὐλῆς, τῆς τοῦ Χριστοῦ φημι ποιμένης, δῆθεν φιλοτι-
 μούμενος εἶναι, λύκος Ἀραβικὸς μάτην χανῶν ὕστερον ἀνεφάνη.
 Τῶν γὰρ πραγμάτων ἔτι Ῥωμαῖοις διαχειρμένων καὶ στάσεως μὲν 20
 ἐς κόρακας ἀπεληλαμένης, ὁμοφροσύνης δὲ καὶ εἰρήνης πρυτανευ-
 ούσης καὶ συγκροτούσης ἄριστα πανταχόθεν τὴν ἐκκλησίαν ἅμα
 τῇ βασιλείᾳ, καλῶς τε καὶ ἀπταίστως ὁμοῦ τὴν ἐκείνῳ προσή-
 κουσαν ἐξήνεγκαν δίκην, αὐταῖς ἅμα ταῖς κατὰ τῆς θεότητος
 κατατομαῖς τε καὶ βλασφημίαις οἶονεῖ τινα λοιμὸν ἐξελόντες τοῦ 25
 κατ’ ἡμᾶς ἱεροῦ συνεδρίου· ὃς δὴ καὶ τὴν ἀλωπεκτὴν εὐθύς, ὥς
 μηδὲν ἔτι χρησιμεύουσιν, ἀπορρίψας, ἀνακεκαλυμμένη τῇ κεφαλῇ
 τὰ τῆς πατρὸς δόξης συμφιλοσοφεῖ τοῖς Λατίνοις, τῶν ἐν ἐκεί-
 νοις ἱερέων καὶ διδασκάλων φέρων τὰ πρῶτα. Τοῦτου τὴν μοχθη-

1 καὶ οὐκ ἔστι - - αὐτοῦ] Ἑβρ. δ', 13. — 2 ὃς ἀποδώσει κέ] Ῥωμ. β', 6. —
 13 ρυθμίσαι B. — 15/29 λέγει περὶ Βαβλαῶν τοῦ Καλαβροῦ, ὃν ἀναθεμάτισεν συνοδικ-
 ῶς ἡ Ἐκκλησία ἔτι 1341-ω. Ὅρα τὸ τῆς καθαιρέσεως ἐγγράφον παρὰ τῷ C. Ti-
 schendorf, Anecdota sacra et profana, Lipsiae 1855, σ. 44-54. — 21 ἐς κόρακας] *Corpus paroem.* II, σ. 421. — 27 ἀλωπεκτὴς B.

ρίαν καὶ τὸν κίνδυνον διαδεξάμενος ὁ μύστης ἐκείνου—φεῦ μέχρι
 πύσου προσήκει κακία—τὴν ἀνύποιστον κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐκεί-
 νην ἐξῆψε φλόγα, ἧς ἔτι τὰ λείψανα θορυβεῖ, καπνοῦ τινος καὶ
 σκοτοδίνης τὰς τινῶν ὄψεις ἀποπληροῦντα· ὁ γὰρ τοι βεβαιωτῆς
 5 καὶ προστάτης τοῦ καινοῦ τῆς ἐκκλησίας τούτου προδότου, προ-
 φάσει χρησάμενος τῇ κατὰ τινων μανία καὶ τῷ φθόνῳ—καὶ γὰρ
 ἦν ποικίλος τις καὶ δεξιὸς τὰ τοιαῦτα, πρὸς τὸ παραστὰν ἅπαν
 τοῦ καιροῦ συνεχῶς κατὰ τὸν χαμαιλέοντα πολλὰς τὰς μορφὰς
 ἐξαλλάττων—, τὸν μὲν εὐσεβῆ τῆς ἐκκλησίας ἔγγραφον ὄρον, ὃ
 10 δὴ καὶ αὐτὸς ἔτι σωφρονῶν ὑπεσημῆνατο πρὸ τῶν ἄλλων,
 ὥσπερ ἐν μελαγχολία τινι καὶ μέθῃ ταλμηρῶς ὁ ἀναιδὴς δια-
 γράφει, τὸ τῆς ορθῆς δόξης ἀνταχόμενον ἅπαν συνεσκιασμένως
 πως ἀναθεματίζας· ἐν οἷς δῆπου καὶ ἑαυτὸν πρὸ τῶν ἄλλων πάν-
 των, τὸν καὶ πρὸ τῶν ἄλλων, ὕπερ ἔφην, καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ
 15 θεσπίσαντα ταῦτα· τὸ δὲ δυσσεβεῖς ἐκεῖνο τῆς ἀντιθέτου μοίρας,
 φεῦ, ἀντιστάγει, τὰ μανιώδη καὶ καταγέλαστα λέγων ἐκεῖνα, τὸ
 κύριον ἑαυτὸν εἶναι καὶ διαιτητὴν τῶν ἐκκλησίας δογματίων (ἐπ’
 αὐτῷ γὰρ τούτῳ δὴ καὶ προβεβλημένον ἀντικρυς χειροτονῆσθαι)
 καὶ τῶν ὄρων ὃν ἂν βούλοιτο μετὰ πολλῆς τῆς αὐτοκρατορίας νῦν
 20 μὲν ἐγκρίνειν δύνασθαι, νῦν δὲ διαγράφειν, ὥσπερ ἐν παιδιᾷ ψή-
 φων τὴν ἀνωτάτω περὶ Θεοῦ δόξαν στρέφων τε καὶ πεττεῶν καὶ
 οὐδὲ τὸ τοῦ κυνικοῦ Διαγένους τούτοις διδούς, ὃς ἔλεγεν ἐξίσου
 τὰ τῶν οδῶν εἶναι καὶ μηδὲν διαφέρειν, εἴ τις ἂν ἐντεῦθεν ἐκεῖσε.
 ἢ τὸ ἔμπαλιν ἐκεῖθεν ἐνταυτοῖς, πορεύεσθαι βούλοιτο· ἢ γὰρ ἂν
 25 ταῦτα διδούς οὐδὲ καθάπαξ ἡμᾶς διέγραφεν, ὡς ὤετο, κακῶς ἐκεῖ-
 νος τοῦ καταλόγου. Καὶ ταῦτ’ ἐκεῖνον ὑπὶ ὧν ἐδίδασκεν ὁ προδότης
 τῆς εὐσεβείας, ὁ τὸν ἡσυχαστὴν καὶ φίλον πρὸς τὸ καθ’ ἡμᾶς
 φιλόσοφον ἐκ μακροῦ σχηματιζόμενος μετὰ πολλῆς ὑποικουρούσης
 βασκανίας, ἄγων καὶ φέρων, φεῦ, πρὸς τὸ βουλούμενον ἅπαν τῆς
 30 γνώμης τὸν ἄγειν βρενδυόμενον πάντα. Ἄλλ’ οἱ μὲν, κακοὶ κακῶς

1 ὁ μύστης ἐκείνου = ὁ Ἀκίνδυνος. — 2 ἀνύποιστον B. — 4 γίγρι B. —
 16 ἀντισταγει τὰ μανειώδη B. — 18 προβεβλημένον B. — 19 βουλευται B. —
 20 παιδιᾷ B.

τοῖς τῆς ὀρθοδοξίας προβόλοις ὡς ὑπό τινος στερροῦ μηχανήματος
 τοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας συνοδικῶς περιτραπέντες καὶ συντριβέντες,
 ἀξίως τῆς ἑαυτῶν ἀπερρίψαν κακοδαιμονίας· ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς
 ἄνωθεν ἀποκαλύψεως ἔδει καὶ ψήφου, καθάπερ ἔθος τῷ σοφῷ,
 δηλαδὴ τῆς προνοίας, ἐν ταῖς τῶν ὑποθέσεων ἐπιφανεστέραις τοῖς 5
 ἀπλουστεροῖς καὶ μὴ πρὸς τὸ βάθος ἵεναι δυναμένοις τοῦ λόγου
 συγκατιούσης, Πέτρου δὲ καὶ τοῦ κατ' αὐτὸν Ἀλεξάνδρου πάλιν
 ἐδεῖτο τὸ πρᾶγμα καὶ τοῦ θαυμαστῶς ἐν ἐκείνοις ἐνεργήσαντος
 πνεύματος, ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ τῆς μανίας ἐπωνύμου ἐκείνου,
 Σάβας ἡμῖν ὁ μέγας γίγνεται τοῦτο, τοῖς ἄνωθεν χρησμοῖς καὶ 10
 ταῖς ἀποκαλύψεσι κάλλιστά τε καὶ ἰσχυρότατα τὸν ὀρθὸν τῆς εὐ-
 σεβείας στηρίξας λόγον· τὸ δ' ὅπως, ὁ λόγος ἔρῃ δηλώσει· προσ-
 ἔχειν δὲ ἄξιον καὶ μὴ παρέρχως τῶν περὶ τηλικούτων λόγων
 ἀκούειν.

66. Ἀνῆλθο μὲν ἐκ τῶν καταλειφθέντων κατεψυγμένων ἐκεί- 15
 νων ἀνδράκων ἡ τῆς κακοδοξίας φλόξ, ταῖς αὔραις τοῦ πονηροῦ
 ριπισθεῖσα —στάσεις ταῦτ' ἔσαν καὶ μάχαι καὶ ἡ κακίστη τοῦ ὁμο-
 φύλου διαίρεσις, ὅπερ εἶπον— τῆς δὲ κάκιστ' ἀπολουμένης φιλονει-
 κίας ὡσπερὶ τινος ὕλης λιπαρᾶς ὅσημέραι τῷ δαινῷ προστιθείσης
 καὶ τῆς μὲν ὀρθῆς τε καὶ ἀπταίστου μοίρας ἀτρέπτως ἐν τῷ καλῷ 20
 βεβηκυίας καὶ αὐτομένης, τῆς δ' ἐναντίας αὐτῆς κολακείας καὶ πει-
 θοῦς τισι κλεμμασιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ δώροισ τοῦ ὑγιαίνοντος αἰ-
 παρασπᾶν καὶ τυραννεῖν ἀναιδῶς ἄγαν φιλονεικούσης (ἔσαν γὰρ καὶ
 τινες τῶν δοκούντων ἐν τε λόγῳ καὶ σχήματι καὶ τοῖς φαινομένοις
 τούτοις τῶν πολλῶν ὑπερέχειν), "Ἐγώ", φησὶν ὁ κλεινὸς Σάβας, 25
 "ἀσχάλλων κατ' ἑμαυτὸν ἦν καὶ τὴν φιλονεικίαν ἐνστασι· ἐκπλη-
 τόμενος ἐκείνην, πῶς κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὸ χεῖρον προκοψάσα πρὸς
 κακοδοξίαν ἐξήχθη, ἀπὸ τῆς κατὰ τοῦ πλάσματος μάχης ἐπὶ τὴν
 αὐτοῦ τοῦ πλάστου—φεῦ τῆς ἀπονοίας—κατενεχθεῖσα καὶ πράγ-
 μασιν αὐτοῖς τὸν σοφὸν ἐκείνον τοῦ πνεύματος βεβαιώσασα λόγον. 30
 ὅς ἀδύνατον εἶναι φησι τὸν Θεὸν ἀγαπᾶν τὸν μὴ πρότερον τὸν

πλησίον ἡγαπηκότα. Οἱ μὲν οὖν τοῦ θείου πνεύματος" φησί· "λό-
γοι, κάλλιστα τε καὶ ασφαλέστατα τῇ τῶν πατέρων χρησάμενοι
γλώττῃ, τὸν τῆς ὀρθῆς δόξης ἐκπαιδεύουσι λόγον· ἄρα δὲ μήτοι
περὶ τὴν κρίσιν ἀμαρτάνοντες ἡμεῖς τῶν ὀρθῶν λόγων ἐκείνων
5 ἔξω φερόμεθα τῆς εὐθείας, οἱ δ' ἀντιπίπτοντες ἡμῖν οὗτοι κατα-
στοχαζόμενοι μᾶλλον τοῦ κεκρυμμένου δυσκόλως οὕτω πρὸς τὴν
μετάθεσιν ἔχουσι τὸ παράπαν καὶ ἀνευδότως· ἢ καὶ τις τῶν παρ'
αὐτοῖς σοφῶν ἐκ τινος ἐπιπνοίας θειοτέρας μυηθείς, κἀντεῦθεν
τοὺνδούσιμον ἔχων, οὕτως ἐνστατικόν τε καὶ ἀνεύδοτον τὸ περὶ
10 αὐτῶν συνέδριον τοῦτο κατασκευάζει; Θεῷ ταιγαροῦν ἐπιτρέψαι
δεῖ καὶ ἡμᾶς ταῦτα καὶ τὴν παρ' ἐκείνου δεῖσθαι ψῆφον, ἐμφα-
νέστερον βεβαιούσαν τὸν λόγον· δώσει δὲ πάντως, ἀγαθὸς ὢν
καὶ πᾶσι τὰς αἰτήσεις πρὸς τὸ συμφέρον παρέχων· τὸ δὲ δια-
νοίας ἦν εὐλαβοῦς ἄρα, σοφίαν καὶ σύνεσιν αἰτούσης τοῖς ἀστη-
15 ρίκοις, ἀλλ' οὐκ ἀμφιβολίας οὐδὲ δισταγμοῦ τινος περὶ τὸν ὀρθὸν
λόγον· ὅπερ εἶδος ἐκείνω καὶ αὐτά φημι τὰ καλῶς ἐγνωσμένα με-
τριοφροσύνης ὑπερβολῇ οὐ τῇ θείᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ πλη-
σίον ἐπιτρέπειν ὥς ἐπὶ πολὺ κρίσει. "Νὺξ μὲν οὖν", φησὶν, "ἦν,
ἐμοὶ δὲ τῇ εὐχῇ φιλοπονώτερον προσκειμένω καὶ τὴν ὑπὲρ τούτου
20 θέησιν ἐκτενέστερον ἐπὶ πολὺ ποιουμένω, ὥς καὶ τὸ πλεῖστον
αὐτῆς παραλθεῖν ἔδθη, ὕπνος μὲν ἐπελθεῖν ἀμυδρῶς ἐδόκει· τὸ
δ' οὐχ ὕπνος ἦν, ἀλλὰ τις ὥσανει τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων
νάρκη, μέσον ἐρηγόρσεως καὶ ὕπνου τὸν νοῦν πως ἰστάσα. Ναοῦ
δὲ τινος ἐνδον ἐστάναι νομίζων, μεγέθει τε μεγίστου καὶ περι-
25 φανοῦς ἄλλως, ἐώρων καὶ ἰδοὺ χορός τις ἀρχιερέων λαμπρῶς,
πάντων ἱερατικῶς ἐσταλμένων, τοῦ θείου ἐκείνου θυσιαστηρίου
μετὰ τινος ἀξιώματος ὁμοῦ καὶ λαμπρᾶς τῆς πομπῆς ἐξῆει· τῶν
δ' ἱερῶν ἐκείνων ἐξιόντες προθύρων οὐ τὴν αὐτὴν ἤεσαν πάντες,
ἀλλ' ἄρα τῇ προόδῳ διχῇ καθάπερ τι ποτάμιον σχιζόμενοι ρεῦμα,
30 οἱ μὲν τὸν δεξιὸν χορὸν ἀνεπλήρου, ἔξ αὐτῆς φημι τῆς ἱερᾶς
παραστάδος στοιχηδὸν πρὸ τῶν θείων ἐκτυπωμάτων μεγαλόπρεπῶς
συνεστῶτες καὶ μέχρι πολλοῦ τινος ἀλλήλοις, ὥσπερ ἐν σειρᾷ
χρυσῇ, συνηρμοσμένοι τε καὶ συμπροϊόντες· τοὺς δὲ θάτερον αὐθις

εἶχε μέρος ἀπαραλλάκτως ἀλλήλοις συντεταγμένους τε καὶ ὥσπερ
 συμπεφυκότας καὶ τὴν στάσιν κατ' ἐκείνους πληροῦντας. Ἀρρητος
 μὲν οὖν αἰδῶς ἐπεκάθητο πᾶσι καὶ σύνοιαι τινὲς ἦσαν καὶ πρὸς
 ἑαυτοὺς βλέποντες· σιγῆς δὲ τινος οὕσης, καθάπερ ἐν τελετῇ μυ-
 στηρίων, καὶ πάντων ἡμῶν αἰδοῖ τε καὶ φόβῳ τοῖς ὀφθαλμοῖς 5
 ἀτενὲς ἐνορώντων ἐκείνοις (συμπαρῆσαν καὶ γὰρ ἡμῖν οὐκ ὀλίγοι),
 ἕτερον αὖτις ὁρῶ μεμονωμένον ἐξιόντα τοῦ θυσιαστηρίου ἐκείνου
 (τὴν τοῦ διακόνου τάξιν ἐώχει μοι πληροῦν οὗτος), φαειδρόν τι
 μάλα καὶ αὐτὸς ἀπολάμπων τῇ τε στολῇ καὶ τῇ ὄψει καὶ διὰ
 πάντων ἄγγελος εἶναι· τινων θαυμαστῶν προσταγμάτων ἐμφαίνων 10
 ἐώχει μοι γὰρ καὶ βιβλίον ἐν χεροῖν ἔχειν καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐγ-
 κειμένων ἀνάγνωσιν εὐτρεπὴς εἶναι. Τοὺς γοῦν ἐφ' ἑκάτερα παρι-
 σταμένους ἐκκλίνας οὗτος ἐξ ἴσου καὶ τὴν προκειμένην διὼν εὐ-
 σχημόνως εὐθεῖαν, ἐπ' ὑκρίβαντος ἀνείσιν αὐτίκα τοῦ ἱεροῦ διὰ
 τῶν βαθμιδῶν, καὶ πάντων ὡς εἰκὸς ἑαυτοῦ καὶ ὄμμα καὶ νοῦν 15
 ἀναρτήσας, πρὸς ἑαυτὸν τε μικρόν τι πρότερον οἶονεῖ βλέψας, ὡς
 ἦν, οἶμαι, προσεκτικωτέρους μᾶλλον καὶ νήφοντας ἐργάσεται τοὺς
 ἀκροωμένους, ἔτι τῆς βαθείας ἐκείνης σιγῆς πᾶσιν ἐπιπρεπούσης,
 τὸ μετὰ χεῖρας ἀναπτύσσει βιβλίον". Ἀλλὰ προσέχειν ἀξιῶ καὶ
 ὑμᾶς αὐτοὺς· αὐτὰς γὰρ ἐκείνας ἀπαραποιήτως ἐνταῦθα τὰς τοῦ 20
 μεγάλου προδησομαι ῥήσεις, ὧν αὐτήκοος ἐγενόμην. "Τὸ γοῦν
 ἱερόν", φησὶν, "ὁ φοβερός ἐκεῖνος ἀνοίξας βιβλίον — ὦ τοῦ φρι-
 κωδεστάτου καὶ θεάματος καὶ ἀκούσματος — Ἀκινδύνῳ φησὶ τῷ
 λαλήσαντι βλάσφημα κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, τῷ ἄλλῳ
 Ἰούδᾳ, τῷ προδότῃ τῆς εὐσεβείας, τῷ ἄλλῳ Ἀρείῳ, τῷ σχίσαντι 25
 κατ' ἐκείνον τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, τῷ ἀποστάτῃ, τῷ τῆς
 ἀληθείας προδότης ἐχθρῷ τε καὶ πολεμίῳ, ἀνάθεμα! Τούτοις
 ὁ λαμπρὸς ἐκεῖνος τῶν ἀρχιερέων χορὸς τὴν σιγὴν εὐθὺς λύσας
 συνάμα τῷ πλήθει παντὶ μέγα καὶ ἑξάίσιον τὰ αὐτὰ ἐπεβόα· τῆς
 δὲ συμμιγοῦς ταύτης βοῆς εἰς ὕψος ἑξαιρομένης καὶ τὸ ἀνάθεμα 30
 πολλάκις λεγούσης, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὥσπερ ὑπὸ τινος συνωθούμε-
 νος ἀοράτως ἀνάγκης τὰ αὐτὰ τοῖς ἄλλοις ἐβύων, εἰς ἑμαυτὸν

αὐτοῖς καὶ τὰς αἰσθήσασιν οἷον ἐπάνειμι, τὸ φοβερόν ἐκεῖνο τῆς ἀγ-
 γελικῆς ἀποφάσεως ρῆμα στρέφων ἐπὶ τῆς γλώττης ἔτι, καίτοι γε
 τῆς θαυμαστῆς θεωρίας ἐκείνης ἐξ ὀφθαλμῶν ἴδῃ μοι γεγονυίας.
 Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ μεγάλου θεωροῦ καὶ μυσταγωγοῦ καὶ μύ-
 5 στου τῶν μεγάλων τούτων δηλαδὴ μυστηρίων. Τίς δ' ἂν ἀμφι-
 βάλλοι τῶν τὰ θεῖα πεπαιδευμένων οὐρανόθεν ταύτην ἐξενηγέχθαι
 τὴν ψῆφον καὶ βίβλον ἐκείνην εἶναι τῶν πρωτοτόκων, τῶν ἀπο-
 γεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς, καὶ ἦν τὰ μὲν ὀνόματα τῶν τοῖς ἀπο-
 στολικοῖς δόγμασιν ἐπομένων ἐγγράφεται, κατὰ τὴν θεῖαν ἀπό-
 10 ψασιν δὴπου—“χαίρετε γάρ”, φησὶν, “ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγγράφη
 ἐν τοῖς οὐρανοῖς”—, τὰ δὲ τῶν ἀντιπάλων ἐκείνοις ἐξ ἀντιστρέφου
 διαγραφόμενα μέγαλῳ τινὶ καὶ φοβερῷ τῷ κηρύγματι παρὰ πάσης
 ἀποβάλλεται συμφώνως τῆς ἐπουρανίου ἐκκλησίας ἐκείνης; “πολ-
 λοὶ γάρ”, φησὶν, “ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· ἐφάγομεν ἐνώ-
 15 πύον σου καὶ ἐπίομεν καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδασκας”, του-
 τέστι τῶν δογμάτων ἡμῖν ἐκοινώνησας καὶ μυστηρίων καὶ πρὸς
 τούτοις τὸ περὶ πολιτείας ἀπλοῦν ἡμᾶς ἐδίδασκας, ἧ καὶ τοὺς συ-
 νόντας αὐτοῖς ἡμεῖς ἐδιδάξαμεν λόγον. “Ἀλλ' ἐρῶ”, φησὶν, “ἐκεί-
 νοις, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται
 20 τῆς ἀνομίας· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί”.

67. Καὶ τὸ μὲν κατὰ τῶν ὀβρισιτῶν τῆς θεότητος, πᾶσαν
 ἐκείνης ἐνέργειάν τε καὶ χάριν καὶ ἔλλαμψιν ἀποβαλλομένων κύν-
 τεῦθεν εἰς κτιστάς τε καὶ ἀκτίστους θεότητας τὴν μίαν φύσιν
 καὶ δύναμιν καὶ θεότητα κατατεμνόντων, ἐν τούτοις· ἃ δὴ καὶ
 25 πολλοῖς αὐτὸς ἐκεῖνος οἰκεία δηλαδὴ παρέθετο γλώσσει στήριγμα
 καὶ δόξαν ἀληθῶς τῆς τοῦ Χριστοῦ σεπτῆς ἐκκλησίας, πρὸ δὲ
 πάντων τῷ καὶ πάντων ἀρίστῳ ταύτης ἐκδικητῇ καὶ προμαχῷ,
 βασιλεῖ φημι τῷ σοφῷ καὶ γενναίῳ· ὃς καὶ πρὶν μὲν ἐγκρατὴς
 γενέσθαι τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων, ἔτι συνὼν τᾶδελεφῷ τε καὶ βα-
 30 σιλεῖ καὶ τὸ πλεόν ἦ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἀρχῆς ἔχων, ὥσπερ ἴσασι πάν-
 τες, ἰσχυρῶς ὑπὲρ τῆς ὀρθῆς ἔσται δόξης, κάλλιστα σὺν ἐκείνῳ τῇ

7/8 Ἐβρ. ἐβ', 23. — 10 Λουκᾶ ε', 20. — 14/15 Λουκᾶ ιγ', 26. — 18 Λουκᾶ
 ιγ', 27. Ματθ. γ', 23. κ', 16. κβ', 14. — 28 βασιλεῖ = Ἰωάννη τῷ Καντακουζηνῷ.

ἀληθείᾳ συστάντες καὶ συνέσεως περισουσία καὶ λόγου τὸ τῆς κακοδο-
 ξίας περιφανῶς ἀπελάσαντες ψευδός, κἀντεῦθεν οὐ μικρὸν παρὰ πᾶσιν
 ἀράμενοι κλέος. Οὐ μὲν ἄλλὰ καὶ τὴν ζωὴν ἐκείνου τῇ ἀρχῇ
 συγκαταλελυκός τις αὐτίκα, πολλάκις ἐπὶ τε συνόδων ἱερῶν καὶ συλ-
 λόγων τὸν ἤδη μοι ῥηθέντα δεύτερον ἀποστᾶτην οὕτως ἐξήλεγξεν 5
 ὁμαλῶς καὶ ἀπόνως ἄγαν, οἷα τὰ τῆς ἀρίστης τούτου φύσεως καὶ
 τῆς τέχνης, ὡς δοῖται μὲν τοῖς τότε παροῦσι καὶ τὴν γλῶτταν αὐ-
 τὴν ἐκείνου περιελεῖν τῇ περισουσίᾳ τῆς νίκης, μηδὲν δὲ νομι-
 σθῆναι φιλόνηκον ἢ μάχιμον ὅλως πρὸς ἐκεῖνον εἰπεῖν τι καὶ
 βλέψαι, ὅ δὴ τῷ δικανικῷ τοῦ λόγου παρεπόμενον ὥς τι περὶ αὐτοῦ 10
 ἴσμεν ὡς τὰ πολλά, ἄλλὰ καὶ ὑπανεχεῖν ὥσανεὶ τὸν ἀντίπαλον
 δοκεῖν καὶ συχνὰ περιτρεπομένῳ καὶ ἱλιγγιῶντι λαβὰς οὐ μικρὰς
 διδόναι, οἷονεὶ τινα χεῖρα ὀρέγοντα τὴν ἀνάμνησιν τῶν εἰωθότων
 ὑπ' ἐκείνου προτείνεσθαι τοῖς ὑπὲρ τούτων προσδιαλεγομένοις· οὐ
 γὰρ ἐβούλετο κατὰ τινα δόξαν συντυχίαν ἢ φυσικὴν πῶς περὶ τὴν 15
 διαλέξειν ἄμβλωμα κεκρατηγένηαι τοῦ ἀντιπάλου, βεβηκότος δὲ μάλ-
 λον καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν ἀκράζοντος δύναμιν ἐκείνου περιγενέ-
 σθαι, ἵνα μὴ τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τοῦ κατ' ἐκεῖνον εἶη λόγου μά-
 λιστα τὰ τῆς ἡττης. Τοσοῦτο τὸ περιόν ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας
 διαλόγοις βασιλεῖ τῷ σοφῷ τε καὶ πράwι μάλλον δ' ἡμεῖς οὐκ 20
 ἂν ποτε τὸ ὅν εἴποιμεν, κοτύλῃ ποταμὸν ὅλον ἀναμετρεῖν ὡς
 ἔτυχε δοκιμάζοντες· ἴτω δ' ὁ βουλόμενος, ὅστις ἂν εἴη, πρὸς αὐ-
 τὴν φημι τὴν τοῦ πράγματος πείραν· ἔτοιμος γὰρ ἐκεῖνος παντὶ
 τῷ βουλομένῳ πρὸς τε διδασκαλίαν καὶ διάλογον κεχρῆσθαι δογ-
 μάτων, καὶ πάντως οὔμενον νεμεσῇσει τοσοῦτον ἡμῖν κατὰ πάρ- 25
 οδον περὶ τούτων εἰποῦσιν, ἢ μέμψεται μάλλον, ὡς μηδὲν τι
 μέγα καὶ τοῖς πράγμασιν ἀποχρώντως εἰπεῖν δυνηθεῖσιν· ὦ δὲ καὶ
 αὐτός· μάλιστα τίθεμαι, τὴν ἡτταν ὁμολογῶν εὐγνωμόνως· οὕτω καὶ
 γὰρ μοι προσέεται πῶς τὸ γε μὴ καθάπαξ ἡττῆσθαι. Ἐπεὶ δὲ
 καθαρῶς καὶ τοῦ βασιλείου κράτους ἐπέβη καὶ τῆς φίλης εἰρήνης 30
 καὶ τῶν καταλλαγῶν, κατὰ τὰ πάλαι συντεθειμένα, πρὸς αὐτόν τε καὶ
 τὸν Θεὸν αὐτουργός ἐγεγόνει, ταύτην ἀρίστην οἶονεὶ καταβάλλεται
 χρηπῆδα τοῦ κράτους, εὐχαριστήριον εἶποι τις ἂν τῆς παραδόξου

σωτηρίας καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς, ὧν διήλθε ποικίλων θανάτων, τὴν
 τῆς ὀρθῆς δόξης ἐπ' ἐκκλησίας ἀνακλήρουν τε καὶ παρρησίαν εὖρε
 γὰρ καὶ τὴν ἀδελφὴν τε καὶ βασιλῖδα κάλλιστα κατὰ τῶν αὐτῶν
 τε καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἵσταμένην τε καὶ συναγωνιζομένην καὶ
 5 τοῦ μεταστάντος ἀνδρός τε καὶ βασιλέως οὐδὲν ἔλαττον σπεύδου-
 σαν ἔχειν ἐν τούτοις· ἦτις ἄρα καὶ τὸν κακῶς ὑπερμαχοῦντα
 τῆς ἀντιπάλου μοίρας τοῦ θρόνου καθεῖλε, συνόδῳ κανονικῇ δη-
 λατῇ χρησαμένη τῶν ὀρθὰ τὸ τηνικαῦτα φρονούντων ἀρχιερέων,
 μικρῶ πρὸ τῆς ἐς Βυζάντιον τοῦ βασιλέως εἰσόδου καὶ τοῖς ἀγω-
 10 νισταῖς τῆς ὀρθοδοξίας κάλλιστα καὶ μετὰ παντός τοῦ γινόμενου
 συστάσα, τούτους δὲ λέγω τοὺς κατ' ἡμᾶς σοφούς τε καὶ ναῦ-
 ραίους καὶ μέχρ' αἵματος αὐτοῦ ζηλωτάς, εἰ θεήσεις, τῶν τοιού-
 των καλῶς ἐνταῦθα καὶ διανοηθεῖσα καὶ πράττασα καὶ τῆς εὐσε-
 βοῦς βασιλείας ἀξίως. Ταῦτα τοῖνυν οὕτως εὖρων ὁ σοφὸς βασι-
 15 λεύς, ὅπερ εἶπον ἡμεῖς, κατὰ πρόνοιαν ἐναρξάμενα θειοτέραν καὶ
 θεμελίους ὑποβληθέντας καλοὺς τοῦ παντός, ὡς ἂν μὴ τισιν ἄρα
 καὶ καίνομεν αὐτὸς νομισθεῖται, τοὺς μὲν ἀμυνόμενος, τοῖς δ' αὖ
 χαριζόμενος δῆθεν διὰ τὰ προλαβόντα, τὴν ἑαυτοῦ γνώμην καὶ
 τὴν τέχνην ἐπιδείκνυται μετὰ πολλοῦ γε τοῦ περιόντος, τὰ συν-
 20 τρήματα τῆς τοῦ Χριστοῦ νόμφης, τῆς ἐκκλησίας, εὐτέχνως ἅμα
 καὶ συνετῶς ἀνοικοδομήσας, πανηγύριον ἑαυτὸν διδοὺς ταῖς ὑπὲρ
 τούτων ἱεραῖς τῆς ἐκκλησίας συνόδοις, καὶ ῥήτωρ αὐτὸς καὶ πρῶ-
 τος καὶ μόνος ὢν ἀγωνιστὴς τῶν τοιούτων καὶ πολυειδῆ τινὰ
 διαφέρων τὸν πόλεμον πρὸς τε κακοδοσίαν καὶ τοὺς φιλονεικῶς
 25 ἄλλως καὶ φθονερῶς ἀντιτασσομένους τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας, εἰ
 γε καὶ φιλονεικίαν ἐγκλητέον ἐκείνοις, ἀλλὰ μὴ προδήλως ἐχθραν
 καὶ τῆς ὀρθῆς δόξης ἐκπτωσιν. Εἶχε δὲ καὶ τὸν μέγαν ὁ θαν-
 μαστὸς βασιλεὺς εὐχαῖς τε καὶ παραινέσεσιν ὑπαλαίφοντα καὶ ταῖς

7 λέγει περὶ τῆς καθάρσεως τοῦ πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Καλίου. "Ὁρα Καντακουζ., τ. II, σ. 602-607, καὶ τ. III, σ. 180. — 27 28 ὁ Καντακουζηνὸς ἐπέφερε τὸ τοῦ οὐρίου Σάββα ἐγκώμιον οὕτω (τ. II, σ. 209): «Σάββα, ὅς πρὸς τῇ Βασιτοπείδῳ μονῇ τὸν ἀσκητικὸν ἦνοι ὁρόμον καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ θαυραστίους ἐπέδειξαν ἀγῶνας». Καὶ πάλιν (τ. 213): «Σάββα» δὲ διὰ τὸ ἀρετῇ τῶν ἄλλων (Ἀγιορειτῶν) ὑπερέχειν καὶ γνωριμώτατον τῶν βασιλέως (Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ) φίλων εἶναι» κτλ. — 28 *υπαλαίφοντα* M, *ἰκοντα* B.

προρρηθείσαις ἀποκαλύψουσιν ἐπὶ πᾶσι βεβαιούντα τὸν ὁρθὸν λόγον, ὃ δηλαδὴ καὶ προσκεείμενος ἦν καὶ συμπεφυκώς ὥσπερ ἐπὶ τὴν φυγὴν καὶ τῆς ἱερᾶς ἐκείνου φυγῆς καὶ γλώττης ἐξηρτημένος. Ἄλλ' ὁ μὲν περὶ τούτου λόγος τέως ἀναβεβλήσθω, μέζονας ὦν ιστορίας, οὐ πρὸς τὴν παροῦσαν ἀκολουθίαν τοῦ λόγου· τοῦτο δὲ 5 μόνον τελευτάων εἰπὼν τῷ τελεῖ τοῦ μεγάλου καὶ αὐτὸς συγκαταπαύσω τὸν λόγον.

68. Εἶχε μὲν τῶν πόλεων βασιλεῖς ἡ Κωνσταντίνου φημί τὸν σοφὸν βασιλεῖα τῶν τε πραγμάτων βασιλικῶς ἀντεχόμενον ἤδη καὶ μετὰ πολλῆς τινας τῆς ὁμοφροσύνης τε καὶ τοῦ φίλτρου τῷ 10 οἷεῖ τε καὶ βασιλεῖ συμβασιλεύοντα καὶ συνόντα, καὶ τὰλλα δὴ τὰ κατὰ μέρος κατὰ τὴν τῶν θεοφόρων ἐκείνων ἀψευδῇ πρὸς τὴν βασιλίδαν πρόρρησιν ἀπαρалаίπτως ἐνηργηκότα, ὡς μηδὲν τὸ παράπαν τῶν λόγων ἐκείνων διαπεσεῖν, ἵνα μὴ τοῖς καθ' ἕκαστον αὐτὸς ἐπε- 15 ρίω· εἶχε δὲ καὶ τὸν θαυμαστόν αὐτῆς Σάβαν μετὰ τὸ τὴν φυγάδα καὶ ἀπόδημον αὐτῆς εἰρήνην ἰδεῖν κατισῶσαν καὶ τὰς φίλας καταλλαγὰς καὶ τὴν κοινὴν ὁμοφροσύνην τοῦ καταλειφθέντος χριστιανώμου πληρώματος, ὑπὲρ ὧν ἡῴεατό τε πολλάκις καὶ θαυμάτων ἀφῆκε 20 πηγὰς ἱλαστηρίους πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην, ἐφ' ἱκανὸν ἐορτάζοντα καὶ ψυχῇ καὶ φωνῇ καὶ παντὶ τῷ διακειμένῳ τῆς γνώμης τὸν εὐχαριστήριον ἀξίως ἀποδιδόντα καὶ τῷ σεσωνότῃ προθύμως τὰ σῶστρα θύοντα. Ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων ἀρκούντως εἶχε, "Δεῦρο", φησὶν, "ὦ φίλος", τῷ μαθητῇ καὶ συσκήνῳ, "ἐπεὶ καὶ τὸ παρ' ἡμῶν ὀφειλόμενον κατὰ γε τὴν ἐντολὴν ἀποδεδώκαμεν ἤδη, συναλγῆσαντές τε πρότερον ἱκανῶς τοῖς ἀλγούσι 25 καὶ τοῖς εὐφραينوμένοις αὐτῆς ἐπὶ τῇ κοινῇ συμφωνίᾳ καὶ τῇ τῆς εἰρήνης ἐπανόδῳ τὰ εἰκότα συνευφρανθέντες, — χαίρειν γάρ, φησὶν ὁ κλεινὸς διδάσκαλος Παῦλος, μετὰ χαϊρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαίωντων. τὸ αὐτὸ φρονεῖν, μηδὲν κατ' ἐριθείαν πράσσοντας, ἀλλ' ὅσα πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ πλησίον —, δεῦρο τῆς πολιτείας 30 ἡμῶν καὶ τῆς προσηκούσης ἡμῖν ἀκριβείας τε καὶ καταστάσεως καθ' ἡμῶν

17 ἀποφρασεῖται B, συμφωνίαν M. — 27, 29 Ῥωμ. β', 15, 16. Φίλιπ. β', 2, 3. — 29 ἐριθείαν MB.

ἐαυτούς ἐχόμεθα πάλιν· καὶ μέλει γὰρ εὐρύων, τῶν σοφῶν φησί τις·
 συμμέτρως φάγε, ἵνα μὴ πλησθῇς ἐμέσῃς· ἄλλως τε καὶ τοῦ τῆς
 ζωῆς ἡμῶν τέλους κατὰ πόδας ἰόντος νύμφειν εἶναι πᾶσαν ἀνάγκην,
 κατὰ τὰς δεσποτικὰς ὑποθήκας, καὶ τὸν νοῦν αὐτόθι προσεχεῖν, μὴ
 5 που καὶ ἀνέτοιμοι φανείημεν ἐπ' ἐσχάτων". Καὶ ταῦτα μὲν ὁ μέγας,
 τὰ οἰκεῖα καὶ προσήκοντα δῆπου καὶ λέγων καὶ πράττων· εαυτῷ
 πάντως καὶ τὴν τελευταίην ἐγγὺς οὖσαν προανακρουόμενος ἤδη· ἐπεὶ
 δὲ καὶ ποιμένος ἔδει, τῇ λογικῇ δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ ποιῶν, καὶ
 ἡ τῶν ἐκκλησιῶν κεφαλὴ τὸν αὐτῆς προστηρόμενον ἀξίως ἐξήτει,
 10 ψήφους ὁ βασιλεὺς, κατὰ θεῖους δηλαδὴ θεσμούς, ἐκθέσθαι προ-
 τρέπεται· τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν. Τῶν γοῦν ἀρχιερέων εἰς
 ταῦτ' οὐκ ἐκείνων, πολλοὺς μὲν εἶχον αἱ ψῆφοι καλοὺς τε καὶ ἀγα-
 θοὺς ἄνδρας καὶ προσήκοντας δῆπου ταῖς αἰρέσεσι τῶν τηλικούτων
 ἀξιωματῶν· ἐπεὶ δὲ συμφωνεῖν οὐκ ἔσχον καθαρῶς ἐφ' ἐνὶ τῷ
 15 τῶν πάντων, ἀλλ' ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις ἐπὶ πολὺ, τῶν μὲν
 τούτῳ, τῶν δ' ἐκείνῳ προστιθεμένων, ὡς ἂν ὑπὲρ τῶν μεγίστων πε-
 ρυκτότες αὐτοῖς τοῦ ἀγῶνος, καθάπερ εἶθος ἐν τοῖς τοιοῦτοις (μᾶλ-
 λον δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ εἶθος ἦν ἡ συμπεσούσα τὸ τηλικαῦτα διχόνοια
 καὶ ἀμφιβολία, πολλῶν τινων περυκτότων τῶν εἰς τοῦτ' αὐτὸ συνω-
 20 θούντων αἰτίων), ὁ σφώτατος βασιλεὺς μετὰ τοὺς πολλοὺς ἐκαί-
 νους διαβούλους καὶ τὰς ἐφ' ἑκάτερα τῶν αἰρουμένων τροπὰς τε καὶ
 μετακλίσεις τὸν περὶ τοῦ θείου Σάββα προβάλλεται λόγον καὶ ὅτι
 δεῖ ψηφίζεσθαι καὶ τοῦτον εἰς πατριάρχην. "Ἀμὰ δὲ τῷ λόγῳ ἐν

1, 2 Παρομ. κα', 16. — 8 ποιμένος ἔδει = μετὰ τὴν ἔτει 1347-ω καθάρειν τοῦ
 πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Καλεκα. — 16 ἐκείνων B. — 23 ψηφίζεσθαι καὶ τοῦτον
 εἰς πατριάρχην] περὶ τῶν ὡς καὶ κατόπιν ὑπὸ τοῦ Φιλοθέου διηγουμένων περὶ τῆς
 προβολῆς τοῦ οὗτου Σάββα εἰς πατριάρχην οὐδὲν οὐδαμοῦ λέγει ὁ Κωνσταντινῶς ἐν
 ταῖς οἰκείαις ἱστορίαις· ἀπλῶς δὲ μόνον ἐσημασίωσατο κανὼς τις· λέξει· περὶ τῆς γε-
 νομένης τότε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως στάσεως τε καὶ ἔριδος πρὸ τῆς εἰς
 πατριάρχην προβολῆς τοῦ Ἰσιδώρου (τ. III, σ. 25-26)· ἀλλ' ὁ Φιλόθεος καὶ ἐν ἐτέρῳ
 οἰκείῳ πονήματι, ἐν τῷ τύποις ἤδη ἐκδοθένῳ βίῳ τοῦ πατριάρχου ἁγίου Ἰσιδώρου,
 βεβαίως τὰ περὶ τὸν Σάββα γενόμενα, γράφων αὐτολεξεῖ ταῦτα· ἀγρόνουν δὲ τινος μεταξὺ
 διαγεγονότος, καὶ τῆς κοινῆς τῶν πιστῶν ἐκκλησίας τὸν κοινὸν προστατὴν καὶ τὴν τῶν
 πατέρων ἀρχὴν κατὰ νόμους δηλαδὴ θεῖους ἐπιζητούσης, οὐ μὴν οὐν ἀλλὰ καὶ βασι-
 λεως αὐτοῦ καὶ σφόδρα βουλομένου καὶ πρὸς τοῦτ' αὐτὸ τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν κα-
 θηγεμένους καὶ τοῦ πράγματος διαγνώμονας, ἐπεὶ πολλοὺς μὲν τινες

τούτω πάντων συμφωνησάντων ἄνθρώπων, οὐκ ἀρχιερέων φημί μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκκλησίας ὁμοῦ πάσης καὶ τῆς συγχλήτου καὶ σχεδὸν ἅμα τῆς πόλεως πάσης, καὶ μεγάλως ἀνευφημούντων ὑπὲρ τούτου τὸν βασιλέα καὶ τὴν περὶ τούτου προβολὴν θείαν ἀντικρυς εἶναι λεγόντων, τάττεται τὰ πρῶτα τῶν ψηφισομένων ὁ μέγας· καὶ 5 πρῶτα μὲν ὁ πρῶτος τῶν τοῦ βασιλέως υἱῶν, ὁ σοφὸς δηλαδὴ τοῦ σοφοῦ, παρ' αὐτοῦ φημι τοῦ πατρὸς καὶ δεσπότου στέλλεται πρὸς τὸν μέγαν, ἐπόμενον ἔχων καὶ τινα τῶν τῆς ἐκκλησίας προκρίτων· ὃς δὴ καὶ φύσει καὶ πείρα καὶ μελέτῃ τῶν καθ' ἡμᾶς 10 Γραφῶν, καὶ πεπαιδευμένη προφορὰ λόγου καὶ πᾶσι δηλαδὴ ταῖς καλλίστοις υἱὸς ὢν τοῦ γεγεννηκότος, εἶτα καὶ ταῖς ἐκεῖθεν ἐντολαῖς καὶ τοῖς νοήμασι σίδηρος καθάπερ τι βαφῇ στομωθεῖς, τί μὲν οὐκ ἔλαγε, τί δ' οὐκ ἐποίησε, νῦν μὲν εὐαγγελικοῖς τε καὶ ἀποστολικοῖς ἐπιχειρήμασι, νῦν δὲ ταῖς βασιλικαῖς ἀσιώσεσι καὶ 15 τῇ τῆς ἐκείνου στοργῇ ἀναμνήσει καθάπερ τι χρέος δικαιοτάτων τε καὶ ἀπαραίτητον τὴν συγκατάθεσιν ἀπαιτῶν; Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος ἐκ πρώτης εὐθὺς ἀπαγορεύων τὴν πρόκλησιν ἦν, οὐδ' ἂν εἴ τι καὶ γένοιτο φάσκων αὐτὸς ἐπιχειρήσῃ ποτε τοῖς τοιοῦτοις, πάλαι γὰρ ἀρκούντως ταυτὶ βεβουλεῦσθαι καὶ διὰ τοῦτο μεταθήσειν τὴν

καὶ καλοῦς αἱ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ταύτης προισταμένων εἶχον ὡς ἔθος ψῆφοι, συμφωνεῖν δὲ καθάρως ἐφ' ἐνὶ τῶν πάντων αὐτοὶ τε καὶ βασιλεὺς ὁ κράτιστος οὐδαμῶς εἶχον, ἐπὶ τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον Σάβαν μεταφέρουσιν ὁμοῦ πάντες τὰς ψήφους, Σάβαν φημί τὸν ἐρόν, τὸν περιφανῆ καὶ κάλλιστον πολιτὴν τῆς ἐρήμου τε καὶ τοῦ Ἰσθμοῦ, τὸν τῆς πράξεως ὁμοῦ καὶ τῆς θεωρίας ἀπερίτρεπτον στυλόν, τὸν μέγιστον ὄντως καὶ λαμπρόν οἶκον τῆς ἀνωτάτω καὶ πρώτης σοφίας· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἀνένδοτος ἦν, καὶ βασιλεὺς ὁμοῦ καὶ συγχλήτου καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἐπ' ἐκείνας τῆς ἐκκλησίας προκαλουμένης, ὁ σοφὸς βασιλεὺς μετὰ τὴν πολλὴν πρὸς ἐκεῖνον πείραν καὶ τὰς ἐπὶ πλείστον θαυμαστάς τιμὰς, προσθήσω δ' ὅτι καὶ τὴν κακὴν ἐκείνην βίαν διὰ τὸν πόθον—ἦρα καὶ γὰρ καθ' ὑπερβολὴν τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς ἐκείνου καὶ προστασίας—, τὴν εἰς τὸ πρᾶγμα συγκατάθεσιν ἀπαγορεύσας ἐκείνου (πῶς γὰρ οὐς τῆς προνοίας πόρρωθεν ἅλως περὶ τούτων αὐτῶν καὶ βουλομένης καὶ προκατασκευαζούσης), ὡς ἔφην, εἰς δευτέραν ἔρχεται πείρας οὐδὲν, καὶ πείθει, πλείστα τοῦ ἀνδρὸς δεηθείς, ὅψῃ δὲ ποτε καὶ τούτο καὶ μολὶς ἀναβὰλλον ἐκεῖνον, κάλεινα δι' ἔρωτα μετριοφροσύνης· πείθεται δ' οὐν ὁμοῦς ὁ μέγας, τοῦ μὴ δοκεῖν ὥσπερ ἐπίτρεδες τὸν φίλον ἀεὶ βούλεσθαι λυπεῖν βασιλέα, παρὰ Θεοῦ ζητῆσάι τε καὶ μαθεῖν τὸν τῆς μεγάλης ἁγίας προστασίας· καὶ μέντοι γε καὶ δεῖται καὶ τῆς ἀποκαλύψεως αὐτίκα τυγχάνει τοῦ μυστηρίου, τὸν θαυμαστὸν Ἰσίδωρον αὐτὸν ἐκεῖνον παραδείξαντος κατὰ. — 12 σίδηρος καθ. βαφῇ στομωθεῖς] Σοφοκλ. Αἰάς, στίχ. 651 «Ἰάγῳ -- βαφῇ σίδηρος ὡς ἐθελύνθη στόμα πρὸς τῆσδε τῆς γυναικός».

γνώμην οὐχ οἶόν τε—“Μὴ τοίνυν τὸν καιρὸν ἀναλίσκοντες”,
 φησίν, “εἰς οὐδὲν δέον ἑαυτοῖς τε κάμοι πόνους διακενῆς προξενεῖτε”—, τὴν συγκατάθεσιν ὁ τοῦ βασιλέως ἀπαγορεύσας υἱὸς τοῦ
 πατρὸς μηνύει τὴν ἦτταν, μείζωνος συμμαχίας δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα
 5 λέγων, ἅτε δὴ καὶ πρὸς ἰσχυρότατον ἀνταγωνιστὴν τοῦ ἀγῶνος
 ὄντος. Ὁ δὲ φιλόχριστος βασιλεὺς, τὸν τε χορὸν τῶν ἀρχιερέων
 εὐθύς καὶ τὴν σύγκλητον μετ’ ἑαυτοῦ συμπαραλαβών, αὐτὸς ἐκεῖνος
 ἄπεισι πρὸς τὸν μέγαν, καὶ λόγους πρὸς ἐκεῖνον εἰπών, λόγους
 ἀντικρυς θείους (καὶ τί γε ἄλλο, ἢ τῆς αὐτοῦ τε διακονίας καὶ τῆς
 10 ἀκοῆς ἐκείνης ἀξίους; οὗς καὶ τὸ συγγραφῇ διδόναι παίδεσμα καὶ
 κανόνα τινὰ τοῖς τε ψηφίζομένοις ὁμοίως καὶ τοῖς ἐπὶ ταύτην
 ἰσῦσι τὴν προστασίαν εὐχῆς ἔργον ἐμοὶ καὶ ἱστορίας ἰδίας), εἰπ’
 ἐφεξῆς καὶ πλείστην ὅσην τὴν ἀπὸ ψυχῆς ἱκεσίαν προσῆγεν ὑπὲρ
 ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ πληρώματος παντὸς τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλη-
 15 σίας, καὶνὴν τινὰ καὶ ἀπαράμιλλον ἐπαγγελλούμενος τὴν ἑαυτοῦ
 πρὸς ἐκεῖνον ὑπακοὴν περὶ πάντα καὶ τὸ ταῖς αὐτοῦ βουλαῖς τε
 καὶ νεύσεσιν, ὅσα δὴ καὶ Θεῷ, μετὰ παντὸς ἄγεσθαι τοῦ προ-
 ἰύμου. Τῶν μὲν οὖν μεγάλων ἐκείνων λόγων καὶ τῆς σοφίας ὁ
 μέγας θαυμάζειν εἶχεν, οὐδ’ ὅσον ἂν τις καὶ φῆσαι, τὸν βασιλέα.
 20 τὴν δὲ γνώμην ἀπαράτρεπτον αὐτῷ εἶχεν. Ὅθεν εὐθύς ἐξαναστὰς
 τοῦ συλλόγου τῆς χειρὸς τε λαμβάνεται τούτου καὶ μόνος γενό-
 μενος ἐκεῖνος πρὸς μόνον, “Ἀδύνατόν μοι”, φησί, “θειότατε δέ-
 σποτα, τῇ ψήφῳ ταύτῃ καθυποκύψαι, τοῦ Θεοῦ καθάπαξ μὴ βου-
 λομένου· πρὸ γὰρ τριῶν τούτων ἡμερῶν ἀπεκαλύφθη μοι παρὰ
 25 τοῦ ἀγαθοῦ ταῦτα”, καὶ τὸν τρόπον εὐθύς τῆς ἀποκαλύψεως,
 ὅστις ποτὲ ἦν, διεξήγει. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἄλλως εἰρήσθαι τῷ μεγάλῳ
 ταῦτα νομίσας, ὥς ἂν ἐκεῖνον παρακρούσασθαι δυνηθεῖν, “Κά-
 μοί”, φησίν, “αὐτῷ πρὸς Θεοῦ δεδῆλωται, πάτερ, μὴ ἂν ἄλλον
 γενέσθαι πατριάρχην, τό γε νῦν ἔχον, ἀλλ’ ἢ πάντως τὴν σὴν
 30 ἀρετὴν, τοῦτο γὰρ ἐκείνῳ πρὸς βουλῆς ἀντικρυς εἶναι”. Εἶτα καὶ
 πολλὰ τούτου δεηθεὶς αὐτῷ καὶ πάντα λογισμὸν ὑπὲρ τοῦ πείσαι
 κινήσας, ἐπειδὴ πειθόμενον ὅλως οὐκ εἶχε, λύπη βαρεῖα κάτοχος
 ἐξανίσταται τῆς καθέδρας. Τούτου τὴν ἀξίωσιν οἱ λογάδες διαδε-

ἑαμένοι τῶν συνόντων, ὅσοι τε τῶν ἀρχιερέων καὶ ὅσοι δηλαδὴ
 τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ἄλλως ἀρετῇ τε καὶ ἀξιόμασι προσχόντων,
 ποῖαν οὐδὸν ἢ τίνα τρόπον διαλέξεως οὐ μετήλθον, νῦν μὲν γρα-
 φικαῖς ἐπιχειρήμασι, νῦν δὲ σοφῶν τε καὶ σπουδαίων ἀνδρῶν πρά-
 ξασί τε καὶ λόγοις, καὶ ποτὲ μὲν τῷ παραινετικῷ, ποτὲ δ' αὖθις 5
 τῷ δικανικῷ χρώμενοι τοῦ λόγου καὶ τούτων ἐνὶ γέ τῳ παῖσειν
 πάντως ἐπιχειροῦντες; Ἄλλ' ὁ μέγας πᾶσιν ὡσαύτως ἀνένδοτός τε
 καὶ ἀνεπιχείρητος ἦν, οὕτως εὐχερῶς τὸ παρ' ἐκείνων προβαλλό-
 μενον ἅπαν λύων, ὥς μηδὲ σπουδῆς μηδ' ἐπιχειρημάτων δοκεῖν
 δεῖσθαι πρὸς ταῦτα, τῷ συντετελεσμένῳ καὶ συντετμημένῳ δηλαδὴ 10
 κατὰ πάντων χρώμενος λόγῳ καὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ καθαρῶς ἐνοικη-
 σαντος τῇ ψυχῇ πνεύματος· οὐ δὲ καὶ τῆς εὐωδίας μάλα θαψιλῶς
 καὶ ταῖς ἐκτὸς διαδιδόμενης μᾶλλον ἐπεσπᾶτο τοὺς ἐραστάς ὁ μέ-
 γας καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου πόθον σφοδρότερον ἀνεπλέγοντο, καὶ οὐδ'
 ἀποστῆναι τὸ παράπαν ἠξίουν, καίτοι γε πολλὰ πρὸς τὴν ἐκείνων 15
 ἀναχώρησιν λέγοντος αὐτοῦ καὶ ποιούντος. Ὁ δὲ βασιλεὺς, κάτο-
 χος ὢν ὅλος τῷ περὶ αὐτὸν φίλτρῳ, ὅτληος ἦν οὐδ' ἀποστῆναι
 τοῦ πράγματος οὐδὲ τοῦ τόπου τὸ παράπαν βουλόμενος· "Οὐδὲ γὰρ
 φέρεῖ", φησί, "τὴν ἀναβολὴν ὁ πόθος. Ἐνταῦθα μὲν οὖν", ἔλεγε,
 "καὶ παραμενοῦμεν καὶ διανυκτερεύομεν, καὶ οὐδ' ἀποστησόμεθα τὸ 20
 παράπαν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ βασιλέα καὶ βασιλίδας αὐτάς καὶ
 κοινῇ πᾶσαν ἐνταῦθα τὴν πόλιν ταυτηνὴ συναιθροίσομεν, ἕως ἂν
 τοῦ σπουδαζομένου τυχεῖν ἡμῖν γένηται". Τῆς γοῦν ἡμέρας ἦδη
 παριούσης ἐν τούτοις, πείθεται παρὰ τοῦ τῷ μεγάλῳ συνοικούντος
 ὁ βασιλεὺς τῆς ἐνστάσεως ὑφεῖναι τι καὶ δοῦναι καιρὸν ἐκείνῳ 25
 πρὸς ἀναψυχὴν τε καὶ διάσκεψιν. "Οθεν καὶ τοὺς συνόντας λαβὼν
 πρὸς ἐσπέραν ἀπήει, καὶ τὴν μετ' ἐκείνην διαλιπὼν μόνην—οὐδὲ
 γὰρ ἤμερτιν ὅλως εἶχε—δευτεραῖος ἐφίσταται πάλιν, τοὺς αὐτοὺς ἦ
 καὶ πλείονας ἐπομένους ἔχων, καὶ τὴν μετ' αὐτὴν ὡσαύτως καὶ
 τὴν μετ' ἐκείνην ὁμοίως, μέχρι δηλαδὴ καὶ τῆς πέμπτης, ταῖς 30
 αὐτοῖς τε καὶ πλείοσι χρώμενος λόγοις καὶ πανταχόθεν τὰ τῆς
 πειθοῦς ἐρανίζόμενος φάρμακα.

69. Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν χρόνος ἐτρίβετο μάτην, ἀνένδοτοι δ' ἦσαν

ἐξίσου καὶ ἄμω, ὃ μὲν περὶ τὸ πεισθῆναι, ὃ δὲ βασιλεὺς αὐτῷ
 περὶ τὸ ἀποστῆναι, πρᾶγμα γίνεται τῆς τῶν ἐκατέρων σπουδῆς
 ὄντως ἄξιον· ἀμφοτέρων γὰρ ἔγωγε τὴν τῆς ἀρετῆς ὑπερβολὴν
 καθ' ὑπερβολὴν ἄγαμαι, τοῦ μὲν ὅτι τὴν διδομένην τιμὴν, καίτοι
 5 γε τσαύτης ἐπιτεθείσης ἀνάγκης, ὥστε μηδ' ἐξεῖναι λέγειν τε
 καὶ θαυμάζειν ἄξιως, ἡσυχίας ἔρωτι ξένω καὶ τῷ μὴ δύνασθαι
 τῆς μεγάλῃς τοῦ Θεοῦ θεωρίας καὶ τῆς ἐντεῦθεν ὑπερφουδῆς καὶ
 ὀπρῶν ἀποστῆναι γλυκύτητος παντὶ τῷ θυμῷ διαπέφευγε· τοῦ δὲ
 τὴν περὶ τὰ καλὰ σπουδὴν αὐτῷ, ὅτι τῇ μέizonι τιμῇ καὶ Θεῷ
 10 μᾶλλον ἐγγίζουσῃ τὸν μέζονα τοῦ καθ' ἡμᾶς χρόνου τε καὶ τοῦ
 γένους κατὰ πᾶν ἀρετῆς εἶδος καὶ Θεῷ μᾶλλον ἐγγίζοντα — πόρρω
 δ' ἔστω που νέμεσις — μετὰ τσαύτης δὲ ἴπου τῆς σπουδῆς προσάγων
 εὐαίνεται, μεθ' ὅσης οὐδ' εἰπεῖν ἔξεστιν, οὐδέ τις σῆμαι τῶν πάν-
 των ἐστέρησε πώποτε· καὶ τῶν δοκούντων ἐναντίων ἐκότερον διὰ
 15 τὴν εἰς Θεὸν ὁμοίως ἀγάπην ἐκότερος εἴλοντο, καὶ γνησιώτατα
 πρὸς τὸ καλὸν ἔχοντες ὁμοῦ λαμπρῶς ἀνεφάνησαν, κατ' ἐκείνους
 δὲ ἴπου τοὺς θεοφόρους, ὧν ἄτερος διώκων ὠφελείας χάριν τὸν
 ἕτερον, "Στήθι μοι διὰ τὸν Θεόν, πάτερ", ἔλεγεν· ὃ δ' ἀνὰ κρά-
 τος φεύγων, δριμυτάτῳ τῆς ἡσυχίας ἔρωτι, "Κἀγὼ διὰ τὸν Θεὸν
 20 φεύγω, πάτερ", ἀνέκραζεν. Ἄλλ' ἐπ' ἐκεῖνο καὶ πάλιν ἴωμεν. Ἐπειδὴ
 τὸ πείθειν ὁ κρᾶτιστος βασιλεὺς σικίνην, ὃ φασιν, ἐπικουρίαν ἑώρα
 καὶ τὰς ἐκεῖθεν ἐλπίδας ἀπείπατο, τῇ βίᾳ τὸ πᾶν ἐς ἀνάγκης
 ὀϊδωσι, καὶ κλοπῆς τι παραμίσας ἱερῶς οὐκ ἐλάχιστον καὶ τὸ
 ὄραμα τοῖς τῆς ἱερωσύνης λειτουργοῖς καὶ χρίσταις τοῦ πνεύματος
 25 κοινωσάμενος, προπέμπει μὲν αὐτοὺς εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ τέμενος, κατ'
 ἐκεῖνό φημι τὸ τὸν ἱερὸν ἔχον Σάβαν ἐν ἑαυτῷ φροντιστήριον,
 τὰ τῆς ἱερᾶς δηλαδὴ μυσταγωγίας καὶ ὅσα τῆς χρίσεως λάβδρα
 προσευτρεπίζοντα· ὃ δὲ τοὺς συνόντας αὐτῷ λαβὼν ἀπεισι πρὸς
 τὸν μέγαν, ὡς χιτῆς καὶ πρότριτα δῆθεν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐντεν-
 30 ζόμενος· τοῦ δὲ τοῦ ὁωματίου προσελθόντος, ὡς ἔθος, μικρὸν τι
 πρὸς ὑπαντήν, ὁ σοφὸς βασιλεὺς εὐθύς ἀρχεται τῆς ἐπαινουμένης

21 σικίνην ἐπικουρίαν] Corpus paroem. II, σ. 210 211. — 26 φροντιστήριον=ἡ
 μονὴ τῆς Χώρας. Καντακουζηνού τ. II, σ. 213.

κλοπῆς· τῆς γὰρ χειρὸς ἐκεῖνου λαβόμενος “Ἰωμεν” ἔφη “παρὰ
 τὸν θεὸν νεών, αὐτόθι μέχρι καὶ τοῦ τῆς ἱερᾶς μυσταγωγίας
 καιροῦ” — ἤδη γὰρ καὶ προσελαύνει — “μικρὸν καθεδρεύμενοί τε
 καὶ ὁμιλήσαντες”. Οὐ γενόμενου, ἐπεὶ καὶ τὰ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης
 τελετῆς ἦν εὐπρεπῆ καὶ τὸ θήραμα τῶν ἀρχύων ἐντός, καὶ οὐδ’ 5
 ἂν ἐκφυγεῖν ἐκείνοις τὸ παράπαν ἐδόκει, ἄρχεται μὲν τὰ τῆς μυ-
 στικῆς θυσίας, συμπαρίσταται δὲ τῷ κρατοῦντι καὶ ὁ μέγας αὐτοῦ
 πού περὶ τὰ πρόθυρα τοῦ νεώ· καὶ μετ’ ὀλίγον οἱ πρόκριτοι τῶν
 ἱερῶν ἐκψανέντες ἀθρόον μυσταγωγῶν τὸν ὅσιον ἀφαρπάξουσιν τῆς
 χειρὸς, ὥστε καὶ ἄκοντα τῇ θεῇ τραπέζῃ προσαγαγεῖν καὶ τελειῶ- 10
 σαι τῷ τῆς ἱερωσύνης μεγάλῳ φημί· χρίσματος. Καὶ καινὸν οὐδέν,
 οὐδ’ ἔτι τῶν τῆς ἐκκλησίας θεσμῶν, τὸ καινοτομεῖν ἐν ταῖς τοιαύ-
 ταις ἀνάγκαις, μόνον εἰ τῶν μεγίστων (καὶ ὧν πολὺς παρὰ τῷ
 Θεῷ λόγος) ἐντεῦθεν ἐπιτυχεῖν γένοιτο· καὶ τούτου πολλὰ μὲν τοῖς
 ταῦτα ζητοῦσι καὶ μεγάλα τὰ παραδείγματα, μάλιστα δὲ Δανιὴλ 15
 ὁ τῆς ἀρετῆς περιφανέστατος στύλος, ὃν ὁ τῆς Κωνσταντίνου
 πρόεδρος, Γενναδῖος ὁ μέγας φημί, ἐπεὶ τὴν ἱερωσύνην ἀναβαλ-
 λόμενον ἴδοι, καὶ κάτωθεν ἑστώς ἐκεῖνος χειροτονεῖ τοῦ στύλου
 ὑπερκαθήμενον, ἀντὶ χειρὸς ἐπενεγκῶν τὴν φωνὴν καὶ χρίσας τῷ
 πνεύματι· τὸ γὰρ τοῦ θαυμαστοῦ Φαιδίου, ὃς τὸν ἀποστολικὸν 20
 ἐκεῖνον ἄνδρα, Γρηγόριον τὸν πᾶν φημί, καὶ ἀπόντα μακρῷ τινι
 τῷ μέσῳ καθάπερ παρόντα χρίει τῷ πνεύματι, ὁμοίως καὶ ἀμ-
 φοτέρους εἰπὼν τῷ Θεῷ παρεῖναι κατ’ ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ κατ’
 ἴσον ὁρᾶσθαι παρ’ ἐκεῖνου τὸν τελοῦντα καὶ τὸν τελούμενον· τοῦτο
 δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν λόγον καὶ μόνον, οἶμαι, τῶν ἀποστολικῶν ἐκείνων 25
 ψυχῶν τὸ μυστήριον, μετὰ Θεοῦ τὰ τοῦ Θεοῦ βουλευομένων τε
 καὶ πραττόντων ἀντικρυς. Οἱ μὲν οὖν ὑπουργοὶ τῆς ἱερωσύνης,
 ὅπερ ἔφη, ἤδη λαβόμενοι τοῦ ἀνδρός ἐπέσπευδον καὶ ἄκοντα
 πρὸς τὸ αὐτὸν· ὃ δὲ τῆς τοῦ κρατοῦντος χειρὸς οἶονεῖ τινος ἐρείσ-
 ματος ἐκεῖθεν ὀρατάμενος, «Φίλοι!», πρὸς ἐκεῖνον ἔλαγεν, «ἐν 30
 ἀνάγκαις ἔστωσαν χρήσιμοι. Νῦν βοηθείας καιρός· νῦν δεῖ σε
 πάντως ἐπ’ ἐμοὶ τὰ τῆς ἀληθινῆς φιλίας ἐνδεδείξασθαι· οἱ μὲν γὰρ
 ἔλκουσί με καὶ τὰς τῆς ψυχῆς βάρεις οἶονεῖ τινος ἀσφαλοῦς ἐρείσ-

ματος τῆς ἀπραγμοσύνης τε καὶ τῆς ἡσυχίας ἐκπαῖσαι φιλονεικοῦσι
καὶ τῷ ἀσάτῳ τῆς ἐν τῷ μέσῳ περιφορας καὶ συγχύσεως οἰοῦναι
τινι πελάγει καὶ χάσματι βαθυτάτῳ δεινῶς ἀναπορρῖψαί με σπεύ-
δουσιν· ἀλλὰ σὺ μηδαμῶς τούτοις ἐπευδοκῆσθης· μὴ, πρὸς τῆς
5 φιλίας αὐτῆς, δέομαι· οὐ γὰρ ἂν εἴη ποτὲ φίλος ὁ πρὸς γε τὰ
τοιαῦτα καθ' ὑπερβολὴν οὕτω συνωθῶν τὸν φιλούμενον. Τὸ μὲν
οὖν προστῆναί με τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἱερατικῶς, ὡς ὑμεῖς
λέγετε, καλόν· καὶ πῶς γὰρ οὐ; ἕτλος γὰρ ἀντικρυς τοῦ θεσπότου
τοῖς δυναμένοις, τοῦ πρώτου ποιμένος καὶ ἀρχιερέως ἡμῶν, ὃς
10 οὐδὲ τῆς ἰδίας ψυχῆς ὑπὲρ ταύτης ἐφείσαστο. Ἀλλὰ τὸ μὲν φαι-
νόμενον τούτου δῆλον, ὡς καλὸν καὶ ῥᾶστον δοκεῖ τι καὶ πρόχειρον,
τὸ δὲ τῆς πράξεως ἀπόρρητόν τι χρῆμα καὶ δυσχερέστατον—“ πᾶσα
γάρ”, φησὶν, “ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσθθαι”—, καὶ
δέδοικα σφόδρα τὸ τοῦ τέλους ἄδηλον· δέδοικα, μὴ οὐ κατ' ἐλπίδας
15 ἀπαντῆσαν μεταμελείας φανείη μοι πρόξενον, τῆς βαρυτάτης τῶν
κολάσεων ἐν τῷ μέλλοντι· καὶ πῶς ὑποίσω τὴν δεινὴν ταύτης
πληγὴν, αἰωνίως ἐκεῖ μασιζουσας; ἄλλως τε καὶ τὴν ψυχὴν
ἐπείπερ αὐτὸς ἐμαυτοῦ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς σῆς Θεῷ καθη-
ρίκα, τῶν ἐπὶ γῆς ὁλοσχερῶς ὡς εἶπεν πάντων ἀφένετος, πῶς
20 οὐχὶ καὶ σὲ τὰ αὐτὰ μοι φρονεῖν ἀνάγκη καὶ τοῦ σκοποῦ μηδὲν
ἀφίστασθαι»; Ταῦτα καὶ πάντας μὲν ἐξέπληξε τοὺς παρόντας λε-
χθέντα καὶ καθ' ὑπερβολὴν ἐκεῖνον ἐθαύμαζον· ὁ δὲ βασιλεὺς ἡτ-
των τῆς τοῦ ἀνδρός φιλίας καὶ τῶν λόγων ὅλος γενόμενος, “Ἐκρά-
τησέ μου τῆς καρδίας αὐτῆς”, πρὸς τοὺς συνόντας ὁρῶν ἔλεγεν.
25 “Ὅθεν καὶ μικρὸν ἰδὼν ἐνδεδωκότας ὁ μέγας, πάντας αὐτίκα σὺν
τῷ κρατοῦντι καταλιπὼν, ἀπὼν ὦχετο· ὁ δὲ βασιλεὺς δείσας,
μὴ καὶ ζημιωθῇ καθάπας τὸν ἄνδρα, φυγῇ ὁγλαδὴ χρησάμενον,
σπουδῇ πρὸς αὐτὸν ἐπιστρέφει, πίστει ἀσφαλεῖς δοὺς καὶ τὴν εἰς
τὸ μέλλον ἐλευθερίαν καθυποσχόμενος. Λαβόντες τοιγαροῦν ἐκεῖνον
30 οἱ τῆς συγκλήτου τῷ βασιλεῖ μετὰ πολλῆς ἄγαν τῆς αἰδοῦς καὶ
τῆς εὐλαβείας προσάγουσιν, οὐκ ἐπεμβαίνοντες ἔτι κατὰ τὸν προ-
λαβόντα καὶ δεσμεῖν τὸν ἄληπτον δοκιμάζοντες, ἐκπληττόμενοι δὲ

μᾶλλον τοῦ μεγαλείου τῆς γνώμης καὶ τῆς στερρότητος, καὶ κρεῖττον ἢ κατ' ἀνθρώπον ἐκείνῳ προσέχειν πειθόμενοι· "Μόνος γάρ", ἔλεγον, "ὁ θαυμαστός Σάβας ἐν τοῖς νῦν οὖσιν ἀνθρώποις τὴν πνευματικὴν σοφίαν καὶ τὴν σύνεσιν ἀπαράμιλλος· μόνος τὸν πρὸς Θεὸν ἔρωτα καὶ τὴν ἐνστασιν ἀνυπέρβλητος, καὶ τῶν πάντων ὅλως οὐδὲν οὐ- 5 μενοῦν τῆς ἀνδρείας ἐκείνης ψυχῆς περιγενέσθαι δύναται, οὐ μᾶλλον ἢ τῆς φλογός, εἴ τις γυμναῖς ταῖς χερσὶ θράττεσθαι βούλοιο καὶ πνεῦμα δεσμεῖν καὶ ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐν κατοχῇ γενέσθαι;" καὶ ταῦτα λέγοντες ὁἱλοι προφανῶς ἦσαν ἐκείνου τῆς ἀγάπης ἐξηρητημένοι καὶ μεῖζον ἢ κατὰ πατριάρχην πολλῶ τιμῇ τῷ μέσω 10 στέργοντες ὁμοῦ καὶ αἰδούμενοι. Ὁ μέντοι βασιλεὺς τὰς μὲν ἐλπίδας ἐκείνας ἀπέβαλεν, ἡττηθεὶς τοῦ ἀνδρός καὶ παραχωρήσας ἐκὼν, ἄκοντί γε θυμῷ, τῷ πατρὶ τῆς κοινῆς ταύτης νίκης καὶ ἀναρρήσεως· τῷ δὲ πρὸς ἐκεῖνον φίλτρῳ τε καὶ τῇ πίστει μᾶλλον προσέθηκε, καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς γνώμης ἀνηρητημένος ἦν ὅλος 15 ἐκείνου καὶ οὐδ' ἀποστῆναι τῆς ομιλίας ἐβούλετο. Συχνῶς τοιγαροῦν πρὸς ἐκεῖνον φοιτῶν, ἡδέως τε τὴν ἀγγελικὴν ἐκείνην ἀναστροφὴν καὶ τὴν πολιτείαν ἐώρα καὶ τῶν λόγων τῶν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ προϊόντων ἡδύτερον ἤκουε, καὶ "Εὐχου, πᾶτερ, ἀπὸ ψυχῆς· εὐχου, δέομαι", ἔλεγεν, "ὥς ἂν καὶ ἡμεῖς μικρόν τι, καθ' 20 ὅσον οἶόν τε, τὰ τῆς προλαβούσης ἀνωμαλίας ἐσομαλίσαντες καὶ οἶοναί τινα σὺν Θεῷ δόντες ἀρχὴν καὶ τρίβον εὐθεῖαν τοῖς ἐν χεροῖν πράγμασιν, ἔπειτα πάντα καταλιπόντες, ἀθρόον ὅλοι τῶν πάλαι πρὸς σέ συντεθειμένων γενώμεθα καὶ τὰς ὁμολογίας ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐνδειξώμεθα· σκύβαλα καὶ γάρ μοι λογισθήσεται τὰ 25 τῆς παρούσης ἀρχῆς τε καὶ περιφορᾶς πάντα, εἰ μόνον συνοικεῖν καὶ συμβιωτεύειν σοι γένοιτο καὶ οὐὼ γενέσθαι καὶ φοιτητῇ τοῦ τὸν Χριστὸν ὄλον ἐνδεδυμένου κάκεινῳ ζῶντος μόνον καθάπαξ καὶ πρὸς τῆς λύσεως.

70. Ἀλλὰ γάρ τὸ τὰ ἐκείνου πάντα λέγειν πειρᾶσθαι πρὸς 30 τῷ ἀδυνατῶ, καθάπερ ἔφθην εἰπών, καὶ ἀηδὲς πως διὰ τὴν ἀμε-

22 τρίβον εὐθεῖαν] Ὑάμ. κς', 11. Παροιμ. β', 19. Σοφ. ε', 10. — 27 συμβιωτεύειν B.

τριάν, κόρον ἐμποιοῦσιν ὡς τὰ πολλὰ τοῖς ἀκούουσιν, εἰ καὶ κό-
 ρου παντὺς ἔξω τὰ κατ' ἐκείνον τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν· ὅθεν καὶ
 αὐτὸς ἤδη τῶν κατὰ μέρος ἀφ' ἑαυτοῦ οὕτωςί πως κεφαλαίως τὸν
 λόγον. Ἄλλων ἄλλα τῆς ἀρετῆς εἶδη κατωρθώκων ἢ κατορ-
 5 θούντων, ὅσα δηλαδὴ τὸν κατὰ Θεὸν ἀπαρτίζειν ἄνθρωπον πέφυκε,
 καὶ τῶν μὲν τούτοις, τῶν δ' ἐκείνοις μᾶλλον προστιθεμένων, ὅπως
 ἂν, οἶμαι, γνώμης ἕκαστος ἔχοι καὶ ἤθους, ἀγωγῆς τε καὶ ὁμιλίας
 καὶ προσέτι καὶ τρόπου καὶ φύσεως—οὐδὲ γὰρ ταῦτα παντάπασιν
 ἀπορρίψομεν—, τοῖς δὲ πᾶσιν οὐδέπω τῶν πάντων οὐθενὸς εἰς ἄκρον
 10 ἐπεξιόντος, πλὴν τῶν πάλοι· τινῶν ὀλίγων, οἳ καὶ τῆς διὰ πάν-
 των εὐαρμοστίας καὶ ἀκρότητος καθ' ὑπερβολὴν ἐθαιμάσθησαν,
 οἷοναι τινες εἰκόνες καταλειφθέντες ὑπερφυεῖς τοῖς τὰ τοιαῦτα φι-
 λοσοφεῖν ἐλομένοις, παλλῶ τινι τῷ μέσῳ τοὺς νῦν ὑπερσχὼν
 πάντας ὁ νῦν εὐφημούμενος, ὡς μηδὲ παραβάλλειν ἐξέειναι, καθά-
 15 περ τις ὑπόπτερος καὶ τοῖς πάλοι σπουδαίοις ἀμιλληθεῖς, ἔπειτα
 καὶ τὸν χορὸν τουτονὶ τῶν συναγωνιστῶν ὑπερφυῶς διακόψας ὅδε
 μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος τοῖς ὀλίγοις ἐκείνοις συνέστη, πρὸς
 αὐτὴν τὴν ἀγγελικὴν φύσιν καὶ μόνην τὴν ἀμιλλαν ἔχουσιν, οὐ
 μᾶλλον "βραχὺ τι παρ' Ἀγγέλους", ὅ φησιν ὁ Θεὸς Δαυὶδ, ἐλατ-
 20 τούμενος σὺν ἐκείνοις διὰ τὸ τῆς σαρκὸς πάθος, ὅσω δι' αὐτὸ
 τοῦτο καὶ πλέον τι δοξάζόμενος· οἷς ἔσχε μετὰ τῆς ὕλης ὑπερ-
 φυῶς τῆς φυσικῆς ὁυλίας ἐκείνης κοινωνῆσαι καὶ καθαρότητος καὶ
 μηδὲ τὸ παράπαν ἀπολειφθῆναι. Σκοπῶμεν δὲ οὕτω. Τοῦ πρακτι-
 κοῦ τῆς ἀρετῆς διχτῇ τοῖς ταῦτα φιλοσοφοῦσι διηρημένου καὶ τοῦ
 25 μὲν εἰς τὰς σωματικὰς ἀρετὰς ὥσπερ εἰς τινα στοιχειώδη καὶ
 εἰσαγωγικὴν ἀπονειμῆθέντος μοῖραν (αἱ δὲ καὶ ἀρετῶν ὄργανα
 μᾶλλον, οὐκ ἀρεταὶ κυρίως, ἐκείνοις εἴρηγται), ἑταίρου δ' αὐτῆς εἰς
 τὰς ψυχικὰς (αἱ καὶ κυρίως ἀρεταὶ καὶ πράξεις, ἅτε σὺν ἀλλήλαις
 καλῶς ἀρμόζουσαι τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς καινὸν ἀποτέλεσμα φέρουσιν),
 30 ταπεινοφροσύνην τέ φημι τὴν βελτίστην καὶ τὸ μέγα τῆς ἀγάπης
 μυστήριον (ὃ δὲ καὶ ἀπάθειαν φίλον καλεῖν τοῖς τούτων τεχνίταις),

19 Φαίμ. η', 6 «ἐλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους· οὕτω καὶ τῇ φε-
 ράνουσας αὐτόν».

καὶ τοῦ θεωρητικοῦ δ' ὡσαύτως εἰς τε τὴν θεωρίαν τῶν ὄντων,
 ἦν καὶ τινες ἀσκήσαι τῶν ἔξωθεν φιλοσόφων ἐνόμισαν, ἀλλ' οὐ
 κατὰ τούτους δὴ τοὺς ἑμούς καὶ τὴν θεῖαν αὐτοῖς, ἣ δὴ καὶ ἄμε-
 σος θεωρία, μᾶλλον δὲ θεωρίας ἀπάσης ἀνάπαυσις, ἔνωσις τε καὶ
 ἀκρότατον ἑφετὸν τοῖς αὐτοῖς προσηγόρευται· τούτων τοίνυν οὕτως 5
 ἐχόντων, φέρε, τὰ κατὰ τὸν μέγαν τουτονὶ παραθέντες, ὅσον ὑμῖν
 ἐφικτὸν θεωρήσωμεν, ἵνα μὴ πρὸς τοὺς ἀρετὴν ἐσπουδακότας
 οὐστυνασοῦν, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν ἀντικρυς εἴη τὴν ἀρετὴν ἢ παρά-
 θεσις. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς σωματικῆς ἀρετῆς τοῦ γίγαντος τούτου
 καὶ τῆς ἀσκήσεως τοσούτω καὶ τὴν ἐντολὴν υπερβαίνει καὶ τὴν 10
 φύσιν κατὰ πολὺ τοῦ πράγματος, ὅσω καὶ φθάσας ὁ λόγος ἐδή-
 λωσεν, ὡς καὶ θεδοικέναι με μᾶλλον, μὴ τὴν ὑπερβολὴν ὁ ταῦτα
 φιλοκρινῶν μέμψαιτο, ἣ καὶ λογισμοῖς τισιν ἀπιστίας περιενεχθείη
 διὰ τὸ μέγεθος, γυμνωσιν ἐννοῶν ἐκείνην καὶ τὸ ἄτρονον οἶοναί
 καὶ ἀσώματον, τὴν ἄκραν τε σιωπὴν ἐπὶ τοσαύταις ἐναιυτῶν πε- 15
 ριόδοις καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις ἅπασι καρτερίαν, μαρτυρικῶν ἀγώνων
 τὸ παράπαν οὐδὲν ἀποδέουσιν, ἐκεῖνό γε πλεον ἔχουσιν πάντως,
 τὴν τοῦ χρόνου παράτασιν ἐπὶ πολὺ μὴ καμφθεῖσαν, ὡς καὶ συνα-
 μιλλᾶσθαι πῶς δοκεῖν τῇ τῶν κινδύνων ἀκμῇ, τοῦτο δὴ τὸ και-
 νὸν καὶ δυσσεύρετον· τὰ δὲ τῆς θεωρίας τί γρή καὶ λέγειν, ὅπου 20
 γε πᾶν ὄψωμα γνώσεως ὑπερβάς καὶ τῆς τῶν ὄντων ὑπερκόψας
 θεωρίας, κατὰ τὸν μέγαν Μωσῆν ἐκείνον, πολλῶ μείζωνος ἡξιώθη
 τῆς αἰγλης, οὐ τὰς νομικὰς σκιὰς καὶ τοὺς τύπους, ἀλλ' αὐτὴν
 ὑπερφυῶς ἀξιωθείς ἰδεῖν μετὰ Πέτρου τε καὶ Παύλου καὶ τῶν
 υἱῶν τῆς βροντῆς τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν· τὸ δὲ φρικωδέ- 25
 στατον, ὅτι καὶ τεσσαράκοντα τὰς ὅλας ἡμέρας ἐκσταὺς Ἀγγέλους
 ἔσχε, καθάπερ ἠκούσαμεν, ἥδη διδάσκοντας τὸ μυστήριον. Ἡ
 μέντοι μέση καὶ ψυχικὴ τῶν ἀρετῶν τάξις, ἣ δὴ καὶ κυρίως ἀρετὴ
 τε καὶ προᾶξις, καθάπερ εἵπομεν, εἴρηται, μάλιστα μὲν ἥδη· καὶ
 ὅπως ὁ μέγας καὶ τὰ κατὰ ταύτην ἐπολιτεύσατο, λέλεκται πῶς 30
 ἡμῖν ἐν τοῖς φθάσασιν· οὐδὲ γὰρ ἐστίν, ὅλως οὐκ ἔστι τῶν μυ-

18 φιλοκρινῶν B. — 23 σκιὰς καὶ τύπους] Κόλας. β', 17. 'Εβρ. γ', 5, ι, 1. —
 25 υἱῶν τῆς βροντῆς] Μάρκου γ', 17. — 26 ὅλας B, πύσας M. — 28 μέντοι B.

στηρίων ἐκείνων ἀξιωθῆναι καὶ τῆς υπερφυσοῦς χάριτος, μὴ τοῦ-
τοις προκαθαρθέντα, μηδὲ τὸν ναὸν τοῦ πνεύματος, καθάπερ ἐκείνων
δηλατῶ φῖλον, φιλοκαλήσαντα· οὐδὲ γὰρ ἡμῖν τις ἀγγείω σαπρῶ
καὶ ὁδωδότη μύρον πιστεύσειεν ἂν ποτε.

- 5 71. Πλὴν ἀλλὰ κἀκεῖνα προστιθέσθω, τῶν πολλῶν ὀλίγα καὶ
ἀντὶ πολλῶν, ὡς ἐγὼ φημι· τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὸ τῆς μετριότητος
ἄκρον ἐκείνου, τὸ καθ' ὑπερβολὴν εἰρηνικὸν καὶ πρᾶον καὶ πρὸς
πάντας κοινωνικόν τε καὶ χάριεν; οὐ καὶ ἡ ἔντευξις ἡδεῖα καὶ ὁ
λόγος οἷος ἡμερῶσαι πολεμουμένην ὁτωδῆποτε τρόπῳ ψυχὴν καὶ
10 καταστῆσαι πρὸς ἃ δεῖ μετὰ παντός τοῦ βελτίονος· τίς οὕτω τῶν
πλησίον ἑαυτοῦ πολλῶ τι· τῷ μέσῳ προσέθηγεν, ὡς ἐπὶ μὲν τῶν
δοκούντων τάξει τινὶ προέχειν ἢ παντελῆ σιγὴν ἀσκεῖν, ἢ νη-
πιότητά τινα καὶ ἀφέλειαν ὑποκρίνασθαι, ῥήμασί τε καὶ σχήμασι
καὶ παντὶ τῷ φαινόμενῳ ψελλίζειν ὡσανεὶ δοκῶν ὁ σοφώτατος,
15 τοῖς δὲ τῶν πολλῶν καὶ κατωτέρῳ πολιτεία τέ φημι καὶ χρόνῳ
καὶ τόγματι· τοῖς μὲν ὡς ἀδελφός, τοῖς δ' ὡς υἱὸς ὁ κοινὸς τῶν
ἀμωπτέρων πατήρ θαυμασίως προσφέρεσθαι, πατέρας ἑαυτοῦ καὶ
θεσπότης ἀποκαλῶν καὶ πάντων προκαλινδούμενος τοῖς ποσὶ μετὰ
πολλῆς τῆς ἐπιφαινομένης ἡδονῆς τῷ προσώπῳ καὶ τοῦ σεβάσμα-
20 τος· ἃ δὴ καὶ τοῖς πολλοῖς ἄλογον ὑποψίαν παρέσχε φυσικῆς
μαλακότητος δῆθεν καὶ ἀμαθίας τοῦ τὰ πάντα στεροῦ τε καὶ σο-
φωτάτου, μαλακῶς τρώνει καὶ ἀμαθῶς τῷ κατ' ἐκείνον ἐπιβάλ-
λουσι πράγματι. Καὶ πολλοὺς ἂν ἴδοις μέχρι τοῦ νῦν τὰ αὐτὰ
περὶ ἐκείνου ψηφίζομένους, ἀνέμους καὶ καπνὸν ἀντὶ τοῦ φωτός τῆς
25 ἀληθείας πειρωμένους κατέχειν· τοσοῦτο καὶ γὰρ ἀγνοεῖν ἀπεῖχεν
ἐκεῖνος τοὺς ταῦτα νομίσαντας, μᾶλλον δὲ τοσοῦτον ἀκριβῶς ἐκείνους
ἐγίνωσκεν, ὡς καὶ τῶν ἀφανῶν τῆς καρδίας διορατικῶς ᾔπτεσθαι,
καὶ λογισμοὺς ἐκείνων ἐπιτηρεῖν, καὶ ὁπίω τινὶ πάθει τῆς ψυχῆς
κατεχόμενος ἦν ἕκαστος, καὶ κατὰ ταῦτα δὴ καὶ ταῖς ὁμιλίαις
30 κεχρῆσθαι, τοῖς μὲν αὐτὸ τοῦτο νήπιός τις καὶ ἀφελής, τοῖς δὲ
καὶ σιωπῶν παντελῶς καὶ τὸ μηδὲν ὡς εἰπεῖν καθάπερ φαινό-
μενος. Ἄλλ' ἥξει καλῶς ἐκεῖνος καὶ τίσιν ἐνδείξασθαι τὴν ὑπο-

κουροῦσαν τοῦ πνεύματος ἔδει σοφίαν καὶ τὸν κεκρυμμένον παρ' αὐτῷ θησαυρὸν τῆς χάριτος, καὶ τούτοις αὐτοῖς οὐκ ἐξίσου πάντως, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐκάστου μέτρον, καθὼς δηλαδὴ Θεὸς αὐτῷ διὰ τῆς ἐν ἐκείνῳ σοφίας ἐμέρισεν· οἷς δὴ καὶ μιμήσασθαι τινα τούτων ἐπῆλθε καὶ τοῖς ἀπλῶς τε καὶ παρέργως ὑπ' ἐκείνου λεγο- 5 μένοις ἢ πραττομένοις πολλάκις ἐγκαλλωπίσασθαι, ὡς καὶ τούτων ἀρκούντων μόνων εἰς εὐδοσίαν καὶ οἷον ἀμυδρὰν εἰκόνα καλοῦ καὶ τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἐνούσης ἐκείνῃ μεγαλοφυίας ἔσχατον, ὃ φασιν, ἀπῆχημα. Τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω σχεδὸν ἀπόρρητα τὰ κατ' ἐκείνον ἦν καὶ τῶντι μυστήρια, ὡς μηδὲ δο- 10 κεῖν εἶναι τι τὸ παράπαν ἐν ἐκείνῳ τῶν ἀποκρύφων, μηδὲ τινα πολιτείαν τῶν ὑψηλοτέρων μετέρχεσθαι τὸν σοφώτατον, μηδὲ γὰρ ἐμφαίνειν τοῦτο μὴ στολῆ, μὴ καθέδρα, μὴ στήματι σκίμπος, μὴ τινα τῶν πάντων ὁπωσισθῆναι ὅπου γε καὶ τοῖς ἔξω καὶ προ- χείροις ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀγωνιστὰς ὑπερφυέστατα γρώμενος βρα- 15 χύ τι παραλλάττειν τῶν ἄλλων ἐδόκει τοῖς πλείοσιν, ἔστι δ' οὐ καὶ τῶν πολλῶν εἰς παρ' οἷσιν οὖν ἐνομιζέτο τῷ κοινῶν τε καὶ φιλαλληλίῳ καὶ κατ' ὑπερβολὴν ταπεινόφρονι· καὶ τὸ μεῖζον τῆς ἐν τούτοις φιλοσοφίας καὶ ἀκριβῶς ὑπεράνθρωπον. ὅτι τὰ μέ- ριστα καὶ ὑπερφυέστατα κατορθῶν ἐν πάσῃ πολιτείᾳ καὶ παντὶ 20 πράγματι, πλὴν ὀλίγων, τοὺς πάντας ἐλάνθανε διὰ τὸ φύσιν αὐτῷ καθάπερ εἰ χρηματίσαι ταῦτα καὶ ῥᾶστα καὶ ὁμαλῶς αἰετῶς τε χρῆσθαι κατὰ ταῦτα, κἀντεῦθεν μηδαμῶς καινοτομῶν μηδὲ ἐξ- νίξων νομίζεσθαι· καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ λανθάνειν τι τῶν ὑψηλῶν ἐργαζόμενος ἀπεριέργως εἰσάπαν 25 ἐλάνθανεν, ὡς μὴ μόνον τὸν θησαυρὸν ἐν ἀσφαλεῖ κρύπτειν εὐ- χερῶς δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο διδόναι τισὶν αἰσθησιν, ὅτι καὶ ὁπωσοῦν ἔστι τι τῶν τιμῶν παρ' ἐκείνῳ κρυπτόμενον. Οὕτως εἰς ἄκρον ἐληλάκει ταπεινοφροσύνης τῆς ὑψηλῆς, καὶ οὕτως αὐτῷ τὰ τῆς μοναδικῆς καὶ φιλοσόφου ταύτης πολιτείας ὑπερφυῶς ἤσκητο. 30

71. Ἀγάπης δὲ περὶ τῆς βασιλείδος τῶν ἀρετῶν τί ἂν τις εἰπῶν

3/4 Κορινθ. 2, 1, 13 «ὅμοις δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἀμετρα καταχρῶμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ Θεὸς μέτρου, ἐφικίσθαι ἄχρι καὶ ὁρίων».

ἀποχρώντως εἴποι τοῖς πράγμασι; πρὸς μὲν γὰρ τὸν Θεὸν οὕτως ἐρωτικῶς ἔσχεν ὑπὲρ τοὺς πώποτε, ὡς καὶ μαρτυρικῶν ἄθλων κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦσθαι τὴν ἐν σαρκὶ ζωὴν ἐκείνου, καθὰ δὲ καὶ φθάσαντες εἵπομεν· ὥστε καὶ αὐτὸν ἐναργῶς μετὰ Παύλου δύνα-
5 σθαι λέγειν "καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχη-
σιν". ὁ δ' οὐδὲ τούτοις ἤρκεϊτο, ἀλλὰ καὶ τὸ δι' αἵματος ἐξελθεῖν ἂν τὸν βίον ἐκτόπως πῶς ἂν εἴποι τις ἐδίψα καὶ γύχετο. Τῆς δὲ πρὸς τὸν πλησίον παρίτωσαν οἱ καὶ ταύτης ἀπολελευκότες καὶ τὰ κατ' αὐτὸν διηγεῖσθωσαν ἡλίκος μὲν ἦν τοῖς ἀσθενέσιν, ἡλίκος
10 δὲ τοῖς ἄλλως γεγηρακῶσι καὶ πεπηρωμένοις τὰ σώματα, ὡς μηδὲ τῆς φιλανθρωπιστάτης ἱατρικῆς ἀποσχέσθαι, ἀλλὰ καὶ ταύτης δι' ἀγάπης ὑπερβολὴν οὐκ ἐλάχιστον ἐκπονήσαι μέρος· ὃ δὲ καὶ μά-
λιστα προσφάσει χρώμενος ὁ σοφώτατος ἡμέρας ὅλας καὶ νύκτας ἑαυτὸν τοῖς νοσοῦσιν ἐδίδοι, λόγοις ἅμα καὶ ἔργοις καὶ τῷ πε-
15 φυκότε παντὶ συνδιαφέροντι τὸ πάθος καὶ τοῦ λυποῦντος εὐφυῶς ὑποκλέπτων τὴν αἰσθησιν. "Οὐδὲν καὶ ποτε τῶν νοσοῦντων τις, ἐπεὶ δυσχερῶς πάντῃ καὶ ἀνωμάλως πρὸς τε τροφὴν καὶ πόσιν καὶ πᾶν ὅτιοῦν διακείμενος ἐν ἀντὶ πάντων ἤτησε φάρμακον, τὴν τοῦ μεγάλου προσεδρεῖαν, ἐκεῖνος αὐτίκα τὸ "μηδεῖς τὸ ἑαυτοῦ
20 ζητεῖτω" μετὰ Παύλου δηλαδὴ τοῦ μεγάλου εἰπών, "ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ ἐτέρου ἕκαστος", πάντων ἀφόμενος, ὅλω θυμῷ τοῦ πάσχοντος ὅλος ἐκείνου γίνεσθαι, μηδαμῶς τὸ παράπαν ἀποστὰς ἐξ ἐκείνου, μὴ νύκτα, μὴ ἡμέραν, μηδ' αὐτὸ τὸ βραχύτατον ἐφ' ὅλοις οἰμαί
που μῆσ' ἐτίσσαραι· θαυμαστῶς ἐξυπηρετούμενος καὶ συμπάσχων,
25 ἄχρις οὗ φημι τὴν ζωὴν ὁ νοσῶν ἐξεμέτρησεν· ἢ γὰρ ἂν οὐδ' ἀπέστη πάντως, εἰ περιττὴν, ἄχρις ἂν ἐκεῖνος ἐβούλετο. "Καὶ τί καινόν", ἔλεγε πρὸς ἐμέ, "φίλος; τίς δ' ἐργασία ταύτης ἀμείνων; ἢ ποῖον τῆς εἰς τὸν Θεὸν ἀγάπης τοῦτου σύμβολον ἐναργέστερον; διὸ καὶ τὸν θαυμαστὸν ἐκεῖνον ἐγώ", φησί, "καθ' ὑπερβολὴν
30 θαυμάζω πρεσβύτην, ὅς ἀγαπᾶν ἔλεγεν, εἴπερ ἡδύνατο, καὶ αὐτὸ

5 Κορινθ. 1, ιε', 31. — 7 Τῆς] ἔπαρταται ἐκ τοῦ ἀγάμης. — 20 Κορινθ. 1, ι', 24. — 30 πρεσβύτην] ἐν τῇ ὡα τοῦ Μ διὰ γραμμάτων ἐρωτηρῶν ἀναγινωσκειται· τὸς τὸ «Σχ(όλι)ον. Τὸν ἀγβαν Ἀγάθωνα λέγει, τὸν ἐν τῷ Γερουτικῷ».

τὸ οἰκεῖον σῶμα καθάπερ ἱμάτιον ἀποβαλὼν ἀποδύσθαι τινὶ τῶν
 ὑπὸ τῆς ἱερᾶς βεβρωμένων νόσου καὶ τὸ ἐκεῖνου λαβὼν αὐτὸς
 αὐτὸς μετενύσσασθαι· καὶ ταῦτά γε καὶ αὐτός”, φησί, “βουλομένην
 ἂν σὺν ἐκείνῳ καὶ εὐχόμεν, εἴπερ οἶόν τε καὶ τὸ πεφυκός ἐδίδου
 καὶ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τοῦτο δὴ τὸ ποθούμενον”. Ὅθεν οὕτω τῆς 5
 μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς ὀργὴ πᾶσα καὶ μῆνις καὶ θυμὸς ἀπελή-
 λατο, ὥς μηδέποτε τὸ παράπαν ὑφθῆναι καὶ ὀπηρεῖν ὀργιζόμενος,
 εἴγε καὶ ὑπὲρ αὐτῆς ἔτυχεν ὧν ὁ λόγος τῆς πίστεως· “τί γάρ μοι
 διαφέρει”, φησὶν, “εἰ πετάλοις χρυσοῖς, ἢ καὶ τοῖς ἐκ πηλοῦ τισι
 προκαλύμμασιν ἐπισκοπεῖ μοι τις τὴν ὁρατικὴν δύναμιν; ὁμοίως γάρ 10
 ἔγωγε τυφλὸς ἔσομαι, κἂν ὁποιασοῦν τύχη τῆς ὕλης ὅν τὸ προ-
 κάλυμμα. Διὰ πάντων σὺν”, φησὶν, “ἀπεῖναι θεῖ τῆς ψυχῆς τὴν
 πικρίαν καὶ τὴν ὀργήν, τὰ δὲ καλὰ καὶ ἄλλως ἐπεκδικεῖν ἕξεσιν”.
 Οὕτω τοιγαροῦν ὁ μέγας τοῦ πάθους ἀπῆλλακτο, ὥς μηδὲ τῆς
 προσβολῆς αὐτῆς τὸ παράπαν αἰσθάνεσθαι καὶ ἀγνοεῖν μέντοι σχε- 15
 δόν καὶ αὐτὸ τὸ πεφυκός ἤδη καθάπαξ τοῦ πράγματος· ὁ δὲ καὶ
 μᾶλλον τῆς ὑψηλοτάτης ἀγάπης πεφυκέναι σύμβολον οἱ τεχνῖται
 τούτων ἄριστα πεφιλοσοφῆκασιν. Τοὺς δὲ γε ψυχικῶς ἀρρωστοῦντας
 τίς ἐκεῖνου μᾶλλον ἢ σοφώτερον ἐπεσκέψατο, ἢ διαγνοὺς οὕτω
 φιλοπόνως ἄγαν καὶ τεχνικῶς τὰ φάρμακα συνεκέρασεν, εἴτα καὶ 20
 τὴν θεραπείαν ἔργοις τε καὶ λόγοις ἐπήνεγκεν ἄριστα; μᾶλλον δὲ
 τῶν παρ’ ἄλλοις ἔργων ὁ λόγος ἐκεῖνου πολλῶ τινι τῷ μέσῳ
 καθάπαξ ἀνυσιμώτερος, ὥς τὰ μὲν τῶν Σειρήνων λῆρον εἶναι πρὸς
 ταῦτα παραβαλλόμενα, χρησμούς δὲ θεοὺς καὶ οἶον ἐπωδᾶς τινας
 ἱερὰς ταῦτα δοκεῖν μάλιστα, μηδὲπωσοῦν ἐν τῷ τῆς γρῆας ἵστα- 25
 μένῳ παντὶ τοῦ σκοποῦ διαπίπτοντα.

71. Ἐπεὶ δὲ λόγων ἐμνήσθην καὶ τῆς ἐπὶ τούτοις τοῦ διδα-
 σκάλου περιφανοῦς χάριτος, ἐκεῖνο τοῖς εἰρημένοις ἀναγκαίως προσ-
 θήσω. Ἰσοσάυτη τις ἐπήνθει ταῖς ὁμιλίαις ἐκεῖνου χάρις καὶ δύ-
 ναμις θαυμαστὴ καὶ ἀπόρρητος, οἷαν ἐπ’ οὐδενὶ τῶν ἐπ’ ἀρετῇ 30
 θαυμαζομένων ἰδεῖν ἡμῖν ἐξεγένετο, καίτοι γε πολλῶν τινων καὶ
 μεγάλων ἀχρεαταῖς γενομένοις ὥς μάλιστα· ἀλλὰ τὸ κατ’ ἐκεῖνον
 ἱερὸν τι χρῆμα καὶ θεσπέσιον ἀντικρυς ἦν, μηδενὶ τινι τῶν πάν-

των παραβαλλόμενον, ὥς δοκεῖν αὐτῆς ἄπτεσθαι τῆς ψυχῆς καὶ
τῶν ὧτων ὅλην ὑπερφυῶς ἐξαρτᾶν, καθάπερ τινὸς νέκταρος ἡσυχῆ
τοῦ ρεύματος εἰσδυομένου διὰ τῶν ἔξω πρὸς ἐκεῖνα δὴ τὰ βαθυ-
τατα, ὥστε καὶ πᾶσχειν μᾶλλον ἢ ἀλλ' οὐκ ἀκούειν ἐκεῖνα δοκεῖν
5 τὸν τοῦ λόγου μετέχοντα· καὶ τὸ μεῖζόν τε καὶ καινότερον, ὅτι
τὰ συνήθη καὶ διωμλημένα τοῖς λόγοις κατὰ καιρὸν αὐτὸς παρ-
εμβάλλων, τοῦτοις αὐτοῖς τὸν ἀκροατὴν ἐνθουσιᾶν ἐποίει καὶ θαυ-
μαστήν τινα πᾶσχειν ἀλλοίωσιν, ὥς ἄρτι πρῶτως καινῶν τινων
καὶ ἀπορρήτων ἀκούοντα κἀντεῦθεν γνωρίζεσθαι μᾶλλον τὴν πη-
10 γὴν, ἣς ἐκεῖνο τὸ διειδὲς καὶ πότιμον ἐξέβλυζε ρεῖθρον, τοῦ ἀγα-
θοῦ φημι πνεύματος τὴν ἐνέργειαν.

72. Ἐπεὶ δὲ τὸν ὁρόμον τελέσας καὶ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν
εἴπερ τις ἀγωνισάμενος εἰς οὐρανοὺς ἔβλεπεν ἤδη καὶ τὸν ἀπο-
καίμενον στέφανον, θαυματουργεὶ κἀνταῦθα τῶν προρρηθέντων οὐκ
15 ἔλαττον· δέκα γάρ πρότερον ἡμέραις τῆς πρὸς Θεὸν ἐκδημίας, τῷ
μαθητῇ συνεργῷ χρώμενος, "Δεῦρο", φησὶν, "ὦ φίλος, παρὰ
τούσδε τοὺς ἱεροὺς οἴκους ἀπίωμεν προσευχόμενοι· πόρρωθεν γὰρ
ἔχω τὴν εὐχὴν ταύτην ἐπαγγελιάμενος. "Ὅν οὖν μὴ καὶ τὸ τῆς ζωῆς
ἐπελθὼν τέλος τὸν σκοπὸν διακόψῃ, σπουδῇ τὴν ὀφειλὴν ἀποτί-
20 σωμεν". Τοῦ δ' εὐθύς ἐπομένου, κατὰ τὸ πρόσταγμα, περιήει
δοσὶν ὁλαῖς ἡμέραις ὁ μέγας προσευχόμενος τε καὶ προσφέρων
ἐπὶ πᾶσι Θεῷ τὸν εὐχαριστήριον ἅμα καὶ ἐξιτήριον, προθυόμενος
τε καὶ τελεσιουργῶν σὺν ἡδονῇ μεγίστῃ καὶ καρδίᾳ σκιρτήμασι
τὸν κοινὸν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῆς κοινῆς πάντων ασφαλείας καὶ σω-
25 τηρίας ἐκείσιν. Εἴτ' ἐκεῖθεν ὑποστρέψας ὅσο μὲν ἐξῆς ἡσυχάζει
καὶ ἑαυτὸν ἡμέρας, τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸν συνοικοῦντα καλέσας αὐ-
θις καὶ παρακαθιστάμενος τὴν ἐκδημίαν προλέγει σαφέστατα καὶ
φέρειν ἄξιον μακροθύμως καὶ μὴ λύπης ἀμετρία δοῦναι τὸν λογι-
σμόν, εἰ καὶ φορτικὸν ἄλλως τῷ φίλῳ τὸ ἐπιὸν καὶ δυσβάστακτον·
30 εἶναι γὰρ καὶ μετὰ τελευτὴν αὐτὸς τοῖς φιλοῦσι καὶ καλῶς μεμνη-
μένοις καὶ φίλος καὶ πρεσβευτῆς τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ἐτοιμότατος· τὰ

οὐδ' ἐξ ἑτέρου μάλλον, ἀλλ' οὐκ ἐμοὶ προσῆκεν· οὐδὲ γὰρ φέρω
 τῆς κοινῆς μεμνημένος ζημίας καὶ τῆς συμφορᾶς, ἣν ἡμεῖς οἱ μάλ-
 λον εἰδότες καὶ φιλοῦντες ἐκεῖνον ὑπέστημεν. Ἐκείτο μὲν ὁ μέγας
 τὰ τελευταῖα πνέων καὶ ὑπὸ τῶν συνήθων Ἀγγέλων μεθ' ἡδονῆς
 5 τινος ἀπορρήτου πρὸς τὴν μακαρίαν ζωὴν ἐπειγόμενος, παρίστατο
 δ' αὐτῆς ὁ φίλος καὶ μαθητής, πάντων δ' ἐκχωρησάντων, ῥήματά
 τινα ζητῶν ἐξειτήρια· ὁ δὲ τὰ χεῖλη βραχύ τι διάρας καὶ περὶ
 ταπεινοφροσύνης μικρὸν ὑποψιδυρίσας καὶ τῆς ἑαυτοῦ τελειότητος
 ἐνὶ λόγῳ παρασχὼν ἐναργὲς σύμβολον, ταῖς χερσὶ τοῦ φιλουμένου
 10 δεσπότου διὰ τῶν συνόντων φωτεινῶν Ἀγγέλων τὴν τιμίαν καὶ
 ἄσπιλον παρακαταθήκην, τὴν ἑαυτοῦ δηλαδὴ ψυχὴν, ὑπερ' ἐκεῖνον
 διὰ βίου παντὸς λέγειν σὺνηθες, ἡδέως ἄγαν καὶ ἱλαρῶς ἀποδί-
 δωσιν, οὕτω τῆς πρεσβυτικῆς ἐπιβὰς ἡλικίας, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος
 πρὸς ἡμᾶς ἔλεγε. Καὶ νῦν σὺ μὲν ἐν οὐρανοῖς συγχορεύεις ἐκεί-
 15 νοις, τῷ φωτὶ τῆς μακαρίας θεότητος ἀμέσως καταστραπτόμενος,
 ἥς τὰς αὐγὰς οὐκ ἀμυδρῶς τὸ πρότερον δέδεξο· νεκρὸς δὲ τῷ
 πλείστῳ μέρει καὶ τὸ παράπαν ἀπειρηκὼς ὁ Φιλόθεος, τῆς μεγά-
 λης προστασίας καὶ τῶν ἐλπίδων ἀφαιρεθεὶς καὶ ζωὴν ἀνύων σοῦ
 χάριν ἀηδῆ καὶ κατώδυνον, οὐκ οἶδ' ὅπῃ τελευτήσουσαν μετὰ τὴν
 σὴν ἐκδημίαν καὶ πρὸς Θεὸν φιλότατην ἀνάλυσιν· ὅς καὶ διὰ νυκτε-
 20 ρινῶν εἰσέτι καταρτίζεις ἡμᾶς ὄψεων, πατρικῶς τε καὶ φιλανθρώ-
 πως ἐκάστοτε χειραγωγῶν πρὸς τὰ βέλτιστα.

73. Φέρε δὴ καὶ τὰ μετὰ τὴν ἐκείνου πρὸς Θεὸν ἐκδημίαν
 ἐπισκεψάμενοι κἀκεῖνο τοῖς ρηθεῖσιν ἀναγκαίως συνάψωμεν, σὺ συν-
 25 ἄδον ἐκεῖνοις μόνον καὶ ἰσοστάσιον, ἀλλὰ καὶ πιστούμενον — πῶς
 ἂν εἴποις; — θαυμασίως ἐκεῖνα καὶ τὴν τινῶν ἐπὶ τούτοις ἀμφιβο-
 λίαν μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος πόρρω ποιούμενον· διόπερ ἄρα
 καὶ τῷ μεγάλῳ θαυμαστῶς εἵργασται, ὡς αὐτίκα δὴ καὶ ρηθῇ-
 σεται. Πολὺς μὲν τις καὶ ἄρρητος εἶχέ μου τὴν ψυχὴν ἔρως
 περὶ τὴν συγγραφὴν ταύτης τῆς ἱστορίας, καὶ οὐδ' ἤρρεμὲν εἶχον
 30 τὸν λογισμὸν οὐδ' ἐπὶ μικρόν, κάτοχος ἤδη γεγεννημένος τῷ καλῷ

1 τὸ προσῆκεν ἐν τῷ M κείται μετὰ τὸ μάλλον. — 8 ὑποψιδυρίσας B. —
 16 ἀμυδρῶς B.

τούτῳ πάθει προσῆν γέ τι καὶ θεούς οὐ μικρόν, οὐ δὴ καὶ ἀρχό-
 μανος εἶπον τοῦ λόγου, τό τε μέγεθος ἐννοοῦντι τοῦ πράγματος
 καὶ τὴν ἐμαυτοῦ περὶ λόγους ἰσχὺν τούτῳ παρεξέταζοντι, καὶ μά-
 λιστα τοῖς ἐν μέσῳ θορύβοις καὶ ταῖς μακραῖς ταύταις καὶ ἀνανδό-
 5 τοις ἀσχολίαις ὅσαι ὦραι κατὰ ταῦτα προσκειμένῳ. Ἐπεὶ δ' ὁ
 περὶ τὸν μέγαν περιφανῆς πόθος ἔσχε τὸ κράτος καὶ οὐκ ἦν ἀν-
 τιλεγείν, ἀλλὰ παρ' οὐδὲν θέμενος, ἐπιβάλλῳ τῷ πράγματι, τὰς
 ἐκείνου πρεσβείας τῆς ὑποθέσεως προστησάμενος καὶ τὴν ἐκείθεν
 καθ' ἐκάστην θερμῶς ἐπιτεκνημένους ἐπικουρίαν, ὥστε καὶ πρὸς
 10 τέλος τὴν ἱστορίαν ἐλθεῖν, μὴ τινι τῶν μετατὺ θορυβούντων δια-
 κοπεῖσαν, καὶ εἰ κατὰ γνώμην τῆς μεγάλης ἐκείνης ψυχῆς προ-
 βαίνοι, καὶ μὴ τοῦ σκοποῦ διαπίπτωμεν ἀμωσγέπως καθυποδεῖσαι.
 Καὶ ταῦτ' ἦν, ὡς εἶπεῖν, αἰετὸς ποτε τὰ προσήμια καὶ ὥσπερ αἱ τις
 ἀφετηρία τῶν γραφομένων· ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς συγγραφῆς διὰ λαΐας
 15 ἡμῶν πᾶν καὶ εὐπόρου τῆς ὁδοῦ καὶ ὥσπερ αἱ τινος ἀφανῶς ὑπα-
 γορεύοντος ἐν μεσημβρίᾳ τῶν μεγίστων ἐκείνων προῖται θορύβων,
 ὡς καὶ τοὺς συνόντας ἐξαισίων ἐκπλήττειν ταυτηνί τῇ καινοτομίαν,
 καὶ τὸ τέλος ἔβλεπεν ἔρῃ, θαυματουργεῖ τι κἀνταῦθα τῶν συνή-
 θων ὁ μέγας, ὁμοῦ μὲν τὸ τῆς ἱστορίας ὀρθόν τε καὶ ἀπλανὲς
 20 διαμαρτυρόμενος πᾶσιν, ὁμοῦ δὲ καὶ ταῖς ἡμετέραις αἰτήσεσι πα-
 τρικῶς τε καὶ φιλανθρωπῶς συγκατιών, οἷος ἐκεῖνος. Ἀλλὰ προσ-
 εκτέον τῷ λόγῳ. Νῦν μὲν ἦν, ὁ δὲ τῶν λόγων μοι τούτων ὑπο-
 γραφεύς, τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένων εἰς καὶ τοῦ τῶν ἀναγνω-
 στῶν προϊστάμενος τάγματος, «Ἐπεὶ», φησί, «τοῦ περὶ τὸ γρά-
 25 φειν πόνου καὶ τῆς σπουδῆς ἐμαυτὸν ἀνείς ὕπῳ συνήθως ἐδίδουν,
 ὅψις ἐφίσταται μοι τοιαῦτα. Ἐδόκουν ἐστάναι συνήθως», φησὶν,
 «ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς μεγάλῳ ναῶ, τῆς μυστικῆς τελουμένης ἰουσίας,
 συνεστῶτων ὡς ἐν ἑορτῇ δηλαδὴ καὶ τῶν ἄλλων καὶ φαιδρῶς
 πάντων ἡμῶν κοινῇ συναδόντων τὰ θεῖα· ἐδόκει μοι δὲ ἄρα τὸν
 30 κοινόν τῆς ἡμῶν ἐκκλησίας ποιμένα τελούντα τότε τὰ μυστικὰ
 συνεργουργεῖν τῷ μεγάλῳ δηλαδὴ Σάββ. Ἐπεὶ δ' ὁ τῶν Εὐαγγελ-
 λίων ἐνειστήκει χαίρως καὶ πάντες περὶ τὴν θεῖαν ἐκείνην ἀκρόα-
 σιν ὡς εἰκὸς ἤμεν ἀνηρτημένοι, ἦσαν μὲν τῶν ἀδύτων ἐντὸς συν-

εστῶτε καὶ ἄμφω, ὥς γε τὰ τῆς φωνῆς ὑπεδότηλου, ἐπεὶ μὴ καὶ
 προσορᾶν αὐτοὺς εἶχον· τοῦ δὲ θαυμαστοῦ Σάββα τῆς ἀναγνώσεως
 ἀρταμένον, τὰς αὐτάς ὁ ποιμὴν διαδοχόμενος ρήσεις, ἀντιφωνῶν
 κατὰ μέρος ἦν καὶ τὸ θεῖον ἐκεῖνο κήρυγμα σαφέστερόν πως τῷ
 διαπλασιασμῷ καὶ ἡμῖν παραπέμπων τοῖς ἔξω. Καὶ ἦσαν οὕτω 5
 καὶ ἄμφω κατακερματίζοντες καὶ κατὰ διαδοχὴν ἀλλήλοις παρα-
 χωροῦντες τοῦ λόγου, τοῦ μὲν ὑπαγορεύοντος, ὅπερ ἔφη, τοῦ δὲ
 προσεστῶτος κατὰ τάξιν ἐφεπομένου καὶ τὴν αὐτὴν ἀπλανῶς ἰόντος
 ἐκείνῳ, μέχρι καὶ αὐτοῦ φημι τοῦ τῆς ἀναγνώσεως τέλους. Ἦν
 δὲ ἄρα τὸ παρ' αὐτῶν εὐαγγελιζόμενον τὸ τῷ θεσπεσίῳ δηλαδὴ 10
 Λουκᾶ μόνῳ κατ' ἐξαίρετον εἰρημένον, ὅπως τὰς ἐν γῇ φημι
 διατριβάς ὡς ἄνθρωπος ὁ κοινὸς ποιούμενος δεσπότης ἔλθοι μὲν
 εἰς τὴν θρεψαμένην Ναζαρέτ, εἰσελθοὶ δὲ καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων
 συναγωγὴν τῇ τοῦ Σαββάτου ἡμέρᾳ· καὶ δοθείσης αὐτῷ τῆς βί-
 βλου τοῦ Ἡσαίου, ὥστε καὶ ἀναγνῶναι, ἐκείνοις δόξου κατ' οἰκίαν 15
 βουλὴν ἐντιχεῖν καὶ διδάξαι τοῖς προρρηθεῖσι περὶ αὐτοῦ τῷ προ-
 φῆτῃ· “πνεῦμα Κυρίου”, φησὶν, “ἐπ' ἐμέ, οὐ εἵνεκεν ἔχρισέ με·
 εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμ-
 μένους τῇ καρδίᾳ” καὶ τὰ ἑσθῆς. Τῆς ἀναγνώσεως δέ», φησὶν ὁ
 βλέπων, «συντελεσθείσης, ἱερὰν τινα πρόοδον ἐδόχουν μοι καὶ ἄμφω 20
 ποιεῖσθαι, ἐξιόντες δηλαδὴ τῶν αὐτῶν καὶ τοὺς κοινωνοὺς τῶν
 μυστηρίων ἔχοντες ἐπομένους, ὡς ἔθος· ἡμῶν δὲ τῶν ἔξω τοῦ
 θείου βήματος κατὰ χώραν ἐστῶτων, ἐπειδὴ παριόντες ἔγγιστά
 μου γεγονάσιν, ὁ μέγας ἱλαρῶς με προσιδὼν Σάββα, Τὰ παρὰ τοῦ
 τῆς ἐκκλησίας καθηγεμόνος διδόμενά σοι”, φησί, “μηδαμῶς ἐνδοιά- 25
 ζων γράψε, πάνυ καλῶς ἔχοντα καὶ ἡκριβωμένους· ἐγὼ σοι τού-
 των ἀξιόπιστος μάρτυς· πλὴν ἀλλὰ καὶ παιδός, φησὶν, ἄρρενος
 ἔσθι πατήρ, ὅσον οὐκ ἔδῃ κατὰ τὸ ἔρετόν, καὶ τοῦθ' ὥσπερ ἐνέ-
 χυρον ἀσφαλές ἔστω σοι τῆς ἀληθείας τῶν λόγων». Ὁ μὲν οὖν
 ταῦτα παραδόξως ἰδὼν καὶ ἀκούσας, μετὰ τρίτην ἐξ ἐκείνου ἡμέ- 30
 ραν ἔμφατος ἅμα καὶ περιχαρῆς καὶ κοινούται τὰ ὁραθέντα,
 τέλος κατ' αὐτὴν ἐπιτιθέντι τῷ λόγῳ, μᾶλλον δὲ τὰς ὑστάτας

αὐτὸς προτιθέντι λέξεις σὺν ἱεραῖς τισιν ἐπικλήσειν, ὡς ἔθος,
οὐδὲ τούτου πάντως εἰκῇ, κατὰ δὲ τὸν προσήκοντα μάλιστα λόγον
προβάντος. Ἐγὼ μὲν οὖν, εἰ καὶ θαύματος πλήρη κατεφαίνετό
μοι τὰ ὀραθέντα, ἀλλὰ καὶ τὰς πίστεις ἀπὸ γε τοῦ πράγματος
5 ἐναργεστέρας δεῖ λαβεῖν εἰπὼν, ἵνα μὴ καὶ δόξαιμὲν τισιν ἀπλῶς
ὀνείροις προσέχειν· ὅθεν καὶ σιωπὴν ἄγειν δεῖν ἔγνω τὸ τηνι-
καῦτα· ἢ δ' ὁμόζυγος τοῦ τοῦς χρησμοῦς δεξαμένου καὶ κύει τὸ
παραυτίκα, καὶ τοῦ νενομισμένου τῇ φύσει παρωχηκότος χρόνου
παυδὸς ἄρρενος δείκνυται μήτηρ, ὅς δὴ καὶ Στέφανος τὴν παιδικὴν
10 τοῦ μεγάλου παρ' ἡμῶν προσηγορίαν καλεῖται, καὶ τὴν ἐκεῖνου
προφητείαν ὁμοῦ καὶ τὸ τῆς ὀράσεως τοῦ πατρὸς ἀπλανὲς ὥσπερ
τις ἑμφύχος σάλπιγξ τρανότατα διαγγέλλει· ὅθεν καὶ λόγου καὶ
μνήμης ἄξιον καὶ ἡμῶν ἐνομήσθη τὸ πρᾶγμα, κατ' οὐδὲν ἀνάξιον
ὦν τῶν προειρημένων.

15 74. Ταῦτά σοι, θαυμάσιε, παρ' ἡμῶν ἀπαρχαί τῶν φίλων
σοι λόγων καὶ συγγραμμάτων, ἃ καὶ μηδὲν ὄντα διὰ τὸ φίλτρον
αὐτός, οὐχ ὅσον ἂν εἴποι τις, ἀπειθαυμάζεις· σοι γὰρ καὶ τῷ σῶ
πόθῳ τεταρρηχὺς τοῖς ὑπὲρ δύνανται ἐγκεχεῖρηκα, καὶ νόσω καὶ
ἀσχολίαις καὶ τοῖς ἐν τῷ μέσῳ τούτοις θορόβουσι πάντοθεν ἐλκό-
20 μενός τε καὶ σπαραττόμενος, πολυηρῶς μὲν, οἶδα, καὶ πολλῶ τῆς
ἀξίας ἐλάχιστον, τοῦ δὲ πρὸς δύνανται οὔμενον ἐνδεέστερον. Καὶ μὴν
καὶ τὰ πρὸς τοὺς πατέρας κοινῶς ὑπεσχημένα μοι πάλαι διὰ σοῦ
καὶ τῆς σῆς ταύτης εὐφημίας ἱκανῶς ἀποδέδοται· ἤρκεσας καὶ γὰρ
ἀντὶ πάντων εἰς προτεθείς εἰς ὑπόθεσιν· σὺ δὲ ἡμᾶς ἐποπτεύσεις
25 εὐμενῶς ἄνωθεν καὶ διεξάγεις τὸν βίον, κατὰ γε τὰς σὰς ἐξιτηρίους
ἐπαγγελίας, πρὸς τὸ φίλον Θεῷ καὶ λυσιτελέστερον, καὶ ποιμαίνεις
ἢ συμποιμαίνεις, εἴ γε λυσιτελεῖς καὶ ἀκίνδυνον· εἰ δ' οὖν ἀλλὰ τῶν
θεσμῶν καὶ τῆς παραχώδους λύσας ταυτησί ζωῆς καὶ τῆς ἔξεως,
καθὰ δὴ καὶ πρότερον, οὐκ οἶδ' οἷς τισι λόγοις χρυσάμενος, ἔδησας.
30 καὶ διὰ τῆς εἰρηνικῆς ἐνταῦθα ζωῆς πρὸς τὴν ἐκατ' μετενέγκεις
εἰρήνην τὴν μόνιμον τε καὶ ἀστασίαστον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ
κυρίῳ ἡμῶν, τῇ ἀληθινῇ τῶν σωζομένων εἰρήνῃ τε καὶ χρηστό-
τητι· ὃ πρόπει πάσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ

πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας
τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

† Πας ὁ τὸν λόγον τοῦτον ἀναγινώσκων, ἀξιῶ, προσανάγνωθι
καὶ ταῦτα τὰ ἐξῆς φύλλα· πάνυ γάρ εἰσιν ἀναγκαῖα καὶ ωφέλιμα.

[Ἔπονται τεμάχῃ τρία τῆς φιλοθέου ιστορίας τοῦ Θεοδώρητου. ἕτερα πάντα τοῦ Λαυ-
σαϊκοῦ, ἐν τέρμαχος τοῦ Παραδείσου καὶ ἐν αὐθις Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου ἐκ τοῦ κα-
τήλικου τῆς εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον ἐρμηνείας· πάντα δὲ ταῦτα τὰ τεμάχῃ
σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὸ σχόλιον, ὅπερ ἐσημειώθη ἐν τῇ 288-ῃ σελίδι].

XII.

ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩΙ ΙΗ'.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΕΓΑΛΟΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΤΟΥ ΕΝ ΤΡΙ ΚΑΥΣΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΡΓΘΡΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.

(Cod. Coislin. 303, f. 182a-187^b).

1. Βασιλευόντων τῶν ἀσεβεστάτων καὶ παρανόμων Διοκλητιανοῦ καὶ Μαξιμιανοῦ, πολλῇ κατείχετο πλάνη τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος· ἄνθρωποι γὰρ ταῖς τούτων ἐπινοαῖς ζύλοις προσεκύβουν, καὶ ἔθυσον καὶ τῶν μιαρῶν ἀπεγεύοντο θυσιῶν· ἐμυαίνετο δὲ τὸ
5 καθαρὸν τοῦ ἀέρος ἐκ τῆς τῶν βωμῶν κνίσσης καὶ σκότος εἰδωλικῆς πλάνης πολιτεία ἐνομιζέτο εἶναι ταῖς ἀνθρώποις· οἱ δὲ μὴ βουλόμενοι τοῦτο ποιεῖν στρέβλαις καὶ βασάνοις αἰκνιζόμενοι τῇ τοῦ ξίφους τιμωρίᾳ παρεδίδοντο. Τότε δὴ τότε Ἀθανάσιος ὡς περ ἐπίγειος φωστήρ· φαιδρᾷ τῇ περὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
10 Χριστὸν πίστει ἐξέλαμψεν· ὁ γὰρ τρισμακάριος οὗτος εὐγενὴς τῆς μεγάλης τῶν Ῥωμαίων συγγλήτου ὑπάρχων, τιμώμενος ἐν τῷ παλατίῳ, ἐν τῇ τοῦ ἐξουβιέτορος καὶ σκρίβωνος μεγάλῃ ἀξίᾳ ἀνεφέρετο, ἐγγύτατος ὢν καὶ φίλος τοῦ βασιλέως, ἀγαπώμενός τε

Ἐπιγραφή. Ἀνέγνων ἐγὼ ἐν τῷ κώδικι αἰουλίῳ ιη'· οἱ δὲ ἐκδοται τοῦ Catal. cod. hagiogr. bibliothecae Nationalis Parisiensis (σ. 311) ἀνάγνωσαν αἰουλίῳ κη'· ἀλλ' ἡ σκρίβεια τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως κοροῦται ὑπὸ τοῦ Montfaucon [Bibliotheca Coisliniana, σ. 417]· ὅρα δὲ καὶ ὧδε σελ. 367, 27.

1 κῶδ. διοκλητιανού. - 5 κῶδ. κρήνης. - 12 κῶδ. ἐξουβιέτορος.

ὕπὸ πάσης τῆς συγκλήτου, διὰ τὸ εὐδοκίμως αὐτὸν ἀναστρέφεσθαι
ἐν ταῖς βασιλικαῖς αὐλαῖς, ὡς τάχιστα ἐπινοεῖν τὸν βασιλέα ταῖς
αὐτοῦ αἰτίσεσι, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἀμφοτεροδέξιον ἐν τε τοῖς
πολέμοις καὶ ἐν τῷ παλατίῳ. Εἶγεν δὲ ὁμόφρονας καὶ ἀδελφοὺς
τῇ περὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πίστει Σέργιον καὶ 5
Βάκχον, τοὺς ἐν τῇ σχολῇ τῶν Γεντιλίων ἀναφερομένους, οἵτινες
τὸ μαρτυριον τῆς καλῆς ὁμολογίας καὶ αὐτοὶ πληρώσαντες καὶ ἐν
τῇ Αὔγουστη Εὐφρατησίῳ ἐπαρχίᾳ τὸν τῆς ἀφιδαρσίας ἀνεδήσαντο
στέφανον.

2. Μαξιμιανὸς οὖν ὁ ἀναιδέστατος τύραννος ἐμμανὲς ὢν περὶ 10
τὰ εἰδῶλα, διατάγματα κατέμπεμψε κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν
κλειεσθαι τὰς ἐκκλησίας τοῖς χριστιανοῖς, ἀνοίγεσθαι δὲ τοὺς ναοὺς
τῶν εἰδῶλων τοῖς Ἑλλήσι μετὰ προθυμίας. Μαξιμιανὸς δὲ ὁ βα-
σιλεὺς θαρρήσας τῇ παρηρησία καὶ τῇ φιλίᾳ, ἥπερ ἐκέντητο πρὸς
τὸν μακάριον Ἀθανάσιον, εὐσεβεστερώς αὐτὸν διακεῖσθαι πρὸς 15
τοὺς μιαινοὺς αὐτοῦ θεοὺς ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐν τῷ παλατίῳ αὐτοῦ
ὑπολαβών, ζώνουσι μὲν αὐτὸν ἔπαρχον πάσης τῆς Αἰγύπτου ἕως
τῶν Ἀνω Θηβαίων, ἐκπέμπει δὲ μετὰ πάσης ὑπεροχῆς. Ὁ δὲ
μακάριος Ἀθανάσιος προσκαλεσάμενος τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς
αὐτοῦ Σέργιον καὶ Βάκχον λέγει αὐτοῖς μετὰ δακρύων· "Προσέ- 20
χετε ἑαυτοῖς, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί· ἀπὸ γὰρ τῆς σήμερον ἡμέ-
ρας οὐκ ἔτι ὄψεσθέ με ἐν σαρκί, ἀλλ' ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἐν
τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ· ἐγὼ γὰρ οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν Κυρίῳ,
ὅτι τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀναδήσασθαι μέλλω στέφανον. Κλίναντες
οὖν τὰ γόνατα ὁμοθυμαδὸν καὶ προσευξάμενοι τῷ Κυρίῳ, καὶ 25
ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, κατέπλευσεν ὁ μακάριος Ἀθανάσιος ἐν
τῇ Ἀλεξανδρέων πόλει· εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὸν ἀγρώτατον ἐπίσκο-
πον Πέτρον καὶ μάρτυρα τοῦ Χριστοῦ ἡσπάσατο αὐτὸν, ἐμπλήσας
πάσας τὰς ἐκκλησίας χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης· ἀναπλεύσας δὲ ἐπ'
Αἴγυπτον τῷ αὐτῷ σχήματι παραπλησίως ἐποίησεν. Καὶ δὴ φή- 30

4 πολέμους] οὕτως ἀνέγων τὴν ἐν τῷ κώδικι γραφὴν πολ. ^ε. — 6 κωδ. γεντι-
λίων. — 8 κωδ. λεγονσίων ~~λεγονσίων~~ ἴσως λεγονσισευφρατησίων. — 21, 26 Κλί-
ναντες - - κατέπλευσεν] σημειῶσαι τὸ σχῆμα τῆς συντάξεως.

μης τοιαύτης διαδραμούσης περὶ αὐτοῦ εἰς πᾶσαν Αἴγυπτον, φθό-
νω τοῦ μισοκάλου καὶ σκαιοῦ Δαίμονος, ἐνσκήψαντος εἰς τὰ καρ-
δίας τινῶν κακοθελῶν ἀνθρώπων, οὐ δυναμένων ἄλλως τὰ τῆς
βασικῆς ἐπίχειρα διαπράξασθαι εἰς αὐτόν, διαβάλλουσι τὸν μα-
5 κάριον δι' ἀναφορᾶς πρὸς τὸν βασιλέα Μαξιμιανόν, ὡς χριστιανὸν
αὐτὸν ὄντα καὶ ὑπέρμαχον τῶν χριστιανῶν.

3. Ὁ οὖν βασιλεὺς δεξάμενος τὴν ἀναφορὰν καὶ ἀναγνούς, καὶ
ἐκπλαγείς ἐπὶ τῇ τοῦ ἁγίου κατηγορίᾳ, ἔφη πρὸς τοὺς παρευσι-
τας αὐτῶ συγχλητικούς· "Οὐκ οἶμαι ἀληθῆ εἶναι τὰ περὶ Ἀθα-
10 νασίου λεγόμενα, ἐμοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἀκηλίδωτον ἔχοντος,
ἧς οὐκ ἂν κατηξιώθη, εἰ μὴ περὶ τοὺς σεβασμίους θεοὺς σπουδῇ
τε καὶ εὐνοίᾳ διέκειτο γνησίως". Καὶ παραχρῆμα μετὰ στρατιω-
τικῆς χειρὸς ἀναζητηθῆναι τὰ περὶ τοῦ ἁγίου λεχθέντα ἐκέλευ-
σεν. Αὐτῶν δὲ οὕτω πραττομένων, οὐ πολλῶν ἡμερῶν διαδρα-
15 μουσῶν καὶ τῆς φήμης περὶ αὐτοῦ πλατυνομένης, γράφει ὁ βασι-
λεὺς πρὸς τὸν ἀνθύπατον διὰ Μαγιστριανοῦ ἐπιστολήν, περιέχου-
σαν τὸν τύπον τοῦτον· "Μαξιμιανός βασιλεὺς, τροπαιοῦχος αὐτο-
κράτωρ, τοῖς τὴν Αἴγυπτιακὴν ἀρχὴν διέκουσι χαίρειν. Πάντας
μὲν ἀνθρώπους, μάλιστα δὲ τοὺς τῆς ἐμῆς βασιλείας ὑπασιπistas
20 τε καὶ δορυφόρους, οἱ σεβάσμιοι θεοὶ ξένους καὶ ἀλλοτρίους εἶναι
οὐ βούλονται· διόπερ τὸν μιαιώτατον Ἀθανάσιον ἀγνωμοσύνην οἰ-
κεῖα ἐλεγχθέντα, ὡς τῆς τῶν χριστιανῶν ὄντα θρησκείας καὶ ὡς
ἐπὶ πολὺ τούτου περὶ αὐτοῦ φημιζομένου, κελεύομεν ταῖς τῶν νό-
μων δικαιοτάταις καὶ αὐστηροτάταις ἐρωτήσεσιν ὑποβαλεῖν· καὶ
25 εἰ μὲν μεταμεληθῇ, ἐφ' οἷς ἀφρόνως τετόλημκε, συγγνώμης ἀξιού-
σθω, ἐμοῦ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐμφύτου παρρησίας καὶ ἀγαπήσεως
νῦν ἢ πρότερον ἀκηλιδώτως ἀντεχομένου· ἀπολύφεται γὰρ τὸν τῆς
στρατείας καὶ στρατηγικῆς ἀξίας βαθμόν, καὶ τῆς τῶν βασιλικῶν
θεῶν ἡμῶν καὶ ἀξιωματημονεύτων περιβόλων τοῦ παλατίου τιμῆς
30 ἀξιωθήσεται· εἰ δὲ ἐπιμένῃ ἐν τῇ αὐτῇ ἀφρονεστάτῃ θρησκείᾳ,
τῇ τοῦ ξίφους ἀκμῇ τὰς πρὸς τὸ ζῆν αὐτοῦ ἐλπίδας ἐκκόψατε.
Ἔρρωσθε".

4. Ὁ δὲ ἀνθύπατος δεξάμενος τοῦ βασιλέως τὰ γράμματα καὶ ἐμφανίσας τῷ ἁγίῳ λέγει αὐτῷ· "Τί σοι ἔδοξε, κύριέ μου Ἀθανάσιε, τοσαύτην τιμὴν καὶ παρρησίαν ἔχοντι πρὸς τὸν καλ-
λίνικον ἡμῶν βασιλέα, ἀποστῆναι ἀπ' αὐτοῦ καὶ γενέσθαι χριστιανόν καὶ ἀλλότριον τῆς τῶν Ῥωμαίων πολιτείας, ἀπολέσαι δὲ καὶ 5
τὴν τοσαύτην δόξαν καὶ τιμὴν"; Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει αὐτῷ· "Ἡ δόξα αὕτη, ἀνθύπατε, πρόσκαιρος ἐστὶ καὶ παρερχομένη". Ὁ οὖν ἀνθύπατος αἰσχυρόμενος τὸν μακάριον, καὶ θέλων ἐπιστρέψαι τὸν λογισμόν αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ· "Δεῦρο, κύριέ μου Ἀθανάσιε· κάτελθε ἐν τῷ Κλύσματι—ἀκούω γὰρ πολ- 10
λοὺς χριστιανοὺς εἶναι ἐκεῖ—καὶ κλείσον τὰς ἐκκλησίας τὰς ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ· καὶ ἐὰν τοῦτο ἀκουστὸν γένηται πρὸς τὸν βασιλέα, πλείονος τιμῆς τῆς προτέρας σε ἀξιώσει". Ὁ δὲ ἅγιος ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ· "Ἐγὼ κατέρχομαι καὶ ἐλπίζω εἰς τὸν δε-
σπότην μου Χριστόν, ὅτι ἡ ἐπιθυμία μου πληροῦται". Καὶ παρ- 15
αυτίκα εἶχετο τῆς οδοῦ τῆς ἐπὶ τὸ Κλύσμα διὰ τῆς ἐρήμου ὁ μακάριος· προσεγγίσας δὲ τῷ κάστρῳ τοῦ Κλύσματος ὡς ἀπὸ σημαίων ὀλίγων, καὶ στὰς ἐν τύπῳ τινί, ἐν ᾧ νῦν ἱδρύται ὁ τίμιος τύπος τοῦ Σταυροῦ, προσηύδατο ἐκτενωῶς μετὰ θαυρώων, λέγων οὕτως· "Δέσποτα θεᾷ παντοκράτορ, ὁ φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, 20
ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ὃν τρέμει τὰ σύμπαντα, ὁ τεχθεὶς ἐκ πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς παρθένου, ὁ διαγαγὼν τὸν λαόν των Ἑβραίων διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς ταύτης θαλάσσης, ἐλέησον τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν καὶ συγχώρησον τὰ πλημμελήματά μου, καὶ τελείωσόν μου τὸν ὁρόμον ἐν τῷ κάστρῳ 25
τούτῳ· στήριξον δὲ τὰς ἀγίας σου ἐκκλησίας ἐν τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ καὶ ὀρθοδόξῳ πίστει, ἵνα ἡὐλόγηταί σου τὸ πανάριστον ὄνομα, τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν". Εἰσῆλθεν εἰς τὸ Κλύσμα καὶ εὐ-
λόεως τὴν γενέθλιον εορτὴν ἐπετελεσε τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ 30
Χριστοῦ, καὶ ἐν πολλῇ χαρᾷ τὰς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐφαίδρυνε.

20 κωδ. ἀπρόσιτον || φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον] Τιμόθ. 1, 16. — 21 ὃν - - ἀνθρώπων] Ἰωάν. 1, 18 || τρέμει τὰ σύμπαντα] Ἑσάφ. 2, 36.

5. Καὶ ψήμης περὶ αὐτοῦ δραμούτης, ὥς ὅτι περὶ ὁ ἐνδοξὸς Ἀθανάσιος τὰ τῶν χριστιανῶν αὔξει, φοβηθεὶς ὁ ἀνθύπατος παρεγένετο καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Κλύσματι· παραχρῆμα δὲ δημοσίᾳ προσέθηκε τὰ διατάγματα τοῦ βασιλέως. Πολὺς οὖν γέγονε θόρυβος, μάλιστα τῶν ἐκκλησιῶν κλεισθεισῶν· ὁ δὲ ἀνθύπατος ἤρξατο
 5 κολακεύειν τὸν μακάριον, καὶ λέγει αὐτῷ· “Διατί, κύριέ μου Ἀθανάσιε, εἰς τοσαύτην αἰσχύνην καὶ ἐξαγωγήν ἔδωκας σεαυτὸν; Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει πρὸς αὐτόν· “Ἦδη σοι εἶπον καὶ
 10 πάλιν λέγω, ὅτι ἡ αἰσχὺνὴ αὐτῇ πρόξενός μοι ζωῆς αἰωνίου γίνεται. Ποίει οὖν, ὁ θελεις· ἐγὼ Δαίμοσιν οὐ θύω, οὔτε μὴ προσκυνῶ· διὰ τοῦτο γὰρ πάντα κατέλειπον καὶ πᾶσαν τὴν δοῖαν τοῦ ματαίου τούτου βίου, ἵνα Χριστοῦ συγκληρονόμος γένωμαι. Αἶθε δὲ καὶ σὺ ἤκουσάς μου σήμερον, καὶ προσενόησα ἄν σοι ταύτην τὴν αἰώνιον ζωὴν πρὸς τὸν δεσπότην μου καὶ βασιλέα Χριστόν”.
- 15 Ὁ δὲ ἀνθύπατος λέγει· “Πείσθητί μοι καὶ θύσον τοῖς θεοῖς, πειθήνιος γενόμενος τῷ δόγματι τοῦ αὐτοκράτορος ἡμῶν βασιλέως, ἐπεὶ ἀναγκάζεις με, ἥξαντα τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ, ἐπιλαθόμενον πάσης ἐνδοξου σου ὑπεροχῆς, ἄρξασθαι τῶν κατὰ σοῦ τιμωριῶν”.
- Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος ἔφη πρὸς αὐτόν· “Διαφόρως σοι εἶπον
 20 καὶ ὁ ἔχω πάλιν λέγω· ἐγὼ Δαίμοσιν οὐ θύω, οὔδὲ τῷ πατρὶ ἡμῶν τῷ Διαβόλῳ προσκυνῶ, οὔτε τοῖς προστάγμασι πείθεμαι τοῦ ἀλαζόνος ἡμῶν βασιλέως Μαξιμιανοῦ, ἀλλὰ τῷ ἐμῷ βασιλεῖ Χριστῷ θυσίαν αἰνέσεως μετὰ πάσης σπουδῆς ἀναπέμπω καὶ ἑκάστην ἡμέραν”.
- 25 6. Τότε ὁ ἀνθύπατος πλησθεὶς θυμοῦ λέγει πρὸς αὐτόν· “Θύσον τὸ λοιπὸν καὶ ἀπαλλάγηθι τῶν μενουσῶν σε βασάνων”.
- Ὁ δὲ ἅγιος λέγει πρὸς αὐτόν· “Ὁ βούλει, ποίει”. Ὁ δὲ ἀνθύπατος λέγει· “Οὐδὲ τὸ πρὸς τοὺς γονεῖς σου φίλτρον κάμπτει σε”.
- Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· “Οὐχί, διότι ἡ πρὸς τὸν Θεὸν
 30 φιλία μελίζων ἐστί· λέγει γὰρ ἡ θεία Γραφή· ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης ἰσχύος σου”.

11 κωδ. κατέλειπον. — 12 Χρ. συγκληρονόμος] Ρωμ. η', 17. — 23 θυσίαν αἰνέσεως] Ἐβρ. η', 15. — 30 31 Δευτερ. γ', 5.

Ὁ οὖν ἀνθύπατος λέγει· "Ποῖον θεὸν ἔχεις ἢ λέγεις"; Τότε ὁ
 ἅγιος Ἀθανάσιος ἀναστένας τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς
 οφθαλμοὺς εἶπεν· "Τοῦτον τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
 γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, τὸν μόνον ὄντα καὶ διαμένοντα εἰς τοὺς
 αἰῶνας". Οἱ οὖν δικολόγοι ἐκώλυον αὐτὸν λέγοντες· "Τί ἀντιτάσῃ 5
 τῷ ἀνθυπάτῳ"; Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· "Πρὸς ἃ ἐπε-
 ρωτᾷ με, ἀποκρίνομαι αὐτῷ· οὐ γὰρ φρονεῖ τὰ τοῦ Θεοῦ, οὔτε
 δὲ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ τὰ τῶν Δαιμόνων". Τότε ὀργισθεὶς
 ὁ ἀνθύπατος λέγει πρὸς αὐτόν· "Ὅσα ἠθέλησας, ὕβρισας, μὴ
 ὕβρισιθις παρ' ἐμοῦ· ἀλλ' ἀνέχομαι σου, μόνον θῆσον τοῖς ἡμε- 10
 τέροις θεοῖς". Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· "Μὴ φρεναπάτα
 σεαυτὸν· οὐδεὶς γὰρ ἀνθρώπων, λογισμοῦ κύριος ὢν, θύει Δαίμο-
 σιν, οὔτε μὴν προσκυνεῖ, καθὼς σὺ κελεύεις ἐμὲ ποιεῖν· ἐὰν γὰρ
 μαστιγιθῶ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, καύχημά μοι ἔστιν·
 ἐν τούτῳ γὰρ μακαριοῦμαι". Λέγει αὐτῷ ὁ ἀνθύπατος· "Ὅρῳ σε 15
 ὅτι κατὰ τὴν προσοῦσάν σοι πρώτην τῆς ὑπεροχῆς ἀΐξαν καὶ τι-
 μὴν δικαιοῦματα θέλοντα λέγειν καὶ μὴ βουλόμενον θῆσαι". Ὁ δὲ
 ἅγιος Ἀθανάσιος λέγει· "Ἦκουσα τοῦ μακαρίου Παύλου λέγοντος
 τοῦ ἀποστόλου, ὅτι ἡ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία ἐστὶ παρὰ
 τῷ Θεῷ· γέγραπται γάρ· Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν 20
 σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω". Ὁ δὲ ἀνθύπατος λέγει· "Οὐ γέ-
 γραπται ἐν ταῖς βίβλοις ὑμῶν Ἀποδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ
 τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ"; Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· "Κα-
 λῶς καὶ ὀρθῶς εἶπας ταῦτα" (εἶπεν), "διότι μακροθυμεῖ ἐφ' ὑμᾶς
 καὶ ἀνέχεται ὑμῶν". Λέγει αὐτῷ ὁ ἀνθύπατος· "Ἔως πότε ἐπι- 25
 μένεις τῇ ἀπειθείᾳ; ἀνάκηψον ὀψέ ποτε, τρισάθλιε, καὶ θῆσον
 τοῖς θεοῖς, καὶ ἀπαλλάγηθι τῶν μενουσῶν σε βασάνων". Ὁ ἅγιος
 Ἀθανάσιος λέγει· "Οὐ θύω, ἀνθύπατε, διότι τῆς φυγῆς μου φεί-
 δομαι· ὅτι δὲ οὐ μόνον οἱ Χριστιανοὶ τῶν φυγῶν αὐτῶν φεῖδον-
 ται, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἄγνοεῖς· πόσοι γὰρ ἐκ τῶν Ἑλ- 30
 λήνων καταφρονήσαντες τῆς ματαίας εἰδωλομανίας ἡξιώθησαν τοῦ
 αἰωνίου χαρίσματος, οὗ ἐγὼ ἐπιθυμῶ ἀξιωθῆναι καὶ ἐτόλμως ἔχω

διὰ τῶν σῶν κολάσεων". Ὁ ἀνθύπατος λέγει· "Οὐκοῦν ἄνευ βα-
 σάνων οὐ θέλεις θῆσαι καὶ ἀπαλλαγήναι, ἣ σκέψιν ἐπιζητεῖς";
 Ὁ δὲ μακάριος Ἀθανάσιος λέγει· "Ἐσκεψάμην διαφόρως καὶ τοῦτο
 εἰλάμην, Χριστῷ συγκληρονόμος γενέσθαι· ἔχομεν γάρ τὴν παρά-
 5 κλησιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ εἰπόντος· Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀπο-
 κτενόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φο-
 βήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι·
 ἐν γέννη τοῦ πυρός. Καὶ πάλιν λέγει· "Ὅς οὐ λαμβάνει τὸν
 σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἅγιος· διὰ
 10 τοῦτο οὕτε σὲ φοβοῦμαι, οὕτε τὰς βασάνους σου". Ὁ ἀνθύπατος
 λέγει· "Οὐκ οἶδας, ὅτι ὁ ἀντιπασσόμενος τοῖς προστάγμασι τῶν
 αὐτοκρατόρων μεγάλας τιμωρίας ὑποβληθήσεται"; Ὁ ἅγιος Ἀθα-
 νάσιος λέγει· "Τιμωρηθήσῃ σὺ μετὰ τοῦ βασιλέως σου Μαξιμιαν-
 οῦ τοῦ ἀλάστορος καὶ τοῦ πατρός σου τοῦ Διαβόλου, ἐχθρὲ τοῦ
 15 Θεοῦ καὶ πάσης δικαιοσύνης".

7. Τότε ὁ ἀνθύπατος φοβηθεὶς, ὅτι ἐβλαστήμησε κατὰ τῶν
 θεῶν καὶ τοῦ βασιλέως, ἐκέλευσε εἶραι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τμη-
 θῆναι· ὁ δὲ ἅγιος ἀκούσας τὴν ἀπόφασιν παρεκάλεσε τὸν ἀνθύ-
 πατον ἐνδοῦναι αὐτῷ, ὅπως προσευξηται. Καὶ στὰς κατὰ ἀνατο-
 20 λὰς, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εἶπεν· "Ἐπομένων ὑπέμεινα τὸν
 Κύριον, καὶ προσέσχες μοι καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου. Εὐ-
 χαριστῶ σοι, Κύριε ὁ Θεός, ὅτι κατηξίωσάς με εἰς τὸ στάδιον
 τοῦτο ὁμολογῆσαι τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον ἐνώπιον Ἀγγέλων καὶ
 ἀνθρώπων. Σὺ οὖν ἁμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ
 25 μνησθῆς, ὣν ἐν ἀγνωσίᾳ ἔπραξα, ἀλλὰ συγχώρησον μοι καὶ ἀνά-
 παυσον τὴν ψυχὴν μου μετὰ τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρε-
 στησάντων σοι· σοὶ γὰρ παρατίθηναι τὸ πνεῦμά μου. Ἐλυτρώσω
 με, Κύριε ὁ Θεός τῆς ἀληθείας· δὸς εἰρήνην τῷ κόσμῳ καὶ παῦ-
 σον τὸν χειμῶνα τὸν κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ἁγίων σου, δέ-
 30 σποτα Θεὲ παντοκράτορ· σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε· Ἐπὶ τῇ πέτρᾳ

5/8 Μαρτ. ι', 28. — 8/9 Μαρτ. ι', 38. — 20/21 Παύλ. λθ', 1. — 23 ὁμολογῆ-
 σα - - Ἀγγέλων] Ἀποκλ. γ', 5. — 24 ἁμαρτίας - μνησθῆς] Παύλ. κθ', 7. — 27 πα-
 ρατίθηναι - ἀληθείας] Παύλ. λ', 6.

ταύτη τῆς ὁμολογίας οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν καὶ πύλαι
 Ἀδου οὐ κατισχύουσιν αὐτῆς. Δός, Κύριε, ὑπομονὴν καὶ ἀνδρίαν
 τοῖς διὰ τὸ ὄνομά σου διωκόμενοι· ἀνάστησον δέ, κύριε Ἰησοῦ
 Χριστέ, τὰ σκῆπτρα τῶν χριστιανῶν βασιλέων ἐν τε τῇ Ῥωμαίων
 πόλει καὶ Αἰθιοπία, εἰς δόξαν τοῦ σου ὀνόματος· ὠόρησαι δὲ τὴν
 ἀκλινῇ πίστιν καὶ ὀρθόδοξον τῷ τόπῳ τούτῳ ἕως τοῦ αἰῶνος, ἐναι-
 κίσας ἱεροὺς ἀνδρας ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ, οἵτινες νυκτὸς καὶ ἡμέ-
 ρας δοξάζουσιν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον. Χάρισαι, κύριε Ἰησοῦ
 Χριστέ, ὁ καλέσας με εἰς τὸν κλῆρον τῶν μαρτύρων, παντὶ ἀν-
 θρώπῳ ἐπιτελοῦντι εἰς μνήμην τὴν ἡμέραν τῆς τελειώσεώς μου 10
 τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν τὴν ἀπόλαυσιν ἔμπλησον τοὺς οἴκους αὐτῶν
 τῆς παρὰ σοῦ εὐλογίας· χαρὰς καὶ εὐφροσύνης πνευματικῆς τὰς
 καρδίας αὐτῶν πλήρωσον· τοῖς νοσηλευομένοις αὐτῶν ὑγείας ἀξίω-
 σον, τοῖς δὲ πλέουσιν, τῇ ὁδοιποροῦσιν, ἢ ἐν ἀνάγκαις καὶ περι-
 στάσεσι περιπίπτουσι καὶ ἐπικαλουμένοις τοῦ σου θεράποντος τὸ 15
 ὄνομα, λυτρωτῆς καὶ σκεπαστῆς γενοῦ· σὺ γὰρ εἶπας, Κύριε,
 Αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν· φιλάνθρωπος γὰρ ὢν φιλάνθρωπία
 πάντας ἀνθρώπους ἐλεεῖς τῇ χάριτί σου. Εὐχαριστῶ σοι, Κύριε
 ὁ Θεός, ὁ πληρώσας μου τὸν ὁρόμον καὶ συγκαταριθμήσας τῷ
 χορῷ τῶν ἁγίων μαρτύρων. Εὐλογῶ καὶ ὑπερυψῶ καὶ δοξάζω σε 20
 τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα, πατέρα καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα,
 νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν”.

8. Μετὰ δὲ τὸ πληρῶσαι αὐτὸν τὴν εὐχὴν, κατασφραγίσας
 ἑαυτόν, καὶ ὑποστρωθείσης συνδόνης ἐπιβάς, θείς τε τὰ γόνατα,
 ἀπετμήθη τὴν κεφαλὴν ἕλπει, παραδούς τὴν ψυχὴν τοῖς ἁγίοις 25
 Ἀγγέλοις. Ἐτελειώθη δὲ ὁ ἅγιος τοῦ Χριστοῦ μάρτυς Ἀθανά-
 σιος μηνὶ ἰουλίῳ ὀκτωκαιδεκάτῃ, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους μηνὶ Ἐπιφί-
 κδ’, ἐν τῷ Κλύσματι, πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ Θαλάσσῃ, βασιλεύοντος
 τῆς Ῥωμαίων πολιτείας Μαξιμιανοῦ, κατὰ δὲ ἡμᾶς βασιλεύοντος
 τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, φ’ ἡ δόξα 30
 καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1/2 Ἐπὶ τῇ πέτρᾳ - - αὐτῆς] Ματθ. ις’, 18. — 6/7 κωδ. ἐντοιχίσας. — 13 κωδ.
 νοσηλευομένοις. — 17 Ματθ. ζ’, 7. Λουκ. ια’, 9. — 20 κωδ. χυρῶ. — 27 κωδ. ἐντο-

XIII.

ΙΟΥΛΙΟΥ Α'.

Βίος καὶ πολιτεία τῶν ὁσίων πατέρων

ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ.

(Cod. Coisl. 303, f. 206-217).

1. Δεῦτε, ἀδελφοί, δοξάσωμεν Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν
τῇ πολλῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ ἐλευθερώσαντα "ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας
τοῦ νόμου" καὶ τῇ ἐνσάρκῳ αὐτοῦ οικονομίᾳ ἐπιστρέψαντα ἡμᾶς
εἰς τὸν Παράδεισον, ἀφ' οὗ ἡμᾶς ἐξήγαγον οἱ προπάτορες ἡμῶν.
5 παρακούσαντες τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ, καὶ τῷ ζῶσαντι αὐτοῦ σταυρῷ
καταλύσαντα "τὸ μεσότητον τοῦ φραγμοῦ", ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἐχθρὸς
ἀπειτείχισεν ἔμπροσθεν ἡμῶν, καὶ τῇ εἰς Ἄδου αὐτοῦ καταβάσει
ἐλευθερώσαντα ἡμᾶς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ πονηροῦ, καὶ τῇ
αὐτοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάσει πιστωσάμενον τὴν ἀνάστασιν καὶ τὸν
10 θάνατον πατήσαντα καὶ συναναστήσαντα Ἀδὰμ τὸν πρωτόπλαστον,
καὶ τῇ εἰς οὐρανούς αὐτοῦ ἀνόδῳ συνανυψώσαντα ἐν ἑαυτῷ τὴν
ἡμετέραν φύσιν καὶ συγκαθίσαντα ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς, ὃ παρί-
στανται τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν Ἀγγέλων καὶ τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ

Ἐπιγραφή. Τὸ εἰσὸς κ' προσέθηκεν ἐν τῷ κώδικι χεῖρ ἑτέρα, οὗχ ἡ τοῦ καλ-
λιγράφου. Σημειωτέον, ὅτι τοῦτο τὸ καίμενον οὐχ εὐρέθη τέλειον ἐν τῷ κώδικι· οὐδε
πάλιν ἕτερον αὐτοῦ ἰσότυπον εὐρέθη μέχρι τοῦδε ἐν ἄλλῳ τοῦ κώδικι· σφάζεται μόντοι
συριστὶ τέλειος ὁ βίος τῶν ὁσίων Παύλου καὶ Ἰωάννου ἐν τισι κώδικεσι τοῦ Βρετανικοῦ
Μουσείου, περὶ ὧν ἴδρα W. Wright, Catalogue of syriac manuscripts in the British
Museum. London 1870-1872, σ. 650, 1087, 1090.

2/3 Γαλάτ. γ', 13. — 6 Ἐφεσ. β', 14 || κωδ. *μισότηχον*.

Ἐραφίμ, μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἀσιγήτως δοξολογοῦντα· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ πάντων Θεὸς καὶ αὐτῷ πᾶν γόνυ κάμπτει ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ αὐτῷ ἐξομολογεῖται πᾶσα γλῶσσα. Αὐτὸς τῇ πολλῇ αὐτοῦ εὐσπλαγχνίᾳ ἀνελθὼν εἰς οὐρανὸν ἐξαπέστειλεν ἡμῖν τὴν χάριν τοῦ παναγίου πνεύματος, δι' ἧς ὁ
 ἡξιώθημεν "τέκνα Θεοῦ γενέσθαι" καὶ πατέρα καλεῖν τὸν τῶν ὅλων Θεόν· αὐτὸς ἡμᾶς ἡλευθέρωσεν ἐκ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων καὶ πρὸς θεογνωσίαν ὠδήγησεν, καὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ τιμίου αὐτοῦ σταυροῦ ἀνεκαλέσατο, στήλας ἡμῖν θεοφεγγεῖς συστησάμενος, ἁν-
 ὄρας θεοφόρους καὶ δυνατοὺς ἐν Θεῷ, κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα πορευομένους καὶ τῇ ἀρίστῃ αὐτῶν πολιτείᾳ τὸ σκύτος τῆς πλάνης ἀπελαύνοντας καὶ φωτίζοντας ἡμῶν τὰ κατὰ Θεὸν διαβήματα, ὥπως γενώμεθα ἐκ σαρκικῶν πνευματικοὶ καὶ ἐκ χοϊκῶν οὐρά-
 νιοι καὶ ἐξ ἀνθρώπων θεοί· ὧν εἰς ὑπῆρχε καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὁ ἐπίσκοπος, οὕτως τὸν βίον ἐκθέσθαι ὑμῖν δίκαιον ἐκρί-
 ναμεν καὶ τὰς αὐτοῦ ἀρετὰς διηγῆσασθαι, πρὸς ὠφέλειαν τῶν ἐντυγχανόντων· ἔλαμψε γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ αὐτὸς ὥσπερ ἥλιος ἐν κόσμῳ καὶ πολλοὺς ἐφωταγώγησεν.

2. Οὗτος ὁ θεοφόρος ἀνὴρ ὥρμητο μὲν ἐκ τοῦ Πόντου, ἐκ πόλεως Ἀτταλείας λεγομένης· ἐκ παιδικῆς δὲ ἡλικίας τῷ φόβῳ τοῦ
 Θεοῦ προσηλωσας αὐτοῦ τὸν νοῦν καὶ τῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἡρεμίᾳ σχολάζων προέκοπτεν ἐν πάσῃ ἀρετῇ· καὶ τοσοῦτον διέλαμψεν ἐν
 πᾶσι τοῖς κατὰ Θεὸν πλεονεκτήμασιν, ὥστε αὐτὸν καὶ πρὸς ποι-
 μανσιν λαοῦ κληθῆναι καὶ ἐπίσκοπον χειροτονηθῆναι βία τῆς ἰδίας πόλεως. Πεντεκαίδεκα μόνας ἡμέρας δὲ ποιήσας ἐν τῷ τῆς ἐπι-
 σκοπῆς θρόνῳ, ὡς εἶδεν τὴν πολλὴν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν τὴν ἐν τῇ πόλει, ἐλυπήθη λίαν. Ἐίπας οὖν ἑαυτὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ
 ἐδέετο μετὰ δακρύων λέγων· "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ μόνος φι-
 λάνθρωπος, ὁ ὑψωθείς ἐπὶ σταυροῦ, ἵνα ἡμᾶς ὑψώσῃς ἐκ τῶν χαμαιζήλων παυδῶν, φώτισον τὴν ἐσκοτισμένην μου ψυχὴν καὶ
 δεῖξόν μοι σωτηρίας ὁδόν, δι' ἧς τὴν πρὸς σὲ πορείαν ποιήσωμαι.

2,4 πᾶν γόνυ - - γλῶσσα] Ἡσαΐου με', 23, 24. — 6 Ἰωάν. α', 12. — 20 κῶδ. ἰταλίας. — 31 σωτηρίας ὁδόν] Πράξ. ις', 17.

αὐτὸν γὰρ εἰ ὁ Θεὸς μόνον καὶ σὲ ποθῶ, καὶ σὲ ζητῶν ἐξεληλυθὼν,
ὅπως τόχῳ τῆς ἐκ δεξιῶν σου στάσεως". Καὶ ταῦτα καὶ τούτων
ὁμοία εἰπὼν καὶ προσενεχόμενος ἀφύπνωσεν, καὶ ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ
λέγουσα· "Παῦλε, Παῦλε, εἰ δύνῃσαι γενέσθαι ὡς ὁ στῦλος τοῦ
5 πυρός, ὅστις προσεπορεύετο τῆς παρεμβολῆς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ,
δοῦλευσόν τῇ ἱερωσύνῃ· διὰ γὰρ τῆς ἱερωσύνης ἐξαλείφονται αἱ
ἁμαρτίαι τοῦ κόσμου". Τούτων ἀκούσας ἐξανέστη ἔμφοβος λίαν,
καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιθεὶς τὸ ἴδιον ἱμάτιον ἐπὶ τὸν ὦμον ἐξηλθε
λάθρα τῆς πόλεως, καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων· "Δεῖ με
10 ἀπελθεῖν εἰς χώραν μακράν, ἐνθα οὐδεὶς με γινώσκει".

3. Καὶ τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ ὁδηγούμενος, τῇ συνοδευούσῃ
πάντοτε τοῖς αὐτὸν ἀγαπῶσιν, ἦλθεν εἰς Ἑδεσσαν· εἶχε γὰρ τότε
ἡ Ἑδεσσα ἐπίσκοπον ἅγιον, καλούμενον Ἰαββουλάῳ. Μὴ ἐπιστά-
μενος δὲ ὁ Παῦλος ἐργόχειρόν τι ἐργάσασθαι, ἐργατείας ἔκαμνεν
15 καὶ ἐμισθοῦ ἑαυτὸν καθ' ἡμέραν εἰς ἑκατὸν φύλλαις καὶ ἐν κολ-
λύριον ἄρτου· καὶ τὸν μὲν ἄρτον ἔσθιεν, τὸ δὲ κέρμα συνῆγεν
καὶ κατὰ Παρασκευὴν ἡγόραζεν ἄρτους καὶ ἄλλα τινα βρώσιμα,
καὶ ἐξήρχετο πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοὺς οἰκοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι, καὶ ἐμέριζεν αὐτοῖς καὶ ἔλεγεν ἐν ἑαυτῷ· "Ἐξέρ-
20 χομαι ἰδεῖν τὸν Θεὸν ἐν τοῖς μοναχοῖς τοῖς ἰδιόζουσιν ἐν ταῖς
ἐρήμοις καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν· ἐν αὐτοῖς γὰρ κατοικεῖ ὁ Θεός". Κατὰ
δὲ Κυριακὴν ἡγόραζεν ὑπώρας καὶ ἀπῆγε εἰς τὸ νοσοκομεῖον καὶ
διεμέριζε τοῖς νοσοῦσι καὶ τοῖς ξένοις· ἔλεγε γὰρ, ὅτι· "Δεῖ με
ποιεῖν τὸ θέλημα τοῦ ἐμὲ πλάστουργήσαντος, καὶ αὐτὸς πρόνοιαν
25 πολλὴν ποιεῖται τῶν νοσοῦντων καὶ τῶν ξένων". Καὶ οὕτως ἐποίησε
διηγεσῶς. Ὁ δὲ φιλόνηθρωπος Θεός, ὁ ἀντιλαμβανόμενος τῶν ἀγα-
πώντων αὐτὸν ἐν παντὶ τόπῳ, ἠθέλησε μικρόν τι ἀποκαλύψαι
τῶν ἀρετῶν τοῦ δοῦλου αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει Ἑδέσση

2 τούτων] οὕτως ἐν τῷ κώδικι. — 3 κῶδ. φωνή. — 4 στῦλος τοῦ πυρός] Ἐξοδ.
εἴ', 21, 22. — 14 κῶδ. ἐργατείας. — 16 κῶδ. ἐσθιεν. — 28 Ἑδέσση] ὧδε λέγει
τὸ 207-ον φύλλον τοῦ κώδικος· μεθ' ὃ ὑπάρχει χάσμα· ἀλλὰ τις παλαιὸς τοῦ κώδικος
ἀναγνώστης ἔγραψε τὸ «ζή(ει) φύλλον β'», ἐννοῶν τὸ 209-ον, ὅπουθεν τὸ κείμενον
ἄρχεται ἀπὸ τῶν λέξεων α - - πληρώσας τὴν ἀκρίβειαν κτλ.

4. - - - - πληρώσας τὴν θέσιν· καὶ λέγει τῷ Ἰωάννῃ
 "Τίνος χάριν, ἀδελφέ, ἐβόήσας, θεασάμενος τὸν κοινὸν ἐχθρὸν τοῦ
 γένους ἡμῶν, καὶ τίς σε ἔγαγεν ἐνταῦθα; ἐν ἀληθείᾳ μαθητῆς
 ὑπάρχεις τοῦ Χριστοῦ· λέγω δέ σοι, ὅτι, ὁπηνίκα ἡ φωνή σου
 ἦλθεν εἰς τὰ ὦτά μου, εἶδον δύο ἄνδρας λευχειμονοῦντας καὶ σὲ 5
 ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, οἵτινές σοι ἔλεγον, Ἐνδυναμοῦ, Ἰωάννη, καὶ
 μὴ φοβοῦ· τῇ γὰρ δυνάμει τοῦ Κυρίου σου πατήσεις ἐπὶ ὄφρων
 καὶ σκορπίων καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δυνάμιν τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ νῦν
 δεῦρο, ἀδελφέ, κατατρυφῶμεν τοῦ Κυρίου καὶ ἀνοίξωμεν τὸ
 στόμα ἡμῶν". Καὶ αὐτῶν εὐχομένων καὶ τὴν εὐχὴν διατελούντων 10
 ἐπὶ ἱκανὴν ὥραν, περιεκύκλωσεν αὐτοὺς φαντασία διαφόρων ἐρπετῶν,
 θηρίων, ὄφρων καὶ ἀσπίδων, καὶ σὺν τούτοις πᾶσι λεόντων καὶ
 λεοπαρδῶν, ὀρμώντων καὶ ἐπιπηδόντων εἰς τὰ πρόσωπα αὐτῶν.
 Τότε οἱ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ προσέσχον εἰς οὐρανόν, τὴν ἐκεῖθεν
 βοήθειαν ἐπικαλούμενοι· καὶ ὕψωσας ὁ θεοφόρος Παῦλος τὴν 15
 φωνὴν αὐτοῦ προσηύξατο λέγων· "Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῶν
 ἀγίων σου προσφητῶν καὶ δικαίων ὑπερχασίσας, ὁ καθυποτάξας
 τοῖς ἁγίοις σου ἀποστόλοις πᾶσαν τὴν τῶν Δαιμόνων ἐνέργειαν,
 σὺ καὶ νῦν, Κύριε, τὴν φαντασίαν ταύτην κατάργησον καὶ ἀποδώξον
 ἅψ' ἡμῶν τῶν δούλων σου πᾶσαν ἐπιβουλὴν τοῦ ἐχθροῦ". Καὶ 20
 παραυτὰ τὰ μὲν ἐρπετὰ ἐξέλιπον, ἔμειναν δὲ τὰ θηρία ἱστάμενα
 εἰς τὴν θύραν τοῦ σπηλαίου, ὅπως ἐνεργήσῃ ἐν αὐτοῖς ἡ εὐχὴ
 τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, ὅστις θεασάμενος τὴν ἀναίδειαν αὐτῶν καὶ
 τὴν ἐπιμονὴν ὕψωσεν αὐτοῦ τὸ ὄμμα εἰς οὐρανοὺς καὶ εἶπεν·
 "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὸ τῶν χριστιανῶν καύ- 25
 χημα, σὺ εἰ ὁ περιβαλλόμενος τὸν οὐρανὸν νέφεσι· σὺ εἰ ὁ ἐνδε-
 δομένος φῶς ὡς ἱμάτιον καὶ γυμνὸς παγῆναι ἐν σταυρῷ καταδε-
 ξάμενος· σὺ καθυπέταξας τῷ προπάτορι Ἀδὰμ πᾶσαν αἰσθητὴν
 φύσιν· σὺ καὶ τανῦν, Κύριε, καθυπόταξον τοῖς δούλοις σου τὰ
 θηρία ταῦτα, ἐάν τε ἀληθῆ σώματά εἰσιν, ἐάν τε φαντασία". 30

5 κωδ. λευχειμονοῦντας. — 7|8 Λουκᾶ ε', 19. — 13 κωδ. ἐπιπιδόντων. — 26
 Ψαλμ. ρμς', 8 «τὼ περιβάλλοντι τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις». — 27 Ψαλμ. ργ', 2 «ἀνα-
 βαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον».

Τότε ἦλθεν αὐτῷ φωνὴ λέγουσα· "Οὐκ ἀνέγνωτε τὸ γεγραμμένον, ὅτι Τὸ ἔλεός μου οὐ μὴ ἀποστήσω ἀπὸ σοῦ; Καὶ πάλιν Παρεμβάλει "Ἀγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτὸν καὶ ῥύσεται αὐτούς; Μὴ οὖν τοῦ λοιποῦ φοβηθῆτε τὸν πονηρόν· ἐγὼ γάρ
5 εἰμι μεθ' ὑμῶν". Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀφανῆ γεγόνاسι τὰ θηρία.

5. Ταῦτα θεασάμενος ὁ θεσπέσιος Παῦλος προσέπεσε τῷ μακαρίτῃ Ἰωάννῃ λέγων· "Εὐχαριστῶ τῷ Κυρίῳ, τῷ καταξιώσαντί με ἐλόγηθῆναι παρὰ τοῦ δούλου αὐτοῦ". Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰωάννης
10 λέγει αὐτῷ· "Τί ἀγαθὸν ἰδὼν εἰς ἐμέ, ἀδελφέ, λέγεις μοι ταῦτα"; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Παῦλος· "Εἶδον, ὅτι ἔχεις ἐν σπηλαίῳ ὀδώδεκα ἁγίους καὶ τρέφεις αὐτούς ἄρτῳ καὶ ὕδατι, ὅπως κοινωνῶς αὐτῶν γένῃ ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτῶν. Ναί λέγω σοι, ἀδελφέ, ὅτι κοινωνῶς ὑπάρχεις ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν καὶ τὰ ἔργα σου μεῖζονα τῶν
15 ἔργων αὐτῶν εἰσι· πολλὰ γάρ εἶδη ἀρετῶν ἐκτίσῃ ἐνώπιον τοῦ Χριστοῦ". Τούτων ἀκούσας ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης λίαν ἐθαύμασε, πῶς ἀποκαλύπτει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὰ μυστήρια τοῖς ἁγίοις· καὶ εἶπεν τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ· "Τίνος χάριν ἐκφαίνεις τὰ κατ' ἐμέ, ἄνθρωπε; Θέλεις, ἵνα καγὼ τὰ κατὰ σέ ἀναγγείλω; σὺ γάρ
20 ἐπίσκοπος εἶ τῆσδε τῆς πόλεως καὶ ἐν σοὶ πληροῦται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος· "Ἐχομεν θησαυρὸν ἐν ὀστρακίνῳ σκεύει· ὅπερ δηλοῖ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν κατοικοῦσαν ἐν τοῖς ἁγίοις". Λέγει αὐτῷ ὁ Παῦλος· "Τίς ἀνήγγειλέ σοι, ὅτι ἐπίσκοπός εἰμι; οὐκ ἔστι τοῦτο ἀληθές". Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· "Μὴ διὰ τὸ σπεύδειν σε,
25 ἀδελφέ, καλύφαι τὰς σὰς ἀρετὰς ψευδοποιήσης τὴν τοῦ σωτῆρος ῥῆσιν, τὴν λέγουσαν· Οὐδέν ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν, ὃ οὐ γνωσθήσεται". Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος λέγει τῷ Ἰωάννῃ· "Τίς σοι ἐγνώρισεν, ὅτι ἐπίσκοπος εἰμι"; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης· "Ὁ γνωρίσας σοι, ὅτι ἔχω
30 ὀδώδεκα ἁγίους εἰς τὸ σπήλαιον, αὐτὸς κάμοι ἐγνώρισεν, ὅτι ἐπί-

2 Βασιλ. 2, ζ', 15. — 3 Ψαλμ. λγ', 8. — 11 Παῦλος] ἐνταῦθα λέγει τὸ 209-ον φύλλον, οὗ τὸ πέρας συνάπτεται τῷ 208-ῳ φύλλῳ. — 25 κῶδ. ψευδοποιήσεις. — 26, 27 Ματθαίου ι', 26.

σκοπος εἶ". Τούτων ἀκούσας ὁ θεσπέσιος Παῦλος ἐδόξασεν τὸν
 Θεὸν καὶ ἐμνήσθη τοῦ γεγραμμένου λόγου· "Τὸ μυστήριόν μου
 ἔμοι καὶ τοῖς τοῦ οἴκου μου". Εὐχαριστήσαντες οὖν καὶ μεγα-
 λύναντες τὸν Θεὸν κατήλθον ἐκ τοῦ ὄρους, ὅρκοις πιστωσάμενοι
 ἀλλήλοις μηδενί τι τῶν συμβεβηκότων μεταξὺ αὐτῶν γνῶριμον 5
 ποιῆσαι, ἄχρις ἂν ἀλλήλων διαζευχθῶσιν, εἴτε διὰ θανάτου, εἴτε
 διὰ μακρᾶς ξενιτείας. Παρεκάλεσε δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης τὸν
 Παῦλον συνοικῆσαι αὐτῷ καὶ οὐκ ἐπένευσε, ἀλλ' εἶπεν αὐτῷ·
 "Παραχώρησον μοι ἀπελθεῖν εἰς τὸ ἔργον μου καὶ γενήσομαί σοι
 ἀγαπητός". Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰωάννης· "Πορεύου καὶ ἐργάζου 10
 τῇ ἡμέρᾳ, ὡς βούλει, καὶ καθ' ἐσπέραν ἔρχη καὶ ἀναπαύη ἐν τῷ
 οἴκῳ μου· εἰ δὲ θέλεις, ἀπεργόμεθα καὶ ἀνελζόμεθα νυκτὸς πρὸς
 τοὺς ἁγίους τοὺς ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἧ ἀναπαυόμεθα ὁμοῦ ἐν τῇ ἐκκλη-
 σίᾳ τοῦ Θεοῦ". Ὁ δὲ θεοφόρος Παῦλος ἔβηκεν ἑαυτῷ τοιοῦτον
 κανόνα, ὅπως ἐν μὲν τῷ χειμῶνι, ὅτε καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ ὡς 15
 ἐπὶ τὸ πολὺ οὐ πολιτεύεται, ἀνέλθῃ πρὸς τοὺς ἁγίους εἰς τὸ σπή-
 λαιον κάκεισε παραχειμάζειν· ἐν δὲ τῷ θέρει, ὁπηρὶκα καὶ τὸ ἔρ-
 γον κινεῖται, κατέλθῃ εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐργάσῃται. Ἦρσε δὲ
 τοῦτο καὶ τῷ μακαρίτῃ Ἰωάννῃ, καὶ προσελθὼν τῷ ἐπισκόπῳ
 τῆς πόλεως Ῥαββουλᾷ παρεκάλε· συγχωρῆσαι αὐτῷ εἰς πέρας 20
 ἀγαγεῖν τὴν ἐπιθυμίαν, ἣν ἔξ ἀρχῆς ἐκέχτητο.

6. . . . ὁ δὲ φιλάνθρωπος Θεὸς οὐκ ἐγκατέλιπεν τοὺς
 δοῦλους αὐτοῦ· περὶ γὰρ τὸ μεσονύκτιον νεωτέρα τις κόρη ἤρξατο
 βοᾶν ἐκ τῶν ἐνδοτέρων μερῶν τῆς σκηνῆς καὶ λέγειν· "Οὐαὶ μοι,
 οὐαὶ μοι! βολίδες πυρὸς ἐξέρχονται ἐκ τῶν ἀνθρώπων τούτων καὶ 25
 ἐπιπίπτουσι τῷ προσώπῳ μου". Ἐκ δὲ τῶν κραυγῶν αὐτῆς ἔξυπνοι
 γενόμενοι οἱ γονεῖς αὐτῆς ἡρώτων μαθεῖν τὴν αἰτίαν τῶν τοιούτων
 κραυγῶν· ἧ δὲ περισσότερον ἔκραζεν λέγουσα· "Ἡὺρ ἐξέρχεται ἐκ
 τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ κρούει τὴν ὄψιν μου". Εἶπεν δὲ αὐτῇ ὁ

2 [Τὸ μυστήριον - - οἴκου μου] λόγον τοῦ Ἰησοῦ, ἀριθ. 87 Ropes, σ. 94-96. —
 6 ποιῆται] ἀντὶ τούτου ἐν τῷ ἀπογράφῳ μου γέγραπται τὸ ποιεῖν. — 7 κωδ. ξενι-
 τείας. — 17 κωδ. σπηλῖαι. — 18 κωδ. ἐργάζεται. — 21 μετὰ τὸ ἐκέχτητο, ἐνθα
 ἰσχύει τὸ 208-ον φύλλον, ὑπάρχει πάλιν ἐν τῷ καμμένῳ χάρτι. — 22 φύλλον 210-ον
 τοῦ κώδικος || κωδ. ἐγκαιεῖται.

θεοφόρος Παῦλος· "Εἰ θέλεις ἐλευθερωθῆναι τοῦ πυρός τούτου, πιστεύσον εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἔξεις ζωὴν αἰώνιον". Δραμοῦσα οὖν ἡ νεάνις ἔλυσε τοὺς ἀγίους ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ εἶπεν· "Ναί, δέσποτα, πιστεύω εἰς τὸν Θεὸν τὸν λυ-
5 τρούμενόν με ἐκ τῆς ἀνάγκης ταύτης". Ἐν αὐτῇ οὖν τῇ ὥρᾳ ἀναστὰς ὁ μακάριος Παῦλος ἔβαλεν ὕδωρ εἰς γηστέραν καὶ προσ-
ῆύξατο λέγων· "Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐλθὼν εἰς
τὸν κόσμον, ὥπως λύσῃς τὰ τέκνα τοῦ Ἀδὰμ ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς
ἀμαρτίας καὶ ἐκ τῆς κατάρας τῆς ἐπεληούσης τῇ γῇ διὰ τῆς τοῦ
10 Ἀδὰμ παραβάσεως, δι' ἧς ὁ Διάβολος ἐφύτευσεν ἐν αὐτῇ ἀκάνθας
καὶ ζιζάνια· σὺ τανῦν, Κύριε, δὸς τοῖς δούλοις σου χάριν καὶ
δύναμιν γεωργῆσαι αὐτήν καὶ καθάρισαι, πρὸς τὸ καρποφορῆσαι
καρπὸς πνευματικούς· σὺ, Κύριε, ὁ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτισθῆναι εὐ-
δοκήσας καὶ ἀγιάσας τὰ ὕδατα, καὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα νομοθε-
15 τήσας εἰς ἄφεςιν ἀμαρτιῶν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἀγιάσον
τὸ ὕδωρ τοῦτο καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ βαπτιζομένους, ὥστε ἀποθέσθαι
τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἐνδύσασθαι δὲ τὸν καινόν, τὸν ἀνακαινού-
μενον δι' ὕδατος καὶ πνεύματος". Καὶ πληρώσας τὰς συνήθεις
εὐχὰς τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐβάπτισε τὴν κόρην ἐκείνην εἰς τὸ
20 ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ
παραυτὰ ὕψανεν ἡ κόρη καὶ οὐδὲν τοῦ λοιποῦ κακὸν ἐθεάσατο·
οἱ δὲ γυναῖς αὐτῆς καὶ πάντες οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖσε, ἰδόντες τὸ
γεγονὸς θαῦμα, ἐπίστευσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν
Χριστὸν καὶ ἐβαπτίσθησαν, ἐξομολογούμενοι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν.
25 7. Μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἠγανάκτησε μεγάλως·
καὶ πέμψας ἔλαβεν ἐκ τῶν πιστευσάντων ὡς ἐβδομήκοντα ψυχὰς
ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ πέδας σιδηρᾶς αὐτοῖς ἐπιθέμενος καθ-
εῖρξεν αὐτοὺς ἐν φυλακῇ· τοὺς δὲ ἀγίους πάλιν πεδῶσας ἰσχυρῶς
ἐτήγαγεν ἔξω τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, εἰς τόπον ἔχοντα φοινίκων
30 πλῆθος, ἀφ' ὧν καὶ τὴν τροφὴν εἶχον οἱ τὸν τόπον οἰκοῦντες

3 κωδ. νεάνις. — 6 γηστέραν] οὕτως ἐν τῷ κωδίκι. — 10 Διάβολος] οὕτως ἀναγνωστέον ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ τετραδίῳ μου γεγραμμένου Χριστός, ὅπερ ἐκ παραδρομῆς ἴσως οὕτως ἐγράφη, εἰ μὴ τῶνόντι τοῦτ' αὐτὸ γέγραπται καὶ ἐν τῷ κωδίκι. — 17/18 Ἐφσα. δ', 23, 24.

Ἀραβες. Ἦν δὲ ἐν τῷ μέσῳ τῶν φοινίκων δένδρον ἐν ὑψηλὸν
πάνυ καὶ ὠραῖον, οὗ ὑποκάτωθεν ἔθεντο τοὺς ἀγίους, βουλόμενοι
σφαγιάσαι αὐτούς. Τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης προσεφώνησε τῷ
ἄρχοντι αὐτῶν λέγων· “Προσέγγισον ὧδε, ὅπως ἂν σοὶ καλήσω”.
Προσεγγίσαντι δὲ λέγει αὐτῷ· “Τί ἐστὶν ὑμῖν τὸ δένδρον τοῦτο”; 5
Ὁ δὲ λέγει· “Θεὸς ἐστὶν ἀπάσης τῆς παρεμβολῆς ταύτης”. Λέγει
αὐτῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης· “Εἰ συνορᾷς σὺν, ἐπισύνασον τοὺς
ἐταίρους σου καὶ ἐπικαλέσασθε τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ ἡμεῖς ἐπικα-
λούμεθα τὸν ἡμέτερον Θεόν, καὶ ὁ νικῶν αὐτός ἐστιν ἀληθινὸς
Θεὸς καὶ αὐτῷ δεῖ ὑμᾶς ἀκολουθεῖν”. Καὶ ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ 10
βασιλεὺς· “Πάνυ σοφῶς ἔκρινας”. Τότε ὁ μακάριος Ἰωάννης ἐκ-
τείνας τὰς χεῖρας προσηύχαστο λέγων· “Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ
καρπὸς τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ζωῆς, ὁ τῷ θελήματί σου τρέφων
τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου, παρακλήθητι καὶ ἐξαπόστειλον τὴν ὄρ-
γάν σου ἐπὶ τὸ δένδρον τοῦτο, καὶ ἐκρίζωσον αὐτὸ ἐκ θεμελίων, 15
ὅπως μὴ γένηται πλάνης αἷτιον πολλοῖς”. Καὶ παραυτὰ νεύσας
ἄνεμος βίαιος ἐξέσπασε τὸν φοῖνικα ἐκεῖνον μετὰ τῶν ριζῶν καὶ
κατέκαυσεν αὐτὸν ὡς πῦρ. Τότε πάντες οἱ εὐρεθέντες ἐκεῖ, θεα-
σάμενοι τὸ γεγονός θαῦμα, ἐβόησαν λέγοντες· “Ἐπ’ ἀληθείας ὁ
Θεὸς τῶν ἔργων τούτων, αὐτός ἐστιν ὁ ἀληθὴς Θεός”. Καὶ λέγει 20
ὁ μακάριος Ἰωάννης τῷ βασιλεῖ· “Πιστεύεις ἄρτι, ἧ κατακαίνονται
καὶ οἱ λοιποὶ φοῖνικες καὶ στερεῖσθε τῆς ἐξ αὐτῶν ζωῆς”. Εἶπεν
δὲ ὁ βασιλεὺς· “Πιστεύω, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀληθὴς ἐστὶ Θεός, καὶ
αὐτὸς ὑμᾶς ἀπέστειλεν ἐλευθερῶσαι ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκοτασμοῦ τῆς
πλάνης”. Παραυτὰ σὺν ἀναστάντες οἱ ἅγιοι ἔκτισαν κολυμβήθραν 25
καὶ ἡγάσαν αὐτήν, καὶ ἐβάπτισαν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς μεγιστᾶνας
αὐτοῦ καὶ ἅπαντα τὸν λαόν αὐτοῦ. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἔλυ-
σεν ἐκ τῶν δεσμῶν τοὺς πρότερον δεσμεμένους τὴν πίστιν· δέδωκε
δὲ τοῖς ἁγίοις σκηνήν, τοῦ ποιῆσαι αὐτήν ἐκκλησίαν τῷ πλήθει
τοῦ λαοῦ. Διέμειναν δὲ πρὸς αὐτοὺς οἱ ἅγιοι χρόνον ἱκανόν καὶ 30
ἐδίδασκαν αὐτοὺς τὴν πίστιν, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς πρεσβυτέρους καὶ
διακόνους, καὶ οὕτως ἐπορεύθησαν εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Σινᾶ· ἔλυ-

πήθη δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ πάντες ἐπὶ τῷ χωρισμῷ τῶν ἁγίων.

8. Παραγενόμενοι δὲ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος ἀνῆλθον εἰς τὸν τύπον, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς ἐφάνη, καὶ διαρκέσαντες ἐκεῖσε πέντε ἡμέρας
5 καὶ πέντε νύκτας εὐχόμενοι, φωνῆς ἤκουσαν λεγούσης· "Εἰσήκουσεν ὁ Θεὸς τὴν προσευχὴν ὑμῶν καὶ προσεδέξατο τὸν κόπον ὑμῶν". Παρέμειναν δὲ ἐν τῷ ἁγίῳ τόπῳ ἡμέρας, περιερχόμενοι καὶ ἐπισκεπτόμενοι τοὺς αὐτόθι οἰκοῦντας μοναχοὺς· καὶ μετὰ ταῦτα λέγει ὁ Παῦλος τῷ Ἰωάννῃ· "Ἐπιστρέψωμεν, ἀδελφέ, εἰς
10 τὴν εὐλόγημένην πόλιν· λέγω γάρ σοι, ὅτι ἐπὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀδελφῶν, τῶν ἐν τῷ σπηλαίῳ, πρὸς Κύριον ἐπορεύθησαν· εἶδον γὰρ ἐν ὁράματι ὡδεκα κλάδῃ πεφυτευμένα ἐν αὐτῷ τῷ σπηλαίῳ, καὶ ἐλθόντες δύο ἄνδρες λευχείμονες ἀπέκοψαν ἐξ αὐτῶν ἐπὶ κλάδῃ, καὶ ἀπελθόντες ἐφύτευσαν αὐτὰ εἰς τὸν Παράδεισον τοῦ
15 Θεοῦ". Τότε λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος· "Ναί, ἀδελφέ, ἀπέλθωμεν. Δοκῶ, ὅτι ἐμνήσθης τοῦ ἔργου σου καὶ τούτου χάριν σπεύδεις". Πορευομένων δὲ αὐτῶν κατήντησαν περὶ τὴν ἐσπέραν εἰς ὄρος, οὗ εἰς τὴν κορυφὴν δένδρον ὑπῆρχεν ὑψηλὸν καὶ ἐπάνω τοῦ δένδρου ἀνθρώπος· καὶ θεασάμενοι ἐβόησαν· "Εὐλόγησον, πάτερ". Αὐτοῦ δὲ
20 μὴ ἀποκριθέντος, ὑπολαβὼν ὁ μακάριος Παῦλος εἶπεν· "Τὸν Χριστόν, ὃν ἀγαπῶσιν οἱ δίκαιοι, εἰ ἄνθρωπος ὑπάρχεις, λάλησον ἡμῖν· εἰ δὲ Δαίμων εἶ, πορεύου ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν ὥστε χνοὺς ἀπὸ προσώπου ανέμου". Ἀκούσας δὲ ὁ ἄνθρωπος τοῦ δένδρου τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ ἐχάρη μεγάλως καὶ εἶπεν· "Καλῶς ἤλθετε, δοῦλοι
25 Χριστοῦ· μὴ φοβηθῆτε· καὶ γὰρ ἄνθρωπός εἰμι, μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ". Τότε λέγει αὐτῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης· "Τίνος χάριν, ὦ πάτερ, ἡρετίσω τὴν πολι[τείαν ταύτην ἔχειν] καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ [δένδρου οἰκεῖν; πόσους δὲ] χρόνους ἔχεις ἐν τῷ [τόπῳ

12 κλάδῃ πεφυτευμένα] οὕτως ἐν τῷ κώδικι. — 13 κωδ. λευχείμονες. — 14 κλάδῃ] οὕτως ἐγραψα, κατὰ τὸ πρότερον παράδειγμα, ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ τετραδίῳ μου κλιθεὶς, ὅπερ οὐ συμφωνεῖ τῷ κατόπι ταῦτα. — 20 Τὸν Χριστόν — Μὰ τὸν Χριστόν; ἔρα καὶ σελ. 13, 22. — 22/23 ὥστε χνοὺς - ανέμου] Ὡς, 17, 43. λδ', 5. — 27 κωδ. ἐγώ. — 27 καὶ ἐνταῦθα καὶ παραιτέρω ἀπεκόπη ἐκ παλαιοῦ τετραγώνου τι τοῦ 211-ου φύλλου.

τούτω”; Ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δένδρου ἀπεκρίνατο] λέγων· “Πιστεύ-
 σατέ μοι, ἀδελφοί, ὅτι ἔχω ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ τριάκοντα εἴ χρό-
 νους, καὶ οὐδεὶς ἔγνω τὰ περὶ ἐμέ, εἰ μὴ δύο ἄνδρες, οἵτινες
 ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔρχονται φέροντές μοι ἄρτον καὶ ὕδωρ· καὶ
 γὰρ κἀγώ, ὥς ὑμεῖς, διοδοῦν τὴν ὁδὸν ἦλθον εἰς τὸν τόπον 5
 τοῦτον καὶ εὗρον ἐνθάδε ἀναχωρητὴν μέγαν γέροντα, ὀνόματι
 Ἀβραάμιον, ἱστάμενον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου τούτου· ὃς
 ἰδὼν με παρεκάλεσέ με προσμεῖναι αὐτῷ τρεῖς ἡμέρας καὶ διη-
 γεῖτό μοι τοὺς πολέμους, οὓς ὑπέστη ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ παρὰ
 τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, καὶ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ 10
 μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας παρέδω-
 κεν τὸ πνεῦμα τῷ Θεῷ· ἐγὼ δὲ καταγαγὼν αὐτὸν ἐκήδευσά καὶ
 ἔθαψα ἐνθάδε. Θαυμάσας δὲ τὴν πολιτείαν αὐτοῦ καὶ ποιήσας
 τὸν πλησιασμόν αὐτοῦ ἀνῆλθον καὶ ἔστην εἰς τὸν τόπον τοῦτον,
 ἐκδεχόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ ἐπισκοπὴν· παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς κἀγώ, 15
 ἀδελφοί, διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, προσκαρτερήσατέ μοι τρεῖς
 ἡμέρας, ὅπως ἴδῃτε τὰ θαυμάσια αὐτοῦ· ὁ Θεὸς γὰρ ὁ ἀποστεί-
 λας με πρὸς τὸν ἐν ἀγίοις Ἀβραάμιον, αὐτὸς καὶ ὑμᾶς ἀπέστειλεν
 τανῦν πρὸς με· Καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ἡμέρας παρέδωκε καὶ αὐτὸς
 τὸ πνεῦμα τῷ Κορίῳ, πολλὰ προδιαλεχθεῖς [- - - - -], 20
 ἀπαγγεῖλας περὶ π - - - - - “Ὅτε δὲ ἀνεπήλ, [ἀνέβησαν
 εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ δένδρου καὶ] εὗρον αὐτὸν ἐνδοθυμένον τρίχινον
 ἱμάτιον καὶ ἐπιρριπιτάριον ὁμοίως τρίχινον· εὗρον δὲ καὶ σφυρίδα,
 ἔχουσαν ἄρτους ὀλίγους, καὶ φακῆν βρεκτὴν καὶ σκεῦος ὀστράκινον
 κρεμάμενον, ἔχον ὕδωρ. Καταγαγόντων δὲ αὐτῶν τὸ λείψανον τοῦ 25
 ἁγίου πρὸς τὸ κηδεῖσθαι, εὗρέθη πλῆθος χριστιανῶν ἐρχόμενον,
 ἐρχόντων ἐν ταῖς χερσὶ λαμπάδας πυρὸς καὶ θυμιατοὺς εὐωδιάζον-
 τας· καὶ ἐπιστάντες τῷ τόπῳ ἡρώτων λέγοντες· “Ποῦ ἐστὶν
 ὁ ἀθλητὴς τοῦ Χριστοῦ; ὀπτασίαν γὰρ ἐωράκαμεν, κελεύουσιν
 ἡμᾶς ἐξελθεῖν καὶ τιμῆσαι τὸν ἀθλητὴν τοῦ Χριστοῦ”. Τούτων 30
 ἀκούσαντες οἱ περὶ τὸν Παῦλον ἔγνωσαν, ὅτι χάριν τοῦ ἀναπεπαυ-

19 κωδ. τὰ νῦν· αὐτῶ καὶ σελ. 371, 28, 374, 11 καὶ 379, 21. — 23 ἐπιγραπτί-
 ριον] ἐν τῇ πρὶς χρόνον ἀφανιστῇ(ν) μικρόν. — 24 κωδ. φακῆν.

μένου ἁγίου ἡ ὕψιστά γεγονεν· καὶ ἐκλύσαντες τὸν ἅγιον, ἀλείψαντες, πάλιν ἐνέδυσαν αὐτὸν τὸν σάκκον καὶ τὸ ἐπιρριπτάριον, καὶ ἔβηκαν αὐτὸν ἐν γλωσσόκομῳ καὶ τὰ ὅσα τοῦ πρὸ αὐτοῦ κοιμηθέντος ἐν Χριστῷ ἁγίου Ἀβρααμίου, καὶ παρέδωκαν τοῖς κληρικοῖς, ταῖς παραγενομένοις μετὰ τοῦ πλήθους τῶν χριστιανῶν, καὶ οὕτως ἐπορεύθησαν αὐτοὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ, λαβόντες τὴν σπυρίδα τοῦ ἁγίου καὶ τὸ σκεῦος τοῦ ὕδατος εἰς εὐλογίαν. Πολλὰ δὲ ἰάσεις γεγονάσιν ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐν τῷ σκεύει δι' εὐχῶν τοῦ θεράποντος τοῦ Χριστοῦ.

- 10 9. Ὅδοιπορήσαντες οὖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας πέντε ἔφθασαν εἰς τόπον λεγόμενον Λίθος τοῦ Ἰακώβ· ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ συνοδία ἀναχωρητῶν, μεγάλας ἀρετάς ἐχόντων (εἶχον δὲ καὶ ἡγούμενον, πεπληρωμένον χάριτος θείας), οὓς θεασάμενοι οἱ περὶ τὸν Παῦλον προσέπεσον αὐτοῖς εὐχὴν αἰτούμενοι. Ἐκαλεῖτο δὲ ὁ ἡγούμενος αὐτῶν Στέφανος, ὅστις εὐμενῶς προσδεξάμενος τοὺς μακαρίους Παῦλον καὶ Ἰωάννην εἶπεν αὐτοῖς· “Καλῶς ἦλθετε πατέρες· ἐκ τοῦ ὅρου γὰρ Σινᾶ παραγεγόνατε, τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ”. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ θεσπέσιος Παῦλος· “Πόθεν ἔγνως, πάτερ, ὅτι ἐκ τοῦ ἁγίου ὄρους κατελάβομεν”. Ἀπεκρίθη ὁ ἡγούμενος· “Πᾶσα ἡ ὁδὸς ὑμῶν ὡς ἐν εἰκόνι καθιστόρηται ἐνώπιόν μου, ἀφ' οὗ ἐξῆλθετε ἀπὸ Ἐδέσσης μέχρι τοῦ νῦν”. Φθασάσης δὲ τῆς ὥρας τῆς ἐσπερινῆς λειτουργίας ἀνέστησαν καὶ προσηύξαντο ὁμοθυμαδόν, καὶ οὕτως ἐκάθισαν δειπνήσαι· λαβὼν δὲ ὁ ἡγούμενος τὸν ἄρτον τοῦ δοῦναι ἀνὰ ἐκάστῳ εὐλογίαν, κατὰ τὸ ἔθος, καὶ ἐνατενίσας
- 25 πᾶσιν ἔθηκε τὸν ἄρτον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ θεοφόρου Παύλου, λέγων· “Δέξαι, πάτερ, καὶ μέρισον ἡμῖν· παρὰ σοῦ γὰρ δεῖ ἡμᾶς εὐλογίαν λαβεῖν· ἐπίσκοπος γὰρ ὑπάρχεις”. Τότε ὁ Παῦλος ἐπιλαβόμενος τῶν γονάτων τοῦ ἡγουμένου παρεκάλει λέγων· “Μὴ ἀνακαλύψῃς τὰ κατ' ἐμέ, ἵνα μὴ καγῶ τὰ κατὰ σέ δημοσιεύσω”. Τούτων ἀκούσας ὁ ἡγούμενος ἔδωκεν αὐτὸς τὴν εὐλογίαν· ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λέγει ὁ ἡγούμενος τῷ θεσπεσίῳ Παύλῳ· “Τίνος

2 ἐπιρριπτάριον] οὕτως ἐνταῦθα ὅρα σ. 377, 23. — 16 κωδ. *Ιωάννην*. — 21 κωδ. *αἰδέσσης*· οὕτω καὶ κατόπιν. — 24 κωδ. *ἀνακαλύπτω*.

χάριν, ὦ πάτερ, ἀποκρύπτεις τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, τὴν δοθεῖσάν
 σοι, καὶ ἐπίσκοπος ὑπάρχων ποιεῖς σεαυτὸν ὡς ἓνα τῶν κοινῶν
 ἀνθρώπων; Ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος· "Τίνος χάριν κατέχεις σὺ γυ-
 ναῖκα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν ἀπὸ δέκα ἑξ ἡρότων· Οἱ δὲ ἀδελφοί
 ἀκούσαντες ἐταράχθησαν καὶ εἶπον τῷ ἡγουμένῳ· "Τί ἐστὶ τὸ 5
 πρᾶγμα τοῦτο, πάτερ· Ἰδὼν δὲ ὁ ἡγούμενος Στέφανος τὴν τῶν
 ἀδελφῶν ταραχὴν, ἔστη εἰς τὸ μέσον τῆς συνοδείας ἐκείνης τῆς
 ἁγίας καὶ εἶπεν· "Ἐνωτίσασθε, ἀδελφοί μου, τοὺς λόγους μου·
 μαρτυρεῖ μοι γὰρ ὁ κυριεύων πάσης τῆς κτίσεως, ὅτι οὐ ψεύδο-
 μαι. Πρὸ δέκα καὶ ἑξ ἑνιαυτῶν ἤμην ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ συνήν- 10
 τησέ μοι κόρη ὡς ἐτῶν ἐπτὰ, πλανωμένη καὶ κλαιούσα, ἥτις
 θεασαμένη με προσέπεσε τοῖς ποσὶ μου λέγουσα· Ἐλέησόν με,
 δοῦλε τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀντιλαβοῦ τῆς ὀρφανίας μου· οἱ γὰρ γονεῖς
 μου ἐκοιμήθησαν, καὶ μηδὲνα προστάτην ἔχουσα ἐξῆλθον πλανω-
 μένη εἰς ταύτην τὴν ἔρημον. Τούτων ἀκούσας συνεπάθησα αὐτῇ, 15
 μήπως καὶ ὑπὸ θηρίων βρωθῇ, καὶ προσλαβόμενος αὐτὴν ἐφύλαξα
 μέχρι τῆς σήμερον· ἔστι δὲ ὁ ἀββᾶς Ματθίας, ὃν ὑμεῖς δοκεῖτε
 εὐνοῦχον εἶναι· οὐ διαλανθάνει δὲ ὑμᾶς ἡ ἐνάρητος αὐτῆς πολι-
 τεία καὶ ἄσκησις". Τότε οἱ ἀδελφοί ἀπεκρίθησαν αὐτῷ λέγοντες·
 "Ὅτε μὲν ἡγνοοῦμεν, πάτερ, τὰ κατ' αὐτήν, ἀβλαβῶς συνοικοῦμεν 20
 αὐτῇ, τανῦν δὲ οὐκ ἔστι τοῦτο δυνατόν". Λέγει αὐτοῖς ὁ ἡγού-
 μενος· "Ἐγώ, ἀδελφοί, δεκαεὶ ἑνιαυτοὺς φυλάσσω πάσῃ δυνάμει
 τὴν ἀμνάδα τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἔστι τανῦν ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεό-
 τητος αὐτῆς, καὶ φοβοῦμαι ἐᾶσαι αὐτήν, μήπως ὁ ἐχθρὸς εὑροί
 τρόπον τοῦ ἀπολέσαι αὐτήν. Εἰ οὖν ἀναδέχεσθαι μοι, ὅτι οὐ κρί- 25
 νει με ὁ Χριστὸς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως χάριν αὐτῆς, ἐγὼ ἀπολύω
 αὐτήν". Ἰδὼν δὲ ὁ μακάριος Ἰωάννης τὴν ἔνστασιν καὶ τὴν τα-
 ραχὴν εἶπεν· "Δεῦτε ἀγρυπνήσωμεν, ἀδελφοί, καὶ δεηθῶμεν τοῦ
 Θεοῦ περὶ τούτου, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ γενέσθω". Αὐτῶν δὲ
 ἀγρυπνούντων καὶ προσευχομένων, περὶ τὸ μεσονύκτιον παρέδωκεν 30
 ἡ κόρη τὸ πνεῦμα αὐτῆς τῷ Κυρίῳ, καὶ θαυμάσαντες ἅπαντες
 ἐδόξασαν τὸν Θεόν· εἰλίξαντες δὲ αὐτήν, καθὼς ἐστίν, εἰς τὰ

ἱμάτια αὐτῆς, καὶ πληρώσαντες ἐπ' αὐτῇ τὸν συνήθη κανόνα, κατέθεντο πλησίον τοῦ λίθου, ἐφ' οὗ ὁ πατριάρχης Ἰακώβ τὴν κεφαλὴν ἀνέκλινεν, ἀπερχόμενος πρὸς Λάβαν, ὅτε καὶ τὴν κλίμακα ἐθεάσατο.

- 5 10. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελθόντες οἱ μακάριοι Παῦλος καὶ Ἰωάννης ἐπορεύθησαν εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ προσκυνήσαντες τοὺς σεβασμίους τόπους ἀπῆλθον εἰς Ἑδεσσαν καὶ εὗρον ἐπτά ἀδελφοὺς τῶν ἁγίων, τῶν ὄντων ἐν τῷ σπηλαίῳ, κοιμηθέντας, καθὼς προσεῖπεν ὁ θεσπέσιος Παῦλος. Τότε ὁ Ἰωάννης λέγει τῷ Παύλῳ " Ἀπὸ
- 10 τοῦ νῦν σὺ χωρίζομαί σου, ἀδελφέ, ἕως ἐσχάτης αναπνοῆς. Εἰ μὲν οὖν ἀρέσκει σοι, διαμένομεν ἐν τῷ οἴκῳ μου· εἰ δὲ μή, ἀνέλθωμεν πρὸς τοὺς ἁγίους εἰς τὸ σπήλαιον. Ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ θεοφόρος Παῦλος " Εἰ μὲν ἀναπαύσαι με βούλεις, ἕασόν με ἐν ἡμέρᾳ ἐργάσασθαι συνήθως ἐν τῇ πόλει, καὶ νυκτὸς ἀνερχό-
- 15 μεῖν πρὸς τοὺς ἁγίους". Οὕτως οὖν καὶ ἐποίησαν διὰ παντός· ὁ δὲ φιλόανθρωπος Θεός, ὁ πάντοτε θαυματουργῶν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, ὡκονόμησέ τι τοιοῦτον γενέσθαι ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. Πιστὸς τις ἀνὴρ ὑπῆρχεν ἐν Ἑδέσῃ, περιφανὴς καὶ πρῶτος τῆς πόλεως, οὗ ἡ γυνὴ ἐξ ἐνεργείας τοῦ πονηροῦ περιέπεσεν ἀρρω-
- 20 στίᾳ δεινोτατῇ ἐπὶ δεκατρεῖς χρόνους. Τοῦτω τῷ πιστῷ ἀνδρὶ ὁπτασία ἐφάνη λέγουσα " Εἰ θέλεις τὴν γυναῖκά σου ὑγιαίνει, ἀπελθε τῇ νυκτὶ πρὸ τῆς ὥρας τῆς ψαλμωδίας, καὶ σταθεῖς εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας φώνησον· Παῦλε, Παῦλε. Καὶ τὸν ἐπακούοντά σου λαβὼν ἀπελθε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ πείσον αὐτὸν
- 25 θεῖναι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γυναῖκά σου καὶ ὑγιασθήσεται". Ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ οἰκονομία ἐποίησε τὸν ἐν ἁγίοις Παῦλον μὴ ἀνελθεῖν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις πρὸς τοὺς ἁγίους, εἰς τὸ σπήλαιον, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μένειν. Ἀναστὰς οὖν ὁ ἄνθρωπος, καὶ λαβὼν σὺν αὐτῷ δύο παῖδας, κατῆλθε τῷ μεσονυκτίῳ, καὶ ἐλθὼν
- 30 εἰς τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας ἔστη καὶ ἐφώνησε " Παῦλε, Παῦλε". Ἐπήκουσε δὲ αὐτοῦ ὁ θεσπέσιος Παῦλος λέγων " Τί θέλεις"; Ὁ δὲ φησὶν " Προσέγγισον ὧδε". Καὶ ἐλθόντι λέγει αὐτῷ " Ἀκούω,

ὅτι ἐργατείας κάμνεις καὶ σπεύδεις πληροφθεῖν τοὺς ἐκμισθουμέ-
 νους σε· ἔχω δὲ μικρὸν ἔργον ἐν τῷ οἴκῳ μου· ἐλθὼν ἔργασαι
 αὐτὸ καὶ λάβε τὸν μισθόν". Ὁ δὲ λέγει αὐτῷ· "Ὅταν τὸ φῶς
 ἀνατείλῃ, πέμπεις καὶ ἔρχομαι". Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος·
 "Ἄρτι σε θέλω ἐλθεῖν σὺν ἐμοί". Καὶ λαβὼν αὐτὸν ἀπῆλθε, 5
 καὶ στήσας αὐτὸν πρὸ τῆς κλίνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ εἶπεν· "Ταύ-
 τὴν τὴν οἰκοδομὴν κατέλυσεν ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ δεκατριῶν ἐτῶν, Χρι-
 στὸς δὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν διὰ τῶν χειρῶν σου εὐδοκεῖ ἀνεγεῖραι αὐτήν.
 Ὡς σοφὸς οὖν οἰκοδόμος καὶ γνήσιος δοῦλος Χριστοῦ ἀνικοδόμη-
 σον τὴν πεπτωκυῖαν οἰκίαν τοῦ Κυρίου σου". Τοῦτων ἀκούσας ὁ 10
 θεοφόρος Παῦλος λέγει· "Εἰ δι' ἐμοῦ εὐδοκεῖ ὁ δεσπότης μου
 Χριστὸς ἀναστῆσαι τὴν γυναῖκα ταύτην ἀπὸ κλίνης οὐδύνης αὐτῆς,
 φέρετέ μοι ἔλαιον". Καὶ λαβὼν τὸ ἔλαιον εἰς τὴν ἑαυτοῦ παλά-
 μην ἤπλωσε τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν καὶ προσηύξατο λέγων· "Κύ-
 ριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ ρυόμενος τοὺς ἐπι-
 καλουμένους σε ἐκ πάσης περιστάσεως, ὁ διὰ τὴν ἄφρατόν σου
 πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην σταυρῷ προσηλωθῆναι καταδεξιόμενος, ὁ τὰς
 πληγὰς τοῦ προσπάτορος Ἀδὰμ ἐλαίῳ ἀλείψας ἐν τῷ ἁγίῳ βαπτί-
 σματι καὶ ἱασάμενος αὐτὸν ἐκ τῶν φθοροποιῶν τραυμάτων τοῦ
 ἐχθροῦ, αὐτὸς καὶ νῦν, θεσποτα, ἐπισκεψαί τὴν γυναῖκα ταύτην, 20
 τὴν κειμένην ἐπὶ τῆς κλίνης ταύτης ὡς νεκράν· καὶ σοὶ ἐποφεί-
 λεται ἡ θόξα καὶ ἡ εὐχαριστία καὶ οὐχ ἡμῖν· ἡμεῖς γὰρ μεσίτου
 τύπον πληροῦμεν. Σὺ ὡς δυνατὸς ἐξαπόστειλον τὴν χάριν σου καὶ
 ἴασαι τὴν γυναῖκα ταύτην καὶ ἐμὲ ἐλέησον, ὡς μόνος ἐλεήμων
 καὶ φιλόανθρωπος". Καὶ ταῦτα εἰπόντος τοῦ θεσπεσίου Παύλου, ὁ 25
 Δαίμων, ὁ ἐμφωλεύων ἐν τῇ γυναικί, ἀνέκραξε λέγων· "Τί ἐμοὶ
 καὶ σοί, δοῦλε τοῦ Θεοῦ; ἤλθες ἐξαγαγεῖν με ἐκ τοῦ οἴκου μου,
 ἐν ᾧ κατοικῶ ἀπὸ χρόνου ἱκανοῦ". Ἀκούσας δὲ ὁ μακάριος τῆς
 φωνῆς τοῦ Δαίμονος εἶπεν αὐτῷ· "Οὐκ ἐγὼ ἐκφέρω σε, ἀλλ' ὁ
 κύριος Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς κελεύει σοὶ ἐξελεῖν ἐκ τῆς γυναικὸς 30
 ταύτης". Ἀκούσας δὲ ὁ πονηρὸς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ
 ἤρπασε τὴν γυναῖκα ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἔρριψεν αὐτήν ὡς ἀπὸ

τριῶν πήγγων, καὶ ἐάσας αὐτὴν ἔφυγεν, μηδὲν τῶν μελῶν αὐτῆς
ἀχρειώσας· ἔκειτο δὲ ὡς νεκρά. Ἀλείψας δὲ αὐτὴν ὁ θεσπέσιος
Παῦλος ἐκ τοῦ ἐλαίου, οὗ κατεῖχεν ἐν τῇ παλάμῃ, προσήνεγκεν
αὐτῇ βρώμα φαγεῖν· καὶ ἔφαγεν καὶ ἰάθη ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης,
5 καὶ παραυτὰ ἀπελθούσα γέγονε μοναχή· εἶπεν δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς
τῷ μακαρίῳ Παύλῳ· “Τί κελεύεις μοι, πάτερ, ποιῆσαι τὰ τέκνα
αὐτῆς”; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Παῦλος· “Ἐάν μου τὴν βουλήν δέχῃ,
ἀπελθε, σκόρπισον πάντα τὰ ὑπάρχοντά σου τοῖς πτωχοῖς καὶ
εἰσάγαγε τὰ τέκνα σου εἰς μοναστήρια, ἕκαστον κατὰ τὸ ἁρμόζον
10 αὐτῷ, καὶ σὺ φρόντισον τῆς ψυχῆς σου, πρὶν ἐλθεῖν σοι τὸν θά-
νατον”. Ἐδέξατο δὲ ὁ ἀνὴρ μετὰ χαρᾶς τὴν συμβουλήν τοῦ θε-
σπεσίου Παύλου καὶ ἐποίησε, καθὼς ὑπέθετο αὐτῷ· ἐγένοντο δὲ
τέλειοι μοναχοὶ αὐτός καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ
ἀπέλαβον τὸν τῆς νίκης στέφανον παρὰ τοῦ ἀγωνοθέτου Θεοῦ
15 ἡμῶν.

11. Ὁ μακαρίτης Παῦλος ἰδὼν ὅτι ἤρξαντο οἱ τῆς πόλεως
γνωρίζειν τὰ κατ’ αὐτόν, καὶ φοβηθεῖς τὸν θαίμονα τῆς ὑπερηφα-
νίας, ἐξῆλθεν ἀπὸ Ἐδέσσης λάθρα τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου καὶ
ἐπορεύθη εἰς πόλιν λεγομένην Νίσιβιν, ὅπως πληρωθῇ εἰς αὐτὸν ὁ
20 λόγος τοῦ Κυρίου, ὃν εἶπεν· “Αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι καὶ τὰ
πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ
ἔχει, ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει”. Διέμεινε δὲ ὁ μακαρίτης Ἰωάννης
ζητῶν ἐπὶ ἡμέρας ἱκανάς, καὶ μὴ εὐρὼν αὐτόν ἐξῆλθεν εἰς ζή-
τησιν αὐτοῦ, προθέμενος πᾶσαν τὴν οἰκουμένην διελθεῖν, ἕως ἂν
25 εὕρῃ αὐτόν. Φθάσας οὖν τὴν Ἀγίαν Πόλιν καὶ πολλοὺς τόπους
περιελθὼν, καὶ ἐπὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ἡμέρας ὁδοιπορήσας καὶ
μηδὲν εὐρὼν, ὕστερον ἀπῆλθεν εἰς Νίσιβιν καὶ ἐγνώσθη αὐτῷ,
ὅτι ἐκεῖσε ὑπάρχει· καὶ μαθὼν ποῦ κἀμνεῖ, ἐπορεύθη μετὰ σπου-
δῆς καὶ εὗρεν αὐτόν βασιτάζοντα πηλὸν καὶ ἀνερχόμενον εἰς κλί-
30 μακκα, καὶ ἐκ τῆς πολλῆς χαρᾶς οὐχ ὑπέμεινε, ἄχρις ἂν κατέλθῃ,
ἀλλ’ ἤρξατο κράζειν· “Παῦλε, Παῦλε”. Ἐπιστραφαῖς δὲ ὁ θεσπέ-

σις Παῦλος, καὶ ἰδὼν αὐτὸν καὶ γνωρίσας, εἶπεν αὐτῷ· “Ἀνά-
 μεινον, ἀδελφέ, ἕως ἂν κατέλθω”. Καὶ ἀνελθὼν καὶ θεὶς τὸν
 πηλὸν ἐπὶ τὸν τοῖχον, δι’ ἄλλης ὁδοῦ κατέβη καὶ ἔφυγεν, καὶ οὐ-
 θεὶς τοῦ λοιποῦ ἔγνω, ποῦ κατέδυ· ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης ἀνα-
 μείνας αὐτὸν ἐπὶ ἱκανὰς ὥρας, καὶ γνοὺς ὅτι δι’ ἄλλης ἀνεχώρη- 5
 σεν, ἐξῆλθεν ἀναζητῶν αὐτὸν εἰς πᾶσαν τὴν πόλιν, καὶ μὴ ευ-
 ρὼν αὐτὸν εἰσῆλθεν εἰς τὸν ξενῶνα καὶ ἔρριψεν ἑαυτὸν ἐκεῖσε,
 μεγάλως ὀδυνώμενος καὶ θρηγὼν. Ἐν αὐτῇ οὖν τῇ νυκτὶ ἐπιτραί-
 νεται αὐτῷ ὁ θεοφόρος Παῦλος κατ’ ὕπνους λέγων· “Ἀδελφέ
 Ἰωάννη, μὴ κοπιᾷσῃς ἀναζητῶν με· οὐ γὰρ εὗρήσεις με τοῦ 10
 λοιποῦ, οὐδ’ οὐ μὴ θεᾷσῃ τὸ πρόσωπόν μου ἔτι ἐν τῷ βίῳ τού-
 τῳ· οὐ γὰρ διὰ τὴν σὴν πληροφориαν θέλω ἀπολέσαι, ὅπερ ζη-
 τῶν ἐξῆλθον ἐκ τῆς ἰδίας πατρίδος· ἀλλ’ ἀναστὰς ὑπόστρεψον εἰς
 Ἐδεσσαν τὴν εὐλογημένην πόλιν, καὶ ἀνελθὼν παράμεινον τοῖς 15
 ἀγίοις ἐν τῷ σπηλαίῳ, κακεῖ ἔκδεξαι τὴν τοῦ Κυρίου ἐπισκοπὴν·
 μετ’ ὀλίγον γὰρ χρόνον ἐξερχόμεθα ἀμφοτέροι τοῦ κατωδύνου βίου
 τούτου καὶ μέλλομεν ἐνώπιον τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
 ἀπολαῦσαι ἀλλήλων εἰς αἰῶνας”. Ταῦτα θεασάμενος ὁ μακάριος
 Ἰωάννης ἐχάρη λίαν καὶ παρεκλήθη, καὶ ἀναστὰς ὑπέστρεψε χαί- 20
 ρων εἰς Ἐδεσσαν, καὶ ἀνελθὼν πρὸς τοὺς ἀγίους, εἰς τὸ σπή-
 λαιον, παρέμεινεν αὐτοῖς τὸν ἐπιλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς αὐτοῦ,
 σὺν αὐτοῖς δουλεύων σπουδαίως τῷ Χριστῷ. Ἐζῆσε δὲ μετὰ
 ταῦτα ἐπὶ μῆνας ἦ, καὶ οὕτως παρέδωκε τῷ Κυρίῳ τὸ πνεῦμα,
 στεφανωθείς τῷ ἀμαράντῳ στεφάνῳ τῆς νίκης. Γένοιτο δὲ δι’
 εὐχῶν αὐτῶν καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἐλεηθῆναι τὸν κόσμον καὶ 25
 βραβευθῆναι εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν ταῖς ἀγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις,
 καὶ πληθυνθῆναι ἐν τοῖς μοναστηρίοις τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἄμεμπτον
 πολιτείαν, ὅπως ἐπὶ πλεῖον δοῦσαθῇ τὸ σεβάσμιον καὶ παντοδύ-
 ναμον ὄνομα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, δι’ οὗ καὶ μεθ’ οὗ τῷ
 πατρὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ 30
 ζωσπαίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
 Ἀμήν.

XIV.

ΜΗΝΙ ΙΟΥΛΙΩΙ Β'.

ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΩΝΟΣ.

(Cod. 79, s. X, monasterii Βατοπεδίου).

Κύριε, εὐλόγησον.

1. Πάλιν ὦ τῆς δυσσεβοῦς πίστεως! Μετὰ τὸ τελειωθῆναι τοὺς ἀγίους τοῦ Χριστοῦ μάρτυρας, Πατίαν, Διόδωρον καὶ Κλαυδιανόν, ἐπιβέβηκεν ὁ ἡγεμὼν τῇ πόλει Μαγυδῶ, καὶ καθίσας ἐν
5 τῷ προαστείῳ τοῦ Διὸς ἐπειρᾶτο κάκεισε τοὺς οἰκήτορας διὰ τοῦ κήρυκος προσκαλεῖσθαι· οἱ δέ, τῆς κηρυκῆς τοῦ βοῶντος ἐπακούσαντες, μᾶλλον σπουδαιότερως ὑπεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως, πάντα καταλείψαντες, ὥστε τὴν πόλιν μόνην ὑπολείφθῃν μετὰ τοῦ μα-
10 ροῦ ἄρχοντος καὶ τῆς τάξεως αὐτοῦ· ὁ δὲ ἀπέστειλεν σιγγουλαρίους καὶ τινὰς ἄλλους κύκλῳ τῆς πόλεως ἀναζητεῖν πανταχοῦ καὶ κατ' οἶκον, εἴ τινες εὔροιεν. Ἦλθον οἱ ἀποσταλέντες καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ μηδένα εὑρηχέναι ἐν τῇ πόλει, ἧ ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Ἐπιγραφή: κωδ. κώνωνος. — Σημειωτέον ὡς, ὅτι τὸν ἅγιον τοῦτον μάρτυρα Κώνωνα τὸν κηπουρὸν ἐορτάζουν νῦν οἱ ὀρθόδοξοι τῇ 5-ῃ μαρτίου μηνός· ἀλλ' ἐκ τοῦ τύπου ἀνεκδότου Συναξαρίου τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ γενομένου κατὰ πρόσταξιν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου ε' τοῦ Παρφυρογεννήτου, μανθάνομεν, ὅτι τὸν ἅγιον ἐκείνον μάρτυρα εἰώταζε τὸ παλαιὸν ἡ Κωνσταντινουπόλεως Ἐκκλησία τῇ 6-ῃ μαρτίου μηνός· ἀντίγραφον δὲ τοῦ αὐτοῦ μαρτυρίου εὐρίσκεται καὶ ἐν τινι κώδικι τῆς λαύρας τοῦ οἴου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, καθὰ φησι Νικόδημος ὁ Νάξιος, συγγράς τὸν κηπουρὸν Κώνωνα πρὸς τὸν ἕτερον ἐκ Ρώμης Κώνωνα, οὗ ἡ μνήμη τῇ 5-ῃ τελεῖται τοῦ Ἰουνίου μηνός. Συναξαριστής, ἐκδ. Θ. Ν. Φιλιδελφέως, τ. 2, σ. 187.

2 ὦ] κωδ. ὁ. — 4 Μαγυδῶ=Μαγεδῶ [| κωδ. καθήκης. — 5 προαστείῳ. — 7 σπουδαιότερασπιχώρισαν. — 14 κατοικονειτινασέβροιεν.

2. Καί τις ὀνόματι Ναόδωρος ὁ καὶ Ἀπελλῆς, πατὴρ πό-
λεως, καὶ ἄλλος τις Νεωκόρος ὀνόματι, ἐμμανόμενος καὶ αὐτὸς
τῇ ἀσεβείᾳ τῶν εἰδώλων, ἤρρωσαν τὸν ἡγεμόνα δοθῆναι αὐτοῖς
βοήθειαν, ὥστε ζητῆσαι ἐν οἷς ὑπόπτενον τόποις· καὶ τις βοηθὸς
ὀνόματι Ὀριγένης, ἐπιβὰς καὶ αὐτὸς σὺν τῷ προειρημένῳ Ναο- 5
δώρῳ μετὰ καὶ εἰρηναρχικῆς τάξεως καὶ ἐτέρων τινῶν, ἤρρον τὸν
μακάριον Κόνωνα ἐν τόπῳ τινι λεγομένῳ Καρμενᾷ, βασιλικὸν
ἐπαρδεύοντα κῆπον. Καὶ ἐγγίσαντες τῷ τρισμακαρίῳ μάρτυρι ἐχαι-
ρέτιζον αὐτὸν λέγοντες· "Χαῖρε, Κόνων"! Καὶ ὁ τοῦ Χριστοῦ δοῦ-
λος, ἡ ἀκέραιος ψυχὴ, ὁ ἄκακος τῇ διανοίᾳ, λέγει πρὸς αὐτούς· 10
"Χαίρετε καὶ ὑμεῖς, τέκνα"! Λέγει αὐτῷ ὁ Ὀριγένης· "Παππία,
καλεῖ σε ὁ ἡγεμὼν". Ὁ ἅγιος Κόνων λέγει· "Καὶ ἐμοῦ ὁ ἡγε-
μὼν τί χρεῖαν ἔχει, ξένου ἀνθρώπου καὶ μάλιστα χριστιανοῦ;
Ἐὰν ζητῇ τοὺς ὁμοίους ἑαυτοῦ, ζητεῖτω, καὶ οὐχὶ ἀνθρώπον γεη-
πόνον, μοχθοῦντα τὸ καθ' ἡμέραν". Καὶ ἐπαπορηθεὶς ὁ παράνομος 15
Ναόδωρος ἐπὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ ἁγίου Κόνωνος, κελεύει δεῖσθαι
αὐτὸν τῷ ἵππῳ αὐτοῦ καὶ οὕτως ἔλκεσθαι. Καὶ ὁ ἅγιος μάρτυς
οὐδὲν ἀντεῖπεν τοῖς ἐφέλκουσιν αὐτόν, ἀλλὰ πρῶτος καὶ ἐπεικῶς
ἐπηκολούθει τοῖς παρανόμοις.

3. Λέγει ὁ Ναόδωρος τῷ Ὀριγένει· "Ἡ θήρα ἡμῶν οὐ κενὴ 20
ἐγενήθη· ὁ γὰρ ζητούμενος ἠύρεθ· οὗτος ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν
πάντων ἀπολογήσασθαι ἔχει". Καὶ προσαγαγόντων αὐτόν τῷ ἡγε-
μόνι, Ναόδωρος λέγει· "Εὐμενεῖα τῶν θεῶν καὶ προστάγματι τοῦ
αὐτοκράτορος καὶ τῇ σῇ εὐτυχίᾳ, ἄρχον ἡμῶν ἐπίλεκτε, ἠύρεθ
ὁ ζητούμενος φίλτατος τοῖς θεοῖς πᾶσιν πειθόμενος, καὶ τοῖς 25
νόμοις καὶ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ". Καὶ ὁ ἅγιος Κόνων μεγάλην τῇ

2 κῶδ. ἀλλοστισ' μετὰ τὸ τίς ὑπάρχει χώρος τριῶν ἐξεσμένων γραμμάτων || νεο-
κορος || ἐμμανόμενος. — 4 ἐνοῦσιν ὑπόπτενον. — 5 ὁν. ὀριγένης. ἐπιβὰς. — 6 με-
τακία || ἡρρον' ὁ τύπος οὗτος, ὃν ὡς τῇρῳ, ὑπάρχει καὶ κατόπι. — 7 κόνωνα οὕτω
καὶ ἐξῆς. — 9 χαίρε κόνων. — 10 ἐλάτρεσθαι ψυχῇ. — 11 ὀριγένης. παπία. —
12 ὁ ἡγεμὼν - - κόνων - - ὁ ἡγεμὼν. — 14 ζητεῖ τ. ὁ. ἑαυτοῦ - - ὁ ἡγεμὼν. —
15 καθεμῆραν. — 17 τῷ ἵππῳ. — 18 οὐθε. — 19 ἐπικολούθει. — 20 τῷ ὀρι-
γένει || οὐκ ἐν. — 21 ἐγενήθη = ἐγένετο] ἐγενήθη || ἡγεμὼν οὐκ ἐν. — 22 ἡγε-
μῶν. — 24 ἡμῶν ἐπ. ἡγεμῶν.

φωνῇ ἔφη· "Οὐχ ὥς ἐστὶν λέγεις· ἐγὼ γὰρ παύσομαι τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ Χριστῷ". Ὁριγένης λέγει· "Ἐπίλεχτε τῶν ἡγεμόνων, πολλὰ περιουθεύσαντες κύκλῳ τὰ περὶ τὴν πόλιν οὐδένα εὐρεῖν δεδυνήμεθα, εἰ μὴ τὸν γέροντα τοῦτον ἐν κήπῳ τινί".

5 4. Ὁ δὲ ἡγεμὼν λέγει τῷ μάρτυρι· "Εἰπέ μοι, ἄνθρωπε, πόθεν εἶ; ἢ ποίου γένους τυγχάνεις; ἢ τί τὸ ὄνομά σου"; Κόνων εἶπεν· "Πόλεως μὲν εἰμι ἐγὼ Ναζαρεθ τῆς Γαλιλαίας, συγγένεια δὲ μοί ἐστιν πρὸς Χριστόν, ὃ ἐκ προγόνων λατρεύω· ὃν ἐγνώκα ἐπὶ πάντων Θεόν". Ἐφη αὐτῷ ὁ τύραννος· "Εἰ ἔγνως τὸν Χρι-
10 στόν, γινῶθι καὶ τοὺς ἡμετέρους θεοὺς. Ἐμοὶ πείσθητι, καὶ μὰ τοὺς θεοὺς ἅπαντας τιμὴν οὐ τὴν τυχοῦσάν περιποιεῖς σεαυτῷ, ἀλλὰ καὶ εὐγενῇ πίστιν καὶ δόξαν ἐν ὑπερβολῇ. Οὐ λέγω σοι θῦσον, ἀλλ' οὐδέ τι τῶν τοιούτων ποιήσον· μόνον δὲ λάβε λίβανον βραχύον, καὶ οἶνον καὶ θαλλόν, καὶ εἰπέ· Δίε πανύψιστε, σῶζε
15 τὸ πλῆθος τοῦτο. Τοῦτο εἰπέ καὶ ἕτερον οὐδέν σε ἐπάγω· ἐμοῦ ἀκουσον παρακαλοῦντός σε καὶ φύγε τὴν ἀσεμνοτάτην θρησκείαν. Τί πλανᾷσθαι, ἄνθρωπον Θεὸν λέγοντες, καὶ τοῦτον βιουτανῇ, ὡς ἔμαθον παρὰ Ἰουδαίων ἀκριβῶς, καὶ τί τὸ γένος αὐτοῦ καὶ ὅσα ἐνεδείξατο τῷ εἶναι αὐτῶν, καὶ πῶς ἀπέθανεν σταυρωθεὶς; προ-
20 κομίσαντες γὰρ αὐτοῦ τὰ ὑπομνήματα ἐπανέγνωσάν μοι. Παῦσαι οὖν τῆς τοιαύτης μωρίας καὶ ἔσο μεθ' ἡμῶν εὐφραινόμενος".

5. Ὁ δὲ μακάριος μάρτυς στενάξας καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὸν τῶν ὅλων Θεὸν προσευξάμενος, τῷ τυράννῳ ἔφη·
"Ἀσεβέστατε πάντων ἀνθρώπων, εἴθε τοιαύτης μωρίας καὶ σὺ
25 ἦς μετέχων καὶ μὴ ἥπολλες ψυχάς, ἃς οὐκ ἔδει ἀπολέσθαι, προσέχων λίθοις ἀψύχοις καὶ ἔργοις χειρῶν ἀνθρώπων, τοῖς μὴ βλέπουσιν, μήτε ἀκούουσιν! πῶς δὲ ἐτόλμησας τὸν ἐπὶ πάντων Θεὸν οὕτω βλασφημῆσαι, οὗ ἐν χερσίν ἐστὶν ἡ πνοή σου; Ἐμοὶ

1 κῶδ. οὐχ' ὥς ἐστιν. — 2 ὁριγένης. — 4 εἰμὲν. — 6 ἰποίου - - ἰτί. — 9 ἐπι-
πίπτων. — 10 ματαύς. — 11 σὲ αὐτῷ. — 12 ἐνί-περβολῇ. — 13 οὐθετε. —
18 παραιουθεύων. — 19 σταυρωθεῖς. — 21 ἔσο μεθ' ἡμῶν. — 25 μη-
ἐπολλες || ἡπολλες] ἐκ τοῦ τύπου ἀπόλλω || οὐδέδει. — 27 ἐπιπνύτων. —
28 πνοῇ σου.

δὲ γένοιτο καὶ πᾶσιν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναπα-
νήτως αἰεὶ ὑμνεῖν καὶ δοξάζειν αὐτὸν τὸν τῶν ὅλων σωτῆρα καὶ
Θεόν"! Καὶ ὁ ἀσεβὴς τύραννος μεμηνώς ἐπὶ τοῖς λεχθεῖσιν ὑπὸ
τοῦ ἁγίου μάρτυρος, λέγει πρὸς αὐτόν· "Ἐμοὶ οὐ πείθῃ· αἱ βά-
σανοί σε πτοῆσαι πείσουσιν· εἰ δὲ καὶ τῶν βασάνων καταφρονεῖς, 5
λέοντί σε πικροτάτῳ παραβαλὼν οὕτως σε ἀναλώσω, ἢ βορᾷ τῷ
ἐκ βυθοῦ θηρίοις παραδώσω σε, ἢ ἐπὶ σταυροῦ κρεμάσας ἀπο-
κτανθῆναι σε ποιήσω, ἢ λαυροτάτῳ πυρὶ ἐν λέβητι ὑποκαίομένῳ
βαλῶ σε καὶ ἐκτίξω τὰς σάρκας σου, ἐὰν μὴ θύσῃς τοῖς ἀητή-
τοις καὶ αἰωνίοις θεοῖς". Καὶ ὁ μακάριος μάρτυς λέγει πρὸς τὸν 10
ἀσεβῆ τύραννον· "Ἀσχημονεῖς, ἡγεμών· λόγοις ἐπαγγελλόμενος
μόνον, ἐκφοβεῖν με οἰόμενος, νομίζεις πείσαι με; οὐ πείσεις με·
μὴ γένοιτο· βλέπε δὲ μή σε ὁ κριτὴς ταρτάρῳ παραδώσῃ ἀνυ-
περθέτω, ἢ πυρὶ ἀσβέστῳ εἰς αἰῶνας, ὅπου ὁ σκόλης οὐ τελευτᾷ
καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· αἱ γὰρ σαὶ βάσανοι, ἃς ἐπαγγέλλει μοι, 15
οὐ δύνανταί με ἀδικῆσαι· Θεὸν γὰρ ἔχω τὸν ἐνδυναμοῦντά με".
Ὁ δὲ τύραννος εἶπεν πρὸς αὐτόν· "Εἰ καὶ αἱ βάσανοι οὐδὲν ἰσχύ-
σουσιν κατὰ σοῦ, ἔτι πικροτέρας βασάνους ἐπινοήσομαι κατὰ σοῦ".

6. Σκεψάμενος μετὰ τῶν συνέδρων αὐτοῦ κελεύει ἕλους γενέ-
σθαι ὑπὸ ἀριθμόν, καὶ καθηλώσας τοὺς πόδας τοῦ μάρτυρος ἐποίη- 20
σεν ἔμπροσθεν προτρέχειν αὐτὸν τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, καὶ ἐλαυνό-
μενος δυσὶν ὑφαγελλίοις οὐδὲν ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ἐφάλλεν λέγων·
"Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν Κύριον καὶ προσέσχεν μοι, καὶ εἰσή-
κουσεν τῆς δεήσεώς μου". Ὡς δὲ ἐπλησίασεν τῷ ἐμπορίῳ, θεῖς 25
τὰ γόνατα ὀλιγοψυχῶν ἐκ τοῦ κόπου ὁ μακάριος Κόνων, καὶ ἀνα-
βλέψας πρὸς τὸν ἐαυτοῦ δεσπότην, ἐπηρώσατο λέγων· "Κύριε Ἰησοῦ
Χριστέ, ᾄξαι τὴν ψυχὴν μου καὶ ρῦσαι με ἀπὸ τῶν αἰμοβόρων
κυνῶν, καὶ ἀνάπαυσόν με μετὰ πάντων τῶν δικαίων σου, τῶν πε-

3 κωδ. οὐσεβὴς ε. μεμηνὼς ἐπιπλοῦς λ. ἔπιτοῦ. — 4 ἐμοῦ — 5 πτοῆσαι πείσουσιν. —
6 λέοντι| νεοτίσε || ἐξορρα. — 7 ε. ἐπισταυροῦ. — 8 ἐλαφροτάτῳ. — 9 ἐκτίξω. —
11 ἐπαγγελλόμενος. — 12 πείσει. — 13 κριτὴς. — 14 περὶ α. εἰσιπύων. —
14/15 Μάρκου 8', 46-48. — 18 ἐπινοήσομαι κατασοῦ. — 19 σκεψ. μετῶν σ. α. κ.
ἕλους. — 20 ὑποαριθμόν. — 22 ὑφαγελλίοις. — 23 ὑπομένων || Ψάφ. λβ', 1. —
25 ὀλιγοψ. - - ομακ. κόνων. — 27 ἀποτῶν αἰμοβόρων.

ποιηκότων τὸ θέλημά σου. Ναί, ὁ Θεὸς μου, ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων". Καὶ ταῦτα εὐξάμενος, καὶ σφραγίσας ἑαυτὸν, εὐθέως ἀπέδωκεν τὸ πνεῦμα· ὁ δὲ παράνομος ἡγεμὼν, πολλὰ καταπλάχεις ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ μάρτυρος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν ἴδιον ὁρόμον· ὁ δὲ
5 μακάριος Κόνων προσφορὰ προσσηνέχθη τῷ βασιλεῖ τῶν αἰώνων Θεῷ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΤΕΡΟΝ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΟΝΩΝΟΣ.

Τῷ αὐτῷ μηνὶ [= μαρτίῳ] ε'.

Μνήμη τοῦ ἁγίου μάρτυρος Κόνωνος τοῦ κηπουροῦ.

10 "Πλὼν τύπους φέροντι Κυρίῳ Κόνων
ἡλὼν τύπους πρόσσειν εἰς πόδας φέρων.

Ὁς οὐτάτοις Κόνων ἡλίοις πάρη πόδε πέμπτη.

Οὗτος ἦν κατὰ τοὺς χρόνους Δεσίου τοῦ βασιλέως ἐκ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας· ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν ἦλθεν ἐν πόλει Μαγιδῶν τῆς
15 Παμφυλίας, καὶ ἦν ἐν τόπῳ λεγομένῳ Κάρμενα κηπὸν τινα καλλιεργῶν καὶ τὴν ζωὴν ποριζόμενος. Ἦν δὲ τὸν τρόπον ἀκέραιος καὶ ἀπλοῦς, ὡς ἐπιστάνας τοὺς συλλαβεῖν ζητοῦντας αὐτὸν καὶ ἐν παιδιᾷ ἀσπαζομένους τούτους ἐκ ψυχῆς ἀντασπάζεται· καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν πάρεισιν, εἰπόντας, ὅτι ὁ ἡγεμὼν αὐτοῦ Πούπλιος
20 καλεῖ, ἀπεκρίνατο· "Ποῖαν γὰρ ἐκεῖνος ἐμοῦ χρεῖαν ἔχει, μάλιστά γε ὄντος χριστιανοῦ; καλεῖτε τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῦ καὶ τοὺς τῆς πίστεως κοινωνούς". Δεσμευθεὶς οὖν καὶ ἄχθεις πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ παρ' αὐτοῦ ἰδῶσαι τοῖς εἰδώλοις προστραπεῖς, βαλὼν

4 ἐπιτομήδιον. — 5 κόνων προσφορᾶ. — 7 ἐξ ἡμετέρου κώδικος τῆς 15-ης ἐκατ., ἐμπεριέχοντος ἐπίτομα συναξάρια τοῦ δευτέρου εξαμήνου, φύλλ. 7. — 9 κηπουροῦ. — 16 ἀκέραιος. — 19 πούπλιος.

στενάξας καὶ τὸν τύραννον καθυβρίσας, καὶ ἐμμένειν τῇ εἰς Χριστὸν ὁμολογίᾳ βεβαιωσάμενος, καὶ οὐδ' ἂν εἴτι γένοιτο σαλευθῆναι. ἤλοις σιδηροῖς τοὺς πόδας καθηλωθεὶς καὶ τρέχειν ἐμπροσθεν τοῦ ἄρματος ἀναγκασόμενος, λειποψυχήσας καὶ ἐπὶ γόνο κλιθεὶς καὶ προσευξάμενος, τῷ Θεῷ τὸ πνεῦμα παρέδωκε.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ καὶ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ
ΕΝ ΤΟΙΣ ΑΓΓΙΟΛΟΓΙΚΟΙΣ ΚΕΙΜΕΝΟΙΣ
ΤΟΥ ΤΕΤΑΡΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.

Σελ. 126. Βίος καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀναστα-
σίου τοῦ Πέρσου. — Σελ. 128, 2 γρ. ἡ καὶ] κῶδ. εἰ καὶ. —
Σελ. 129, 6 γρ. *τήρων* || 8 *Χοῦρόου*] ἡ ταιούτη γραφή ἐτη-
ρήθη ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ κειμένου, διότι ἐστὶ καθολικὴ ἐν αὐτῷ
τῷ ἱεροσολυμιτικῷ χειρογράφῳ ὅρα σελ. 139, 18. 142, 10. 147,
6 || 17 γρ. *αὐτοῦ* || 20 γρ. *τήρων* || 21 *εἰ*] οὕτως ἐν τῷ ἱεροσολ.
κώδικι· οἱ βερολίνειοι κώδικες *ἡκει* || 25 γρ. *ἐανιόν*, "*Πῶς* || 27
ἐνιαῦθα : — 130, 6 *Σαρακηνόν*] ἐν τοῖς βερολινεῖσις κώδιξι·
σαρκικόν || 19 γρ. *φόβον*, *μὴ* κτλ. — Σελ. 131, 5 "*Ὁ δὲ* || 11
γρ. *Ἐδέσση* || 12 γρ. *ποιήσαντα*, κατὰ τὰ βερολίνεια ἀντίγραφα.
— Σελ. 132, 12 *αὐτόν* || 16 γρ. *θέλειν*, κατὰ τὰ βερολ. ἀντί-
γραφα || 24 *Ὁ*. — Σελ. 133, 8 γρ. *εἰσελθεῖν εἰς τὸ διακονι-
κόν, προσέπεσεν*· τὸ *εἰσελθεῖν* ἐκ τῶν βερολ. ἀντιγράφων ἐν
τῷ ἱεροσολ. κώδικι· *εἰσηλθεν* || 11 *ἐξηγητήρια*] οὕτως ἐν τῷ
ἱεροσολ. κώδικι· τὰ βερολίνεια ἀντίγραφα ἔχουσιν ἄλλως, τὸ μὲν
Α *ἐξηγήρια*, τὸ δὲ Β *ἐξικητήρια, ἐξιτήρια*. — Σελ. 134, 4
γρ. *φερόμενος, εἰσελθὼν* | 20 γρ. *αἰς*. — Σελ. 136, 13 γρ. *γνώ* ||
15 *μου* || 23 *παίγνιά εἰσιν*. — Σελ. 137, 22 *φῶς τὸ ἀληθι-
νόν*] Ἰωάνν. α', 9. — Σελ. 138, 3 *εὐκαιάληπιον*] οἱ βερολ.
κῶδ. *ἀκαιάληπιον*. — Σελ. 139, 1 γρ. *ἐανιῶ* "*Οὗτοι* || 2 γρ. *περὶ
αὐτῶν*, κατὰ τοὺς βερολ. κώδικας· ἐν τῷ ἱεροσολ. περὶ αὐτῶν

7 γρ. *νύξαι*] κωδ. *νύξαι* || 11/12 γρ. *κείμενον·* *πιοιθελς*.—Σελ. 140, 21 *κομερινάριος·* οὕτω καὶ σελ. 141, 10] οἱ βερολ. κώδικες *κομερινάριος* || 25 γρ. *αὐτοῦς·* ἐν τῷ *ἱεροσολ. αὐτοῦς*. — Σελ. 141, 12 γράψε, κατὰ τὸν κώδικα, *ἀπεκατέστησεν·* οὕτω καὶ οἱ βερολίνοι κώδικες. — Σελ. 142, 2 γρ. *ποιαμοῦ, ὡσαύτως παρακαλῶν* || 9 *αιχμαλώτων, ἀρηγέθη* || 29/30 *τῇ κίσει λαιρεύοντες παρὰ τὸν χίσαρια*] Ῥωμ. α', 25. — Σελ. 143, 7 *ἀνελθὼν*] γρ. *ἀπελθὼν·* ὅρα σ. 144, 30 || 15 καὶ 144, 26 *βάβλοις*] οἱ βερολ. κώδικες *βάχλοις* || 17 γρ. [*πείσθηναι*] *μη ἐλόμενος·* τὸ *πείσθηναι* ἐλήφθη ἐκ τῶν βερολ. ἀντιγράφων. — Σελ. 145, 13 *καταλείψης*] κωδ. *καταλείψης* || 18 *οὕτως*] βερολ. κώδικες *οὕτως*. — Σελ. 146, 9 "*φυλάσσει - - συγχωρῶν*" Ψαλμ. λγ', 21 || 21 γρ. *ὅτι [ἤλθον] χθές·* τὸ *ἤλθον* ἐκ τῶν βερολ. ἀντιγράφων || 24 *ἐφαγον*] βερολ. κώδικες *ἐθιγον*. — Σελ. 147, 11 γρ. *ἀπολυθῆσέσθαι*] κωδ. *ἀπολυθῆσέσθαι* || 17 *τὸν δοξάζ. τοὺς δοξάζοντας αὐτόν*] Βασιλ. 1, β', 30 «*τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω*» — Σελ. 148, 8 *ἐνέδυσσε*] κωδ. *ἐνέδυσσε* || 9 *ἐνδοξαζόμενον ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ*] Ψαλμ. πη', 8 «*ὁ θεὸς ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ ἁγίων*».

Σελ. 149. Ἀντιπαράβολή τοῦ βίου τῆς ἁγίας Γολινδοῦχ πρὸς ἕτερον ἀντίγραφον. — Τὸν αὐτὸν βίον τῆς ἁγίας Γολινδοῦχ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καὶ ὁ 145-ος κώδικς τῆς μονῆς τοῦ Διονυσίου, ὅστις ἐγγράφη ἔτει 1619-ω [ὅρα Σ. Λάμπρου κατάλ. τ. I, σ. 344]· τὸ κείμενον τοῦ βίου κεῖται μετατὸ τοῦ 396-ου καὶ τοῦ 411-ου φύλλου. Ἡ ἐπιγραφή αὐτοῦ ἔχει οὕτως· «*Ἰουλίω ιβ' λόγος*» λς'. Βίος καὶ πολιτεία ἔγουν ἄθλησις τῆς ἁγίας μάρτυρος Γολινδοῦχ τῆς μετονομασθείσης *Μαρίας*. Ἀντιγράφη δὲ οὗτος δι' ἑμὲ ὑπὸ τινος Ἰωαννίδου καὶ διαφορότητας πρὸς τὸ πατριακὸν ἀπόγραφον εὑρον ἐν αὐτῷ τὰς ἐφετῆς¹. Σελ. 149, 10 Στι-

¹ Ἐν τῷ κώδικι τοῦ Διονυσίου παραλείπεται τὸ πρὸ συμφώνου τελικόν *ν*, ὃ κανονικὴν χρῆσιν ἐποιήσατο ὁ τοῦ Πατριακοῦ χειρογράφου καλλιγράφος. — Τὸ Διονυσιακὸν ἀντίγραφον διορθοῖ πολλάκις τὸ πατριακὸν ἀλλ' οὐχ ἤτερον διορθώτικα καὶ ταῦτα. — Σελ. 154, 25 *εὐφραίνεσθαι*] κωδ. *εὐφραίνεσθαι*. — Σελ. 155. Τὸ 6-ον κεφάλαιον.

κτεον ὥδε· επαγγέλλεται, σχολάζειν εἰσάντες.—Σελ. 150, 2
μαριυρικῶν ἀγώνων || 4 ὑπόμνημά u || 5 διεγείραι πλέον
ε. 5. ὅσω || 7 καὶ Σολομῶν ὁ σοφὸς || 9 ἔλεγε || 11 νόμος]
μόνος - ὁρος ἀπαράβατον || 17 Βαβυλωνίας || 19 ἀνδρῶν]
ἐλλείπει τῷ Δ || 23 ἡγνόησεν.—Σελ. 151, 1 προσεπιούτοις
3 γρ. συγκεκ., ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτόν, ὃ
οὐ γνωσθήσεται || 5 κηρυχθήσεται] μαριυρηθήσεται || 8 τοῦ
μακαριωτάτου καὶ ἀγιωταίου || 11 σαρκί σιόμα πρὸς σιόμα
17 διαλέκτω γένους. — Σελ. 152, 4 ὅτι] ἐλλείπει τῷ Δ || 5
ἐνρίσκειται || 7 αὐτῷ] αἰτιῶς || 8 Μωσῆς || 9 ἐγεννήθη || 14 ἡ
ἀποκάλυψις || 19 γού] γού. —Σελ. 153, 1 διὰ τὴν || 6 ἐννάτην
ᾠδαν || 12 ὅς] οὐν || 17 αὐτῇ || 23 καὶ ὥσπερ πόλις || 24 τανύ-
την περιβεβλημένη.—Σελ. 154, 5 τρόπον] ἡπορ || 8 ἐμβάλ-
λιν || 12 διεσταλμένην] διεστραμμένην || 23 ἀγγάλας || 25
μεταβαλλεῖν.—Σελ. 155, 1 ὁ κύριος || 2 Ὡς οὐν || 3 αὐτῇ ||
6/7 αἰῶν, αἰσθόμενος. Ὡς τὸ 7-ον κεφάλαιον ὁφείλει τὴν ἀρ-
χήν ἔχειν ἀπὸ τῶν Ὡς οὐν ἐκεῖνοι (2) || 7 ἀληθῆριος || 9
ταύτην] αὐτῇ || 10 μεποίησεν || 11 γενομένην] ὥς καὶ ἐν τῷ
Δ || 13 σάρχινος || 13 τῆς πίστεως ποιήσασθαι || 17/18 προ-
έρχεται. || 21 οὐν] ἐλλ. τῷ Δ || 23 παρην. αὐτῇ παραινῶν
24 μοι] με || 25 θελήσῃς. — Σελ. 156, 2 διαβεβαίωσαί
3 τοῦ προσιάγματος || 4 τοιοῦτόν | 5 ἐστὶ. ἡ δὲ μάρ-
τυς πάλιν πρὸς αὐτόν || 6 μου] ἐλλ. τῷ Δ || 8 με λαβεῖν
15 Ναβουχοδονόσορ || 18 τοῦ] ἐλλ. τῷ Δ || 23/24 ἡδυν-
νήθη || 24 συριαϊκά.—Σελ. 157, 2 ἐν ᾧ] ἡ | 5 μασίῶν || 8
τεμῶν] ὥς καὶ ἐν τῷ Δ || 10 μη δὲ ὁ φ. αὐτῇ τὴν π. π.
ιερχομένην || 14 τοῖσι || 18 σίαχην || 28 ἐξείνταξεν. —

κατὰ τὸ Διονυσιακὸν ἀντίγραφον, λέγει εἰς τὰ τῆς ἀμνάδος Χριστοῦ (2), οὐχὶ δὲ
εἰς τὰ συγκραθεῖν αὐτῶν διὰ καὶ τὸ μὲν 7-ον κεφ. ἀναγνωστῶν ἀπὸ τῶν Ὡς
[οὐν] ἐκεῖνοι, τὸ δὲ αἰσθόμενος (7) ἀναγκάως ἔχει συνάπτεσθαι διὰ λόγματος τοῖς
συγκραθεῖν αὐτῶν. — Σελ. 157, 22 γρ. ἐνθυμ. — Σελ. 158, 18 ὡς] κώδ.
ψάλλη. — Σελ. 164, 24 γρ. ἡμαρμέτα. — Σελ. 168, 25 γρ. ἡάλλον εἰπεῖν. — Σελ.
170, 11 γρ. βασιλεὺς || 25 γρ. ἐπὶ τὸ — Σελ. 172, 4 γρ. περιετίθη || 16 γρ. ἀντηνέ-
ται. προσκηνῆται, δοξάζεται ὥς ἐν τῷ κώδικι τοῦ Διονυσίου ἐν δὲ τῷ πατριτικῷ
ἀντηνέται, προσκηνῆται, δοξάζεται. — Σελ. 174, 1 γρ. πρὸ αὐτῶν.

Σελ. 158, 2 *αὐτοῖς* || 3 *τῆς*] ἑλλ. *τῷ* Δ || 3 *ἐκυρίευν* || 8
ἀκαίρεον - - *ἀληθινῇ* || 10/11 *φλωζιανῶν* || 12 *τοῦ λάκ-*
κου καὶ τῆς ἀνθρακίᾳς ἢ τοῦ Χριστοῦ μάρτυς, οὐ ἐνό-
μιζον || 13 *ἢ σποδιὰν* || 18 *ψάλλῃ* || 20 *πάλαι* | *παλαιὸς* *Να-*
βουχοδονόσορ || 21 *τῷ*] ἑλλ. *τῷ* Δ || 22 *Σεδράκ* || 23 *δωρο-*
φορίαις || 27 *ἀθλοφόρον ἐνέβαλλον*. — Σελ. 159, 2 *ὁ* *Αα-*
νιήλ || 4/5 *οὗκ οἶδα, ὅπως*] ἑλλ. *τῷ* Δ || 5 *δωροφοροῦντες* |
8 *ὀφειλουσα* | 10 *δραῖμα* | 15 *παιῶν* || 17 *πεποιθυῖα*
ἦν || 19 *ὁ δὲ πάλαι* | 24 *Θεοῦ*] *Χριστοῦ*. *ὑψου γὰρ* *τ.*
θ. *ἐαυτὸ* || 26 *τῷ* *τοῦ σταυροῦ σημειῶ πάλω κεχρημένη* ||
27 *δείγματα*. — Σελ. 160, 5 *οἷα* || 8 *σὺ φοβῇ* || 11 *αὐτό* ||
13/14 *αὐτοῦ προσάπιων τοῖς γόνασι* || 15 *καὶ γὰρ*
καὶ || 22 *καὶ*] ἑλλ. *τῷ* Δ || 24 *ἦν* *ισαάκην*. — Σελ. 161, 1
τὸ ἀληθές || 11 *μόνῳ* | 15 *ἀγγέλιον* || 17 *ἐμεινον* | 23
λεόντων, ἢ καὶ. — Σελ. 162, 2 *τί οὖν* || 3 *ἐπὶ τῷ μ. κ. φθε-*
ραι || 4 *δὲ*] *οὖν* || 5 *ἀσώτων ἀνδρῶν* || 6 *καὶ τοῦ* || 17 *ἐβλε-*
πε πάντας || 20 *ἢ νύμφη τοῦ Χριστοῦ* || 22 *πεπιστευμένοι*
τῆς μάρτυρος, εἰσερχόμενοι εἰς τὸ οἶκ. ἐβλεπον α. καθ.
ἐκδοξάζουσα || 27 *ἐαυτούς*. — Σελ. 163, 2 *δυνηκεῖ ἐξορία* ||
4 *τοῦν ἄλλον* || 7 *δὲ*] ἑλλ. *τῷ* Δ || 7 *αὐτῇ* || 9 *ὁ ἄγγελος* ||
13 *εἶπε* *πρᾶξαι* || 16 *παρ' αὐτοῖς* || 19 *ἀποτεινυμένης* ||
22 *σου*] ἑλλ. *τῷ* Δ. — Σελ. 164, 7 *δι' εἰέρων* || 9 *Νισίβιος* ||
16 *τοῦτο προθύμως* || 20 *ταῦτα* | *τὰ* || 22 *αὐτῆς* *τε*. — Σελ.
165, 2 *καὶ ἐν τῷ* || 3 *Μικιρνίου* || 5 *Μικιρνίος* *οὕτω καὶ*
κατόπι || 5 *οὐκ*. *εἰτέρωθι μὲν ἦν κεφαλὴν, εἰτέρωθι* || 7 *το-*
μηρικαῖτα || 9 *ἀπὸ τοῦ βυθοῦ Νικ* || 12 *περιμένω* | 13 *ἤφι-*
εργο | 17 *Νισίβην* || 20/21 *προσέγαγε*] *ἐπιγαγε* || 22 *καὶ*]
ἑλλ. *τῷ* Δ || 26 *τῆς τῆς*] *τῆς* *Σεβ.* *ἐνύγχανε* || 28 *ὁρθοδό-*
ξους αὐτούς. — Σελ. 166, 1 *εἶ*] *εἶ* || 7 *καὶ οὐ*] *μη* || 10 *ἐπέ-*
βαλον] *ἐβαλλον* || 12 *τοῦς μη* *δεδ* || 26 *δαυμόριοι ἄγριοι* ||
17 *ῆζεν*] *ἐκεῖθεν* || 19 *γὰρ ἐν* || 20 *κατεῖχε* *τὰ* | 24/25 *προ-*
ετρέμειο || 26 *ἐπὶ τῷ* || 27 *η* *γε*. — Σελ. 167, 4 *Πῶς δὲ* |
8 *αἰρέσεως*] *διατρέσεως* | 10 *καθολ.* *καὶ ἀποστολικήν* || 11

τὸ δεξιὸν || 14 οὕτω || 15 ἀνενδυνάστως || 16 καθολ. καὶ ἀποστολικήν - - τοῦ αἵματος || 19 ἔκεινος] ἑλλ. τῷ Δ || 27 εἰπὼν. καὶ γὰρ ὑπερβαλόντως || 28 ἀπεχρίθη. — Σελ. 168, 2 περὶ συντελείας || 17 θύρας || 22 παθήματα Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑποδ. — Σελ. 169, 10 ἅπαντα || 12 καὶ μακαριώτατος] ἑλλ. τῷ Δ || 14 μαθ. γὰρ ἦν ἡ || 17 γέγονε καὶ εἶμι || 19 ἦν] ἄν εἶη || 23 ὅστις ὅπου ἄν || 27 ἐνεφάνισε || 28 ἀθλοφόρου. — Σελ. 170, 1 Οὐδὲ ταῦτα ἐν] Ὡς δὲ ἰαῦτα ἐν || 2 ἀνὴρ ἡν ἰὼν || 3 μεσόειχον || 7 τὰ Θεῷ || 11 ἀρχιερεὺς τε καὶ β. ἐσί τε - - καὶ τὸν || 18 συνεργίας || 18 τε] ἑλλ. τῷ Δ || 24 ἀθλοφόρον || 25 ἐπὶ τῷ. — Σελ. 171, 6 με] ἑλλ. τῷ Δ || 10 βούλει || 23 χύσιν. — Σελ. 172, 20 ἰὼν τε ὁραίων || 22 πασῶν ὧν] παρὸ || 27 ὑπεδέχθη || 29 προσκαλεσάμενος. — Σελ. 173, 13/14 ἐπὶ καρδίαν ἀνέβη || 16 χώρα φωιέ || 16 ἔπαν. καὶ εὐφρανομένη || 17 μετὰ ἰὼν || 24 ἰαύτας || 25 Ἐκελ. δὲ ἡ ἀ. τ. Χριστοῦ μάρτυς Μ. Ἰνδιζιῶνος || 26 ἐννάτης μ. τ. ιβ'. — Σελ. 174, 5. Μετὰ τὸ Ἀμὴν ὁ Διονυσιακὸς κωδὺς ἔχει ταῦτα· «Ἐγὼ Εὐστράτιος ταπεινὸς πρεσβύτερος τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας τὴν ἐξήγησιν τῶν ἁθλῶν τῆς ἀγίας μάρτυρος Μαρίας ἐποιήσαμην, καθὼς ἤκουσα παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ μακαριωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς ἐμῆς πόλεως καὶ ἐτέρων πιστῶν ἀνδρῶν· καὶ τοῦτο πέπραχα οὐχ ὥς αὐθάδης ὢν ἢ τολμητίας, ἀλλὰ κατὰ παράστασιν· ἐν νῷ γὰρ λαβὼν τοὺς ἀγῶνας διελογιζόμεν κατ' ἐμαυτόν, ὅτι ἐχρῆν ταῦτα ἐν παρασημειώσει γενέσθαι· μαθὼν γὰρ [ἀπόγρ. γε] ἤμην, ὅτι οὐδεὶς συνεγράψατο τόδε τὸ μαρτύριον· καὶ δὴ θεωρῆσαί με ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς Πέτρον τινὰ μοναχὸν λέγοντά μοι· "Εἰσελθε τέως τὴν πρώτην διάγνωσιν". ἐνόμιζον γε [sic] δίκην ἔχειν μετὰ τινος. Ὡς δὲ ἐπετίθετό μοι, εἶπον πρὸς αὐτόν· "Καὶ τίνα λαμβάνω συνήγορον"; Ὁ δὲ φησι· "Πέτρον τὸν σχολαστικόν". Ἐμοῦ δὲ αὐθις εἰπόντος, "Τὸν πρὸ μίας ἡμέρας ὄντα ἐγγὺς μου" Ὁ δὲ φησί· "Ναί, αὐτόν ἔχεις συνήγορον". Ἐξυπνος δὲ γενόμενος, συνήθως ὅτι μᾶλλον ὁ Θεὸς στέλλει [κωδ. σιέλει]

ταῦτα φανερωθῆναι πολλοῖς, καὶ τούτου χάριν ταῦτα συνεγραψάμην, μὴ ὑποφύμενος τὸ τῆς ἰδιωτείας καὶ ἀγροικίας τῶν λόγων ἔγκλημα. καθό γε ἔχει τις οὐ πρόσεκτος [εὐπρόσδεκτος?], οὐ καθό οὐκ ἔχει γέγραπται. Παρακαλῶ οὖν τοὺς ἐντυχάνοντας διὰ τὸν Κύριον συγγνώμην μὲν τῇ ἐμῇ περὶ τὸ λέγειν ἀσθενείᾳ, εὖξασθαι δὲ ὑπὲρ ἐμοῦ, ὅπως Χριστὸς ὁ Θεὸς διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς ἀγίας ἐνδοξου θεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας καὶ τῆς ἀγίας καὶ ἀθλοφόρου μάρτυρος ἁφесιν ἁμαρτιῶν παράσχη τῷ τε συγγραφάμένῳ καὶ τοῖς ἐξηγησαμένοις, καὶ τοῖς ἀναγινώσκουσι καὶ ἀκροωμένοις, καὶ ἀξιώσῃ πάντας ἡμᾶς τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν».

Σελ. 175. Βίος τοῦ ὁσίου Γερασίου.—Τὸν βίον τοῦτον, οὗ συγγραφεὺς ἀναμφηρίστως Κύριλλός ἐστιν ὁ Σκυθοπολίτης, μετέφρασε, κατὰ τὴν ἡμετέραν ἔκδοσιν, εἰς γλῶσσαν ῥωσικὴν ὁ καθηγητῆς Ἰωάννης ὁ Πομιαλόβσκις [Палестинскій Патерикъ; выпискъ шестой. Ἐν Πετρούπολει 1895].—Σελ. 176, 24 γρ. *καιώχισεν*] κωδ. *καιώχισεν*.—Σελ. 177, 33 γρ. Κολοσσ.—Σελ. 178, 26, 27. Τὰ ἐν τῷ κώδικι *ἀνασιέλλουσα καὶ ἀνακόμπουσα* τηρητέα, ὡς ὄντα πιθανῶς ὀνομαστικὰς ἀπολύτους· ὅρα καὶ σελ. 181, 16 || 27/28 κωδ. *ιὰ τῆς ἐγκρατείας ἀγαθῷ ἐδιδάσκοντο*. Τὸ δοτικὸφανὲς τοῦ *ιῶ ἀγαθῷ* προφανῶς ἔσφαλται· ἐγὼ δὲ πρότερον, λαβὼν ὑπ' ὄψει τὸ τῆς Ἰλιᾶδος (16, 811) διδασκόμενος πολέμοιο, μετέβαλον ἐκεῖνο εἰς *ιῶν ἀγαθῶν*· ἀλλ' αἰρετώτερον ἴσως ἐστὶ γράψαι ἀπλῶς *ιὰ - - ἀγαθὰ ἢ ιὼ - - ἀγαθόν*.—Σελ. 180, 13 *μοιή*] πρβλ. Ἰωάνν. ιδ', 23 || 20 γρ. *αὐτοῖς «Καθὼς εὗραμεν || 21 γρ. ὅτι περιπαιῶν || 22 ὀδυρόμενος»* τοῦτο φαίνεται μοι ὑποπτον· ἴσως ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἔκειτο ἀντὶ τούτου τὸ ὀδυρόμενος· πρβλ. Κυρίλλου βίον τοῦ ὁσίου Σάβα, ἐκδ. Πομιαλόβσκη σ. 256· «συνήντησε λέων - - χολαίνων, καὶ προσπεσὼν ἐδείκνυν αὐτῷ τὸν πόδα, νεύματι παρακαλῶν ἐπιμελείας τυχεῖν· ὁ δὲ πατήρ ἡμῶν Σάβας κατανοήσας τὴν τοῦ θηρίου ὁδόν· καθίσας, καὶ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ ἐπιλαβόμενος» κτλ.—Σελ. 183, 7 γρ. *σιέρισιν* || 25 *τοὺς δοξάζοντας αὐτὸν δοξάσαι*] Βασιλ. 1, β', 30 || 2 γρ. *σιέρισιν*.

Σελ. 185. Βίος Θεοφάνους καὶ τοῦ ἀνταδέλφου αὐτοῦ Θεοδώρου ὑπὸ Θεοδώρας Παουλαίνης Καντακουζηνῆς τῆς Παλαιολογίνης.—Σελ. 185, 3/6 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, προθυμυθείη καὶ ὄλην - - προθήσῃ - - παραιτηγόντα; Ἄν δέ γε κτλ. — Σελ. 187, 13 ὅσοι ὅσω· οὕτως ἐν τῷ κώδικι.—Σελ. 188, 4 γρ. [τὰς] Θεανδριζὰς || 1 γρ. ἀναφανείς. Πρὸς.—Σελ. 189, 19 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, ἀπολειοίπει. Ἡ Θεοδώρα χρηταὶ πολλαχού τοῖς ἀναγέτοις ὑπερσυντελείοις || 29 αὐτὸν] ἀντὶ τούτου ἀνάγνωθι, κατὰ τὸν κώδικα, αὐτὸ.—Σελ. 190, 26/27 γρ. Ἀλλὰ γε.—Σελ. 191, 8/9 καιαλειφθέν] οὕτως ἀνάγνωθι ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι προφανῶς ἐσφαλμένου καιαληφθέν || 25 κῶδ. ἀναδειχθένι || 26/28. Στίξον οὕτως· « - - οἶδε καταγεραίρειν (ὅς πᾶσι κανὼν καὶ γνώμων ἐγένετο, πάντας ἀπευθύνων πρὸς θεῖα σκηνώματα, οὐκ ἐπιπληττων ἄλλως οὐδὲ κραυγάζων), καίτοι τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖται ταῦτα [—τὰ ἄσματα] κατὰ καιρόν; Ὅδε» κτλ. Ἐν δὲ τῇ σχετικῇ ὑποσημειώσει (25) κατὰ προφανῆ σύγχυσιν τὸ χωρίον ἡρμηνεύθη ὡς δηλὸν σχέσιν ἔχον πρὸς Θεόδωρον τὸν Γραπτόν, εἰ καὶ παντὶ δῆλον, ὅτι πρόκειται ἐν ἐκείνῳ περὶ Ἰωνᾶ τοῦ Σαβαΐτου, οὗ ἡ μνήμη τελεῖται τῇ 21-ῃ ἢ τῇ 22-ᾳ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός, καὶ ποῦ μὲν ἢ πρὸς αὐτὸν ἄσματικὴ ἀκολουθία ψάλλεται, ποῦ δὲ παραλείπεται ὅλως. Τοῦτο οὕτως ἐρίνετο, φαίνεται, καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Θεοδώρας Παουλαίνης.—Σελ. 192, 4 γρ. ἠδείο || 22 γρ. Ἔστιογεν.—Σελ. 193, 1/6. Γράφε· ιοίνον, ὡς - - ιοσοῦδε, καὶ δ. ἡμ. φνσεως· πλάξι δὲ - - ιὰ κάλλιςια ἀδικεῖν κτλ. || 11 σιανροῦσιν ὅλως αὐτοῦς] πρβλ. Γαλατ. ε', 24 || 20 εἰς δύναμιν ἐκ δυνάμεως] πρβλ. Ψαλμ. πγ', 8.—Σελ. 195, 21 γρ. αἰ.—Σελ. 196, 18/19 πῶρ - - ἐβαλε] Λουκᾶ εἰ', 49 || γρ. ἐβαλε (κῶδ. ἐβαλλε), ταῖς καρδίαις μ' || 31 γρ. τριμμερίαν.—Σελ. 197, 1 κῶδ. νόμου.—Σελ. 198, 18 τὸ ἄσπεσιον] πρβλ. Ματθ. γ', 12. Μάρκ. θ', 43, 45. Λουκᾶ γ', 17 || 23 γρ. οἶδε πρὸς ιω—Σελ. 199, 14 γρ. Πρωτοσπύλως || 15 αὐτοῦ.—Σελ. 200, 4 γρ. φαρμάμεις· οὕτω καὶ ἐν τῷ κώδικι || 10/12 γρ. εὐφρογγος, τὸν - -

ἰδοῦσα (Ήσπαιαν - - παρίστησι) καὶ - - ἀπωλείας, πλείστια
 31 γρ. β', 15-17. — Σελ. 201, 6 γρ. *τέ οἱ* || 23 κῶδ. *περιε-*
λαχίστου. — Σελ. 202, 28 γρ. *μιαίνεις*· οὕτως καὶ ἐν τῷ κώ-
 δει.—Σελ. 203, 5 γρ. *Ἀσκάλων*· ὅρα γρ. 3 | 18 κῶδ. *Δενα-*
χηρεῖμ.—Σελ. 204, 1 γρ. *ὑπῆδεν*· οὕτως ἐν τῷ κώδει· ὅρα καὶ
 σελ. 311, 4 *ὑπάδοντες* | 2 γρ. *πέτρην* || 3 *προσέβαλε* κῶδ.
προσέβαλλε | 7 γρ. *χρηματια* εἰ || 13 κῶδ. *τομηδέν* || 14 *μεια-*
διώξαντες] τοῦτο διωρθώθη οὕτως ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἀπογράφῳ *μεια-*
διώξαντος || 29 γρ. *Ἐιρήνη τε καὶ ἀσφάλεια* κτλ.—Σελ. 205,
 26 *προμάχων* κῶδ. *προμαχῶν.* — Σελ. 206, 17 *ἀρόνημιον*]
 κῶδ. *ἀρώνημιον* || 20 *ἐφ' ᾧ* κῶδ. *ἐφ' ᾧ* | 21 γρ. *ἀρχιῆναί οἱ.*—
 Σελ. 207, 15 κῶδ. *καίουδέν* || 17 *ἐπεκάθητο* (οὐχὶ ἐκάθητο)
 ἐν τῷ κώδει || 19 γρ. *ρητορεύσαντας ἡδυνήθη.*—Σελ. 208, 1
 γρ. *ὑπισχνόμενοι*, κατὰ τὸν κώδικα || 5 *συλῆσαι* κῶδ. *συλ-*
λησαι. — Σελ. 209, 1 κῶδ. *πρὸς τῷ διαιταρῶσαι* | 14 κῶδ.
ἀνδρινοῦμαι λέγων || 21 γρ. *καταδέχονται οἱ* || 24 *αὐτῶν*] γράψε,
 κατὰ τὸν κώδικα, *αὐτῶν.*—Σελ. 210, 4 γρ. *οἱ ἀντὶ τοῦ οἷε* || 10
 γρ. *ἡμῶν φοβερὸν, ᾧ βασιλεῦ.*—Σελ. 212, 30 *αὐτοῖς*] κῶδ.
αὐταῖς.—Σελ. 213, 2 κῶδ. *κατησχυμένος* || 9 *πέτραις*] τοῦτο,
 εἰ καὶ οὕτως ἐν τῷ κώδει γέγραπται, κατὰ τὸ ἐμὸν ἀπόγραφον,
 ἔστιν ὁμως προφανῶς ἐσφαλμένον· ὁ γὰρ ποιητής, ὃν ἡ Θεοδώρα
 κατὰ νοῦν ἔχει, πέτραις εἶπεν, οὐχὶ δὲ πέτραις· ὅρα *Ἀσχύλον*
 ἐν τῷ Προμ. Δεσμώτῃ, στίχ. 6 «*ἀδαμαντίνων*» δεσμῶν ἐν ἀρρή-
 κτοις πέτραις» || 14 *στικτέον* οὕτω, κατὰ τὸν κώδικα· *προείεινον*,
ἐφ' ὅλαις *τ. ἡ. ἰέσσαρσιν* *ὅτι μὲν* κτλ. || 18. Κατὰ παραδρο-
 μὴν ἐνταῦθα ἐτυπώθη τὸ ἀνύπαρκτον *ἐγκεχολάπιον*το ἀντὶ τοῦ
 ἀναστήτως μὲν ἀλλ' ὀρθῶς ἔχοντος *ἐγκεχόλαπιον* — *ἐνεκεχόλα-*
πιον. Ἐν τῷ κώδ. γέγραπται οὕτως· *οἱ τ. α. ἐγκεχόλαπιον.* Ἐτερα
 παραδείγματα ἀναστήτα ὅρα ἐν τῇ σελ. 189 19 *ἀπολελοιπεί,*
 191 17 *καθεστῆκει,* 214 1 *καχολάφαι* 5 *κεχλήρωτο,* 215
 8 *καιαλέλειπτο* (ὅπερ τηρητέον ἐν τῷ κειμένῳ), 219 10 *προ-*
τεθύμητο.—Σελ. 214, 3 γρ. *ἀμιζοντι, φρουραί.*—Σελ. 215,
 9 γρ. *διαθεούσης, ἡδὲν πισιῶν ὅσοι* || 10/11 *ὁπωσοῦν, ἐαν-*

τους || 18 κῶδ. ἄλλοιτε ποιε.—Σελ. 217, 7 κῶδ. καιαιάχος
25 κῶδ. ιοπαράπαν.—Σελ. 219 7 γρ. ἀειζώω || 18 αὐτήν || 20
αὐτῷ.—Σελ. 220, 1 γρ. ὑπὸ φελλιζούση, κατὰ τὸν κώδικα || 2
γρ. τῇ μητρὶ || 9 καὶ χερσὶν - - καὶ κόμιασι (κῶδ. κόμιασι)
καὶ βάσει ποδῶν] Εὐριπίδου Ἐκάβη, στίχ. 837 Dind || 20/21
πρὶν γὰρ ἐν κοιλίᾳ - - ἡγίακεν] πρβλ. Ἱερεμ. α', 5 «πρὸ
τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπισταμαί σε, καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν
ἐκ μήτρας ἡγίακά σε» || 31 ἕδνιος ὕδατος] Ἰωάνν. δ', 11. —
Σελ. 221, 24 γρ. ὠφθίησαν.—Σελ. 222, 1 ιριχάν] οὕτως ἐν
τῷ κώδικι || 29 γρ. Θεῶ, ταῖς. — Σελ. 223, 3 γρ. σῶμα, πα-
λάμαις || 9/10 γρ. διαφορθιμεύων, ὡς ἐν τῷ κώδικι, καὶ μετὰ τὸ
μέχρι θές κόμμα. — Μετὰ τὰς ἀναγκαίαις ταύτας καὶ οὐσιώδεις
ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διορθώσεις καὶ σημειώσεις εὐκαιρον εἰπεῖν, ὅτι
τὸ πόνημα τοῦτο τῆς Θεοδώρας ἐγένωσεν ὁ Δοσίθεος τῇ 17-ῃ
ἐκατ. καὶ μνηστὴν αὐτοῦ ποιεῖται ἐν τῇ οἰκείᾳ Ἱστορίᾳ τῶν ἐν
Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων [Ἐν Βουκουρεστίῳ 1715, σ. 678].

Σελ. 224. Μαρτύριον τῶν ἐν τῇ Κρήτῃ ἁγίων δέκα
μαρτύρων.—Τούτου τοῦ χειμένου ἀντίγραφον, ὡς δὲ φαίνεται,
ὁρθόν, ἀλλὰ καὶ παλαιὸν πάνυ (τῆς 9-ης ἢ τῆς 10-ης ἐκατονταε-
τηρίδος), εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν φύλλων 162-169 τοῦ 1491-ου
κώδικος τῆς ἐν Παρίσις βιβλιοθήκης (Catal. cod. hagiogr. Biblio-
thecae Parisiensis Nationalis, σ. 174). Ἡ ἡμετέρα ἐκδοσις
ἐγένετο κοπιωδῶς ἐκ ἀντιγράφου σφόδρα ἐσφαλμένου, περιεχομέ-
νου ἐν τῷ 181-ῳ σαβαίτικῷ τεύχει, καὶ εἰ μὴ πρότερον ἀντι-
παραβληθῇ τὸ ἐν Παρίσις ἀντίγραφον, ἀδυνατῶ τὸ ὅλον ὁρθῶσαι
καίμενον, οὗ πολλοὶ τόποι προφανῶς εἰσι διεψευδμένοι· ἀλλ' οὐχ
ἥττον σημειῶμαι ὥδε, ὅσα πρότερον ἡμαρτημένως ἐτυπώθη, ἢ
παρελείφθη.—Σελ. 225, 1 κῶδ. οἰήσιν ὦν διηγήσωμαι.—Σελ.
227, 19 γρ. χειμαζομένης, συνεχῶς || 20 γρ. βίας προσρη-
γνημένων || 24 κῶδ. περιπειρωμένων.—Σελ. 228, 4 γρ. θα-
ιέρω (κῶδ. θαιέρων), ἀγροσύντες - - βοσκήμενοι || 19/20
γρ. ὑποβάλλεσθαι (κῶδ. ὑποβαλλεσθαι). — Σελ. 229, 2 γρ
ἐμπλησαι || 15 Χριστὸν δε καιαγγελόμεν] Κολοσ. α', 28.—

Σελ. 230, 12 γρ. ὀχλῶν· ἡμῶν || 14 γρ. ὡς φαίε. — Σελ. 231, 14 γρ. τοῖσι, οὕτως (κῶδ. *χρείσασθαι τοῖς ἀ. τ. οὕτως βλασφημῆσαντας*) || 24 κῶδ. *πόλην*. — Σελ. 232, 2 κῶδ. *διὰ φέροντες* || 7 γρ. *ρομῇ* - - *αἶρε* || 8 γρ. *αἶρε* || 12 γρ. *διὰ τοῦ* | 15 κῶδ. *κληρονομήσωσιν*. — Σελ. 233, 5 γρ. *ρομῇ* || 12 γρ. *ἀντιπαγώνιστον*] κῶδ. *ἀντιπαγώνιστον*.

Σελ. 238. Σημείωμα περὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ περὶ τῆς σκέπης τοῦ ἁγίου Δημητρίου διηγήματος. — Τὸ διήγημα τοῦτο εὑρίσκεται συνήθως ἐν πολλοῖς ἀντιγράφοις ἀνώνυμον ὅλως, ὡς καὶ ἐν τῷ 179-ω Σαβαΐτικῷ τεύχει· ἀλλ' ἐν τῷ 11-ω κώδι· τῆς ἐν Μαδρίτῃ βασιλικῆς βιβλιοθήκης συντάκτης ἐκείνου ἀναγράφεται τις Νικάσιος, καὶ ἔχει ἢ ἐν τῷ κώδι· τούτῳ ἐπιγραφή οὕτω «Νικασίου διακόνου, μοναχοῦ Παντοκρατορινοῦ, διήγησις περὶ τῆς περιφανεστάτης μεταγωγῆς τῆς σκέπης, τὴν λαμπρὰν σορὸν καὶ εὐωδέστατα καὶ σωτηριώδη μύρα βλύουσαν σκεπούσης μυροθήκην, τὴν σῶα καὶ ἀβλαβὴ τὰ ἱερὰ λείψανα διατηροῦσαν τοῦ ἁγίου Δημητρίου, Θεσσαλονικῆς ἀνθυπάτου καὶ ἐν τοῖς μάλιστα ἐξαισίσις διαπρέποντος μάρτυσι, μᾶλλον δὲ καὶ ὑπὲρ ἡλίων λάμποντος πολὺ διαυγεστέρου, ἐν πολέμοις ἀηττήτου, ἐν θλίψεσι καὶ κακώσεσι θαυματουργοῦ μεγάλου πρὸς τοὺς ἀσθενεῖς, ἅμα τῇ αὐτοῦ τοῦ μεγαλομάρτυρος εἰκόνι, ἣν ἐκ Θεσσαλονικῆς εἰς τὴν Βασιλεύουσαν ἄγοντες ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος βασιλικῇ μονῇ κατέθεντο μὴν' ὀκτωβρίῳ κγ', ἰνδικτύου ιγ', ἔτους ς'χνζ', ἐπιμελοῦντος τοῦ σεβασμίου καὶ ἁγιωτάτου, περιφανεστάτου, ἀηττήτου, ὀρθοδόξου, κρατίστου καὶ τῇ εὐσεβείᾳ πάντας ὑπερβάλλοντος βασιλέως ἡμῶν Μανουὴλ Κομνηνοῦ τοῦ πορφυρογεννήτου· καὶ ὑπὲρ τῆς τῶν λειψάνων θησαυροῦ ἐπιτεύξεως πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν λόγος εὐχαριστήριος, πρὸς δὲ αὐτὸν τὸν μεγαλομάρτυρα εὐκτικός». J. Iriarte, Regiae Bibliothecae Matritensis codices graeci mss. Matriti 1769, τ. I, σ. 29. — Σελ. 240, 8 γρ. *κεχιῆσθαι ὁδηγοῦντα* || 19 γρ. *μοι τῷ* (κῶδ. *τῷ*) || 28 γρ. *εἶους ἐκίου* (κῶδ. *ἐκ τοῦ*). — Σελ. 241, 9 γρ. *ὀπιασιῶν, ἐμποιοῦντων*. — Σελ. 242, 6/7 γρ. *ἐιερὸν καίασκευασθ' ἐν* || 9/10 γρ.

παρέχον, τοῦτο μὲν εἰς κόσμον || 11 φωστῆρος, τοῦ || 12 μάρτυρος, ὁ πορφυροβλάστητος || 13/14 Κομνηνός, ἀναπληρωὴν τ. τ. πρ. τόπον, διορίσαιο || 18 Δημητρίον ἐκτ. παλάμαις, ἑμνοῖς κτλ. — Σελ. 243, 25 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, ἀνασιέλλουσα ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος ἐκ ρυθμικῆς ἀνάγκης. — Σελ. 244, 18 γρ. οἶόν τε, καὶ || 19 χρησιμότητος ἐπὶ || 30 διόλυτος] κῶδ. διάπειρος. — Σελ. 245, 4 γρ. καὶ μισοῦντες || 13 ἔχομεν, δια || 15 γρ. μόνον δέξαι = παράκλησιν. — Τὸ 4-ον καὶ τὸ 5-ον κεφάλαιον, μετὰ τὴν ἀποβολὴν τῶν περιττῶς ἐν αὐτοῖς προστεθέντων λεξιδίων, ἀποτελοῦσιν ἓν ὅλον κεφάλαιον.

Σελ. 247. Ἀθληταῖς τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν τοῖς Καϊοῦ μᾶ. — Τὸ κείμενον τοῦτο ἐγινώσκειτο πρότερον λατινιστί. Acta Sanctorum, Ἰουλίου τ. II, σ. 635-639. — Σελ. 247, 2/3 γρ. διαλάμψαντος, εἰρήνη || 3 κῶδ. εὐθυνοῦμενον || 8 γρ. λίθον κινεῖ" || 16 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, ὠφελε. — Σελ. 248, 8 γρ. παιδεύμα, καὶ || 15 γρ. κενοφρονίαις || 16 γρ. προσχῆμαι || 24 γρ. πόδας. — Σελ. 249, 9 γρ. οὐρανούς || 11 κῶδ. κατασάρκα || 13 ἰέσφον] κῶδ. ἰέσφον· οὗτος ὁ τύπος ὁμολογουμένως ἐστὶν ἡμαρτημένος, εἰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς εἰς τὴν Ὀδύσσειαν σχολαίους εὐρέθη τὸ ἱεσφίον, περὶ οὗ ὄρα τὸν Θησαυρὸν τοῦ Ἑρ. Στεφάνου, ἐκδ. Didot, τ. VII, σ. 1919 || 17 κῶδ. ἐνθὲν τοι || 22/23 ἀποκαλεῖς] γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, ἀποτελεῖς || 24/25 καινήν] κῶδ. κενήν || 27 παῖράσιν] κῶδ. παῖρᾱσιν || 29/30 κῶδ. παραλουνᾶ. — Σελ. 250, 12 γράφε κατὰ τὸν κώδικα, σχοίνων || 13 γρ. ἰάχος || 17 γρ. ἡ βοήθεια μου· ἡ βοήθειά μου || 21 γρ. ῥιπιούσι, κατὰ τὸν κώδικα || 27 κῶδ. ἐκποδῶν || 28 γρ. καλῶς ἡμψιάσαιο. — Σελ. 251, 1 γρ. ἐφίσταται, "Ἄγε || 12 γρ. ὁλόκληρος ὅλος || 13 παρεληλυθόντων, ἀφ' οὐπερ.

Σελ. 252. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀθηνογένους. — Τοῦτο ἐξεδόθη τῇ βοηθείᾳ ἐνὸς καὶ μόνου ἀντιγράφου (κῶδ. Σαβαΐτ. 168, φ. 44^β-50^α) τῆς 10-ης ἐκατοντ. Δύο ἕτερα ἀντίγραφα ἐδήλωσαν οἱ συντάκται τοῦ Catal. cod. hagiogr. bibl. Nationalis Parisiensis, σ. 110 καὶ 150. Ἄλλοτε πάλιν ἀντίγραφον, ὡς ὁ Νικόδημος λέγει,

εὐρίσκεται ἐν τῇ λαύρα τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου. Συ-
ναξαριστής· ἐκδ. Φιλαδελφείως τ. II, σ. 263. — Σελ. 253, 9 τὸ
ἴσως *ἰὼ* || 10 *κῶδ.* *ἐνῶ* || 19 *γράφει* *ἢ* ἀντὶ τοῦ ἐσφαλμένως ἐκτο-
πωθέντος *εἰς* || 29 *καϊάνικους*] ἕτερον τοῦ τύπου τούτου παρά-
δειγμα ὅρα ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Σοφοκλέους. — Σελ. 254, 1 γρ.
συβαρώσειεν ἢ *συβαρώσαι* || 9 *κῶδ.* *ἐγεννήθητε* || 15 *ὅ* *ἐ*
κῶδ. *τε* || 18 *ἀπειθεῖτε*] *κῶδ.* *ἀπειθήτε* || 25 *ἀπόλησθε*] *κῶδ.*
ἀπόλεσθε. — Σελ. 255, 1 *κῶδ.* *προσσεΐαξεν* || 11 *κῶδ.* *εἰρύσα-*
το. — Σελ. 256, 3 *ὑπὴρ*. *αὐτῷ*] *κῶδ.* *αὐτῶν*· πρβλ. σελ. 253,
17, ἐνθα ὁ αὐτὸς κῶδις ἔχει ὁρθῶς τὸ *αὐτῷ* || 5 γρ. *σιερίσκη*
τ *εἰ*] τοῦτο ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδι *εἴτε* ὁρθότερον ἴσως *ἦτο* ||
15 γρ. *σου*· *καὶ* || 29 *κῶδ.* *ἔσσεθαι*. — Σελ. 257, 11. Ἀντὶ
τοῦ *κλήρου*σα, ὅπερ εἰλαστικῶς ἐγράφη, προτιμῶ νῦν μεταβαλεῖν
τὸ προφανῶς ἐσφαλμένον ἐν τῷ κώδι *μῖθου*σα εἰς *μῖθου*σα
(ἐκ τοῦ τύπου *μῖθῶ*) καὶ τὸ *καταλείπου*σα εἰς *καταλείπουσα*·
διὸ καὶ στικτέον οὕτω· « - - προσάγουσα δῶρον τῷ Θεῷ μισχά-
ριον· ἀναγινωσκομένου [γάρ] τοῦ αἰίου εὐαγγελίου προσφέρει τῷ
ἰουσιαστηρίῳ, θεωρούντων πάντων, τιθοῦσα ἑαυτῆς τὰ γόνατα·
καταλείπουσα [δὲ] τὸν γόνον αὐτῆς πορεύεται» κτλ.

Σελ. 258. Βίος τοῦ ἁγίου Μαρκεανοῦ. — Τοῦ βίου
τούτου δύο ἀντίγραφα ἔχει καὶ τῶν Παρισίων ἢ βιβλιοθήκη. Catal.
cod. hagiogr. Bibliothecae Nationalis Parisiensis, σ. 12 καὶ
114. Τούτων δὲ τῶν ἀντιγράφων αἱ ἐπιγραφαὶ ἔχουσιν οὕτω·
«Βίος καὶ πολιτεία τ. ἐ. ἁ. π. ἡ. Μ., πρεσβυτέρου γενομένου
καὶ οἴκ. τῆς ἁγιωτάτης Μεγάλης Ἐκκλησίας» (cod. 513, f. 159).
«Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ὁσίου π. ἡ. Μ., πρεσβ. καὶ οἴκ. γεγονότος
τῆς Μ. Ε» (cod. 1449, f. 162). — Σελ. 258, 3 *κῶδ.* *καθεκά-*
στην || 4 *ὁδὸν* ὑπ. *σωτηρίας*] *Πράξ.* τ', 17 || 9 *κῶδ.* *ἐξεπαγ-*
γελίας. — Σελ. 259, 1 *ἀγίας*] πρὸ τοῦ *ἐκκλησίας* *ὑπάρχει* ἐν
τῷ κώδι *χωρὶς* *τεσσάρων* ἢ *πέντε* *γραμμάτων* ἐφθαρμένος, ὃν
ἐγὼ συνεπλήρωσα διὰ τοῦ *ἀγίας* || 2 *ὁ* *ὢν* ἐν τοῖς *κόλλοις*
αὐτοῦ] *Ἰωάνν.* α', 18 || 3 *ἐπὶ* *τῇ* *πέτρᾳ* *καὶ*] *Ματθ.* ιγ', 18.
Κορινθ. 1, ι', 4 || 15 *κῶδ.* *πάσει* || 18 *ὁ* *Μ.* *ἐπαυθ.* *πάση* *σο-*

φια Αιγυπτίων] Πράξ. ζ', 22 || ὁμοίως δὲ - - ἀναδραμῶν] τοῦτο τὸ χωρίον ἦν ἐν τῷ κώδικι ἀσχετὸς· μετὰ γὰρ τὸ δε ὁ κώ-
 δις ἀπλῶς ἔχει τὸ *ιοῦτον*, ὅπερ ὁμολογουμένως ἀκατανόητον, ἐκ
 δὲ παραδρομῆς οὐδ' ἐσημειώθη ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν· ἀλλ' ἐν
 τῇ τυπώσει τοῦ κειμένου, ἵνα τὸ χωρίον καταληπτὸν πῶς γένη-
 ται, σπεύδων μετέτρεψα τὸ *ιοῦτον* εἰς καὶ τοῦτο, προσθέμενος
 καὶ ἐν αὐτῇ (= τῆς ἔξω παιδείας) μετὰ τὸ *καταφρονήσας*·
 ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα καλῶς εἶχον· μετὰ δ' ἐπισταμένην τοῦ χωρίου
 ἀνάγνωσιν ἔγνων, ὅτι τοῦτο καταληπτὸν ἀποβαίνει μόνῃ τῇ ἀπλῇ
 τοῦ *ιοῦτον* μεταβολῇ εἰς *ταύτην*· «ὁμοίως δὲ *ταύτην*» (= τῇ
 ἔξω παιδεῖαν) *καταφρονήσας* (= κατανούσας) *ἐφάνη*· κτλ. || 24
τὸ πολυεὐμα ἐν οὐρανοῖς ἐχοντες] πρβλ. Φίλιπ. γ', 20. —
 Σελ. 261, 23 *ιοῦ*] γρ. οὕτως ἀντὶ τοῦ ἐκ τυπογραφικοῦ σφάλματος
 πηγᾶσαντος *ιόν*. — Σελ. 262, 23 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, *ιερεῦ-*
σιν νύμειν τὰς *χειρας*, *περιέπλεκεν* κτλ. || 30 κῶδ. *ἠδειςαν*
 32 γρ. 13 *χρυσόν*]. — Σελ. 263, 29 κῶδ. *καίεπαγγελίαν*. —
 Σελ. 264, 1 *Ἡὺρ*] κῶδ. *παρ* || 17 *Ῥῦσαι - - μονογενὴ μου*] *Ψαλμ.*
κα', 21 || 18 *πυρρός*] οὕτως ἐν τῷ κώδικι, ἀντὶ τοῦ ψαλ-
 μικοῦ *κυνός*. — Σελ. 265, 2 κῶδ. *παρεσκεύασαι* || 13 κῶδ. *συν-*
εργεῖα || 15 κῶδ. *περιτούιον* || 24 κῶδ. *ιοεργον* || 26 *συνόρ-*
τας] κῶδ. *σύρονας* || 30 *καταργήσας ἰὸν θάνατον*] πρβλ.
Κορινθ. 1, 1ε', 26. Τιμοθ. 2, α', 10. Ἑβρ. β', 14. — Σελ.
 266, 17. Ἐπειδὴ τὸ *ιε* οὐ καλῶς ἐνταῦθα κεῖται, ὑποψίαν ἔχω
 ὅτι ῥοπή τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς τοῦ *ἐξωθήσατο* ἐξερρή ή πρώτη
 τοῦ *ἰοίε συλλαβῆ*, κατὰ δ' ἀκολουθίαν ἀναγνωστῆς *ἐξωθήσατο*,
 [*ιοίε μεχρι μεσον*] || 18 κῶδ. *ἐπικλύσανσα*. — Σελ. 267, 3/6.
 Στιζτέον οὕτω· *στάσεως· διαρρηγν. πολλάκις - - ἀπολεγόν-*
των, ἴσως - - φρονήσαντες (?), *πρός* κτλ. || 11 *διαστρέφων*
τὰς ὁδοὺς] *Παροιμ. ι', 9* || *ὁδοὺς Κ. τὰς εὐθείας*] Ὡς ἐξ' ἰδ',
 20. — Σελ. 268, 4/7. Ἐπειδὴ ἀντὶ τοῦ *χομίσαι* τὸ πρωτόγρα-
 φον ἔχει τὸ *χομίσας*, τὸ ὅλον ἄρα χωρίον ἀναγνωστῆς ὥδε·
Ὁ ἐν ἀγ. Μ. πολλὴν προθυμίαν ἐν ταῖς ι. εὖχι. οἴκων
οικοδ. ἐσπούδασεν· καὶ ἡμία λ. ι. ἀ. μ. γ. χομίσας οἶκον

α. σ. ἀνασιῆσαι καὶ ι. ἐπ. ἀνεσκοπεῖτο.—Σελ. 269, 17 καὶ 19. Ἀποβλητέον τὸ δις ἐνταῦθα προστεθεὶν ἄρθρον ιὸν, οὐκ ἀναγκάσιον ὃν οὔτε τῷ προτέρῳ οὔτε τῷ μεθεπομένῳ κώλῳ || 17 γρ. *πανάκρισιον* ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι *πανάρεσιον*.

Σελ. 271. Βίος τῶν ὁσίων Κοσμᾶ καὶ Δαμασκηνοῦ.—"Ἄλλου τινὸς βίου τῶν αὐτῶν ποιητῶν, ὃ ἡ ἀρχὴ «Τιμᾶν ἔστιν ἄξιον τοὺς ἐφευρηκότας τὰ κάλλιπτα», τεμάχῃ τινὰ ὅρα παρὰ τῷ Λέοντι Ἀλλατίῳ. De libris et rebus ecclesiasticis Graecorum. Parisiis 1646, σ. 120, 129, 138, 291, 292. De utriusque ecclesiae Occid. atque Orientalis perpetua in dogmate de purgatorio consensione. Romae 1655, σ. 740.—Σελ. 271, 11 *οὐ δύναιται* - - *χειμερῇ*] Ματθ. ε', 14 || 16 γρ. *κατεσχέθησαν ἄλλα*.—Σελ. 272, 17 *συναπολέσθαι* - - *ἀσεβῶν*] πρβλ. Γενέσ. ιη', 23 || 32 γρ. *ὁσίου, εἶχεν*.—Σελ. 273, 21 γρ. *ἰάλλα*] κῶδ. *ἰάλλα* || 23 *ἀγαπῶντας* - - *ψυχῆς*] πρβλ. Δευτερον. ε', 5.—Σελ. 274, 4 γρ. *σπουδῇ* - - *εὐφροῖα* || 23 γρ. *αὐτοῦ*.—Σελ. 275, 32 κῶδ. *ἐξαρχῆς*—Σελ. 278, 24 γρ. *καταγάγω*.—Σελ. 279, 5 γράφει, κατὰ τὸν κώδικα, *διανείμαντες*.—Σελ. 282, 6 γρ. *σώαν* || 26 γρ. *μικροῦ διέλαιθε*· οὕτως ἐν τῷ κώδικι.—Σελ. 283, 21 *ἐνθάδιος*] οὕτως ἔγραψα τὸ ἐν τῷ κώδικι *ἐθάδιος*, ὁδηγηθεὶς ἐκ τοῦ Κωνστ. Πορφυρογεννήτου, ποιουμένου χρῆσιν τοῦ *ἐνθάδια* ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ *ἐθαγενῆ*, *ἐντόπια*. Ὅρα De ceremoniis ἐκδ. Reiske, σ. 473 Bonn | 25 γρ. *αὐτῷ*.—Σελ. 284, 1 κῶδ. *διατοῦτο* | 14 γρ. *παίδευσιν καὶ τὸν βυθὸν τῆς θεολογίας καὶ ὡς ἐρευνήσας ἐδιδάσκειο κέ*.—Σελ. 285, 3 γρ. *ἐσχαίος, καὶ διακ. καὶ μανθάνειν, εἴπερ διδάσκειν* || 16 γρ. *προσεῖπε*.—Σελ. 286, 32 κῶδ. *πρέσβις*.—Σελ. 287, 15 γρ. *κατασιῆσαι*.—Σελ. 292, 1 γρ. *ἀπηγγίσειν, κατὰ τὸ ἀπόγραφον* || 7/8 γρ. *ἐποιοῦμην*· οὕτως ἐν τῷ κώδικι || 23 γράφει, κατὰ τὸν κώδικα, *ἀνακτιῶ, λαμπρῶς*.—Σελ. 296, 2 κῶδ. *ἀναβαλλόμενος* || 10 κῶδ. *ἐρελέει* || 28 *λάιρην*] οὕτως ἐν τῷ κώδικι, καθὰ ἐσημειώθη· περὶ δὲ τούτου τοῦ τύπου ὅρα Cramer, Anecdota Oxoniensia, τ. II, σ. 365, 3, καὶ Θησαυρὸν Ἑρρ. Στεφάνου, ἐκδ. Didot, τ. V, σ.

132. — Σελ. 298, 2 ἀντὶ τοῦ συσφιερόμενος ἀνάγνωθι, κατὰ τὸν κώδικα, σφιερόμενος. || 6 γρ. ἀπαδὸν || ποιήσῃται ἀπόγρ. ποιήσεται. — Σελ. 300, 14 γρ. κατοικήσω, ζήσας κτλ. — Σελ. 301, 1. Ὁβέλισον τὸ κατὰ παραδρομὴν ἐνταῦθα τετυπωμένον ιῆς, ὅπερ, ὡς εἰκός, οὐδ' ἐν αὐτῷ κεῖται τῷ κώδικι. — Σελ. 302, 16. Μετὰ τὸ σου προσθεῖς τὸ σὺν, ὅπερ ἐξεπέσαν ἐκ τῆς τυπώσεως τοῦ κειμένου.

Σελ. 303. Βίος Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμά. — Σελ. 303, 3 γρ. ἔναι. — Σελ. 304, 1/2 διαμυσάμενος] τοῦτο οὕτως ἔχει ἐν τῷ κώδικι· ἔστι δὲ μετοχικός ἀόριστος τοῦ διαμύσσειν, ἐρμηνευόμενος διὰ τοῦ Ἑσυχίου «ἐμύσσαιο = εὔρειν, ἐτεχνάσατο, ἐζήτησεν» || 19/20 γρ. ἄλλως· οὕτως ἐν τῷ ἀπογράφῳ. — Σελ. 305, 6 τῷ λουτρῷ καὶ τῷ φωτὶ τοῦ χήρυκος = Παύλου] πρβλ. Πράξ. κβ', 6-16 || 23. Μετὰ τὸ ἀρχῆς οὐδέν, ὡς φαίνεται, ἐξέπεσε· τὸ γὰρ Ἰὴν δὲ συνενούμενον διὰ κόμματος ἀπλοῦ τῇ ἐτέρᾳ περιόδῳ τὸν λόγον ἀποφαίνει σαφῆ καὶ πλήρη. Στιγνέον οὖν ὧδε· χρυπτόμενος, ἡν δὲ δημοσίαν ἅπασαν διοίκησιν ἀναδεδεγμένος, ὥσπερ οὐ διώξας, ἀλλὰ διωχθεὶς ὑπὸ ιῆς ἀρχῆς· ὁ γὰρ κτλ. — Σελ. 306, 1/3. Ὅτι τὸ χωρίον ἐνταῦθα διεφθαρμένον ἐστίν, ἕκαστος οἶμαι ὁμολογεῖ· ἀλλ' ὁ τι αὐτῷ ἐλλείπει, ζητητέον, κατὰ τὸν κώδικα. μετὰ τὸ πρὶν· ἔχει γὰρ οὗτος ἐκεῖ οὕτω· πρὶν : καὶ διὸ καὶ τὸ χωρίον, τῆς ἤδη προτέρου ἐν αὐτῷ γενομένης συμπληρώσεως οὔσης, ὡς εἰκός, πλημμελοῦς, ἀναπληρωτέον ἀπλῶς ὧδε· ὁ γὰρ Λαυρέντιος τὸ πρὶν [δοξάσας] καὶ τὸν Ἰωσήφ, ἀρχοντίας ἀνόμων κατὰσκήσας ἀνδρῶν, αὐτοῦ κτλ. || 24/25 γρ. φερόμενος καὶ κυνῶδους - - - σαρκῶν αὐτοῦ), "Ἠρόδην κτλ. — Σελ. 308, 2 ἀρερευνῶν] οὕτως ἀναύτητον ἐν τῷ κώδικι· ὅρα καὶ σ. 318, 23 τὸ διοίδαινε || 8/11. Ἐνταῦθα, καθά καὶ ἐν ἄλλοις τόποις, τὸ κείμενον ἐν τῷ καιρῷ τῆς τυπώσεως παρανενοήται, γενομένου ἅμα καὶ τυπογραφικῶς τινος ἐν αὐτῷ σφάλματος· διὸ καὶ κατὰ τὸν κώδικα, καλῶς ἔχοντα, ἀνάγνωθι οὕτως· « - - ἐν ἀκρωλενίοις τε λιμένος ὑποχρυψάμενοι, ἐαυτοὺς καὶ ἐχθροβολεῦσι [κῶδ. ἐχθροβελεῦσι] τοὺς ἐχθροὺς» κτλ. — Σελ.

309, 1 ῥαγε, κατὰ τὸν κωδικα, παροικίαν καὶ πρὸς. Κορινθ.
2, 1α, 29 || 6. Τὸ ἐν τῷ κωδικῷ καταγράφεται διορθώσεων
οἷμα ἀπὸς εἰς καταγράφεται, καὶ οὗτος οὗτος ἐστὶν
ἀγνωστός. ἀλλ' ἐν τῇ Περὶ Διαθήκης γέγραπται τὸ εὐεργητικὸν
ἐφραδάει (Wahr, 3, 1. Παρ. 6, 25) || 27 ῥα. διαισθητοῖς, ἐπε-
σε || 28 ῥα. ἔχοντας, θυμηδίας. — Δελ. 310, 9. Τὸ ἐν τῷ
κωδικῷ γὰρ κατασταθῆναι διορθώσεων ἀναγινώσκων εἰς γὰρ κατασταθε-
Δελ. 311, 13. Μετὰ τὸ ἰδομένην ἐξέρχον τὸ ἴδον οὐδ' ἀνα-
γινώσκον τὸν ἔστω λόγον καὶ. || 20 κωδ. διακρινόμενος. —
Δελ. 312 1/2 ῥα. πολλοὶ καὶ ἀβέβαιος ἐκείσε καὶ. || 15 ῥαγε,
κατὰ τὸν κωδικα, ἰδομένην καὶ τὸν διακρινόμενον || 24/25 αὐτε-
καὶ ὅσον εἶδος μεταλαμβάνει κακίας ἐπιτοχάς τας ἀπαιτω-
τέρας ψυχὰς οἶδα, τῆς ἀρετῆς πρὸς ἡμᾶς ἀποκρίναι οὕτω-
τερον. Τοῦτο ἔστιν ὅπως ἔχον ἀκριβὲς ἐν τῷ ἀποστόλῳ,
ἐπ' ἀρχῇ ἐστὶν καὶ καὶ τὸν φανερὸν καὶ οὐκ ἀκατακρίτων ἀλλὰ
καὶ ἡ γεννημένη αὐτοῦ διορθώσις ἐν τῇ κοινῇ ἐστὶν καὶ τὸν
ἐπαινεμένην καὶ ἐπαινεμένην ἔχον λέγειν αὐτοῦ πιδανὸν ἡ
βέβαιον, ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ κωδικῷ οὕτως, ὡς ἐν τῷ ἀπο-
στόλῳ ἐστὶν, ἵνα ἐξεροῖ τούτο διασαφηνῶν. — Δελ. 314, 1 ῥα.
προσκαλομένους || 13 κωδ. οὐτως || 20 ῥα. ἐλα-
βερε. — Δελ. 315, 14 πρὸς ἐπὶ τῷ θέλει || 20 ῥα. ἐλα-
Κορινθ. 1, 7, 12. — Δελ. 317, 20 κωδ. δοκεῖ || 23 ἀπὸ ῥα. ἀκρί-
κοον. — Δελ. 318, 10 καθεστῆς] κωδ. καὶ ἔστι || 16 ῥα. φοβή-
θησεται || 20 ῥα. ἀποκρίναι || 23 διορίζεται] οὕτως ἀναγινώσκον
ἐν τῷ κωδικῷ. ὅρα καὶ Δελ. 308, 2 τὸ ἀνεγέρναι. — Δελ. 319,
25 ῥαγε, κατὰ τὸν κωδικα, καὶ ἀκρίβητος. — Δελ. 320, 6 ποιη-
σάμε] κωδ. ποιησάμεθα || 20 ῥα. πᾶσι, κατὰ τὸν κωδικα. —
Δελ. 321, 1 ῥα. ὁρμήσας (= ἀκρωβία), κατὰ τὸν κωδικα, ἀντι-
τὸν γοημίας || 16 ῥα. παροικίαν, κατὰ τὸν κωδικα. ἐν τῷ
τῷ ἐφραδῇ καὶ αὐτὸ τὸ παροικίαν || 17 ῥα. γρὸς || 27/28 ῥα.
σοφόν, οὐ γινώσκων, ἐκτελέσας, καὶ ἀφαιρῶν εἰς ὅμην.
ὅς. καὶ ἰσχυρὸν αὐτὸν ὁρμήσας, τὸν γοημίας τὸν ποῖος
καὶ. — Δελ. 322, 14 ῥα. ἐκτελέσας τὸν κωδ. τὸν κωδ. || 31 ῥα.

πίσυν ἄμφω γεγόναμεν.—Σελ. 324, 13 γρ. αὐτῇ, οἱ προσ-
περφόρη, παραβαλὼν || 21 δι' οὐ || κῶδ. δι' οὐ || 22 κῶδ. τομῆς ||
28 γρ. ιανιέ.—Σελ. 325, 15 γρ. "Ἀδελφε", τοῦ Κοσμά φησιν,
"ἰὲνα κτλ.—Σελ. 327, 4 γρ. ἄλλα' οὕτως ἐν τῷ ἀπογράφῳ.—
Σελ. 328, 7 γρ. προήκοντα' οὕτω καὶ ἐν τῷ ἀπογράφῳ.—Σελ.
329, 12 γρ. ἐπηκόω ἀντὶ τοῦ τυπογραφικῶς ἡμαρτημένου ὑπε-
κόω· καὶ πάλιν ἕτερον αὐτόθι ἀμάρτημα· γράφε Χάρις ἀντὶ τοῦ
Χαίρω || 24 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, βροῦθον (= ἐμβριθές).—
Σελ. 330, 1. Τὸ καταιπλάσσεται μετέτρεψα εἰς καταιπλήττων-
ται βοηθεία τοῦ Πολυδεύκου (δ', 58), λέγοντος· «τὰ δὲ ὄργανα
τὰ χρυσόμενα εἴποις ἂν καὶ πληττόμενα» || 2 κῶδ. ἀνήκουον || 16
ις] κῶδ. τὰ || 18 γρ. ιανιέ.—Σελ. 331, 7. Μεταξὺ τοῦ λαμ-
πρῆς καὶ τοῦ καί ινας ἐν τῇ τυπώσει παρελείφθησαν αἱ λέξεις
βασιλικὴν πᾶσαν δορυφορίαν ἐπιφερόμενον, ιραπέσης τε
μετέχοντα διαφιλοῦς || 20 γρ. ληρωδήμαται.—Σελ. 332, 20.
Ὁβελιστεον τὸ μετὰ τὴν ἀνακαθίστας περιττῶς πρότερον προστεθέν
ἐπὶ.—Σελ. 333, 21 γρ. τὰ φθάσαντα || 23 γρ. ἀλλ' ὅμως, τοῦ
εἰς αὐτὸν πεποιθότων ἐπεὶ οὐ καταισχύνει τὴν ἐλπίδα Θεός,
οὐ φαθύμως τὴν σὴν θεραπείαν μετέλθωμεν.—Σελ. 335, 15
γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, τῆς ὠτειλῶν ἀδύνης || 20 γρ. οἱ μὴ
τῆς πάτη.—Σελ. 336, 2 γράφε, κατὰ τὸν κώδικα, εἰ δ' οὐκ
ἀλλ' || 9 γρ. ἀφορμᾶς, αὐτῶς || 15 γρ. τοῖς ἐωθινοῖς || 23 καὶ-
εξῆς] κῶδ. καὶ' ἐξῆς· οὕτω καὶ σελ. 337, 1.—Σελ. 337, 12
οὐτος] κῶδ. οὕτως.—Σελ. 338, 14 γρ. αὐτὰς ἀφεῖναι, το
παρὰ κτλ. || 27 γρ. ιανιέ.—Σελ. 339, 15. Ἐκ παραδρομῆς
ἐγράφη τὸ κοσμεῖ, ἀνθ' οὗ τὸ ἀπόγραφον ἔχει τὸ κρατεῖ διορθω-
τέον δὲ τοῦτο εἰς κρατεῖ || 23 κῶδ. σὺν ἐπὶ τοῦτοις.—Σελ. 344,
11. Ἐν τῷ κώδικι ὑπάρχει τὸ μεῖζουσι, οὐχὶ δὲ τὸ ὑποσημειωθὲν
μεῖζουσι.—Σελ. 348, 1 κῶδ. θέμενος || 2 κῶδ. χαριζόμενος
7 γρ. γλωτταν' οὕτως ἐν τῷ κώδικι.—Σελ. 349, 15 κῶδ. πρὸς
τοῦς || 17 κῶδ. ἐλαμψιν.—Σελ. 350, 1 ἐν κατέδρα πρ. αἰνεῖν]
πρβλ. Ψαλμ. ρτ', 32 || 11 κῶδ. με || 12 κῶδ. ἡρόμηση.

Σελ. 351. Μαρυρίον τῆς ἀγίας Γολινδοῦχ — Σελ.

352, 23/24 ἀπόιομον] οὕτως ἔχουσιν οἱ κώδικες ΒΓ, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἀπόιομον θέον γράψαι ἐν τῷ κειμένῳ τὸ τοῦ κώδικος Α ἀπιόμοιον, ὅπερ συμφωνεῖ τοῖς ὑπὸ τοῦ Εὐστρατίου διηγηθεῖσιν· ὅρα σελ. 155, 24, 25.—Σελ. 353, 3 γρ. διασαφαῖν". || 14. Ὁβελιστέα τὰ περὶ τοῦ ἀπάλειμιν ἐν ὑποσημειώσει γραφέντα· τὸ ἀπάλειμιν ἔχει καλῶς, ἂν μόνον τὸ νομισματίων διορθωθῇ εἰς νοσηματίων || 14/17. Ἐνταῦθα συνανεμίχθησαν αἱ γραφαὶ τῶν κωδίκων ΑΒΓ· ἀλλ' οἱ κώδικες ΑΓ μαρτυροῦσιν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐξ ἀρχῆς συνέταξε τὸ χωρίον οὕτως· Ὁρμίσδα δὲ τοῦ υἱοῦ (ὁ υἱὸς Β) Χοσρόου τὴν βασιλείαν παραλαβόντος (παραλαβὼν Β) καὶ πυθομένου (οὕτω καὶ ἐν τῷ Β) τὰ περὶ ταύτην (τούτων ΑΒΓ), πολλαῖς αὐτὴν ἐξβαλὼν βασάνοις (καὶ μάστιγι Β) ὑπέβαλε (ὑπεβάλετο Γ), κακοῦ κόρακος κακὸν τυγχάνων (τυγχάνων Α, ὑπάρχων Γ) ὥρν.—Σελ. 356, 1 γρ. βασιλέων

Σελ. 367. Βίος τοῦ ὁσίου Εὐστρατίου. — Σελ. 368, 16 γρ. δοξαζομένη, τὰς || 19 θησανορίζουσα, καιὰ.—Σελ. 369, 23 γρ. θαυμαστος, πρὸς.—Σελ. 372, 32 γρ. λέγει.—Σελ. 373, 18 γρ. προβαλομένη, ἣν - - φθέγγασθαι, παιέρα.—Σελ. 374, 27 γρ. ὁμορόφοις] κῶδ. ὁμοροφιος. Ἡ λέξις αὕτη κεῖται ἀμάρτυρος ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Σουῖδα (σ. 776 Bekker) καὶ ἐν τῷ λεγομένῳ τοῦ Ζωναρᾶ λεξικῷ (σ. 1447), ἔνθα συνωνομεῖ τῷ «ὁμόστεγος»¹ ὅμως δὲ τῷ ὁμορόφοις ἐχρήσατο Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός. Migne, Patrol. gr. τ. 38, σ. 88.—Σελ. 375, 1 εἰσ-ελθεῖν, ἀεὶ || 11 μεμαθηγέναι, τὴν.—Σελ. 376, 22 γρ. συμπιώμαται· ἢ τίς (κῶδ. ἦμις) τοιούτου πρὸς τοὺς δεομένους " εὐθυμώτατος κτλ. Τὸ ἔλλειμμα ζητητέον μετὰ τὸ δεομένους, οὐχὶ δὲ μετὰ τὸ συμπιώμαται || 26/27 γρ. πατήρ, καιοικιεργήσας || 27 αἰτιοῦναι, λύσας || 32 γρ. 22 - - ἔλλειμμα. — Σελ. 377, 8. Τὸ τοῦ κώδικος ἀπόλεις, ὅπερ ἐν τῷ κειμένῳ μετε-

¹ Καὶ ἐν τοῖς ἐργοῖς Fontes hist. imperii Trapezuntini I, σ. 135, ἐγγράφῃ κακῶς τὸ ὁμόροφοι ἀντὶ τοῦ ὁρθοῦ ὁμώροφοι· ἀνθ' οὗ ὁ κώδις ἔχει τὸ ἡμαρτημένον ὁμώροφοι.

βλήθη εἰς ἀπολείς, διορθωτέον ἀπλῶς εἰς ἀπόλλυς || 15 γρ. *χειν* || 18 οὕς || 19 ἐκπεπληρώκεν, τη.—Σελ. 379, 9 γρ. ἀνο-
βάς, ἐπελάβειο || 17 παρέχω· καὶ εἰ τοῦτο, μὴ ἀθύμει. —
Σελ. 380, 27 γρ. Κόρωνος] κῶδ. κώρονος.—Σελ. 382, 27 γρ.
παροικί] κῶδ. παροικεῖ.—Σελ. 383, 26 κῶδ. ἐξεληλύθη.—
Σελ. 385, 16 ιω] τοῦτο οὕτως ἔχει ἐν τῷ ἀπογράφῳ διορθωτέον
εἰς τοῦ — τοῦ παιδός· ἐπὶ τοῦ υἱς χήρας υἱς ἐν Σαρφεθὰ
υἱς Σιδωνίας, τοῦ παιδός, ἐκ νεκρῶν ἐξανάστησις.—Σελ.
386, 18 ἐκτενήν] οὕτως ἐν τῷ ἀπογράφῳ ἀντὶ τοῦ ἐκτενή· πρβλ.
Θησαυρὸν Ἑρρ. Στεφάνου, ἐκδ. Didot τ. III, σ. 586. — Σελ.
389, 16/22 γρ. Ἡ παρὰ τῷ οἰκείῳ ἀνδρὶ ἐπιβουλευθεῖσα,
λέγω δὴ Βάρδα τοῦ καὶ ἐκεῖνο καιροῦ καίσαρος χρημα-
τίσαντος, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἐκδιωχθεῖσα συνοικήσεως
εὐλαβεσιὰν ἄνθρωπος, ὀνόματι Θεοδοσία, τοῦτον τὸν
ὄσιον παιτέρα συγχρῶς προσκαλουμένη καὶ τῶν οὐρανο-
δρομῶν αὐτοῦ ἐντυφῶσα εὐχῶν, δουλὶδα ιεραριᾶζοντι
ρίγει (κῶδ. ιεραῖζοντι ρηγίως) συνεχομένην κεκτημένην, ἐν
ιέσσαρσιν εἴεσιν ὑγιῇ ἀνέλαβεν κτλ.—Σελ. 390, 10 ἵκει.
αὐτὸν] κῶδ. ἵκει. αὐτῷ || 26 καταριῦσαι? — Σελ. 391, 13.
Σημειωτέον, ὅτι τὸ μὲν ὑπὸ - - δείκνυσιν τὸ πέρας ἐνὸς τῶν φύλ-
λων τοῦ κώδικος, τὸ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν ἑτέρου φύλλου, καὶ ὅτι
μέσον ἀμφοτέρων ὑπάρχει φύλλον ἕτερον ἐκ χάρτου, παντάπασι
ἄγρατον, δι' οὗ ὁ γλῶσσος γίνεται, ὅτι τὸ καίμενόν ἐστιν ἐλλιπές || 22
βραχεῖ] κῶδ. βράχει || 23 αὐτὸ] κῶδ. αὐτῷ — Σελ. 392, 7
κῶδ. ὁρᾶτο || 13 γρ. - - - ὥσιν διὰ πινων πληροφορη-
θεὶς πραγματίων. Μηδὲν εἰς τοῦτο διστιάσης, ἀλλὰ χαῖρε,
ἀμέμπτως τὸν ἐπίλ. σου διατ. χρόνον· εἰ || 16 γράτρε, κατὰ
τὸν κώδικα, παρέχων σοι, ἰὰ κατὰ σάνην κτλ.—Σελ. 393, 10
γρ. ἀνόνητα] κῶδ. ἀνώνητα || 18 καὶ ἐξάρτας - - Ἰσραὴλ] πρβλ.
Γενέσ. μθ', 33 κέ || 27 γρ. θλάσμα || 28 γρ. ὀνοσιᾶσα. — Σελ.
394, 5 γρ. αὐτῇ] κῶδ. αὐτὴν || 6/7 γρ. ἀνασιᾶσα || 8 γρ. ἰόπου
παρεγένειο· τὸ αὐτῆς, ὅπερ ἐνταῦθα προσετέθη, περιττεύει·
ὅρα τὸ «ἐν τῷ ἰόπῳ γέγονεν» (15), ἐξ οὗ ὁ γλῶσσος

ἐστὶ περὶ τοῦ τοῦ, ἐν ᾧ κατεκρίθη τὸ κελύφον τοῦ οὐανοῦ || 32 γρὰ-
 ζε, κατὰ τὸν κωδικά, ἀνύω, ἀνέψη κατανύσσων.—Σελ. 395, 1
 ἡμίζητος] κω. εἰ ἡμίζητος - - - πᾶσα νύχτωρ || 4 κω.
 ἀκρίτος || 10/11 κω. ὁμοῦ ὡς ὁμοῦ. ἀνέψη. ἀνέθωκεν (κω.
 γρ. ἡμίζητος, ἡμίζη, ὡς ἡ. τ. ἡμίζητος, ἀνέθωκεν (κω.
 ἀνέθωκεν).—Σελ. 396, 19 γρ. ἀνέθωκεν τοῦ κω. ἡμίζη-
 τος. —Σελ. 397, 6/7 γρ. ἀνέθωκεν. —Σελ. 397, 6/7 γρ. ἀνέθωκεν. —
 (κω. ἐστὶ) ὅτι τοῦ τοῦ ἐστὶν ἐν τῷ μεσσηνίῳ τοῦ
 πᾶσι κατανύσσων, τεθελκεν κτλ || 9 γρ. ἀλλοιότης τε
 καὶ ἀκρίτος (κω. ἀκρίτος) || 13/16 κω. ἀκρίτος || 30 κω.
 ὡς ἡμίζητος.—Σελ. 398, 6 ἀνέψη. ἡμίζητος || 8 ἐξέσωσται
 ὡς ἐν τῷ κω. ἀνέθωκεν || 19 κω. ἀνέθωκεν || 23 γρ. ἡμίζητος, ἡμ-
 ίζητος || 28 γρ. ἡμίζητος ἀντι τοῦ ἀλλοιότης, ὡς ἐν τῷ κω.
 κατὰ παρὰ τοῦ κω. —Σελ. 399, 5 γρὰς ἀνέθωκεν. —Σελ. 399, 5
 ἀνέθωκεν || 21 κω. ἀνέθωκεν. —Σελ. 399, 5 γρὰς ἀνέθωκεν. —
 Σελ. 400, 1 κω. ἀνέθωκεν || 11 κω. ἀνέθωκεν. —Σελ. 400, 12
 κω. ἡμίζητος.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ

ΕΝ ΤΩΙ ΠΕΜΠΤΩΙ ΤΟΥΤΩΙ ΤΟΜΩΙ.

Σελ.	Στίχ.		Γράφε.
2	25	καθ' ἐξῆς	καθεξῆς
6	2	Ὁ	Ὀ
»	7	γαλιλαῖον - - ὁ	Γαλιλαῖον - - ὁ
7	14	αὐτοῦς, φθάσας - - στρατιώ- ταις	αυτούς· φθάσας - - στρατιώταις·
8	15	αὐτῶν	αὐτῶν
»	22	Εἰ [οὐ] δυνάμεθα	Εἰ δυνάμεθα (προβλ. σελ. 21, 6)
»	23	πρόσχεις	πρόσσεχες
9	14	ἀπέστειλεν	ἐπέστειλεν
»	29	ἴδε	Ἦδε
11	7	ἀρχαγγέλων	Ἀρχαγγέλων
»	11	ἄγγελοι	Ἄγγελοι
12	14	δαίμοσιν	Δαίμοσιν
13	2	εἶδωμεν	ἴδωμεν
»	23	σου	σου,
18	21	ἐλάσσονος λογισμοῖς	ἐλάσσονος, λογισμοῖς
»	22	μέγιστα οὐκ	μέγιστα, οὐκ
»	32	οὕτως	οὕτως
20	2	ἦδε	Ἦδε
21	4	οἰύνας	οἰδίνας
»	6	φίλον [οὐκ] ἔστιν	φίλον ἔστιν }
»	7	(ἐπεὶ)	ἐπεὶ }
25	1	ὦς	Ὦς
26	9	κνίσσα	κνίστα
27	2	σε, οὐς	σε· οὐς
»	3	γυναικες	γυναῖκες,
30	8	κατηχηθεῖς	κατηχηθεῖς
34	3	ἀνδραγαθῶν	Ἀνδραγαθῶν
»	11	χρήματι	σχῆματι

Σελ.	Στίχ.	Γράμμα.
36	3	ἐρραθύμηςας
»	24	Δαματαλιὰ ἀνδρῶν
»	26	2 ἱνατί
37	6	Ὅρας
»	10	αὐτόν
39	2	μετεστειλάμην
»	16	χυρεάδων
»	19	ἐξ αὐτῆς
»	23	μετεστειλάμην
40	23	καὶ [τῆς] γνώμης
41	10	βίαν
45	22	Ἦ
46	11	ἦρα
47	9	ἀνίησαν
»	21	πρωτομάρτυρα
»	22	σου, Κύριε, Δός
»	24	ἦρεν
»	34	παλάτιν
49	9	ἀποστόλων
»	27	αὐτόν ἁμαρτάνοντας
50	2	ὦν
»	19	αὐτοῦ
52	10	κόσμῳ, τὸ
54	13	hagiographorum
57	32	καταθεῖναι
62	23	κεκρυμμένον
64	7	παρεύσομαι
65	13	εἰμί
66	6	βασιλῖδα
»	9	βασιλῖδος
69	8	ἀντιλήπτορος
70	5	ἐπροείδσαν
72	4	ἐλέγχει
»	11	πριν στηρίξαι
»	27	ἐρῶννουεν
73	9	ἀπαιτεῖ τιμὰς
76	21	μαρτύριον· τὸν - - θάνατον, μαρτύριον, τὸν - - θάνατον· πρῶτος
»	22	μαρτυρήσας· πρὸ
80	16	τὰς
81	1	τῇ
83	35	22-ου
84	8	πῶμα

ἐρραθύμηςας
Δαματαλιὰ, [ὅπερ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον
τῶν τοῦ Θεοῦ] ἀνδρῶν (πρβλ. σ. 34, 2).

3 ἱνατί

Ὅρας

[ἐμὲ] αὐτόν

μετεστειλάμεθα

χυρεάδων

ἐσαύθις

μετεστειλάμεθα

καὶ γνώμης

βίαν

Ἦ

ἦρα

ἀνῆεσαν

πρωτομάρτυρα

σου, Κύριε, δός

ἦρεν

παλάτιν

ἀποστόλων,

αὐτόν ἁμαρτάνοντας,

ῆν

αὐτῆς

κόσμῳ τὸ

hagiographorum

καταθεῖναι

κεκρυμμένος

παρεύσομαι

εἰμι

Βασιλῖδα

Βασιλῖδος

ἀντιλήπτορος

ἐπροήδεσαν

ἐλέγχει

πριν [ῆ] στηρίξαι

ἐρῶννουεν

ἀπάντα τιμᾶν

μαρτύριον, τὸν - - θάνατον, μαρτύριον, τὸν - - θάνατον· πρῶτος

μαρτυρήσας, πρὸ

τὰς

τῇ

23 ου

πῶμα

Σελ.	Στίχ.	Γράφει.
86	13 καί φησίν	καί φησιν
»	17 χυλοῦ	χυλῶ
89	11 13	12
91	4 σε [εἰς] τόν	σε τόν
»	11 πόποτε	πούποτε
»	24 ὑπάντησιν	ἀπάντησιν
93	23 ἡγρωμένον	ἡγριωμένον
94	10 αὐτοῦ	αὐτοῦ
»	13 ταῦτα	ταῦτα
»	22 ἤρεν	ἤρεν
95	4 στόματος διάφοροι κολαζο- μένων φωναί ἡκούοντο	σώματος πληθὺς διαφόρων κολαζομένων φω- νῆς ἡκούετο
99	14 παρόντων.	παρόντων
»	20 Ἰωβ *	Ἰωβ [ἐξουσίαν]
»	22 Κύριος	Κύριος,
103	6 σκύλεσθε	σκόλλεσθε
104	22 Χριστός	[ὁ] Χριστός
105	3 ἡμῖν	ὑμῖν
107	31 ἀγαπήσατε	ἀγαπήσχετε
108	19 διδάσκαλῖαν	διδάσκαλίδαν,
110	4 τῆς	θεῆς τῆς
111	5 ὡς	ὡς
»	32 Κορινθ. ζ'	Κορινθ. 1, ζ'
»	33 Κορινθ. ς'	Κορινθ. 1, ς'
112	28 " οὐ	οὐ
»	32 Κορινθ. ζ', 24.	Κορινθ. 1, ζ', 20.
115	18 αὐτὸ	αὐτὸ
119	23 αὐτῶν	αὐτῶν
127	17 αὐτοῦ	αὐτοῦ
129	23 καλεῖσαντος	καλεῖσαντος
133	31 εὖρε	εὐρών [ἀνεπαύσατο]
134	17 ἐπ' ἀνοδὸν [ἀναμένων]. Θέλων	ἐπ' ἀνοδὸν. Θέλων
135	23 [ὡς] καὶ	καὶ
139	1 ἀπόστολον	ἀπόστολον,
140	26 ἔτι καὶ παιδευτῶν [ἤν] εὐπ.	ἔτι, καὶ παιδευτῶν εὐποροῦσα
142	23 μέτριον καὶ	μέτριον, καὶ
144	11 πονηρός τὴν	πονηρὸς, τὴν
145	12 μετῆρε	μετῆρε
159	5 Τούτῳ Ἰ. πειθόμενος	Ταῦτα Ἰ. πειθόμενος
167	20 ἐξιλεωσόμεθα - - ἐπιστρέ- ψωμεν	ἐξιλεωσόμεθα - - ἐπιστρέψομεν
170	3 ἵνα	ἵνα [μὴ]
»	4 τὸ μὴ	τῷ μὴ

Σελ.	Στίχ.		Γ' ῥ' ἄ φ ε.
171	10	ἔσχηται	ἔσεται
173	33	προσβλεψαμένου B	προσβλεψαμένου B
177	32	17	18
178	34	39 τῆς δευτερας κέ	(Μετάθας ταῦτα εἰς σελ. 179 καὶ γράψον οὕτω· 1 τῆς δευτερας] ἐλλ. τῷ B).
181	16	βασιλειον Θεοῦ λαὸς δεῦτε	βασιλειον. Θεοῦ λαός, δεῦτε
182	4	ἄσματος	ἄσματος
»	11	λίθος οὗ	λίθος [ἔξ] οὗ
»	21	κεφαλὴν	κεφαλὴν'
183	2	Πλῆθος	Ἰπλῆθος
184	3	κατηρρωθωμένην	κατηρρωθωμένην
185	11	ωδαίς, ἐφωμνίαις,	ωδαίς ἐφωμνίαις
»	14	ἐνεβλήθηται.	ἐνεβλήθηται.
186	32	ὡα	ὡα
»	34	καὶ	καὶ
187	8	λόγον	Λόγον
188	3	ὀθόνια	ὀθόνια
191	9	συνελλόντων ἄνδρας	συνελλόντων (ἄνδρας
»	10	μέγας, οὗς	μέγας), οὗς
»	11	ἄγει δίκην	ἄγει, δίκην
204	30	μετὰ	μετὰ
205	11, 12	ερωμένον	ἐρωμένον
212	7	αὐτοῖς	ἐκείνοις
»	19	ἐπιστρεφῶς	ἐπιστρεφῶς
»	24	λόγον	λόγον
213	16	οὐδόλω	οὐδόλω
220	15	περιβεβλήμενην	περιβεβλήμενην
221	5	ῥας	ῥας· ῥας
»	13	ἐρωμένον	ἐρωμένον
222	8	εἰμὶ	εἰμὶ
225	33	κεκρωμμένην B	κεκρωμμένην B
229	10	πολλοὺς	πολλοὺς
230	5	σοί,	σοί,
232	4	ἐν	" ἐν
»	5	" οὐκ	οὐκ
235	11, 12	χρωμένους	χρωμένους
239	19	προστίθεται, Ἐπὶ	προστίθεται, ἐπὶ
»	20	μέγαν καὶ	μέγαν, καὶ
245	32	3 φήσεις B	4 φήσιν B
247	9	οὕτοι	οὕτοι
248	12	ἐντολῶν—	ἐντολῶν'
»	13	Κυρίου—καὶ οὗ φόβος	Κυρίου καὶ οὗ φόβος,
249	15	καὶ	τῆς
»	27	ὅτι	ὅτι

Σελ.	Στοιχ.		Γράφει.
250	21	τῷ	τῇ
»	24	ἐπιστρεφῶς	ἐπιστρεφῶς
251	2:3	σπηλαίου	σπηλαίου
»	16	δοκεῖ	δοεῖ
256	9	Κλεώπαν	Κλεόπαν
261	17	βλέπουσαν	βλέπουσαν,
262	28/29	χεῖρ αὐτῷ ξίφει, κατὰ	χεῖρ, αὐτῷ ξίφει κατὰ
264	8	αὐτῆς	αὐτοῖς
»	28	τόν	εἰς
»	33	τόν	εἰς
265	10	μυρίαν	μυρίαν
274	18	τε	τε
275	1	πολιτείαν	πολιτεῖαν
276	11	τῷ	τοῦ
278	4	ἄλυσον	ἄλυπον
280	23	ραβδίας	ραβδίας
284	25	βασιλεῖς καὶ	βασιλεῖς αὐτῆς καὶ
291	7	Χερρῶνησον	Χερρώνησον
»	33	καλλίωναῖς μᾶλλον	καλλίωναῖς τὸ θεῖον ἐκεῖνο περιλάμπεται πρό- σωπον, οὐ τεχνικαῖς μᾶλλον
292	15	ῆσαν, τῷ	ῆσαν τῷ
295	16	ἀπεσταλκότης	ἀπεσταλκότης
296	14	ῆρε	ῆρε
300	18	ζητούμενον	ζηλούμενον
301	11	ὅλως θαυμ.	ὅλως ἀκούσαις θαυμ.
302	23	ράβδον	ράβδου
304	7	ὅλως	ὅλους
305	20	μοι	με
309	29	ἐπιβάλλοντι	ἐπιβάλλοντι
314	18	ὅποιάν τινα	ὅποιαν τινά
315	21	ῆσαν,	ῆσαν
318	12	ἐαυτῷ	ἐμαυτῷ
323	25	κάλιστα	κάκιστα
334	21	ἀμυδρῶς	ἀμυδρῶς πως
336	17	ῆ	ῆ
»	21	τὸ	τὰ
347	27	συμβιωτεύειν	συμβιωτεύειν
350	15	κατωτέρω	κατωτέρω
351	31	71	72
353	27	71	73
354	12	72	74
355	18	σοῦ	σῆν

Σελ.	Στίχ.	Γράφει
355	23	73
356	11	ψυχής ὁ λόγος
358	16	74
361	31	πολέμους

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΠΕΜΠΤΩΙ ΤΟΥΤΩΙ ΤΟΜΩΙ ΚΑΤΑΚΕΧΟΡΙΣΜΕΝΑ

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ.

Σελ. 1. Βιβλιογραφικὸν σημεῖωμα περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Προκοπίου. — Τοῦ μαρτυρίου τούτου χρῆσις ἐγένετο ἐν τῇ ἐβδόμῃ οἰκουμενικῇ συνόδῳ διὰ τοῦ διακόνου καὶ ρεφερενδάρου Στεφάνου (ὄρα σελ. 6). ἕτερα δὲ ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ μαρτυρίου σημειοῦνται ἐν τοῖς ἐξῆς βιβλίοις. L. Allatii de Symeonum scriptis diatriba. Parisiis 1664, σ. 98. Catalogus codicum hagiographicorum graecorum bibliothecae Nationalis Parisiensis; ediderunt hagiographi Bollandiani et Henricus Omont. Bruxellis 1896, σ. 36, 49, 264, 297. Παλαιὰ σλαβικὴ μετάφρασις, τύποις ἐπὶ ἀνέκδοτος, εὐρίσκεται ἐν τοῖς μεγάλοις συναξαρίοις τοῦ Μακαρίου. *Οῦρα Подробное оглавление Великихъ Четихъ - Миней всероссійскаго митрополита Макарія. Москва 1892, полугодіе II, στήλη 303. В. Васильевскій, Синодальный кодекс Метафраста (ἐν τῷ Журналъ Мин. Народнаго Просвѣщенія 1897), σ. 384. Δύο συντομώτατα συναξάρια τοῦ ἁγίου Προκοπίου ὄρα παρὰ τῷ Bruno Violet, Die Palastinischen Märtyrer des Eusebius von Casarea. Leipzig 1896, σ. 23 καὶ 110. Ὁ αὐτὸς αὐτόθι (σ. 3-6) συμπαρέβαλε τὸ περὶ τοῦ Προκοπίου χωρίον τοῦ Εὐσεβίου πρὸς τὴν παλαιὰν αὐτοῦ συριακὴν ἐρμηνείαν. Ἑτερα κείμενα περὶ τοῦ μάρτυρος Προκοπίου

σημειούνται ἐν τῇ Bibliotheca hagiographica graeca. Bruxellis 1895, σ. 115. — Σελ. 11, 21 ἡγήχαιο] οὕτω μετὰ διπλῆς αὐξήσεως ἐν τῷ κώδικι. — Σελ. 17, 8 ἀνεώγασιν! περὶ τοῦ τύπου τοῦτου ὅρα Hadjidakis, Einleitung in die neugriechische Grammatik, σ. 203. — Σελ. 21, 4 ἰὰς ὠδίνης λ. ἰοῦ θανάτου] Πρβλ. Πράξ. β', 24.

Σελ. 28. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου. — Σελ. 29, 24 περσειῶν] ἀλλαχού (40, 14) περσεϊῶν. Ἐν τῷ ἱστορικῷ λόγῳ (57, 23) ἐρμηνεύεται οὕτω· «γλωσσόκομος ἐκ περσέας· εἶδος δὲ τοῦτο ξύλου»· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ πέρσειον ἢ πέρσιον καλούμενον (Θεοφρ. περὶ φυτῶν ἱστορίας β', 2, 10), ὅπερ ἀποκόπτεται ἐκ περσέας. Ὅρα Θεόφρ. ἔνθ. ἀνωτ. δ', 2, 50 «ἐν Αἰγύπτῳ δ' ἔστιν ἕτερον (= δένδρον) ἢ περσέα καλούμενον, τῇ μὲν προσόψει μέγα καὶ καλόν, παραπλήσιον δὲ μάλιστα τῇ ἀπίῳ καὶ φύλλοις καὶ ἄνθεσι καὶ ἀκρεμόσι καὶ τῷ ὕλῳ σγήματι». — Σελ. 34, 22 καλῶς ποιήσας] οὕτως ἐν τοῖς κώδικεσιν ἀντι τοῦ ἀπλοῦ ποιήσεις. — Σελ. 39, 16 χοιράδων = χοιράδων] τὸ χοιραδῶν ἔστι πιθανῶς τύπος μεταγενέστερος τοῦ χοιράδων· σήμερον δὲ τὸ τῆς χοιράδος πάθος ὀνομάζεται χελώνη || ~~ἐ~~ αὐτοῦς] οὕτως ἐν τῷ Α' νομίζω ὅμως τοῦτο διεφθαρμένον ἐκ τοῦ ἑσαυθις ἦκεν, ὅπερ ἐν τῷ Β παρεφράσθη εἰς ἐπανηλθεν. — Σελ. 45, 8 σημειοῦ τὸν νέον ἐλληνικὸν τύπον ἀντιπερνούων. — Σελ. 47, 18 σημειοῦ τὴν σύνταξιν τοῦ ὅπως (= ut) μετὰ ἐνεστώτος ὀριστικῆς. — Σελ. 49, 3 ἐκ δεξιῶν ἐσιῶδια] Πράξ. ζ', 56 || 30 σημειωτέον τὸ μιωρουμένων ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ μιωρουμένων.

Σελ. 54. Ἀντιπαράβολή τοῦ περὶ τῆς μετακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Στεφάνου λόγου πρὸς ἕτερον αὐτοῦ ἀντίγραφον. — Τὸ κείμενον τοῦτο ἐπ' ὀνόματι (Μιχαήλ) τοῦ Ψελλοῦ εὑρον ἔτει 1895-φ ἐν τινι μεμβρανίνῳ κώδικι τῆς λαύρας τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου, ὅστις ἐγράφη ὑπὸ τινος Μανασσῆ ἔτει 1302/3-φ. Ἀριθμὸς Γ. 99, φύλλ. 237^α-252^β, κείμενον τοῦ λόγου, οὗ ἡ ἐπιγραφή· «·:· Τοῦ Ψελλοῦ: —

μητι ἀγούστω β'. — Λόγος ἐπὶ τῇ ανακομιδῇ τοῦ θείου καὶ ἁγίου
 λειψάνου τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιερατικόνου Στεφάνου».
 Ἐν τῇ ὑπισθία σελίδι τοῦ 253-ου φύλλον ὁ τοῦ κώδικος ἀντι-
 γραφεὺς ἔγραψε ταῦτα· «Ἐπει γραφῆς τῷ ἡμῶν ἀπὸ κρίσεως
 κόσμου· βασιλεβόντων Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου· καὶ
 τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ· τῶν εὐσεβῶν βασιλέων· καὶ πα-
 τριαρχεύοντος Ἀθανασίου τοῦ ἀγιοπλάτου καὶ ἀσκητικωτά-
 του». Εἰτα φύλλον χάρτινον, ἐν ᾧ περιέχεται τὸ σημεῖωμα τοῦτο·
 «Μετ' ἐδέθη ἐπιμελῶς τὸ παρὸν βιβλίον διὰ συνδρομῆς
 ἐμῆς Γενηαδίου προηγουμένου, δι' ἐξόδων δὲ τοῦ προ-
 ηγουμένου κυρ Γαβριὴλ Ἀθηναίου, καὶ οἱ ἀναγινώσκον-
 τες εὖχεσθε ἀμφοτέρων. ἁμῶς». Τὸ ὄνομα τοῦ καλλιγράφου
 Μανασσῆ ὑπάρχει ἐν τῷ ἐπιγράμματι τῷ περιεχομένῳ ἐν τῷ 2-ῳ
 φύλλῳ τοῦ κώδικος· τούτου μέντοι τοῦ ἐπιγράμματος τὸ καίμενον μετὰ
 πλήρους περιγραφῆς αὐτοῦ τοῦ κώδικος ἐκδοθήσεται δι' ἑτέρου τινος
 ἡμετέρου βιβλίου. — Διαφέρουσαι γραφαί. Σελ. 54, 6 αὐτοῦ
 ἀγαθότητος. — Σελ. 55, 13 ὑποδείξας καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνοί-
 ξας καὶ τοῖς || 15/17 καλὸν γὰρ ἄνωθεν τὰ περὶ αὐτοῦ διη-
 γήσασθαι, εἰθ' οὕτως καὶ τὰ περὶ τῆς κοιμήσεως, εἰτε
 περὶ τῆς ανακομιδῆς τοῦ ἱεροῦ καὶ θείου τούτου λειψά-
 νου καὶ ὅπως ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς τὴν Βασιλεύουσαν μετα-
 κομίσθη κατανυγασθέντας, οὕτω καθ' ὁδὸν | 23 τῆς Ἰησοῦ
 ὁρᾷ τὸ ἑλαιοπλῶν || 24 Ἑλλῃσι ἰδίᾳ κατηλέγχειο. — Σελ.
 56, 2 τῆς τοῦ Ματθ. συμμορίας || 9 τῷ || 10 μηχανομέ-
 νους || 13 οὐκ καιάρας || 23 οὐδὲ μίαν || 28 διεφθορῶς
 διαφθοραῖς. — Σελ. 57, 7 ἀνέστη] ἀνέπη || 8 μαργαρίτας
 9 μὲν] ἐλλείπει || 13 οὕτω || 14 δι' ἀπάντων || 21 ἀνεπαύσαι
 22 κηδεύοντες] καὶ κηδεύουσιν. — Σελ. 58, 4 συνησάμε-
 νοι || 6 κατακούσας || 19 Ἀβελβοῦς· ὥτω καὶ κατόπι | ἡδὴ
 ἡδὴ || 32 καθεστῆκει τῷ λαῷ — Σελ. 59, 8 κατεκρύπτειο θ.
 προσβύτης || 13 μεγέθει, τὴν ὄραν περικαλλῇ || 21 ἤκουεν. —
 Σελ. 60, 1 ἐπὶ] ἐλλείπει || 16 αὐτὸν ἐνθὺς || 17 ἀμφεβαλ-
 λες || 26 ὁρῶντο || 28 μεσιός] πυρρῶν. — Σελ. 61, 7 ἐώρακε

14 ἀκούειν || 15 ὑποδέχθησεν || 24 ἔφρασις. — Σελ. 62, 17 ταῖς
 ἄνωθεν ὑπεύχων φωναῖς || 22 κατὰ γῆς || 23 καὶ ὁ ὑπὸ γῆν
 κεκρυμμένος || 25 εὐθυγώνως || 23 τρομάξει || 29 ἀνέθαλ-
 λε || 30 ἠδεῖα] ἐλλείπει || 31 μειεχοίμισε. — Σελ. 63, 3 μεγά-
 λην ἦν || 12 ἀναγαγόντες || 12/13 Σιών, μετὰ ταῦτα δὲ ναὸς
 25 αὐτῆς μεθ' ἑαυτῆς προσλαβεῖν || 26 οὐκείαν παιρίδα ἦν
 Κωνσταντινουπόλιν. — Σελ. 64, 3 ἦ] ἦ || 10 ἡ Ἰουλιανῇ || 11
 ἰὼ ἀγίω || 12 προέχεε] προΐσχει || 17 σεβαστιέρμιον || 18 λε-
 καίω - - καταιεθεῖσα || 21 τοῦ] ἐλλείπει || 29 ἠδειςαν. — Σελ.
 66, 1 ὁ] ὑπάρχει || 16 ἐγεγόνει || 16 ὅτε] οὐ || 21 ταύτην] ἐλ-
 λείπει || 30 ἰὼ Χριστῷ. — Σελ. 67, 2 πρὸς ὁπαντὴν παραγε-
 νέσθαι || 4 ἡ Ἰουλιανῇ || 23 νῦν] ἐλλείπει || 29 ὡς ἐκκαίδεκα
 ὀκτωκαίδεκα. — Σελ. 68, 1 με] μου || 3 δέσποια] ἐλλείπει || 17
 κατὰ ἰάχος || 20 καὶ ὁμοίως || 26 ἰὼν φωνῶν ἐπακούσας ||
 30 σεβάσμιον ἐγείρει. — Σελ. 69, 3 προσερχομένων ἐπει-
 δεύονται || 6 οὗς ταῖς.

Σελ. 82. Σημειώσεις εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Ἰλα-
 ρίωνος. — Τοῦ βίου τούτου παλαιὰν σλαβικὴν ἐρμηνείαν, γενομένην
 κατ' ἄλλην τινὰ διαφέρουσαν ἐν πολλοῖς σύνταξιν, ὅρα ἐν τοῖς Вели-
 кія Минеи Четив. Октябрь, дни 19-31. Ἐν Πετρούπολει 1880,
 σ. 1682-1732· ταύτης δὲ τῆς ἐρμηνείας ἡ τύπωσις ἐγένετο ἐξ
 ἀπογράφου, οὗ τὸ πρωτότυπον εἶχε τινὰ φύλλα συγκεχυμένα. —
 Σελ. 84, 8 πόμα] κατὰ παραδρομὴν ἐν τῷ κειμένῳ ἐτηρήθη ἡ
 τοῦ κώδικος ἐσφαλμένη γραφή ποῶμα || 1 θαβαθα] ἐν τῷ λατ.
 κειμένῳ Tabatha· ἐν τῷ σλαβικῷ Iyθα. — Σελ. 86, 17 χυλῷ]
 οὕτως ἀνάγνωθι ἀντὶ τοῦ ἐκ τοῦ χύλου διορθωθέντος χυλοῦ. —
 Σελ. 91, 4 Ὁρκίζω σε τὸν κύριον] περιττῶς ἐν τῷ τύπῳ
 προσετέθη τὸ [εἰς]· ὅρα Μάρκου ε', 7 «ὁρκίζω σε τὸν θεόν»· καὶ
 πάλιν Πράξ. ιθ', 13 «ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν Ἰησοῦν»· καὶ πάλιν Θεσ-
 σαλ. 1, ε', 27 «ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον». — Αὐτόθι 11 οὐδὲ ἔχω
 σ. α. ποιῶντες] οὕτως ἀναγνωστέον· τὸ ἔχω ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι
 προφανῶς ἐσφαλμένου ἔχειν, καὶ τὸ ποιῶντες ἀντὶ τοῦ ποιῶντες·
 τοῦ ποιῶντες μαρτυρίας ὅρα ἐν τῷ λεξικῷ τοῦ Ἐ. Α. Σοφο-

κλέους.—Αὐτόθι 24 ἀπαρτιῶσιν] ἀντὶ τούτου ἐν τῷ κειμένῳ ἔγραψα ὑπάρτιωσιν, ὁδηγηθεὶς ἐξ ἄλλων τινῶν χωρίων τοῦ αὐτοῦ κειμένου, οἷον 100 11 ὑπάρτιωσαν, 100 21 ὑπάρτιωσεν, 113 19 ὑπάρτιων· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ τοῦ κειμένου τούτου συγγραφεὺς ἀδιαφόρως χρῆται τοῖς τύποις ἀπαρτιῶντις (93, 16) καὶ ἀπαρτιῶσεν (102, 11), κατ' ἀνάγκην τηρητέον καὶ τὸ τοῦ κώδικος ἀπαρτιῶσιν. — Σελ. 94, 18 Ἀειλέας] οὕτως ἔγραψα ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι Ἀχιλέας· τὸ λατινικὸν κείμενον ἔχει τὸ Ailae· τὸ εἰσπαρέλαβον ἐξ ὑποθεθείσης τούτου μετατροπῆς ἐν τοῖς ἀντιγράφοις εἰς γ'· ὑπάρχει δ' ἐν τοῖς κώδιξιν [ὅρα Forbiger, Geogr. II, σ. 747] ἡ γραφή Ἀειλά· τὸ προφανῶς ἐσφαλμένον Ἀχιλέας εἶχεν ὑπὸ ὄψει καὶ ὁ τοῦ βίου σλάβος ἐρμηνεύς, γράψας καὶ αὐτὸς ὡσαύτως отъ Аххилея.—Σελ. 95, 4 σώματος πληθὸς διαφόρων κολλασομένων φωνῆς ἠκούετο] οὕτω, κατὰ τὸν σλάβον ἐρμηνευτήν, ἀναγνωστέον ἀντὶ τῆς πρότερον ἐν τῷ κειμένῳ γενομένης μεταβολῆς· καὶ πάλιν αὐτόθι γ' ἀντὶ τοῦ προστεθέντος [ἐπειδὴ] ὁ σλάβος ἀνέγνω ἐν τῷ πρωτοτύπῳ хан=попѣ.—Σελ. 96, 6 Ζαράνους] οὕτως ἐνταῦθα ὁ σλάβος Манану· ἀλλαχοῦ δὲ Ζαζάνου (128, 27), Ζαζάνους (126, 6) Ζαζάνουν, ἐνθα ὁ σλάβος ἔγραψε Занунѣ, Занану, Занануна.—Σελ. 110, 6 ὡς φάσκει] Κορινθ. 1, ζ', 25 || 14 θέλει - - ἑαυτὸν] Κορινθ. 1, ζ', 8 || 16/18 πρβλ. Ῥωμ. ε', 15, 16. ζ', 14 || 21 (τοὺς) ἀξιούς] τὸ τοὺς ὑπάρχει ἐν τῷ κώδικι· φανερόν ὅμως ἐκ τοῦ κατόπι τοῦτοῦ, ὅτι ἐκεῖνο περιττεύει.—Σελ. 111, 17 τὸ μη σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσιν] πρβλ. Θεσσαλ. 1, γ', 3.—Σελ. 112, 2/4 Τιμοθ. 1, ε', 11, 12 27/28 Τοὺς οὖν φοβουμένους - - ἡτοιμάσθησαν] Ψαλμ. 137, 4. Σειράχ α', 13 || σιέφανοι τῆς δοξῆς] Πέτρος 1, ε', 4.—Σελ. 114, 8 Λαῦζα] οὕτως ἐν τῷ κώδικι ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ Ἐλουήης· ὁ σλάβος ἔγραψεν Илуза.—Σελ. 115, 10 Σκινδουλά] σλαβ. Скидула 17 ὀνομάσας τὸν τόπον αὐτὸν] οὕτω, κατὰ τὸν σλάβον, διορθώ- τέον τὸ ἱεροσολυμιτικὸν ἀπόγραφον, οὗ ἡ γραφή αὐτὸ, τῆς τυ- πώσεως γιγνομένης, ἀκατάληπτος ἦν, ὡς εἰκός, ἐμοί· οὐ γὰρ ἔδυ- νάμην τότε πιστεῦσαι, ὅτι τὸ ἑαυτοῦ κελλίον ὁ Παρίων ὠνόμασε

μοναστηρίον (ὑπερ ὁμολογουμένως ἄτοπον)· μάλλον δ' ἐνόμιζον, ὅτι «παρουσία τῶν ἀδελφῶν» ὠνόμασεν αὐτὸ τὸ μοναστήριον, πρὸς ὃπερ αὐτὸς ἐξερχόμενος τοῦ Σκινδουλα τὴν πορείαν ἐτοιμος ἦν ποιήσασθαι. Νῦν οὖν ὁ σλάβος ἐρμηνεύς δείκνυσιν, ὅτι ὁ τοῦ χειμένου συγγραφεὺς ἐθέλει λέγειν μοναστήριον ὠνομάσθαι, τουτέστιν εἰς τάξιν μοναστηρίου τετάχθαι τὸν περὶ τὸ καλλίον τόπον, ὃπερ αὐτὸν ἐξένισε τὸν Ἰλαρίωνα || 19 πρὸς αὐτὸν=πρὸς ἐκεῖνον = τὸν φειδωλὸν ἀδελφόν || 20 Σιβᾶ] σλαβ. «εἰς τὸ μοναστήριον τινὸς ἀδελφοῦ, καλουμένου Ἰβᾶ»· ἐν τῷ λατινικῷ χειμένῳ «supi Sabas vocabulum est». — Σελ. 119, 23 αὐτὸν] οὕτω γραπτέον ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι αὐτοῦ· ὁ σλάβος ἔχει τὸ αὐτοῦ μετὰ τὸ παρακαλοῦντις. — Σελ. 120, 21 Πλουσιανόν] σλαβ. Плюсигана· ὅρα καὶ σελ. 121 τ Πλουσιανός = Плюсигани. Τὸ ὄνομα τοῦτο γνωστὸν ἐστὶ καὶ ἀλλαχόθεν. Σωζομενοῦ ἐκκλ. ἱστορία, τ. II, σ. 190 Hussey. — Σελ. 123, 27 Ἀβασσάν] ὅρα καὶ σελ. 124, 14. 125, 17. Ἐν τῷ λατινικῷ χειμένῳ ἀναγινώσκεται ἀντὶ τοῦ Ἀβασσάν τὸ Oasim, ἐν δὲ τῷ σλαβικῷ τὸ Аѡасѡ ἄπαξ, καὶ δις τὸ Аѡсѡ. — Σελ. 126, 1 εἰς Βλάσσαν] σλαβ. въ Класѡ. — Σελ. 128, 20 εἰέρω] τοῦτο προστετέθη οὐχὶ ὡς ἀναγκαῖον, ἀλλὰ σαρηνείας ἕνεκα. — Σελ. 131, 29 Βρεβίλιμνον] σλαβ. Врѡвѡлимаѡсѡ. — Σελ. 133, 11. Ἀντὶ τοῦ εὐρε τηρηθῆτω ἐν τῷ χειμένῳ τὸ ἐν τῷ κώδικι ἀνανταπόδον εὐρώ· ἀλλὰ μετὰ τοῦτο προσθετέον τὸ ἀνεπαύσατο, ὃπερ εὐρον, μετὰ τὴν ἐκτύπωσιν ἐν τῷ σλαβικῷ χειμένῳ. — Σελ. 134, 17. Ὁβελιστέον τὸ ἐκ παραδρομῆς ὥδε περιττῶς προστεθὲν ἀναμείνων. — 135, 23. Καὶ τὸ ὡς = ὅπως ἢ ἵνα, ὃπερ ἐνταῦθα προστετέθη, περιττὸν ἐστὶ κατὰ τὸν σλάβον ἐρμηνέα.

Σελ. 168. Σημειώσεις εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Τερροσολυμίτου. — Ὁ τοῦ ἁγίου τούτου βίος ὑπάρχει καὶ ἐν τρισὶν ἐτέροις ἀθωνικοῖς κώδεσιν, ἐν τινι δηλαδὴ κώδικι τῆς μονῆς τῶν Ἰβήρων [Νικοδήμου, Συναξαριστής, τ. II, σ. 245], ἐν τῷ 52-ῳ κώδ. τοῦ Καρχάλλα καὶ ἐν τῷ 48-ῳ κώδ. τοῦ Πρωτάτου [Σ. Δάμπρου, Κατάλογος κέ., σ. 7 καὶ 133]· ἀλλὰ

τούτους ἐγὼ τοὺς κώδικας, ἐλλείψει χρόνου, οὐκ εἶδον· ὑπάρχει δὲ καὶ παλαιὰ τύποις ἀνέκδοτος σλαβικὴ μετάφρασις [Подробное оглавление Великихъ Четинхъ-Мшней Макарія, Полугодіе II, στ. 297]. Συγγραφεὺς δὲ τούτου τοῦ βίου Νικήτας πατρίκιος καὶ κνέστωρ, οὗ τῆς ἀκμῆς ὁ χρόνος ἔστι μοι ἄγνωστος. Ἄλλος δὲ βίος Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, οὗ ἡ ἀρχὴ «Οὐ δίκαιόν ἐστι ὥς γε μοι δοκεῖ», συνεγράφη τῇ 14-ῃ ἑκατονταετηρίδι, καθὰ φησι Νικόδημος ὁ Νάξιος, ὑπὸ Ἰωσήφ τοῦ Καλοθέτου [Συναξαριστής, ἐκδ. Ἀθηνῶν 1868, τ. II, σ. 245]. Καὶ πάλιν ἄλλος βίος συνεγράφη τῇ 15-ῃ ἑκατονταετηρίδι ὑπὸ Μακαρίου τοῦ Μακροῦ, παραπεφρασμένος καταχωρισθεὶς ἐν τῷ Νέῳ Ἐκλογίῳ τοῦ Νικοδήμου [ἐκδ. Κωνσταντινουπόλεως 1863, σ. 151-155] καὶ ἐν τῷ Μεγάλῳ Συναξαριστῇ τοῦ Κ. Χ. Δουλάκη [Ἀθῆναι 1893, τ. VII, σ. 35-42]· περὶ δὲ τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τούτου τοῦ βίου πραγματεύεται Χρύσανθος ὁ Λοπαρέβος ἐν ταῖς Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς, τ. IV, σ. 345-348.—Σελ. 169, 3/4 *ἴνα* [μὴ] καὶ ἡμεῖς ταῦτόν πάθωμεν, οἷς οὐκ ἔστιν ἔπαινος, *τῷ* μὴ τοὺς ἀξίους ἀξίως ἐγκωμιάζειν] οἱ κώδικες ΑΒ ἔχουσιν, ὡς ἐν τῷ τετυπωμένῳ κειμένῳ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ χωρίον ἐκεῖ φαίνεται μοι διεφθαρμένον, νομιζῶ ὅτι τὸ *μὴ* προσδήκτης ἐστὶν ἄξιον ἐν τῷ κειμένῳ, κατὰ δ' ἀκολουθίαν τὸ τῶν κωδίκων *τὸ* μεταβλητέον ἀπλῶς εἰς *τῷ*· αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ χωρίον ἔοικε πάλιν ἐμπεπνευσμένον εἶναι ἐκ τοῦ «οὕτως οἱ ἐγκαταλείποντες τὸν νόμον ἐγκωμιάζουσιν ἀσέβειαν, οἱ δὲ ἀγαπῶντες τὸν νόμον περιβάλλουσιν ἑαυτοὺς τείχος» (Παροιμ. κη', 4).—Σελ. 171, 9/10 *ὥς - - εσθμια*] οὕτως ἐν τῷ Δ, τοῦ *ὥς* ἐν αὐτῷ χρονικῇ ἔχοντος ἔννοιαν καὶ ἰσοδυναμοῦντος τῷ *οἷαν*· ὅτι δὲ οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον καὶ βάρβαρον, ὡς εἰκός, ὑποτακτικῆς ἀόριστον χρόνον τοῦ τύπου *ἔσσωμαι* = *ἔσσωμαι*, τοῦτο γνωστὸν ἰδίᾳ ἐκ τῶν παρὰ Θεοδώρῳ τῷ Στουδίτῃ πολλῶν ἐκφραστικῶν παραδειγμάτων, ἅπερ ἅπαντά ἐστι χρόνου σημαντικὰ ἀόριστου καὶ ἰσοδυναμοῦσιν ἀπλῶς πρὸς τὸ *ᾔμειν*.—Σελ. 176 3/6 *τοῦ ἐμψύχου καὶ ἡγιασμένου τοῦ Θεοῦ λόγου νου*] Μακάριος ὁ Μακροῦς ἐν ταῖς Βυζαντινοῖς Χρονικοῖς IV, 346, «ὑπερουρανίῳ τοῦ Θεοῦ λόγῳ ἐμψύχῳ

ναῶν. — Σελ. 117, 6 ἐχμανῶς] οὕτως ἐν τῷ Α ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ Β ἐμμανῶς· τοῦ ἐχμανῶς ἕτερον παράδειγμα ὅρα παρὰ τῷ Φίλων II, 552, 12 Mang.

Σελ. 180. Σημειώσεις εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ Ἀγίου Λίθου ἀκολουθίαν. — Ὁ κῶδις, ἐξ οὗ αὕτη ἐλήφθη, οὐκ ἦν ἡριθμημένος ἐν τῇ Λαύρα ἔτει 1895-φ· πρόκειται δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἀκολουθίᾳ οὐχὶ περὶ τοῦ Ἀγίου Λίθου τοῦ ἐν τῷ Κουβουκλίῳ τοῦ Ἀγίου Τάφου [ὅρα Ἀναλ. τ. II, σ. 147, 188, 420, 448, 449. III, σ. 61, 62, 64, 113, 117, 144], ἀλλὰ περὶ τοῦ ριζιμαίου λίθου, ἐφ' οὗ ὁ Χριστὸς ἀποκαθηλωθεὶς ἐσφυρνίσθη [Ἰωάν. ιθ', 38-42]. Τὸν λίθον τοῦτον ἀποκοπέντα. ἀνδρομήκη δὲ ὄντα καὶ τὴν χροαὴν ἐρυθρόν, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου [Νικήτας Χωνιάτης, σ. 289]· τὸ πότε μέντοι καὶ πῶς ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Ἐφεσον ὁ λίθος ἐκεῖνος ἀνεκομίσθη, ἐκεῖθεν δὲ πάλιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, διδάσκει κατὰ λεπτόν Ἰωάννης ὁ Κίναμος, "οὗτος" (ὁ Μανουήλ) λέγων "καὶ τὸν ἐν Ἐφέσῳ παλαιοῦ τοῦ χρόνου κείμενον λίθον ἱερὸν μεγαλοπρεπῶς εἰς Βυζάντιον ἀναγαγὼν (ἔτει 1169-φ) τοῖς τῇδε λοιποῖς ἀπέδωκεν ἁγίοις· ὅστις δὲ ὁ λίθος οὗτος καὶ ὅθεν εἰς Ἐφεσίων ἦλθε τὴν γῆν, ὁ λόγος ἐξῆς διηγήσεται. Τέλος ἦδη τὸ κατὰ τὸν σταυρὸν εἶχε τῷ σωτῆρι μυστήριον καὶ παραλαβοῦσα τοῦτον ἡ μήτηρ ἀνέκλινέ τε ὑπτίον, ὡς νόμος, ἐπὶ τοῦ λίθου τοῦδε, καὶ ἐπιπесоῦσα βύθιον ἀνώμωξεν, ὅποια εἰκός· μυρομένης δὲ τὰ δάκρυα τῷ λίθῳ πελάζοντα ἔτι καὶ νῦν ἀναπνίπτα μένουσι· πρᾶγμα τεράστιον οἷον τοῦτον δὴ τὸν λίθον ἢ ἐκ Μαγδαλᾶ φασιν ἀναλαβοῦσα Μαρία ἔπλει Ῥώμης εὐθύ, ἐφ' ᾧ καί-σαρι ἐς ὄψιν ἐλθοῦσα Τιβερίῳ, Πιλάτου καὶ Ἰουδαίων τῶν ἀδίκων Ἰησοῦ κατερεῖ φονευτῶν· ἀλλὰ τύχῃ τινὶ ἐς τὸν Ἐφεσίων λιμένα κατάρασα, αὐτὸν μὲν ἐνταῦθα ἔλιπεν, ἡ δὲ ἐκεῖθεν ἀφεῖσα ἐπὶ Ῥώμην ἀνήγατο· ἐξ ἐκείνου δὲ καὶ ἄχρι τοῦ νῦν ὁ λίθος ἐνταῦθα διετέλεσεν ὢν. Ἀχθέντα τοίνυν ἐς τὴν Δαμάλεως περαιάν, πομπῇ τοῦτον ἐκ Βυζαντίου διαδέχεται λαμπρά· ἐπλήρου δὲ ταύτην τὸ Ῥωμαίων τε γερούσιον ἅπαν καὶ ὅσον ἐν ἱεροπόλεις καὶ φίλοις

καὶ ἐν μονασταῖς ἔην, Λουκᾶ τοῦ τηλικαῦτε τὴν ἐκκλησίαν ἐθύνοντας καὶ βασιλέως τέλους ἐκατέρου προαρχόντων· βασιλεὺς μέντοι καὶ τὸν ὦμον ὑπέσχε τῷ λίθῳ" (Κινν. IV, γ'). Τοῦτον μὲν οὖν τὸν λίθον ἐξ Ἐφέσου μετεκόμισεν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ ὁ Κομνηνός, ὡς ἡ πρὸς τὸν λίθον αὐτὸν ἀσματοικὴ διδασκαλία ἀκολουθία, καταθέμενος αὐτὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος· ποιητὴς δὲ τῆς ἀκολουθίας ἐστὶν ὁ χρονογράφος Σκυλίτζης (ὄρα σ. 181) Γεώργιος. οὗ καὶ ἕτεροι σφῶνται τύποις ἀνέκδοτοι ἀσματοὶ κανόνες [Ἱεροσολ. Βιβλιοθήκη, τ. III, σ. 145, 349. L. Allatii de Georgiis ἐν τῇ Bibliotheca graeca τῶν Fabricii-Harles, τ. XII, σ. 37). — Σελ. 181, 2/3 *πλάκας* - - *παροισιωσαντος*] Ἐξόδου λβ', 19 || 11 *λίθον ὡν ἀκρόγωνον*] Ἡσαίου κη', 16. Ψαλμ. ιζ', 22. Ἐφεσ. β', 20. Πέτρου 1, β'. 6 || 18 *προσσίσωμεν*] ὄρα Ἡσύχιον· «οἷσωμεν· κομίσωμεν, φέρωμεν, ἄνωμεν»· ἀλλὰ καὶ Θεόδωρος ὁ Στουδίτης ἐμόρφωσε τὸ ἀντεισοίσωμεν, ὃ κακῶς ὁ Aunray διώρθωσεν εἰς «φέρε - - ἀντεισοίσωμεν» [Κατηχ. σ. 22] || 23/25 *ἐπλήρωσε* - - *ἐναιμιον*] Ἡσαίου κη', 16 || 31 *τὴν πέτραν* - - *βλυσουσας*] Ἐξόδου ιζ', 6. — Σελ. 182, 4/6. Πρβλ. Ἄσμα Ἀσμάτων, γ', 11· «θυγατέρες Σιών, ἐξέλθατε καὶ ἴδετε ἐν τῷ βασιλεῖ Σαλωμών, ἐν τῷ στεφάνῳ ᾧ ἐστεφάνωσεν αὐτόν» κτλ. || 11 *ὄρος ἁμνητον, λίθος* (εξ) *οὗ ἐτμήθη*] ἐκ μετρικῆς ἀνάγκης προσθετέον ὥδε τὸ ἐξ· ὄρα καὶ σελ. 188 23, ἐνθα ὁ Σκυλίτζης ἔγραψε· «τὸ ὄρος - - ἐξ οὗ ἀλάξουστος λίθος, Χριστός, τέτμηται». Πρβλ. Δανὴλ β', 34· «ἀπεσχίσθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν». Ἀλλὰ καὶ Ἰωάννης ὁ Εὐχαΐτων ἐν τινὶ τροπαρίῳ γράφει· «Χαῖρε ὄρος ἀλάξουστον - -, ἐξ οὗ ἐτμήθη λίθος, τὰ εἶδωλα συντρίβων» κέ [Νικοδήμου Θεοτοκάρου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1849, σ. 125]. Τὸ ὄρος καὶ τὸν λίθον αὐτόν, ὃν ἄτμητον καὶ ἀλάξουστον Σκυλίτζης ὠνόμασεν, ἕτεροι μελωδοὶ συνωνύμως ὀνομάζουσιν ἀλατόμητον, ὡς ὁ Εὐχαΐτων καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός [Anthologia graeca carm. christianorum, σ. 233], καὶ ἀχειρόμητον [Εἰρμολόγιον, Βενετία 1888, σ. 80. Θεοτοκάρου, σ. 95]. — Σελ.

185, 1 *σὺν ὥδαϊς ἐφυρνίσις*] πρβλ. σ. 187, 12 «ὕπαντωντας ὥδαϊς σὺν ἐφυρνίσις» = σὺν ἐφυρνίοις ὥδαϊς || 14 *ἐνείληται*] οὕτω γραφε ἀντὶ τοῦ ἐν τῷ κώδικι *ἐνείληται*· ὅρα Ἡσύχιον ἐν τῇ λέξει ἐνείληται.—Σελ. 187, 23 *βίβλω σωζομένων*] πρβλ. Φιλιπ. δ', 3 «ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλω ζωῆς». Ἐβρ. ιβ', 23 «ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων»· περὶ δὲ τῶν *σωζομένων* ὅρα Λουκᾶ ιγ', 23. Πράξ. β', 47. Κορινθ. 1, α', 18. Κορινθ. 2, β', 15.—Σελ. 188, 3 *ὁθόνη λαπών*] πρβλ. Λουκ. κδ', 12. Ἰωάνν. κ', 6.

Σελ. 190. Σημειώσεις τινὲς εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Σάββα τοῦ Νέσου. — Τὸ ἐν τῷ Βατοπεδινῷ κώδικι ἀπόγραφον τούτου τοῦ βίου εἶδε καὶ Πορφύριος ὁ Οὐσπένσκις, ἀντιγραψάμενος ἐκ αὐτοῦ τεμάχην τινά· ὅρα δὲ ταῦτα ἐν τῇ *Historia Athona. Часть III. Отдѣл. второго*. Ἐν Πετροπόλει 1892, σ. 657, 658, 726, 727. — Σελ. 321-324. Ὅρα Ἰωάνν. Καντακουζηνοῦ τ. II, τ. 209-211· «ἃ οἱ ἐν Ἀθῶ ἀναγνόντες καὶ προσήκουσαν αὐτοῖς τὴν ὑπὲρ τῶν τοιούτων σπουδὴν καὶ προθυμίαν οἰηθέντες, οἷα δὴ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας ἐσομένην, καὶ παραθήσαντες ἀλλήλους, ἐκ πάντων ὃ τε πρῶτος ἐκλεγέντες Ἰσαάκ, ἀνὴρ τίμιος καὶ ἀρετῆς εἰς ἄκρον ἐληλακώς, καὶ ὁ τῆς Λαύρας ἡγούμενος Μακάριος, καὶ ἕτεροι τῶν κατὰ τὸ ὄρος φροντιστηρίων ἡγουμένων οὐκ ολίγοι· σὺν τούτοις δὲ καὶ ὁ χρόνῳ ὕστερον τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησίας πατριάρχης γεγονώς, εἰς τὸν ἱερέων ἔτι τότε χορὸν τελῶν Κάλλιστος, καὶ Σαβάς, ὃς πρὸς τῇ Βατοπεδείῳ μονῇ τὸν ἀσκητικὸν ἦγε δρόμον καὶ πολλοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ θαυμασίους ἐπεδείξατο ἀγῶνας, εἰς Βυζάντιον ἀφίκοντο· βασιλεῖς τε συγγενόμενοι, καὶ πατριάρχου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν συνωμοτῶν παρόντων, “Ἡμεῖς” ἔφασαν “τὴν κατασχοῦσαν Ῥωμαίους ὀρώντες συμφοράν, δεινὰ μὲν φόμεθα τὰ πραττόμενα καὶ πέρα δεινῶν· οὐδὲν δὲ πλεόν πρὸς ἐπικουρίαν καὶ ἀποτροπὴν τῶν δεινῶν θυνάμενοι συμβάλλεσθαι, τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων ἐδεόμεθα Θεοῦ, τοῦ μόνου στήσαι θυναμένου τὰς προσδοκώμενας συμφοράς. Νυνὶ δὲ τὸ διεσθηκός

τῶν Ῥωμαίων ἰδόντες μέρος ἀσμένως χωροῦν πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ μάλιστα ὅπερ δόκησιν παρεῖχε τὴν αἰτίαν παρασχέσθαι τῆς διαφορᾶς, καὶ Θεῷ τῷ τῆς εἰρήνης χορηγῷ πολλὰς χάριτας ὁμολογήσαντες καὶ γῆρας καὶ σωματικὴν ἀσθένειαν καὶ τοὺς περὶ τὴν ὁδοπορίαν πόνους παριδόντες, ἔχομεν δεησόμενοι καὶ ὑμῶν, δέχεσθαι τὴν εἰρήνην καὶ μὴ διὰ φιλονεικίαν τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν νῦν τε διαφθειρουμένην περιορᾶν καὶ ἔτι δεινότερα προσδοκωμένην πάσχειν, ἂν μὴ ταχέως ὁ πόλεμος καταλυθῇ. Ἐλεον οὖν καὶ αὐτοὶ λαβόντες τῶν ὁσημέραι χεομένων αἱμάτων καὶ τῶν δεσποτηρίοις κατεχομένων καὶ τῶν ἐλαυνομένων καὶ ἀνέχεσθαι πασχόντων ἀνθρώπων, κυρώσατε τὴν εἰρήνην καὶ τῶν πολλῶν καὶ χαλεπῶν κινδύνων ἀπαλλάξατε Ῥωμαίους, ὥς ἂν Θεός τε ὁ τῆς εἰρήνης χορηγὸς δεσασθῇ καὶ βασιλὴς τε καὶ πατριάρχης καὶ ὑμεῖς ἢ σύγκλητος οὐ παρὰ πάντων μόνον Ῥωμαίων, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῶν ταπεινῶν ἀξίας κομίζησθε εὐχαριστίας τῆς προθυμίας τῆς περὶ τὰ καλὰ καὶ τῆς κηδεμονίας τῶν διὰ τὸν πόλεμον ἀπανταχοῦ διαφθειρομένων ἀνθρώπων ἀναιτίων". Πρὸς ταῦτα βασιλὴς μὲν οὐδὲν ἔπασχε δεινόν, ἀλλὰ καὶ κατὰ γνώμην ὤετο εἰρῆσθαι αὐτῇ τοὺς λόγους». — Σελ. 324, 23. Ὁ Φιλόθεος ἀπεσιώπησε τὰ γενόμενα περὶ τοὺς Ἀγιορείτας ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῶν ἀντικαντακουζηνῶν. "Ὅρα Καντακουζ. τ. II, σ. 212-213" «Παρακάλουν τε (οἱ ἀντικαντακουζηνοὶ) τοὺς δήμους ὑπὲρ τῶν βασιλέως παίδων, ὀρφανῶν ὄντων πατρός, ἀγανακτεῖν καὶ ἀμύνεσθαι τὸν ἀδικοῦντα· οὗ δὲ ἕνεκα ἐσκέψαντο συγχροῦν πρὸς ἑαυτοὺς τοὺς μοναχοὺς, καὶ Μαχάριον μὲν τὸν Λαύρας ἡγούμενον, Θεσσαλονίκης μητροπολίτην ἀποδείξαντες, ἔπεισαν οὐ πρὸς τοὺς ἄλλους μόνον διενεχθῆναι μοναχοὺς καὶ Καντακουζηνισμόν αὐτῶν κατηγορεῖν, ὅτι δὴ τὸν φίλον ὀρῶντες ἀπολείπεσθαι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ πολέμου κινδυνεύοντα, ἐν ζήλου μοῖρα καὶ τῆς πρὸς τὰ βελτίω συμβουλῆς ἔχουσιν ἐκείνῳ βοηθήσοντες· ἀλλὰ καὶ βασιλέως πολλὰς καταχέειν λοιδορίας καὶ οὐδὲν ἐκείνων ἀπολείπεσθαι τὴν εἰς αὐτὸν πικρίαν. "(Ὅθεν καὶ γενόμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ οὐδενὸς τῶν ἐκεῖσε τολμηθέντων ἐπὶ ὁμοθυμῇ καὶ πονηρίᾳ βεβημένων ἀπελείπετο· πρῶτον

δὲ ἐν τῇ μονῇ τῇ προσαγορευομένῃ Πέτρα ἀπρόιτον μένειν κατεδίκασαν, προνοίας τῆς εἰς τὸ σῶμα προσηκούσης οὐδεμιᾶς ἀποτερήσαντες· Σαβάν δὲ διὰ τὸ ἀρετῇ τῶν ἄλλων ὑπερέχειν καὶ γνωριμώτατον τοῦ βασιλέως φίλων εἶναι, ἐπεὶ μὴ συμφρονεῖν αὐτοῖς ἐβούλετο, ἐν ἐτέρᾳ μονῇ τῇ Χώρα προσαγορευομένῃ μένειν καὶ αὐτὸν ἐψηφίσαντο ἀπρόιτον· βουλομένων δὲ καὶ προνοίας ἀξιοῦν πολλῆς, οὐ κατεδέξατο, μὴ δίκαιον εἶναι, φάσκων, ἐκ τῶν αἵμασι καὶ φόνοις χαιρόντων τι λαβεῖν· τοῦτο δὲ μόνον εἰπὼν, ὡς τὸν ὑπὸ Θεοῦ φρουρούμενον οὐδεμιᾶ τινι μηχανῇ δυνατόν ὑπ' οὐδενὸς διαφθαρῆναι, ἡσυχίαν ἔγχε· τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν, οὐ μάλιστα ἀξιολόγοις οὖσι, τὴν εἰς τὰς ἰδίας μονὰς ἐπέτρεπον ἐπάνοδον. Περὶ μὲν οὖν τὴν τῶν μοναχῶν πρεσβείαν τοιαῦτα πατριάρχῃ καὶ τοῖς συνωμόταις ἐτελεῖτο». — Τὰ ἐν τῷ βίῳ τοῦ ὁσίου Σάββα τυπωθέντα ἐσφαλμένως ὅρα ἐν ταῖς σελ. 414-416· νῦν δὲ σημειοῦνται ὧδε τὰ ἐν τῇ τυπώσει τοῦ χειμένου παραλειφθέντα τῶν κωδίκων ἀναγνώσματα. — Σελ. 196, 13 ὑπέδειξε] ἐδίδαξε M. — Σελ. 205, 7 γινομένου B || 19 καιαβαλλόμενος B. — Σελ. 208, 31 ὥσπερ] ὅσπερ BM· ἴσως· «ὅπερ δὴ τοῖς ἐκεῖ νόμος» — Σελ. 209, 12 νότοις B. — Σελ. 211, 22 καίτι B || 23 ἐπιτηδία B. — Σελ. 216, 24 ἐπιρρίπτει B. — Σελ. 217, 1 μόνης B. — Σελ. 218, 11 πᾶν ἥδον ἐμπυλῶν M. — Σελ. 220, 28 νόσαν B. — Σελ. 222, 2 ἐγκυμέννης B || 29 ὅποσοῦν B. — Σελ. 225, 1 ὅσο B || 24 ἀπύμῃ B. — Σελ. 228, 13 ἀοίδιμον B || 20 πεφυκώς B. — Σελ. 229, 2 φιλονικεῖς B. — Σελ. 232, 11 φοβερότερος B. — Σελ. 235, 12 τὸ μέσον B. — Σελ. 243, 20 ἀρχὴν ὑπώπεινον M. — Σελ. 244, 15 16 M, σοῦ B. — Σελ. 245, 27 εαυτοῦ M, αὐτὸν B || 28 ὧ] ἐκ B. — Σελ. 250, 29 ἰσχυρότερα B. — Σελ. 251, 5 ἐρριμένῳ B. — Σελ. 256, 9 Κλεώναν B || 25 κατὰ ἱρυφῶν B. — Σελ. 227, 1 δοματίου B || 12 πανπλήθει B. — Σελ. 260, 5 προλαβοῦσα B. — Σελ. 264, 8 αὐτοῖς] αὐτῆς B. — 268, 9 δαυηλείαν BM. — Σελ. 277, 8 θερίους B. — Σελ. 278 θεολογία M, θεολόγοις B. — Σελ. 279, 22 ἐσομένης B. — Σελ. 288, 25 ἐτέροθεν B. — 289, 16 μηδοποσιτοῦν B. —

Σελ. 291, 12 προσβάλλων B.—Σελ. 296, 4 σύρεσις M, σύν-
θεσις B.—Σελ. 302, 31 περιόψει B.—Σελ. 303, 32 εθε-
λοῖς B.—Σελ. 304, 30 συμπαραιμέρει B.—Σελ. 309, 16 φο-
ρητῷ B.—Σελ. 310, 16 ἀνα^{σι}εῖ B || 29/30 ταύτην] τούτων
B.—Σελ. 311 επεπηγείσαν MB.—Σελ. 332, 4 τοῦτο B || 12
ἀνείμι B.—Σελ. 327, 3 μέντι B.—Σελ. 329, 16 ἐνόση B.—
Σελ. 330, 16 ἀπώρασθαι B || 17 ὠφελήθῃσι B || 22 αἰθάς-
σου B || 22/23 ἀπὸ πέμποντος B.—Σελ. 334, 8 μνηθεῖς
θειοτέρας M.—Σελ. 349, 7 θεωρησομεν B.—Σελ. 351, 17
φιλαλήλω B.—Σελ. 353, 9 εκπλήουν B || 10 επισκοιοῖ M.—
Σελ. 356, 11/12 προβαίνει B || 23 κατηλεγμένων B.—Σελ.
357, 17 ἐχρησε B.—Ἐν τῷ B αἱ μεμονωμέναι προθέσεις εἰσὶν
ἠγνωμέναι σχεδὸν ἀπανταχοῦ ταῖς ἐπομέναις αὐταῖς λέξεσι, ταῖς
ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομέναις.

ΠΙΝΑΞ ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Ἄαρὼν ὁ ἀδελφὸς τοῦ προφῆτου Μωϋσέως.—17, 25, 50. 421.	269, 270, 272, 274, 279, 289, 300, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 348, 349, 355, 366, 367, 368, 372.
Ἀβασσάν.—123, 124, 125, 422.	Ἀγία Πόλις=Ἱερουσαλήμ.—145, 382.
Ἀββακούμ ὁ προφῆτης.—110.	Ἅγιος Αἴθιος, ἐφ' οὗ ἐσφυρνίσθη ὁ Χριστός.—180 καὶ. 424.
Ἀβελβούς, νομοθέτης Ἰουδαῖος, υἱὸς τοῦ Γαμαλιήλ.—30, 58, 60, 61, 419.	Ἁγίου Τάφου Κοινοβούκιον.—424.
Ἀβιβος, υἱὸς τοῦ Γαμαλιήλ. — 31, 33, 39.	Ἀδάμ ὁ προπάτωρ.—110, 152, 156, 165, 368, 371, 374, 381.
Ἀβραάμ ἢ Ἀβραάμ ὁ προπά- τωρ.—16, 49, 50, 71, 155, 218, 229.	Ἀδῆς.—5, 183, 367, 368.
Ἀβραάμιος ὁ ἅγιος.—377, 378.	Ἀδριανός, μαθητὴς τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος.—125.
Ἀβραμιᾶται ἀρεταί.—155.	Ἀδρία —126.
Ἀβυδος.—65.	Ἀειλέα=Ἀειλά (καὶ. Ἀχιλέα). —94, 421.
Ἀγάθων ὁ ἅγιος ἀββᾶς.—352.	Ἀθανάσιος, καθολικὸς τῶν Ἰα- κωβιτῶν.—146, 147.
Ἄγαρ.—144, 145.	Ἀθανάσιου τοῦ Ἀθωνίτου λαύ- ρα.—180, 190, 321, 402, 418, 424, 426.
Ἀγαρηνοί.—177.	Ἀθανάσιος ὁ Μέγας.—254, 278.
Ἄγγελος, Ἄγγελοι. — 11, 14, 17, 25, 26, 27, 29, 42, 43, 44, 47, 52, 62, 64, 65, 71, 77, 81, 105, 110, 111, 158, 184, 200, 219, 220, 232, 254, 259, 260, 263, 266,	Ἀθανάσιος μεγαλομάρτυς ὁ ἐν τῷ Κλόσματι.—360 καὶ.

- Ἀθανάσιος, πατριάρχης Κων-
σταντινουπόλεως. — 419.
- Ἀθῆναι. — 290.
- Ἀθηνoγένης ὁ ἅγιος μάρτυς. —
401.
- Ἄθως. — 190, 199, 210, 213,
236, 241, 293, 298, 301,
320, 327, 330, 426.
- Αἰγαῖον πέλαγος. — 241, 323.
- Αἴγυπτις. — 149, 258.
- Αἴγυπτιακή ἀρχή. — 362.
- Αἰγύπτιος, Αἰγύπτιοι. — 144,
145, 367, 403.
- Αἴγυπτος. — 50, 51, 84, 85,
91, 92, 98, 120, 133, 140,
144, 145, 174, 361, 362.
- Αἰθιοπία. — 367.
- Αἰλιέων πόλις = Ἱερουσαλήμ. —
1, 2, 4.
- Ἀκέφαλοι. — 163.
- Ἀκίνδονος (Γρηγόριος). — 332,
335.
- Ἀλεξάνδρεια. — 3, 4, 84, 123,
144, 146.
- Ἀλεξάνδρεὺς, Ἀλεξάνδρεῖς. — 28,
56, 142.
- Ἀλεξάνδρέων πόλις = Ἀλεξάν-
δρεια. — 4, 361.
- Ἀλέξανδρος συγκλητικός. — 40,
45, 63, 66.
- Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. — 83.
- Ἀλέξανδρος (ἐπίσκοπος Ἀλεξαν-
δρείας). — 333.
- Ἀλώνη. — 131.
- Ἀμορραῖοι. — 50.
- Ἀνανίας ὁ ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν
Ἀποστόλων ἀναφερόμενος. —
85, 112.
- Ἀναστασίας τῆς ἁγίας μάρτυρος
ναὸς ἐν Ἑρεσσῷ τῆς νήσου
Λέσβου. — 178.
- Ἀναστασίου τοῦ Πέρσου βίος. —
391, 392.
- Ἀνατολή. — 127, 170.
- Ἀνδράγαθοι. — 34, 36, 411.
- Ἀνδρέας Ἱεροσολυμίτης. — 169 καὶ
422, 423.
- Ἀνδρέας (Παλαιολόγος, Θεσσαλο-
νικεύς). — 327, 328, 329, 330.
- Ἀνδρόνικος β' ὁ Παλαιολόγος. —
210, 291, 419.
- Ἀντιόχεια. — 2, 3, 286.
- Ἀντισιχέων ἐκκλησία. — 146.
- Ἀντίοχος τριβούνος. — 17.
- Ἀντώνιος ὁ μέγας ὁσιος. — 84,
85, 88, 90, 91, 92, 103,
118, 120, 121, 122, 123,
255, 257, 273.
- Ἄνω Θηβαῖοι. — 361.
- Ἀπάμεια Συρίας. — 4.
- Ἀπελλῆς ὁ καὶ Ναόδωρος. — 385.
- Ἀπόλλων. — 2, 14.
- Ἀποστόλων Πράξεις. — 31, 85.
- Ἀραβες. — 262, 375.
- Ἀραβικὸς λύκος. — 331.
- Ἀρειανοί. — 120, 125.
- Ἄρειος. — 160, 335.
- Ἀρισταινέτη συγκλητική. — 90,
118.
- Ἀριστοτέλης. — 19.

- Ἀρχάγγελοι. — 11, 17, 182, 232, 411.
 Ἀρχελάος τις. — 21.
 Ἀσία. — 216.
 Ἀσιανοί. — 56.
 Ἀσκόλων. — 43, 65, 397.
 Ἀττάλεια. — 369.
 Ἀγροστοεμφρατησίων ἐπαρχία. — 361.
 Ἀφροδίτη. — 114.
 Ἀφροδιτιῶν πόλις. — 120, 122.
 Ἀχαιμενίδαι. — 210, 214.
 Ἀχιλέα = Ἀειλέα. — 94.
 Ἀχιλλεύς. — 83.
 Βαβυλών, πόλις τῆς Αἰγύπτου. — 120.
 Βαβυλωνία. — 393.
 Βαϊτανός διάκονος. — 120, 122.
 Βάκχος ὁ μεγαλομάρτυς. — 361.
 Βαπτιστής = Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος. — 263, 290.
 Βάρβαρος. — 246.
 Βαρβάρων γῆ. — 129.
 Βάρδας ὁ καΐσαρ. — 409.
 Βαρλαάμ ὁ Καλαβρός. — 331.
 Βασάν. — 50.
 Βασίλειος ὁ Μέγας. — 255.
 Βασιλεύουσα = Κωνσταντινούπολις. — 400, 419.
 Βασίλις τῶν πόλεων = Κωνσταντινούπολις. — 57, 59, 66, 412.
 Βατοπέδιον. — 1, 137, 169, 190, 215, 299, 326, 329, 426.
 Βελίαρ. — 325.
 Βίβλος συριακή. — 29.
 Βίβλος ἡ παναγία. — 48.
 Βιτόλιον. — 119.
 Βλάσσα τῆς Σικελίας. — 126, 422.
 Βλαχέρναι. — 176.
 Βουκόλια ἐν Αἰγύπτῳ. — 133.
 Βρεβίλιμβον, ἐμπόριον τῆς Δαλματίας. — 131, 422.
 Βρούχιον, χωρίον πλησίον Ἀλεξανδρείας. — 123, 124, 125.
 Βυζάντιοι. — 241, 293.
 Βυζάντιον. — 40, 41, 42, 43, 291, 323, 338, 424, 426.
 Γαβριήλ ὁ Ἀρχάγγελος. — 6, 269.
 Γαβριήλ Ἀθηναῖος, προηγούμενος τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου 1776. — 419.
 Γάδεια. — 279.
 Γάζα. — 85, 90, 91, 92, 96, 100, 118.
 Γαζαίτι. — 91, 97, 124.
 Γαζαίων πόλις. — 84.
 Γαληνός. — 19.
 Γαλιλαία. — 386, 388.
 Γαλιλαῖοι. — 3, 4.
 Γαλιλαῖον μυστήριον. — 6, 411.
 Γαμαλιήλ ὁ νομοδιδάσκαλος. — 29, 30, 32, 33, 34, 36, 38, 39, 57, 58, 60, 61.
 Γεννάδιος, προηγούμενος τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου 1776. — 419.
 Γεντλίων σχολή. — 361.
 Γερασίου τοῦ ἁββᾶ βίος. — 396.
 Γεώργιος Δαμασκηνός, πατὴρ τοῦ

- ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυ-
 μίτου.—170.
 Γεώργιος Σκυλίτζης.—425.
 Γεζί.—95.
 Γολιάθ.—147, 186.
 Γολγοθῶν τῆς ὁσίας βίος 392-
 396, 408.
 Γραφή ἢ Γραφαὶ αἱ ἱεραὶ.—3,
 9, 15, 31, 33, 34, 49, 60,
 71, 76, 88, 100, 107, 113,
 140, 171, 195, 197, 248,
 252, 326, 327, 364.
 Γρηγόρια, μήτηρ τοῦ ἁγίου Ἀν-
 δρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου. —
 170.
 Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. — 272,
 278.
 Γρηγόριος ὁ Θαυματουργός. —
 345.
 Δαιμόνιον, Δαιμόνια. — 44, 66,
 94, 133, 134.
 Δαίμων, Δαίμονες.—6, 12, 19,
 22, 23, 24, 44, 77, 81, 85,
 86, 92, 93, 94, 96, 97, 98,
 99, 100, 101, 102, 103,
 114, 117, 126, 127, 133,
 221, 223, 224, 229, 232,
 261, 270, 304, 362, 364,
 365, 371, 376, 381, 411.
 Δαλματία.—129, 131
 Δαμάσκειος περαία.—424.
 Δαμασκηνός (Ἰωάννης). — 254,
 255, 270, 404, 405.
 Δαμασκηνῶν ἐθνάρχης.—211.
 Δαμασκός.—139, 170, 286, 288.
 Δαματαλία ἢ Δαματαλιά.—34, 36.
 Δανιήλ ὁ προσφύτης.—83, 188,
 268, 269, 283, 394, 405.
 Δανιήλ ὁ στυλῖτης.—345.
 Δαυὶδ ὁ προσφύτης. — 71, 72,
 105, 108, 147, 175, 182,
 184, 185, 186, 194, 213,
 221, 222, 230, 348.
 Δέκιος αὐτοκράτωρ.—388.
 Δελεγαβριά.—34, 36.
 Δεσποτικός Ταφός.—244.
 Διάβολος.—15, 22, 26, 52, 56,
 58, 86, 102, 105, 124, 167,
 249, 364, 366, 374.
 Διογένης ὁ κυνικός.—332.
 Διόδωρος ἅγιος μάρτυς.—384.
 Διοκλητιανός αὐτοκράτωρ.—1, 2,
 3, 8, 17, 27, 360.
 Διομήδους τοῦ ἁγίου μάρτυρος μο-
 ναστήριον ἐν Κωνσταντινουπό-
 λει.—292.
 Διονύσιος Ἀρεοπαγίτης.—254.
 Διονυσίου μονή ἐν τῷ Ἀγίῳ
 Ὄρει.—151, 169, 392.
 Δοσίθεος, πατριάρχης Ἱεροσολύ-
 μων.—399.
 Δημήτριος ὁ μεγαλομάρτυς διή-
 γησις περὶ τῆς σκεπῆς τοῦ τά-
 φου αὐτοῦ.—400, 401.
 Διὸς προσάστειον.—384.
 Δρακόντιος ἐπίσκοπος.—120.
 Δριμέως σχύρωμα ἐν Κρήτῃ.—
 177.
 Δύστης.—323.
 Ἐβραϊκὰ ὀνόματα.—46.

- Ἑβραῖοι.—39, 46, 66, 363.
 Ἑβραίων γλῶττα.—79.
 Ἑδεσσα.—370, 371, 378, 380, 382, 383, 391.
 Ἑδνα, σύζυγος Γαμαλιήλ.—33.
 Ἑλεμίας, υἱὸς τοῦ Γαμαλιήλ.—33.
 Ἑλευθέριος, ἐπίσκοπος Ἱεριχού-
 των.—39.
 Ἑλευθερούπολις.—89.
 Ἑλισσαῖος ὁ προφήτης.—238.
 Ἑλλάς.—291.
 Ἑλληνας.—55, 56, 77, 361, 365, 419.
 Ἑλληνικὸς βίος.—19.
 Ἑλληνίς.—2.
 Ἑλληνισμός.—66.
 Ἑλλησποντος.—241, 323.
 Ἑλπίδιος ἀπὸ ὑπαρχῶν.—118.
 Ἑμμανουήλ=Χριστός.—6.
 Ἑξώπουλα τῆς πόλεως Ἱερουσα-
 λήμ.—32.
 Ἐπίδauρος.—129, 130.
 Ἐπιφάνιος ὁ Κύπριος.—83.
 Ἐπιφί· μὴν αἰγυπτιακός.—367.
 Ἐριστός=Ἐρεσσός.—178.
 Ἐρμῆς ὁ Τρισμέγιστος.—19.
 Ἐρυθρὰ Θάλασσα.—50, 94, 131, 360, 363, 367.
 Ἐσταυρωμένος.—3, 4, 7, 8, 9, 10, 15.
 Εὐαγγέλια.—31, 92, 99, 116, 251, 270. Εὐαγγελίων και-
 ρός.—356.
 Εὐαγγέλιον.—30, 110, 126, 134, 209, 271, 272.
 Τὰ Εὐαγγελίου ἐν Κωνσταντινουπό-
 λει.—174.
 Εὐλάλιος ὁ συναγαγὼν τὰ λείψανα
 τοῦ ἁγίου Προκοπίου.—17.
 Εὐνόμιος ὁ αἵρεσιάρχης.—160.
 Εὐριπος.—290.
 Εὐστράτιος, πρεσβύτερος τῆς Με-
 γάλης Ἐκκλησίας.—395, 408.
 Εὐστράτιος ὁ ὁσίος, ἡγούμενος
 τῆς μονῆς Ἀγαύρου.—408.
 Εὐτόνιος ὁ Σεβαστῆς ἐπίσκο-
 πος.—39.
 Εὐτυχὴς ὁ αἵρεσιάρχης.—162, 163.
 Εὐφρατησίων ὅρα Αὐγουστοε-
 φρατησίων.
 Ἐφρεσίων γῆ καὶ λιμὴν.—424.
 Ἐφεσσος.—216, 424, 425.
 Ἐψα.—180, 183, 186.
 Ἐωσφόρος.—114.
 Ζαζάνους, μαθητῆς τοῦ ὁσίου Ἰλα-
 ρίωνος.—126, 128, 134, 421.
 Ζανάνους «ἀπὸ τοῦ Μαίουμα».—
 96, 421.
 Ζαχαρίας, πατὴρ Ἰωάννου τοῦ
 Προδρόμου.—273.
 Ζεῦγμα τὸ ἐν τῷ Σταυρίῳ τῆς
 Κωνσταντινουπόλεως.—45, 67.
 Ζωῆς Τάφος=Ἅγιος Τάφος.—
 243.
 Ζωσιμάς ὁ ἄββας.—258.
 Ἰησοῦ ἢ Ἰλίας ὁ προφήτης.—
 156, 218.
 Ἰράκλεια ἡ Θρακικὴ.—291.

- Ἡράκλειος ὁ αὐτοκράτωρ.—145, 146, 147, 148.
 Ἡρακλῆς.—2.
 Ἡσαίας ὁ προσφῆτης.—86, 150, 195, 211, 224, 236, 280, 307, 313, 314, 320, 357.
 Ἡσύχιος, μαθητὴς τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος.—117, 125, 128, 133, 134, 135.
 Θεβαθαί, κόμη ἐγγὺς τῆς πόλεως Γάζης.—84, 420.
 Θεβώριον ὄρος. — 253, 255, 256, 270, 272.
 Θάμαρις, μήτηρ τῆς ἁγίας Θέκλης.—107.
 Θέκλα ἡ πρωτομάρτυς.—107.
 Θεοδοσία συγκλητική. — 2, 4, 9, 13.
 Θεοδοσία, σύζυγος τοῦ καίσαρος Βάρδα.—409.
 Θεοδόσιος β' ὁ αὐτοκράτωρ.—31.
 Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου λαύρα.—140.
 Θεοδώρα Ῥαούλαινα Καντακουζηνή ἡ Παλαιολογίνα.—397.
 Θεοδώρητος, ἐπίσκοπος Κύρρου.—359.
 Θεόδωρος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—171.
 Θεόδωρος, οἰκονόμος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων.—172.
 Θεόδωρος ὁ Στουδίτης. — 423, 425.
 Θεόδωρος ὁ Γραπτός.—397.
 Θεομήτωρ.—69, 318.
 Θεοφάνης ὁ ὁμολογητής.—397.
 Θεσσαλονικεῖς.—213, 293, 326, 327.
 Θεσσαλονίκη.—192, 193, 194, 212, 214, 241, 293, 326, 329, 400, 427.
 Θεσσαλία. — 210.
 Θεσσαλοί. — 192, 195.
 Θηβαῖοι Ἄνω Θηβαῖοι.
 Θράκη.—210, 291.
 Ἰακώβ ὁ προπάτωρ. — 16, 50, 183. Αἶθος τοῦ Ἰακώβ. — 378, 380.
 Ἰακωβίται.—146.
 Ἰάκωβος ὁ Ἀδελφόθεος.—80.
 Ἰάκωβος ὁ ἐκ Καρπενήσιου, Βατοπεδινὸς ἀρχιμανδρίτης.—190.
 Ἰβήρων μονὴ ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει.—422.
 Ἱεριχόντων ἐπίσκοπος.—39, 40.
 Ἱεριχώ.—173.
 Ἱερὸν τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ.—33.
 Ἱεροσόλυμα, Ἱερουσαλήμ. — 7, 29, 31, 32, 39, 40, 41, 45, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 66, 67, 74, 79, 80, 93, 137, 143, 144, 145, 146, 150, 151, 171, 172, 173, 195, 200, 215, 243, 245, 247, 286, 297, 380, 419, 424.
 Πνευματικὴ Ἱερουσαλήμ=Ἄθως.—320.
 Ἱερώνυμος.—82.
 Ἰλαρίων ὁ μέγας ὁσιος.—82-136, 420 κέ.

- Ἰλιάς κακῶν.—194.
 Ἰνδικὰ πέμματα.—315.
 Ἰορδάνης ποταμός.—151, 153, 159, 162, 163, 164, 245, 247, 257, 258, 261, 263, 283, 374.
 Ἰουβενάλιος, πατριάρχης Ἱεροσολύμων.—80.
 Ἰουδαία.—29, 144, 195.
 Ἰουδαῖοι.—3, 5, 32, 45, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 66, 76, 77, 78, 155, 386, 424.
 Ἰουδαίων συναγωγή.—357.
 Ἰουδαίων δῆμος.—211.
 Ἰουδαίων φατρία.—263.
 Ἰουδαίων συνέδριον.—255.
 Ἰουδαίων πάθη.—194.
 Ἰουδαῖος ἔμπορος ἐν Σικελίᾳ.—128.
 Ἰούδας ὁ προδότης.—71, 335.
 Ἰουλιανή, σύζυγος Ἀλεξάνδρου συγκλητικοῦ.—41, 63, 64, 66, 67, 420.
 Ἰουλιανός ὁ Ἀποστάτης.—124, 125.
 Ἰουστινιανός ὁ Ῥινότμητος.—172, 173.
 Ἰσαὰκ ὁ προπάτωρ.—16, 50.
 Ἰσαὰκ, μαθητὴς τοῦ ἁγίου Αντωνίου.—120, 121.
 Ἰσαὰκ, πρῶτος τοῦ Ἀγίου Ὄρους.—426.
 Ἰσιῶρος ἄ, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—340.
 Ἰσμηλίζεται.—145, 245, 247, 264, 285.
 Ἰσραήλ.—50, 155, 181, 182, 252, 370, 409.
 Ἰταλικὰ πέμματα.—316.
 Ἰταλικός, χριστιανός ἐκ Γάζης.—96, 97.
 Ἰταλοί.—210, 224, 232, 233, 331.
 Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.—254, 255, 270, 404, 405, 425.
 Ἰωάννης ὁ Θεολόγος.—30, 33, 104, 105, 108, 256, 272, 424.
 Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος.—84, 156, 159, 164, 175, 218, 273.
 Ἰωάννης, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—31, 34, 37, 39, 40, 45, 62, 80.
 Ἰωάννης Ἀλεξανδρεύς.—140, 142.
 Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων.—144.
 Ἰωάννης, πάπας Ῥώμης.—148.
 Ἰωάννης ὁ Ζωναράς.—137.
 Ἰωάννης ὁ Καντακουζηνός.—336.
 Ἰωάννης ὁ Καλέκας.—338, 340.
 Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.—359.
 Ἰωάννης πρεσβύτερος.—368, 371, 372, 373, 375, 376, 378, 379, 380, 382, 383.
 Ἰώβ ὁ δίκαιος.—99, 102, 141, 216, 218, 413.
 Ἰωνᾶς ὁ Σαβαΐτης.—397.
 Ἰώσηπος.—194.
 Ἰωσήφ (ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας).—71, 180, 184, 186, 188, 189.

- Ἰωσήφ ὁ πάγκαλος.—405.
 Ἰωσήφ (ὁ Ἰακώβου).—174.
 Ἰωσήφ ὁ Καλοθέτης.—423.
 Κάδης ἔρημος.—114.
 Τὰ Καίουμᾶ.—401.
 Καινή Διαθήκη.—271.
 Καῖσαρ.—365.
 Καισαρέων πόλις ἐν Παλαιστίνῃ. — 8, 10, 17.
 Κάλλιστος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.—426.
 Καντακουζηνισμός.—427.
 Καλχηδών.—44.
 Καπαργαμαλά.—32, 79.
 Καπαρταμή· κόμη.—33.
 Καρακάλλα μονή ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει.—422.
 Καρμενᾶ ἢ Κάρμενα.—385. 388.
 Καρμήλιος.—156.
 Κηδάρ.—32.
 Κιλικία.—28.
 Κλαυδιανὸς ὁ ἅγιος μάρτυς. — 384.
 Κλεόπας.—256, 415.
 Κλόσμα τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης.—360, 363, 364, 367.
 Κοινὸν Ἀρχεῖον ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει.—201.
 Κόνων κηπουρὸς ὁ ἅγιος μάρτυς.—384-389.
 Κοσίντζα, μοναστήριον.—54, 74.
 Κοσμάς ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ. — 404.
 Κουβούκλιον τοῦ Ἀγίου Τάφου.—424.
 Κρήτες.—170, 175, 177, 290.
 Κρήτη.—169, 289, 290, 399.
 Κρίσπος.—82.
 Κυλάδες νῆσοι.—132.
 Κύπριοι.—135, 136, 220, 222, 240, 243, 297.
 Κύπρος.—83, 131, 132, 133, 136, 216.
 Κυρηναῖοι. — 28.
 Κυριακή ἀπόφασις. — 85.
 Κυριακή ἡμέρα. — 116, 370.
 Κύριλλος, ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων.—40, 41, 46, 63.
 Κύριλλος Σκυθοπολίτης.—396.
 Κύρος Ἀλεξανδρέας.—142, 146.
 Κωνσταντία Παφία.—134, 136.
 Κωνσταντιανὰ τόπος ἐν Κωνσταντινουπόλει.—47, 68.
 Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας.—40, 41, 45, 52, 58, 66, 99, 100, 120, 124.
 Κωνσταντῖνος (ὁ Πωγωνᾶτος). — 172.
 Κωνσταντινούπολις. — 43, 45, 54, 63, 65, 146, 178, 288, 420, 424, 425, 426. Ἡ Κωνσταντίνου. — 292, 294, 323, 326, 329, 395.
 Λάβαν.—380.
 Λαλαγαβραάμ = χωρίον Θεοῦ.—61.
 Λατῖνοι.—331.
 Λαυσαϊκόν.—359.
 Λεόντιος, ἐπίσκοπος τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας.—15.

- Λέσβος. — 216.
 Λήμνιοι καὶ — 194.
 Λῆμος. — 215.
 Λιβάνου κέδροι. — 375.
 Λιβερτῖνοι. — 28, 56.
 Λιβύη. — 125.
 Λίθος τοῦ Ἰακώβ. — 378.
 Λιθόστρωτον ἐν Ἱερουσαλήμ. — 186.
 Λιχίνος. — 394.
 Λοῦζα. — 114, 421.
 Λουκᾶς ὁ εὐαγγελιστής. — 48, 57, 357.
 Λουκᾶς, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. — 425.
 Λουκιανὸς πρεσβύτερος. — 30, 32, 33, 34, 36.
 Λουκιλλιανὸς (=Λουκιανὸς) πρεσβύτερος. — 59, 61.
 Λυδία. — 294.
 Λύχνος· τόπος ἐν τῇ περὶ τὸ Πηλούσιον ἐρήμῳ. — 120.
 Λώτ. — 104.
 Μαγδαλᾶ. — 424.
 Μαγιστριανὸς ἀνθύπατος. — 362.
 Μαγυδῶ. — 384.
 Μαγδών. — 388.
 Μαΐουμᾶς. — 85, 96, 98, 135.
 Μακάριος ἀρχιεπίσκοπος Ῥωσίας. — 417.
 Μακάριος ὁ μέγας. — 255.
 Μακάριος ὁ Μακρῆς. — 423.
 Μακάριος, ἡγούμενος τῆς Λαύρας. — 426, 427.
 Μακεδονία. — 214, 291.
 Μακεδόνιος αἰρεσιάρχης. — 161.
 Μακεδών, Μακεδόνες. — 83, 195, 210.
 Μακκαβαῖος. — 225.
 Μαλεοῦ αἰγιαλός. — 131.
 Μανασσῆς καλλιγράφος 1302/3. — 419.
 Μανιχαῖος. — 163.
 Μανουήλ ὁ Κομνηνός. — 180, 182, 183, 185, 187, 188, 400, 425.
 Μαξιμιανὸς αὐτοκράτωρ. — 360, 361, 362, 364, 366, 367.
 Μάξιμος ὁ θεόληπτος. — 260.
 Μαρία = Θεοτόκος. — 14, 176, 244, 363.
 Μαρία ἡ Μαγδαληνή. — 424.
 Μαρία ἡ Αἰγυπτία. — 149.
 Μαρία ἡ πρότερον Γαλιλδοῦχ. — 392, 395, 396.
 Μαρκιανὸς ὁ ἅγιος. — 402.
 Μᾶρκος τις τεχνίτης. — 5, 6.
 Μαρνάς. — 91, 96, 97.
 Ματθαῖος ὁ εὐαγγελιστής. — 359.
 Ματθίας ἀββᾶς. — 379.
 Μεγάλη τοῦ Θεοῦ Καθολικὴ Ἐκκλησία. — 174, 395, 402.
 Μετέθιος. — 38.
 Μεγίστη Λαύρα, ἡ τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου. — 323.
 Μέμφις. — 98.
 Μεσίλας. — 93.
 Μήτηρ τοῦ Κυρίου. — 212.
 Μητροφάνης, ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. — 45, 47, 48, 66.

- Μιχαήλ ὁ Ἀρχάγγελος.—6.
 Μιχαήλ ὁ Παλαιολόγος.—419.
 Μιχαήλ ὁ Ψελλός.—54, 418.
 Μόδεστος Ἱεροσολύμων.—143.
 Μονοθελῆται.—145, 146.
 Μυρῶ, μήτηρ τοῦ ἁγίου Σωφρο-
 νίου Ἱεροσολύμων.—138.
 Μυσῶν λεῖα.—214.
 Μωσαϊκὴ ἱστορία.—79.
 Μωσαϊκὸς νόμος.—156.
 Μωσῆς, Μωϋσῆς.—17, 25, 49,
 50, 51, 56, 71, 106, 170,
 181, 188, 200, 267, 271,
 281, 349, 393.
 Ναβουχοδονόσορ.—393, 394.
 Ναζαρέθ.—386.
 Ναζαρέτ.—357, 388.
 Νασόωρος ὁ καὶ Ἀπελλῆς.—385.
 Νασόμ.—39.
 Νεανίας ὁ κατόπι μεγαλομάρτυς
 Προκόπιος.—3, 4, 5, 6, 7,
 8, 9, 10, 11, 12, 13.
 Νέα Ῥώμη.—184.
 Νεῖλος ποταμός.—184.
 Νεωκόρος ὄνομα κύριον.—385.
 Νεστόριος αἰρεσιάρχης.—161,
 162.
 Νικάσιος, διάκονος Παντοκρατορι-
 νός.—400.
 Νικήτας πατρίκιος καὶ κυβέστωρ.—
 169, 423.
 Νικήτας ὁ Παφλαγών.—54.
 Νικόδημος ἄρχων, ὁ τοῦ Γαμα-
 λιῆλ ἀνεψιός.—30, 31, 32,
 39, 58, 60, 61, 163, 189.
 Νικόστρατος τριβοῦνος.—17.
 Νίσιβις.—382, 394.
 Ὀλύμπια τὰ μεγάλα.—210.
 Ὅμηρος.—19, 83.
 Ὀνώριος.—31.
 Ὁρφανοτροφεῖον ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει.—174.
 Οὐλκίων ἡγεμόνων.—8.
 Πακτωλός.—145.
 Παλαιὰ Διαθήκη.—271.
 Παλαιολόγοι.—210, 291.
 Παλαιστίνη.—84, 89, 91, 92,
 99, 100, 103, 113, 117,
 119, 122, 124, 125, 134,
 135, 136, 144, 257, 263,
 297.
 Παλαιστινοί.—101, 136.
 Παμφυλία.—388.
 Παντοκρατορινός.—400.
 Παντοκράτορος μονὴ ἐν Κωνσταν-
 τινουπόλει.—180, 400.
 Παπίας ὁ ἅγιος μάρτυς.—384.
 Παράδεισος.—78, 112, 157,
 368, 376.
 Παράδεισος ἐπιγραφή ἀσκητικῶ
 βιβλίου.—359.
 Παρασκευὴ ἡμέρα.—31, 34, 35,
 59, 60, 61, 370.
 Πάσχα.—88.
 Πάτρις.—216.
 Πάτριαι.—291.
 Πατριαρχεῖον τῆς Ἱερουσαλήμ.—
 171, 172.
 Πάτριουκλος.—230.
 Παῦλος ὁ ἀπόστολος.—32, 60,

- 76, 104, 106, 107, 108, 176, 196, 199, 202, 204, 211, 220, 221, 223, 231, 234, 260, 271, 273, 277, 324, 325, 339, 349, 352, 365.
- Παῦλος ὁ Θηβαῖος. — 84.
- Παῦλος ὁ ἐν τοῖς Καϊουμαῖ. — 401.
- Παῦλος ἐπίσκοπος. — 368 - 383.
- Πάφος. — 132, 134.
- Πάχυνον. — 126, 127, 128.
- Πελοπόννησος. — 290.
- Περγάμιος. — 122.
- Πέτρα· μονὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει. — 428.
- Πέτρος ὁ ἀπόστολος. — 30, 33, 127, 202, 253, 255, 272, 273, 349.
- Πέτρος (Ἀλεξανδρείας). — 333, 361.
- Πέτρος σχολαστικός. — 395.
- Πηλούσιον. — 120.
- Πιλᾶτος. — 424.
- Πλάτων. — 19.
- Πλινθᾶς, πατήρ τοῦ ἁγίου Σωφρονίου Ἱεροσολύμων. — 138.
- Πλουσιανός, μαθητὴς τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου τοῦ μεγάλου. — 120, 121, 422.
- Πόντιος Πιλᾶτος. — 5, 424.
- Πόντος. — 369.
- Πράξεις τῶν Ἀποστόλων. — 57, 71.
- Πρόδρομος (Ἰωάννης). — 153, 280.
- Προκόπιος ὁ μεγαλομάρτυς. — 1 - 27, 417.
- Προποντίς. — 323.
- Πρωΐτον τοῦ Ἀγίου Ὄρους. — 422.
- Πρωτεσίλεως. — 397.
- Πτολεμαῖος. — 140.
- Ῥαββουλάς, ἐπίσκοπος Ἐδέσσης. — 370, 373.
- Ῥινοκόρουρα. — 92.
- Ῥωμαῖκά πράγματα. — 329.
- Ῥωμαῖκά σκῆπτρα. — 336.
- Ῥωμαῖκαὶ παρατάξεις. — 166.
- Ῥωμαϊκὴ ἀρχή. — 144, 284, 321.
- Ῥωμαῖοι. — 194, 210, 211, 331, 427.
- Ῥωμαίων ἡγεμονία. — 145, 426.
- Ῥωμαίων ἀναξ. — 145.
- Ῥωμαίων ἀρχή. — 210.
- Ῥωμαίων γερούσιον. — 424.
- Ῥωμαίων σύγκλητος. — 360.
- Ῥωμαίων πολιτεία. — 363, 367.
- Ῥωμαίων πόλις. — 367.
- Ῥωμαίων γλῶσσα. — 101.
- Ῥώμη. — 127, 148, 423, 424.
- Σάβας ὁ παλαιὸς ὕσις. — 257.
- Λαύρα τοῦ αὐτοῦ. — 28, 263.
- Σάβας ὁ Νέος. — 190 - 359, 426, 428.
- Σαβαώθ. — 252.
- Σαββᾶτον ἡμέρα. — 357.
- Σαλαμινὴ τῆς Κύπρου. — 83.
- Σαμάρεια. — 29.
- Σαμαρεῖτις. — 287.

- Σάμος. — 82.
 Σάπφειρα. — 85, 112.
 Σαρακηνοί. — 7, 114, 166.
 Σαραφθα ή Σιδωνία. — 409.
 Σατάν. — 262.
 Σαῦλος. — 29.
 Σεβαστή=Σεβάσταια. — 39.
 Σειρήνες. — 247, 353.
 Σεραφίμ. — 14, 369.
 Σέργιος, πατριάρχης Κωνσταντι-
 νουπόλεως. — 146, 147.
 Σέργιος ὁ μεγαλομάρτυς. — 361.
 Σευήρος αἰρεσιάρχης. — 148.
 Σηών, βασιλεὺς τῶν Ἀμορραίων.
 — 50.
 Σιβᾶς ἐρημίτης. — 115, 116, 422.
 Σικελία. — 126, 127, 128, 129,
 210.
 Σινᾶ, Σίναιον ὄρος. — 200, 245,
 246, 375, 378.
 Σιών. — 40, 63, 181, 183, 185,
 186, 243, 245, 420.
 Σκάμανδρος. — 19.
 Σκινδουλά· μοναστήριον. — 115,
 421.
 Σκυθόπολις. — 5.
 Σκυλίτζης (Γεώργιος). — 181, 425.
 Σολομών ὁ προφήτης. — 72, 205,
 261, 299, 393.
 Σταυρίον. — 45, 67.
 Σταυροῦ τύπος ἐγγὺς τοῦ Κλύ-
 σματος. — 363.
 Στενά. — 44, 65.
 Στέφανος ὁ πρωτομάρτυς. — 28-
 81, 255, 273, 277, 418, 419.
 Στέφανος Θεσσαλονικεὺς, ὁ κατό-
 πι Σάβας ὁσιος ὁ Νέος. — 196,
 197, 198, 202.
 Στέφανος, διάκονος καὶ ρεφερεν-
 δάριος. — 417.
 Στέφανος παῖς. — 358.
 Στέφανος ἡγούμενος. — 378, 379.
 Σουαί. — 45.
 Συρία. — 4, 92, 99, 286.
 Συριακὴ γλῶσσα. — 39. Συριστί.
 — 101, 114.
 Σύροι. — 61, 289.
 Σύρων γῆ. — 297.
 Σύρων γράμματα. — 62.
 Σύρων γλῶσσα. — 101, 257.
 Σωκράτης. — 19.
 Σωμανίτις. — 238.
 Σωφρόνιος α' Ἱεροσολύμων. —
 138-150, 151.
 Σωφρόνιος, μαθητὴς τοῦ Ἱερο-
 νύμου. — 82, 83.
 Ταβαστόν κάστρον. — 120.
 Τένεδος. — 291.
 Τερέντιος καπιλλάριος. — 11, 12.
 Τρισμέγιστος (Ἑρμῆς). — 19.
 Φαίδιμος (ἐπίσκοπος Ἀμασείας).
 — 345.
 Φαραώ. — 50, 132.
 Φαρισαῖοι. — 30, 76, 84.
 Φᾶσις. — 146.
 Φίλιππος α', βασιλεὺς τῆς Μακε-
 δονίας. — 192.
 Φιλόθεος (Κόκκινος), πατριάρχης
 Κωνσταντινουπόλεως. — 190,
 340, 355, 427.

- Φίλων, ἐπίσκοπος ἐν Βαβυλῶνι
τῆς Αἰγυπτου.—120.
- Φλαβιανός, ἡγεμὼν τῆς ἐν Πα-
λαιστίνῃ Καισαρείας — 18,
19, 21, 23, 24.
- Φλωρέντιος, ἐπίσκοπος Φωτικῆς.
— 74.
- Φλωρεντιος, πρεσβύτερος Ἱεροσο-
λύμων. — 74.
- Φρυγῶν γλῶσσα.—101.
- Φωτική. — 74.
- Χαλάσαν στενὰ τῆς Προποντιδῆς
οὕτω καλούμενα? — 44.
- Χαλδαϊκὴ κάμινος.—262.
- Χαλελεήλ.—Στέφανος.—80.
- Χαλκηδῶν. — 65, 146.
- Χαναάν. — 50.
- Χερουβίμ.—14, 52, 368.
- Χερρόνητος.—291.
- Χιλιήλ — Στέφανος.—29, 39.
- Χίος. — 216.
- Χοζρόης.—391.
- Χριστοῦ Ἀναστάσεως ἐκκλησία.—
171.
- Χριστοφόρος συγκλητικός.—2.
- Χώρα' μονὴ ἐν Κωνσταντινουπό-
λει.—428.
- Χωρήβ.—51.
- Ὡγ, βασιλεὺς τῆς Βασάν.—50.
- Ὡριγένης τις.—385, 386.
- Ὡρίων συγκλητικός.—94, 95.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος. Предисловіе.	α'
1. Βίος καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Προκοπίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ. Житіє и мученичество Св. Прокопія и бывшихъ съ нимъ.	1
2. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου καὶ ἡ εὐρεσις τῶν λειψάνων αὐτοῦ. Μученичество Святаго первомученика Стефана	28
3. Λόγος ἐγκωμιαστικὸς ἅμα καὶ ἱστορικὸς περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλεύσεως τοῦ τιμίου λειψάνου τοῦ ἐν ἁγίοις πρωτομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφάνου. Похвальное и историческое слово о перенесеніи въ Константинополь честныхъ мощей иже во Святыхъ первомученика Христова и архидіакона Стефана	54
4. Ἀνώυμον ἐγκώμιον εἰς τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον. Безыменное похвальное слово первомученику Стефану	70
5. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Φλωρεντίου, ἐπισκόπου Φωτικῆς, ἐγκώμιον εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τὸν πρωτομάρτυρα. Иже во святыхъ отца нашего Флорентія, епископа Фотикійскаго, похвальное слово святому первомученику Стефану	74
6. Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰλαρίωνος. Житіє преподобнаго отца нашего Иларіона.	82

7. Τοῦ σοφωτάτου καὶ λογιωτάτου ἐν μοναχοῖς κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Ζωναρᾶ ὑπόμνημα εἰς τὸν ὅσιον πατέρα ἡμῶν Σωφρόνιον, πατριάρχην Ἱεροσολύμων. Мудрѣйшаго и ученѣйшаго монаха киръ Іоанна Зонары слово о преподоономъ отцѣ нашемъ Софроніи, патріархѣ Іерусалимскомъ 137
8. Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Σωφρονίου, ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσολύμων, λόγος εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα. Иже во Святыхъ отца нашего Софронія, архієпископа Іерусалимскаго, слово о святомъ крещеніи 151
9. Βίος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κρήτης, συγγραφεὶς παρὰ Νικήτα τοῦ πανευφύμου πατρικίου καὶ κвесторος. Житіе иже во Святыхъ отца нашего Андрея Іерусалимитянина, бывшаго архієпископомъ Крита, написанное Никитою, всеславнымъ патрикіємъ и квесторомъ 169
10. Ἀκολουθία σὺν Θεῷ ἐπὶ τῇ εἰς τὴν μεγαλοῦπολιν ἀνακομιδῇ τοῦ Ἁγίου Λίδου, ἐν ᾧ μετὰ τὴν ἀποκαθήλωσιν ἐτέθη παρὰ τοῦ Ἰωσήφ Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, γεγονυῖα ἐν ᾗται κ' τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ πορφυρογεννήτου βασιλέως κῶρι Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ. Последованіе съ помощію Божіею по случаю перенесенія въ великій градъ (Константинополь) Святаго камня, на коемъ, послѣ снятія со Креста, положенъ былъ Іосифомъ Христосъ, истинный Богъ нашъ, написано же оно въ лѣто царствованія порфиророднаго царя киръ Мануила Комнина кз (1169). 180
11. Τοῦ ἁγιωτάτου πατρὸς ἡμῶν, τοῦ πατριάρχου Κωνσταν-

- τινουπόλεως κυροῦ Φιλοθέου, βίος καὶ πολιτεία τοῦ
ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάβα τοῦ Νέου,
τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ ὄρει ἀσκήσαντος. Святѣйшаго отца
нашего Константинопольскаго патріарха кирѣ
Филофея житіе и дѣятельность преподобнаго
и богоноснаго отца нашего Савы Поваго, под-
визавшагося на горѣ Аѳонской († 1349) . . . 190
12. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Ἀθανασίου τοῦ
ἐν τῷ Κλύσματι τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης. Муче-
ничество Святаго великомученика Аѳанасія,
бывшее въ Клизмѣ, на берегу Чермнаго моря. 360
13. Βίος καὶ πολιτεία τῶν ὁσίων πατέρων Παύλου τοῦ ἐπι-
σκόπου καὶ Ἰωάννου πρεσβυτέρου. Житіе и дѣятель-
ность преподобныхъ отецъ Павла епископа и
Іоанна пресвитера. 368
14. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Κόνωνος. Μученичество Святаго
Κοноνα 385
15. Διορθώσεις καὶ προσθήκαι ἐν τοῖς ἀγιολογικαῖς κατεμέ-
νοις τοῦ τετάρτου τόμου. Поправки и прибавки
къ агіологическимъ текстамъ IV тома . . . 391
- α. Βίος καὶ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀναστασίου τοῦ
Πέρσου. 391
- β. Ἀντιπαραβολή τοῦ βίου τῆς ἁγίας Γολινδοῦχ
πρὸς ἕτερον ἀντίγραφον. 392
- γ. Βίος τοῦ ὁσίου Γερασίμου 396
- δ. Βίος τῶν ὁσίων Θεοφάνους καὶ τοῦ αὐταδέλφου
αὐτοῦ Θεοδώρου ὑπὸ Θεοδώρου Ῥαουλαίνης Καντα-
κουζηνῆς τῆς Παλαιολογίνης. 397
- ε. Μαρτύριον τῶν ἐν Κρήτῃ ἁγίων δέκα μαρτύρων 399
- ς. Διήγησις περὶ τῆς σκέπης τῆς σοφοῦ τοῦ ἁγίου
Δημητρίου 400
- ζ. Ἀθλησις τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν ταῖς Καϊουρᾷ 401

	Σελ.
η'. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Ἀθηνογένους	401
θ'. Βίος τοῦ ἁγίου Μαρκιανοῦ	402
ι'. Βίος τῶν ὁσίων Κοσμά καὶ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ	404
ια'. Βίος ἕτερος τῶν αὐτῶν ὁσίων	405
ιβ'. Μαρτυριον ἐπίτομον τῆς ἁγίας Γολινδούχ.	407
ιγ'. Βίος τοῦ ὁσίου Εὐστρατίου	408
16. Παροράματα διορθωτέα ἐν τῷ πέμπτῳ τούτῳ τόμῳ. Опечатки и поправки къ V тому	411
17. Σημειώσεις εἰς τὰ ἐν τῷ πέμπτῳ τούτῳ τόμῳ ἀγιολο- γικὰ κείμενα. Примѣчанія къ агіологическимъ текстамъ V тома	417
α'. Βιβλιογραφικὸν σημεῖωμα περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ ἁγίου Προκοπίου	417
β'. Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Στεφάνου	418
γ'. Ἀντιπαραβολὴ τοῦ περὶ τῆς μετακομιδῆς τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Στεφάνου λόγου πρὸς ἕτερον αὐ- τοῦ ἀπόγραφον	418
δ'. Σημειώσεις εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Ἰλαρίωνος	420
ε'. Εἰς τὸν βίον τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσο- λυμίτου	422
ς'. Σημειώσεις εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἀνακομιδῇ τοῦ ἁγίου Δίδου ἀκολουθίαν	424
ζ'. Σημειώσεις τινὲς εἰς τὸν βίον τοῦ ὁσίου Σάβα τοῦ νέου	426
18. Πίναξ κυρίων ὀνομάτων. Указатель собственныхъ именъ	431
19. Περιεχόμενα. Оглавленіе	445

30-ον	τεύχος. Περιγραφή του τουρκικού κράτους μεταξύ των ετών 1670 και 1686, έκδοθ. υπό Π. Α. Σύρκου.	3	—
31-ον	» Φωτίου Κωνσταντινουπόλεως το περί του τάφου του Κυρίου υπομνημάτων (867-878) και άλλα τινα πονημάτια του αυτού ελληνιστί και αρμενιστί εκδιδομένα υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως και μετά ρωσικών μεταφράσεων Δεστούνη και Μάρρου.	5	—
32-ον	» Παύλου του Έλλαδικού και Κυρίλλου Σκουθολίτου, συγγραφέων της ε' εκατ., βίαι του οσίου Θεοργίου επισκόπου Βητυλίου, έκδοθ. μετά προλόγου υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ρωσιστί υπό Γ. Σ. Δεστούνη.	1	—
33-ον	» Βίος και περιήγησις εις Ιερουσαλήμ και Αιγυπτον του εκ Καζανίου Βασιλείου Ίαν. Γαζίου (1634-1637) μετά επιστολής περί αυτού του 'Αλεξανδρείας πατριάρχου Γεραζίμου. Έκδοθ. υπό Σ. Ο. Δόλγοβ.	2	—
34-ον	» Μαρτύριον των άγιων 60 νέων μαρτύρων, έκδοθεν μετά προλόγου υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ρωσιστί υπό Γ. Δεστούνη.	—	50
35-ον	» Παΐσιου 'Αγιοποστολίτου ιστορία του όρους Σινά και των περιχώρων αυτού (1577-1592), έκδ. μετά προλόγου υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Ρωσιστί υπό Γ. Δεστούνη.	3	50
36-ον	» Έφρασις οδοπορίας του πατρός Ίγνατίου κατά την Βασιλεύουσαν, τον 'Αθωνα, την 'Αγίαν Γην και την Αίγυπτον (1766-1776), έκδοθ. υπό Β. Ν. Χιτροβού.	—	50
37-ον	» Εόδαβίου του Παμφίλου και Ίερωνόμου ονομαστικά (έτ. 320-388) ρωσιστί μεταφρασθέντα, υπομνηματισθέντα και δυσι γεωγραφικίσι πίναξι έρμηνευθέντα υπό Ι. Β. Πομιζόβσκι.	5	—
38-ον	» Ιστορία Νικήτα βασιλικού κληρικού, επιστολή προς τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνον ε' τον πορφυρογέννητον περί του 'Αγίου Φωτός (έτους 947), έκδοθείσα μετά προλόγου υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως και ρωσιστί μεταφρασθείσα υπό Γ. Δεστούνη.	—	75
39-ον	» 'Οδοπορικόν 'Αντωνίου του εκ Πλακεντίας περί το τέλος της ε' εκατ. έκδοθέν λατινιστί και ρωσιστί υπό Ι. Β. Πομιζόβσκι.	5	—
40-ον	» 'Ανωνύμου μερικη διήγησις εκ των άγιων τόπων της 'Ιερουσαλήμ (έτους 1253-1254) εκδοθείσα μετά προλόγου υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως και μετά ρωσικής μεταφράσεως Γ. Δεστούνη.	1	—
41-ον	» Μεγαλοθιτικά μνημεία της 'Αγίας Γης υπό Α. Α. 'Ολεσνιτςκη, μετ' εικόνων	6	50
42-ον	» 'Αφήγησις γεγονότων εν 'Ιερουσαλήμ και εν Κωνσταντινουπόλει (1649-1652) έκδοθείσα υπό Σ. Ο. Δόλγοβ.	1	25
43-ον	» Σχέσεις των πατριαρχών της 'Ιερουσαλήμ προς την 'Ρωσικήν Κυβέρνησιν από του μέσου του ις' μέχρι τέλους του ιη' αιώνος υπό Ν. Θ. Κάπτερεβ. . . .	7	—
»	» (Ακολουθία). Σχέσεις των πατριαρχών της 'Ιερουσαλήμ προς την 'Ρωσικήν Κυβέρνησιν εν τη νυν τρεχούση εκατονταετηρίδι (1815-1844) υπό Ν. Θ. Κάπτερεβ. . . .	5	—
44-ον	» 'Ο εν τη Παλαιστίνη μοναχικός βίος από του δ' μέχρι του ε' αιώνος υπό του ιερομονάχου Θεοδοσίου 'Αλιτάρζεβσκι.	5	—
45-ον	» 'Επίσκεψις της 'Ιερουσαλήμ έτει 1456-ω και μεταξύ των ετών 1461 και 1462 υπό του ιερομονάχου Βαρσανουφίου. Έκδίδεται υπό Σ. Ο. Δόλγοβ. . . .	1	50
46-ον	» Τρία άνωονυμα ελληνικά προσκυνητάρια της ις' εκατονταετηρίδος εκδιδομένα υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως μετά ρωσικής μεταφράσεως Γ. Δεστούνη. . .	2	50
47-ον	» Βίοι Πέτρου του Ίβηρος, επισκόπου Μαΐουμζ, ίβηριστί γεγραμμένοι, έκδοθέντες και ρωσιστί μεταφρασθέντες υπό Ν. Μάρρου.	2	50
48-ον	» 'Οδοπορικόν του αρχιμανδρίτου 'Αγρεφένου (έτ. 1370) έκδοθεν υπό του αρχιμανδρίτου Λεωνίδου.	—	75
	Βίος και οδοπορικόν Δανιηλ ηγουμένου Ρώσου, μετά 12 σχεδίων και 5 χιρτών, 1106—1107 έτος. 'Αδετον 8 ρούβλια. Δεδεμένον.	10	—
	Περιηγήσεις Βασιλείου Γρηγορίου του Βάρσκη. 4 τόμοι μετά 145 εικόνων και σχεδίων. 'Αδετοι 25 ρούβλια. Δεδεμένοι.	33	—
	'Ιεροσολυμιτική Βιβλιοθήκη υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Τόμος Ι, ΙΙ και ΙΙΙ μετά 45 φωτοτυπιών.	40	—
	'Ανάλεκτα ιεροσολυμιτικής σταχυολογίας υπό Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως. Τόμ. Ι, ΙΙ, ΙΙΙ, ΙV, V.	50	—

Διά τὰ μέλη του Συλλόγου γίνεται έκπτωσης 20%, διά τους βιβλιοπώλας 30%.

Η άποθήκη των εκδόσεων κείται εν τῷ Γραφείῳ τοῦ Συλλόγου, εἰς Πέτρούπολιν, κατὰ τὴν οδὸν Βοζνεσένσκι, ἀριθ. 36.

Αἱ πωλήσεις των εκδόσεων τῆς 'Εταιρίας ἐκτός τῆς 'Ρωσίας γίνονται διά τοῦ ἐν Λειψία βιβλιοπώλου Otto Harrassowitch, Allemagne Leipzig, Querstrasse 14.

